Tóth Árpád
Összes művei

Tóth Árpád
Összes művei
1.

Tóth Árpád
Összes művei

Szerkeszti
Kardos László

1. kötet

Akadémiai Kiadó, Budapest 1964

Tóth Árpád
Költemények

Töredékek
Tréfás hírlapi versek
Rögtönzések

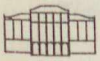

Akadémiai Kiadó, Budapest 1964

501118

Sajtó alá rendezte

KOCZTUR GIZELLA
közreműködésével
KARDOS LÁSZLÓ

Lektor

KARDOS PÁL,
TURÓCZI–TROSTLER JÓZSEF

MAGYAR
TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
KÖNYVTÁRA

© Akadémiai Kiadó, Budapest 1964

Printed in Hungary

M. TUD. AKADÉMIA KÖNYVTÁRA
Könyvlelt. 8201/1964. sz.

Tóth Árpád 1916

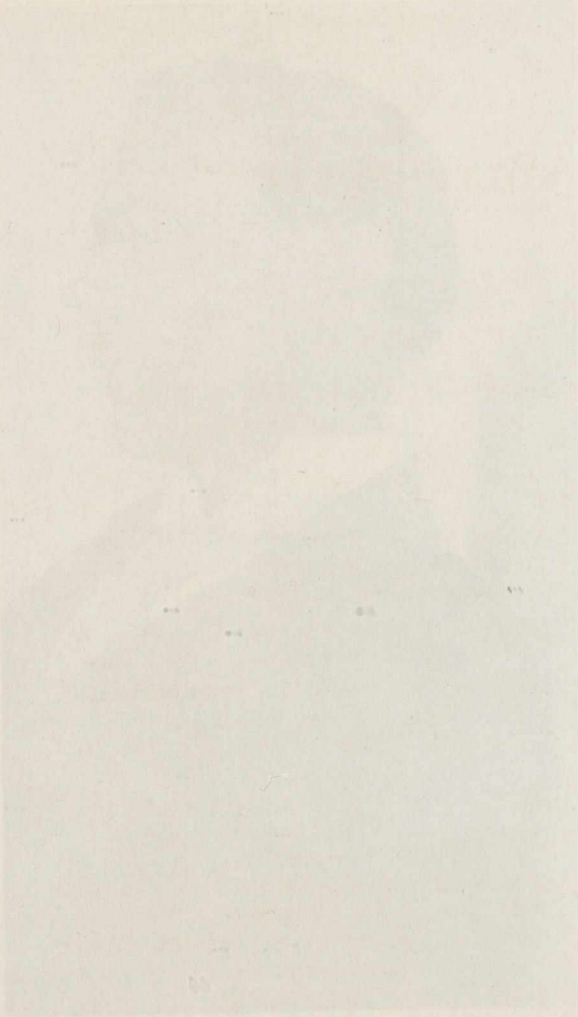

KÖLTEMÉNYEK

KÖLTEMÉNYEK

1901

1. OTT KINT A TÉLNEK BÚS HARAGJA...

Ott kint a télnek bús haragja
Fagyosan zordul, dúlva-dúl,
A lombjavesztett fákon által
A vihar zúg, süvölt vadul.

Elhervadt a mezők virága,
A puszta fának lombja sincs,
— De szívemben mosolygó hála,
Nyíló virága drága kincs. —

Szívem virágit nyújtom át itt,
S kívánom szívből igazán:
Az Isten éltesse sokáig
Az én jó, kedves jó Apám!

1904

2. VILIRŐL

Üldögélek a Nagyerdőn,
Elhallgatom elmerengve
Nyírfalombok zizzenését.
Ó, mikor még együtt jártunk
Nagyerdei nyírfák árnyán,
S úgy hittem, hogy leveleik
Örömükben csodanótát
Tapsolnak ki lágy tenyérrel.
Most is itt vagy. Érzem, érzem,

Bár nem látlak, itt kell lenned,
Itt nevetgélsz új pároddal
Valamelyik nyírfa árnyán.
S míg leszáll a lila alkony,
Messzi nyárfák rám sziszegnek,
Görbe törzsük megvonaglik,
S mintha mind-mind egy-egy nyelvét
Mennyre öltő kígyó lenne . . .

1906

3. MI TAGADÁS . . .

Mi tagadás, én víg vagyok, ha látják,
Nem győz rajtam nevetni kis öcsém,
De fátylába von elbusongó lágyság
Félre szobámnak csöndes hűvösén.
Ó, nem bánt engem asszonyság meg lányság,
Nagy problémák csomóját nem kötém,
Nem bánt a vallás, a papok, misék:
Csak valami nagy . . . Egyedüliség . . .

Ó, neked azt, ha úgy megmagyaráznám!
Kis paradoxok emésztő sulyát,
Ha mint nagy festők méltán csodált vásznán
Élni látszanak a festett gulyák,
Bivalycsordám is én elődbe ráznám,
Mely lelegeli lelkem sarjuját,
Ha el tudnám mondani, hogy mi öklel!
Ó, ehhez nemcsak rím kell, ehhez több kell!

Ha ez a vers hát épp csak délibáb lesz,
Nagyító, elferdítő, torzító,
Bocsáss meg érte, hisz örök hibám ez,
Kimondanám, mi ki nem mondható,
Mint rossz szabó, ki túlfinom ruhát kezd,
Mely keze alatt már csak rontható,
Aethert hogy varrjon Árpád kontár tűje,
Kubelik ő, de nincsen . . . hegedűje . . .

4. MIÉRT?

Ablakomban, szürke esten,
Üldögélek, semmi kedvem,
Munka nélkül, tétlenül
Sok, sok percem elrepül.

Porbelepte, satnya ágra,
Szirmasíró, bús virágra
Nézek némán, hidegen,
Árva sorsuk mit nekem!

Lelkem üres, puszta, fásult,
És a perc mindegyre száguld,
Míg egy sápadt alkonyon
Itt kell hagyni ablakom . . .

S a halál szól irgalommal:
„Ne vesződj már szívbajoddal,
Jégkezemmel szeliden
Megsimítom, s elpihen."

Akkor vadul felsikoltok:
Nem akarok lenni boldog,
Élni, élni, akarok!
Miért? balga, bús titok!

1907

5. ESTE

Öregeste ódivatu költők
Bordalait sorra olvasom,
Agg betűk, mint nemes, vén szőlőtők,
Húzódnak a sárga papiron.
Lugasoknak fűszeres árnyéka
Fakó írás mögül rámlehel,
Ősmámorok édes maradéka
Rámborul, mint rózsaszín lepel.

Rémlik: ülök venyigetűznél, lent
Kertek alján, őszi alkonyon,
Halk szüreti dal a hegyen átzeng,
Mellettem egy ősi billikom.
Duruzsoló zsarát meleg pírja
Két merengő, régi arcra száll:
Orczy Lőrinc a parazsat szítja,
S rámosolyog jó Vitéz Mihály.

Dicsérgetik új must sűrü mézét,
De még jobban az öreg bakart,
Jó Lőrinc úr gyönyörködve néz szét:
„Megáldottad, Uram, a magyart!"
Öreg kezeszára meg se rezzen
Emelintvén súlyos serlegét,
És szól: „Áldomásra hadd feresztem
Öreg bajszom hűs őszi derét!"

„Áldd meg, Uram — ezt sóhajtja hosszan —
Barna vesszők kék gerezdeit,
E tájon míg magyar serleg koccan,
Örök búnak magja vesszen itt . . ."
Vitéz Mihály koccint rá, s kupámat
Ráköszöntvén én is ővele,
De valami irigy lárma támad,
S foszlik álmom színes szövete.

Lenn az utcán, a rőt gázvilágon
Verekszik két tántorgó alak,
Rendőrgombok villogását látom,
Káromlástól rengnek a falak.
Öreg könyvem halkan összecsukva
Menekülök e látvány elől,
S kacag a szél a beteg, a puszta,
Feketélő, vén hegyek felől . . .

6. OLYKOR, ÉJJEL . . .

Olykor, éjjel . . . szívem, hogy zakatol!
Az ágyon ujjam tévedezve jár,
S nagyon közel, mellettem valahol
Halkan megkoccan a vizespohár . . .
S nem tudom: hol vagyok . . . akadozón
Rémlik elém az elmúlt, messzi est,
S az ujjam a fagyos márványlapon
Reszketve egy gyújtót keres . . .

Áldott a fény, mely sercegőn, fakón
Ilyenkor gyűrt párnám mellett kigyúl,
S a kedves, vén tapétát a falon
Megcsillantja, s bús orcámhoz simul!
Jól esik látnom: csendesen pihen
Minden bútor és békén feketül,
S az iszonyu és néma semmiben
Föllélegzem: nem vagyok egyedül . . .

Kabátom összegyűrve lóg szögén,
A rózsa rajta hervadóra vált,
S egy percre, a klublépcső szőnyegén,
Látom a rózsaáruló leányt:
A lámpák közt mily búsan oson át,
Apró teste mily zsenge s mily hajolt . . .
Látom álmos és szelid mosolyát . . .
Szegénynek festett arca volt . . .

Csönd . . . vén poétám könyvét fölveszem,
Hová este dobtam, a szék alól,
S míg lankadtan lapozgat a kezem,
Zörgő lap s agg rím álomba dalol.
Félfüllel hallom, s halkan nevetem:
Künn egy papucs mily furcsán csoszog el,
S puha Nirvánám, csöndes fekhelyem
Altatón, hűsen átölel . . .

Koravén, könnyes volt az alkony,
A rengő vashidakon át
Zúgtak az őszi harsonák.
Beléptem a homályos ajtón.
A bolt csendes volt és setét;
Benn bús anyóka üldögélt,
Köhécselt, s ringó sárga drótra
Lankadt rózsákat kötözött,
Fakó, vén vázái között
Halkan köszöntött, régi módra.

Mért mentem be, nem is tudom,
Lágy rózsák közt kúszott az ujjam,
Csuklóm csókolta szomorúan
Sok illatos, meleg szirom,
S elindultam velük az éjbe;
Hová? . . . nem tudták ők se, én se,
Az utcákra leszállt a köd.
Csak mentem, s elmémben csak az járt,
Hogy tegnap este, épp ilyentájt
Szegény Richárd mellébe lőtt.

Egy tárt kapus palota mellett
Nagy bútorkocsi vesztegelt,
Késő költözködők cipeltek
Puha, öblös karszékeket.
Fenn négy fehér ablak világolt,
S a zúzmarás kocsis reám szólt:
„Jó meleg lehet odafenn . . .”
Mosolyogtam, s fázott az ajkam,
Ó, hol vár a nagy alkonyatban
Én rám is tűzhely, Istenem . . .

S eszembe tűnt egy régi este,
Kis fickók voltunk én s Richárd;
Úgy volt, hogy mennem kellett messze,
Járni idegen iskolát.
Kis ládámon a hosszu éjben

Zokogtam a bús lámpafényen,
Richárd vigasztalt: „Ej, szamár . . . ”
S elvont szájjal mókázni kezdett,
Könnyezve is nevetnem kellett,
Ó, jaj, halott már az a száj . . .

S belémarkoltam a csokorba,
Mely ujjaim közt reszketett,
A sok meleg, lágy levelet
A szél lázas arcomra szórta.
S kábult szemem sok össze-vissza
Képet látott: illatos, tiszta
Ágyat s zümmögő szamovárt . . .
Sírtam . . . s elmémben egyre az járt,
Hogy tegnap este, épp ilyentájt,
Mellébe lőtt szegény Richárd . . .

8. NOTTURNO

A szürke éj kóbor lovagja lettem,
Mint egy beteg, unalmas trubadúr,
S amint az est sok groteszk árnya lebben,
Megindulok, merengve, szótlanul . . .
Gázlángok fényén, mint nagy lázas rózsák,
Pirulnak az eső utáni tócsák,
Hidegen villog a kék kövezet,
Kápráztat és vezet . . .

Az égen felhők szállnak, szomorúak,
Nehéz párájú, sápadt, bús rajok.
Érzem: a kék Semmibe ott vonulnak
A földi, párás, fájó sóhajok . . .
Körül a sok komor körrajzu kőház
— Megannyi szfinx — a szürke éjbe méláz;
Egynek kigyúl, bágyadtan nézve le,
Komor ablak-szeme . . .

Ó, ott belül e falak nem ily némák:
Sírnak, hörögnek, halnak ott talán,
Ilyenkor kúszik vergődő problémák
Hűs kígyóteste a lelkek taván;
Megremeg fogaim közt cigarettem,
Hamva lehull szürkülő permetegben,
S közel valahol bús ária csendül:
Egy dal Chopinbül . . .

Lelkemben sok-sok bús emlék piheg fel,
Ó, hol vagy enyhület nyugalma, hol? . . .
S ím barna oszlopsorként zöld ivekkel
Elém tárul egy fűszeres fasor,
Már itt az erdő sűrű lombja hallgat,
Körülvibrálnak illatos fuvalmak,
Mellemből egy halk sóhaj tör utat,
S megejt az áhitat . . .

Az örök templom, a sok zsolozsmás ág
Reámborul, könny futja át szemem,
Egy gyerekkori édes, halk imádság
Bűbája száll át árva lelkemen,
S csak néha nyilall szívembe a kétely,
Ó, nem suhansz-e csalfa mámorként el,
Szent áhitat, te békés, tiszta, mély,
Ha elröpül az éj? . . .

9. RÉGI DALLAMOK

Egy ismeretlen szép lány zongorázik.
Fájó dallam, mint örvénylő patak,
Lüktet fülembe a kis kerti házig,
Hol meghúzódva ülök hallgatag.
Kívül merev, bús tömbökké verődvén
Merengnek vénhedt, hajlott testü fák,
Jégkéreggé fagy rajtuk a verőfény,
Kék árnyukban ül hűs szomoruság . . .

Ellobant lángelmék halk muzsikája
Fürészti fáradt, sáros lelkemet,
S úgy fáj, hogy éltem mért fonnyadt sivárra,
Mint holt mező, mit tar homok temet.
A drága múlt ragyog fel ím előmbe,
Mint éji tó, az árnyruhás, borús,
Ha hűs tükrén piros fényét elöntve
Kigyúl a nap, a szent, tűzkoszorús . . .

Szívem mélyén, a bíbor koporsóban
Holt álmok népe ébredez, remeg.
S naiv ritmusra, fürgén, rikitóan
Körültáncolnak és megejtenek.
Édes, mélységes, halk gyerekszerelmem
Üde melegét újra érezem,
Az agg lugasban ülünk újra ketten,
S vékony, fehér kezéhez ér kezem . . .

A zongorán künn új dal zúgva harsan,
Vonagló, jajgató, éles, sötét,
S én felriadva, könnyes szemmel, halkan
Lefogom ábrándjaim kék szemét.
Ó, mért is volt álmodni annyi álmot,
Fényes mennyország, mért szálltál le rám,
Ha pár év múltán életed s halálod
Egy halk futam egy ócska zongorán . . .

10. A MUHI-PUSZTÁN

A kékselyem mezőn itt állt az éji őrszem,
Feszült, csontos kezében ezüst-pengéjü szerszám,
Fakón csillant a hold, mint egy meredt, bús, tört szem
A tikkadt sóhajú ég szederjes, szürke arcán . . .

S amíg csöndben pihent a zsúfolt, nagy szekérvár,
S közbül rakott tüzek nyers, sárga füstje szállott,
Vasszínü keselyűkkel megtelt a néma tér már,
S várták a vijjogók a véres napvilágot . . .

A bús, halvány király virrasztott bőrös ágyán,
És nézte: függönyén hány kék, vonagló árny van.
Bolyhos lepkék libegtek az ezüst mécs rőt lángján,
S egy vak szú fúrt sebet az ében sátorfában . . .

A barna erdők mélyén már jött a bősz tatárhad.
Hörgő avar között kúszott meggörbült testtel,
Mint vérivásra kelt, csíkos bőrű, szikár vad,
S Batu keskeny szemében zöldes láng sercegett fel...

Aztán omlott az ős vér, mint drága, barna ó-bor,
S a hantot nyögve túrta az összefojtott jó had,
Futott szegény király, az immár koldus, kóbor,
S félévig szűlt hullát az ájult, sápadt Sajó-hab . . .

Most borzong puha éj itt, mint fekete hattyútoll,
És míg gyors gőzösünk futó fénye világol,
Ébred egy szőke apród, s egy ósdi nótát dúdol
Szép barna paripás, jó barna daliákról . . .

11. A SORBONNE HALOTTJA

Szegény, beteg Margotnak menni kellett,
Nem segíthettek a fanyar porok,
Elfúlt mellében a tüzes lehellet
A nagy házban, hol halk apácák mellett
Az ágy szélén a rőt Láz kuporog.

Utolszor a kis Briand járt fenn nála,
Akit a rendház végképp kicsapott,
Margot megszidta, úgy mint hajdanába:
„Briand, már megint megnőtt a szakálla,
Sohse láttam még ilyen kispapot!"

Aztán kérte, szavaljon Bossuetből
Az „útra" egy-két jámbor részletet,
S nézte „útját", mely messze-messze kékül,
Majd hirtelen, mint aki mélybe szédül,
Elalélt, s halvány ajka reszketett.

Lassan éledt, s forgatva Briand gombját,
— Kedvenc szokása volt, mikor beszélt —,
Halkan suttogta: „Most már Kunigundát
Fogják szeretni, azt a szőke lomhát,
Ki hajnalig elissza az eszét!"

„De mégis, majd keressék meg, Briandkám,
Az én agyonfestett arcképemet,
A Paul művét, a címe: ‚Görög kánkán',
S szögezzék ki egy korcsmai gerendán,
Hadd őrizgesse az emlékemet . . ."

„Aztán... vigyázzanak... a kis... japánra..."

*

Mikor temették, hűs nap volt, borult,
Vitte a Sorbonne sok kósza diákja,
Köztük a japán, a kis sárga páva
Cipelte a nagy babérkoszorút.

S hétféle nyelven, szomorúan, lágyan
Szól most róla sok furcsa versezet,
A „Tokiói Cseresnyevirág"-ban,
E lapban s mindenfelé a világban,
Míg ott fenn Margot tapsol és nevet.

12. VASÁRNAP

Ó, lesz-e nékem valaha
Egy csendes, barátságos kertem,
Hol fényes lombú fák között
Hosszan, békén lehet pihennem?
Hol bölcsen elemezhetem
Megélt, elmúlt tragédiáim,
S csendesen mosolyogni látnak
Az orgonáim?

És lesz-e tisztes, ősz hajam
S agyamban csöndes, öreg eszmék?
Miket szép, széles gesztusokkal
Klubtársak közt meghánynánk-vetnénk?
Kinyitnók a klub ablakát,
Ragyogna ránk a holdkorong,
S múltról zenélő szívvel ülnénk:
Öreg szobrok, vén Memnonok . . .

De biztos-é, hogy mindenik
Öreg szívre leszáll a béke?
S hogy ami most fáj, akkor édes?
Vagy jobb, ha most szakadna vége?
— — Ki a körútra szaporán,
Ki! a vasárnapi zsivajba!
Itt benn valami fojtogat,
Félek magamba . . .

13. CSENDES MÁR . . .

Csendes már az erdő alja,
Csendesek a sárga kertek,
Szél bujkál a csüggedt fák közt,

Szél bujkál, mint bús, kivert eb,
Átzörög a száraz ág közt,
Hozzám simul, kezem nyalja.

Végigleng az égen kóbor
Felhők búcsu-keszkenője,
És bánatok cúkorozzák

Most a léget (mely, mint óbor),
S egész világ, árnyba dőlve,
Egy borús, nagy istenhozzád.

14. A LELKEM FÁJ . . .

A lelkem fáj . . . Isten ne adja,
Hogy most belém szeressen egy leány.
Úgy vágyom egy puha ajakra,
Sovárabb sohse lehettem talán —
Oly jó volna . . . Pihenni vágyom.
Csak két ringató kart találnék.
Egy perzselő iszonyu nyáron
Jön minden árnyék . . .

A lelkem fáj . . . Isten ne adja, . . .
Jaj volna, hogyha most találna rám.
Bár volna jó, egyszerü fajta,
Egy senki, egy nyugodt leány.
Bár senki volna . . . ha enyém volna. . . .
Oly beteg hő tüzel szemembe . . .
Itt hagyna, jaj . . . vagy ő is bús
Valaki lenne . . .

15. BRONZSZOBOR A KÁVÉHÁZBAN

Szép bronzszobor, melléd ülök le,
Setét, busongó bronzszobor,
Ki illatos, lágy, könnyü ködbe,
Csendes sarokba rejtve jól,
Fakó tükröknél álmodol.
Jó néznem bús szemöldöködre.

Ma bántana a furcsa lárma,
S kinevetnének a fiúk.
Meleg csókok és tarka kártya
Ma, lásd, tudom, hogy mind hazug,
S egy csendes, otthoni zsalut
Verselnék meg, áldón, vigyázva.

Ma lovagolnék, künn, a ködbe,
Korhadt, döngő hidakon át,
Ma vizsgán, búsan, eltünődve

Szétszednék egy vén fuvolát,
Ma szép, szelíd mártirhalált
Halnék egy szent Eszméért, csöndbe . . .

Ma főmet szépen hátrahajtom
Setét emlődre, bronzszobor,
S rémlik, te is, fejemre hajlón
Szép, bús csodákról álmodol.
Tán arról épp, hogy ily komoly
S hervadt lesz holtan is az arcom . . .

16. ŐSZBEN – TAVASZRÓL

A csendes és fakó kis udvaron
Magam beszélgetek az éjszakával.
A boldogok mennyboltja fukaron
Szór ide fényt. S mint haldokló madárdal,
Olyan ez az ének.
Oly könnyes, csendes és oly búcsuzó.

Tegnap még végigbabráltam a fákat.
A sárga rózsát és a pirosat
Megkötözgettem. S vágyak, tilosak,
Susogtak hozzám. A kis öcsém szép fejét
Lankadt kezembe fogtam, s mesét meséltem.
Esti pirosság csillogott
Kis balorcáján és setét ruhámon.

„Bátyó, tavasszal, majd ha Pestre mégysz,
Olyan lovat hozzál, amelyik nem borul fel.
Ez a régi mindig felborul . . .”

Tavasszal? . . .

Ó, zöld fűtől és gyermekkacagástól
Friss kikelet! ó primulák!
Ó, ezüstös palástú,
Hosszú felhők . . . május . . .

17. PHILOKLET

Öreg Philoklet, vénhedt cimborám,
Ó, nézd a hajnalt, milyen sápadt . . .
Ez az utolsó hajnalod talán,
Pendítsd meg hát a szárazfádat.
Sikolts belé a szürkületbe
Egy tüzes dalt a rózsafakadásról,
Sóhajts vissza a ligetekbe,
Hol primula feslik, s csalogány szól . . .

Öreg Philoklet, mily kék a szemed . . .
Ejh, bolondság az, hogy a kezed reszket,
Egy-két dalt kell, ó, kell még zengened,
Mielőtt vénhedt lelked elereszted.
Aztán repülhet, mint arany hajó
Titkos határú, kéklő tengeren,
S magam maradok . . . ó, mi szörnyü szó:
Magam . . . Philoklet sem lesz már velem . . .

Nevess, Philoklet . . . méla mosolyod
Jól esik nekem, mint az őszi nap;
Jut-e eszedbe, amire gondolok:
A csoda-ősz a platánok alatt?
Akkor esett, hogy kis vita hevében
Kezet emeltem rád, vén cimborám . . .
Nevess, nevess . . . oly fáradt már a vérem . . .
Az az idő nem is igaz talán . . .

Öreg Philoklet, hogyha eljő Cháron,
A mord hajós, és eltünik veled,
Pendüljön ott is nóta szárazfádon,
Meleg, mint a tavasz, és bús, mint a szelek.
Zengd azt a dalt az aranykígyócskáról,
Mely Kleopátra vérétől haldokol,
És fel fog nyögni bánat mámorától,
Mint most szivem, a mélységes pokol . . .

Öreg Philoklet, vénhedt cimborám,
Ó, nézd a hajnalt, milyen sápadt,
Ez az utolsó hajnalod talán,
Ó, pendítsd meg a szárazfádat.
Sikolts belé a szürkületbe
Egy tüzes dalt a rózsafakadásról,
Nem visz már út a ligetekbe,
Hol primula feslik, s csalogány szól . . .

18. A HERCEG

Az én sok szép tavaszi álmom
S az én kevés diadalom,
Lássátok, mind el kell prédálnom,
S Vele mennem fiatalon.
Mert megjött az iszonyu herceg,
Lemállt lelkemről a fegyverzet
S testemről az üde szinek.
Övé mind. Ismerem őt régen,
Nagyok számára írt mesékben
Olvastam, megölt sok szivet.

Egy tárlaton, a zenés estén
Villant először rám szeme,
Fáradt voltam és élni rest én,
S bolondosan sírt a zene.
A herceg, hopp, előmbe lejtett,
Hol az utat friss lombok helyett
Lázban festett képek szegik,
S e csoda-út illataképpen
Erős parfőm terjedt a légben
A kékfényű mennyezetig.

Kiszöktem. Ám űzött a herceg,
Veríték verte testemet,
A parkban mély árnyak hevertek,
S ruhám pihés köd este meg.
A hallgatag tónál utólért,

S szivemben a vadul futó vért
Megállította hűs keze.
Riadtan néztem a tavon szét,
Hogy ring száz furcsa gnómhajóként
Távol lámpák fehér tüze.

S ő suttogott: „Az udvaromba
Ilyen legényt kell hogy vigyek,
Szeretlek, lelked csupa pompa,
S lásd, gyenge, mint a friss rügyek.
Fiacskám, itt mért volna élned,
A gyötrelem szivedbe mélyed,
Kis apródomnak viszlek én:
Nálam egész nap csak nevetnek,
S lázas tüze nem lesz szemednek,
Hűs lesz s üres, mint az enyém . . .”

Tudom, hogy szörnyű ez a herceg,
De nem hagy el, jaj, nem hagy el.
Lássátok, sokszor sírni kezdek,
Mikor este aludni kell.
Ha a lámpám már el van oltva,
Tudom, itt hallgat, rámhajolva,
Így telik el az éj fele;
Ó, ha akkor szemem kinyitnám!
Két vigyorgó, mély szem mered rám,
Az ember megőrül bele . . .

19. A VÉN LIGETBEN

A vén ligetben jártunk mi ketten,
Aludt a tölgy, a hárs, a nyár;
Hozzámsimult félőn, ijedten,
S éreztem: nem a régi már.
Sebten suhantunk, halk volt a hangunk,
S csendes volt a szívünk nagyon,
És mégis csókba forrt az ajkunk
Azon a sápadt alkonyon.

Kezéből a fűre, könnyesen, gyűrve,
Lehullott egy csöpp csipke-rom,
Fehéren és halkan röpült le,
Akár egy elhervadt szirom.
Szeme rámnézett kérdőn, búsan:
(Nincs búsabb szem, mint aki kérd)
Ily szomorúan, ily koldúsan
Mért hívtuk egymást ide? mért?

S mondta, hogy késő már az éj, s ő
Megy . . . mennie kell . . . s elfutott.
Hallottam haló zaját a lépcsőn,
S nem tudom, meddig álltam ott.
Aztán . . . le s fel jártam a parkban,
Mint aki valakire vár.
Gázolt a sarkam síró avarban,
S aludt a tölgy, a hárs, a nyár . . .

20. KRISZTUS-KÉPRE

Szelíd gyermek, mért késztetsz, hogy megálljak,
Felém mért nyújtod nyájasan kezed?
Szívem, mely mindig későn érkezett,
Szelíd gyermek, lásd, lomha, furcsa, bágyadt.

Leomlanék csókolni jászolágyad,
Mint ki mirhát hoz, s kit csillag vezet,
De lásd, a mirha s csillag elveszett,
És eltemettem minden drága vágyat.

Álomsereg víg Fáraója voltam,
S szép katonáim zengő csodasorban
Vittem dőrén, amerre örvény tátong.

S most itt vagyok, szelíd szavadra vágyva,
Mert nem maradt más bennem, csak a gyáva,
És gúnyolódnám, s ajkam halk imát mond . . .

21. AVE MORITURI . . .

Üdvözlegyetek, szomorú társak,
Szomorú társak, halvány ajkúak,
Bús bajtársak, horpadt szívűek,
Üdvözlegyetek, szótalanok.
Üljünk ki este a szürke víz mellé,
Nézzük este a hideg folyamot,
Hallgassuk a csapkodó, mély árt,
Üljünk ki a kőgarádicsokra.
Benn a bárkában, a sötét bárkában
Öleli a halász kacagó párját,
Pirosló ablakú, aranyos függönyű,
Csendes, szentképes, pici szobában . . .
Üljünk ki a kőgarádicsokra,
Horpadt szívűek, szótalanok,
S gondoljunk a gondolatunkra,
A csendesre, a szomorúra,
S mosolyogjunk a piros örömön,
Az eleven örömön, mi, halottak,
Szomorú társak, csendes halottak,
Üljünk a partra mosolyogni . . .

22. EGY LEÁNY

Egy kobzos görögös lányt szeretek én,
Akit ti sohse láttok,
Vár rám magányos utcák szögletén,
Karcsú és izmos, akár egy legény,
Nyakamba ugrik s átfog.

Elhagyott parkokban ütjük fel tanyánk,
Csörgő vizeknél,
A lombok felett bujdos az égi láng,
Sok csodacsillag néz le miránk,
S az a hely szentély.

Nagy hárfája ezüstösen villog az éjben,
S penget sok régi dalt,
S a furcsa pitypang táncol az útfélen,
S billeg sok bóbitás banka kevélyen,
S a szél sohajt.

S egyszerre elhagyja a lány a hárfát,
S nem tudom, mire gondol,
Ledobja selymes, puha ruháját,
Rámfonja testét, rámtapasztja száját
S csókol, csókol . . .

Tán arra gondol: meg kell egyszer halnunk,
S nem lesz többé kacaj, csók az éjszakán,
Lehull a csillag, elporlad az ajkunk,
Elfutnak a vizek, meg kell halnunk . . .
Szegény leány . . .

23. A PARKBAN

Halk hangon sírdogálnak a szelek,
Mint eltévedt és meghökkent fiúcskák,
Fakó aranyvonal a holdszelet,
S átlépte már a hervadt hegyek csúcsát
A sápadt hajnal, s halkan közeleg.

Megcsobbanó, híg sárban gázolok,
S az őszi kertben messzenézni félek,
Elhervadt ajkam csendesen zokog,
S érzem édes ízét tört, sűrü vérnek;
Az ágakon gyászlobogó lobog.

Egyszerre édes, lázas képeket
Látok kialvó szemmel, késő vággyal,
Hallok szelíd, lágy menüetteket,
S halk, surranó, selyembevont bokákkal
Az Élet a bús fák közt ellebeg . . .

24. MEDDŐ ÓRÁN

Magam vagyok.
Nagyon.
Kicsordul a könnyem.
Hagyom.
Viaszos vászon az asztalomon,
Faricskálok lomhán egy dalon,
Vézna, szánalmas figura, én.
Én, én.
S magam vagyok a föld kerekén.

25. EPILÓGUS: EGY RÉGI VERS A PEGAZUSHOZ

Fakó lovam, fáradt lovam,
Hadd igazítom meg a nyerged,
S hol holt rózsák avarja van,
Járjuk be egyszer még a kertet.
Hej, jó világ volt hajdanán,
Nem laktunk a Sohaj-tanyán,
S nem néztük búsan, hogyha pergett
Az éjbe szürke hó . . .
Gyi, vén fakó . . .

Mily búsak a tar rózsafák,
Fejfái ifjan holt tavasznak,
Lehervadt a bimbóvilág,
S a bíbor rózsák mind elasztak;
Csak száraz ág maradt nekem,
Belőlük hosszú éjeken
Egy-két bús láng-rózsát fakasztgat
Tüzem, a hamvadó . . .
Gyi, vén fakó . . .

Fakó lovam, fáradt lovam,
Kihalt a táj, mit tenni már most?
Az áldott csárda merre van,

Mely bús lovast és béna táltost
Jóval fogad, és nyugtot ád?
Előre, rokkant Rozinánt,
Elérjük majd a Néma Várost,
S behint a szürke hó . . .
Gyi, vén fakó . . .

26. BE FURCSÁT ÁLMODTAM . . .

Be furcsát álmodtam az éjjel,
Hahó, hahó,
Lefutok kacagva a lejtőn,
Ma csupa zengés a szivem,
Ma kínom távol ormán rajt pihen
Halk, puha hó.

Nézd, hó esett az éjjel,
Hűs és szelíd, mint álombeli bú,
De dalolnak a fák,
Aranyszínü láng
Fodrozza a felhőt,
S a hegyi ösvény vadrózsa-szagú.

Lefutok kacagva a lejtőn
Hahó, hahó —
Odalent csendben megpihenek,
Messze merengnek a nyitott szemek,
S szivemben csendesen
Szitál a hó.

1909

27. KISVENDÉGLŐBEN

Setét csöbrök s olcsó székek között
Átballagok nyugodtan: odabenn
Bágyadt gázlángok égnek csendesen.
Várnak lehajtott fők, gyűrt kézelők
S a falra pingált ó, fekete rózsák.
Körül szomorú déli zaj csörög.

Jó nékem ez a zaj s e sok setét dolog.
A lelkem, a lankadt, fekete rózsa
Szelíden hervad itt . . . és elborongva
Egy kicsi, vézna testre gondolok,
Mely már halott, s arra: mi vár reám?
S mivégre ezek a beteg dalok?

Sírj, déli zaj . . . Egy kopott diák, szembe,
Beszél társának jó parókiákról,
Hűs erdők alján, e Babilontól távol.
S falusi temetők jutnak eszembe,
Poros akácok s kis, poros katedrák,
Ahol majd tanítgatnak és pipázgatnak, csendbe . . .

S az én sorom? Néhány szomoru lánynak
És fáradt úrnak megtetszik a lelkem
Egy két percre; s unottan és betelten
Eldobnak, s hűs klasszikusokra vágynak.
Lám, egyedül maradok veletek,
Ti gyűrött kézelők és gyűrött vágyak . . .

Setét csöbrök s olcsó székek, szeretlek.
Öreg barátként válok tőletek.
És félszeg bútok lelkemen remeg,
Míg furcsa szavakat ötvözök: ékszereknek,
Hogy e bús kösöntyűkkel halk, ifjú dalaim
Menjenek, sírjanak és haljanak meg . . .

28. SZOBÁK

Vörös márványból építek neked
Házat fehér madarak bús szigetjén,
Ahol örökös, rózsaszín, hideg fény
Borong a végtelen vizek felett.
Fényes karú, mezítlen, barna nők
Súrolják majd, hajlongva, hűs szobáid,
S dalolják messze otthonuk danáit,
Míg setét rózsákként csügg bús fejök.

Első szobádban kád lesz, drága kád,
Hol lágymeleg hab símogassa vállad,
Csókolja emlőid és hosszu, bágyadt
Karjaid közt lomhán suhanjon át.
Itt gyolcsok lesznek s régi, sárga selymek,
Vörös rózsák és apró nárciszok;
Ha jössz, egy kis fiú tapsolni fog,
És én szomoruan s alázattal figyellek.

Másik szobádban ódon ágy legyen,
S mint téli síkra ejtett ékszerláda,
Ferdén a hóba fúrva, kifosztva és kitárva,
Heverjen drága tested a tiszta lepleken.
Kis asztalodon könyvek legyenek,
S míg bennük lapozol lágy, lassú ujjaiddal,
Itasd meg illatos és könnyes dalaikkal,
Itasd meg csendesen, s ringasd el lelkemet . . .

S ha majd este a vén vizeken át
Távol partok felé merengnek a cselédek,
S a mi bús asztalunkon elhűl az esti étek,
Én furcsa bánatim, édes, ne nézd tovább:
Vezess be kisanyásan a harmadik szobába,
Ahol születnek a setét rimek,
Forralj kedveskedőn lágy, zümmögő vizet,
És hints teát és mérget szelíden a pohárba . . .

29. ŐSZ

Kábultan füsttől s éji zajtól
A nedves karikákat néztem,
Miket a pohár talpa rajzol
A márványos, hűs asztalszélen.
Az utcára kék fény omolt ki,
Künn lucskos, setét kocsik álltak,
Ó, egy illatos, puha vállat
Oly jó lett volna megcsókolni . . .

Mentem . . . Magányos utcák vártak
És hervadt fák. Egy régi téren
Állt egy alak, vénhedt és fáradt;
Botjára dőlt; csendben kitértem.
Botja olyan volt, mint egy thyrsus,
Fekete szárát körülfonták
Aszú venyigék s lankadt rózsák.
És csendesen utánam indult.

A sarkon késő zene zengett,
Szomorún s tétován megálltam.
Ő jött, a sok bús rózsa lengett,
S reszketve megfogta a vállam:
„Kedves fiam, vezess el engem
A lányomhoz, a városaljba . . .
Fütyölhetsz is . . . mért mennénk csendben?
Hisz Anni meghalt, úgyse hallja . . .

De lásd, kitudtam ám a módját:
Vén szilfaágból botot nyestem,
Rá ó venyigét s késő rózsát.
S most kimegyünk hozzá mi ketten.
Erős, édes, illatos élet
Hármas imáját elmormoljuk,
Botunk háromszor megsuhantjuk,
És Anni, meglásd, újra éled . . .”

S elindultunk a halk esőben,
Az út üres telkekre tért ki,
Nagy őszi éjben, őszi csöndben
Mentünk távol sírok felé mi.
Mentünk elalvó, bús ütemmel
Megbolygatni egy csendes ágyat:
Egy ifjúember, aki fáradt
És egy megőrült öregember . . .

30. LÁTOMÁS

Mint ezüst gyík villan setét mohákon,
Alakod úgy illan át hűs szobámon,
Hol ó csipkéktől bánatos az ablak,
S hol szűk, kerek üvegkalitba zárva
Réztrónusán gubbaszt a lámpám lángja,
S rezzenve ijjedez, ha hívogatlak.

Mint a setét színpadra, akkor este,
Ezüstös apródként jössz most. Kezedre
Karéjos csipke csügg, csuklódon alván.
S mintha szelíd Hamlet halálát látnád,
Szemed úgy néz felém a szűk szobán át,
S lágy szalagcsokor reszket térded alján.

Ó, csak egy pillanatra jössz. Megállasz.
Bomló hajadban tétován babrálgatsz,
Makacs fürtjét szemedről félrehajtva,
S már is, sebten, a hűs falakba folysz át,
S én nem tudom, milyen volt drága orcád,
Emlékem petyhüdt, mint a holtak ajka.

S egyszer majd végképp elfelejtem állad,
S hogy ujjaim közt fogtam . . . s párnás vállad
Illata emlékemből messzereszket . . .
És mégis hívlak s várom, visszatérsz-e?
Mint hibbant agg, ki csillagokba nézne,
S az égre könnyes, vak szemet meresztget.

31. LÉGYOTT

Szürcsölte a teát, s át gyermeteg szemén
Tréfás árnyat vetett a fordult talpu csésze,
S az italemelő, lustácska, könnyü kézre
Az éji csendben árván s szelíden néztem én.
S néztem a törpe lámpa kerek olajtavát,
Amint nyirkos, sekély, setétlő mélyiből
Áttetsző, gyenge vállát szomorún szegi föl
A lenge éji fény, a lágy olajvirág . . .

S búsongva eltünődtem: egy-két perc, s csendesen
Majd útra készülök, kabát, kalap, bot . . . s vége.
Lassan leballagok a hűs feketeségbe,
Sírásra ferdült szájjal, át siket tereken.
S olykor majd gyújtót gyújtok: melyik utca ez itten?
Mi dolgom itt? És árnyam, az éji útra kentet
Elnézem majd merőn, míg fáradtan pihen meg
Torz válla egy kövön, s nagy karja sárba fittyen . . .

Tűnődtem, s fent az inga halkan suhant az árnyban,
Sebten felém osont, s tréfásan hőkölt hátra,
S a halálra gondoltam s áldott, szelíd anyámra,
S ki emlőit ölelve szunnyad a csendes ágyban:
Szép kis öcsémre . . . s főm búsan hajolt előre,
S a vidám színeket a vén szőnyegen, lábtul,
Úgy néztem, mint aki nagy mélységekbe bámul,
S ő szürcsölte a teát, kecsesen, hátradőlve . . .

32. REGGEL

Hunyorgva néz felém, mint szürke, ébredő szem,
A messze, nyirkos ablak; dereng a vállas ágyvég;
Ajkam álombeli, szelíd csókoktól lágy még,
S még szunnyad tarka ingem, petyhüdten és redősen.
Ó, van-e még dolog ily bús, mint fáradt törzsem,
Amint elferdült árnya a hűs padlatra dűl? . . .
Vén, robotos ruhám a széken feketül,
És várja alázattal s egykedvűn, hogy felöltsem . . .

Ágyam elébe ejtve setéten tárul széjjel
Egy ócska, furcsa térkép . . . s eszembe ötlik álmom:
Könnyű hajóval jártam nagycsendű óceánon,
S banános szigeteknél suhantam el az éjjel.
Úgy volt, hogy lábadoztam, s gyengén, párnákba gyúrtan,
Öblös karszékben ültem, szemközt a fénylő víznek,
S kedveskedőn kacagták szépmellű, gyenge misszek,
Hogy tétova kezemből az óbor félrecsurran . . .

Ó, drága, szőke misszek, vén borok, halk hajók!
Ó, csendes pihenés napos fedélzeten! . . .
Lassan felöltözöm, s míg fázva, félszegen,
A hűvös lépcsőházban lomhán leballagok,
Ti vártok, ócska ajtók, elsárgult névjegyek,
Sárral befent lábtörlők . . . s ha este visszatérek,
Megértőn nézitek, hogy bús vagyok s fehérebb,
S ha gyáván sírok én, szelíden tűritek . . .

33. TAVASZI ELÉGIA

Előttem nők siettek. Testét lomhán kinyújtva
Közénk terült a távol . . . és míg az esti csendben
Elhalt víg kacajuk, kezem szegény öt ujja
Didergőn összesímult nyűtt, lim-lomos zsebemben.
S reád gondoltam akkor, s szájon csókolt a halk szél,
Mely most testhez feszíti az asszonyok ruháját,
S mely olyan illatos, mint duzzadt dombu párnád,
S szelíd, mint női vállhoz simult bús férfi-arc-él.

Merengtem: most vetik fel fehérlő szűzi ágyad.
S irígyeltem cseléded, ki vár, míg vetkeződöl,
És aki elmenőben kecses melledre láthat,
Min kis kupolát formálsz imára tett kezedből.
S eszembe tűnt egy alkony, halkan súgtad nekem,
Hogy egy imába foglalsz fáradt, aggott apáddal . . .
Ó, látod-é még, édes, a múlt ködein által
Apád szelid, holt arcát s alázatos fejem? . . .

Hazaindultam aztán, bús dolgokon tünődve:
E furcsa földi létre mi végre kelle lennem?
Vágynom melegre, fényre és karcsú testü nőkre
S bolyongni félszegen, magányos esti csendben?
S vén utcapadokon hosszan meg-megpihenve
Verseim mondogattam, melyekben csendesen
Zokognak bánatim, és egykedvűn figyelte
Fáradt, reszkető számat fáradt szegény szivem . . .

Táncolva suhannak a szőke sugárkák,
Hűs hold aranyával elöntve a lég,
Ott kinn, valamint csodaszép, szines árkád,
A méla nagy ablakok ív-sora ég.
Vén függönyömön kipirúl a virág-dísz,
Rég elfeledett kezek ósdi müve:
Foszló violák, halovány, puha nárcisz,
Mind, mintha virulna, oly édes, üde . . .

Ily este merül fel előmbe sok emlék,
Mint messze homálybul a tarka hajó,
Elébb remegő, pici fénye libeg még,
Majd kél a vitorla s piros lobogó.
S mint sík, ragyogó habu, méla vizekből
Felszökken a játszi, ezüstszinü hal,
Hűs lelkem ölébül ily este remeg föl,
S fürgén ütemezve iramlik a dal.

Eltűnik előlem a mély, komor udvar
És benne a rőtrügyü, bússzavu fák,
Szállok haza, messze, a barna darúval,
Amerre ezüst utat ős Tisza vág,
Hol mén dobajátul a föld szive retten,
Hol hallgat a tölgyes a puszta ölén,
S hol mély remegésü, nagy, ifju szerelmem,
Mint hársszirom illata, szállt le fölém . . .

Nem nyírt, buja lombu, öreg liget árnyán,
Hol ring ezer ág a sok orgonafán,
Szép, gyermeki álom igézete vár rám,
Mély, tiszta tekintetü, szőke leány.
Nagy, tűzszemü gép robog át közelünkben,
Vad füttyire lomb remegése felel,
S rezdül szavam: „Engem is elragad innen
Majd búgva e szörny . . . maga nem feled el? . . .”

De íme a holdat a köd beborítja,
S álmom zivatar zaja kergeti szét,
Fáradt fejem ablakaimra szorítva
Már érzem a nyirkos üveg hidegét.
S míg éles eső sürü cseppjei mossák
A fákat, ahol ragyogott a sugár,
Úgy fáj, hogy az illatos, ifju bohóság
Nem fonja körül szivemet soha már . . .

35. HEJ, DEBRECEN . . .

Hej, Debrecen, Debrecen,
Virágtalan város,
Ködös képpel kérdezem:
Mit kezdjek itt már most?
Öreg pallóid porán
Csüggedezve járok,
Vén sikátorid során
Ásítozva nyitja rám
Torkát minden árok.

Vén kapunkban nem köszönt
Pipás régi gazda,
Agg ákác se, üdezöld,
Áldott ága aszva,
Vinkós Sesta ó borát
Sehol se találom,
Orros kancsót, csutorát,
Öreg kocsmák bútorát
Kótyavetyén látom.

Ama leányasszonyok
Asszonyfővel járnak,
Kik miatt még felzokog
Szívemben a bánat.
Új pár ül a kis padon,
Diák, bakfis, látom,
Ó, hiába tagadom,
Oda sok szép tegnapom,
Édes ifjuságom.

Akkor voltam fiatal,
Hogy elmentem innen,
Egy-két zsenge diadal
Úzött nagyra mennem,
Jártam büszke hegyeken,
Hazajöttem mármost,
S kijózanít hidegen
Most ez a nagy, idegen,
Virágtalan város.

36. SÉTA AZ ALKONYATBAN

A setét bolt nagy üvegablakán
Figyelt ki, s keskeny öklére könyöklött,
Néztem e teltszárú, lágyzárú öklöt,
S éreztem: messze-messze űl e lány,
S tudtam: nincsen számomra mosolya . . .

S a bánat halkan így szólt hozzám: Látod?
Ezt is lelked karjával átkaroltad,
S ez is, ha fáradt fővel ébredsz holnap,
Bús víziód lesz, s sírni fogsz, hogy áldott
Keze homlokod nem éri soha . . .

Ne nézd tovább, beteg vággyal ne nézd őt,
Aki másért olyan szép, nem teérted,
Hisz maholnap elfárad ifju térded,
S gyakran hajtod már kezedre nehéz főd:
Nem vár öröm, ha eddig elmulasztád . . .

Hiába már, ha olykor vad vágy ver föl,
Hinned: itat még borával az élet,
S hogy papjaként, ki nem tud bút, se kételyt,
Te is, dalodból, mint aranykehelyből
Osztod még áhitattal szent malasztját . . .

Hiába ! . . . már a városvégi lankán
Bolyongtam, künn egy agg szántotta földjét,

A bölcsek szelíd nyugalma ömölt szét
Szépmívű arca évötvözte lapján,
Köszöntött, és én elmerengve néztem.

Ökrei a barázdát lomhán vonták,
Mint egykedvű évek az arcredőt . . .
S szívemben akkor halkan arcra dőlt
A méla bánat, s kék kösöntyűs kontyát
Megbontva, sírt a sűrűdő setétben . . .

37. ADY ENDRÉNEK

Mester, egy ifjú ember szól ím köszöntve hozzád.
Szeresd, mert sok setét sorod érte sziven,
S mert egykor, úgy beszélik, ült a térdeiden,
S látta fénylő szeme húszévesnek az orcád.
Most is úgy hódol lelke, oly szeliden s oly mélyen,
Mint amaz ifjak hajták szép térdöket a földig,
Kik ámulón figyelték az Úr komoly szemöldit
Ama bibliabéli, hegyibeszédes éjen . . .

Csodállak, aki jöttél e víg Kánába, s készítsz
Setét, erős bort nékünk könnyeid szent vizéből,
S áldlak, mert újra zengő s ámbrás csókod izétől
Ajka ama holt lyánynak, ki a magyar Poézis.
Áldlak, mert csodát mívelsz... bénák s vakok között,
Míg gőggel megtagad sok vénhedt írás-túdó,
S míg fitymál unt rimekkel sok ósdi sírás-túdó,
Áldlak, mert szent magyar vagy, nagy és
megöklözött . . .

Áldlak, mivel szilaj vagy s szelíd, mint ama Másik,
Kinek kemény kezétől a templomi kufár-had
Üvölt vala . . . s ki szólt: Ha ki szivében fáradt,
Énhozzám jöjjön el, s lel megnyugasztalást itt . . .
Áldlak, mert engem is, ki halkan s meghatottan
Szólok hozzád, a lelked, ó, hányszor megvigasztalt,
Ha súlyos térdeim vonszoltam, és az aszfalt
Furcsán kongott . . . s az éjben verseid
mondogattam . . .

Elébed szőke szűzet ma százat küldenék,
Kiknek fiatal ajka zengőbb szavakra nyíl fel,
S kiknek meghajló törzse szebb alázattal ível,
Mint szóm s e könyvrehajló bús férfiú-derék.
Ma, ó, áldott költője a vérnek és aranynak,
Fáj, hogy csendes dalos vagyok, s hogy nemzetem
Kemény fiai közt hirdetlek félszegen,
Félénk apostola az én erős uramnak . . .

De lásd, ős Debrecenben él, s kora-ősz már s roskadt
Egy szobrász, kit szerettél, s ki nagyokat akart ott,
És akit meg se láttak, bár választott magyar volt,
S ki estve, szomorún most nagyokat borozgat:
Az ő fia vagyok, az ő vére és teste,
S tört lelke jut eszembe, míg könnyel hirdetem
Te tört lelked nagyságát, s míg érzem: int nekem,
S vár rám is egy jövendő, szomorú, boros este . . .

38. VERGŐDÉS

Ó, éj . . . csuklóm lelankad, és bénult ujjaimhoz
Puffadt háttal feszülnek a csúf, setét erek.
Egykedvűn bámulom . . . egy perc . . . és nem merek
Tovább nézni e kézre, s a lámpa fénye kínoz.
Ó, hűsítsd, éji lágy lég, asztalra csüggedő főm!
Hadd higgyem: símogatva anyuska ül ma itten,
Kinek érintésétől halkan billent s szelíden
Fiatal térdei felé remegő bölcsőm . . .

Hiába. Kimegyek, s a párás parti kertet
Remegő térddel járom, s a nyúlt folyó-szalag
S minden, szegény szememben, a roppant hold alatt
Torz óriássá puffad, s bús szimbolummá dermed:
Istenem, kik ezek? e szörnyű gyermekek,
Kik fényes kocsik sínjét egykedvűn igazítják?
S ki tudja ama békés bárkák nyugalma nyitját,
Mik bizton elballagnak az örvények felett? . . .

S e rajban tóduló emlékek mit akarnak?
Mért jár eszemben egyre a kenetes, vén kántor:
„Fiaim, gyáva volt még ő is, a másként bátor
Deák Brutus, mikor beléje dőlt a kardnak . . .”
S gyermekvágyak búsítnak, sok régi, drága estém:
„Anyus, ha nagy leszek, mint a nagy pap-diákok,
Maga az első padban üljön, ha prédikálok . . .”
... S egyszerre eltünődöm: ha most holtan elesném?...

Egy asszony kellene... ne lenne más, csak asszony,
Kinek csak víg enyelgés, ha fáradt homlokom
Kecses mellére hajlik, s tréfa, ha átfogom
Kétségbeesett hévvel, mikor párás az alkony;
Ki tettetőn figyelné, ha szóba kezdene
Arról ajkam: mi az, mi olykor elsetétít,
S titkon tükörben nézné fénylő csecsebecséit,
Míg halkan felnevetnék . . . egy asszony kellene . . .

39. DÉLI DERŰ

Nyakam nyugtatja most puhácska pázsit,
S nézem a fénylő fákat fülledt árnyban
S a fűszált, mely rámdől s furcsán parázslik.
Ó, boldog bágyadás . . . egykedvün ásít
A fáradt száj, s izzadt izmokkal, lágyan
Hevernek karjaim s ernyedt kezem . . .

A tavon víg nők mennek csónak-útra,
Arcuk csiklándja szeleburdi szél,
A blúzokon kecses redőt nyom ujja,
S csipkéiket hevült nyakukra fújva
Hajló füvek közt halkan erre tér,
S nedves szájjal megcsókol csendesen . . .

Áldott derű! ó, hányszor hívtalak,
S lásd, izzadt fák közt, most suhansz le hozzám,
Mikor a holtralankadt gondolat

Aléltan alszik homlokom alatt,
S minden vágyam: hogy fáradt, forró orcám
Egy nyomorú tál vízben megmerítsem . . .

Ó, símogasson illatos kezed,
S áltass, hogy a jövő csodákat hoz még,
S mely bánatok közé temetkezett,
Hordozd meg szép álmok közt lelkemet,
Mint béna aggot hord könnyű tolószék
Napfényes fák alatt, csendben, szelíden . . .

Ó, most, míg minden búm ernyedten elhal,
Mutass, csendes derű! szép víziókat:
Kis házat, télizöldes, tiszta fallal,
A balkonra szép nő lépjen ki halkal,
S mondja: édes . . . s mondjon más drága szókat,
Mik lágyabbak, mint pongyolája fodra . . .

Hisz az örök törvény a szörnyü alkonyt
Ma is elhozza, s nézem majd leverten
A csendes házakon a puszta balkont,
S míg elhagyott utcákon halkan elkong
Léptem, a bú tükrére hajlik lelkem,
Mint csonka tönk ferdül az éji tóra . . .

40. ESTI SZONETT

Mint nyugvó úrnőt piperéz remegve
A néger rabnő lágy s illatos ujja,
Úgy szépíti a lankadt tájat újra
A setét ujjú, alázatos este.

Bús rableány! ki kékszinűre fested
A fák kontyát, s a holdnak hervadt arcát
Ezüstösre kendőzöd, csúnya hajszák
Miatt gyűrött orcám úgy símogasd meg,

Mint régen egy lány, ki mióta elment,
Oly fáradt illatú nekem az élet,
Mint most a mély és elsötétült kertek,

S kiért, míg csüggedt fővel várlak téged,
Oly forró s oly könnyes a szívem vágya,
Mint jöttödkor, est, az özvegyek ágya.

41. EGY LEÁNY SZOBÁJÁBAN

Az ágya szélén ültem, s mint e sötét, kopott ágy,
Oly gyűrött volt szivem, amelyen forró testét
Lustán és finoman vetette el az esték
Mezítlen s bánatos úrasszonya: a csókvágy.

Néma volt s elhagyott volt a kis szobában minden,
S a fakó aranyszínű alkonyatban,
Mint beteg princ a díszes, halk fogatban,
Lankadt illatok nyújtóztak szelíden.

Már vetkőzött a szőke némber, s búsongva néztem,
Milyen unott s hideg a karja mozdulása,
S lelkem hervadt kertjében bús gondolatok hársa
Zizzent meg csendesen, ősziesen s setéten.

Nézd, szólottam magamhoz, mily zölden s haloványon
Csillog e nő szeme az estben . . . érzed? érted?
Egykedvű és fakó jelzőlámpás ez élted
Komor sínjei közt egy sötét állomáson . . .

Ó, lesz-e állomás, hol szebb fény s jobb melegség
Fogadjon, feleség és boldog vacsora?
Vagy szörnyü kóborlásod már nem szűnik soha?
S csak ily pihenők várnak, bús kéj s mérgezett esték?

S könnytelen, megsirattam a petyhüdt nyoszolyán
A régi-régi percet, mikor még nem volt mindez,
S még úgy nyúltam a kéjért, mint vertarany kilincshez
A csodarejtő élet zárt, titkos kapuján . . .

Nézem a vén napot, amely a hervadt kerten
S e csüggedt ujjakon pompás aranyszínt fen szét,
Ó, most minden dolog oly titokzatosan szép
S magános s mozdulatlan . . . s az illatban s a csendben

A nagyszerű és komoly fák alatt
Sötét arcát kegyetlen és szép öklére hajtván
Szunnyad a bánatom, mint este a szfinx alján
A fantasztikus és fáradt arab.

Ó, most buja mosollyal s epedve nyújtja ki
Karját jövőm felé vágyam, mint lomha szultán,
Kinek, szép háremhölgye lágy derekához nyúlván,
Remegnek parfümös és puha ujjai;
S míg fátylait lebontja alázattal s szelíden,
S táncol előttem szűzen s mezítlen a jövő,
Fényes lombok illatja, mint arany füstölő
Gőze, úgy részegít, s nehéz főm félrebillen . . .

S egyszerre . . . újra oly fáradt s levert vagyok,
És ébred a szivemben egy-egy bús, régi emlék,
Mint ketrecben a rab vad, mely lustán s súlyosan lép,
S a szeme a sötétben ijesztően ragyog . . .
Aztán ennek is vége . . . elnyúlnak a vadak,
Olykor még egynek-egynek iszonyú talpa moccan
Csendben . . . s én bámulok a messzeségbe hosszan,
S a vén kert körülöttem egyre homályosabb . . .

És hanyatt terülök a fűben, s csendesen
Tünődöm: van-e még az éj tág tengerében
Oly nyomorú sziget, mely oly búsan s setéten
Borong az ég felé, mint most fáradt fejem?
Ó, van-e még hegy háta oly kincsrejtőn is árva,
Mint dombos homlokom, s csillognak-e tavak,
Mik finom szépségeknek tükröt úgy tartanak,
S mégis oly szomorúak, mint mély szemeim párja?

43. ESTI KÖNNYEK

Lehunytam a szemem, s jaj, az ő arcát láttam,
Jaj, az ő testét láttam szűz ágya tiszta vásznán,
S csodáltam mélyen és szelíden és paráznán,
S úgy jajdult el szivemben vérző, ledöfött vágyam,
Oly búsan s elvetetten, mint harc után a tarlón
Az átszúrt katona, ki zsibbadó fejét
A hűvös földbe gyúrja, s szegény, pihenne még
Távol babája mellett, s csókolná vállát forrón.

S egyszerre felzokogtam, és lüktető fejem
Betegen s árván bújt meg ijedt tenyereimben,
S ők, mint gondos nővérek puhán s nagyon szelíden
Simogattak sokáig, s remegtek csöndesen . . .
Hiába . . . s elzuhantak hosszan bús kezeim
Az asztalon, s átfonták egymást kétségbeesve,
S imádkoztak . . . s szemem tétován, tágan leste,
Mint csavarja szép ujjuk torzzá a szörnyü kín . . .

Éjfél lett lassan . . . s lomhán nyúltam egy
szivarért én,
S furcsa csodának tetszett, hogy elhagyottan nyúló
Ujjaim közt víg fénnyel föllobogott a gyújtó,
S hogy törődött ajkamról illatos füst szállt békén.
S aludni készülődtem, s úgy nyújtózott karom,
Mint ólom-Krisztus karja elvadult út keresztjén,
És elgyötört orcámat lassan aláeresztém,
S az „elvégeztetett" vonaglott ajkamon . . .

44. INTÉRIEUR

Olykor az élet szép csodákat sejtet,
S ujjaim boldogan s jólesve nyúlnak,
Mint lyány keze, ha kéjelegve bújhat
Langy víz alá, vagy simít drága selymet.
Karszékemet tárt ablakomhoz húzom,
S az egyszerű utcát csodálva nézem,
A satnya fák ragyognak künn merészen,
S mily lágy vonal feszül sok olcsó blúzon . . .

Meghitt akkor minden vén, únt dolog,
S miket árván szoktam bámulni este,
Szelíd s kecses otthonná bújnak egybe
A félszeg és szegényes bútorok.
S mint finom ujjú szobrász élveteg
Gyúr illatos viaszból furcsa aktot,
A lelkem lomhán és bizarrul alkot
Filigrán és buja reményeket.

Fülem egy messzi nő halk szavát hallja,
S tenyerem, míg a szék karját becézi,
Az ő remegő kézfogását érzi,
S tudom: most szép zárt ajkam bús vonalja.
Az ábránd egyre fantasztikusabb,
S egyszerre fölrémlik, mily kúsza s dőre . . .
S fejem álmos mosollyal dől előre,
S számból kihull a hűlt szivarcsutak . . .

1910

45. ORFEUMI ELÉGIA

Táncolt, s míg lomha csellók halkan s busan kisérték,
Reszketett a szivem: mily szép lehet, ha lágyan
Kádjába lép e lány, reggel, a langy homályban,
S mélyen nyomja a vízre illatos, forró térdét . . .

Körül zajos szatócsnép vigadt, s csámcsogva majszolt,
Arcukon a vasárnap kéjének zsíros fénye,
Ó, olyan jó lett volna a márvány asztalszélre
Szorítni a fejem s sírni egy hosszu jajszót:

Ó, én finom csodákra sovárgó árva lelkem!
Hát így bújsz meg, én drágám, lomha elteltek s olcsó
Kacajok közt, didergőn, mint nyomorú vadorzó
Vak és sáros bozótban, meddő és fájó lesben?

Hát ennyit ád az élet? egy-egy halk, meleg szépség
Remeg feléd nagynéha a dolgok vadonában:
Távoli s illanó káprázat a homályban,
S csak annál iszonyúbb utána a sötétség . . .

S szánnivalón, gyötrődve szorult össze az öklöm'
S kétségbeesett vággyal néztem a táncos lányra,
S ő rikító szoknyáit kurjantva csapta hátra,
S a fülledt termen át vad taps újrázta dörgőn . .

46. KINCS

Emléked már oly ódonan aranylik . . .
Ha este véle búsan bíbelődöm,
Már úgy csillantja lelkem, mint nagy, antik
Gyűrűjét agg kéz, reszketőn, tünődőn . . .

Forgatná még a bűvös gyűrűt bágyadt
Lelkem, s várná, hogy mint gigászi szolgák
Jelenjenek elém a régi vágyak,
De egy se jő már, s nem röpítnek hozzád . . .

S egy este majd, míg úgy mered sötéten
Rám sok nyűtt emlék, mint hol búsan éltem,
Tört bútorok az olcsó, vak szobákban,

Lelankad lelkem karja bánatában,
A kincs kisiklik ájult ujja közzül,
S setét lomok közt lassan messzegördül . . .

47. SÓHAJ

Mint túlédes, setét, únt kávéházi lőrét,
Úgy szürcsölöm már sokszor a halkuló harangszós
Fülledt, fáradt estéken lankadt illatu, langyos
Italát bánatomnak. Jaj, sohse voltam törpébb . . .
Bús sorsom keze már, mint könnyű, kényes, úri
Lyánykéz, mely játszva völgyez ruháin ferde ráncot,

Oly lágynak és szelídnek rémlik, bár elcsigázott
Orcámat megütötte, s tudom, redősre gyűri . . .

Már gyakran, ravaszul s élvezve s betegen
Ügyelek, hogy gyötrelmim bús órája ugy essék,
Hogy valamely finom, mesterkedő ügyesség
Bujává s izgatóvá tegye búmat nekem:
Paráznán gondolok rá, ki eldobott magától,
Szép combjait mint nyitja lépésre, mily kihívón
S lágyan . . . s kedvenc parfőmjét agyzsongulásig szívom,
Mint ki halálba zsibbad a rózsák dús szagától . . .

S jaj, van, hogy vígan szólok: már kisvárosi élet
Gyógyítottja vagyok, megbékélt, bölcs, halk mártir,
Kit nem izgat új távlat s drága, távolból várt hír,
S ki egészen a csendes és szürke dolgoké lett.
S mikor már megnyugodnék, hogy a lassú kin átka
Életemről letelt, s bízón a szürke dolgok
Szivén el-lepihennék, látom, hogy övükoldott
Titkok ők, s fanyar mellük új bú tejét kinálja . . .

Ím, most is . . . tenyerem arcomhoz szoritom,
Ó, örök gesztusa szegény, bús tagjaimnak!
S összeszorított foggal tűröm, hogy könnyekig hat
Egy távoli, kántáló, borbélyos bariton . . .
. . . Uram! add legalább, hogy vad kín, nyersen, mélyen
Metélné lágy szivem, s mint durva felcserek
Kontár kése nyomán a finom, dús erek,
Pirosan, gyorsan, vérzőn halna el ifju éltem! . . .

48. SZEPTEMBERI SZONETT

September szép szultánja, Ősz, pompás, buja zsarnok,
Már vár a hódoló táj; a zöld és elviselt
Kaftánú bús tuja mind furcsa dervised,
Mind mélyen hajladoz, s halkan imázva mormog,

Sárga selyemben várnak a szép, hervatag ormok,
Rabnők, kiket elgyötresz, s kik engedelmesek;
S te jössz, puhán s pompázón, s gyűrűfényes kezed
Aranyos reflexétől a tiprott fű is csillog.

Ki gőggel és egykedvűn, de fénylőn s mégis áldva
Ölsz meg mindeneket, hervadás padisáhja,
Köszöntelek e szirtről, leghívebb dervised.

Hatalmas úrkezed ereszd vállamra keggyel,
S ha térdre tör hűs súlya, szólj halkan: Most eredj el,
S átkos, dús ajándékul az őszi bút vigyed.

49. EVOKÁCIÓ EGY CSILLAGHOZ

Csillag! e csüggedt órán, míg bánatok zilálnak
A fogcsikorgatások bolygóján, s reszketek,
Engedd feléd feszítnem, szédülőn, reszketeg
Lajtorjáját szegény emberfantáziámnak.
Örök fényed figyelve, fenséges ős planéta,
Oly jó most eltörpülnöm s nagy búm, alázva, mérnem:
Mily halk s kis mozgolódás a roppant, régi térben
Szivem fájó verése s e lomha éji séta . . .

Lásd, szörnyü óra volt ez, forró könnyem kigördült,
S zord vízióként láttam: sok fáradt, furcsa útam
Iszonyú tömkeleggé mint bogozódik rútan,
S csüggedt csavarodással mily bús hurokba görbült,
Hol édes ifjuságom ájuldoz szűnő szívvel,
S elhal . . . s már drága célig torz utak kusza bogja
Nem oldozódhat többé lendülőn és ragyogva,
Mint víg ösvényszalag, mely dús ormokhoz ível . . .

Ragyogj, nyugalmas, hűs fény, reménytelen s hazárd
Utamra, ős tüzednél e sok, bús borzalom ma
Szelíddé félszegül, s úgy nézem torz halomba
Torlódott bánatim, mint ó, bizarr bazárt,

Hol, nyűtt dobozok mélyén: sok-sok bús
gondolatban
— Ó, lelkem régi lomja! — lappang a halk
halálvágy,
Az ócska, furcsa krampusz, s felszegné ferde vállát,
De fáradt már szegény, s oly úntan s késve pattan...

Most, csillag, megszerettem, lásd, árva és sötét
Éltem, s komoly korongod a régi, égi csendben
Úgy nézem már tünődőn és békén s elpihenten,
Mint nyugtató örök rend szép égi hírnökét;
Most érzem: bús kis útam vezet még valamerre,
És lágyan s édesen emeli elcsitult,
Fáradt lelkem a lét, mint álmos kis fiút
Halk, ringató anyák szelíd és puha melle . . .

Csönd . . . csönd . . . Isten követje, nemes, arany
jelenség,
Setét áhítatom most meghódol neked,
S úgy emeli feléd, remegőn, szívemet,
Ez élő és meleg és fájdalmas szelencét,
Mely könnyek balzsamával s vágyak kincsével
áldott,
Mint bizarr drágaságuk és furcsa füstölőik
A mély, setét uton, mely Betlehem felé vitt,
A szent csillag fényében a szerecsen királyok . .

1911

50. ESTI VÍZIÓ

Boldog isten! hát mindig így lesz már most?
Magamat én, szegény, elengedem,
S mint züllött küllők rívó tengelyen,
Átfordulnak a régi és a sáros
Búbánatok szédülő lelkemen
Monoton körforgással, újra, újra . . .

S ülök és bámulok a lenti útra:
A kövek alól felszakad az este,
A tikkadt tenger . . . enyhe, renyhe teste
Mélyülve nő, s már ablakom bezúzza,
Vak tócsákat loccsant a szegletekbe,
S lomhán lapulva árad fellebb-fellebb . . .

S már körülfojtogat és lassan ellep,
S a süllyedt házak lenti ablakából,
Mint halk sellők alanti hablakából,
Dal szól . . . tán csak egy cseléd énekelget
Pihenő órán, egykedvűn, szokásból,
De nékem most, szegény, halált izen . . .

S mint fulladó az örvénylő vizen,
Végiglátom egy ájult pillanatban
Az életem . . . s érzem: most, messze, halkan
Valaki sír . . . anyus sír, azt hiszem,
S tompán tünődöm: mért sírhat? . . . miattam?
S oly furcsa, hogy az én szemem is nedves . . .

És szólanék: ne sírj, anyuska kedves.
De míg csak egy szót is kimondanék,
Már úgy rémlik: igen, valaha, rég,
Akartam szólni . . . s elnézek a csendes
Homályba, s ott egy nagy setét kerék
Forgatja küllőit . . . oly furcsa, furcsa . . .

Monoton körforgással . . . újra, újra . . .

51. ESTE A TEMETŐN

Vén, halottas esti kert.
Itt-ott ferdén, egyedül
Egy-egy tél-túl földbevert
Furcsa fejfa hegye dűl:
Megpihenne, ósdi rom,
Elzuhanna békiben
Lent a füves, ó siron,
Hol gazdája rég pihen . . .

Most a tiszta esti ég
Gyengezöld és tág mező,
Nyúgodalmas, rest vidék,
Egy-egy halkan érkező
Csillag csillog: angyal ott,
Őrző angyal, azt hiszem,
Földre ballag most gyalog,
S kézi kis lámpást viszen . . .

Béke, béke . . . lomb megett
Vén feszület feketül,
Karja most, az átszegelt,
Kétfelé lágyan vetül:
Elgyötörte estelig
Véres és szöges tusa,
Ölelő most és szelíd
Ívű fáradt gesztusa . . .

Béke, béke . . . élni ma
Nem fáj úgy, nem tépdesem
Lelkem váddal, vén ima
Zsongat búsan, édesen:
Útbafáradt vén legény
Estimája . . . dédapám
Énekelte még, szegény,
Vándorútján hajdanán:

„Útvigyázó szent kereszt!
Vándor míves esdekel,
Új bolygásra úgy ereszd:
Féluton ne esne el;
Légy kegyelmes tútora,
Vén csontot, hadd várja már
Meleg cipó, csutora,
Édes asszony, víg halál . . ."

Régi emlék, furcsa dal . . .
Ó, mikor még, kis legény,
Próbálgattam fiatal,
Félénk hangocskámmal én,

Kandallós, vén, víg tanyán,
S megrettenve hagytam el,
Látva: szép, szelíd anyám
Mily búsan s némán figyel . . .

Béke, béke . . . vár reám,
Egyre vár az ócska ház,
Ablakában űl anyám,
És az estbe kivigyáz . . .
Jaj, de lelkem-testemen
Lomha, bús egykedvüség,
S eltünődöm: istenem!
Messze kell-é menni még? . . .

52. DERŰ?

Ez, ez hát a derű? ez a túlkönnyü játék?
Nem remegek s nem pirulok bele,
Közelhajlok s mondom: íme, fehér halánték,
S lesem: reá a csókom halvány pírt lehel-e?
Távolhuzódom s mondom: íme, kis karcsu termet,
S lesem: rándul-e válla utánam, remeg-e?
— Ez hát az élő öröm, mely kínná sose dermed?
A boldog szerelem? az élet-csemege?

— És túl lombok cikk-cakkján apró falu fehérlik,
És túl fehér falun cikk-cakkos kicsi hegy —
Tünődöm: itt a jó hát? s mellettem súgva kérdik:
„Becses, bús gondolatja kószálni merre megy?"
S oldalt hajlok mosolygva, lustán, s a lány szemébe
Fúvom szivarom füstjét, s az évődő kacag —
Ez hát a csodahangszer? a jó órák zenéje
Innen cseng? lássuk, lássuk: kövérke, kicsi nyak!...

Mért hát hazudni s torzan mosolyra vonni ajkad
S szépnek vélni a létet, mert szépnek vallja más?
Ki már halál felé szelíd-ügetve hajtat,
Minek neki bús utján kis derű-állomás?

Minek még kis ürűgyek: nyájas táj, lágy kisasszony,
Megállni, tétovázni és próbálgatni még?
Légy elszánt és kevély, s egy rongy perc ne marasszon,
Ha már torkodra öklend a fáradt szó: elég . . .

Hopp! jó szivem, csak csínján, hiszen megint becsaptak!
Hopp! bolondul dobogni és kalimpálni kár,
Hopp! meg ne illetődj, megint csak semmit adtak!
Hopp! gőgösen! hisz újra üres, bús óra vár!
Kopp! jó, beteg szivem, szép csínján, lassú koppal,
Tovább, halkan, egykedvűn, bús véred majd eláll,
Topp! fáradt, furcsa vándor, szép csínján, lassú toppal,
Majd csak gáncsot vet egyszer, s elfektet a halál...

53. EGY MOZDULAT

A síró s hencegő érzésből, tépett szívem,
Az „örök" szerelemből, lásd, ez a rongy maradt,
E kéjes mozdulat, mellyel a poharat,
Az édes poharat bús számhoz közelítem.

Ez immár züllött gesztust, először, finom ívben
Szerelmem ügyeskedte, mohó és mégis félénk
Szerelmem — ó, e részeg percben is érzem én még:
A kedvesem kezét emeltem ily szelíden . . .

Ó, lendülj most szilajjá, érzelgős mozdulat!
Mit görbülsz ajkamig ily sunyin a pohárral?
Fáradt, rekedt torkomba most ürmöt öntenél . . .

Lendülj ki duhajul, csattantsd a poharat
A pallóhoz! mi gondod a sok nyomoru vággyal,
Mely a szivembe rothadt, és mérgez, bár nem él . . .

E síró szavak, úrnőm, zengő és furcsa bilincsek,
Melyekkel láncra vertem és küldöm hozzád: menjen!
Alázatos és szenvedő szerelmem.
Ên édes úrnőm, hallod? most halkan egy reszketeg rím cseng:
A láncok csörrentek, mert szeliden
Béklyós karját szegény szerelmem kitárta feléd —
Hallod? most téveteg és fáradt az ütem,
Mert elindult rabod, s remegve lép
Közelébb, közelébb,
S megáll — lemondón, fájó, réveteg csendben . . .

Elér-e hozzád? sóhaja leng előtte, halk madár, feléd ivel sovárgva,
S finom és zengő hullámot ver setét hajad körül bús lebbenése a légben,
Ó, ereszd most kezedre fejed, édes, lassan, bánatosan, szépen,
S figyeld e méla rabot —, meghal úgyis, nemsokára,
Még e bús hajnalon.

Meg kell őt fojtanom,
S lásd, a mi halottunk lesz csak, gyászold,
Hisz nemrég még király volt, gőgösen gázolt
Az életembe, ifju volt, ő volt a vídám esztelenség,
Karjai lüktető meztelenjét
Kéjesen feszítette a hegyek felé, keményen,
Ó, táncolni tetszének az ormok a rezgő, hajnali fényben,
S én elbúsongva az ablak előtt e dús pompában koldusan álltam,
De hozzám toppant, s ujja közé csippenté pajkosan állam,
S lassan a fénybe fordította orcám . . .
S mutatta a tavaszi füveket, a karcsú és zsenge ragyogókat,

S a fákat, miket a halk szél szelíden billegni nógat
Csiklándva érzékeny derekuk hajlós, borzongó táncra . . .

S kacagtak a boldog fák, s ő is, mint a szélzengette levelek, tapsolt és csengett,
S nevessek én is: unszolt s becézve simult hozzám,
S jól esett, úrnőm, mert neved dúdolta, s szépséged fuvolázta,
S főhajtva s térdalázva
Hallgatták akkor bánatim, s eléje halkan mind hódolni mentek . . .

S mikor eljött az Éj, s hozta lassú fogatán az édes és élveteg beszédű Csendet,
S csillagok s illatok lengtek a mély és bús világban — szerelmem
A Csend szívén megbújt, s így, szemlehunyva, távoli, gyönyörű dolgok felé merengett:
Hej, most, míg sétál tűzvirágos égmezőn a lomha hold nehéz brokátban,
Hány büszke asszony lankad el kegyesre váltan,
És búvik búgva férfimellre!
— Ezen tünődött kéjesen szerelmem, s szemeidre is gondolt, távoli és gyönyörű szemedre,
Míg édes vágya lassan fájásig feszült, s úgy tetszék: elviselhetetlen!

S bánatim akkor, furcsa, fekete rabnők, lábainá kuporogva megültek,
S dúdoltak néki zsongító dalt: vontatott
Lépéssel léptek, s elzuhantak ájultan a mondatok,
S mely úgy sejlik már énfelém, nagymessze elmaradt lágy dombok kéklő láncaként:
Dús ifjuságom zengték altatón, a messzetűntet —
S így szólt a dal: a furcsa dal a furcsa rabnők ajkán mélabúsan így zenélt:
„Ó, Áfrikánál áfrikább, forró, bizarr táj, távol Ifjuság!

Fénylő, derűs vidékeidre, ott születtünk, visszavágyunk,
Ott csodapálmák közt szelíden ringott hintaágyunk,
S örök napfény érlelte gyenge tagjaink finom husát.
Ott zsenge karral fűztük hajlós testünk lenge láncba,
Ott zsongó dallal űztük ifjú lábunk enyhe táncra,
Örömek voltunk —, víg király táncos, hárfás szolgái, ezeren,
S hallgatta bíbor ágyán víg dalunk a víg király: az Első Szerelem . . .

Jaj, jaj . . . már elmaradt a boldog táj . . . oázisok . . . és táncok . . . és zenék!
A víg király is . . . jaj, jaj . . . rég lehunyta fényes, nagy, setét szemét,
Mert törvény: . . . jaj, jaj . . . minden ködbe vész: szerelmek s minden édes Áfrikák!
Jaj, jaj . . . ó, új urunk, ne tudd te ezt! szolgáid, altatunk,
Hajoljon rád, s legyezzen álmos, álmos halk dalunk,
Mint szirmahullató, setét, nagy mákonyos virág . . .”

Hallgatta bánatim nyújtott szavát szerelmem, s néha, halkal
Dúdolta ő is félálomban a borús dalt téveteg,
De egyszer éles szóval talpra szökkent, rázta ifju öklét, s vad haraggal
Arcul ütötte, és elűzte szitkozódva a szelíd cselédeket,
S őrjöngve hívott, úrnőm, majd lihegőn hörögte neved és átkozott s gyalázott . . .
Riadtan bújtak össze akkor megvert s megalázott Bánatim, és remegve mondogatták s halkan sírdogálva:
„Jaj, jaj . . . már meghal ő is, új urunk, kínos, nehéz halállal meghal nemsokára . . .”

Úrnőm! alázatos már s szenvedő e nemrég gőgös
és izgága szerelem!
Én szánom őt, beteg királyt, s megfojtom még
e hajnalon . . .
S te, drágám, nyugszol távol ágyadon . . .
ó, élveteg és finom ajkadon
Jó volna, rádhajolva, lesnem: mint fuvall orcámra
langy lehellet édesen,
De jaj, itt állok én a hűs hajnalban, és bús
gyilkolásra készülődöm,
S illik e hajnal is borúmhoz: mint fáradt alkony,
úgy jő: bizonytalan s tünődőn,
Fényt gyújtó ujja már vigyázva a rózsák setét
gömbjére rátapintott,
S mint pici, színes lámpák enyhe fénnyel kigyúltak már a bimbók,
Már fényt vető keze a hűs mezőt behinti halványzöld, szelíd parázzsal,
De oly hunyorgó és félénk e fény, minthogyha
percnyi, elmúló varázzsal
Bűvölték volna el a setét és elhagyott tájat,
hogy lenne csalókán, betegen derengő.

S én didergek, úrnőm, s furcsa és zengő
Szavaim síró bilincsébe verem szerelmem, s
küldöm hozzád,
Álljon meg ágyad előtt, és nézze ájulásig, utolszor, orcád,
S ha ébredsz, szóljon, ha mit tud, alázatos és
búcsúzó beszédben,
S te ereszd kezedre fejed, édes, lassan, bánatosan, szépen,
S figyeld e méla rabot —, meghal úgyis, nemsokára,
Még e bús hajnalon.
Meg kell őt fojtanom . . .

55. Ó, VÍGASZ!

Ó, Vígasz! lágy és csacska istenasszony,
Te bárki ronggyal jószívűn parázna,
Aludj már vélem is! őrjöngve rázza
Vállad kezem, s esengve hív panasz-szóm!

Emlőd közé hadd fúrom könnyes arcom,
Tán elsimul a szájam rángó ránca,
Suttogj nekem, leslek, gyáván, vigyázva,
Suttogj, suttogj, akármit! tán elalszom . . .

Ki ócska szókkal bús borbélylegények
Kezéből a revolvert kiveszed:
Furcsa patkányok, fussanak szegények —

Nézd, sírva kérem együgyű és régi
Játékaid s kövér, langyos kezed:
Cirógass és keríts meg: élni, élni! . . .

56. JÖJJ, VIHAR!

Várom: még egyszer tán zengő vihart hoz
Az élet, s halk hajóm a tengeren
Hazárd, utolsó táncra engedem:
Zúzódjon szét, vagy lengjen drága parthoz!

Csak ez a csend, e tespedt ájulat rossz
Csendje ne volna! egy-két emberem
Teng-leng a bús hajón reménytelen:
Pár vánnyadt vágy, pár züllött, vézna matróz . . .

Mert elfogyott a nyomorú ital,
Az állott rum: az egy-két csöpp reménység,
S jaj, józanok a szegény tengerészek . . .

Jöjj, tégy velük jót, irgalmas vihar,
Hadd lenne boldog part borától részeg
Már végre mind . . . vagy nyelje el a mélység! . .

57. HÓFEHÉRKE

Igen, ez csak vers: lim-lom, szép szemét,
Játék, melyet a halk gyermek, a Vágy
Faragcsál, s olykor lustán félbehágy,
S merengni hunyja álmatag szemét.

Most ezt faragta: kis szonett, setét
Szavakból ácsolt bús ébenfa-ágy,
S ráfekteti gyengéden gyenge, lágy
Szerelmem holt, virágos tetemét.

Pihenj, szerelmem! nézzenek a boldog
Élők, mint nyugszol némán, hófehérbe,
Tündérmeséim édes Hófehérje.

Ágyad szélén vigyázva üljenek,
Mint árva törpék, furcsa, bús koboldok,
S csendeskén sírjanak a halk rimek.

1912

58. LEVÉL

Ha ez a levelem megérkezik,
Édesem, gondolj rám egy kicsit.

Képzelj magad elé: szivarozgatok,
Fáradt vagyok és csendes és nagyon elhagyott.

Azt gondolom, maholnap meghalok,
S azt is gondolom, nem kár, ha meghalok.

Elküldöm neked ezt a levelet,
De nem mint régen: csevegni veled.

Tudom én, kopott rongy már a szavam,
Jaj, hogy kényes szavam is odavan.

De kell, hogy mégis írjak teneked,
Kell, hogy búsan nézd e bús jeleket.

Felszakadó sírásod kell nekem,
Szivarozgatva tűnődni ezen.

Gyilkosság ez, gyilkosság ez, tudom,
De lásd, egyedül kínlódom nagyon.

S szívemnek jólesik ez a kis meleg:
Hogy még valaki felsír, ha izenek.

59. CSAK ENNYI

Félbehagyott
Versek szegény, halkuló rebegése,
Félbehagyott
Sírás halkuló, békélt szepegése,
Félbehagyott
Küszködés békélt mindegy-legyintése,
Csak ennyi, lásd,
Halkuló, békélt mindegy-éltem vége.

Jó itt nekem
Kis, hajnali kávéház-zugban,
Jó itt nekem
Hajnali, csendes mélabúban,
Jó itt nekem
Lassacskán, szépen végit várnom,
Csak ennyi, lásd,
Hajnali, csendes elhalálozásom.

Csak sose sírj,
Nem volt az élet énhozzám kegyetlen,
Csak sose sírj,
Én voltam lusta, gyáva és ügyetlen,
Csak sose sírj,
Nem illet engem itten joggal semmi,
Csak ennyi, lásd,
Köszönni illedelmesen és menni.

Áldott az élet,
Ad kinek-kinek méltón, ahogy illik,
Áldott az élet,
Keze felém is illendően nyílik,
Áldott az élet,
Hullott kezéből rám is némi jó,
Csak ennyi, lásd,
Csendeske, fáradt rezignáció.

Isten veled,
Vigasztaljanak méltóbb, zengőbb versek,
Isten veled,
Vigasztaljanak zengőbb, szebb szerelmek,
Isten veled,
Nézd, fény ragyog a gyönyörű világon,
Csak ennyi, lásd,
Hogy én eltűntem és hiányzom.

60. ÖRÖM

Érkező vonatok füttye át a ködön
Ujjong . . . ujjong . . . hallgatom estelente.
Mily szép ez... s olykor, mintha szívemből csengne:
Ideges jelzés berreg: most! berobog az öröm?

Aztán csend . . . csend . . lehúnyom a szemem,
Jaj, ha most jönne . . . jaj, ha most rohan rám!
Forró kereke átszántna szívemen,
S megölne, megölne . . . s hagynám, hagynám . . .

61. KÖNNYŰ DALT . . .

Könnyű dalt, enyhe, ízes szerenádot
Dalolni néked jó ma, ó, te áldott
És megszentelt az asszonyok között!
Míg messze ágyadon pihensz fehéren,
Édes szájú szókkal csókolni álmod . . .

Mint drága serleg, mit régi bor telít,
Csillog a fényben, szívem oly szelíd.
Dalolnék, édes szájú szerenád
Csókolja álmod, s vágyam szeme rád
Nagy messzeségből fátylasodva néz.

Vágyam még néz utánad, s úgy izen,
Mint égő csillogású férfiszem
Fordul az utcán nők után ragyogva,
Érzed-e még mohó és selymes
Simítását . . .

Ó, érzed-é a roppant messzeségben
Ez örök, forró, alázatos, árva
Felédnézést, mely . . . koldul.

S ki női száj bíbor kapuja láttán
Hörögve sír, és nyomorék karod
Mint templom ajtaján a ferde koldus . . .

Ó, vágy, örök vágy, . . .
Alázat íve görbül ferde hátán.

62. HAJNALI SZERENÁD

Virrad. Szürkül a város renyhe piszka,
De túl, az enyhe, tiszta messzeségben
Új rajzlapját kifeszíti az égen
A hajnal, a nagy impresszionista.
Ezüst ónnal szeszélyes felhőt rajzol,
És álmodozva pingál enyhekéket,
S ragyogva tűzi az isteni képet
Az űrbe a hold, nagy rajzszög, aranyból.

A sötétség, az éji, rút csuha,
Lebomlik a fák törzsén nesztelen,
S borzong a jó hűvösben meztelen

Az erdő, az örök, buja csuda:
Most, mielőtt pompás testét kitárja
Mindenkinek, nyujtózik hallgatag,
S várja, hogy a vén, dús kéjenc, a Nap
Aranyfésűt tűzzön nagy, zöld hajába.

De itt, a szűk utcák közé bezárva
A szürke hajnal szennyes és sivár,
Nagy, sárga szirmát elhullatta már
A lenge gázláng, az éj bús virága.
Itt-ott mered csak, s furcsán, betegen
Lobog a kétes és nehéz homályba
Egy-két borús fa, mint fakózöld fáklya,
Mely vakon leng a siket tereken.

Annuska, alszol? bús utcák során
A bús hajnalban járok egyedül,
S hogy vígasztaljon, halkan hegedül
Fantáziám, a magános cigány:
Erdőkkel, éggel, ajkad mosolyával
Hangfogózza dalát, míg ballagok,
Jó volna most megállni ablakod
Alatt egy édes, fájó szerenáddal.

A szívem adnám oda hegedűnek,
A szívem, melyből bú és vágy zokog,
Lopjon szivedbe enyhe bánatot
És kósza vágyat, mely árván röpülget,
Hogy szűz álmodban, halkan, édesen,
Nem is sejtve, hogy könny az, amit ejtesz,
Álmodban, mit reggelre elfelejtesz,
Sirasd el az én züllött életem.

63. TÁRCÁMBAN EGY KÉP

Mért jó: meleg szemedbe nézni hosszan?
Mért jó: meleg, kis kebeledre búni?
Mért jó: meleg, telt combodtól reszketni?

Mily jó is: elfáradtan öledbe ereszkedni,
Mily jó: langy lehelléssel gyenge bőrödre fúni,
Érezni kicsi térded, amint borzongva moccan.

E két sovár, égő szem végigragyogja vállad,
Ó, mint két nyomorú és félénk tolvajlámpás,
Mely csak téged kutat éjben, magányban s búban.

Gyengén szorító kerek koszorúban
Ez a két ölelő kar be itt maradna nálad,
Te édes és puha, te illatos és pompás.

Mily furcsa, hogy nekem most tőled el kell mennem,
Mily furcsa, hogy az utcán majd szivarozva lépek,
S lekötnek majd ügyek, gondok és emberek.

S csak úgy viszlek szivemben, mint tárcámban egy képet,
Mit futó pillanatra s csak nagyritkán lehet,
Hogy megcsókoljam én, titokban elővennem.

64. TÉLI VERŐFÉNY

Mit ablakom körülfog vén kerettel,
Megfrissül most az únt, szomoru táj,
Víg napsugár pingál aranyecsettel
Az ócska képen és restaurál:
A régi Mester megkopott müvét
Ragyogni szítja most az új lazúr,
E vén világba zárt örök szivét
Feldobogtatja nékem most az Úr.

Egy ócska házon a rőt téglakémény
Most ég felé bíbor kedvvel feszül,
Az égbe szökken víg erotikával,
S az édes levegőbe idvezül.
A lanka dombok telt, kerek vonalja
Kigömbölyül szelíden a leples, tiszta hóra,
Hűs paplana alatt a dús föld, mélyen alva,
Most szívja kebleit tán duzzadóra.

Jó volna a mezőkre futni mostan,
Ugy-e, szivem, bánat beteg bolondja?
Torkomból, melyből vér hördült pirossan,
Hurrák skárlát szökőkútja bugyogna.
Két fáradt, bús karom a ragyogásba fúrnám:
E két karon, mely az égbe ivel,
E két feszülő, lüktető csatornán
A boldog magasságba folyni fel!

Csitt! megvakult a fény, oda a részeg percek,
Sötét lett a szobám, csönd, alkonyi ború,
Szivem körül zsebórám hallom: tünődve perceg,
Vagy tán szivembe bent a bú, a régi szú?
Fázom s lomhán megűlök a kályha mellé bújtan,
Hát ma se sikerültél: szent életöröm?
Sírnék, s ökölbe görbül tehetetlen az ujjam,
S tenyerem húsát vájja a kínlódó köröm.

1913

65. VÁGYAK TEMETÉSE

Elföldelem a szívem vágyait;
Ó! kopott és zenétlen temetések,
Züllött úrfiak züllött gyászpompája.

Ledűlnek nyirkos síri ágyba mind,
S én gyásztalan közönnyel tovább lépek,
Miért tünődnék értük vissza fájva?

Üres fickók voltak, mihaszna társak,
A szívem vérét itták, és ha éj lett,
Duhajkodtak, hencegtek, fogadkoztak,

És ők is csak gyürötten keltek másnap,
Sóhajtoztak: hogy így-úgy, fáj az élet,
Henyéltek, tespedtek, semmit se hoztak.

És őbelőlük sem lett semmi sem —
Az egyiket pedig soká szerettem,
Hazudta: ő az a táltos-királyfi,

Ki hipp-hopp, egyszer majd kiküzd nekem
Egy szép királylányt hősi küzdelemben —
Becsapott ő is, elfáradtam várni.

És most már nincsen vágyam. — Hajnalonta,
Ha hazavet a robot, összetörve,
Nem űlök álmodozni, magam csalni.

Feleség, pénz, Páris —, sok drága gyolcsa
A létnek, tudom, már sohse kötöz be,
Sebaj, így is csak meg lehet majd halni.

66. ERDŐ

Körül
Minden csendesen, eltelten örül.
A napsütés vidám,
S a forró, sárga ragyogásban
Minden vén tölgy egy víg, élő titán:
Emeli barna karját
Frissen az áldott égbe,
A szent, illatos, teli kékbe,
S rengeti fürtei zöld zivatarját.

Csend.
Kábult fülem hallani véli
A zengő, örök napot odafent,
Billió mérföldek étherén
Átszűrt, ájultfinom neszét:
Ó, csend beszéde, szent csillagbeszéd!

S körül
Minden csendesen, eltelten örül.
A tömzsi, lustán rezzenő hársak
Illatokkal kenik fénylő, pőre testük,

S lábujjhegyen állva karcsú jegenyék
Néznek át felettük,
Túl a hullámló, mély rengetegen,
Néznek, a merengés halk gyönyörétől
Reszketegen.

Jó így csendesen nézni a fákat,
Érezni a derűt, mely mindent áthat;
Titokban éltem is szépen tovább égett,
Mint számban a parázsló szivar,
S tünődésem is úgy leng, illatos füstje a létnek,
Mint a napfényben a szivarfüst
Kedves, kék karikáival.

Oly jó így egyszer mélyen örülni,
Fáradt, szegény látásomat
Zöld pázsitkendőbe törülni,
Aztán lehunyni a szemem egy percre,
Míg az élet kis, nyomorú perce
Ezer évvé ringatja magát,
S kinyitni aztán
S nézni ezer évvel öregebben,
Túl szerelmeken, búkon, bölcsen, szebben
A nap örökké fiatal,
Nagy, zengő aranycsillagát!

67. ÉJFÉLI ESŐ

Az éjféli eső a láthatlan egekből
Most búsan lezuhan, s a csendes éjszakát
Vak zajjal veri fel, mint magas emeletről
Az éjféli öngyilkos ha leveti magát.
Jaj, aki most nem alszik, s e sötét, furcsa percben
Gondjai közt motoz, mint a gyufásdobozban,
S a gyújtó sárga fénye szemét fájdítva sercen,
S a gondok sápadt fénye szemében fájva lobban . . .

Ó, most, aki borús, aki bánata ében
Őrtornyából leszállna, s álom gyepére dőlne,
E roppant éjszaka fekete köpenyében
Hová temesse arcát, mely rejtett, lágy redőbe?
Avagy hová bolyongjon? Vagy csendesen megülve,
Elszálló tűnődését, e bús perctől eloldott
Kalandos, kósza bárkát milyen tavakra küldje:
Jövőbe, múltba tán? ó, hol lehetne boldog?

Mondd meg nekem, barátom, mi volna jó ez éjen?
Meleg, hű asszonytestnek beszívni illatát?
Szelíden elbágyadni egy édes szenvedélyben?
Nézni alvó fiacskád ajkai nyílatát?
Vagy dalt fütyölni tán? egyedül a sötétben
Behunyt szemmel heverve, míg furcsa hang tolul
A csucsorított ajkon? Vagy elméd törni régen
Tanult számtani példán? olvasni angolul?

Vagy ülnél-e velem berregő gépmadárra:
El, el a szürke földről és keresztül az olvadt
Felhők rút rétegén! új, étheri határba!
A csillagok ködéig! átrepülni a holdat!
Ó jaj, mi volna jó? nyugalmad hol leled föl,
Riadt, veszendő lélek, örök, bús kereső?
Ó jaj, jaj, kihajolni a magas emeletről
S vak zajjal lezuhanni, mint a zúgó eső . . .

68. ÁLDOTT LEGYEN . . .

Áldott legyen, ti most nyíló leányok,
Ki közületek szerelembe bágyad,
S testével és édes, tüzes sohajjal
Melengeti az árva férfi-vágyat.

Sötét hajó a lomhán ringó élet,
S rejtett kamráin vak patkányok rágnak,
De ti kússzatok bús fedélzetére,
Ragyogó koszorúnak, dús virágnak.

Boldog hajó, ki így ér kikötőbe,
Hol elcsitul a szív romlott kazánja,
És megpihen virágokkal benőve . . .

S boldog hajó, ki árván s céltalan
Nyilt tengeren teng, és nincsen hazája . . .

69. OBULUS

Ó, vén Odysseus, víg szimbolum, te boldog
S merész: ezer viharban derűsen szállni révbe,
Ki életem hajóján már csüggedezve bolygok,
Szemem ma hadd merítsem a drága dal vizébe,

Mely híres útaid körül gyöngyözve árad,
S feledjem, hogy hajómon patkányok raja rág:
A szennyes, vaksi gondok, s hogy édes Ithakámat
Távol ködökbe rejti ez örvényes világ . . .

Most hadd higgyem: sziget jön: egy óra, napsütéses,
S az összehajló percek susognak, mint a hársfák,
S közülük idegen királylányként az édes

Öröm lebeg felém, és ajkamnak, a búsnak,
Árkába becsókolja békítő kacagását,
E zengő, halk ezüstpénzt, halotti obulusnak . . .

70. SZEMÉRMETLEN S BÁTOR LÁNGOK ALATT . . .

Szemérmetlen s bátor lángok alatt,
Mik feltépik a sötét és bánatos estet,
Feldíszlik a korzón drága tested,
Mint ki diadalkapuk felé halad.
Ó, asszony! e komoly és sötét hegyekkel szemben!
Ó, asszony! a lassan omló ezeréves víz mellett!
Kinek a szavát vágyod,
Hogy a füledbe zengjen?

Kinek ring drága termeted és melled?
Jön-e hozzád alázatosan
Egy férfi, bódult, szegény,
Hogy lehozza neked a csillagokat,
Mik nemde csak teérted
Ragyognak a végtelen egén?

71. SZEMBEN A FENSÉGES . . .

Szemben a fenséges, esti hegyekkel,
A lassan omló folyam mellett,
Kinek mutogatod
Drága termeted, drága melled?
Gondolsz-e arra, hogy odafent,
Millió mérföldjein túl az égnek,
Örök csillagok roppant
Villanylángjai égnek,
Gondolsz-e arra, hogy körül
A vén föld szörnyű torokká feszül tágan,
S lények milliói szenvednek,
Tűnődnek, véreznek ma este a világban,
Kinek mutogatod hát
Bájaid, e sok kicsi kincset,
Elfojthatja-e szegény pazarságod
Az ezer hörgő, vajúdó, fájó nincset? . . .

72. ŐSZI KÉRDÉS

Jártál-e mostanában a csendes tarlón este,
Mikor csillaggal ékes a roppant, tiszta tér,
S nagy, lassú szekerek ballagnak haza, messze,
S róluk a szénaillat meghalni visszatér?

És fájt-e, amíg nézted a nyárfát révedezve,
Hogy reszket agg feje, az ezüstösfehér,
S hogy édes életednek újra egy éve veszve,
Mert viszi már Szeptember, a nagy szénásszekér?

S ültél-e elfáradva kemény, útmenti kőre,
Merőn bámulva vissza az elvakult időkbe
És feldöbbenve: jaj! ha most ledőlnél halva!

S eszméltél-e fel árván az éji hidegen,
Mikor a késő szellő, mint kósza, idegen
Eb, lábadhoz simult, s bús kezeidet nyalta?

73. INVOKÁCIÓ CSOKONAI VITÉZ MIHÁLYHOZ

Szép este volt. Éreztem: az utolsó
Ragyogó est! Egy csendes kerti lak
Sötéten állt már: nagy, komor koporsó
A bánatos és tiszta ég alatt:
Igen, az volt, a holt Nyár koporsója,
Vak, barna tömb, s a szőke hársak, oldalt,
Melyek lombját az alkony meggyújtotta,
Mint sárga füstű fáklyák fellobogtak.

S ím, ezüst vígság csattant át a csenden:
Gyerekcsapat hancúzott, körbeálltak;
Néztem, s lassan szivemre tódult minden,
Minden, ami egy csüggedt órán fájhat:
Ó, rendes élet! gyerek! feleség! —
Szivem! mi kincsed van e dús világon?
Vergődő kis szerelmek, szerteszét
Gurult tervek, ó, tépett ifjuságom!

Huszonhét esztendőm viszem batyumban,
Elfáradt vándor, céltalan uton,
Batyumban csupa lim-lom, ócska búm van,
Miért is hurcolom még, nem tudom,
S miért a versek, ez a fájó, éber
Ösztön: árulni halk bánatomat,
Mint cukros, fanyar fügét a kucséber? —
Így sírtam ott a hűvös fák alatt.

S költőm! akkor Te jutottál eszembe,
Te is nézted Debrecen fasor-rácsát,
Mint tömlöc-rácsot bús rab néz merengve,
S már nem is várja víg szabadulását.
Itt rejtegetted kínját életednek,
S itt éhezett szelíd lelked halálra,
Mert már nem ízlett, rossz ínyű betegnek,
A remény hamujában sült pogácsa . . .

S mégis, magányod csendes, hűs ölén,
— Mert a magány ád végső menhelyet:
Ez a prerí, hol mint sötét bölény
Nagyhomlokú tűnődés lépeget,
Mély dsungel, hol a vén boa constrictor,
A jóllakott bú, szívünkről lebágyad —,
Magányodban, betegen, árván, titkon,
Mégis maradt egy felpihegő vágyad:

Csokonaim! halál pálmái árnyán,
Debrecen magány-prerijén bús farmer,
Mint ácsolgattad vágyad! mit se várván,
Bús kedvtöltésül, lassan, türelemmel;
Épül-e össze valami belőle:
Nagy és egész mű? — rezignáltan lested:
Fő, hogy idejét az ember elölje,
S ki tudja? tán boldog csoda is eshet!

Egy éneket kezdtél tervelni itt,
Hogy fájó életed beléfelejtsed,
A haza honfoglaló hőseit
Álmodtad vissza, Árpád fejedelmet;
Ki elveszítéd sorsod tartományát,
Szerelmet, hitet, egészséget, mindent,
Feléd az únt lét tikkadt nyomorán át
A megnyert haza drága képe intett!

Ó, mester! ím a késő famulus
Megért: ha minden más kötés laza,
Mi még a léthez fűzi ferde, bús
Mikrokoszmoszunk: ő, a szent haza!

Túl csókon, könnyön, lázon és önzésen,
Túl önmagunkon, tisztult órák hozzák
Képét, magány s csönd —, s megindultan, szépen
Utolsó álmunk: boldog Magyarország!

A magyar remény-korszak kezdetén
Így kezdtél új dalt, reménytelen költőm,
Mert ez a végső, szent virtus: szegény
Magyar költő, bár félholtan is, költsön:
Hátha a magyar Jövő szebben épül,
Ha szívünk vérét vakolatul venné:
Elénk bús szimbolummá ekként szépül
A balladás Kőmíves Kelemenné!

Ezen merengtem én el akkor este,
S felszegte fejét szívemben a bánat,
S látott új eget s új földet, a messze
Jövőben látta dús, boldog hazámat!
És szóltam: Néki zengem énekem!
Néki áldozom koldus kincsem, híven,
E gyűszű könnyet: ifjú életem,
És e marék vért: eldobogó szívem!

Vemhes az Idő új honfoglalással,
Költőm! én is honszerzést dalolok,
Tán bús dal lesz, kevés fénnyel, sok árnnyal,
S hősöm tán gyönge lesz, mint én vagyok;
Tehozzád méltó hősül illett Árpád,
Enyém bukik, s tán én is féluton
Kidőlök, ám nincs vágyam élőbb, drágább,
Mint dalba sírni, ahogy épp tudom.

Csokonaim! ne szálljon ez az ének,
Míg meg nem áldod. Eltűnődni jó,
Hogy, valahonnan, munkám áldva nézed:
Tiéd e csendes *invokáció!*
S most, ének, röppenj, úszó, halk monoplán!
Ívelj, ha tudsz, magasztos távolokba,
Bár szárnyaid közt búsan meghúzódván
Egy vérző szív a kormányzó pilóta . . .

74. A RUBINSZÁRNYÚ CHERUBHOZ

Ó, Cherubin! te erős és te szép,
Fényes orcájú égi cherubin,
Ki jobbról ülsz az Úr trónján, rubin
Színű szárnyakkal, és az Úr kezét,
Mely az örök idők sötét és néma
Terhétől búsan elnehezül néha,
Gyönyörű vállaiddal emeled,
Hogy ne lankadjon az áldón kitárt kar
A forgó, zengő világok felett:

Szent Ifjuság!
Ölelj át még erősen engemet!

Ó, Cherubin! ki áldott tavaszon
Átgázolsz a lucskos földi gazon,
Sarkad nyomán a fűvek friss csudája
Serked,
Kisér a szellők halk, buja dudája,
S a kertek
Zöld tengerén ha fürdesz, rózsaszín
Tajtékként száz foszló szirom remeg:

Szent Ifjuság!
Ó, csókolj még vidámmá engemet!

Ó, Cherubin! ki összehajló párok
Mögött megállsz lábujjhegyen,
És parancsolsz a röpke táncu percnek,
Hogy végtelen örökléttè legyen,
Ki a lázban izzó testeken végig
Bizsergeted szárnyad piros pihéit,
És fölrepíted a hetedik égig
Az összeölelt szeretőket:

Szent Ifjuság!
Engedd ölelnem még a szeretőmet!

Ó, Cherubin! általad gyúl ki
A bús tömegek szemén a harag,
S fenyegetőn ragyog a millió szem
S szebben, mint szuronyok hegyén a nap!
Te rubinszárnyad büszkén kifeszíted,
Mint dús jövendők bíbor zászlaját,
S harsány harci hurrává idvezíted
Egy intéssel a vérzők száz jaját,
Ó, szárnyas Diadal:

Szent Ifjuság!
Ó, hadd legyek még harcos fiatal!

Ó, Cherubin! ülök magamban, este
Csüggedve, árván, betegen,
Ó, légy ma irgalom kegyes követje,
És szállj le hozzám a fénylő egen!
Hajolj vállamra, nézzed, amit írok,
Ölelj át, s vezesd a kezem,
Ó, bátorítsad a szivem, s ha sírok,
A könnyeimet rejtsd el kedvesen . . .
Fél-életem letűnt már, most mi lesz?
Csak újra bú, árvaság, kis tusák?

Ó, adj erőt a bús elégikusnak,
Himnuszos Ifjuság!

75. DANTE

Írt lázasan . . . s míg áldott tolla siklott,
Úgy rémlett: vérző szívvel csakugyan
Bejárja a bús, bíboréjü poklot,

S eléje két szomoru árny suhan,
Mint gerlepár, édes fészekre vágyva,
Fáradtan, halkan, csöndben, lassudan.

Az egyik a Francesca karcsu árnya,
Fehér vállát csapkodja szennyes orkán,
Védőn simul hozzá bús arcu párja,

S beszél az asszony, mézes alkony-órán
Hős Lancelotról mint olvastak ők,
Mint reszkettek Ginevra bűnös csókján,

Hogy fordult egyet a világ velök,
Hogy égett a kettőjük ifju teste,
Míg csókra összehajlott a fejök,

S hogy nem olvastak többet aznap este . . .

76. NON PIU LEGGEVANO . . .

Újra indult a vérző Poklon át,
De a bíbor ködökben bujdosó jaj
Körén tünődve mély és hosszu sóhaj
Szállt ajakára, s a bús toll megállt.

Francesca bűnét, a könnyes csodát
Idézte: mint olvastak Paolóval,
Mint tört reájuk könyvük buja szóval,
És aznap már nem olvastak tovább.

S Dante szemén, mint szikkadt kútgödör
Setétjén egy rég elmerült vödör,
Halk, furcsa bánat csillant fel remegve.

Egy forró, késő könnycseppet hozott:
Ó, ifju vágy, édes és átkozott!
S a Költő nem írt többet aznap este.

77. MA LELKEMET . . .

Ma lelkemet libegni bontom,
Mint zászlót zúgat szűzi szél,
Kitűzve büszke bástyaponton,
Magasra leng a horizonton,
És leng s ragyog és leng s zenél.

Ragyog és leng, mint drága kelme,
Melyet ha duzzaszt tiszta lég,
Úgy csattog, mintha énekelne,
S mint nagy selyemszárny, égbe kelne,
S kék keblére zárná az ég.

78. ESTI KERTBEN...

Esti kertben űlünk
Hallgatag,
Csend csobog körűlünk,
Halk patak,
Mint szomoru fűzfák szelíd domboldalban,
Halk patakra halkan
Hajlanak.

Fönt a szép ezüst ég
S hold lobog,
Istenem, leszünk még
Boldogok?
Kebleden a fejem:
Jó volna örökké ezen a kis dombon
Szívedet hallgatnom,
Hogy dobog.

79. BOLDOG CSÖND

Ó, boldog a kis lusta tó,
Szelíd képeket ringató,
Partja virágtól roskadó,
S ha este jön a posta-ló,
Bús nagy feje ráđől, s mohó
Hűs kortyot inni néki jó.

És boldogok a fellegek,
Mily könnyű mind! Mind fenn lebeg!
Milyen halványan lengenek!
Álomraj és sóhajsereg,
Ha emberszívből felremeg,
Nem ily szelíd. A szív beteg.

És boldogok a vén fenyők,
Hullámos, dús, zöld függönyök,
Mögöttük alkony jajja nyög,
S boldog e jaj a lomb mögött:
Szent, terhes alkony, most szülöd
Áldott leányod —, ő a Csönd.

Őt várom, vak már a szobám.
A négy fal roppant halovány.
S jön a rejtelmes, néma lány,
Megcsókolja hűsen a szám.
Szivem megáll s boldog. Talán.

80. BE SZÉP AZ ÉG . . .

Be szép az ég biborló baldachinja,
S be jó alant heverni szemlehunyva,
A csend szól, mintha hegedűhang hullna,
Hegedül a csend, hűs arany a húrja,
Hallgatja a szív, elalszik a búja,
Álmodik a szív, s az álmot nem únja.

Mindent megún a szív, szerelmet is,
Pénzt is, kacajt is, hűvös kertet is,
A bú bakján ül, mint egy bús kocsis,
És hova hajtson, nem tudja, a hűs
Estén, és elbóbiskol néha s kis
Álmok ringatják . . .

1914

81. STANZÁK EGY TRAFIKOSLÁNYRÓL

Ó, a hajnal! fehér felhő kar-ingben
S biborban, új és fénylő kezdetek
Szent papjaként jő, s őt köszönti minden
Szelíd s halk áhítattal, reszketeg:

Hát én, ki a vak utcákon keringtem
Szívem csitítva, mely üres, beteg,
Mint várjam őt, ki úgy emeli zengve,
A napot, mintha arany-szentség lenne?

A felszikrázó útakat taposván
A víg városban hallgatag ödöngök —,
Egy boltajtóban vézna trafikoslány
Áll, árva, bús ürgécske, kit kiöntött
A fény, a forró arany-árvíz, s most tán
Mereng a szépült fák s arany göröngyök
E reggelén, s kis álmán érzeleg —
S szólnék hozzá: Testvérkém! értelek!

Szólnék: Testvérkém, mondd, hát jó a fény?
Az arany hangyák, mik bizsergőn bújnak
Halvány bőröd alá? s az új remény,
Mely most, mint rezge fénysáv bús lebujnak
Odván, úgy csillog a szív rejtekén,
Hogy hátha már derűt hoz ez az új nap,
S ma minden messzi emlék s távol álom
Ragyogni ömlik össze üdvre válón?

Testvérkém, szertelen és mégis olcsó
Kis vágyaid, míg meghatottan nézlek,
Találgatnom most bús lelkemmel oly jó:
Hát mit vársz? esküvőt? vagy ami még szebb
S merészebb: tán kalandot? szívet oldó
Mosolyát egy szép, divatos színésznek?
Vagy tiszta rajzzal ring föl, mintha nemrég
Vésted volna szivedbe, némely emlék?

Első szerelmed tája tán? — egy kedves
Dombhát s vén útja, mely lomhán ivel,
Nagy, mélyzöld fenyvek friss esőtől nedves
Árnya, s az ég fönn, szép felhőivel?
A régi séták? — hogy reá ügyet vess,
Leste az ifjú, — szép volt? — s hogy kivel
Viteted holmid, s kinek akarod,
Ha meredek jön, nyújtani karod? —

Úgy, csak merengj, kivel most szótlanul
Csevegnem jó volt, kicsi trafikoslány,
S ne érezd, mint én, hogy ragyog, de múl
A dús perc, és a szívbe sohse mos tán
Mély medret a derű, csak szétlapul,
Mint fáradt gőzű, beteg aranyposvány —
Isten veled! — és rám se nézz, míg loppal
Megyek, s lomhán elnyel a józan nappal . . .

82. LOMHA GÁLYÁN

Ó, ifjuság! már fényed, a messze fény
Alásülyed, mint távol az éghatár
Mélyén letűnő drága csillag,
S vak vizen ing tova lomha gályám!

Így, férfigondok barna fedélzetén,
Míg sors sodor, mint gyorsrohamú vad ár,
S míg forgató örvények nyílnak,
Így mulik el botor éltem árván,

S ülök, s szivemre lebben az esti bú,
S szárnyával, melynek pelyhe sötét selyem,
Úgy ér, mint tó fölött ha fecske
Csap tova, s lágy gyürü kél a vízen.

S kérdem: borongsz hát újra ma, rest fiú?
S szelíd igent int csüggetegen fejem,
S emlékek sírnak, mintha este
Hársak ezüst dala fájva zizzen.

S a hársak közt jár, s néha megáll a vágy,
És méla bottal rajzol a bús utak
Porába furcsa figurákat
S drága betűt szeretőm nevéből:

S eszembe jut, hogy isteni válla lágy,
S a hűs haj kékes árja a karcsu nyak
Szelíd lejtőjén átfoly, s bágyadt
Szép szeme nedves a vágy hevétől.

S szilaj jajom kél: hajnali bíbor ég
Alján kigyúló zöld ragyogás: sziget!
Ó, vársz még, távol, boldog Élet,
Hol sohasem lesz az alkonyom bús?

Avagy fordítsam már a siró kerék
Kormányát bárhogy, part sohsem integet?
Amerikámat, amíg élek,
Sohse lelem, szomorú Kolumbus?

83. KATONASÍR

Magányos sír a keskeny, elhagyott
Völgyben, keresztje ferde már, veszendő,
De gyapjas hó a vállát — enyhe kendő —
Szelíden védi, s rojtul ráfagyott

Kis jégcsapok gyémánt dísze ragyog:
Míg lent a néma bíborban derengő
Mélységben zárt szemekkel és merengő
Arccal nyújtózik egy ifjú halott.

Ha véres szemmel s arany nap-sisakban
A hajnal újra a hegyekre csattan,
Pihenj, kedves, nem kell már harcra szállnod,

Sírod felett még bús moraj lebeg,
De te feledd az ágyút már —, te álmodd:
Hazaértél, s ugat vén, hű ebed . . .

1915

84. AUGUSZTUSI ÉG ALATT

Emlékszel még az augusztusi égbolt
Tüzeire? — a cirpelő mezőn
Álltunk, s szemednek mélyén elveszőn
Csillant egy csillagtestvér fény. . . . be szép volt!

S úgy tetszett, hogy hozzánk hajol a félhold,
— Szelíd, ezüst kar — s átölelni jön,
Emelni lágyan, véle lengni fönn,
Hol égi súlyt az éther könnyedén hord . . .

S a sóhajunk, a fájó földi sóhaj
Szivünkből úgy szállt, mint finom homok
Szitál alá a tűnő ballonokról,

S ajkad lezártam egy oly hosszu csókkal,
Hogy addig mennybe értünk, s angyalok
Kacagtak ránk az égi balkonokról . . .

85. ESTI ÉNEK

A holdat nézd, fölült a háztetőre,
S arany testét szikrázó gombolyagba
Görbítve, mint bizarr kandúr, olyan ma,
Vén, kéjes, égi állat, éjek őre —,
Fáradt szegény, pihenni volna kedve:
Érzed? most rádnéz, s elszántan, vakon
Hozzádvetné magát az ablakon,
S szelíd térdedhez kúszna törleszkedve.

S a félsötét szobában nézz körül —
Érzed? reszketnek a bús bútorok ma,
Rejtelmesen mind hozzád tántorogna,
S mint halk, borús raj, körbe tömörül:
Öreg rabszolgák, zsibbadt, árva testek,
Leomlanának, s édes ujjaid
Lágy simitását kérni bújna mind,
Hogy érezzék zsongító, enyhe tested.

S nézd: ím az árnyban két szemem hogy ég,
Kebledre hajtom: két hű, régi ékszer,
Ó, millió sok éve már — emlékszel? —
Égtek s fájtak — nem volt még föld, se ég —
Simítsa őket is kezed hüs ujja:
Ó, áldott gesztus, mellyel minden dolgok
Lététől létem csendesen eloldod,
S a végtelenben ringatózom újra!

86. TÁNC

Táncot kivánnék látni, hintázó női testet,
Zenén lebegve könnyűt, toppantva halk neszűt,
Úszó, setét hajával csak fátyolos mezűt,
Kit nékem furcsa piktor, bús vágy, elémbe festett.

Hadd jönne, s lengené szép estté ezt az estet,
Most, hogy aléló pillám zokogni nehezült,
S hogy nehezülő szívem ím szakadni feszült,
S azt sem tudja szegény: élni vagy halni restebb?

Áztatnám ajkamat borús, bibor borokkal,
És dúdolnék a tánchoz, téveteg, bús torokkal,
S hallgatnám, félig alva: kezem ütemre tapsol,

Rám dőlne részeg álom, mint nagy agyagkolosszus,
S nem érezném a bút, a szennyes és a bosszús
Hiénát, amint tépi szivem, s morogva habzsol.

87. HÍMZÉS

Szólongatom olykor magam: be szépek
A föld csudái, látod, bús nomád?
Miért hát mindig bánat a komád,
És sóhajszéllel bélelt halk beszéded?

Ne bánd, hogy csalfa csillogás az élet,
S hogy gyenge szálát zord párkák fonák,
Bár színe alján ott a torz fonák,
Nézd édes rajzát: száz szent semmiséget:

Szerelmek lágy kárminját, vágyak bús aranyfüstjét
S a remény reszkető, vékony s könnyes ezüstjét,
Nézd: áldott hímzés, halk pompával omló —

Kár volna vad kezekkel összetépned,
Hisz lassan úgyis elkopik az élet,
S jaj, csattan a párkák kezén az olló!

88. MÁMOR

Jöttél, s ím drága must edénye lelkem,
Szűzlány fehér lábával megtiport kád,
A púpos bánatok rikoltó torkát
Méz-íz csitítja; ó, tán most születtem!

Szálljunk aranyhajóra most mi ketten,
Röpítsen el, ne tartsa semmi korlát:
Szállj, drága perc, feszítsd forró vitorlád,
Ma ránk vár minden édes ismeretlen!

Nézd, minden mily roppant fénnyel ragyog:
A nap, a hold és minden csillagok
Jönnek velünk, s a vén világ elárvul —

Hallod? a láz, a hű, bizarr dobos
Dobol, s a mámor vörös oszlopos,
Örvénylőn forgó kastélya kitárul!

89. CSILLAG, Ó, MESSZI SZERELEM!

Laktam már a magány monostorát,
Viseltem már a bús lemondás szürke
Kámzsáját, s homlokom megadva tűrte
A gondok ráncrepesztő ostorát.

Istenem! lesz-e sorsom mostohább?
Szívem mélyén, mint odvából az ürge,
Könnyem vizétől milyen új és fürge
Bánat riad fel? hogy lesz most tovább?

Bús az élet, de balga, aki gyászol;
Bozótok közt, csendes és árva pásztor,
Vágyaim csengős nyáját vigyázva terelem.

Olyan jó hinni, hinni: túl sötét tereken
Üdvöm rejti egy óra, mint Megváltót a jászol;
Mutasd az útat, csillag! ó, messzi Szerelem!

90. A VÉNÜLŐ FOLYAMNÁL

Ó, elmúlt árva életem, olyan
Fénnyel ragyogsz ma át a tiszta esten,
Mint néma partja közt aranylik resten
Az elkanyargó tropikus folyam.

Megszépült tükröd nézem komolyan:
Örvényed, szirtjeid mért is keressem?
A békült lélek int: immár szeressem
Mind, ami volt —, s halk sóhajom suhan:

Hány vágy-hajóm s reményem s mennyi bánat
Bárkáit vitte már vénülő hátad,
Te szent folyó, ó, nem vagy-é még fáradt?

Bár így maradnál végig: ragyogónak,
Míg eljövend ama fekete csónak,
Lomha ladikja komor koporsómnak . . .

91. ORGONA

Bár holtra metszé kertész görbe kése,
Még édesíti a fanyar szobát,
S a hűs homályon úgy remeg tovább
Illatja, mint halk húrok reszketése.

Ám olykor egy-egy függöny rezge rése
A lila fürtön arany fényt dob át,
S felgyújtja, mint egy nagy, kevély opált,
Melynek szikrázva szédít színverése.

Ó, én szerelmem, kit sok ferde kés
Már halni vágott: bú és szenvedés,
Ó, édes emlék, te is így jelensz meg:

Olykor: sohajtó illat, hűs zene,
És olykor: tágranyílt opál szeme
Egy-egy felfénylő, drága, ritka percnek . . .

92. Ó, ÖRÖK ISTEN . . .

Ó, örök Isten, kit tünődve látott
Képzelmem sokszor ülni ősi égben,
Komoly szemmel szemlélni vén világod,
A törpe emberfajt megvetve régen,
Fenséges dacban, árva egyedüllét
Ormán, s csak olykor, hűs étheren át
Hallgatva földi, halk szók hegedűjét,
Ha némely lágy szűzlány-ima
Reszketett lengve kék kapuira
Egednek, mint egy félénk szerenád.

Ó, örök Úr, e templom-kupola
Alatt, amíg az orgona csövén
Búsan s dúsan ömölve zuhog a
Setét zene, s komor kockák kövén
Vérző áhítat súlya nyomja mélyre
A fejeket, mint töviskoszorú,
Én is, szomjazva könnyehulló kéjre,
Megtérő és megrettent, árva szolgád,
Kiről karod szent övét rég leoldád,
Térdre roskadok, s szavam szomorú . . .

93. KASTÉLY ÉS TEMETŐ

Nézd, már a lelkem bús, üres liget:
Egy sarka temető: vad ugaron
Fejfák, sötét emlékek, csupa rom,
S éjjel rémek vetik fel testüket.

Másik sarkában vén kastély, süket
Csöndben borong, fölverte dudva, gyom,
S este haza a kongó udvaron
A társtalan lovag, a bú üget.

Lennél-e úrnő e szomoru tájon?
A temetőt, hogy rája béke szálljon,
Fehér kezed meg tudná áldani?

S ha hozzád lépne sötéten és halkal:
Az átkozott és társtalan lovaggal
Tudnál-e megváltó szót váltani?

94. AZ ESTI FELHŐK ...

Az esti felhők torlatag csodája
Aranyligetté zsúfolódva áll,
Meghalt a nap .....

Elmúlt. S csodálkozol: a szíved él.
A sóhaj megfeszíti bús kabátod,
Mint agg vitorlát édes, ifju szél.
És messzi partok enyhe rajzát látod.

Ajkad egy új, csodás igét keres,
Telit, zengőt, a régi szóknál szebbet,
Az esti felhő ... hűvösebbet,
Talán ezt: ölj meg! tán ezt, hogy: szeress!

95. F. L. ÚRLEÁNY SÍRKÖVÉRE

I.

Ifju virág volt, mit se tudott a lét viharáról,
S máris törve pihen, s törve sir érte szivünk.

II.

Mint a szelíd tavaszalkony, olyan volt ifju halálod,
S gyász örök éje borult ránk a bus alkony után.

III.

Megrontott tested már búsan rejti a mély sír,
Ám emléked örök kincse szivünk vigasza.

96. Ó, MENNYI POMPA . . .

Ó, mennyi pompa van e vén világon,
Túlérett és pazar és érthetetlen,
A nők csókja, a sárga lomb az ágon
És ég és drága tenger, mérhetetlen,
És vágy, ó, vágy, mely mindeneket átfon,
Örök híd, s jaj, végére érhetetlen,
Övék minden áldásom s minden átkom,
Övék a szívem s jajjom, egyre szebben.

97. SZÉDÜLET

Hogy is volt csak? A fáradt, bús öt érzék,
Öt halk rabszolgám, ernyedten pihent,
A színek selymét és a hangok ércét
Elejtették. Sötét volt. Tiszta csend.

Homályosan, mint félálom lidércét,
Még sejtettem a süllyedő jelent,
Egy kósza inger jött, de már nem érzék,
Felfogták, még, s nem tudták, mit jelent.

Egy csöndes park előtt zsibbadtan álltam:
Szelíd csoportban tündérképre váltan
Leányok néztek rám — vagy rózsatők?

Úgy éreztem, az ég vállamra reszket,
S körültem csöndesen táncolni kezdtek
Nőszagu rózsák s rózsaszagu nők.

98. „SZENT ŐRÜLETBEN . . .”

„Szent őrületben a költő szeme . . .”
Hogy is mondá a régi mester, Shakespeare?
Az én dalomnak fáradt üteme
Szent őrületben felszárnyalni nem bír.

A lantom gyönge, vagy a hitem-e?
Nem ül ki ihlett homlokomra szent pír,
A finoman hajlított halk rimek
Horga a mély fölött gyáván remeg.

Zord partokon ül s didereg a horgász,
Arany halak, suhanó aranyversek,
Hol késtek? Zúgó világtenger-morgás
Vad hangjai szelíd zenére nyersek,
Szédít a szörnyű világörvény-forgás,
A lázadt habból ferde szörnyek kelnek,
Világnyelő, roppant Leviathán . . .
Szigonyt rávetni ki volna titán?

Késő utód, ki versem olvasod majd,
A bús partról búsan köszöntelek,
Az orkánból feléd küldöm a sóhajt,
Búgó csigát, mit a vad ár kivet,
Ó, tartsd füledhez, lesd ki a búgó jajt,
És kétszeresen örüljön szived,
Örülj, hogy szebb kor habja mossa térded,
S örülj, hogy őrült búnkat meg se érted.

1916

99. Ó, TUDSZ-E SZÁLLANI . . .

Ó, tudsz-e szállani, törékeny, drága ének,
Tapadó sűrüjén a vak sóhaju éjnek,
Mint zengő, fénylő lángmadár? . . .
Hiába már!
Hisz ezt az éjt a távol ég-terek
Sugár-dárdája is keresztülfúrni gyenge,
Örök arany hegyük tompára törve benne
Elporzik, szétpereg.

S a nyúlós, állott és nehéz
Lég, melyhez dideregve érsz,
Mint vak vér, törten ragadó,

Mint vak könny, lomhán fakadó,
Nyirkával pihegő meleg melledre olvad,
Áthűti szárnyad, fellazítja tollad,
Hogy lezuhanj . . .
Ó, ne suhanj
Ma, bús madár, inkább fészekre bújj,
Míg hajnal nem jön, víg meleggel új!

De hol van enyhe nyugtot adni fészek,
Melyet üvöltő . . . . . vészek
Le nem vertek?
Ó, a kertek
Ezer buja lombkeble hol dagad
A jóillatú alkonyég alatt?

S a legdrágább fészek, melyet röptöd keres,
Nem tépett és üres?
Szegény madár! Ó, befogad-e, hív-e
Az emberek szíve?

100. AZ ARANY PARK

A fákon a virágzás fájó kéje
Borzong végig: mélyen sohajtanak,
Már lángkocsin zenitre hajt a nap,
S tüzet lehell a bimbók szűzi mélye.

Rád gondolok, ki vársz még rám, remélve,
Ifjúságod fénylő fái alatt,
Halk arany ágak hozzád hajlanak,
S szived reszket, s zeng vágyaid zenéje.

Ó, vársz s mosolygsz a fák közt, drága úrnő,
De arany parkod árnyán már a bú nő,
Mérges bogyójú, vad, sötét növény . . .

S jaj, tán mire elérlek, tépve, verten,
Jajdúló szél vonaglik át a kerten,
S az esti fák közt kialszik a fény . . .

101. Ó, ROMOK!

Hol déli napban vén márványromok
Alusznak, s álmuk enyhe szenderű,
Ragyognak, s fényük enyhe, szent derű,
S aranylón felhőz a szelíd homok,

S aranyhajú aranykisasszonyok
Járják a port, vörös bedekkerű
Finomka misszek, ó, a nagyszerű
Romok közt lelkem is elandalog —

Míg itthon testem únt robotját tengem,
Elküldöm lelkem: menj, ma légy turista,
Utad dús tájak s drága nők közt lengjen!

Légy már, szegénykém, enyhe, könnyü, tiszta;
Jöjj vígan majd a bús tagokba vissza,
S gyújts arany lámpást a sötétült szemben!

102. AZ UTCÁN MOST...

Az utcán most sötétség állóvize áll, sötét
Tenger dagad az égig, s fent a tiszta csillagok
Arany sajkája úszik, boldogan: ott, ott lehet az igazi világ,
S itt csak a tenger mélye fűl, igen ezek
A kis házak, e megszokott utcák, e megkopott fák
S minden, barátaim és ellenségeim s a lányok is mind,
Csak szörnyei egy tengermélyi és fantasztikus
Tenyészetnek, s e zaj, e zaj, az éjjel elzörgő kocsik
S a kurjantások és a sóhajok mind: némaság,
Tengermélyi siketség, a finom fül
Ezeket meg se hallja, messzi, messzi, messzi
Aranycsillag-sajkán evez fenn valaki,
S dalol, s az ő dala reszket most le a hűs
Setét levegő vak vizein át.

Az új tavasz játékos ujja
Rügyet sodort az ághegyen,
S most lágyan enyhe szája fújja,
Hogy szétnyíljék és lomb legyen.
Már bús bivaly ballagva rázza
Igáját, s barnul új barázda,
S peng a pacsirták éneke:
A szíveket is újra vágja,
Már mélyre szántja újra, fájva
A vágy, a vágy, a vén eke . . .

A szívem kérdem: árva, gyarló
Szív, rajtad szánt-e régi láz?
Sarjad-e még a fáradt tarló
Borús rögén vidám kalász?
Tavaszi sóhaj pitypang-pelyhe,
Sóvárgás reszkető, kék kelyhe
A holt ugart diszíti még?
Vagy lomha dudva lep be tengve,
S már csak a vérző naplemente
Komor pompája lesz tiéd?

Tompán tünődöm. Csend a tájon.
S mint aki mélységbe bukott,
Ha mozdul, szisszen jajja fájón —
Felelnék, jaj, de nem tudok.
Minden oly furcsa, torz és visszás,
Idegen a tavaszi tisztás,
És ferde ívü minden ág . . .
Ki lovagolt el ott a fák közt,
Az elhulló fehér virág közt?
A Szerelem? — az Ifjuság?

A tavaszi sürűben állok,
S már oly kábultan nézem én,
Mint búvár a bizarr korállok
Bokrát a tenger fenekén;
A fény is olyan messzi, tört fény,

S a lég oly lomha, súlyos örvény,
Fulladva, fájva görnyedek,
S száz halk polip-karjával roppant
Lassan átfon, s alélni roppant
A bú, a renyhe szörnyeteg.

Ó, fent az égen felleg úszik,
Aranyfelhő, angyal-hajó,
Egy angyal tán a szélre kúszik,
Inteni volna néki jó:
Ó, angyal, nézd, megöl a bú már,
Elpusztulok lent, árva búvár,
A kék örvények rejtekén . . .
Testvérem, angyal, szállj le értem,
Ringass a hűvös, szűzi térben,
Míg lázat és bút elfelejtek én . . .

104. RÍMES, FURCSA JÁTÉK

Szeszélyes, bús ajándék
E rímes, furcsa játék,
Ó, zokog, bár negédes —
Fogadd szivedbe, édes!

Mert csupa szívbe vert seb
Vérszínezi e verset,
Mint halvány őszi rózsa
Szirmát az őszi rozsda.

De lásd, egyebem nincsen,
Se birtokom, se kincsem,
Nem adhatok tenéked,
Csak ily borús zenéket.

Szebb volna büszke kastély
Termén egy fényes estély,
Vagy lágy keréken zajló
Kocsidba drága pejló . . .

Vagy elrobajló fülke
Ringó pamlagján dűlve
Elnézni, merre foszlott
A sok távíró-oszlop . . .

Vagy űzni falka fürtjét,
Hallani hallali kürtjét,
Míg elfakul porosra
A frakk vidám pirossa . . .

Vagy tán az volna szebb lét:
Nézni istennők keblét,
Hol antik ívek árnyán
Mereng sok régi márvány . . .

Vagy Svájcban lenni vendég:
Csodálni naplementét,
Vagy vinne halk fedélzet,
Hol a banános dél szebb . . .

Ó, mind e rím mi kába,
Ó, mind e vágy hiába,
Nekünk, két árva rabnak,
Csak sóhajok maradnak . . .

De hallgasd most e verset,
E torz kedvvel kevertet,
Zsongítson furcsa hangja,
Mint füstös képü banda:

Itt flóta, okarína
S hegedűk soka rí ma,
Száz hangszer, minden rím más,
S vén bánatom a prímás.

Izzék a dal duhajjá,
Csattanjon vad csuhajjá,
Majd haljon el sohajtón,
Fejem öledbe hajtom.

Csönd. Ajkaim lezárvák.
Ringass: árva az árvát,
Így, sírj csak, rámhajolva,
Meghalni volna jó ma . . .

105. OKTÓBER

A levegő hideg, kék és merev,
S sziszegve metszi éles cirpelés,
Mint bánya mélyén a kék érceret
A zengő fúró. Már a fény kevés.
A sötét ég tisztára van seperve,
A láthatár fakó vonal, üres —
Vízszintes közönyét ezüst s veres
Tornyok nem gyújtják fel már. Komor este.

Október. Pompa és szín nincs tovább.
Ó, mikor még arany fény lihegett,
S tömör bibor és roskadó brokát
Fedte a kéjes, ájult ligetet . . .
Már meztelen az erdő. Végesvégig
A züllött úton roncs, bú és szemét.
Korhadó tönkök. Egy nyirkos, setét
Kórón vén varjú hamvas hasa kéklik.

Ősz, fáradt isten! — csendes és unott,
Kinek halavány ujjaid közül
Arany hullt, s már aranyaid unod,
Szeretsz-e? — lelkem hozzád menekül.
Szemed sárga, hűvös nézését küldd le
A szívemig a hervadt végtelenből,
Ím hozzád búsan és keserűn leng föl
Eltűnődésem lassú tömjénfüstje . . .

Mért élek én? — s boldog mért nem vagyok?
Mért fáj ez örök, tűnődve kuporgó
Magány? — és máskor mégis mért sajog
Magányért lelkem? Ó, lélek, te forró

Tropikus homok! mért hajtasz virágot:
Gyönyörű vágyat s jaj, gyökértelent?
Arany gyümölcsöt a nagy őszi csend
Nekünk nem hoz, csak bút, beteg sirámot . . .

Ó, ez a vak, szeszélyes földi élet
Adott-e kincset, mely ma is enyém?
Vagy, mit ha bús szemem vizsgálva nézett,
Nem halt el róla szomorún a fény?
Mily szent iramban nyargalnak a lázak,
S mily sánta mind a beteljesedés . . .
Ez hát az élet-lecke? — e kevés
Bölcsesség? — ez a lemondó alázat? . . .

És mégis, míg elnézem csendesen
A vízesést, mely mint roppant szalag,
Ezüst gépszíj egy örök kereken,
Az esti sziklán zúgva leszalad,
— Kitárja újra reszketőn, sután
Kelyhét a vágy, a lélek bús virága,
Az árva, bíbor kelyhet minden drága
Nagyszerűségek napfénye után . . .

És fáj az elmúlás . . . mint egykor, régen,
Mikor még mint gyerek, szelíd, zömök,
Ebéd után, kora őszi sötétben
Ültem az elhagyott asztal mögött:
Szomorkodtak a félbehagyott étkek . . .
Poharak alján tompa tűz . . . a torta
A halvány tálcán búsan búj csoportba . . .
S egyszerre, furcsán, szememben könny égett . . .

106. SZAVAK SZOBRÁSZA, ÉN . . .

Szavak szobrásza, én, ki sokszor álmodoztam
Faragva finom ígén, hogy egykor, ritka mester,
Dobbantom népem szívét meg nem romló remekkel,
Alázattal nyulok szerszámaimhoz mostan.

Egy ifju, megholt férfit mintáz e gyenge ujj ma,
Ám míg kedves alakját idézem, gonddal mérve,
Meleg fátyol homálylik a művész bús szemére,
S halk tűnődéssé ernyed a fájó, lassu munka.

Ó, légy hát engedelmes, szavak szeszélyes érce,
A szív, a hű kohó, olvasszon hő folyammá,
S nemes formákba öntve, szelíden hűlj olyanná,
Minőt a gyarló mester édes ihlete érze.

Katona volt az ifjú, ám szók, csörögve zajlók,
Félistenné ne zengjék; mord „hős"-szó, el ne fedd
Riadt ember-szivét, zord páncél, el ne vedd
Tartása hanyag báját, mellyel csevegni hajlott . . .

107. ELÉGIA EGY ELESETT IFJÚ EMLÉKÉRE

Ó, búsan csurran, s bánatosan ragyog
A vénülő bor sárga aranyja ma,
A lomha szél szelíden szállong,
S messzi hegyek aromáit hozza.

Pajtás, köszöntsük csorba kupánk setét
Csengésü párját régi napokra most,
S édes danái tűnt időknek
Szánk fanyar ízét cúkorozzák!

Jó most halottat hívni az éjidőn,
Nézvén: a vén kert borzadozó, komor
Ákáci közt fehér lepelben
Leng-e kisértet a néma útra?

Emlékszel-é rá? gyenge-leány szinét
Orcáinak még festi eléd szived?
Elhullt a harcon ő is, ő is,
Áldozatúl a setét viharban.

Dicsérjem-é őt? verjem-e rá kemény
Ércét „hős" szónak? csillog a hősi szó,
De tompán is kondul s ijesztőn,
Mint megütött vas a múzeumban.

Nem foglalom hát vasba finom s szelíd
Ifjú alakját: ércszobor a vezért
Hirdesse, vér zordon gigászát,
Kit puha lantom meg sem érthet.

Húnyt ifjat illőbb megremegő, setét
Virágu verssel hinteni most körül,
Bús rózsát fűzni holt kezébe,
Elfeledőn, hogy e kéz is ölt tán.

Nyugtassa Isten, sírja örök ölén
Álmodjon éltet, mit sohsem élhetett,
Míg bánatos, csöndes szemével
Néz le a sírra a könnyszinű hold.

S ha bús hazánkba eljön a Béke majd,
S keze a tornyok ablakain benyúl,
Zendítve a harangok bronzát,
S felriad édes ivű galambraj,

És feldoboghat újra nehéz szivünk,
S felnézhet ismét földresütött szemünk
Keresve boldog horizontot —
Ő is örüljön a néma sírban!

108. MÁR ÉJFÉL...

Már éjfél régen elmúlt, már szőke csillagok
Nyugat felé szelíden, álmosan pihenni szállnak, és a vén Halál,
Ki szüntelen arat, az éji bús munkától ő is fáradt már, szegény,
S tudom, csömörrel és ásítozva elfeküdt kissé egy temető hűvös füvébe.

Én is, önmagam Halála, ki szívem ölöm, és aszú
és selymes vágyaim
Szomorú őszi rendjét komoran kaszálom,
Most megülök, s nem kell semmi, most a gyötrődés
se kell,
Lehajtom a fejem, és mondom: álmodozni volna jó.

Drága, drága valakim, alszol-e, szép, élő és izgató
szobor,
Kis, félszeg élet-szertartásaim istennőszobra,
alszol-e?
Imáim s fogcsikorgatásaim úrnője, kit sovány,
fáradt karom
Égig emel, hogy nékem is legyen az égben valakim,
Tekints le rám, szeretnék most nevetni boldogan
s elálmosodni boldogan.

109. OLY MEGHATOTT...

Oly meghatott és csöndes áhitattal
Vonulnak most bús vágyaim elébed,
Mint búcsújárók népe járul halkan
Imádni csodatévő, régi képet.

Zsúfolt, fáradt nép, enyhületre mennek,
Bús ajkukon nagyon csendes szavak,
Árván s tépetten térdeidhez mennek,
Van köztük vérző, lázas, béna, vak,
S letérdelnek...
Ha egy-egy rím áhítatos csengője csenget.

110. ESDEKLÉS

Ím sírván esdekellek,
És áhítatom reszkető mécsét
Meggyújtom oltárod mellett,
Ó, Reménység!
Istenség, kit alkottam magamnak

Simogatónak, kegyesnek, halknak,
S akit sovány s fáradt karom
Föl, egekbe emel, hogy nékem
Is legyen valakim az égben,
S kinek áldását, ha még lehet,
Akarom.

Hallod? — hozzád hárfázik halk kara
Szelíden gyűrt ruhájú vágyaimnak,
E bús papnőknek, kiknek sohse ringat
Bölcsőt kezük, a teljesülés arany bölcsejét,
S mégis, szemük, a könnyezésig,
Csak feléd néz, csak feléd,
S finom ujjuk alatt a hárfa zsong —

De közben ím setét litániám jajong:

Ó, tudod-e? — bús tűz vagyok én,
Láng, mely gonosz szelek közt kavarog,
Égi szikra tán,
De földre fúttak titkos viharok —
S jaj, jaj,
Már a magam bús tűzvésze vagyok!

És part is vagyok, magányos és árva,
A végtelenség szegény határa,
Kit ős búk ős dagálya látogat,
S fakasztanék a fanyar iszapon
Édes virágokat —,
De jaj, jaj,
A part már remeg és szakad!

És nyíl is vagyok, lélek, szárnyaló,
Ki túlrepülnék minden csillagképen,
Megkeresném a Végzet trónusát,
Hogy bíbor kárpitját suhogva tépjem,
Nyíl, kire a lét bús izenete
Van felróva, az örök és setét:

MAGYAR
TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
KÖNYVTÁRA

„Miért? miért? miért?"
De jaj, jaj,
Már visszahull a nyíl, és önmagamba tép!

És szív vagyok, bíbor dobogás,
Önmagát betegítő bús kerengés,
Szenvedély és szenvedés
Tömlője, szív —,
És ideg vagyok, nyomoru háló,
Önmagam fojtó, mind sajgóbbra váló,
És könny vagyok és sóhaj —,

Ó, jaj,
Ember vagyok és költő, s esdve hív
Szelíd Remény! setét litániám:
Altatón bár, áltatón bár, ó, hajolj le rám!

III. BÚS SÓHAJTÁS

A messzi, drága tűzi vészt,
Mely fellobog az esti horizonton,
Ne nézd, ne nézd,
Ó, messzi már minden Páris és London!

Ó, messzi már minden csuda,
Zenével, fénnyel és orommal,
Közel csupa
Vak táj, a légbe festve bús korommal!

Közel kopott kert, únt lomok,
S szivedben a bú parkja, árva kis táj,
Tönkök s romok,
S ha lágy szellő csókolja, akkor is fáj.

Ki elvesztette önmagát,
Jobb sorsát már ne lesse mégis,
Mert csillagát
Zuhanni hagyta már a kegyes ég is.

112. A FA

Ó, nézd a furcsa, ferde fát,
Mint hajlik a patakon át,
Ó, lehet-e, hogy ne szeresd,
Hogy benne társad ne keresd?
Már ága között az arany napot
Nem tartja, madara elhallgatott,
Virága nincs már, sem gyümölcse,
Ő mégis áll, az alkony bölcse,
Mint a tünődő, ki ily estelen
A végtelen titkába elmerül,
És testtel is szelíden arra dűl,
Amerre lelke vonja testtelen . . .

113. A KÚT

Ó, hogy nem úntat
A régi kútat
Elnézni csendbe . . .
Kávája csempe,
Vén fala süppedt;
Rozsdálva csügged
Vas lánca,s zizzen,
Ha a szél szisszen;
Fekete víz lenn
Olajos, olvadt
Fénnyel a holdat
Ringatja hosszan;
Mereven moccan
A hűvös holdkép,
Ó, éppen olyképp,
Úgy felborulva,
Mint úszó hulla
Bús, sárga arca,
Mint éji, titkos
Szegény öngyilkos
Bús, sárga arca.

Ó, hogy nem úntat
A régi kútat
Elnézni csendbe . . .

114. A MERENGÉSHEZ

Merengés, ó, merengés, mélyén a csöndes éjnek
Rejtelmes látcsövünk, szelíd kristályu lencse,
Mért néz ma rajtad újra a csüggedt, árva lélek,
Kutatva: sorsa éjén arany planéta leng-e?

Merengés, ó, merengés, oly írral telt szelence,
Minővel látni kenték szemük varázsló vének,
Hogy szirtek rejtett kincsét előttük megjelentse,
Ó, mért mutatsz megint fényt a lélek bús szemének?

Merengés, ó, merengés, hisz hazugok a fények,
S mint sós lehű lagúnán a cifra, vén Velence,
Csak ringasz renyhe tükrén a könnyek tengerének –,

A tétlen búsulótól elfordul a szerencse,
És meg nem könyörülnek őrajta semmi mélyek,
Sem fenn az égi szférák őnéki nem zenélnek . . .

115. KITÁROM ABLAKOM . . .

Kitárom ablakom, mily szépen száll a hold,
Mily boldogan lebeg!
Mint elszabadult léggömb a bolond
Földi vásár felett.

Így, így —, nem szégyellem a könnyet én,
És nem irígylem az erőseket,
Kik megvetik a könnyet könnyedén,

És a legáldottabb csodának tartom,
Mikor a szent szava a sziklaparton
Könnyre lágyította a szirteket.

116. DURÚZSOLÓ TŰZNÉL

Mint messzi Chína földjén vasúti bús karambol,
Újságban furcsa hír csak, s nem tépi idegem,
Mert tán nem is való, oly messzi s idegen,
Úgy rémlik most az élet, amely röpül és rombol . . .

Emlékek látogatnak szelíd gyermekkoromból,
Tűnődöm tűnt szobákon, szavakon, szíveken;
Emlék! sok drága szénrajz avatag íveken,
Szénnel a múlt üszkéből, finom, porló koromból . . .

Duzzadva kél a hold künn az alvó, halvány dombról,
S ragyogva leng túl minden vak földi sokadalmon:
Zűrös vásár fölött szép, elszabadult ballon!

Nézem, s tünődő, álmos mosolyom kérdi: vajjon
A tűz durúzsol-e, vagy bánatomat hallom,
Mely karmait bevonta szivemben, és dorombol? . . .

117. ÓDA AZ IFJÚ CAESARHOZ

Caesar! üdv neked, ó, ifju vezér, kinek
Gyűrűs úrkezed ím hajtani nyúlt komor
Vérszín orrliku ment ősi kocsink előtt:
Végzet nagy, fekete lovát!

Véled, hajh, bus uton indul a szent fogat:
Kétoldalt szegi gyász cyprusa, s árnyain
A Hórák aranyos köntöse elborul,
S táncuk zsibbadoz és alél!

És a lombokon át tűzszinü láthatár
Küld útadra riadt rémzajokat: rekedt
Kürt kurrog, s a dühödt dob levegőt repeszt,
Ám túlzúg ama *néma* jaj,

Mely a földek alól felbozsog, és setét
Rezgésével a lég megtelik, és a fül
És a test myriád pórusa hallja mind:
Elhullt ifjak örök jaját!

Ifjú vagy te is, ó, drága vezér! finom
Fényű homlokodon nem fedi az arany
Pánt még méla redők hűs vonalát, melyet
Gondok zord diadémja vág!

Szíved még szerelem hajnali vánkosa,
S gyengéd hajnali pír arcodon is: jövőd
Bíbor kelte ragyog rája szelíd tüzet:
Rád néz fényre sovár szemünk!

Rád néz, és epedőn felpiheg a Remény,
S halvány ajkaihoz édes, arany szavú
Kürtöt: új örömöt zengni szorítana,
Hadd nyomná el a tompa jajt!

Ó, bár ifju kezed cyprusos út után
Vinne fény mezején isteni nap felé,
Melytől nő a kalász, s vídul az árva szív!
Ó, már, míg ragyogón robogsz,

Hajlítson derekat néked a Diadal!
S immár oldja le bús vérdiszü mellvasát,
S pálmát véve kemény marka a kard helyett
Békét zengjen a Háború is!

1917

118. REZIGNÁCIÓ

Már borús, örök körben kering
Lomha léted, útad elveszett,
Mert arany fonálod, mely szerint
Járj, elejté csüggeteg kezed,
S immár pályád fájó labyrinth,
Lesz-e még, ki rajta elvezet?

Lesz-e égi angyal, akinek
Karja védjen útaid sivárján?
Vagy akár remény: remek ivet,
Boldog hidat színlelő szivárvány?
Vagy ha mást nem, egy szegény szivet
Lelsz-e még, mely mint te, úgy viv, árván?

Ó jaj, már tetőled minden út,
Angyal és remény s szív elmaradt,
Helyed árva zug csak, méla sút,
S lelked bölcs lemondást, bús sarat
Téli kandallódul sírva gyúrt,
Mely nem ád hőt, csak füsttel marat . . .

119. LÁMPAFÉNY

Lámpám! öreg butor, szelíd és furcsa törpe,
Ki nappal elhagyatva válladra ejted árván
Porcellán süveged, s tunyán tünődve vársz rám,
Míg este megjövök: halkan és meggyötörve,
Lásd, újra itt vagyok, gyúljon föl enyhe lángod,
Mely, mint hű eb szeme, oly élő és oly sárga,
Csendesen ráfordítom a kulcsot most a zárra,
És kettesben maradtunk; kizártam a világot.

Holnap tán újrakezdem ott kinn ügyetlen harcom,
A fájó kényszer: *élni*! — megint csak kiragad,
Majd sietek az utcán, és némely kirakat
Ijesztve tükrözi elszánt és sápadt arcom.
Holnap, igen, talán . . . de most olyan jó hinni,
Hogy nincsen semmi, semmi, csak csönd és este van,
Csak lámpánál tűnődés, végnélkül, boldogan,
Most gondjaim batyúját letettem, nem kell vinni.

Csendes szivarfüst mellett firkálok, s hanyagul
Bizarr levelet írok, és senkinek se írom,
Csak játszatom szivem és tollam a papíron,
Érthetlen s édes szókat keverve anyagul,

Így: „Emlékszel-e rám? a velszi herceg voltam,
Vadászni készülődtünk, hová is? Indiába!
De aztán mást gondoltam, s te sírtál. Mindhiába!
Nevettem, s durcás ajkad kegyesen megcsókoltam . . .”

Lassan lomhábbra válik a furcsa firka. Vége.
Végtelen messziről zsong: ki vagyok és hol élek,
S lefekszem és mosolygok: aludjunk árva lélek,
Aludjunk ócska lámpa, fuvalljon ránk a béke,
Míg künn s benn minden-minden halkan homályba olvad,
S őrt áll az udvaron az éj, a roppant néger,
A mondhatlan magasba, hol titkok mélye kékell,
Varázslámpát emelve: a tiszta, sárga holdat.

120. VÍZIÓ A VONAT ABLAKÁBÓL

Fájt-é már szívetek a gyorsvonatban,
Hallgatva lágyan zúgó kerekét,
Át néma síkon, holdas alkonyatban,
Nézvén az ablak sötét keretét,
Min úgy tűnik a táj át, tovafolyva,
Szeszélyes rajz, mit gyors kéz letörül,
Mintha bús művész bús vázlata volna,
Ki száz képet kezd, s egynek se örül?

És őriz-é a lelketek ily tájat,
Mely tovaszédült a vonat mögött,
De mégis emlék, s mégis egyre fájhat,
Bár múlt takarja s messzeség, örök?
Tán tört íve egy híd vén vonalának,
Vagy egy idegen országúti hárs —,
Ránéztetek, s akkor sírt fel a bánat,
Fülkétekben a titkos útitárs . . .

Egy ismeretlen, bús kis állomásnak
Képét így őrzöm, vitt a gyorsvonat,
Azt hittem akkor, hogy öröm vár másnap,

Mely felzendíti rekedt sorsomat,
S künn messzi sík mélyült a végtelenbe,
Távol hegy rémlett, kettős, lomha kúp,
Mintha egy roppant teve púpja lenne,
S a holdat vinné, sárga nagy batyút . . .

S egyszerre csüggedt, sötét karaván ok
Búját küldte a táj, mit az éj rajzolt,
S oly céltalannak rémlett, amit várok,
Hogy szívem lüktetve lökte a jajszót:
„Ó, vágyam, vágyam, sivatag hajója,
Hová viszed fantasztikus batyúd?
Holdbéli kincsed? hisz régen homokba
Fúródott minden szép és boldog út . . .”

S szívemben itt van most is ferde rajza
Az éji látomásnak, s felremeg,
Ha kicsiny üdvért vaskorbácsu hajsza
Új útra vérzi fáradt lelkemet.
Ó, az az éj, nagy fekete lován,
Lobogó, fehér felhőburnuszával,
Mint komor arab üget tétován,
S örök társam a Szaharákon által . . .

121. Ó, FORGÓ FÖLDÜNK!

Ó, forgó földünk! — ostoba
Játékok legbúsabbika!
Röpít a Végzet ostora
Tova, vén pördülő csiga!
Csak pörget egyre, konokon,
A végtelenben féktelen,
S vak surranásod monoton
És céltalan és végtelen.

S mi, rajtad, szédült emberek,
Elvágyunk rólad: bús talány!
Ó, míg vak forgásod pereg,
Ê messzihívó vágy talán

Amaz „elröpítő erő",
Mit szül keringve a korong?
Sodró vágy, égig szökkenő,
Míg ónos testünk lent borong . . .

És perdül az örök csiga,
S lendítene a drága vágy,
Ám megköt az örök iga,
És sárba vetve vár az ágy —,
Ragyog sok titkos, messze fény,
De egykedvűn csapdos tova
A titkok csillag-mezején
A Végzet konok ostora . . .

122. ARANY JÁNOS ÜNNEPÉRE

Ó, költőnk! jajjá feketűl a szó,
Mit ünnepedre piros dalba fontunk,
A szárnyas íge tört s akadozó:
Sohaj a szűnjelünk, s könnycsepp a pontunk!
Ó, most, emléked templomába térve,
Bár áhitat szelíd keze vezet,
S bár ajtó csukva és ablak betéve,
Vért szűr keresztül fönn a mennyezet . . .

Most a világ künn egy bibor mocsár,
Fölötte a Végzet vas csőre villog:
Szépség s Igazság hullájára vár,
S arany fényű szemük már törve csillog;
Véres mocsár, vak babyloni tenger!
Mellette a lélek zokogva ül,
Hárfáját — ó, hogy zengjen tört ütemmel? —
Csüggni akasztja reménytelenül . . .

Mit zengjen ünnepedre? — hull a vér,
Csak zuhog, omlik, árad egyre, árván,
Március bús esője! át nem ér
Rajta sugár, át nem töri szivárvány;

Ó, nem él igazán már, aki él is,
Március napja bíbor éjbe vész,
Fáj már nekünk az édes, ifju szél is:
Kilehelt lelkek terhétől nehéz . . .

És mégis! hadd nézzen ma rád szemünk,
Inni fényed e körül-komor éjben;
Éltél te is kort, melyben nemzetünk
Szíve már lassult tépett kebelében;
Te is „tapintád üterét" idődnek,
A „messzi lüktetést" lesvén busan,
S hit és remény szelíd fái kidőltek,
S vak lombu gyász burjánzott fel dusan . . .

És te álltad a keserű zimankót,
S bár összezúzva, csak zengtél tovább,
Szent rímeket faragtál, drága mankót,
Bénult lelkeknek meghitt gyámolát;
Vastag üvegek lencséi mögűl
Gyenge szemed és erős lelked fénye
Mint gyújtópontba: a szivekbe gyűlt,
Versedben lélegzett a lét reménye . . .

Törékeny testben nagy lélek, szilárd —,
Veszélyes volt bár férfias dal s eszme,
Zengtél, azért is, büszke „velszi bárd",
Nehogy jobb érzésünk végképp kiveszne;
Ó, lobogj nékünk most is, drága lélek,
Te adj erőt, dalunknak lelke légy,
Tüzes lángnyelve tavasz ünnepének,
Szálld meg a költők csüggedt kebelét . . .

Bántják ma is a költőt, hogyha szíve
Túlcsordul a szörnyű kínok között,
Lészen, mint ősi mondánk csodagíme,
Magyar Meótisz lápján üldözött!
Örök sors! fut a bús gím, fedve vérrel,
S nyomán a nyílas Húnor és Magyar
Önkénytelen is szebb tájakra ér el,
Miket előle még vakság takar . . .

Ó, mesterünk! ma nincs erőnk kimérni
Szent nagyságod minden elemeit,
De szívünket mint élő delej éri
Verseid lelke s megelevenít:
Varázsos áram, vérünkké kereng,
És új dalt kezd a költők csüggedt céhe,
Dalt, mely mély vágyak ütemére zeng,
Jajdulva benne szebb jövendők éhe!

Ó, zúgd dalod lelkünkbe, drága áram!
Míg rá őrült világunk felfigyel,
S mellét szelíd sohaj emelve lágyan,
A fegyvert megborzadva ejti el;
Harsogjanak szent, bátor zengzetek,
Míg minden szemből hő könnyek ömölnek,
S a vérvesztéstől bágyadt nemzetek
Zokogva egymás kebelére dőlnek . . .

123. A MÚMIA

Most úgy fekszem a bús ágyon kinyúlva,
Mint múmia, mely fekszik s nem enyész,
És süppedt mellét nyomja lomha gúla,
És holt szemét beszőtte halk penész.

Fáraó, hallod? — zeng Egyiptom túl a
Vak síron, s vágyak Nílusába néz
Arany visszfényű sok-sok szem kigyúlva:
Ó, zeng s ragyog az Élet, s te nem élsz.

Hej, Fáraó, te árva múmia,
Hát minden jónak el kell múlnia?
Szólj, Nap fia, hol van sok régi kincsed?

Hiába. Két hűs karom összetéve,
Fekszem, halott úr, harmincezer éve,
S a sötétben őriznek néma szfinxek.

Elnyúlok a hegyen, hanyatt a fűbe fekve,
S tömött arany diszét fejem fölé lehajtja
A csónakos virágú, karcsú, szelíd rekettye,
Sok, sok ringó virág, száz apró légi sajka.
S én árva óriásként nézek rájuk, s nehéz
Szivemből míg felér bús ajkamra a sóhaj,
Vihar már nékik az, váratlan sodru vész,
S megreszket az egész szelíd arany hajóraj.

Boldog, boldog hajók, vidám lengők a gazdag
Nyárvégi délután nyugalmas kék legén,
Tűrjétek kedvesen, ha sóhajjal riasztgat
A lomha óriás, hisz oly borús szegény.
Tűrjétek kedvesen, ha lelkének komor
Bányáiból a bú vihedere kereng fel,
Ti nem tudjátok azt, mily mondhatlan nyomor
Aknáit rejti egy ily árva szörny, egy — ember!

Ti ringtok csendesen, s hűs, ezüst záporok
S a sűrű napsugár forró arany verése
Gond nélkül gazdagúló mélyetekig csorog,
Méz- s illatrakománnyal teljülvén gyenge rése;
Ti súlyos, drága gyöngyként a hajnal harmatát
Gyűjtitek, s nem bolyongtok testetlen kincs után,
Sok lehetetlen vágynak keresni gyarmatát
Az öntudat nem űz, a konok kapitány.

Én is hajó vagyok, de melynek minden ízét
A kínok vasszöge szorítja össze testté,
S melyet a vad hajós őrült utakra visz szét,
Nem hagyva lágy öbölben ringatni búját restté,
Bár fájó szögeit már a létentúli lét
Titkos mágneshegyének szelíd deleje vonzza:
A néma szirteken békén omolni szét
S nem lenni zord utak hörgő és horzsolt roncsa.

És hát a többiek? . . a testvér-emberek,
E hányódó, törött vagy undok, kapzsi bárkák,

Kiket komisz vitorlák vagy bús vértengerek
Rettentő sodra visz: kalózok s könnyes árvák —
Ó, a vér s könny modern özönvizébe vetve
Mily szörnyü sors a sok szegény emberhajóé:
Tán mind elpusztulunk, s nincs, nincs közöttünk egy se,
Kit boldog Ararát várhatna, tiszta Nóé.

Tán mind elpusztulunk, s az elcsitult világon
Csak miriád virág szelíd sajkája leng:
Szivárvány lenn a fűben, szivárvány fenn az ágon,
Egy néma ünnepély, e m b e r-u t á n i csend,
Egy boldog remegés, és felpiheg sohajtva
A fájó ősanyag: immár a kínnak vége!
S reszketve megnyilik egy lótusz szűzi ajka,
S kileng a boldog légbe a hószín szárnyu Béke.

125. A KERTI FÁK KÖZT...

A kerti fák közt álmatag ődöngött
Az ősz, s szelíd és hervadt illatú
Korsójából a szőke, szomorú
Fák hűs hajába bús parfőmöt öntött.

S a billentfejű, nagy, komor fatönkök
Hallgatták, hogy zokog a halkszavú
Szél, mint egy arany flóta, mint a bú,
S távozó léptek messze zaja döngött.

Itt dőfték le sötét, örök hatalmak
A dús nyarat, tündérét .....
S ..... hangosan üvölt,

Vére szétszökken a beteg világra,
Szét a felhőkre, a hervatag fákra,
S reggelre ettől rozsdaszín a föld.

126. SZEPTEMBER

Szúró zaj sír a légben, az utakon, a szél
Arcomba mintha fájó cserepeket söpörne,
Az ég kék fedelét egy zord ütés betörte,
Oly vak fényű az utca, oly baljóslatu mély.

És kinn a fák alatt, ott is valami titkos
Bűn sejlik, szőke lombon rőt foltok éktelenje,
Ó, jaj, véres kezét a síró lombba kente
Valami óriás, valami szörnyü Gyilkos . . .

Ne menjetek tovább, egy sárga hulla vár fönn,
A tisztáson a Nyár fekszik, holtan, hanyatt,
Fejéről elgurult a víg szalmakalap,
S ruhájából komor szagokkal száll a párfőm.

Melléről messze még egy harsány szín ragyog,
Az utolsó virág tán, mit gomblyukába tett,
Vagy tán a tőr nyele, mely gőggel felmered,
És konok smaragd fénye a bús légbe fagyott . . .

127. A REMETE

Vidd el fényeidet, gyötrelmes világ,
Pompádat, mely égőn tódul szemembe,
S képekkel rakja meg a lélek vak falát,
A négy falat, amely örökre sötét lenne . . .

Nem kell ma annyi fény se, amennyit eltünődve
Nézhet celláján a keserű remete,
S mely vékony sávban reszket, a hűs falba ütődve,
S táncol benne a bánat arany szemete.

Nem kell ma semmi, semmi. Csönd kell, sötétség,
Oly csönd, melyben meghallja a remete, az árva,
Boldogan hallja meg, hogy köszörüli kését
Valahol csendesen és kitartón a Párka . . .

128. ÉJFÉLI LITÁNIA

Éjfél. Zokognak tompán, szaporán, feketén
Az ablakok: minthogyha szomorú ujjak vernék,
Valami züllött lélek kerűli síri vermét,
Vagy induló pereg gyászdobok szövetén?

Eső zuhog az éjben. Ó, fekete eső . . .
Nedves lesz és nehéz s fáradt szagú a lomb,
Ködzsákokat emel a görbehátu domb,
S az aranyruhás reggel többé tán sohse jő . . .

Tán túl, Braziliában, Amazon-menti fák
Dús ágán fennakadt nagy haja, ott remeg
A szőke kincs, amelynek illatos és meleg
Özönjén megbújt arcom, és nem fájt a világ . . .

Gyertyát gyújtok, s a fény oly keserű és tompa,
És mindent vastagon bánatszinűre lakkoz,
Árnyékok ferde népe hátrál a zord falakhoz,
S a szív falán a bánat, mint nyirkos, sűrü gomba . .

Be árva most a lélek: el innen! menekül,
Ázik s fázik szegény, ó, hova lett fölénye?
Csatangol a sötétben, Isten bús, kósza lénye,
És didereg az utcán, kócos, kivert ebül . . .

Igen, akár egy eb, melynek szeme borongó
Szelídség s tiszta hűség bársonyló tükre volt,
S a Gazda keze hozzá simogatón hajolt,
De eltévedt szegény, s most már komor bolyongó . . .

Egy ima volna jó most, a végtelen alázat
Ájult odaadása, halk, szaggatott beszéd . . .
Ó, lábaihoz bújna, és megnyalná kezét
Urának a szegény eb, de hol leli a házat?

Éjfél. Zokognak tompán, szaporán, feketén
Az ablakok: minthogyha szomorú ujjak vernék,
Valami züllött lélek kerűli síri vermét,
Vagy induló pereg gyászdobok szövetén? . . .

129. ÖRÖK TAVASZBAN JÁRNÉK

Örök tavaszban járnék, melyben a rügyek barna
Puháján új levél görbül már szeliden,
Mint enyhe nap verőjén ha kismacska pihen,
S bársony talpából lágyan ferdül ki gyenge karma...

Tavaszban, amikor a hősugár se karmol,
Csak mintha illatos közelű szűzkisasszony
Csiklándná pajkosan lágy fűszállal az arcom:
A zsenge napsugár, mely barnára se kormol...

Reggeltől estelig a friss erdőbe járnék,
Amíg a vídám alkony, mely halk sipon dudolgat,
Mint arany sapkát dobná a magasba a holdat,
S kék csipkével beszegné az utakat az árnyék...

Sokat botanizálnék, nem lenne semmi gondom,
Lesném a fák alatt a gyöngyvirág szerelmét,
Ballagó bogarat kék párjához terelnék,
S a pók kötélhágcsóit csodálnám a falombon...

Olvasnék eltünődve, mily titkos, furcsa műszer
A költők tolla, mely amíg betűket rajzol,
A néma vonalakból finom, tündéri jaj szól:
Szeizmográf, mely bús rengést szelíd cikkcakkba
fűz fel...

S elfáradnék, s nem kéne zsongító mérgü vegyszer,
Hogy alhassam, puhán elringatna a pázsit,
S megálmodnám a tündérleányok arcvonásit,
Milyen lesz, amelyik hozzám szökik le egyszer...

S ocsúdva, messzi néznék a kék fátylú oromra,
Jön-e már kedvesem, s mivel várjam s hogyan?
Dús rózsakoszorúval övezzem-e hajam,
Vagy tépve levelenként hintsem arany boromba?

Ó, jaj, jaj, édes ábránd, mézes bor, balga mámor,
Be keserű utánad az árva lélek íze,
Elég már... csak aranyfüst az álmok dőre dísze,
S a józanult agy újra hűs kétszerkettőt számol...

Bocsásd meg nékem, Élet, te sok jajjal kemény,
A merengést, de lásd, oly jó, ha még terem
Pár álom, elfeledni: ezer fejszés teren
Mint ritkul drága erdőnk: ember, hit és remény . . .

Hadd zengjen még a költő ábrándot, vígaszt, halkat,
Magának s másnak is: körül sok dermedt társa —,
Mint erdőn a szelíd ezüst zenéjü hársfa
Susog az éjben is, ha a többi fa hallgat . . .

130. EGY RÉGI HÁZ ELŐTT

Nézem a zöld sürűn napfénylő régi házat,
Kéményén kéklő füstje mily kedvesen kereng,
A vénhedt kúria, mint bölcs agg úr, mereng,
Ki élte alkonyán szelíden ül s pipázgat.

Itt volna élni jó . . . nyomom ne is keressék,
Zümmögne a napos nyár, mint sűrü mézü kaptár,
S hallgatna bölcs, fehér csend, ha télre jár a naptár,
Mint arany ifjuság után ezüst öregség.

Itt, lelkem, megpihennél, lennél mint régi ház,
Kék füstként felremegvén merengések sorát,
Szelíddé hamuhodna a bús, belső zsarát,
S küszöbödön nem ülne jajos Jóbként a gyász.

Biztatnád önmagad: lélek, lélek, ne búsúlj,
Fáj a világ? feledd el, tagadd meg, ó, akard,
Képzelj magadnak *m á s a t* az erdőkkel takart
Magányba, szörnyü régit váltson szelíden dús új.

Hisz költő vagy te, *l á t n o k*, igézz hát drága eszmét,
Vigaszos látomást, szebb földet és eget,
Ó, ha nem is ragyogna másnak ma, csak *n e k e d*,
Jöhet jobb nemzedék, amelynek kincse lesz még.

Dalolj . . . az ablakok a zengő napba tárva . . .
Élvezd, hogy lélek vagy te, ki büszkén fellebeg,
Rossz álom mind a többi: a könnyek és sebek,
Rossz álom a duhaj világ, a szörnyü csárda.

A csárda, hol az Ész meleg sugaru mécsét
A részegek leverték, és a pokoli korcsma
Sötétjén fojtogatja a lihegő és korcs Ma
Minden szép Tegnapunkat, mely hit volt és reménység.

Rossz álom mind a szörny, ki szennyben hempereg,
S alacsony homlokán a sohasem elég
Vérontás ősi, vad Káin-bélyege ég.
Ó, hidd: még jönnek új, igaz, jó emberek!

S hidd: áldott a dalod, amelyben ez új Ember
Forró, nagy szíve ver, s dobog szét a világba,
Testvéri édes érzést reszketve szét a fákba,
S a dúvad is, ha hallja, szelíd szemmel mereng el . . .

Hidd, ó, hidd: vár miránk egy szebb lét tiszta orma,
Amelyhez fölemeljük a sok bús földi dolgot,
Emberré lelkesülni és vélünk lenni boldog,
S nincs Gazság, Bűn s Iszony, mely onnan elsodorna . . .

. . . Ó, ringass, drága ábránd, füst, lengébb lágy sziromnál,
Kábíts még, el ne szállj, jaj, mert zuhogva jönnek,
Mint iszonyú özönvíz, jaj, jönnek már a könnyek,
S mindent kioltanak. Ó, jaj, mert nem birom már.

131. ŐSZI SZÁNTÁS

Még hull a nyári fények zafír, rubín, agát
Esője, szinte zeng, de már borús e zengés,
Selyembevont bokákkal borzong már a merengés,
S fájó cimpákkal szívja az elmúlás szagát.

Már oly valószinűtlen, hogy édes volt a nyár,
A déli óra úgy zeng, mint egy bús arany éjfél,
Melyen elénk a Múlt, mint holt, szelíd személy kél,
Mint reszkető kisértet, kit sírja visszavár.

Ó, árva már a lélek, csak fájdalmait érzi,
Mint sugaras álmából feleszmélő beteg,
A szem szétnézni sem mer, a hervatag hegyek
Rőt orma vérontások vad foltjait idézi.

De barna közönyében, se derüje, se gyásza,
Hallgat a völgy ölén a vasfényű ugar,
És várja az ekét, mely gazdag és fukar
Méhét felsebzi újra, zord dacra, ősi nászra.

S ó, újra verejtékez az emberi Reménység,
E nagy, makacs paraszt, s merőn előre néz,
Lenyomja bús ökröllel a zökkenő, nehéz
Vasat, míg nyögve enged a titkos, néma mélység.

Ó, így talán a jobb: ha seb sajgása bánt,
Ne is kötözze halk Múlt, illatos patyolat,
Jaj, áttörhet a vér a lágy kendő alatt —
De áldott a kemény kéz, mely a jövőbe szánt.

Ó, így talán a jobb: mindíg új, szent vetések
Zöld sarjadását várni a vak ugar alól,
Míg majd igaz Tavasz pacsirtahangja szól,
S hallgatják arcra rogyva mind-mind a szenvedések.

Ó, így talán a jobb: győz a szivek reménye,
S a Sátán katonája, a rettentő Jelen
Örökre összeomlik egy drága reggelen,
S mellén kialszik véres érmei komor fénye.

132. POMPÁZÓ, LUSTA, ÉDES ALKONYAT . . .

Pompázó, lusta, édes alkonyat
Arany szeme méláz a lomb közén át,
De roppant árnyak, feketék és némák,
Cammognak már a vén erdő alatt.

Alaktalan vad alakok, a fákhoz
Dől szörnyű testük, és sóhajtanak;
Szegény, vak rémek, mit óhajtanak?
Tétova, ferde, nagy karjuk kit átkoz?

Ó, a sötétség! érzed? zűrös árja
Átömlik rajtad: minden pórusodba
Betódul, hűsen, selymesen, suhogva,
S szived átfonja fekete hinárja . . .

133. ELZENG AZ ÉLET . . .

Elzeng az élet, s vissza, vissza nincsen út!
Koporsóból kélsz minden reggel: bús feltámadás!
Keresztrefeszített tegnapod feltámadt Messiása lennél,
Ki bűnt és vért s mindent, ami volt, föl, magához emelne,
S elzeng az élet, s vissza, vissza nincsen út!

Mondd, tegnap, mikor fényes aranypénzeit
Elszórta a nagy égen a pazarló éjszaka,
Koldus! ki kávéházban lustán kuporogtál,
Mondd, a bánatod ért-e valamit?
Mondd, mára kelve lettél-e szebb, mélyebb és nemesebb?
S mondd, amit tűrsz és szenvedsz, ér-e valamit,
Holnapra kelve gazdagabb lesz rongyos, fázó, bús szived?

134. MÁR VÉGE...

Már vége, nézd, a messze ég
Fáradt szinekben ég,
Szederjes színre vált a domb,
És árnydarabbá állt a lomb.
A tó, körül sötét keret,
Tragikus tükörré mered.

Ó, megvetem most az utat,
Mely elmegy, vándorol, kutat,
Kígyózik, nyúlik, átoson
Erdőn, falun és városon.
Állj!

Az árnyban magad is árnyra válj!
Nézd, csillogó fénypontokat
Az esti ég hogy bontogat.

135. SZERETNÉK ÁTÖLELNI...

Szeretnék átölelni ma egy embert,
Ki olyan árva s vágyak özvegye,
Mint jómagam, s kit a tavasz sziven vert,
S kondor haján kopog az ősz jege,
Kinek ha volt is pirosbetűs napja,
Tintát hozzá véréből szűrt a Sors,
Vén bánatok fia és újak apja,
Csöndes tűnődés lankadt léptü papja,
Örülni lassú, és csüggedni gyors;
Kit nemessé emelt a föld porából
Sok ritka szenvedés, de nem kevély
Kitűnni a törpék sekély sorából,
És címere egy hervadt falevél,
Ha kővel dobták, szívét dobta vissza,
Ha szívvel dobták, halkan énekelt...

136. A TAVASZI SUGÁR . . .

A tavaszi sugár aranyburokba fonta
A zsenge bokrokat, s a bimbók reszkető
Selyemgubóiból zománcos fényü pompa,
Ezer szelíd szirom lepkéje tört elő.

A zsongó fák előtt, a kerti út szegélyén,
A park-őrző, borús csillámu rácsvasak
Festékes könnye folyt, sírtak, mert fémük éjén,
Hiába van tavasz, boldog rügy nem fakad.

Egy lány jött az uton, virággal, sok virággal,
Mellettem elsuhant, illatja megcsapott,
Egy-testvér volt talán a fénnyel és a fákkal,
Eltűnt. Szivem zenélt. Merengve álltam ott.

Bús voltam vagy derűs? ki tudja. Ama ritka
Kelyhű percek közül ragyogva volt ez egy,
Melyben pezsegve forr kedv és bú drága titka,
Mint mélyen csillogó, nektár-izű elegy.

Olyan perc volt, midőn a vaskos testi érzet
Kitágul . . .rezg, s ha kinyúlik a kéz,
A Nap arany almáját a tenyeredben érzed . . .

137. BÚS BÉRHÁZ-UDVAR EZ . . .

Bús bérház-udvar ez, magasba tolt
Négy fal között hideg rés, vaksi, holt,
És fönt az ég is ócska, szürke folt.

De most e messzi, négyszögű egen,
Mint szétfeszülő, kékszín szőnyegen,
Víg, lenge tánccal egy tündér megyen.

És felragyog, amerre lép, az ég,
Szikrás örvénnyé háborul a lég,
S március édes jószagával ég.

Már a tetőt is felgyújtotta, lám,
Kék szikra izzik a hideg palán,
S bibor téglák a tűzfal oldalán.

Egy felső ablak, mint arany edény,
Mint egy fény-tepsi, fordul tengelyén,
S csúszós lapjáról lecsurog a fény.

Rá felragyog az udvar-mélyi kő —,
Vagy tán a táncos, drága, légi nő
Lábáról hullt le az arany cipő? . . .

138. ÁPRILIS

Április, ó, Április,
Minden csínyre friss!
Faun-bokájú, vad suhanc,
Újra itt suhansz!
Vásott cigánykereked
Porozza a tereket,
Repül a szemét,
Levegőbe parazsat
Hintegetsz és darazsat,
Illatot s zenét!

Némely ingó és rügyes
Ág végére már
Küldöd: kússzék az ügyes
Katicabogár,
Mint árbócra egy piros,
Pettyes zubbonyú,
Fürge lábú és csinos
Kis matrózfiú!

Kémleli a láthatárt:
Mennyi fény! mi az?
S zümmög zengő, napba tárt
Szárnyakkal: tavasz!

Szunnyad még a tél-mező,
Fáradt, vén paraszt,
Fűszakálla csendbe nő,
Megcibálod azt,
Majd meg méznél illatosb
Szellőfésüvel
Fésülöd, s szólsz: hé, de most,
Lomha szolga, fel!
Szundikálás volt elég,
Vár az új robot,
Mit álmodtál, vén cseléd,
Krumplit vagy zabot?

S reszket s kacag a liget,
Cserje meg bozót,
Gyenge bőrű testüket
Úgy csiklándozod;
Minden erdő egy bolond
Hejehuja-hely,
Nincsen még seholse lomb,
Csak virágkehely:
Izzad még a levelek
Vajudó rügye,
S a szirom már lepereg:
Csókos szél vigye . . .

S átsuhansz a városon,
Bérházak felett,
Felragyog sugároson
Sok vak emelet:
Reszkető, bibor varázs
Vén kémény fala,
Lányszemszínű kék parázs
A szelíd pala.
Mély, sötét udvar felett

Négyszögű egen
Táncos lábad emeled,
Mint halk szőnyegen.

S padlásablakot, kitört
Sarkon fordulót,
Villogtatsz, mint zsebtükört
Pajkos nebulók:
Zsupsz! a földre hull a fény!
S ím a szenny alól
Nyűtt hang sír, tán a szegény
Por maga dalol?
Vak lap-árus: eleven
Bús utcaszemét,
Sütkérez a melegen,
S nyitja holt szemét . . .

Április, ó, Április!
Míg tánccal suhansz,
Látogass meg engem is,
Víg, örök suhanc,
Hisz egy régi kikelet
Furcsa reggelén
Együtt érkeztem veled
Földi útra én:
Szólt arany szimfónia
Napfény-húrokon,
S bölcsőmnél te, fény fia,
Álltál, víg rokon!

Április-testvérem, ó!
Hol van az a kor?
Ifjuságom hervadó
Kankalin-csokor,
Elpártoltam tőled én,
Nem veszed zokon?
Hej, beteg s fanyar legény
A régi rokon:
Ha a tavaszt élvezi,

Nézvén langy egét,
Bánatát is felveszi,
Mint szemüvegét . . .

Április, ó, Április,
Símogass, vezess!
Hadd legyek ma újra kis
Jó öcséd, kezes,
Hadd feküdjem tarka fák
Alján, inni fényt,
Míg arcomba szöcske vág
Zöld parittyaként,
Míg szememre patyolat
Szirom lengve jön,
S kis selyem-sátra alatt
Megbúvik a könny . . .

Ó, tán akkor, míg a méz
Színű nap lehull,
Bordám közül a nehéz
Szív is elgurul,
Imbolyog még, menni fél,
Majd gyáván, után,
Bíbor labda, útra kél
Tűnő nap után:
Táncol, ugrik, fellebeg,
Enyhén száll tova,
Felfogják a fellegek,
S nem fáj már soha . . .

139. GESZTENYEFA-PAGODA

Mint halk csapatban szürke nyest,
A hegyre kúszik már az est,
S a bokrok alján meglapul:
Itt-ott egy-egy halk fény kigyúl,
S a vak bozóton átremeg:
Lámpák vagy bús állatszemek?

Kék fák közé most jer velem,
Hol minden árny és rejtelem,
És minden vén törzs mély csoda,
Nézd! gesztenyefa-pagoda!
Lombja mélyén egész sereg
Zeg-zug, mint száz szentély-üreg,
S bent apró virágoszlopok
Halvány ivor-szine lobog.
Üljünk le itt e szent helyen,
Öledbe hadd tegyem fejem;
Agyamban alszik gond, szitok,
Most áhitatot áhitok,
Szárnyat, röpítőt és puhát,
Levetni a bús test-csuhát,
Nehéz szivem elejteni,
A fájó Én-t felejteni.
Így-így! tedd főmre most szelid,
Halk Veronika-kezeid,
Ne bánd, hogy szól már a kuvik,
S hogy már a hold is elbuvik,
Csak ringass lágyan, csöndesen,
Míg jő majd halkan, könnyesen
Az ébredés, mint bús, csodás,
Furcsa, ámult feltámadás . . .

140. HOLD

Ó, nézd, ma mint egy roppant hüllő sárga
Szeme, úgy ég a hold, és ide les,
Meredten nézi fájó, ideges
Földünket, szörnyü látványokra várva.

Most a pokol minden kapúja tárva,
Mellén az öngyilkos helyet keres
Pisztoly csövének, tűzvészek veres
Lángtornya leng, s fertő a szűzek ágya.

Ágyú ugat, tört testekkel vadul
A dúlt felhőkig labdázik Hadúr,
S káoszba dől a rongyolt föld az éggel —

Bús, átkos emberhomlokomhoz érve,
Nem reszket hűs kezed szelíd fehére?
Nem félsz-e, hogy fellobban, s füsttel ég el?

141. SZENT NYOMORÉK, RIADJ!

Mily ádáz végzet zord zaju tankja jár
A szittya földön? — roppan a régi rög,
S a szent hon négy bús sarka árván
Felcsikorog, s repedezve hull szét.

Ó, hol vagy Isten, hajdani hős Hadúr,
Kit felcifrázott diccsel a dőre gőg?
Avítt mentédben, agg szakállal
Merre borongsz aluvó egekben?

Hiába tört a századok éjjelén
Sustorgó vérünk vad melegű, nehéz
Sugárral égre, mint gigászi
Bús biború, szomorú szökőkút?

Hiába mosta könny apadó szemünk?
S a pórusok hűs könnye hiába hullt:
A véres, fájó, vak verejték
Égre emelt busa homlokunkról?

Ó, nemzetem, szép, lankatag, ős fajom,
Jaj, hogy lehet, hogy most, mikor újra kelsz,
S nyújtóznál végre hosszan, vígan,
Zsibbadozón a tagok leválnak?

De kelj föl mégis, szent nyomorék, riadj!
Míg boldog népek új lakodalma zeng,
Ne ülj az útfélen ma döglő
Csonka gyanánt, aki sírva koldul!

Jussod, ha nem több, jussod ez ünnepen
Egy bús üvöltés, poklokig orditó,
Egy büszke, nagy, dacos kiáltás:
Rajta, azért is! el a mankót!

Ha sántán, sírva, reszketeg is, de föl!
Koporsók közt is, táncra csak, élni még,
Hajh, szörnyűbb tán a hős halálnál,
Jöjjön a bátor, a hősi élet!

Emeld fel áldott, megtaposott fejed,
Megfogyva bár, de törve nem! — újra zengd!
A csonka törzs vén szíve döngjön,
S ősi, erős karok újra nőnek!

1919

142. EGYNÉMELY EMLÉK, RÉGI KINCS

Be jó így üldögélni este,
Míg ott künn mindent hó borít,
A vén karszék ölébe esve
Elnyúlok, zaj nem háborít;
Az inga sétája se hallszik,
Az öntudat görcse laza,
Most behavazva minden alszik:
Kínok, világok, gond, haza.

Ilyenkor kezd a lélek csendjén
Oly halk fénnyel, mely szinte nincs,
Ragyogni mondhatatlan enyhén
Egynémely emlék, régi kincs,
Mely vak vadonján a világnak
Némán, szelíden megmaradt,
Mint éjbe feketűlő ágak
Résén egy arany égdarab.

Jaj, régen volt, igaz se volt tán,
Arany egek tüzes fala,
Az édes ifjuság hajolt rám,

Illatos, forró kupola,
Kristály üvegház, csupa fényes
Tacskó szirom és kamasz ág,
S köztük a szív is, mint egy kényes
Ritka, piros cserép virág!

Kinn álltam a ligeti tónál,
Nyújtóztam, csontom ropogott,
A korzós úti fordulónál
Finom kocsizaj robogott;
Zengett testemnek s a világnak
Miriád élő pórusa:
Lihegő sejt-szájak, a vágyak
Tavaszi, sodró kórusa.

Sikoltani vágytam: ti népek!
Hadd múlatok most egy kicsit,
A korzóra, hahó! kilépek,
S megállítok egy víg kocsit,
Kitépek egy szép nőt kevélyen,
Jöjjön! Leomló, nagy haját
Megúsztatom a langyos éjen:
Héj! kék vizen fehér najád!

Elragadom, ölembe, dallal,
Végig a Józsefvároson,
A szennyes utcák gyémánt fallal
Kigyúlnak mind, sugároson,
Viszem, diákszobámba, hozzám!
S az édes tagoktól meleg
Selymekbe eltemetem orcám,
És zokogva letérdelek . . .

Elég . . . ne zengj, múltakba fájván,
Te halk, szelíd emlékzene,
Jaj, felfigyel lelkem homályán
A bánatok fakó szeme,
Mint vak bérházak zsibbadt népe
Figyel, ha bús diák kiül
Tárt ablakához, és az éjbe
Vacsora helyett hegedül.

Elég . . . mellemből mély sohaj száll,
Gond, tedd holnapra el magad!
Tudom, hajam közt szürke hajszál
Reggelre újra több akad,
Kiütköznek, mint furcsa fércek
Az elnyűtt, feslő szöveten . . .
Mindegy . . . szerettelek, te félszeg,
Kedves, bús, ifjú életem!

143. MÁRCIUS

A ritkás ágak zöldjén átveti
A messzi nap a sűrű sugarat,
Mint végtelen aranysodronyt, egy égi
Vezeték dús hálózatát, s a fák
Zsonganak, mint sínmenti nyurga póznák,
Ha rajtuk szárnyas, forró hír repül:
A földnek a Tavasz telefonál . . .

És reszket a liget, mint zsenge szűzlány,
Feszül ezer kis lombkeble keményen,
S a város, ez a bús, tüdőbeteg
Gyári munkás is mozdul: karjait,
A vézna gyárkéményeket kinyújtja,
Beszippantja a távol illatot,
És mámoros, gyulladt dalokba kezd.

Ó, gyúlt világ! ó, drága március!
Rügyek, szerelmek, forradalmak
Évadja —, a villámló ablakokban
Celzius-létráját riadva kússza
Az izgatott, rab higany-szál: a vén,
Hűlő világnak újra láza van;
Trilláz a fényben reszkető, magas
Tűzfalak közt, mint furcsa és kemény
Rigóhang, egy inas-száj szurtos füttye,
S rekedt autótülök, biciklicsengés,
Sikoltó sín, trappos paták alatt

Az utcakő gránit feleselése,
Harang, rikkancsok, anda zongorák
Skálája a politúros homályból
S az emberi lélegzés halk zenéje
Szédülten szaporázza ritmusát . . .

Ó, most minden zugát e messzi gömbnek:
Tág tengerek zöld ínyű habtaréját,
Folyók parallel partját, ifju erdők
Testén az átnyilalló édes allét,
A földeken a millió barázdát
És minden városok sűrűn rakott
Ragyogó ház-sorát valami vad vágy
Feszíti szét, mint megszámlálhatatlan
Gigászi fogsort, felvonagló ajkat,
Hogy vélük a setét föld felrikoltsa
Örök dacát a titkos végtelenbe:

Ó, élet, élet, élet, Március!

S konok trónusán reszket a Halál.

144. AZ ÚJ ISTEN

Új isten szól hozzátok, emberek!

Nem templomok setét hajóin úszó
Tömjén között ragyog fel tűz-szeme
Barnult szentképek arany keretéből,
Nem oltárok gyertyái közt fehérlik
Alabástrom közönnyel hallgatag,
Hívők csókjától koptatott szobor,
Nem méla, hosszú, vont litániák
Cukros hullámát untan szürcsölő
Egek lakója!
Nem!
Új isten ez!

Új isten szól hozzátok, emberek!

Nem ég szülötte Ő! Nem mennyben él,
Nagymessze tőlünk, titkos ismeretlen,
Ki arca elé vonta az eget,
Mint egy hűvös, nagy kékselyem palástot,
Nem!
Ó, de nem is föld bálványa Ő,
Mint ama Mammon, aki ült hizott
Gőggel rajtunk, s szájától milliom
Élősdi csáp kígyózott szerteszét,
S a szürcsölő, szívó karok befonták
A szüzek testét, s feltörték finom
Velőért a költő zengő agyát,
S a gyárak vak, mély kéményén benyúlva
Átkúsztak a robotos termek odván,
S felitták mind a könnyet és az átkot,
S a lomha Rémben mind aranyra vált ez
És új éhséggé, bár a telt belek
Már a nehéz aranytól eldugultak,
S a rothadó nagy testre már kiültek
Félelmes és aranyló hullafoltok . . .

Most új isten szól néktek, emberek!

A véres földnek vére szülte Őt,
A sok kiomlott, sűrű, keserű
Vér összeállt a fájó földeken,
Testté tapadt, alakká tornyosult,
Vérszínű, nagy, mezítelen alakká,
Ki országlépő tágra tárja lábát,
S Földet rengésre tépő hangja zeng
Piros Keletről a sápadt Nyugatnak:
„Ím eljöttem!
Eljött a Vörös Isten!"

És megy, s dörgő léptére messze reszket
A sárga Szajna, s medréből kicsap,
Jerichós visszhangot ver vén Westminster,
S az Óceán zöld üvegén vörössen
Előre rezg ezermérföldes árnya,
S átfogja a Fehér Ház vak falát . . .

Hozsánna néked, új isten, hozsánna!

Ismerj meg minket, tieid vagyunk!
A szíved hajtó, élő, drága nedv,
A diadalmas vörös lüktetés
A mi bús vérünktől is gazdagult,
S világra ömlő harsonád sodrába
Gyötört torkunk reszkető hangverése
Szerényen s mégis segítve simul:
A kicsiny, árva magyar jaj-patak
A messzezengő nagy moszkvai árba,
Mely most tisztára mossa a világot:

Hozsánna néked, új isten, hozsánna!

Legyen szavad teremtés új igéje,
Formáld át sáros, bűnös, ócska bolygónk,
Mit elrontott sok régi, úri isten,
Te istenek közt új és proletár,
Formáld boldoggá pőrölyös kezeddel —,
Emelj minket roppant tenyereidre,
És a magad képére gyúrj át minket!

145. AZ ÖRÖM ILLAN

Az Öröm illan, ints neki,
Még visszavillan szép szeme,
Lágy hangja halkuló zene,
S lebbennek szőke tincsei.

Itt volt hát? jaj, nem is hiszem,
Már oly kusza a tünde rajz,
Mint visszafénylő, kedves arc
Szétrezgő képe vad vizen.

Mint lázálomkép, lenge árny,
Cikázó galambsziluett
Lánggal égő város felett:
Füst közt vonagló gyenge szárny.

Egy holt csillagról árva fény,
Mely milljom éve úntalan
Száll ájultan és hontalan
A végtelen tér jég ürén.

Édeni pajtás, égi kéz,
Feldobná szívünk a poros,
Vak légbe, mint vidám, piros
Labdát, de jaj, a szív nehéz.

Itt volt hát? — ó, Öröm, Öröm,
Egy szóra még, egy percre még!
Ó, mondd, az ég fenn úgye kék,
S az élet méze nem üröm?

Az Öröm illan, ints neki,
Még visszabúsul szép szeme,
Lágy hangja elfúló zene,
S ezüstfehérek tincsei . . .

146. AQUINCUMI KORCSMÁBAN

Vén sváb, csapláros úr, adj hűvös, méla bort,
Mint künn az esti lég, mely bánatokkal ordas,
Most asztalomra vén, nehéz kupákat hordass,
Hadd űlök csöndesen magányos úri tort!

Ülj mellém és kocints, apró germán szemed
Mélyén a kék ravaszság szelíden húnyjon el,
Ős testvér, méla sváb —, nem érzed? — sírni kell!
Aquincum sok köve, nézd, minket is temet!

Kocints, igyunk! — kire? — kocints a régi, holt
Leányra, akit itt a langyos, régi fürdőn
Szelíd hullám ölelt, s a fénylő, sárga fürtön
Hanyatló Róma bús napfénye haldokolt.

Ó, más táj van-e még, ahol így tud a rest
Aranynap haldokolni s hanyatlani dicsőség?
Tudod-e, mennyi nép vidám és hetyke ősét
Ölelte komoran az aquincumi est?

Kocints közűlük egyre, egy barna, halk lovasra:
Megállt az esti marton, nézte a vérző fákat,
S nem tudta mért: szivére reálehelt a bánat,
Mint az alkonyi párák a mellén fénylő vasra.

Körül sátorkupok keltek a köveken,
Nagy, lomha buborékok a népvándorlás árján —
Elpattantak azóta, nyomtalanul és árván,
S az a setét lovas tán ősöm volt nekem . . .

Kocints, vén sváb! — ragyog az aquincumi este,
Hanyatló napba néz hanyatló nép fia,
Igyunk, örök sor ez, örök komédia,
Új hajnal víg tüzét frissebb fajzat keresse . . .

Kocints . . . a bús kupát hajtsuk fel még vigan,
Igyunk az idegen, jövendő, messzi lányra,
Ki majd itt dől le nászra, és annyi dőre, árva
Nép sírján gondtalan, boldog sarjat fogan . . .

147. BÚS, DÉLELŐTTI VERS

Ma langy a lég opálja,
Nyilát a nap dobálja,
A friss fények lobognak,
Szép nap a boldogoknak.

De lám, ti földi népek,
Oly búslakodva nézlek,
A szívetekbe látok,
Akárhogy titkoljátok.

A sárga nap ragyoghat,
Az ízes szél gagyoghat,
Az orcánk színes lárva,
De sötét agyunk árva.

Kivül szemek zafírja,
Az ajkak gyenge pírja,
De benn a mellkas váza
A nyomorúság háza.

Ha most csudát tehetnék,
S kezembe felvehetnék
Minden szivet, szegények,
Kihunynának a fények.

Úgy raknám búnkat eggyé,
Egy nagy fekete heggyé,
Emelnék, rakva jajszót,
Bánatból Csimborasszót.

Hadd nőne fel az égre,
Az Isten lássa végre,
Pokol-fenékre döntse,
Az óceán elöntse!

Új szívünk nőjön, égi,
Szelíd szív, ne a régi,
Ne tudjon kínt meg lázat,
Ne érje több gyalázat.

Dühöt, bosszút ne értsen,
Ne gyűlöljön, ne sértsen,
Szeressen, csak szeressen,
Forrón, ezerszeressen.

Legyen minden sziv áldott,
Melyet dobogni váltott
Anyáink szentelt kínja,
A szülő vér rubinja.

Hisz oly egyetlen drága
Az élet halk virága,
Annak kéne örülni,
Szennyektől megtörülni.

Tudósok ezt szeressék,
Rejtett titkát keressék,
Hisz minden bölcs szó talmi,
Amíg meg is kell halni.

Örökre ifju élet!
Jó vón vidulni véled,
Ne lenne más igazság,
Csak az örök vigasság.

Hogy minden nép örüljön,
Könnyet az is törüljön,
Ki sír a Végzet balján
A bús Kárpátok alján.

Ó, Isten, Isten, Isten,
Ne ülj az égbe resten,
Nézd, orcánk színes lárva,
És sötét agyunk árva.

Nézd, langy a lég opálja,
Nyilát a nap dobálja,
Friss fényeid lobognak,
Ó, tégy meg boldogoknak!

148. AZ ÁRNYBÓL SZŐTT LÉLEK

A fák szelíd, nagy árnyát nézni este
Szeretem én aranyszín dombokon,
Áldott az árnyak test nélküli teste,
Titkos kelméjük lelkemmel rokon;
Hisz Isten tán fenyőfák gyenge gyanta
Lehű árnyából este szőtte meg,
S a furcsa mélabút ekként foganta,
Mely lágy redőin egyre ott remeg.

Áldott takács az Isten, s kincs a lélek,
Hányszor terítém csöndes fátyolát
Magam köré, és véle szépitélek,
Éles fényekkel bántó, vad világ!
Az emberek önző zsivaja édes,
Testvéri, bús zenévé fátylasult,
S forró, maró napokból mély, setétes,
Merengő tájjá csöndesült a múlt.

S ha néha fájt, hogy arcul üt a testvér,
S a hűnek vélt szív csak hideg mirígy,
Hogy bűnök malmát zúgatja a rest vér,
S hogy néha még az Isten is irígy,
Merengő órán szétterült a fátyol:
Árvák vagyunk mind! — sírta egy titok,
S bocsánat lett a sajgó bosszuvágyból,
S részvétre vált a szisszenő szitok.

S fákat szerettem, s szirmok tüneményét
Figyeltem andán, s méla könyveken
Ragyogtattam a lámpa mézszín fényét,
S csöndes Szézámok üdve nyílt nekem:
Egy óra tán a zűrös, lomha napban,
Egy árva barlang, mit a könny vize
Vájt s tett meleggé, s én megbújtam abban,
S éreztem, jó az élet bús ize.

Sok este halk szivarnál sárga bábút
Kockás mezőn kedvvel léptettem én,
A Malomárok kinn már jég alá bútt,
S a kandallón vén tölgy dalolt kemény
Erdei dalt, s izzott moszatszakálla —
Távol harmónikák híttak rivón,
S a fenyvesek fölé ragyogva szálla
Aranyszárnyán a roppant Orión.

Éjfél felé a jó falusi doktor
Öreg kezét megráztam; új szivar;
Mentem, s mint úti csöndes fák a hótól,
Lelkem versek terhétől lett bizarr,

S hazasiettem, írni, írni, írni,
Hiába csalt a csíkos dunnaágy,
S kacagtam, ha lágy rímbe tudtam sírni
Tündér fájdalmad, édes, ifju vágy!

Így, apró, szétszórt szigetek hajósát,
Félszeg Ulyssest, sok szelíd kaland
Vigasztalt, csalt a szirtes, zord valóság
Sivár vizén, boldog boldogtalant —
Így lettem hálás minden gyáva kincsért:
Pipám füstjéért, karcos kis borok
Kortyáért, hozzám hajló anda tincsért,
S hogy ajkamról peregnek halk sorok.

Ó, jaj, miért bánt így hát most az élet,
E rettentő, vonagló, új világ,
Mindennap egy új Utolsó Itélet
Vas kürtje zúg, setét villáma vág;
Reszketve terítem a védő fátyolt
Magam körül, s eltépi a vihar,
És minden barlang, melynek csendje lágy volt,
Most ferde száj, mely szörnyü jajt rivall.

Ó, Isten, Isten, lelkek ősz takácsa,
Nézd drága kelméd, kincses szőttesed,
Bölcs, bús szemed imhol könnyezve lássa,
A sok finom fonál hogy szétesett —
Ó, lesz-e még perc, újraszőni szépen,
Ha elcsitult az orkán gyász zaja,
Vagy, reszkető rongy, így hull szét a szélben,
Mint omló partok éjszín zászlaja?

149. ARANY FELHŐ

Arany felhő az égen,
Hova száll, hova száll?
Fekszem az esti réten,
A fűvön, a setéten,
Hallgat a táj.

Arany felhő az égen
Tova száll, tova száll,
Egy szív az esti réten,
A fűvön, a setéten
Hallgatva fáj.

150. PAJTÁS, IGYUNK . . .

Pajtás, igyunk, vad a világ,
Setét kohóju hámor,
De édes kert a szerelem,
S szelíd lugas a mámor,
Legyen ma társunk Bacchus úr
S a rózsásfürtü Ámor!

Ma még habzik minden pohár,
Hogy mámor kincsét ossza,
Ma még a föld angyalvilág,
Amelynek nincs gonossza,
Holnap minden letűnt napunk
Egy-egy komor Kanossza.

Ma még szivünkben ég dicső
Eszmék szent égi kéje,
Hisszük, tövisbokornak is
Terem szelíd fügéje,
S holnap setét káromkodás
A megváltás igéje.

Hamar fakúl a drága lomb,
Mely zöld reményszínt lenget,
Hamar zuhan a drága nap,
Mely csiklándón melenget,
S a lánykéz is csak arra jó,
Hogy megsimítsd s elengedd.

Bizony pajtás, rosszul van így,
És sohse lesz tán jobban,
Szemünk fényén ravatalok
Üzenő fénye lobban,
S szivünk ütésén hallgatag
Hantok jóshangja dobban.

151. KÉT RÉGI KÖLTŐ

I.

BERZSENYI

Zord énekes, borongva ünnepellek,
Alélt idők felém rémlő kolossza,
Az ős magyar síkságon antik Ossa,
Setét orom, kin szittya bú a felleg!

Vulkánszived nehéz lávája ellep:
Villámaid tüzétől csillagozva
Erőt tanúl a halk utód kobozza,
S hallom zihálni sziklatömbü melled!

És reszketőn idézem régi, fáradt
Estéid kedvét, míg csöndben borozván
Késztéd lelked szebb korba szállni el,

S szolgáid félve és juházva vártak:
A bús magyar szók, sok kevély oroszlán
Magányod vén barlangján, Dániel!

II.

CSOKONAI

Vitézem, ó, te nem voltál a zordság
Vitéze, vén diák csak, kálvinista,
Ki kósza farsang víg kulaccsát itta,
S a gráciák kezébe tette sorsát.

Ám bús homok szent venyigéje, hordád
Lelked szelíd fürtjét, és drága, ritka
Borából új fájdalmak méla titka
Halk verseinkbe dús izekkel forrt át.

Ó, látlak: lomha árnya nőtt a fáknak,
Már láz gyötört, s a rózsás gráciáknak
Lárvája hullt, és párka-arca lett,

S még görnyedtél egy édes rím felett,
Szemedben végső fény gyúlt, húnyó csillám,
S kezed lassan, reszketve írta: Lillám!

152. BOLDOGSÁG

A zöld gyepről kék füstöt ereget
Setét fenyők fölé piros parázs,
Csengőt egy pásztor csöndes nyája ráz;
Van még boldogság? . . .Istenem, lehet? . . .

Békén görbül botjára a gubás;
Ily mozdulattal nézte őse rég
Betlehemben Mária gyermekét;
S egy messzi bölcsőn felsírt már Judás . . .

Jaj, minden üdvünk búval viselős,
Az ifjú ágon boldog alma kél,
De százezer mérföldről már a szél
Elindult, melytől zuhan a gyümölcs . . .

Várj, enyhe perc! . . . Teleszívom tüdőm,
S a csenden át úgy rémlik: csendesen
Egy percre most megállt szemközt velem
Halálom, mely közelg a bús időn . . .

153. MICSODA REFLEKTOR ELÉ . . .

Micsoda reflektor elé álltam, hogy vékony alakom
felhőkre szökken
Izgatott árnnyal, s karom erdők üstökébe tép?
Micsoda mikroszkóp üvege süt rám, hogy egyéni
életem milliószoros
Bánattal érzi ma, hogy ő az egész emberiség?
Ki akasztott nyakamra zsineget, hogy holdnak
húzzon az éjszaka egére?
S micsoda vágyak vitorlája két tüdőm lebernyege?
Mért jönnek este szívembe dalt tanulni a tengerek
viharai,
S tenyerem miért emlékszik Kleopátra puha
hajára? . . .

154. A TYMPANON ISTENNŐJÉHEZ

Ki egy kő-háromszögbe űzve élsz,
S hideg esőt tűrsz itt s nedves ködöt,
S mégis derűs dicső szemöldököd,
S antik nézésed, mint a tiszta méz

Csordul alá, mint sűrű és nehéz
Méz a fákról, hol kéken őrködött
Hymettus orma enyhe völgy fölött,
Ó, istennő, e bús szemekbe nézz:

Ismersz-e még? — görög táj illatán
Remeg cimpám, s imádra ég az ajkam,
Úgy hívogatlak a barbár zsivajban:

Szállj le hozzám tört estém szállatán,
S illeszd, míg elcsitúl a lüktető vér,
Hűvös márványujjad szivemre, nővér!

Tóth Árpád első verskötetének eredeti fedőlapterve

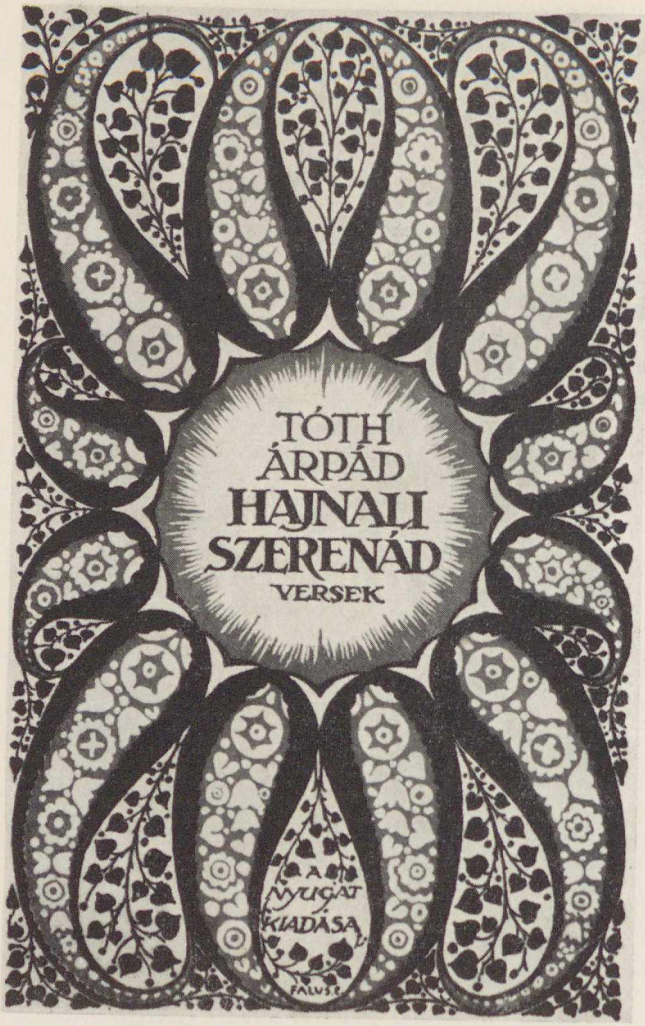

Tóth Árpád első verskötetének fedőlapja (1913)

155. ARAD

Egyetlenegy utcáját ismerem,
De ott, emlékszem, arany a homok,
S egy udvarát meg házát, istenem —,
De kis szobái mind-mind templomok.

Ó, vén szoba, hol most is nagyanyó
Ravatalának virágszaga fáj!
Másikban most is anyus csillanó,
Ifjú szemétől bársony a homály.

S első barátom hű, vén karjait,
Tudom, a kertre védőn tárja még:
Tisztes diófánk. S ott pihen szelíd,
Öreg lombvállain a régi ég.

Ó, Sarló-utca ötvenegy: regék
Kacsalábán forgó királyi vár,
Emlékeim lágy fészkét rakni még
Jut vályogodból egy csipetnyi sár?

Bús lelkem árva fecske lelke lett,
Kettős hazájú . . .

*

Ó, fájó büszkeségem s vigaszom,
Arad —, édesbúsan szívembe vág,
Hogy bölcsőm s szent bitóid egyazon
Erdőid bús fájából ácsolák . . .

156. A TEJÚT ALATT

Már megritkult a szó. Ültünk a tág verandán.
Sötét fény csillogott az ordas óboron,
És hallottuk, amint egy álmodó torony
Tünődve felneszel, és éjfelet ver andán.

S a hűvös szél lehén, mely lomha lombot ingat,
Úgy tetszett: csöndesen lebegve sok szelíd,
Hűs ujju néma árny busongva közelít,
S arcunkon ismerős vonásokat tapintgat.

S lelkünkben is, belül, elvénhedt magyar esték
Fájdalma reszketett, sok ősi, messzi bú,
Gigászi, holt jajok, kik árva sóhajú
Búnk arcán a maguk régi arcát keresték.

És jó volt ülni így, sötét bornál, az ében
Fák közt, a kék tüzű szikrákkal záporos
Nagy, nyári ég alatt elnyugtatni boros
Fejünket ősi búk hű nagyapó-ölében.

Úgy tetszett, dalolunk, s hogy néma dalba olvad
Velünk körűl a táj, a csillagok s a bor,
S egy zengő reszketés mindent eggyé sodor:
Kisértetes danát a holt apák daloltak.

És messzi, messzi fent a dús csillag-sereg
Közt lengett a tejút, csüggedten, őszre válva,
Mint bánatos Hadúr nagy, hófehér szakálla,
Amelyről könny gyanánt hulló csillag pereg.

157. A BÁNAT MISZTÉRIUMA

Testvérem, szenved a szíved?
Tövis közt kevés a rózsa?
Hull hűtlen rózsád? — ne bánjad!
Ha fáj is a tövis, de hívebb!

Hull hűtlen rózsád? — ne bánjad!
Szeresd meg töviseid,
Szorítsd a szivedre őket,
Legjobb ölelő a Bánat.

Szorítsd a szivedre őket,
A hű Bánat visszaölel,
S kerúb-kézzel mutat
Igazabb eget és földet.

Kerúb-kézzel mutat
Szebb mélységet és távolt
Benned és rajtad kivül,
S Istenhez viszi utad.

Benned és rajtad kivül
Bús mennyekbe vezet,
S örök titkok zsámolyán
Veled csöndben megül.

Örök titkok zsámolyán
Tört lelkekkel összeborulsz,
S távolról szomoru dal hí,
Holt csókok gyásza talán.

Távolról szomoru dal hí,
Új kéjek búja talán,
Most születtek az égben,
S mennek a földre meghalni.

Most születtek az égben,
De a föld csupa halál,
Ám jó az ős titkok ölét
Ölelve pihenni szépen.

Jó az ős titkok ölét
Ölelve sóhajtani, míg
Isten némán simogat,
S halk béke pereg föléd.

158. MIÉRT?

Miért?
Ó, szitkozódva s könnyesen s borongva,
Mindenhogy: árván, tépetten, sután,
Csak ez az egy kérdés, e kínos, tompa,
Leseng a világban. Halljátok? A nagy,
Örök, hatalmas, vén kristályharang,
Az ősharang, a kék menny,
Ezt kongatja az őrült csenden át:
Miért?

159. ESTI HARANGJÁTÉK

Ó, bús toronyban esti harangjáték,
Lelkem grádicsán bánat lépeget:
Megy a toronyba, vén harangozó,
Megzengetni a halk emlékeket.

S tünődöm: ez a játék mire jó?
Elalvó város már a lomha Én,
Ezüst harangokkal a régi bánat
Miért harangoz hát az est ködén?

A mikrokozmosz őrá nem figyel,
A mikrokozmosz egykedvű és fáradt,
Síró asszonyok s árva proletárok,
Vágyak s gondok, szegények, aludnának.

Múlthoz, emlékhez nékik mi közük?
Mit akar e halk, bolond muzsika? . . .
Csönd, csönd! — hiszen rohanva jő a hajnal,
Harc, fogcsikorgatás és új soha.

De harangoz a bánat, és az alvók
Az éji hangra fel-felijjedeznek,
Tán ég a város? tán a föld alatt
Távol földrengés bús morajja reszket?

S a legbúsabbnak a szivébe vág:
Jaj, istenem, tán nem is lesz már holnap,
És most kongat a vén harangozó
Búcsúzót nékem, halaványy halottnak?

160. CSILLAGÁSZ

1.

Forró fejem elalélt a virágok
Közt. Nők kellettek volna. Az egész
Élet oly furcsa volt, oly könnyü és nehéz
Egyszerre .....

Elindultam. Virágok s nők fogadtak.
A messzi égen tündér csillagok.
Azt hittem, a tejút attól ragyog,
Hogy rám ragyogtak. Már a kedvem halkabb.

Aztán toronyba húzódtam. Szelíd
Bölcsesség csöndes-bús órái jöttek,
..... a csillag köröknek,

Hogyan válik nadirrá a zenit.
Ideje most már szépen hazamenni,
A csillagokba nincsen írva semmi.

2.

Ó, hányszor állottam az ég alatt
Augusztusban. Nagy, hulló csillagok
Futása széles fénysávot hagyott
Az égen, és a szívemig szaladt.

És úgy éreztem —, s úgy is volt talán —,
Fölöttem a tejút azért ragyog,
Mert én nézem, és húszéves vagyok,
És hogy írás van az egek falán,

Nagy titkoké. És sokszor hajnalig
Tűnődtem, hogy mi rejlik e jelekben?
Ha jól meggondolom, tán mást se tettem,

Mióta élek . . . . . alig . . .
Ideje most már szépen hazamenni.
A csillagokba nincsen írva semmi.

161. MEGCSALTALAK . . .

Megcsaltalak. Fáj szívedben a kés?
Fáj ajkadon a gyehennaparázs?
A lüktető, vad viperamarás?
Ez a fél csók s fél kétsgbeesés?

Vad szelek fúttak. Átfont a karom.
És nem tudott zuhanni egymaga,
S megölelte a folyondárt a fa.
És elzuhantunk a rőt avaron.

Nincs irgalom.

1921

162. PROSPERO SZIGETÉN

Kik összegyűltetek ma e teremben,
S kiket meleg fényével átitat
Csodákra váró, méla mélyü csendben
A szívekből kigyúló áhitat,
Köszöntöm ím a bennetek parázsló
Tüzet az idők komor hidegén,
Legyetek üdvöz egy nemes varázsló,
Egy tiszta költő arany szigetén.

Igen, míg künn a bús kor rossz viharja
Vak hullámokkal zúzni fenyeget,
S a vén világot jajgatni kavarja,
Hajókat sújtva és reményeket,
Ó, jertek, megpihenni, felpihegni
A parton, ahol megtörik az ár,
Ahol a vad vész verve búj lihegni,
Mert Prospero varázsvesszője vár.

Igen, őhozzá menjünk mind mi most el,
Hozzá, ki mint az, kit Shakespeare beszél,
Mint Prospero, a bölcs varázslómester,
Szelíd szigetjén elvonulva él:
Míg hömpölyög körűl a tenger árja,
Az ő szigete enyhes csodatáj,
Hol trónra visszahívtát csendbe várja
Tündéri szolgák közt a halk király.

Itt, hogyha botját emeli a mester,
Lebegve árad édes, lágy zene,
Mely mondhatatlan mélyekből remeg fel,
Mintha a föld bús méhe zengene,
Mintha új lelket öltene az ős por,
Melyből az ember szíve vétetett,
S mély sóhajjal az édenkerti őskor
Vágya rázná a lombos vétkeket.

S tovább emeli vesszejét a mester,
S míg muzsikálnak a fák és kövek,
Az alkonyégen táncos, könnyü testtel
Ragyognak fel nagy, szűz csillag-övek;
Fényükből Isten szeme néz le égve,
S új Göncölként gyúl a sziget felett
Hét hófehér pecsétü tiszta Béke
S ibolyás sarki fény: a Szeretet!

Ó, jertek, jertek e tündérszigetre,
Vad tengerek bús számüzöttjei!
Itt balzsam vár a sebbel vert szivekre,
A jó varázsló kebelére hí;

Nincs rossz dagály, amelynek nincs apálya,
A bomlott hab ma zúg, holnap siket,
De áll a költő-megszentelte pálya,
A dús, vigasztaló, örök sziget.

Jertek, hadd hallja a sziget királya,
Hogy ujja nem ver meddő húrokon,
Hogy szívünk meleg és piros korállja
Az ő szigete földjével rokon:
Vigyük e szívet hozzá mindahányan,
S hű seregét, mely meghitt körbe gyűl,
Hadd hallja zengni a zenés magányban,
Üdv Prosperónak! — nincsen egyedül!

163. KIK EGY-UTON . . .

Kik egy-uton, kart karba fűzve jártok
Huszonöt éve, ím köszöntelek,
Tollat a szívem közepébe mártok,
Hogy így legyen szavam zengő s meleg,
Teljesüljön be mind, amire vártok,
Arany nyarak még és ezüst telek,
Ízes gyümölcsök s kévék sűrü rendje,
Dalos szüret s december tiszta csendje.

S mögöttetek a múlt huszonöt éve
Megannyi szép tavaszi kert gyanánt
— Ringó rózsák huszonöt régi réve —
Ragyogjon, honnan halkan illan át
Hozzátok száz emlék, szárnyára véve
Az elmúlt percek örök illatát,
Melyben a könny is, mint egy drága párlat
Dús olaja, illattá szűrve árad.

Múlt és jövő közt kik középen álltok,
S kiket ez ünnep, mint ezüst halom,
Emel magasra, honnan messzi láttok,
Boldog látványt kíván néktek dalom,

Szép volt a múlt, várjon ragyogva rátok
Még szebb jövő, még dúsabb jutalom,
S ezek között, bár szerény fény gyanánt ég,
Szeretetünk is hadd legyen ajándék.

164. LÁNG

Eldobtam egy gyufát, s legott
Hetyke lobogásba fogott,
Lábhegyre állt a kis nyulánk,
Hegyes sipkáju sárga láng,
Vigat nyújtózott, furcsa törpe,
Izgett-mozgott, előre, körbe,
Lengett, táncolt, a zöldbe mart,
Nyilván pompás tűzvészt akart,
Piros csodát, izzó leget,
Égő erdőt, kigyúlt eget;
De gőggel álltak fenn a fák,
És mosolygott minden virág,
Nem rezzent senki fel a vészre,
A száraz fű se vette észre,
S a lázas törpe láng lehűlt,
Elfáradt, és a földre űlt,
Lobbant még egy-kettőt szegény,
S meghalt a moha szőnyegén.

Nem látta senki más, csak én.

1922

165. EGY LÁNY A VILLAMOSBAN

Fiatal lány volt, ám ölébe ejtett
Szemmel már úgy ült, mint dús terhü nő,
Ki révedezve sejti már a rejtett
Jövőt, mely szíve alján csendbe nő,
Maga körül minden zajt elfelejtett,
Lesiklott róla Gond, Tér és Idő —
Körötte durva, lármás utasok
Tolongtak, s ő csak ült és olvasott.

Néztem hevült arcocskáját merengve:
Ki tudja, milyen sötét hivatal
Felé viszi szegény leányt a zengve
Robogó, zsúfolt, sárga ravatal?
De addig még övé a betűk lelke,
A kopott regény minden szava dal:
Grófnővé szépül, herceg lejt feléje,
S féltérden helyezi szívét eléje.

S megáldottam magamban ócska könyvét;
Ó, mert lehet akármi ponyva bár,
Letörli egy sorsocska árva könnyét,
S a vad világ többé nem oly sivár:
Egy árnyalattal tűrhetőbb, egy gyöngéd
Sóhajjal jobb, nem fáj úgy élni már —
Egy rossz író is így érhet föl tisztelt
Rendű és rangú harminchat minisztert!

Ó, hadd rontsák hát mások a világot,
Politikák, jelszavak és hadak!
Csak a tollakat ne fogja meg átok,
Írók kicsinyje s nagyja, rajta csak!
Isten szívét nem bízta, csak tirátok,
S míg ég és föld bús rommá omlanak,
Hű könyveinkben daloljon a lélek
Vigaszos daccal: mégis szép az élet!

166. Ó, TÁVOLI...

Ó, Távoli — csodáid szíven ütnek:
A csend élő és titkos sóhaja,
Vagy a vihar vonagló halkká csüggedt,
Emberfölötti jajduló jaja,

Vagy csillagok, mik végtelenben csüggnek,
Aranyfürtben — vagy hintázó galya
Egy rongy fának, mely egyre nőve, zölden,
Még lengni fog, ha fekszem, rég ledőlten!

De sokszor, nyomván az unott robot,
Kis tettek, olcsó könnyek, semmi eszmék,
Roppant képed előtt tompán lobog
A mécs . . .

1923

167. A „LETÖRT BIMBÓK" CÍMŰ FILMHEZ

Ismeritek a fájó muzsikát,
Mellyel szelíden száll az esti szellő,
A csöndes lombon hold fénye süt át,
S ezüst hajót utánoz fenn a felhő?

Vajjon kitől tanult zenét a szél,
Hogy este tőle oly édes a bánat?
Tán összegyűjtött testvérbúja él
Benne távol világok sóhajának?

Most néktek itt ilyen zene izen,
Míg a szellősodrú képek zizegnek,
Bennük fájón és mégis édesen
Testvérbúja kél távoli sziveknek.

Kínai fiú, angol kisleány
Túlsó partján az emberóceánnak;
S borús, idegen szerelmük nyomán
Mégis bennünk lesz kincsesebb a bánat.

Induljon hát a fájó muzsika,
Mely szelíden sír, mint az esti szellő,
Suhanjon a borús képek sora,
Mint hold fényén a könnyes esti felhő.

S amíg a halk zenét s fényt szívetek
Szelíden visszafényli s visszazengi,
S arcotokon a könnycsepp lepereg,
E tiszta gyöngyöt ne szégyelje senki.

Kerek szemekkel,
Gyerekszemekkel
Ámulni még, mint valaha,
Ha még lehetne,
Be jót tehetne
Szememmel egy vidám csoda.

De jaj, ha fáradt,
Könnye-kiszáradt,
Fénye-fakult a régi szem,
Hiába vár a
Drága csodára,
Őnéki több fény nem izen.

Hiába nógat,
Legyez, cirógat
Selyemszárnyú tavaszi fény;
Amit én látok,
Üszök és átok,
Vad világ int rám feketén.

Egy széthullt ország . . .
Nyomorú morzsák . . .
Az elmúlt nagyság roncsai . . .
Szent, régi eszmék . . .
Húsvétjuk lesz még?
Ki tudná *most* megmondani?

Jaj, annyi sárfolt,
Jaj, annyi kárvolt
Vér és gyász mocskol, vén világ,
Szemem lehúnyom,
Sajgom és únom
A tavaszi komédiát.

Rügyek és harcok,
Hetyke kudarcok
És százszor édes diadal —

Csak lesse más már,
Álljon a vásár,
Még győzhet, aki fiatal!

Én már öregszem,
Lomhán verekszem,
Fáradt fejem lehajtanám;
Ragyogj helyettem,
Te sok gyerekszem,
És szebben, mint én hajdanán!

169. KORA MÁRCIUSI NAPSUGÁR

A végtelenből jött, de a platánok
Hallgattak, a sok zord, kevély sudár,
— Csak villámtól reszketnek a titánok,
Mit nékik egy kis halavány sugár! —

S ő félve zuhant alá, a mogorva
Törzsek között oly sötét volt a kert!
De lenn egy csöndes, paraszti bokorra,
Egy alázatos, vak pajtásra lelt.

Akkor a sugár szelíd aranyszája
Súgott valamit, s meghalt a sugár,
Ám megszületett március csodája:

Ezer rügy-szemét rányitotta már
A vak bokor az elámuló estre,
S minden szeme a Végtelent kereste.

170. AZ ÓRAINGA

Ketyegésében rekedt, tompa dal van,
Virrasztó éjen gyakran nézem őt —
S úgy rémlik, lengő teste szeli halkan
Hiú forgáccsá az örök időt.

Nézem, milyen sunyin jár jobbra-balra,
Üvegkalitjából szinte lenyúl,
S bús életemre, a csüggedt fonalra,
Mint a Párkák sziszegő kése hull.

S kiáltanék: hahó! fel! emberek!
Vigyázzatok! — De csend van a sötétben,
Hangom se fog, moccanni sem merek;

Száz mérföldig csak ingák vannak ébren,
Zord élükön titkos, vak fény inog:
Konok kések, arany gillotinok . . .

171. NÉZZ RÁNK, ADY ENDRE!

Meghalt az Élet, és elmúlt a Harc —
Figyelsz-e még e tespedt, tompa csendre?
A sír mélyéből, büszke, dacos arc,
Figyelsz-e még ránk, harcos Ady Endre?

Érdemes még szemedet vetni ránk?
Nézni a hetyke magyar sors kudarcát?
Országunk csorbult, tépett a gunyánk,
S az isten is arrább fordítja arcát.

Kik körülálltuk a ravatalod,
Ma már tudjuk, vezeklőn, törve, sírva,
Hogy nem te voltál akkor a halott —
Mi dőltünk zsibbadt, léha, szörnyü sírba!

Csak vad órákon kél és kavarog
A szittya sír, a kísérteti csontház,
És marjuk egymást, esett magyarok,
Árva az árvát, csontvázat a csontváz.

Ó, Ady Endre, Messiás-magyar!
Riaszd szét lidércálmát a halottnak!
Bús Lázár-szívünk még élni akar,
Ontsd rá napos tüzét élő dalodnak!

Ha igazán szerettél, nézz le ránk,
Oszlopnak gyúlva sorsunk síri éjén:
Járj előttünk, dicsőült Égi Láng,
Élni akaró bús halottak élén!

172. KÖRÚTI HAJNAL

Vak volt a hajnal, szennyes, szürke. Még
Üveges szemmel aludtak a boltok,
S lomhán söpörtek a vad kővidék
Felvert porában az álmos vicék,
Mint lassú dsinnek, rosszkedvű koboldok.

Egyszerre két tűzfal között kigyúlt
A keleti ég váratlan zsarátja:
Minden üvegre száz napocska hullt,
S az aszfalt szennyén szerteszét gurult
A Végtelen Fény milliom karátja.

Bűvölten állt az utca. Egy sovány
Akác részegen szítta be a drága
Napfényt, és zöld kontyában tétován
Rezdült meg csüggeteg és halovány
Tavaszi kincse: egy-két fürt virága.

A Fénynek földi hang még nem felelt,
Csak a szinek víg pacsirtái zengtek:
Egy kirakatban lila dalra kelt
Egy nyakkendő; de aztán tompa, telt
Hangon a harangok is felmerengtek.

Bús gyársziréna búgott, majd kopott
Sínjén villamos jajdult ki a térre:
Nappal lett, indult a józan robot,
S már nem látták, a Nap még mint dobott
Arany csókot egy munkáslány kezére . . .

173. LEVÉL OSVÁT ERNŐHÖZ

Szerkesztőm, édesapám a betűben,
Hadd köszöntsön e dadogó levél,
Bár óda járna Néked, nagyszerűen
Csillogó homlokú ének, kevély;
De mindegy: az sem zenghetné ki hűbben,
Ki vagy nekünk, s képed bennünk hogy él,
Mert minden toll erőtlen és lapos toll
Méltón dicsérni Téged, jó apostol!

Mégis, szemedben — hadd hirdessem én —
Mélységes és komoly lánggal világol
Valami makacs, égi, tiszta fény,
Valami a Betlehem csillagából,
Mely akkor gyúlt ki az egek ivén,
Mikor kincset szült lenn a földi jászol,
S nem tudta a vak éjben senki még,
A barmok közt mily csoda lelke ég.

Igen, szemedben csillant meg először
Mindig a magyar öröm csillaga,
Ha észrevetted, hogy halkan előtör
Egy-egy új érték színe, illata:
Fényedben látták meg, és figyelő kör
Így gyűlt köré, s többé nem volt maga,
Győzött a Fény, a bús homály levásott,
S indulhattak a magyar Messiások!

Igen, ím vallom, bár szerénytelen
Dölyfnek vegyék, de vallom, ki-ki lássa,
Mi voltunk, új költők, erénytelen
Korunknak sok hős, ifjú Messiása,
Általunk lett e zord és fénytelen
Ország a fényeseknek büszke mása,
S Európa vak zugán a bús magyar
Nagyot s szépet csak általunk akar!

S Te tetted ezt! s jöttén a kornak, annak,
Mikor büszkén ráeszmél Hunnia,
Hogy a népnek, ha ily kincsei vannak,

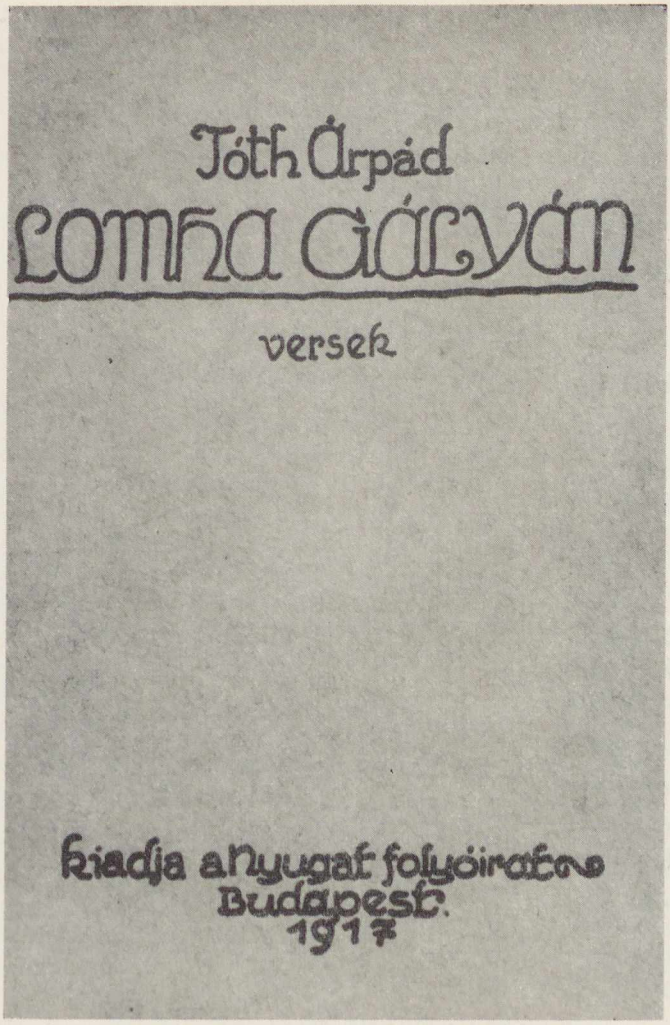

Tóth Árpád második verskötetének fedőlapja (1917)

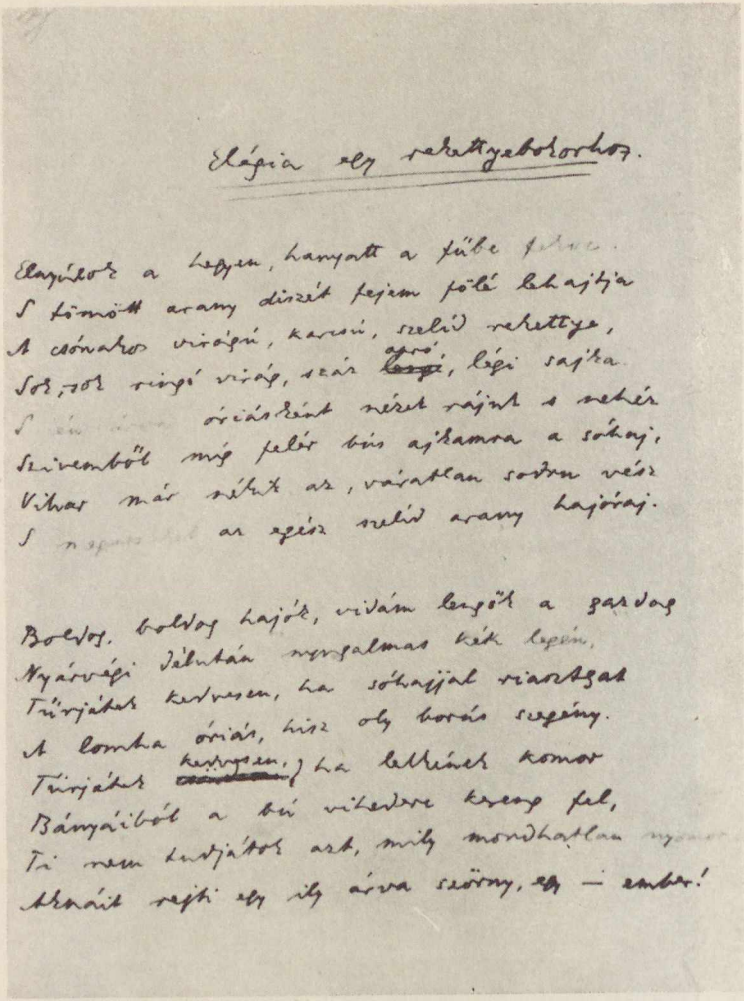

Az *Elégia egy rekettyebokorhoz* c. vers nyomdai kéziratának első lapja

Nem lehet a Balkánba hunynia,
S a szellem harcába velünk rohannak,
És kísérő fényünkkel gyúl ki a
Feltámadó ős nagyság drága lángja —
Te is velünk léssz, hű vezéri fáklya!

Addig? ó, addig folytassuk tovább
Átkozott, áldott magyar életünket,
Ragyogva, zengve éjen s poklon át
Vigyük sebes szivünk és ép hitünket,
S ha néha egy-egy óra enyhet ád
És körbegyűjt, mint most e csöndes ünnep,
Némán, erősen szorítsunk kezet
Az uton, mely csillagokba vezet!

174. Ó, NAPSUGÁR!

Faunok vidám patája,
Cécós szavak csatája
Nem döng dalomba már;
Víg, hajnali, pacsirtás
Lelkem már őszi irtás,
Tél csöndje vár.

Hej, rég voltam husz éves,
Megáporult az édes
Bibor mézű ital;
Kínlódva, elakadva,
Kedvet, reményt tagadva
Dadog a dal.

De a fájó, eretnek
Szók téged még szeretnek,
S keres a furcsa zaj:
Még hozzád sír egy áldás,
Az erdőn egy kiáltás,
Egy vén sohaj.

Ó, nézz reám még, édes,
Mint a fagyott, setétes
Tájnak, bármily sivár,
Lágy fényt ragyog telébe
Isten arany cselédje,
A napsugár!

175. KÖSZÖNTŐ

Te kedves udvar, meghitt, régi termek,
Te ötvenéves drága iskola,
Ma minden régi híved újra gyermek,
S köszönt, mint kisdiákok friss sora,
Ma összegyűlünk e szelíd szigetre,
Melynek vihar nem ronthatja falát,
Ma összebújunk szépen a szivedre,
Mint anya szívére a kis család.

Ma nem fáj úgy, hogy sok vágy semmivé lett,
Mióta messzehagytuk falaid,
Hogy prózává hervasztotta az élet
Gyermekkorunk tavaszi dalait,
Hogy gyakrabban láttunk tövist, mint pálmát,
S hogy hajunk is már itt-ott szürkülő,
Mint hogyha ifjúságunk arany álmát
Bús ezüstté alkudná az idő.

. . . S volt veszteségünk más is, sajgatóbb,
Mint az egyéni élet törpe búja,
Volt fájdalmunk, egekre jajgatóbb,
Egy egész nép nagypénteki borúja.
Rajtunk e bú még, csüggedezve, árván,
Nehéz szivünk ettől koraöreg;
Körültekintünk: int-e még szivárvány?
A magyar húsvétot ki éri meg?

És rád tekintünk, és megilletődve
Látjuk virágzó ifjuságodat,
Mely büszkén és bízón néz a jövőbe,
S új ötven évet friss kedvvel fogad.
Csak emberlétben nagy szám az az ötven,
Amely után már lejtős lesz az út,
De a Te pályád csak szebb ívbe szökken,
Minél több ötven évvé nő a múlt.

Köszöntünk hát, ifjú, erős anyánkat,
S míg lábunk szentelt küszöbödre hág,
Úgy érezzük, körödben újra áthat
A szívedből áradó ifjuság.
Újra tanítsz az életbe kimennünk
S büszkén vinni bölcs tudást, ép hitet
És vallani: nem hullhat romba bennünk,
Amit a jó iskola épitett!

Jó iskolánk! még sok-sok ötven évet
Érj meg, virulj, légy fénylő, tiszta, nagy,
Köved közt lüktessen az ifju élet,
Ezer meleg szív, ezer büszke agy,
Nemes tanárok, sok nemes tanítvány
Hírét növeljék e tisztes falak —
S ne álljon meg közöttük soha hitvány,
S ne rontsa fényük soha rút salak!

Így juss el ama szent jövő elébe,
Mikor megint boldog lesz a magyar,
Régi erények, régi nagyság népe,
Bár minket tán már rég a sír takar;
Te élj helyettünk majd, és Te neveljed
Unokáink is híven s igazán,
S legszebb ünneped *akkor* ünnepeljed,
A feltámadás édes tavaszán!

176. ESTI SUGÁRKOSZORÚ

Előttünk már hamvassá vált az út,
És árnyak teste zuhant át a parkon,
De még finom, halk sugárkoszorút
Font hajad sötét lombjába az alkony:
Halvány, szelíd és komoly ragyogást,
Mely már alig volt fények földi mása,
S félig illattá s csenddé szűrte át
A dolgok esti lélekvándorlása.

Illattá s csenddé. Titkok illata
Fénylett hajadban s béke égi csendje,
És jó volt élni, mint ahogy soha,
S a fényt szemem beitta a szivembe:
Nem tudtam többé, hogy te vagy-e te,
Vagy áldott csipkebokor drága tested,
Melyben egy isten szállt a földre le,
S lombjából felém az ő lelke reszket?

Igézve álltam, soká, csöndesen,
És percek mentek, ezredévek jöttek —
Egyszerre csak megfogtad a kezem,
S alélt pilláim lassan felvetődtek,
És éreztem: szivembe visszatér
És zuhogó, mély zenével ered meg,
Mint zsibbadt erek útjain a vér,
A földi érzés: mennyire szeretlek!

177. JÓL VAN EZ ÍGY

Hogy miért vagyok többször szomorú,
Mint víg, ó, kedves, kár úgy számbavenni,
Jól van ez így,
Lásd, kell szomorú embernek is lenni.

Kell lenni szívnek, amelyben kihajt
S dússá érik az élet szenvedése —
Vak, ferde mag,
Mely mégis, mégis, istenek vetése.

S lásd, van az úgy, hogy ez a bús vetés
Legsúlyosabb kalászát akkor kapja,
— Furcsa titok —
Ha jó időknek fénylőn süti napja.

Sokszor meg mintha mély, nyugodt öröm
Acélos fénye éppen őbelőle
Csillogna ki,
Ha ráhullt a könnyek meleg esője.

„Bánat" — mondod — de bánat és derű
Között a határ olyan egyszerű-e?
Hátha a bú
Íze kapat a legbölcsebb derűre?

Hátha a végső Aratás után,
Mikor sarló alá hull lassu szára,
Belőle kél
Szent kenyér az istenek asztalára?

178. LÉLEKTŐL LÉLEKIG

Állok az ablak mellett éjszaka,
S a mérhetetlen messzeségen át
Szemembe gyűjtöm össze egy szelíd
Távol csillag remegő sugarát.

Billió mérföldekről jött e fény,
Jött a jeges, fekete és kopár
Terek sötétjén lankadatlanul,
S ki tudja, mennyi ezredéve már.

Egy égi üzenet, mely végre most
Hozzám talált, s szememben célhoz ért,
S boldogan hal meg, amíg rácsukom
Fáradt pillám koporsófödelét.

Tanultam én, hogy általszűrve a
Tudósok finom kristályműszerén,
Bús földünkkel s bús testemmel rokon
Elemekről ád hírt az égi fény.

Magamba zárom, véremmé iszom,
És csöndben és tűnődve figyelem,
Mily ős bút zokog a vérnek a fény,
Földnek az ég, elemnek az elem?

Tán fáj a csillagoknak a magány,
A térbe szétszórt milljom árvaság?
S hogy össze nem találunk már soha
A jégen, éjen s messziségen át?

Ó, csillag, mit sírsz! Messzebb te se vagy,
Mint egymástól itt a földi szivek!
A Szíriusz van tőlem távolabb
Vagy egy-egy társam, jaj, ki mondja meg?

Ó, jaj, barátság, és jaj, szerelem!
Ó, jaj, az út lélektől lélekig!
Küldözzük a szem csüggedt sugarát,
S köztünk a roppant, jeges űr lakik!

179. A TEST CSODÁJA

Ámultatok már néha, mily csodás
Világ a test, az ős sejt-tömkeleg?
A bennem zsúfolódó különös
Csodákra én riadtan figyelek.

Mily csoda ez: Hamlet vagyok, borús
Vándor, ki célom s utam nem tudom,
S mégis bennem ezer és miriád
Mozgás rohan biztos célú uton.

Mosolyognék egy új, szép, friss mosolyt,
De a szív bíborló öbleiből

— Sejt sejtnek adja — száll már biztosan
Szememig a vén könnyek vödre föl.

Dacolnék új, szép daccal, ám kemény
Szájam körül már csöndes árkot ás,
Szelíd és gyáván reszkető mosolyt
Az ős alázat és megalkuvás.

Henyélnék, ó, hisz csak henyélni jó,
Ülni a napban. Minek a robot?
S agyamon ezer apró kalapács
Veri a marsot: az időt lopod!

Lázadnék: nem leszek rabszolga már!
Halált! S csípőm körül már isteni,
Álnok tüzekkel bizserget a vágy:
Élni s új rabszolgákat nemzeni!

Ki tette ezt velem? Ó, emberek,
Ki tette ezt velünk? Ki oltja át
Bús testekből új bús testekbe az
Örök parancsok sötét csapatát?

Neki mindegy az én, a bús egyén,
A gép a fontos, mit testünkbe rejt,
Hadd szorítsa idegen titkait
Nemzedékről nemzedékre a sejt.

Vázlatok vagyunk valaki kezén,
A sok torz vázlat szemétre kerül,
De hátha egyszer teljesül a mű,
Hátha az Ember végre sikerül!

180. AZ ŐSÖK RITMUSA

Ember vagyok, új élet, új utas,
Ki azt hiszi, friss titkokat kutat,
S szűz ösvényt tör. Ám bennem csöndesen
Ezernyi ős mozgás jár vén utat.

Sok régi ritmus, sűrű és borús
Zajlás a test titkos mélyeiben,
Távol a fénytől s mégis biztosan,
Hibátlanul. S ős híreket izen.

Ó, jaj, ki tudja, hány bús ükapám
Testében élt már ez az idegen
Világ, mely fáradt gesztusok felé
Lankasztja lázadozó idegem.

Mosolyognék egy boldog, új mosolyt,
De a szívem bíbor öbleiből
— Sejt sejtnek adja — csöndesen remeg
Szememig a holt könnyek vödre föl.

Dacolnék új, szép daccal, ám kevély
Szájam körül már gyáva gödröt ás,
Szelíd barázdát, halavány mosolyt
Valami ősi meghunyászkodás.

Én régi, régi jobbágy-őseim,
Hát éltek még? Jaj, hány rossz éven át
Vonszolja még a csüggeteg utód
Sötét parancsok konok csapatát?

Vagy kába álom minden szabad út,
És nem is lehet újat kezdeni?
S csak egy parancs van a földön örök:
Dolgozni s új rabszolgát nemzeni?

Én nem hiszem. Van kicsi gyermekem
Énnékem is! Hátha az ősi sejt
Őbenne tisztul dús örömre, és
Minden homályos, vén bút elfelejt!

Ó, hátha jő a tiszták s boldogok
Szűz birodalma, a szebb, új világ,
S dallá dobognak a szívekben a
Bús, fáradt ritmusok, a holt apák!

181. EZ MÁR NEM NYÁRI ALKONYAT

Még ifjúságával tüntet a nyár,
Még dagadóra szítt kebel a domb,
A rácskerítés peremén
Még csókolózni könyököl a lomb.

Még titkolják sóhajuk a szelek,
S mint a hancúzó gyerekek,
Rugdalják a napozó utakon
A furcsa ördögszekeret.

De estefelé hirtelen
Elkomolyodik a világ —
Ez többé már nem nyári alkonyat,
Fájdalmasak a fák.

Összebújt testük sötét és hideg,
Csak felsovárgó csúcsukat
Ragyogja be nagymessziről
Valószínűtlen fényével a nap.

Valami fáj a tájnak. Csattanó
Izzása merengésbe hal,
Érzi a vén föld, mily rég volt szegény
Igazán boldog s fiatal.

Most álmodja mélázón vissza tán
A nyolcvanmillió éves nyarat,
Mely eónokkal ezelőtt
Ontotta rá az ifjú sugarat.

Az volt a nyár! Tüzelt a fény
A dinozaurusz páncélos övén,
S az élet boldog szörnyalakokat
Próbálgatott, nagy páfrányok tövén.

De aztán jött a vénség, és a föld
Fáradt lett, rosszkedvű, beteg,
Jött a jégkor, s az ember jött vele,
A boldogtalan szörnyeteg!

A természet még kísérletezik,
Gyúlnak ujjongó, kurta, vad nyarak,
Élni, boldognak lenni még,
Ó, ragyogjatok ősi sugarak!

Hiába. Elszalad a nyár.
Bús ember, megállok a fák alatt.
Elkomolyodik a világ,
Ez többé már nem nyári alkonyat.

A csókrahajló lomb közül lehull
Egy koraősz, rozsdásodó levél,
Az ördögszekér megáll az uton,
És feljajdul a szél.

182. HEGYI BESZÉDEK FELÉ

Még van, hogy bennem horgadozva, fájva
Dal indul, sír a kedvem szárazfája,
Csöndes cigány, megpengetem a nyűtt,
Bús hegedűt.

De hajh, ez már nem az az ifju bánat,
Mely csupa kéj volt, s édesedve támadt,
Mint holdsütötte halk hangszeren át
Szűrt szerenád.

Ebből immár alig lesz édes ének,
Üdvözletül a költő édesének,
Nehéz hang érdesíti itt-amott
A futamot.

Víg füstölőszert, lágy rímet halomba
Hasztalan szórok lobogni dalomba,
Sercegve gyúlnak, dérvert venyigék,
A tört igék.

Ökörnyál csillog künn az őszi aljban,
Egy-egy deres szál csillog már a hajban,
Elszállt az élet, a nóta se hű,
Vén hegedű!

De ne bánd, ha már nem tudod a régit,
Sírd az újat, ó, az is kielégít,
Nem édes, nem tüzes, nincs benne báj,
De jó, ha fáj!

Bár hangja dadogóbb, és fénye ritka,
De — érzed? — mélyebb, s — érzed? — több a titka,
S nemcsak magad fájsz benne, de a tág
Egész világ!

S mintha olykor a gyarló földi dalban
Hangját próbálná halaványan, halkan
Valami égből üzent, messzi, szép
Hegyi beszéd!

Ne bánd hát, hogyha horgadozva, fájva
Dalokba kezd a kedved szárazfája,
Lelkem, csöndes cigány, pengesd a nyűtt,
Vén hegedűt!

183. GYOPÁR

Már jó utat bejártam,
Térdig kopott a lábam,
Hej, Élet, hallod-e?
Vadont jártam sokáig,
S nem rózsában bokáig,
Még nem sokallod-e?

Vad voltál, furcsa Élet,
Birokra kelni véled
Fog kellett és köröm,

Kis részem a kenyérből
Ritkán adtad tenyérből,
Kevés volt az öröm.

S ha volt is benne részem,
Vidáman és merészen
Nem kaptam semmi jón,
Én mindig úgy keringtem,
Mint bokszoló a ringben,
Örök-gyanakodón.

Bölcsebb lettem s erősebb,
De a szivem merő seb,
Csodákért vívni kár —
Már hetyke ölre véled
Nem szállok én ki, Élet,
Jobb, hagyjuk abba már!

Utadból félre vágtam,
Vén csend ormára hágtam;
Nap süt; pihenni jó;
Ragyog a szirt kopárja,
Enyém késő gyopárja,
A rezignáció.

184. ŐSZI BESZÉLGETÉS

Nézem a pöffedt
Holdat, mily sárga
Bánattal töpped
Az őszi fákra:
Hamuszín tarló,
Üres berek
Fölé lehajló
Vaksi öreg.

Hej, égi testvér,
Didergő bolygó,
Tüzet keresnél,
Vén, őszi golyhó?

Lenyomva orcád
Földhöz közel,
Bámulod holtát,
S nem hiszed el?

Vagy csöndes őszbe
Halkan leszállván,
Megbújni jössz-e
A bús Föld vállán:
Két hűlő csillag,
Két régi bú,
Egymáshoz ballag,
S meghalni bú?

Míg hulló lombok
Rőt fénye rebben,
Ó, mit is mondtok
Egymásnak ketten?
Hold mondja: „Már csak
Jegem ragyog",
Föld mondja: „Várj csak,
Fáradt vagyok".

„Várj türelemmel,
Jövök már, meglásd,
Átkom, az ember,
Kiirtja egymást,
És csend lesz aztán,
Mély, őszi csend,
S az égi pusztán
Holt por kereng . . ."

Nézem a pöffedt
Holdat, mily sárga
Bánattal töpped
Az őszi fákra:
Hamuszín tarló,
Sötét terek,
S öldöklő, gyarló,
Rossz emberek . . .

185. ESTE A KILÁTÓN

Este kedvesek nékem a hegyek,
A Kilátó padjáig felmegyek,
És nézem a csillagok álmatag
Fényében mily szelíden állanak.

A csillagos ég vállukon forog,
S ők, jégbundásan, vén, bús pásztorok,
Őrzik a nagy csendet az ég alatt,
S kő-arcukon ezer holt ránc szalad.

Lenn a *Grand* villanyéje ég vigan,
Betegszobákban szökken a higany —
Itt a nagytőgyű, fehér fellegek
Halkan suhannak, s békét ellenek.

Lehajtom fáradt fejem a padon,
Most úgy érzem: felszív a hűs vadon,
S oly furcsa látnom a friss havon át,
Amerről jöttem, lábaim nyomát.

Oly furcsa, hogy majd ezen a nyomon
A súlyos testet visszavonszolom,
S lenn azt mondom: újra itthon vagyok —
És fenn a csúcs búm nélkül is ragyog.

186. B.-CSALÁD SÍRBOLTJÁRA

Kedveseink! Álmodjatok édes, szép siri álmot,
Őrt áll itt szeliden, s nem feled a szeretet . . .

187. VERGŐDNI MINDHALÁLIG . . .

Vergődni mindhalálig,
Vágyódni mindhalálig,
Violás pirkadattól
Rozsdás alkonyodásig,

Zsenge leánykaroktól
Vén kéj fojtó karjáig,
Be sokat fáj az ember,
Amíg lassan elvásik.

És mégse elég, mégse,
Mindig egyre több kéne,
Szomjas a keserű száj
Valami csuda mézre,
Karunk ölelő görcse
Csak nem tud elzsibbadni,
Új istennek, ördögnek
Vágyunk parolát adni,
S nagy boldogtalanságunk
Csak nem tud lelohadni . . .

1924

188. ROZSKENYÉR

Nézem a homorú völgyet,
A tárt ölű lapályt:
Nagy, ősi fenyőfa-teknő,
Mit vén idők véseje vájt.
A jámbor tót falucskák
Mint békés rozskenyerek
Töppednek a barna teknőn,
Mind oly szelíd s kerek.

Falusi, kerek kis sorsok
Jóízét érezem,
A sok apró, messzi tornyot
Simogatni nyúlna kezem:
Ó, falvacskák, kiket a béke
Hűs kovásza dagaszt,
Békételen szivemnek
Izenjetek vigaszt!

Már esti homályban ültök,
Csak itt fenn sajog a táj,
Fátylasodó szememnek
Húnyó nap bús tüze fáj;
Húnyó, rossz nap parázsa
Szívembe ette magát —,
Kis falvak, pöttömnyi békék,
Adjatok jóéjszakát . . .

Álmodjam rólatok ma!
Míg csöndetek takar,
Pelyhes csönd, szívig és állig,
Tán zsongul az árva zavar,
Rámsimítja az álom
Sugárzó, szép tenyerét,
S kiformálja szivemből
A béke rozskenyerét.

189. SZERETSZ?

Szeretsz?
Mért sírod el magad, mikor suttogva mondod,
S ezek a kicsi finomka dombok
Mért játszanak földrengést az ujjaim alatt?
Szeretsz?
Nézd, zavart, ijedt mosolyomon át,
Most megérezheted, ha akarod,
Hogy meghatódtam, hogy sírok bévül, hogy friss lombkoronák
Zúgása csapta meg egyszerre a fülem,
S hogy mit daccal és gőggel zártam kívülem,
Most újra betör hozzám, és a nyakamba ugrik,
S fuldoklásig szorít s ölel a vágy.

Szeretsz?
No ülj el szépen, kedvesen a térdeimen,
Hajtsd hátra, lassan, a vállamra nyakad,
Így, megadva, meghódolva hagyd el most magad,
Hadd nézzelek,

S még egyszer puhán s zengőn hadd próbálok szólni,
Hadd élvezem magam, gúnyosan s betegen:
Hogy fáradt szívem megint csak érzeleg.
Csitt! véletlen diadalom, csitt! égből pottyant csodám,
Lealázó, kínlódó „lám-lám" csatán
Hadd szokjam meg egy kicsit most, hogy újra, újra szeretnek,
Hadd szúrjam szíven magam: Hát oda a rezignációm?
Be olcsón vett meg
Egy kis szűz nyafogása . . .
Húnyd le a szemed,
Most kegyetlenül könnyeim erednek.
Hát te vagy, te vagy a forró kása,
Amit kerülgettem, hát te vagy az *új?*
Hadd röstellem agyon magam!

Kinyitod a szemed, és azt ragyogja: Minden rendben,
Egyszerű és édes az élet!
Ó, tudod-e, kis bolondom, hogy most megölnélek?
S én nézlek — s megrándul a vállad a kezemben . . .

190. HÍVOGATÓ

Én szép ifjúságom
Sárgul hervadozva,
Ülök már a sutban
Lomhán darvadozva —
Ilyen vagyok én már,
Fanyar, csöndes, fáradt,
Így szeress, ha kellek,
Nem járok utánad!

Jó volt, hiszen jó volt
Fiatalnak lenni,
Kényesbús fejemnek

Nők keblén pihenni,
Víg, ravasz húnyással
Lesni alattomba,
Játszik-e földrengést
Keblük puha dombja . . .

Mint a kerekerdő
Májusi virággal,
Tele volt a szívem
Tréfás ifjúsággal;
Mint a kerekerdő
Novemberi gőzzel,
Tele már a szívem
Keseredő ősszel.

Zord egy kerekerdő!
Csupa sár és felleg!
Kivirul még? Mindegy!
Így szeress, ha kellek,
Ordas bánatommal,
Dércsípte kedvemmel,
Nagy hallgatásokkal,
Őszi szerelemmel!

Békítő vég-kortynak
Keresem a kútját,
E bolond világnak
Szent kifele-útját:
Ha van ajkad méltó,
Ily csókkal itass meg,
Ha van karod áldott,
Az útat mutasd meg!

191. IFJONTI JÓK MÚLÁSÁN

Kék hamvadozását
Estéli sugárnak,
Mikor ifjú párok
Összébb bújva járnak,

S láttukra szívedben
Habot vet a rest vér,
— Vén bor hűs pincében —
Ismered-e, testvér?

Szidod-e, bölcs gúnnyal,
A nagy, sárga holdat,
Hogy sűrű sugára
Ócska szirup-oldat?
Puffadt, rossz citromból
Csurrant limonádé . . .
S nem fáj, titkon, íze,
Hogy már nem a szádé?

Csókíze a holdnak,
Holdíze a csóknak . . .
Mért lesz vége, pajtás,
Az ifjonti jóknak?
Színünk, ízünk, harcunk
Fakul, bomlik, vásik,
S helyünkre lopózik
Sok fiatal másik . . .

Morcosodunk, s bévül,
Bennünk, a csontpadkán,
Szívünk is úgy gunnyaszt,
Mint egy öreg patkány;
Rosszkedvűn figyeli
Május tilinkóját,
Friss szivek hamelni
Víg patkányfogóját . . .

Ej-haj, jó kenyeres,
Szegjük fel nyakunkat,
Kurjants fel a holdra,
Ne hagyjuk magunkat!
Tudunk mi még rózsát,
Babért is aratni,
Hódolt gyönyörűség
Torkába harapni!

Hulljunk dali tánc közt,
Hogyha hullni kell már,
Múljunk ragyogás közt,
Hogyha múlni kell már,
Izzadt, bukó harcunk
Gyönyörűszép esten
Hűsítse halálba
A jó férfi-isten . . .

192. Ó, RÍMEK FÁRADT MESTERE!

Ó, rímek fáradt mestere,
Szívednek hűlő, rest ere
Ha olykor pezsdülőre kap,
Mint ritkán gyúló téli nap
Tüzén a jégrojtos eresz,
Örömet, mondd, kinek szerez?

Akad még kislyány valahol,
Kinek, ha halk hangon dalol
Zenéd, a lassuló zene,
Tündértóvá ragyog szeme,
S vágytól feszült kis kebele
Léggömbként szállna el vele?

Vagy akad ifjú pályatárs,
Ki, mint erdőn testvéri hárs,
Együtt nő, izmosul veled
A bús magyar kopár felett,
S tisztító, zengő koronát
Lomboz e szittya poron át?

Nyugodj meg, van még ifju, lyány,
De verseket nékik ne szánj,
Annyiba se vennék siró
Szíved, mint lomb közt vak rigó
Füttyét, míg lépted fanyarul
Padjuktól félre kanyarul.

25 És akad ifjú pályatárs,
De zsenge tolla furcsa nyárs,
Mellyel, döfölve az eget,
Felszúrna minden „öreg"-et,
S dalodra (melyből tán tanult)
30 Hegyelve mondja: fúj! avult!

Nyugodj meg, immár, ez a sors,
A diadal múlása gyors,
Fiatal lomb a tavalyit
Letolja, s újat gabalyít,
35 Zöldebbet, nyersebbet, vadat,
De lyány és nap rájuk kacag.

Te meg, ha úgy tetszik, dalolj,
De az ifjakkal ne bajolj,
Evoé — élet! — az övék!
40 . . . bús műveid . . .
Sora kezedből kikerül
. . . feltámadni sikerül!

193. EGY-KÉT SUGÁRNYI RÉGI NAP

Álmodtam, húsz éves gyerek,
Milyen leszek majd mint öreg,
Milyen szelíd, fehér hajú
Bölcs bácsi, tiszta mosolyú,
5 Ki méla múlton elmulat . . .
Jó volt e játszi hangulat.

És lám, még öreg se vagyok,
És már az első bús fagyok
Jöttén itthágy a hangulat:
10 A tapsifüles víg nyulat
Vad, puskás alak űzi el,
Ki az ősz színét tűzi fel.

Rozsdálló, zászlós bajuszán
Kis jégcsapok csüngnek kuszán,
A szava ritka és kemény,
Rekedten mondja: nincs remény,
S szívembe vág, mert ismerem,
Mi lett belőle, istenem!

Ez volt ifjan, zengőszavún
Az én húszéves mélabúm,
Lyányok kedvence, akinek
Ajkán peregtek halk rimek,
Mint ha lazult szirmokhoz ér
A bársonyszájú esti szél.

Jaj, hogy is van ez, istenem,
Jaj, hogy is történt ez velem,
A friss lombból hogy lett avar,
Édes hangból érdes zavar,
Az ifjú Ábránd volt csaló,
Vagy ez a mostani Való?

Hát mégis el kell kezdeni
A csatákat elveszteni?
Dalomra már nem fényesül
Lyányok szeme, és nem feszül
Vágytól finom kis kebelük,
Léggömbként szállni el velük?

Jó volna már, ó, kegyes ég,
Egy-két sugárnyi bölcseség,
Tanuljak hangot váltani,
Nem szitkozódni —, áldani,
Míg lassan a csöndes eresz
Jégrojtok hűs szállása lesz.

Süssön rám így is néhanap
Egy-két sugárnyi régi nap,
Melytől megrózsáll a homály,
Melytől felenged, ami fáj,
S békélt kipp-koppú dalt szerez
A megcsordúló vén eresz . . .

Süttetném még magam erővel
A sugaras déli verővel,
Míg fennjár még napom,
Maholnap úgyis este lesz már,
Fájó szellőkre lengedez már
Legényes, víg, pántlikás kalapom.

Jó volna még magasra hágni,
A kalapot szemembe vágni,
Azért is, élni még!
Lenni még egyszer fiatalnak,
Nem fordulni még be a falnak
S nem szólni bölcsen és gyáván: elég!

De már nincs kedv, perelni jussom,
Csak még a szép búcsúra jusson
Egy kis szelíd idő —
Vagyok, mint hajszolt, árva dúvad,
Kit ketrecén juházni búvat
Vasbotjával a zord szeliditő.

Legyőztek, csönd vagyok s alázat,
Régi, vad szívem sohse lázad,
Már únja a tusát;
Ez a rend: Máriusz kivénül,
És búsan Karthágó kövén ül —
Ó, dőlt Karthágóm, édes ifjuság!

Nem kérdem, sok vágyam mivé lett:
Hisz ez a bolond földi élet
Csak ritkán sikerül;
A lélek drága, furcsa, kényes
Tallérja ritkán marad fényes,
Ahogy az Úr kezéből kikerül.

Tán önhibám e félszeg élet;
Legyen irgalmas az itélet,
Ahol eldöntik ezt;
És boldogabb harc fiatalja
Szálljon nyomomban diadalra,
S felejtsen el, míg friss dalába kezd!

Elhagytak Isten jó angyalai:
A Hit, a Kedv, Egészség s Fiatalság,
Hej, Szerelem! te szép sehonnai,
Csak te fordítod még felém az orcád,
S általtasz, mint asszonynépet . . . Állj odább!
Ne gyújtogasd parázzsal őszi vágyam,
Hervadni-fájó nőkkel tégy csodát,
Mint egykor Kleopátra udvarában!

Ott bíbor-ágyán láttál egy királynőt,
Miattad égett barna kebele,
Mint két súlyos gyümölcs, mely bánatfán nőtt,
S a vágyak bús magvával volt tele —
Ott fényedtől csillogtak néma jajjal
Az olajosan reszkető szemek,
A vágyak bús magvából tört olajjal,
Lassú könnyekkel fényesítve meg . . .

Menj, Szerelem, nőkkel busongani,
Nótám se sír, könnyem se hull utánad,
Cécótlanok a férfi útai,
S magányosan szép minden férfibánat.
Guruljon szét ajándékod, ha volt,
— S adtál-e mást, mint kínt meg törpeséget? —
Ritkuló lomb közt hiú, őszi folt,
Vén, piros pompa, jobb lerázni téged!

Gőggel, kopáran, némán, egyedül,
Hadd lépek így a végső, csöndes útra,
Ahol a titkok lombja feketül,
S lehull az élet hazug koszorúja.
Elhagytak Isten jó angyalai:
A Kedv, a Hit, Egészség, Fiatalság —
Eredj te is, édes sehonnai,
És csókold meg egy asszony könnyes arcát!

196. JÓ ÉJSZAKÁT!

Falon az inga lassú fénye villan,
Oly tétován jár, szinte arra vár,
Hogy ágyam mellett kattanjon a villany,
S a sötétben majd boldogan megáll.
Pihenjünk. Az álomba merülőnek
Jó dolga van. Megenyhül a robot,
Mint ahogy szépen súlya vész a kőnek,
Mit kegyes kéz a mély vízbe dobott.

Pihenjünk. Takarómon pár papírlap.
Elakadt sorok. Társtalan rimek.
Megsimogatom őket halkan: írjak?
És kicsit fájón sóhajtom: minek?
Minek a lélek balga fényüzése?
Aludjunk. Másra kell ideg s velő.
Józan dologra. Friss tülekedésre.
És rossz robotos a későnkelő.

Mi haszna, hogy papírt már jó egypárat
Beírtam? Bolygott rajtuk bús kezem,
A tollra dőlve, mint botra a fáradt
Vándor, ki havas pusztákon megyen.
Mi haszna? A sok téveteg barázdán
Hová jutottam? És ki jött velem?
Szelíd dalom lenézi a garázdán
Káromkodó és nyers dalú jelen.

Majd egyszer . . . Persze . . . Máskor . . . Szebb időkben . . .
Tik-tak . . . Ketyegj, vén, jó költő-vigasz,
Majd jő a kor, amelynek visszadöbben
Felénk szive . . . Tik-tak . . . Igaz . . . Igaz . . .
Falon az inga lassú fénye villan,
Aludjunk vagy száz évet csöndben át . . .
Ágyam mellett elkattantom a villanyt.
Versek . . . bolondság . . . szép jó éjszakát!

197. HOVÁ RÖPÜLSZ?

Hová röpülsz? A föld nem jó neked?
Öreg dajkád, rejtelmes Föld-anyád,
Bár nem ringat, mint kedvenc gyermeket,
Azért mégis csak tűrhető tanyád.
Van mit enned —, még mire éhezel?
Te kapzsi! Jutott, ami juthatott:
Egy darab kenyér. Egy odúnyi hely,
Hol sebeidet babusgathatod.

Mi kéne még? — nyűtt, fájó homlokod
Mely isten hűs térdére hajtanád?
Azt hiszed, az Igazság felzokog,
Ha lenéz, s a porban vergődni lát?
Ugyan! Képzeld csak, egy-két millió
Méter magasból már mily semmi vagy;
Égő koponyád hitvány kis dió,
Kit földre ráz egy szél, s rohadni hagy.

Ember vagy. Punktum. Annak is szegény.
Miért? Ne kérdd! Igazságot ki tesz?
Bús életed, a fáradt kis regény
Hadd folyjon. Egyszer majd csak vége lesz.
Te fejtenéd fel ok és okozat
Ős szövetét, a kusza fonalat?
Hagyd! Lehúzna, mint úszót a moszat,
S megfojtana a mélységek alatt.

Jobb így. Kapcsold le hiú szárnyaid.
Maradj a földön, s békülj meg vele.
Éld életed, ahogy lehet. Ne szidd!
Volt tavasza. Lesz ősze és tele.
A föld színén néha ragyog a nap,
Örülj te is. Sütkérezz, árva rög,
Míg egyszer majd a sok hű föld-darab
Lágy testvérszóval föléd dübörög.

198. HAJÓ A DOKKBAN

Vergődtem. Elég. Isten és ember sorsa,
Ne fájj! Csitt, Végtelen! Pihen a morzsa.

Bejártam pár billió kilométert.
Csitt, Gondolat! Odahagytam az étert.

Itt ülök újra. Csukva a spalét.
Pipára gyújtok. Villanyfény. Jó a lét.

A hű, vén kályha halkan duruzsol.
Azt hiszi, búsulok, és kuruzsol.

Főzi kamillaillatú dalát,
Mint torokfájós gyereknek a teát.

Szentimentális, de kedves cseléd.
Jól van. Hadd ülök hozzá közelébb.

Elfáradtam? De elfáradni jó.
A dokkban így pihen az otthagyott hajó.

Holnap tán újra indul. A setét
Kormányos megcsavarja jajduló kerekét.

A kormányos! Ki tudja, most vadul hol mulat!
Vagy hol hallgat szörnyű parancsokat?

Ki tudja? De a gép addig boldogan áll.
S a kémény fáradt füstje szelíden szálldogál.

199. Ó, ÉN NEM A HALÁLT...

Ó, én nem a halált átkozom!
Szent a Halál!
Én nem felejtem el soha egy halott drága arcát!
Mosolygott.

Körülte a tubarózsák túlvilági illata énekelt,
S a gyertyák lángját már túlvilági fuvalmak lengették,
Régi halottak jöttek el az új halotthoz,
Ők öltöztek a gyertyaláng kis sárga palástjaiba,
S hajlongtak a holthoz, szólongatták,
Oly nyelven, melyre az Élet durva füle süket,
Oly nyelven, mely testetlen illatú olaj mindama titkokra,
Melyeket az Élet harcából túlvilágra visz még az elszálló lélek,
Olaj a Szerelem sebeire, melyeket árulás tőrei döftek lihegő éjen,
S kenőcs a sebekre, melyeket önfeláldozó munka tört a Szeretet kezein.
Begyógyulnak a sebek,
S a lélek vígan kél tova, túl a roppant tereken,
Hol az Orion aranysörénye mellett
Nézi egymást a Sziriusz-szemű Eb
S az Alderán-foltos homlokú Bika.

1925

200. KASZÁSCSILLAG

Kora este a padon
Ülök, künn a Bástyán,
Tűnődöm a csillagok
Néma fordulásán;
Kaszáscsillag, az öreg,
A nyugati szélen
Éppen nyugszik: eleget
Ragyogott a télen.

Hányszor néztem akkor őt
Fájó órák éjén,
Virrasztott a téli ég
Kopár meredélyén,

Égett nagy fényjelekkel,
Csuda-rejtelemmel,
Ó, az örök Orion,
A vén Égi Ember.

Biztatgatott, csüggedőt,
Hű, szigorú fénye:
Ne félj öcsém, istennek
Kisebb teremtménye!
Fény vagy te is, lobogj hát,
Melegíts és égess,
Hinned kell, hogy a világ
Teveled is ékes! —

Téli csillag, csillagom,
Tavasz akar lenni,
Kamasz-fények villogják:
A mi tüzünk semmi;
Furcsa, vad reflektoruk
Vén fényünkbe lobban,
Öreg csillag, Orion,
Hát lenyugszunk mostan?

Csillagapám, fénysubás
Öreg égi pásztor,
Vagy tán dac az, amit most,
Búcsúzva, példázol?
Így a bölcsebb? — letűnni
Büszke, bús kudarccal
S száz év múlva kelni majd
Örökfényű arccal?

Ülök este a padon
Idekünn a Bástyán,
Tűnődöm a csillagok
Néma fordulásán;
Kaszáscsillag, az öreg,
A nyugati szélen
Leáldozott. Méla csönd
Éje maradt vélem.

201. ELÉG VOLT A VÁGTA

Lassan, lovam, lassan,
Elég volt a vágta;
Vén legénynek tempós már a
Kengyelvasba hágta.

Minek is nyargalnánk?
Hová? Ki elébe?
Itt is, ott is örök cudar:
Egy a világ képe.

Lobogni lélekkel
Haszontalan próba,
Míg mi élünk, nem lesz más e
Veszett Európa.

S hiába legyezget
Holmi tavaszféle,
Mindegy az már, öreg csontnak,
Tavasz van-e, tél-e?

Dirmegünk, dörmögünk,
Bajszunk, kedvünk kajla,
Nem kell már a szerelem se,
A parázna frajla.

Édes kábulatra
Könnyebb szerzet vágyjon,
Ordas, lompos régi búkkal
Hálunk mi egy ágyon.

Fringiánk is vesszen!
Az ifiabb fegyver
Hadd csattogja, hogy ő minden
Ócska vaskót megver!

Majd eléri őt is
Idején a balság —
Hányja farát, míg lehet, a
Csikó-fiatalság!

Mindegy már minékünk
Szerda vagy csütörtök,
A nagyságos angyal vagy a
Tekintetes ördög!

Tempós lassúsággal
— Elég volt a vágta —
Szép egykedvűn átkocogunk
A másik világba.

202. MÁJUS ÉJÉN A RÉGI BOR

Vénusz, az alkony csillaga,
Lobog az égen egymaga,
Epedő égi kurtizán,
Lankad a bíbor nap után;

Mire a többi csillagok
Szelídebb fénye felragyog,
Már ott is hagyja az eget,
S buján ledől a hegy megett.

De körül tüzes a világ,
Őrjöngenek az esti fák;
Illatjuk omlik, mint a vér,
És szürcsöli mohón a szél.

Mert illat-vámpir ez a szél,
A virágok vérével él,
És nékem is hajamba kap,
Arcon karmol, cimpán harap.

S szívemben, mélyen valahol,
Valami lázadás dalol,
Minthogyha pezsdül olykor a
Hűs pinceodvak óbora.

A régesrég eltemetett
Vágyak kezdenek éneket,

És sustorogva, sírva forr
Május éjén a régi bor.

Ezt sírja: élni, élni még!
Mert élni, jaj, sohsem elég!
Az élet örök táruló:
Aki nem éli, áruló!

. . . És hallgat régen a világ,
Már elzsongultak mind a fák;
A szél, az ittas denevér,
A vak lomb közt pihenni tér.

De még sokáig a bibor
Fényekkel ordas régi bor,
Át pókhálós, vén gyászokon,
Dalol a sötét ászokon . . .

203. SZÉTHULLT LÉGIÓKKAL

Jaj, de furcsa érzés,
Vén fiúk, szegények,
Ráeszmélni: nem vagyunk már
A régi legények!

Hajunk közt az első
Könnyű, finom dérrel
Fordulni a szép nők után
Megriadó vérrel.

Látni: míg nézésünk
Ringásukat issza,
Hogy ők immár, uramisten,
Nem ránk néznek vissza!

Tudni: hogy ha búgnánk:
Ölelj meg, virágom! —
Nem az lenne legszebb nóta
Nékik a világon.

Jaj, pedig a vágyunk
Csupa bús mohóság,
Mintha mind egyszerre nyitnak
A megkésett rózsák.

Most tudnók a szót, a
Legfájóbb sóhajtót,
Most esnék jól legvadabbul
Berúgni az ajtót.

S jaj, a bölcsesség, az
Agg tanítómester,
Váltig dörmög a fülünkbe:
Lassabban a testtel!

Vigasztal fogatlan
Szája régi jókkal,
De mit ér egy bukott császár
Széthullt légiókkal?

Volt dicsőség? nem volt?
Szívünk sohse bánja,
Csak még volna, vén cézárnak,
Egy rabszolgalánya,

Akit sírva híjjon:
Ölelj meg, virágom!
Hiszen látod, azt se tudom,
Éltem a világon?

204. FÉNYLŐ BÚZAFÖLDEK KÖZÖTT

Ha olykor lassú esti sétán
Az országút merengve páros
Sor jegenyéjét messze járom,
S mögöttem elmarad a város —,

Megállít a nagy búzaföldek
Ragyogása az esti napban,
Nyújtózkodnak a sárga táblák
Fénylőn, komoran, mozdulatlan;

Valahonnan az erdőszélről
Viszkető kis szelek sziszegnek,
De keleti, ős lustasággal
A nagy táblák alig zizegnek;

Alszik a sűrű, jó magyar föld,
S oly különös, ahogy mogorván
Sütteti sok busa kalászát,
Mint sörényét egy vén oroszlán,

Mely idetévedt Európa
Hegyei s tengerei közzé,
S vadásznak rája ezer éve,
S ezer tőr és háló kötözné —,

És már nem bánja. Elcsigázott
Remek teste elnyúlt a napban,
Már néki mindegy, várja sorsát
Fénylőn, komoran, mozdulatlan;

Vagy tán egy bősz ugrásra vár még?
S kalászvillantó esti tűzben
Nagy ős dühét forralja lassan,
Félelmesen és egyszerűen?

S majd talpa nagyságos ütése
Végigrendül Európa hosszán,
Mielőtt elalunna végképp
Az Ázsiából jött oroszlán?

Ki tudja? Ó, te furcsa, drága,
Vad búval és bő vérrel ázott,
Komor magyar föld, csöndes este
Megsimítom fénylő kalászod;

Lásd, engem, kócos, bús jobbágyok
Sarját, rég megtett gyermekének
A finom, csábító Nyugat, de
Láttodra egy-egy régi ének,

Valami kancatej-szagú dal
Lelkem ős pusztáiból följön,
És jajgat a nap húnyó fényén,
S meghal az esti búzaföldön.

205. ÁLDOTT, NYÁRI DÉLUTÁN

Áldott nyári délután
Járunk az erdőben,
Elakad a hang is a
Sűrű levegőben,

Messzi autóberregés
Dongássá vész benne,
Mintha mézbe szédülő
Muslicahang lenne.

Távolszakad a világ,
Nincsen, ami fájjon:
Ádám jár, és Éva jár
Édenkerti tájon.

Lomha gond ha szállna még
Fonalat eresztve,
Mint váratlan pók, amely
Utat fog keresztbe,

Homlokunkon szétfoszol,
S nincs nyomába semmi,
Csak a nagy csönd, amelyben
Oly jó ketten lenni.

Szavak helyett ajkadat
Néma csókkal kérdem:
Mi lehet ez, tudod-e?
Érted? Én nem értem.

Szerelem? vagy boldogság?
Vagy szent-egyszerűen
Az az ősi, lusta kéj
Sejlik e derűben,

Melyet Isten érzett, a
Teremtéstől fáradt
Ifjú Isten, s jóíze
Ajakára áradt,

És egy csöppje rácsordult
A furcsa agyagra,
Mely azóta öltözik
Szívekbe s agyakba —

S mely — ó, csillagokból szűrt
Titkok lépesméze! —
Ritka órák kincséül
Lett az ember része?

Nem tudom. Csak érezem,
Hogy most e megáldott
Nyári délutánban a
Halál is megállott.

Nem jön felénk. Valahol
Ledűlt heverészve,
S míg csontajkát csiklándja
Szellők édessége,

Bordái közt bebókol
A reves homályba,
S kigyúl, mint egy piros szív,
A pipacs virága.

Most, hogy megint útfélre estem,
Eltűnődöm e téli esten,
Mi volt az élet, uramisten?

Mi volt? ez volt: sok fénytelenség,
Fakó robot és kénytelenség,
Száz bús határ reménytelenség.

Borult egek kevés azúrral,
Koldus pajtásság pár nagy úrral,
Pár ájult nóta, tépett húrral.

Egy-két vad mámor nyoszolyája,
Egy-két asszony jó, meleg szája; —
Volt, nincs. Csöndes a szívem tája.

Most itt ülök, roppant hegyek közt,
Betegen a többi beteg közt,
Múltnak háttal, halállal szemközt.

Lesz-e másképp? várjam? ne várjam?
Lassan szétszéled a homályban
Bitang jószágom, kedvem, vágyam.

Nyomukban, mint fekete bundás,
Begyűrt süvegű öreg kondás,
Hallgatva ballag a lemondás.

S mégis, a csönd-paplanú télben,
Nagy nyugalom évadját élem —
Érzem, az Isten gondol vélem.

Mint a bokrok setét bogyókkal,
A hó alatt zamatozókkal,
Megrakva szívem hűvös jókkal.

Hogy mire jókkal, majd megválik,
Mire a hó gyapja lemállik,
Új tavaszig vagy a halálig.

Fekszem megadva, békén, resten,
S néz rám, át a végtelen esten,
Tűnődve sorsomon, az Isten.

207. HARANGVIRÁG

Harangvirág, harangozz, hallgatom.
Szeretnék boldog lenni egyszer.
Boldog lenni, nagyon, nagyon.
És nem leszek, ha nem igyekszel.

Most süt a nap, kék csoda vagy,
Harangvirág, illat s zene a kelyhed,
Ha van, őrjítő titkodat
Most fúdd rám, reszkesd el, most énekeljed.

Jaj neked, ha most legurul a nap,
És kék szépséged áhítata lusta,
Meg nem rezzenti holt szirmaidat
Többé az Isten semmi angelussa.

Fagyott virág, majd állasz a tetőn
Az özvegy erdő barna bánatában
A hideg felhők alatt reszketőn,
Sírnál, de hangod nem talál utánam.

208. SÓHAJFÉLE

A messzeség
Egy percre csupa lila láng:
Tündérvidék.

Vágyam is ég,
Mint alkonyi, . . . nyulánk
Nyírfaderék.

Aztán kiég,
Színt, vágyat elnyel a falánk,
Nagy szürkeség.

Mily gyors a vég!
Csak egyszer, szép, tüzes világ,
Kigyúlsz-e még? . . .

209. A PALACE-BAN . . .

— — — — — — — — — — — —

Hát újra itt. Őszi hegyek közt,
Újra rosszkedvűn, betegen,
Köhécselni a többiek közt,
Míg szél üvölt a szirteken.
Akik szeretnek, messze vannak,
Akit szeretek, messze van,
— És jaj, tán minden veszve van —,
Mondogatom tompán magamnak,
Míg hallgatom: a rengetegnek
Fenyőbordái hogy recsegnek,
Mert ölelgeti óriás
Karjaival az Elmulás.

— — — — — — — — — — — —

Elnyújtózom a fekvőszéken,
Akárcsak egy kezdő halott,
S nézem az októberi égen
A két korai csillagot:
Balról arany lángok riadnak,
Fenséggel gyúl ki Jupiter,
Míg jobbról bájjal tűzi fel
Ametiszt-fátyolát Nyugatnak
Vénusz, az éteri hetéra . . .
Ó, boldog planéták! mit ér a
Földi ember csöpp élete,
Amelynek rossz kín a fele?

— — — — — — — — — — — —

Akartam lenni csillag én is,

A Végtelenség gyermeke,
Valaki, aki szárny is, fény is,
Örök szépségek hírnöke —
De lehet-e repülni annak,
Ki teste rabszolgája lett,
Kinek már mindenekfelett
Csak „hő"-i és „kiló"-i vannak,
S ki csak csomó rút vegyi bomlás?
Jaj! . . . sóhajba vesző káromlás
Dühe ráng romló testemen . . .
Az istenit! . . . jaj, istenem! . . .
— — — — — — — — — — — —
De szól a gong. A vacsorára
— Legfőbb szertartás itt — gyerünk!
Illatszert kenek koponyámra,
Rendben a nyakkendő, az üng?
Feszülten ül ki-ki helyére,
A Vigaszt lessük . . . s torz, derűs
Shimmybe kezd egy hegedűs;
Dekadens és szőke fejére
A hölgyek gyúlt mosolyt dobálnak;
A nagy terem zajos lokálnak
Fonák és fájó párja lesz:
Az esti lázak bárja ez!
— — — — — — — — — — — —
Vigaszt! . . . mindegy, bölcset, bolondot,
Csak kínom szebbre fesse át —,
Imádságot vagy vad kalandot,
Egy angyalt vagy egy bestiát!
Vagy csak annyit, hogy míg a liften
Szép asszonyok szállnak velem,
Eldadoghassam hirtelen:
. . . Kérem . . . én . . . most . . . meghalok itten . . .
Legyenek jók . . . isten nevében . . .
Simítsák meg az arcom szépen . . .
Anyásan . . . lágyan . . . ha lehet . . .
S tiszteltetem az életet . . .
— — — — — — — — — — — —

210. ÚTON

Ó, reggel! robbanó élet!
A friss szél arcomba vág,
Vállal feszülnek a szélnek,
És sikonganak a fák,
Ráintenek vonatomra,
Zöld zászlajuk zúgva forog,
Mehet! — zengik vihorászva,
Mehetnek a víg utasok!

Most egy nagy kortyot a szélből!
Ó, vad szél, drága konyak!
Köszöntlek, tavaszi erdő,
Köszöntlek, tavaszi nap!
Most minden sikerül majd,
Nem is a vonat röpít,
Százezer angyalerővel
Visz a gyógyult, gyermeki hit!

Hazugság minden bánat,
Sohse voltam bús, se beteg,
Tárt karral a boldogság vár,
Ahová most sietek.
Örömök karikagyűrűje
A körülarany horizont,
És megvakul a napban
A hunyori szemü gond.

Édes fájással pattog
Körül az egész világ,
A szivek, az anyaméhek,
Sok rügyező ifjuság;
Egy eke új vasa lobban
A napban, toronyiránt,
Hurrá, paraszti ruhában
Az Úristen ott maga szánt.

Mire leszáll a boldog este,
És csöndben megérkezem,
Elmaradt száz határtól
Lesz napfényes a szivem.
Víg villany gyúl a szobában,
Vagy szivemből csap ki a fény?
És alvó kicsi lányom
Felkacag álma ölén.

211. SZÁZ ÉV UTÁN

Zord Máglya ! Vénhedt Tűz ! Fanyar
Parázs és Keserű Korom !
Ki Lélek voltál — egy magyar
Költőnek lelke egykoron,

Ó, lángolsz-e még valahol,
Túl az égi határokon,
Hol csak az üstökös lohol,
Mely más csillaggal nem rokon?

Vén, busa lélek, vajjon a
Fenséges, örök robogás
Magányán nem kisért soha
A régi, földi lobogás?

A barna erdő sohse hí?
A jaj, hitvány, és jaj, remek
Ginák szép, síma karjai
Feléd többé nem intenek?

Nem tűrnéd értük, újra, mind,
Az őrületet és a bút?
A vad vágy édes szennyeit?
Hogy élni jó, bár élni rút?

Ki immár minden titkokat
Tudván tudsz, régi Kérdező !

Nézd, újra friss smaragdokat
Hazudik a harsány mező.

Nézd —, bár koldusan s betegen —,
Az Élet új táncot akar,
S a pesszimista éneken
— Volt-nincs — már túlugrik hamar.

Vagy így a jó? Szólj, zord Zsarát,
Százéves, sötétfényü Tűz!
Nem felelsz. Gőgöd sugarát
Ránk veted, s újra messze tűnsz . . .

212. TAKARODÓ

Az istenek szerettek?
Vagy nem szerettek? — nem tudom.
Csak ezt: vert sárga nap és kék vihar,
Míg mentem az uton.

Téptem gazt és virágot,
Mi itt e rossz rögön kihajt:
Asszonyszagú, jó tavaszi gyönyört
És őszi férfi-jajt.

Daloltam néha. És míg
Mély lett és érett a dalom,
Sarkantyúval döfött bordám közé
Száz veszett fájdalom.

Szívemben százszor meghalt,
Ki százszor újra született:
A földre kitett égi árva, az
Igazi Szeretet.

És vergődtem, vitézül,
Hiénák, sakálok között,
Megtanultam, hogy bírni, marni kell,
Mikor megütközök.

Így lettem véres alkony,
Ki voltam hajnali derű —
És megúntam a dalt is. Ajakam
Csukott és keserű.

Égek, ezt akartátok?
Ti fények a felhők felett?
Jövök már, jönnek néma kínjaim,
A diadalmenet!

Feketén és kiégve,
A lelkem vad rongyaival,
Megállok az örök kapuk előtt,
De csöndem is rivall:

Így mérik mostanában
A szép emberi életet? —
És lesütik csillag-szemeiket
A hűvös istenek.

213. BAZSALIKOM

Az asztalomon paraszti csokor,
Bazsalikom, viola, szarkaláb,
Szemet vidító, kedves, egyszerű
Mezei tarkaság.

Már három napja itt áll a csokor,
De csak ma vettem észre a szelíd
Virágok tiszta, jó lehelletét
És boldog színeit.

A bazsalikom csipkés levelét
Ujjheggyel gyöngéden megdörzsölöm,
Mint parasztnéne szokta, ha belép
A templomküszöbön.

Hányszor láttam gyerekkoromban ezt,
A hűvös templom fehérre meszelt
Tornácában, mikor már odabenn
A kántor énekelt.

Lehajtom tenyerembe a fejem,
Be régen is volt! Hej, azóta hány
Istennek s hány ördögnek jártam én
Tornácos ajtaján!

Jó a virágnak. A bazsalikom,
Míg el nem hull, mind csak virág marad,
De jaj, az ember mennyi rosszat ér
Rossz élete alatt!

Voltam én is, mint más, bolond király,
S bolondabb koldus —, voltam gyilkos és
Áldozat, kinek szívébe szaladt
Tövig, s megállt a kés.

És lettem fáradt, fás lélek, akit,
Ha elé teszik se hat meg virág,
Három napig, akkor meg hirtelen
Másik végletbe vág,

És zokog egy felhorzsolt illaton,
Mert vesztett édent éreztet vele
Az egyszerű parasztbazsalikom
Semmi kis levele.

214. A VÉN ZSIVÁNY

Ne félj tőlem, inkább nevess!
Rossz kedvem, mely topog-forog,
Csak vén betyár, aki eves
Sebét fájlalja és morog.

Már nem veszély az ily zsivány,
Szegény feje légynek se vét,
Csak szájaskodás, ha csunyán
Cifrázza az isten nevét.

Jaj, jámbor szerzet az öreg —
Ha jönne is, szemközt vele,
Valami elhagyott berek
Szélén némely jó embere,

Kinek tisztes szívében a
Kést jó volna megmártani,
Dühöm már nem ront rá soha,
Csak magamnak tud ártani.

És hogyha mindez nem elég,
Még úri mórest is tanul,
Csókolja a Sors vad kezét:
Dícsértessék, csendbiztos úr!

Olyan ijedt lesz, csupa térd,
Csupa alázat és kenet,
Milyen csak egy jó útra tért,
Derék szegénylegény lehet,

Ki ifjan víg rablásra szállt,
Álma hét ország kincse volt,
S megérte a cudar csodát,
Hogy mindenki tőle rabolt!

215. TETEMREHÍVÁS

Olykor a bíbor alkonyatban
Elnehezedik a szivem —
Felnézek a nagy, csuda égre,
És látást látok, úgy hiszem.

Boldogtalan fantáziámnak
Úgy rémlik, a felhők felett
Azért a csönd: meghalt az Isten,
És ravatalra tétetett.

Fejénél roppant arany lángok,
Antares s Orion ragyog,
Körüle térdre rogyva sírnak
Az árván maradt angyalok.

Valaki megölte az Istent,
És fekszik némán és hanyatt,
S reszketve a gazdátlan űrnek
Lakói hozzá bolyganak.

Jönnek a sárga Hold-lakók és
A Mars bölcs óriásai,
Saturnus-népek hat szivükkel
S Vénusz szirom-leányai.

És olykor egy-egy emberlélek,
A gennyes Földnek hírnöke
Jön, és láttára szerterezzen
A gyászolók kövült köre.

Ilyenkor egy nagy csöpp isten-vér
Az alvadt sebből fölfakad,
Legördül lassan, s átzuhogja
A végtelen világokat.

Egy nagy csöpp bús, meleg isten-vér —
S a földön bíbor alkonyat
Gyúl tőle a sötét hegyek közt —
S én fölemelem arcomat,

És úgy érzem, e fájó arcnak
Nem lehet többé mosolya,
Mert ember vagyok én is, én is,
Az Isten véres gyilkosa . . .

216. RÁDIÓ

A rádió kagylóját felveszem.
Kint már az utca tele van setéttel,
Akár a szívem. Hallga ! Muzsika !
Valami messzi jazzt üzen az éter.

Milyen vonító, furcsa hangtömeg !
Züllött és édes, fájdító és kába,

Mintha az alkony minden bánatát
Felitta volna a zene magába:

Hörgést, sikolyt, átkot, mint sok lila
És sárga szeszt a részegek a bárban —
Mitől rugtál be, bolond muzsika,
Míg bolyongtál a fekete határban?

Honnan jössz? Tán egy hamburgi lokál
Sóhajtott el, míg homlokán kigyúlt a
Rossz vérnek kiütései gyanánt
Reklámlámpái vörös koszorúja?

Merre jártál? Hány világrészen át,
El, Indiákig s vissza, s fel, a holdig,
Keresve azt a seholsincs helyet,
Ahol a lét fájó titka megoldik?

Jártál a bányászfalvak olajos
Mellű lakói közt, kik skót dudával
Rázzák össze rossz tüdejükben az
Avas szénport a fák hűs illatával?

Voltál Kongóban, fülledt gumi-táj
Rabjainál s kulik közt, Ázsiában?
Szálltál orosz steppéken és a csonk
Magyar mezőkön, mind búsabbra váltan?

Mi mindent ittál, részeg muzsika,
Hogy mire ideájulsz a fülembe,
A charleston kéjes, fátylas ritmusa
Úgy döng, mintha kivégzés dobja lenne?

Szemem lehúnyom . . . S szédült vízió
Forog rám —, egy nagy szaxofon buján szól,
S a vad alkonyban táncol a világ,
S minden táncos a sírja felett táncol.

217. HEGEDÜLNÉD, SÓHAJTANÁD . . .

Hegedülnéd, sóhajtanád,
Kiáltanád, ordítanád —
Hiába!

Nincs ember ezt meghallani,
Nincs isten, hozzád hajlani,
Te kába.

Mint hárfa zsong a vén ideg,
Azt zsongja, hogy kinek, minek
Az élet?

A könnyed a szemedre fagy,
Csak azt érzed, magadba vagy,
Sötét lett.

Elmúlnak fények és tüzek,
Fák és asszonyok és szüzek,
Ó, jaj, jaj! . . .

Mint távol délibáb rezeg
A hozzád hajló lágy kezek
Fehére,

Egy hang keresi a füled,
Kié, kié is? Oly süket
. . . . . .

Arcod keresi egy ajak,
A csókok már lesiklanak
. . . . . .

Te . . . . . , te régi hév,
. . . . . te negyven év,
Húsz év is volt-e?

Ó, csak még egyszer! — mondanád,
Sóhajtanád, ordítanád:
Ó, csak még egyszer!

Bíbor egekbe, szűz azúrba,
Átkot lihegve, imát gyúrva:
Ó, csak még egyszer!

A víztükrön susog a nád,
. . . . . ne tépd a szád,
S némán lefekszel.

218. A HÍDON

Ennek az őszi napnak aranya
Még a miénk; a budai hegyek,
A hídon túl, nézd, mennybe szállanak,
S a híd is úgy lebeg,

Kitártan, a két égő part fölött,
Mint végtelenbe készülő madár,
Mely a búcsúzó lendület előtt
A fényben még megáll,

Acélfőnikszként, mozdulatlanul,
S mi, szárnyai közt, boldog utasok,
Valószínűtlen tájról álmodunk,
Hová röpítni fog.

Ó, irreális, édes pillanat
Ez itt a zúgó, vén folyam felett,
Minthogyha most először állanék
A híd ívén veled,

És most keresném első hangjait
A tóduló, de ki nem mondható
Vad, ifjú szónak, melyből az dadog,
Hogy élni, élni jó,

S melyet mikorra elsóhajtana
A reszkető és forró földi száj,
Egy egész elmúlt élet hirdeti,
Hogy élni, élni fáj.

Jaj, máris — látod? — húny a nap, nehéz
Traverz-vasakká lomposúl a híd,
S döglötten veti a két partra szét
Bús főniksz-szárnyait.

Az őszi napnak édes aranya
Elsápad a hideg hegyek felett,
S elejtjük ezt a drága percet is,
Mint ág a levelet.

219. JÓZANUL ÉS FANTÁZIÁTLANUL

Hagyd, hadd legyen lelkem sötét,
Mint egy titokzatos szoba,
Melynek lakói már az édes napra
Nem járnak ki soha.

Hagyd őket, megszokták már e nyomort,
Kár volna őket bántani,
Tudjuk, nem e világra valók
A lélek nem polgári álmai.

A derék földön mit keressenek?
Oly keserűek, hova küldjem őket?
Már elfeledték szép lassan a fényt,
A diadalt, az istent és a nőket.

Csak hallgatnak, s köztük ott kuporog
Az angyalok árva atyafia,
És forgatja nagy, üres szemeit
Egy csöndes őrült, a Fantázia.

Ez még beszélgetne szegény,
Próbálgatna egy-egy visszás mesét,
Dúdolgat olykor, hogy hej, odakint
Talán épp most teríti szét

Nagy, puha, piros szőnyegeit
A legszebb őszi alkonyat,
S jó volna részeg táncba vinni
Még egyszer mind az álmokat.

Aztán elnémul, egy bús pillanatra
Megérzi, hogy jaj, nem lehet,
Hogy új lakók nőnek körötte,
Közöny, harag és gyűlölet.

És konok csönd van újra a sötétben,
Míg künn az alkony lelkendezve gyúl,
S én nézem, ahogy jó polgárhoz illik,
Józanul és fantáziátlanul.

220. ŐSZI VIHAR

Néha tudatom mélyein
Vadul fellobban a homály,
Mint a villámok kénköves
Fényében egy fekete táj.

Elhagyatott, kopár vidék —
Áll rajta némán, egymaga
A régi, üszkös ifjuság,
Mint egy nagy, kísérteti fa.

Víg lombját elvesztette rég,
Fantasztikus törzse felett
Nyargalnak vég nélkül a vén,
Gomolygó bánatfellegek.

S míg körülfut a percnyi fény
A láthatár vak peremén,
Száz holttest villan meg a fán,
Száz öngyilkossá lett remény.

Megborzadok, de azután
Megint jön a szelíd sötét,

A mindennapi gond veti
Reám kegyelmes, jó ködét,

És újra élem a jelent,
Amely, ha fáj is, zsongva fáj —
De jaj, ha majd ismét kigyúl
A romantikus régi táj,

S az őrült fellegek alatt
Vad sárga fényt dobálva szét,
Idézi az őszi vihar
Jobb részem megölt életét!

221. ISTEN TÖRÖTT CSELLÓJA, HALLGATOK

Én csönd vagyok. Itt ne keress zenét.
Olyan vagyok én ebben a világban,
Mint az a gordonka, amelyet láttam
Egy szép úri szobában, a sarokban.

Húrjai elpattantak. A nyakán
Gyászfátyol volt átvetve, néma flór.
S mégse volt érzelgős tárgy. Némi por
Fedte már. Megbékélt évek pora.

Oly fájdalom volt rája írva, melynek
Már csöndje a szent, mint a remetének,
Ki elfelejtett beszélni az évek
Magányában, — s cellája küszöbén

Míg elkallódott életébe réved,
Már nem emlékszik régi bánatára:
Csak mintha némi fínom, messzi pára
Vérezné be a dús alkonyatot,

És tenné szebbé, istenibb titokká,
Melyhez nem illik más, csak némaság —
Üvöltsön hát a szájas sokaság,
Isten törött csellója, hallgatok.

222. EGY PISZTOLY CSATTANT EL

Egy pisztoly csattant el. Vagy idebent
A szívem ugrott egyet? Furcsa csend.

Egy vad fény lobbant el. Vagy csak az élet
Ájult tova? Mily különös sötét lett.

Ennyi az egész? S ha ennyi, mi hát?
Alig volt — érzed — s alig lesz tovább.

Két érthetetlen közt a józan csendben
Ülsz, mint egy üres és hideg teremben.

Káosz volt, s káosz lesz, bús, kósza, vad.
Nem lenne jobb, ha megölnéd magad?

Ó, élet édes tánca, illanása . . .
Egy vad fény lobja. Egy pisztoly csattanása.

223. AMÍG A CSÓKOT MEGTALÁLTAM

Forró és száraz volt az este,
Zengő üvegből volt a teste,

S a törleszkedő, illatos fák
Lágy lombja csupa villamosság.

Ideges, szikrás alkonyatban
Állottam ifjan és riadtan,

És hallgattam, mintha zuhogva
Valami vak malom zokogna.

Égő agyam alatt a mélyben
A szívem zakatolt az éjben.

A vérem titokzatos árja
Hajtotta bennem muzsikára

A vágyakat, forgatva resten.
... Ó, mennyi álom, fény meg isten

Dalolt és lüktetett át rajtam!
És közben száraz lett az ajkam,

Forró és száraz, mint az este,
S a megváltás csókját kereste ...

Futottam, félaléltra váltan,
Amíg a csókot megtaláltam,

Az első nyirkos, hűvös ajkat,
Az első bús férfi-nyugalmat,

Az első csöndes, árva szennyet,
S könnyes szemem fölött a mennyet.

224. A FÖLD ALATT

Fénytelen élet. Egyre többször
Fog el a dermedt hangulat,
Hogy tán nem is a földön élünk
Mi már, hanem a föld alatt.

Egy összedőlt, fekete tájon,
Melyet egyszer a vad idő
Iszonyú mélységekbe rázott,
S azóta egyre süllyedő.

Veszett katasztrófák suhognak,
Bús vizek, tornyos lángvihar,
S az ördög húz le kebelére
Lassú, kéjes karjaival.

Csúnya árnyak közt tétovázunk:
Arcuk fakó, ijedt, üres —
Emberek: csak a szemük izzik,
S betegen egy kis fényt keres,

Mindegy: mit, nőstény testek hamvát,
Rőt aranyak lidérctüzét,
Ám szurkos, fortyogó sötétben
Loccsan a küzdők agya szét.

Egymás nyakába mart körömmel
— Ájult rabok, vak zsarnokok —
Fojtottan és árván lihegnek,
S a világ süllyed és zokog.

Csak olykor állunk meg riadtan,
Bús, idegesen felkapott
Fejjel, ha mégis észrevesszük
Váratlan a távol napot,

Mely égi-könnyen és közönnyel,
Kényes, isteni fénymadár,
Mind ritkábban húz el fölöttünk,
S egyszer tán végleg tovaszáll.

225. ÁLARCOSAN

Hát rossz vagyok? szótlan? borús? hideg?
Bocsáss meg érte. Hisz ha tudnám,
A világ minden fényét s melegét
Szórva adnám.

Kastélyokat. Pálmákat. Táncokat.
Ibolyákkal a téli Riviérát.
Vagy legalább egy-egy dús, összebújt,
Boldog órát.

De most oly nehéz. Most egy sugarat
Se tudok hazudni, se lopni.
Vergődő és fénytelen harcokon
El kell kopni.

Az Antikrisztus napjai ezek.
Csillog a világ szörnyű arany-szennye.
Röhögő senkik, balkörmű gazok
Szállnak mennybe.

S én lent vergődöm, és nem tudja más,
Hogy csöndem éjén milyen jajok égnek.
De légy türelmes. Jön még ideje
Szebb zenéknek.

Csak légy türelmes. Maradj, míg lehet,
Váró révem, virágos menedékem.
Most álarc van rajtam, zord és hideg,
De letépem,

Vagy szelíden, míg elfutja a könny,
Öledbe hajló arcomról lemállik,
S te ringatsz, ringatsz jó térdeiden
Mindhalálig.

226. ELEJTETTED A NAPOT

Rád gondoltam délután,
Fönn az arany nap sütött,
S lehúnyt szemhéjaimon
Rózsaszínnel átütött.

Fáradt arcom szeliden
Tüzesítette a fény,
S szemlehúnyva a szokott
Utazásra vártam én,

Arra, mikor — halk hajó
Titokzatos tengeren —
Fekvőszékem útrakél,
S lázam sodrán ring velem

Felelőtlen, gyönyörű
Fantázia-tájakig,
Ahol romló életem
Némely bús álma lakik:

Mindaz, ami sohse lesz,
Mindaz, ami sohse volt —
Így indultam ma is el,
Húnyt szemekkel, mint a holt,

Álmodozni: életet.
És úgy hajlott rám a nap,
Mintha pilláimra a
Rózsaszínű parazsat

Az a szent fény ejtené,
Mit még ott látott a szem
Isten-atyja kebelén,
S melyre szomjas szüntelen.

És egyszerre úgy esett,
Telin, forrón, hirtelen
Rád gondoltam s arra, hogy
Messze vagy, és jaj nekem.

És megriadt szemeim
Felpattantak: a hegyek
Csúcsain már pirosan
Búsultak a fellegek.

És egy furcsa vízió
Vad erővel elkapott.
Úgy éreztem: kezeid
Tartották ma a napot.

Azért volt oly különös,
Minden fénynél édesebb,
És én ezt csak most tudom,
Amikor már este lett,

Mikor kezed fáradtan
Elejti már a napot,
S szívemben is csöndesen
Elhallgatnak a dalok.

227. ÁPRILISI CAPRICCIO

Az útszél: csupa pitypang,
A bokrok: csupa füttyhang.

Rigó fuvoláz; rája tíz
Zugból is felcsivog a csíz.

Hallgatja még a rest éj
Félálmában a kastély,

Emelve tornyát álmatag,
Mint nyújtózó kart, bár a nap

Elönti friss arannyal.
A'parkban — rőt aranyhal —

Kövér úr sétál lebegő
Hassal az édes levegő

Árjában, sportruhája
Most szelídség csuhája,

Mert még nem kezdi üzletét,
És tőzsdetippektől setét

Agyában a mohóság
Helyett valami jóság

Zsendül, mint egy kis korai
Tavaszi virág szirmai,

Melyek, sajnos, lehullnak,
Ha majd e drága úrnak

Súlya alatt új és remek
Autója bőgve megremeg . . .

Ó, áprilisi út-szél,
Tréfás, arcomba fútt szél,

Rügyecskék, zöldacél-rugók,
Ó, fuvolás aranyrigók,

Ó, csermelyhangu csízek,
Illatok, édes ízek,

De jó most elfeledni, hogy
Az élet rút és vad dolog,

Hogy itt, amennyi arc van,
Megannyi csúnya harc van,

S hogy botrány lenne, ajajaj,
Micsoda cifra, szörnyü baj,

Ha most, annak jeléül,
Hogy tavasszal megbékül

Szegénység, bánat, szenvedés,
Belépnék e szép kertbe, és

— Áprilisi merénylő —
A hájas úrnak fénylő

Búbjára rábökném szelid
Öklöm vidám barackjait . . .

Itt valaha Mátyás király
Nézhette az estéli táj
Kék fényében a megbuvó vad
Nyomán felrebbenő rigókat.

Azóta, hogy leáldozott
Az a nap, itt mi változott?
A szikla omlott pár vonalnyit,
S a gyom, amely virít meg elnyit,

A dercefű s a fecskefű,
Melyhez a kóbor kecske hű,
Most is csak úgy hullatja sorra
Laza szirmát az úti porra,

Mint sok száz éve már, örök
Közönnyel, mindegy, hogy török
Csatákon elhullt janicsárra
Vagy májusittas ifju párra —

És az Idő, a vén gyalú,
Csöndben munkál a rőt falú
Sziklákon, és az alkonyatban
Nem bánja, mily forgácsa pattan:

Dicső királyok hullnak-e,
Csaták és csókok múlnak-e,
Vagy annyi az Élet kalandja,
Amennyi a csöpp sárga hangya

Futása a naptól meleg
Kövön, melyet míg figyelek,
A gyom közt, mely virít meg elnyit,
Fejem lehajlik pár vonalnyit

A föld felé, a rög felé,
A biztos, biztos sír elé,
S vállamra végtelen alázat
Épít nagy, csöndes csigaházat.

229. EZ A NAP IS

Ez a nap is,
Mint a többi.
Elmúlt. Vége.
Ez az est is,
Mint a többi.
Eljött. Béke.

Szerény béke,
De hálával
Veszem ezt is,
Jó pihenni,
Ha az ember
Csatát veszt is.

Furcsa béke:
Hallgat, talpig
Feketében,
Mint egy titkos
Esti virág,
Mely az ében

Alkonyatban
Nem egyéb, csak
Néma illat,
Mit az ember
Behúnyt szemmel
Mélyre szívhat,

Elmosódva,
Álmosodva,
Nem keresve,
Milyen lehet
Az illatnak
Szirom-teste:

Szép virág-e,
Mint az ifjú,
Mint a pőre

Rózsabimbók
Hajnalszínű,
Gyenge bőre,

Vagy csak fáradt,
Régi rózsa,
Mely reggelre
Széthull némán,
Föld porával
Elkeverve?

230. SZIGETI EMLÉK

Csókolóztam a Margitszigeten,
Ó, drága, félszeg, régi eset —
Tanár úr voltam, lelkes és sovány,
S egy kisdiákom meglesett.

A diák most egy színház rendezője,
A haja ritkul. És tünődve látom
Rosszkedvén s vénlegény-tempóin,
Mily messze lehet az én ifjuságom!

De a szigeten ma sem mások a fák,
S az édes légben valahogy ott maradt
Sűrű arany napfénybe konzerválva
A régi boldog pillanat.

S hiába volt sok rossz vihar,
Kopár ősz s hulló szerelem —,
Elcsöndesülve a lombok alatt,
Ha utam néha arra terelem,

Megbúvok a kedves padon,
S mohó ajkamra messzi íz tolul,
Mintha kedvenc befőttjét csemegézné,
Újra gyerekké válva, egy ál-mogorva úr . . .

Mit írjak a Kardos Albert
Szép könyvébe? — istenem —
Ó, egy régi, fiatal kert
Képét kéne festenem . . .

Messzi kertét, drága kertét,
Melynek zsúfolt díszeit
Súlyos őszök elseperték —
S amely mégis itt virít

Bennem, bár gyérebb virággal
S tán fakóbban, a levert
Lomb helyén *meghajlóbb* ággal —
S amely mégis *az* a kert,

Mert a tarlott ágak kérgén,
Mint egy szívós és makacs
Beoltott szem, fényre törvén,
Régi kincs nő, drága kacs,

Amely, míg a földön élek,
S omlok bús telem elé,
Megőrzi a fáradt lélek
Vágyát szép és jó felé.

Az a kertész, aki régen
Ily szemet oltott belém,
Mindörökre drága nékem,
Soha nem felejtem én.

Él és zenél még a halk kert,
Győzve súlyos őszökön —
Hadd írom a Kardos Albert
Szép könyvébe: köszönöm!

Az ám! holdtölte újra!
A Hold a fák felett
Pofáját telifújja,
Incselkedik veled.

S az ócska szemfényvesztés
Addig csal és ragyog,
Míg újra hatni kezd, és
Közönyöd elhagyod.

Autó vesz föl — varázsból
Kovácsolt kék fogat —
S a bánatos garázsból,
A Földről, elragad.

Ki voltál? — elfelejted,
S mosollyal, réveteg,
Még őket is elejted,
A súlyos éveket!

Így szállsz a végtelenben,
Körötted semmi más,
Csak boldog égi csendben
Az irrealitás . . .

Míg egyszer, jaj, feleszmélsz,
És tágranyílt szemed
A roppant Hold veresréz
Korongjára mered:

Milyen csúf, vén pojáca!
Az ég sátra előtt
Miriád éve játssza
A vidám kócnyelőt.

Az arca csupa festék,
Ám jól látni, hogy a
Torz kráterek kiverték,
Mint cigányt a ragya.

Hát mért ágál? Mi végett?
Vagy mindegy már neki?
Nincsenek a kiégett
Szívnek kérdései?

Robotból — ez a sorsa —
Varázst és fényt csinál,
Mindegy, hogy bent mogorva
Jég tölti, ős homály.

Ragyogni mindhalálig —
Egy titkos hatalom
Így szabta. Majd elválik:
Lesz, nem lesz jutalom?

... Hogy eltörpül emellett
Bús, csöppnyi életed!
És lassan elröstelled
Kicsordult könnyedet.

233. SZOMORÚSÁG ANTEUSA

Miért van az, hogy nékem az öröm
Örök, kemény harc és keserves próba?
Belészakad a szív, fog és köröm,
S ha győzök, azt is fél-elájulóba'
Érzem csupán, visszalankadva már,
Hol süppedő ölébe vár
Fekete, tág
Szomoruság!

És sírva érzem:
Csak akkor élek, ha vérzem:
Jaj, ferde, bús
Holt Anteus,
Kit a kemény, víg Herkules
Egy percre felkapott öles

Karjaiba, megfojtott és elejtett —
S most zúzott kéjjel ébredek a rejtett
Vak, vak rögön,
Mely örököm . . .

Vajon milyen lesz, majd ha végül,
Utolsó menedékül
E zűrös Lét után a jó Nihíl
Kapuja nyíl?
Ha nem kell senki már, és senkinek se kellek,
S testem eloszlik,
És lelkem is szelíden véle foszlik,
Mint egy bolondos áprilisi felleg,
Mely sírt sokat —
Mit tartogat
Akkor a végső pillanat?
Látom majd Isten távoli szemében
Megcsillanni egy legördülő fényben
Szomorúságomat?

234. ILLATLAVINÁK ALATT

Augusztus. Alkonyat. Körül
Ájultan piheg a világ.
A hegyekről most omlanak
A nyári illatlavinák.

Jaj, mi is ez? Szívem alatt,
Mint a turista-menhelyen
Szöges cipőjű vándorok:
Vágyak topognak hirtelen.

Kalandra kúsznának, pedig
A jaj, csak egyszer járható
Utat a büszke ormokon
Nekik befútta már a hó.

S mégis, ők mennek újra, ma
Felbomlik minden fegyelem;

Szívem, vén menhely, hasztalan
Zárná őket, nincs kegyelem.

Még egyszer édes, hajdani
Színekben felgyúl a világ,
S rám rogynak s eltemetnek a
Halálos illatlavinák.

235. KECSKERÁGÓ

Az égen nyári fényözön;
De minden bokrot megelőzve
A kecskerágó már az őszre
Bíborsapkásan rákösön.

Mintha lombjain csupa kis
Tündéri pöttöm püspök ülne,
S bíbor birétumban örülne,
Hogy mily szép még meghalni is.

Ó, áldott őszi tarkaság!
Szelíden búcsúzkodó lángok!
A néma domboldalban állok,
S nézem a bölcs kis dudva-fát.

Igen, igen, vergődni kár.
A sziromtépő, vén mohóság
Hiába. Meghaltak a rózsák.
Eredj békével, drága Nyár!

Tán nem találkozom veled
Többé. Mindegy. A szél megindul,
És ajakamra fú a lombbul
Egy első hervadt levelet.

Érintésétől áhitat
Borzong át, mintha áldozónak
Nyújt ajkára az áldozópap
Hűvös ostyát. Lement a nap.

236. RIPACS

Csak a bukás várt, látom magam is.
Elmélláztam a fák közt: Ó, szelid,
Örök kulisszák! — s mikor tüzeit
Rámköpte a reflektor: „most!" — hamis
Gesztussal rángtam, rossz, ijedt szinész —
Egy percem lett vón: megmutatni a
Fenségeset. Az Istent. S már tova
Fordult a fény. És ennyi az egész.

Ó, hol a szenvedély, amit csak én
Tudtam? Az égre nézek: rég halott
Csillagok özvegy fénye nyargal ott.
Reménytelen minek ágálok én?

Az előadásnak rég vége van.
Jobb lesz: lemosom az élet silány
Festékeit magamról. Halavány,
De igaz arcom bocsásd meg, Uram!

1928

237. BETÖRŐ

Hallod még néha a kérdést, ha búsan
Motoz benned? — Nézd, én úgy képzelem,
Mint a tehetségtelen betörőket,
Amikor hajnal felé csöndesen
Vedlett sportsapkájukat hátratolják
Izzadó és egy kissé már kopasz
Homlokukon, mert jaj, nem sikerült
Megfejteniük az acél, ravasz
Széfek titkát: zörög álkulcsaik
Vén koszorúja, s marad a titok,
S ők meglépnek szégyennel, s ajkukon
Nem tudni, mi sír: sóhaj vagy szitok?
Így jár benned, és kutatja agyad
S szíved konok rejtekeit szegény

Kérdés, mely nappal eszedbe se jut,
S éjjel is csak mint kolportázsregény
Fantómja lebben fájó homlokod
Mögé, és fölvésné a néma boltot,
Mert kincseket szeretne. Azt szeretné
Megtudni a bolond: voltál-e boldog?

238. A MARSON

Testvérem, tegnap este,
Halló! de furcsa volt!
Elindultam a Marsba,
Hopp! hogy zuhant a Hold!

Jó gépem adamantin
Szárnyán zengett a drót,
Amikor lecsavartam
A gravitációt.

De, kérdem, ez az út is,
Ó, jaj, mire való?
Megjöttem, rőt hegyek közt
Lassan szitált a hó.

Fáztam. Nagy volt a csend, és
Körül a rozsdakék
Távolban újra láttam
Örökegy tengerét

Az Űrnek, a nagy Pusztát,
S rajta a sok, szelid
Csillag-reménytelenség
Kis pásztortüzeit.

A Földet is, ahonnan
Kószán és reszketeg
Üzent valami tört fény:
Tán Párizs lehetett?

Vagy az én bús hazámnak
Könnyei? nem tudom;
Már vissza se találtam
Gépemmel az uton.

Szigetelő kesztyűim
Lehúztam csöndesen,
És reggelre meghaltam
Egy villamos hegyen.

239. ARANYLÖVEG A MESSZI ÉGEN

Mint óriás aranylöveg,
Nagy ívvel égre száll az új nap,
A házak alján mind kibújnak
A fürge gépfegyvercsövek:
A zsenge ágak, s mind e csőben
Robbannak már a szapora
Rügyek: tavasz puskapora
Fojt és kábít a levegőben.

Izgalmas, édes puskapor.
Ki szívre szíhat, jó is annak,
Kinek még víg csatái vannak
Vággyal, tüzekkel és bibor
Orcájú szép ellenfelekkel —
De lám, én rosszkedvű vagyok,
A nap szemfájdítón ragyog,
Káprázva és lustán kelek fel.

Öltözködésem meg-megáll,
Hová sietnék? únt robotra?
Kezemben villan a borotva,
De valami sötét szakáll,
Valami tüskés, ócska bánat
Ül rajtam, és nő, mint a holt
Arc bús bozótja, furcsa folt,
Mely irthatatlan, újra támad.

És mégis, robbanj csak, te szép
Aranylöveg a messzi égen,

Hozsánna néked: éljen, égjen
Új lázak közt a földi nép:
S míg jár közöttük lassu sétán,
S hűs békét mímel, fanyarat,
Gyújtsd ki lázító sugarad
A halovány képű poétán.

Háthogyha int még új tavasz
Őnéki is? és lomha, kényes
Lelkének, bár nem oly igényes,
Mint az istenek s a ravasz
Dúsgazdagok, háthogyha járna
Az élet egy jó mosolya,
Mely édes, mint az ibolya,
S elzsongít, mint a síri párna?

240. ARANY TÓ AZ ÉGEN

Örülni, örülni de jó volna
Lemenő nap aranytavának,
Mely szétömölt amott a lombok
Mögött az égen, s jobbra-balra
Ringatják fejüket a vén fák,
Beleegyező mozdulattal,
Bölcsen, halkan, hogy jól van, jól van,
Lemegy a nap, és így kell lenni,
Elhúnyni, elmerülni szépen,
Lemenő nap arany tavában
Elsüllyedni fekete csendben.
Ó, élet, élet . . . ülök itt a
Hegyoldali új játszótéren,
A kisleányom karikázik,
Csattog a bot vígan és fürgén
Egy új, kis akaratos élet
Bátor s tudatlan ritmusára,
Szólnék utána, nem tudom mit:
Becéző szót, korholó intést?
Már ott nyargal az új játszótér
Távol sarkán, már nem is látom,

S vad érzés üt meg: látom-e újra?
Bús érzés üt meg: vagyok én még?
Elmúlt az arany tó az égről,
És egyszerre nagyon sötét lett.

241. ISTEN OLTÓ-KÉSE

Pénzt, egészséget és sikert
Másoknak, Uram, többet adtál,
Nem kezdek érte mégse pert,
És nem mondom, hogy adósom maradtál.

Nem én vagyok az első mostohád;
Bordáim közt próbáid éles kését
Megáldom, s mosolygom az ostobák
Dühödt jaját és hiú mellverését.

Tudom és érzem, hogy szeretsz:
Próbáid áldott oltó-kése bennem
Téged szolgál, mert míg szívembe metsz,
Új szépséget teremni sebez engem.

Összeszorítom ajkam, ha nehéz
A kín, mert tudom, tied az én harcom,
És győztes távolokba néz
Könnyekkel szépült, orcád-fényü arcom.

242. ELKOPTAM . . .

Ó, ifjan hányszor lestelek,
Vígan, bízón kerestelek.
Bordáim rácsos lugasán
A szívem úgy izzott feléd,
Mint a tavaszi lugasok
Rácsa közt piros lampion . . .

És lehúnyt szemmel híttalak,
Te testtelen és drága füst,
Hányszor mellemre szíttalak,

Te . . . . . és drága szél,
Mellem remegő függönye
Hányszor dagadt . . .

Éji mámorban lestelek,
Hűs erdőkben kerestelek,
Feldúltam asszonyok ölét,
Csak egyszer borulni föléd.
Elkoptam. Nézz rám. Nézz felém,
Itt állok, és nem is tudom,
Éltem delén vagy estelén,
És azt hittem, hogy rádnyitok,
Te iszonyú, te nagy titok . . .

Nézd, nincs páncélom, mellvasom,
Kitakarom a mellkasom,
E borda-rácsos bús lugast,
Zászlós tüdőm, a bús lyukast . . .

Tüdőm rekedten felzihál
A csontos rácsú furcsa kasban,
Mint őszi szélben csapkodó
Tépett függöny a bús lugasban . . .

A vérerek bús ágbogán
Roncsolt tüdőm rőt lomb a fán . . .
. . . Levánnyad róla, mint a bús,
Elomló lomb, a gyenge hús . . .

A bordák közé aggatott
Tüdőt, mit bús kór lyuggatott,
S melyből, ha néha . . . vér
. . . feltör, és ajkamig ér
. . . . . bibor iszap
. . . . . kicsap.

Lehúnyom lankatag szemem,
Itt, északi hegyek között . . .

Ha rossz voltam s hanyag,
Ki volt rossz, a lélek vagy a test,
A szikra vagy a bús anyag?

TÖREDÉKEK

1908

243. AKÁR EGY BÚS KAMASZ...

Akár egy bús kamasz, ki csendes éjszakán
Holdfényes ablakot néz, s lágy, nyári dalt dalol...

Majd jő a nyári éjek csillagos, langyos csendje,
Könnyű csipkéket s lenge selymeket
Láthatni majd a nagy kirakatokban,
És bús suhancok bámulnak merengve
Holdfényes, csipkepárnás ablakokra.

A hallgatag, szűk udvaron...

244. ALEXI, HAJTS...

Alexi, hajts, hallod-e? hajts!
Oly rémítőket ne sohajts!
Én meghiszem, hogy Riga fáj,
Szívedben a bús, honi táj,
A hagymaforma sok torony,
Halak a hűs sikátoron.

1910

245. Ó, FONTAINE LUMINEUSE!

Ó, fontaine lumineuse! minőt az orfeumban
Láttam nem egyszer én, és mindig fájt szivem,
Ültem az emberek közt, és szivaroztam búsan,
És nem törődött vélem senkisem —

Nők drágafényű válla derengett messzi páholy
Mélyén —, s a szinpadon zengett a csodakút,
Egy szökkenő sugár vérző oszlopba nyúlt,
Majd kék esőbe bomlott, mely sír, amíg alófoly . . .

246. KIALVÓ KRÁTERT . . .

Kialvó krátert látott s csendes árkot
Kis faluban, melyen kis híd feszül át,
S mint ócska rím tér meg a régi nagy vágy,
S a szobalányok válla s mozgóképek
Szép tájai, miket ifjonti szemmle
Élveztél s szívtál olcsó lámpalángnál
Otthon, s hívott az ágy és a halálvágy,
S csak ültél, és az asztalon szelíden
Összebújt tenyereid közül halkan
S fehéren nőtt a bánat lápvirága . . .

1912

247. Ó, ÉDES NAPSÜTÉS! . . .

Ó, édes napsütés! felém ragyogva fordul
A sok-sok bús dolog s a sok bús szürke hely,
Megannyi drága serleg, szinültig telt kehely,
Melyből a habzó, dús fény részeg bőséggel csordul —
És részegít a látás, szeszéllyel kitalált
Eszmék tánca agyamban bódult karnevált rendez,
És csak iszom a fényt . . . szomjas, szegény
szememhez
Emelem az ömlő fény egyetlen italát . . .

248. A FÉNYES LÉG MÁR . . .

A fényes lég már halkan elborult,
Arany tüzét beszállja esti pernye, szürke hamv,
Már kétesen világol át a fák között a sárga út,

Nagy, megvonagló test, mely hosszan elzuhant,
A fák fölötte megmeredve állanak,
Nagy lombhajuk, bomlott csomókban, fénytelen,
S a síkos égen lomha súllyal száll a nap,
Elejtve mintegy s esve-esve nagy-reménytelen . . .

Ó, érzed-é, e néma órán, ember, . . .
A dolgok setét tengerén kicsiny sziget,
Megengesztelődve . . . . . .
A gyász edénye lesz most csordultig telt szived . . .

1913

249. Ó, ÉJSZAKA ! . . .

Ó, Éjszaka ! álmos
Eső veri búsan a ház fedelét,
S az udvaron a cserepes virágok
Mind meghaltak, s egyedül maradtak.

250. A NAP VÖRÖS ARANYBAN . . .

A nap vörös aranyban, gőggel alkonyúl,
Körül a felhők hódolata gyúl,
De fellebb
Lomhább, búsabb s fenségesebb
A felleg.
Feldördül a zivatar
Isteni, búsongó szólóéneke,
S száll az édes, ájult mezőkre, és fanyar
Fensége zúg: a sok fehér virág
Hisztériásan reszket, összebúj.
A boglárkák kecses, zöld szárain
A szirom beteg, kénsárga láng . . .

251. Ó, LANKADÓ BŰBÁJÚ ALKONYOK ...

Ó, lankadó bűbájú alkonyok,
Fáradt természet méla esti csendje,
Arany sugárral ázó langy homok,
Oldalt hajló kalászok ... rendje ...

1914

252. Ó, HOSSZU ÉJEK ...

Ó, hosszu éjek,
Setét ruhájú,
Ólom csuhájú,
Vánszorgó percek,
Száz árva herceg,
Elátkozottak

Ó, éji órák

253. MIÉRT JUT ESZEMBE OLYKOR ...

Miért jut eszembe olykor,
Miért kisért gyakorta zsúfolt aranyozású,
Fülledt pompáju vágy:

254. AZ IFJÚSÁGON IMMÁR ...

Az ifjúságon immár túljutottam,
Napjaim lejtése már nem szilaj,
Már nem zuhog, mint vad víz, áll nyugodtan
És simán, mint a hűvös, bús olaj.
Ó, bús olaj, kit szűrtek fájó prések,
Lelkem olaja ..... eség,
Megkenni véled a vén szenvedések
Sajgó hegét ...

255. HOLDTALAN ÉJEN . . .

Holdtalan éjen tompa derengés . . .
Holdtalan és messzi, messzi táj,
Mely úgy nyúlik a . . .

256. MOST ELFELEJTEM . . .

Most elfelejtem a késő körútat,
Amelyen késő kocsisok zörögnek . . .

257. HOVÁ MEGY, AKI ELMEGY . . .

Hová megy, aki elmegy . . .
Mosolyát hagyta itt, a fáradt vonalat,
Mely szája mellett . . . .

258. BÚS ÉJSZAKA VOLT . . .

Bús éjszaka volt, s bús éjszaga volt
A háznak: a hallgatag, ódon
Lépcsők doha terjedt, s az udvaron
Lég súlya ült tunyamódon.
Hej!

Álltam a nyitott ablak előtt,
Előttem a tűzfal ócska karéjja,
Néztem a holdat a tetőfok előtt,
Visszagörbült sárga taréjja —

259. SÖTÉTEDIK . . .

Sötétedik. — Az esti napfény távozó tüzét
Hunyorgatják még álmosan a csendes ormok,
S az alkony, mint gyászfátylas, bús bibornok,
Utolsó áldását a búsan felvonagló tájon csendben
hinti szét. .

Midőn feléd lábujjhegyen az Álom közelít,
Légy áldva, táj, te derűs, pihenj, ki szültél szőke
Aratást és édesajkú Szüretet,
S ki rabtartódat, az embert, bölcs mosollyal tűröd,
táplálod s szereted,
S várod nagy türelmesen, hogy bölcs lesz végre,
mint te és szelíd.

Feledd, hogy görcs kezében most a kard
Ős, barbár fénnyel villog, s hogy ezer
Új és finom csudájuk rútra vetkezett, s lőn
gyilkolásra szörnyü szer,
S ki már hozzád tért s arat, és . . . szívedre elfektette, óvd meg és takard.

Szorítsd erősen kebledhez, fülei immár mit se
halljanak,
Szétlankadt ajka közé ágyazd mécsvirág bogos,
némító gyökerét,
Ne hallja már, hogy a szél oly furcsán szól, mint-
hogyha sírást hozna, halk ezüstöt, gyerekét,
Mert tán halottul is még sóhajra hajolna össze a két
vértelen ajak.

1915

260. ELFÁRADT MÁR . . .

Elfáradt már és izzadt a halál,
Kaszája csorba, s csontjai már vásnak,
Már megpihenne, alig bírja már
Terhét és undorát a gyilkolásnak,
De hét országon át még árkot ásnak . . .
Ily iszonyúról nem szólt még rege,
Mióta útját járja eged kékjén
Napodnak fénylő, arany kereke . . .

261. Ó, KÉK ÉS ZÖLD ...

Ó, kék és zöld és arany ragyogás,
Illatok, gyanták, szél, forró sohaj,
Ó, fölgyujtott föld, szikrás levegő,
Piros, lobogó szirmok s lebegő,
Szelíd, kék füstként távol fák enyhe lombja.

Ó, égő táj, ó, szikrás levegő!
Tavaszi tűz, földből pirosan föltörő.
Viráglángnyelvek, lebegő,
Szelíd, kék füstje távol lombnak a lenge fákon,
Izzó arany, amely zuhogva dől
A napkéselte rések boldog sebén ...

262. AKAROM: LÉGY VÍG ...

Akarom: légy víg! egyetlen virágom,
Csattanjon orcád édes, gyenge bőrén,
Mint kedves ujj, ha évődőn csap arcul,

Halovány kis orcád rózsaszínre váljon,
Mintha évődőn pajkos ütés érné

263. MOST MESSZE ZENG ...

Most messze zeng a sok elbúsult fegyver,
A napsugár rajtuk ferdén lecsúszik,
S bágyadt katonaarcokra lekúszik,
Ágyúk zenéjét zengeti a reggel.

264. ALFÖLDI EMLÉK

Ákácillat s finom, fanyar homok
Kevert íze érzik a langyos légen,
... nagy csönd és fehéren
Szétszórt tanyák, vak, néma otthonok ...

Magányos séta.....
.....homok
Lelkemben .....lomok,
Ó, kincsem, álmom..... semmiségem...

265. BUJA SZAGOK ÖRVÉNYÉVEL, FOROG...

Buja szagok örvényével forog
A lég, és enyhe sodra már fullasztó,
Torkunkra.....láthatatlan lasszó,
Édes szorítás, tündéri hurok.

Kiáltana a zsibbadó torok,
Ám illatok közt elalél a vak szó...

266. ÉLETEM FÖLÖTT...

Életem fölött, a messzeségben,
Emléked ragyog, mint alkonyi égen
Az arany ormok —
Megnövekedve a szomorú télben,
S az eget is, mely még rámborul kéken,
Vállaidon te hordod.

Már völgyben járok, itt sok a bozót,
A tüske, dudva és más kínozók,
Léptem, te bátor,
Nincs új orom...

267. NI, ELMENT...

Ni, elment a fekete felhő,
Meg fog állni az eső —

268. A PESTI CSEND

A kávéházak pamlagán, a füstben
Vagy zsúfolt és sötét, fülledt mozikban
Sokszor gondoltam őrá;
Körútak szennyén, mint egy bűzös üstben, . . .

Kerestem őt. Hol vagy te, messzi isten?

Kerestem őt sokszor, ha Budapestre
Rá-ráborult a drága, színes kendő,
Az alkony, gázlámpák hegyére esve, . . .

269. Ó, FELHŐK . . .

Ó, felhők, felhők, kóbor égi delnők,
Síró szemű nők, s könnyen tovatűnők,
Ó, hársak, hársak, erdőbéli társak,
Egyhelyben állók s mélán meditálók,

S hol üldögéltem s fáztam, ó, asztalom a kávéházban!
S te, kinek sokszor tünődtem lángján,
Párnám mellett pislogó lámpám! . . .

1916

270. VÉR S NYOMOR SZENNYEZI . . .

Vér s nyomor szennyezi a vén, beteg világot,
Sötét árkok során harcosok, elnyűtt arcok.
Vad puskaagyakhoz simul sovány, szakállas, árva
Sok drága, szép tüzű ifjúi férfiszem,
Mely nők után az utcán ragyogva fordult,

Célozva hunyorít most,
Rádőlnek fáradtan a fegyver mord agyára,
S a kormos csöveken kicsapnak sárga lángok.
Ó, édes Szerelem, világ egyetlen éke,
Égő, ős óriás, megállsz,
Amíg célozni szűkül a szem szelíd fényű rése,
füst marta árva szem
És jaj, karodra hogy emeled a drágát, hova rejted el,
A félszeg mozdulat, mellyel utána nyúlsz,
Egyensúlyt vesztve eldől . . . s zúzódva hull a porba.

271. LÁZ, DÜHÖK, KÍNOK . . .

Láz, dühök, kínok, nyomoruság,
Genny, könny, vér, sebek,
Hörgések, öklök, ájult tusák,
Segítség! segítsetek!
Gyáva a vágy, fut az öröm,
Keserű a csók, dermedt a kéj,
Szakíts, fog, tépj, köröm,
Üvölts, őrület, zokogj, szenvedély.

Füst, tűzvész, romok . . .

272. E HALK TÁJT NEMRÉG . . .

E halk tájt nemrég üvöltés telé,
Golyók suhantak őszi lombon át,
S a tépett és illatos koronák
Aranylón hulltak torz hullák fölé.

Ágyúk roppant kereke recsegett
Csonton és ágon, s egy madárfiók
A lomb közül, riadtan, úgy esett,
Egy tört mellkasba . . . véres fészek . . .

. . . fészeknél melegebbre,
egy tört mellkasba hullt.

273. A VÉRNEK ÉS NYOMORNAK IDEJÉN . . .

A vérnek és nyomornak idején,
Ostobaság és temetői férgek
Évadján árván élek én,
Mert nincsen bátorságom venni mérget,
S az égre sem nézhetek, drága fény
Gyúl ott, alkonyat, égi ünnepélyek,
Jaj, csak körül a gyászba nézhetek
S önön szívembe, mely nagyon beteg . . .

274. SÖTÉT SZÍN IZZIK . . .

Sötét szín izzik, vékony vonal indul,
Az ébredő kert formát bontogat,
Az ében tömbökből merengve mintáz
A halk fény rózsaujja lombokat . . .

275. JÓ VOLNA SZÉPEN . . .

Jó volna szépen kezedre hajolni,
S lehúnyt szemmel tünődni csendesen.
Minden hogy elmúlt: a sok kopott holmi,
Ócska emlékek . . . életem . . .

276. ŐSZ, ŐSI ISTEN . . .

Ősz, ősi isten, gazdag és unott,
Kinek halovány ujjai közül
Aranypénz hull, s aranyaid unod,
És bú sárgáll halk mosolyod mögül,
És fonnyadt ajkad hűvös dalt fütyül,
Köszönt ma csendes, koldus rokonod,

Ki sütkérezve a bágyadt napon,
Halk, arany szekered útjába ül,
És hulló aranypénzednek örül.

Ülsz trónodon mélán és egyedül,
S nagy sárga szemed olykor lehunyod,
S nem nézel ránk a fellegek mögül,
Mikkel a tájat rosszkedvű, dohányos
Füstbe borítod . . .

És bánatos és buja karneválT
Tartasz érett és fáradt parkjaidban,
A roskadó fákon tömör brokát . . .
De arany sípján a sötét csalitban
Zenélni kezd az elevenre vált
Ősi bánat, mely milljom éve itt van
Elrejtve rögbe, légbe, fűbe, fába,
S megrázkódnak a . . .

Nézd, híres, kényes tüzeidből mi marad?
Ó, hogy lehet, hogy élsz? hisz minden elveszett,
S elejtett minden aranyfonalat kezed,
Mely a lét vak labyrinthusán átvezet,
Téli kemencének tapasztást
bölcsesség-sarat,
Melege nincs, de füstje könnyekig marat . . .
A gőgös isteneknek, ó, mi célja még veled?
Vagy tán csak arra jó tikkadt, bús ételed . . .

S ha már szemednek nézelődni, az se jó,
Mert fáradt s elgurulna már e bús, szines üveggolyó,
Elnézni a sok furcsa partot, merre visz a céltalan
hajó,
S untatja már a fény, a rajta lágy arannyal
átfolyó . . .
Ha már a nagy tüzekből, mit az ifjuság rakott,
Bölcsességed repedt kemencéje melegül,
Melynek több a füstje, mint a melege . . .

277. Ó, MERRE JÁR . . .

Ó, merre jár, kit szívem még szeret,
S kiért tünődöm, esti hallgató,
Megvérez, esti bú, halk fegyvered . . .
S míg ringat fekete és altató
Tükrén a csend, a csend, a lusta tó,
Kezemre hajlik búsuló fejem,
Ó, istenem, meghalni volna jó,
Nyújtózni öntudatlan, végtelen,
És fedné őszirózsa vöröslomb fekhelyem . . .

278. ALKONY, BARNA HAJÓS . . .

Alkony, barna hajós, zöldszinü ég vizén
Felhőt aki feszítsz tarka vitorlaként,
S úgy lengsz itt a kigyúlt lámpasorok között,
Békén, mint aki révbe tér,

Mit hoztál? Füszeres, dús rakományt? Regés
Partok szűz biborát? Gyantalehű borok
Tömlőit? Puha szél keleti selymeit?
Álmok nagy, kusza szőnyegét?

Ében bút? Vagy ivor-fényü reménykedés . . .

279. Ó, LÍRA! . . .

Ó, líra, égő szó, lángnyelv a bús,
Kigyúlt lélekből más lelkek felé,
Hová csapsz gyenge fénnyel e borús
Világban, utat halk szikrád lel-é?
Hisz körülted lángol a nyomorúság,
A bánatok tűzvésze mint pokol
Süti e lelkek érző, gyenge húsát,
S a halhatatlan szépség haldokol . . .

280. CSÖND, CSÖND . . .

Csönd, csönd . . . a felhő, mit az est csavart
Az ormon át, fehérlő, tiszta turbán,
Agg kádi tar fején, ki . . .

281. DERŰT DALOLNÉK . . .

Derűt dalolnék, édesem, tenéked,
Mely, mint az alkony enyhe fénye, reszket,
És édes lánggal, mely gyújt s mégsem éget,
A fák közt még kis, zöld napokat rezget,

Derűt, mely úgy lebeg le könnyü szárnyon,
Szép, tarkarajzú szárnyon, mint a lepke,
Opál szinekkel lengve még az árnyon,
Amely a lankadt lombokat belepte . . .

282. FORRÓ NYÁRI NAP

Börtön vagyok ma, bús magamba zárt,
S kalitkám sodronyhálózata izzik,
Az idegek ! . . .

Most iszonyúak a forró faluk,
Fehéren izzik a meszes torony,
Vásott szaggal pörkölődő zsaluk
Körül por száll, szőke nyári korom . . .

Itt jobb. Az árnyék setét olaja
Hűsen keni a perzselt arcokat,
S a ménták hamvas illata . . .

283. DE SZÉTNÉZ AZTÁN . . .

De szétnéz aztán: hűs orgonafej
Billen mellette gyengezöld sövényre,
Lankasztván önnön dús illata, mely
Dagadva dől a kelyhek telt csövén le,
S reszket a sok kis lágy, lila hüvely,
Kéjes április sóhajtó növénye:
Kövér levél közébe zengve bú
Az ittas szél, s enyhül a renyhe bú . . .

284. ANDRÁSSY ÚT

Kölyök-cicák, szunnyadva most a gyúlt nap
Fényén, nyújtják így zsenge körmüket,
Ahogy most a kedves, sunyi rügyek
Görbén s lustán kis levelekké nyúlnak.

A felhők fenn, míg halkan tovamúlnak,
Mint némely halk fogat, mely a siket,
Fakockás uton lágy zajjal üget,
Puhán, szelíden, vígan —, úgy vonulnak . . .

285. EGY AGGOT ISMERÉK . . .

Egy aggot ismerék, ki nyáron át
Pipázva ült a tisztes, régi tornác
Hűsén, s elnézte ócska oszlopát,
Hol a vadszőlő gyenge szélbe tornáz.

Más mulatása nem vala neki,
Se asszonynép, se vadászat, se kártya,
Csak öblös tajtékjának fellegi,
S hogy olykor agg bajszát vén borba mártja.

Kocintottam vele egy-két pohárt,
De tréfaszó alig csúszott ki ajkán,
Tűnődött egyre csak, félig lezárt
Szemekkel, vén kupáit egyre hajtván.

Ó, nem volt ő a hangos részegek
Sorából, kiket erőtet a csuklás,
S az izzó fémkupolát réz egek
Alatt a nyári estben . . .

286. EGY EBRŐL

Egy eb lohol az utcán, mért látom most meg ezt?
És mért tűnődöm el kósza és csapzott sorsán?
Hisz reszket a világ, és forró vért ereszt
Miriád seb . . . Egy eb lohol az utca sarkán . . .

Mily hang halt meg, mely valaha dalolt?
És ez az éhes és rettentő, sárga ebszem
A véghetetlen hűség szelíd szép tükre volt,
Mért kell, hogy minden szépség odavesszen? . . .

Nem gondolok többé reá . . . igyekszem . . . . .
De . . .
Ó, sárga, iszonyú, züllött, bús, árva ebszem . . .

287. MINT HALK HEGEDŰSZÓ . . .

Mint halk hegedűszó távoli korcsmából,
Felém muzsikál a messzi ifjúságból,
Bár a hátam mögött az ajtót bevágtam,
Egy-két gyönyörű, halk, andalodó vágyam.

Hej, halk hegedűszó, távoli korcsmából,
Feléd figyelek ma az üres, korcs mából,
Muzsikálj, régi vágy, fütyörészs, emlék,
Mintha megint az a régi lennék . . .

288. ÉLLEL HULLÓ . . .

Éllel hulló nagy napfénylemezek
Forró esője, kába délután,
A fölforrt levegő tompán rezeg,
Gyér utcalombok árnyaznak sután . . .

289. MIT INTEGETTEK . . .

Mit integettek, vén hegyek?
Mit tudom én: hová megyek?
Mit ragyogtok, szelíd tavak?
Nem tart már ..... a vak.
Ó, nincs, nincs, nincs, nincs, nincs utam,
Micsoda árvíz .....
Revesen, gonoszul, rutan
Mily kidőlt tönkök fedik el . . .

290. KI TUD AZ ELSÜLLYEDT KINCSEK SORSÁRÓL . . .

Ki tud az elsüllyedt kincsek sorsáról,
Hajókról, melyek vígan úsztak nemrég,
Felvonni az emlékek arany vedrét
A mélyből . . .

291. TÖRMELÉKEK

Ó, lélek, vesd le szivárványezekéd,
Való rögök közt hajtsd nehéz ekéd . . .

*

Te érted, mondd, te érted? Gyenge, zöld
Vállával a kövek közé feszül
A zsenge fű, s mint egy smaragd sohaj
A napba reszket és . . .

*

Mint ezüst húron vont könnyű vonó
Szédítni tud, ha nézed: fel-le sétál . . .

*

Ó, szomorúság minden hegedűi . . .

*

Ma délután: séta a temetőben —
Ültem estig aztán egy padon —
És az este feketén, vakon —
A világ egy roppant ravatal —
És a nap, mely messze leesik —
Mint egy nagy véres göröngy —
Melyet egy roppant koporsóra vetnek —

*

Ó, asszonyom, ma, hallga,
A trubadúr, a balga . . .

. . . karja kitárván
. . . rózsaszín szivárvány

*

Életem emlékedtől fűszeres,
Mint ha alkony arany fáklyái égnek,
Bús illatoktól a setétedő lég . . .

*

Ti mind ilyenek vagytok: kecsesek és mosolygók,
Gyönyörű kezetek, édes, simogató,
..... a bánatot eloldók . . .

*

Szemeidet nem értem: oly fénylők és mosolygók;
Mélyükbe mégis titkon bánat temetkezett,
S becézni leng alá halk és keskeny kezed,
S mégis velük szivemben . . .

*

Dalol a patak a néma füzeknek,
Néma szívemnek dalol a világ,
De örök dala . . .
S ők mozdulatlan búval állanak . . .

*

Ó, múló, múló, züllő életem,
Ó, csillogó és pengő nyári percek,
Mint édes szopránt búgó, méla tercek,
Merengésem bánatosan kisér.
Hajam szála közt már akad fehér . . .

*

A balkonrácsra könyökölve, én
Jöttödre vártam, enyhe égi fény,
Felettem borús, jégkristály szinek . . .
Folyt át a magas égnek messzi mélye,
Halkan nyújtózva csillant fel a tó,
Olvadt gyöngyök vagy tán a felhők könnye? . . .

*

Fényes szemét, mely égi csillagok
Testvére volt, izzó vassal kitolták . . .
. . . . . egy vérszínü mén
És nyargal véle már négy hosszú éve
. . . . . sistereg
És elhagyták őt minden istenek.

*

Már kettőzted az ifjui évek csengetyü-számát,
Födön az őszi ezüst hordta arany koszorúd . . .
S hordta a gyászt is, a bús feketét, a fekete tenger,
Tükrözvén alakod, mély tükör és szemorú . . .
S este ha szállt és szálltak a tájra csendben az árnyak,
Mint alsó galyakon reszket az árva levél . . .

*

Mint a nyugodt láng sárga karéja, ha nyitva az ablak,
Reszket a hűs levegőn, s kék szinü lesz, halaványy . . .

1918

292. Ó, LÉGY MA VENDÉGÜNK . . .

Ó, légy ma vendégünk e nyári esten,
Holott borunk csak korcsma zagyva fröccse,
Ó, szállj ma hozzánk, Mámor, tarka isten,
Halk léptü ábrándoknak táncos öccse.

293. A NEDVES RÉTEN ÁT . . .

A nedves réten át iromba köd
Vonszolta lomha szörnyként kék hasát,
És elfeküdt a hűs füzek között —
S kórók meredtek rajta, mint törött
Lándzsák, melyeknek rozsdálló vasát . . .
És megakadt a parti fák között . . .

A fűzfák ágán, mint egy eleven
Csalánkelméjű függöny a szélben,
Lengett a szunyogok . . .

294. A SOK TAVASZI SZÍNNEK . . .

A sok tavaszi színnek mért örülsz,
A zengő zöldnek s mind a többinek,
Mely föld alól, szivárványfényü tűz,
Most fellángol, ó, mindez minek?
Bolond tavasz! te is csak elröpülsz,
Benned is él az örökélet vágya,
S téged is vár az ősz halottaságya,
És elvonulnak a harsány szinek . . .

1919

295. HAZÁM, HAZÁM . . .

Hazám, hazám, hazám, hazám, hazám!
— Ó, drága szó, te fájdalmasan édes,
Hittem-e, hogy még így szivemen égess,
Hogy drága szavad záporozza szám?

*

Ó, messzi dombok őszi szőkesége,
(Egy nemzet búja ül e dombokon)
Ó, esti lombok vak feketesége,
(Egy nemzet búja csügg e lombokon) . . .

296. Ó, RÉGI KÖLTŐ . . .

Ó, régi költő, ki napfényesebb
Időkben éltél, régesrég halott,
De mintha vertarany ravatalod
Volna a versed, csillogón emel . . .

297. KI ELVESZÍTÉ ÉLETÉT . . .

Ki elveszíté életét
Rossz évek és éjek során,
S meredt lelke nyugszik setét

Egykedvűség ravatalán,
Halott fejénél gyertya ég,
Virrasztó láng, vén, pisla bú,
S mellén ólomteher a lég
És hervadtvirág-illatú,
Ki, tetszhalottul hogyha tán
Felülne még, és lépne még,
Elfúni csöndes bánatát,
Mely gyertyaként mellette ég . . .

298. A VÉN MAGYAR HEGY . . .

A vén magyar hegy csöndes és borús,
Hervadt piros levéllel koszorús,
Az őszi nap rubinttal gyújtja fel,
S a szőlőfürt a csöndben énekel: . . .

*

Az este csöndes, elmúlt a szüret,
A felhők bús járása alacsony,
A vén szőlőhegy zordan felmered,
Viharra vár a néma Badacsony.
Őszi villámok sárga fénye lobban,
S az avaron rubint gyíkokat űz,
És felneszel, s dúdolni kezd titokban
A hegytetőn rakott venyigetűz:
Züm, züm, aluszol-e, vén hegy,
Züm, züm, kár .....
Züm, züm, szomorú szüret volt,
Züm, züm, ...

299. ÉDES KOMÁM . . .

Édes komám, fütyül a szél, hallod-e?
Ázunk-fázunk, rongyban járunk, vallod-e?
Csizmánk sarkán farkas kullog,
Torkunk körül .....
Fütyül a szél, minden csontunk bejárja,
Mi vagyunk az Európa betyárja!

Édes komám, fütyül a szél, hallod-e?
Jobb volna egy meleg kuckó, vallod-e?
Csaplárosné meleg karja, jó bora,
Hadd pihenne a vad erdők kóbora . . .

Ordas már a sági erdő levele,
Kopasz ág int a kurucnak lefele,
Nyalka kuruc, még a hitet vallod-e?
Gyere inkább, kösd fel magad, hallod-e?
Hívogatnak, nyalka kuruc, gyere már . . .

Ordas ág közt vigyori szél fújkál,
Sopron körül plundrás német bújkál,
Késmárk felett Thököly úr vára
. . . . . instált vacsorára,
Szőke Szamos arany vize, sajna,
Felveri a hangos . . . . . ,
Séjhaj, gyöngyvirág,
Mégis lesz még gyöngyvilág . . .

Kocints pajtás, nyakunkon az este,
Aludjon a búbánat, a beste,
Lesz, ahogy lesz, majd eljön a holnap,
Most füledbe angyal-frájj dalolgat,
Holdfénytündér pödri ki a bajszom,
Aszúboros átalagon alszom!
Séjhaj, gyöngyvirág!
Lesz miránk még gyöngyvilág!
A tejúton Csaba király holdas paripája,
Kö-ze-le-dik, hallod-e, hé! kupát köszönts rája!

300. FÁJVA SZERETNI . . .

Fájva szeretni, legfőbb törvény,
Igazságoknak örök szomorúja,
A nagy-nagy vágynak adatott
A legtöbb tövisből a koszorúja.

Micsoda szomjas, nehéz kőkorsókat
Cipel szegény vágy bús, remegő vállal,
S a kúton, hol a legmélyebb gyönyört
Merítené, . . . a halállal . . .

301. SZERETNÉK ÖRÖKKÉ ÍGY ÜLNI . . .

Szeretnék örökké így ülni, veled,
A kezed fogni és alkonyi ég
Opál borongásán tünődni,
Mit se várva.

Lelkem, az árva régi hárfa

Kiterítem mezítelen lelkem,
Hadd járja holdfény, anda szél,
Zengjen, mint árva aeol-hárfa,
Amely az éjféllel beszél.

Meghaltam én, vagy nem is éltem,

1920

302. BEÜLTEM MÁR . . .

Beültem már a Cháron csolnakába,
Pokolútra a vasszinű vizen,
S megadva várom, hogy hová viszen,
Milyen legalsó, mély pokol lakába.

Hallgat a száj, szólni ki volna kába?
A fényes égnek s földnek nem izen,
Nincs szerelem, emlék és vágy, hiszen
Minden nap új, vad kínt hurkolt nyakába . . .

És a sötét patakon áthozott,
Ó, mindörökre légyen átkozott!

303. BETŰK, BETŰK...

Betűk, betűk, ti téveteg vonalkák,
Szeszélyetek mi cél felé halad?
Ti, búm guzsallyán sodrott halk fonalkák,
Mivé lesztek ma ujjaim alatt?
Nem is tudom: szövöm csak, s bontom árván
A kusza dalt, s a tompa öntudat
Bús Penelope-kedve, mit se várván,
A rokka vak pergésén elmulat...

304. VOLT-E TAVASZ...

Volt-e tavasz az idén?
Ki emlékszik rája?
Édes fúvást fútt-e ránk
Langyos szellők szája?
Magyar rögök...

305. KI TUDJA...

Ki tudja, ez-é az élet,
Ez-é az igazi élet,
Ez a könnyes, furcsa, cudar,
Bús csárdája könnynek és vérnek,
Vagy lesz még másik ital?

Valahol, csillagokon túl,
Vár-e az Isten...

306. MI MÁMOR VOLT...

Mi mámor volt s öröm volt nemrég,
Így múlik el, alig szülemlék,
Most végtelen kín, s holnap — emlék.
S tudom: üdvök itala hűsét
Zamattal áldá bár derűs ég,
... örök íz a keserűség.

307. Ó, MINDEN MILY SZÉP . . .

Ó, minden mily szép s milyen közönyös,
Fekete fenyvek s bíbor horizont
S a messzi, szédült-messzi csillagok.

Én most magamban búsan forgatom
A magam zűrös és borús világát,
Melyben a bánat bús fenyője gyászol,
S lemondás fátyla, ködből lenge gyolcs,
Kötözi vágyam vérző horizontját,
S a halál ezer őrült gondolatja
Földobva bús egére csillagoknak . . .

1921

308. MADÁRCSICSERGÉS . . .

Madárcsicsergés,
Nyitott könyvemen napos lombok árnyéka reszket,
Ó, betűk, napos élet szürke árnya,
A lap szélén egy apró sugár fut végig.

Igen,
A fák nem nőnek az égig.

309. ISTEN VELED . . .

Isten veled, e végső szavakat,
Mik úgy lüktetnek, mint sebből a vér,
Fogadd el még, hisz úgyis elapadnak,
S jajongó bánatom fehér halott lesz,
Hideg és szótlan . . .

310. PRÓBÁLOM, HÁTHA . . .

Próbálom, hátha mondogat
Még ajkam enyhe zenét,
Zengeni kedves lombokat
S a lányok tiszta szemét,

Alkonyi halk jegenyesort,
Mely arany égbe vezet,
Mustizü csókot, csókizü bort,
Virágillatú kezet.

Zengeni dalt, melyben csupa
Pelyhes, halk szó piheg,
S a lelkek bús tükrét puha
Szárnnyal legyinti meg.

Szállj, dal, esti fecske, suhanj
A vak tavak fölött . . .

311. FEHÉR LESZ AKKOR MÁR . . .

Fehér lesz akkor már nehéz hajad,
S míg másod elnézed majd, mélabúval
Mondod: Mily furcsa barlang a tükör,
Mely esti szobát mutat s halavány nőt,
Kitől elmúlt bánat és szőkeség,
S ki úgy emeli halavány kezét,
Mint sárga napsáv az őszi szobában
Meggyújtja a bársonyszék pirosát,
És téveteg vetűl a limlomokra,
Egy székláb villog, s egy lehullt narancshéj
Tüze mutatja, mily szép s mily esendő,
És hogy elmarad minden földi pompa . . .

312. ŐSSZEL AZ ASSZONYOKRA . . .

Ősszel az asszonyokra nézni fáj:
Oly elviselhetetlen, milyen szépek . . .

*

Már ért-e mást is szíven ily bübáj,
Ha őszi fénnyel langyosul a táj,
Hogy érzi: asszonyokra nézni fáj . . .

1923

313. MI LETT A SÁRGA VIRÁGOKBÓL...

Mi lett a sárga virágokból,
Melyek az árokparton lángoltak, mint illatos tűzvész,
S árnyékuk egy pillanatra keskeny kezedre reszketett,
Testetlen, hűvös csók a hahotázó napsütésben,
Testetlen, hűvös csókja a dolgokban rejlő örök szomorúságnak?
Meghaltak azóta.
Parasztszekér sáros kereke letiporhatta őket,
Legelő ökrök szaggathatták lusta szájjal,
Koszorút köthetett belőlük egy kimenős cseléd,
Vagy úgy hervadtak el, egymás vállára borulva...

314. KÖLTŐ KÖNNYE...

Költő könnye: több az, valamint a mások
Arcán lepergő víz. Nemesebb vonások
Borúját redőzi a homlok, s az ajkak
Édesebb zengését formálják a jajnak.
Csók ha éri néha, abból fakad búja,
Csikordul fülébe a bánat kapúja,
Őneki, szegénynek, csak ártani tud már
Csók is, hogyha éri...

1924

315. ALIG KÉR MÁR SZERELMET...

Alig kér már szerelmet,
Ritkán riad a rest vér,
De add csak puha melled,
Mint édes testvér.

*

Hadd hajtom rá a fejem
Szálló és ejtő kebeledre...

316. ELKOPIK AZ EMBER...

Elkopik az ember,
Elvásik az élet,
Édes szerelemmel
Én már sohse élek.

*

Régi Vénusz-szobor,
Letörött a karja,
Feküszik a komor
Földekbe takarva.

*

Tedd ide a kezed
Csöndes homlokomra,
Simogasd meg, esteledik,
Hull a kedvem lombja.

.....

Úgy eszmélek rája,
Ha nedvesen megcsillan egy
Asszony piros szája.

*

Egy jó szivar mellett,
Egy pohár bor mellett,
Azt gondolom, hogy ennél több
Sohase is kellett.

Csöndes nóta mellett,
Jó borocska mellett,
De sok időm, kedves időm,
Boldog időm tellett...

317. ÚGY, ÚGY...

Úgy, úgy. Csak hajtsd le a fejed,
Kezedre hajtsd. Testvéri hűse várja,
Nincsen kivüle pihenő helyed,
E halk kezek bús öble enyhe párna.

Bántottak? Fájt? ...

1925

318. A VÉGTELEN, BÚS ÉJSZAKÁKON...

A végtelen, bús éjszakákon, amikor
A régi bánat csendbe forrni kezd, mint régi bor,
Mely habvirágot vet setét színére és fanyar,
S mert issza ajkad, félálomban elrévülsz hamar,
És víziót keringet szédítőn elébed, ködszerűt,
És sóhajokkal felhősíti sírva kis derűd,
A végtelen, bús éjszakákon, amikor
A percek halk futása szíveden fájón tipor,
Minthogyha vaspatkók érintenék a gyenge, bús szivet,
S az órák cammogása rajta lomhán úgy üget,
A végtelen, bús éjszakákon, amikor
E szív, e rejtelmes lény, a vérzősbibor
Kámzsájú remete a mellkas csontcellája rejtekén,
Vergődik...

319. A HAJA...

Akár egy régi kurtizán
Valaha Alexandriában,
Kinek arany-pánt csillogott
Ametisztszínű lágy hajában,
Úgy jön a halvány alkonyat,
A hold arany csíkjával ékes,
Eléje tárom arcomat,
Astarte édes lánya, égess!...

320. KINT JÁRTAM A LIGETBEN . . .

Kint jártam a ligetben, ah, a barna
Fák közt ósdin fakult a bús virány,
Ők még nem tudják, hogy ki ökre-barma
A sok modern, nagy művészi irány,
Lila hangulatot bármint akarna
Róluk pingálni — ah, a táj silány . . .

321. VONATRA ÜLNÉK . . .

Vonatra ülnék, pamlagán nyúlnék, leereszteném
nagy ablakát,
. . . szélparipák puha szügye és illatos sörénye,
Pipacsok, búzavirágok, gyújtoványfű, vadrepce s
az ajakos virágok kék csókjai,
Csókok az illatokban, szőkeségek a fényben, és ne
lássak több tintát és bánatot . . .

322. KÖSZÖNÖM HEGEDŰD . . .

Köszönöm hegedűd hangjait, zenész,
Barnák és búsak vannak köztük,
Mint őszi lomb, mint rozsdás venyigék,
És simák, édesek és hűvösek,
Mint női testek a fürdő után,
És könnyedek és fölényesek,
Mint a táncosok őrjítő mozdulatai,
Mint egy szőke főhercegnő mosolya,
Amelyről diákkoromban egy hétig álmodtam,
S feketék, mint a szénbányász köhögése,
Amely miatt diákkoromban egy hétig nem aludtam.

Most már higgadt vagyok . . .

323. MEGÜZENEM . . .

Megüzenem a violáknak,
Hogy még ne hervadozzanak,
Bár vége maholnap a nyárnak,
És kisebb körben jár a nap . . .

324. VITÉZEK, MI LEHET . . .

Vitézek, mi lehet
E széles föld felett
Szebb dolog a végeknél,
Hol az sok fájásnak,
Esztelen vágyásnak
Kopár tája véget ér,
Hol kínunk aláhull,
S kiszáll ez világbul,
Mint a pergő falevél?

Túl földi hazákon,
Az egész világon . . .

S édes robogással,
Nagy szép lobogással
Hűs csillagok képe kél . . .

Kősziklája véget ér . . .

325. EZ VILÁGNAK DOLGA . . .

Ez világnak dolga
Változzék latorra,
Hallod-é, jó cimbora?
Sebes madárszárnyon
Vagy aéroplánon
Itten hagyni jó volna,

Repülni a holdig,
Holott öve oldik
Túlvilági titkoknak,
Merre robogással,
Nagy, szép lobogással
Jobb csillagok rohannak . . .

326. EGY VÉGSŐ, IGAZ SZÓT . . .

Egy végső, igaz szót keresek.
De jaj, a szók mind üresek.

Egy lélekért nyúlna ki bús
Karom, de útban áll a hús . . .

327. ELMÚLT AZ ÉLET . . .

Elmúlt az élet. Már mehetsz, te, jámbor
Lélek, pihenni, esti csillagok
Fényében künn a temetőn puhán forr
A messzi élet. Fenn az ég ragyog.

De néked kedv és bú megfagyott.
Örök mosollyal ajkadon . . . csendbe
Fekszel hanyatt és édesen merengve.

Emlékszel még, hogy szólt a kántor
Bús basszusán . . .

És azután mindenki otthagyott . . .

1926—28

328. CSUPA KUDARC . . .

Csupa kudarc és csupa seb vagyok,
S mégis, mint szegény, tört, útszéli fák
Rügyeznek még, mikor a nap ragyog,
Lelkem hűsíti tavaszi virág . . .

329. Ó, FURCSA TÁRSAK . . .

Ó, furcsa társak, emberek,
Köztetek járni nem merek,
Idegen vagyok én,
Búsan bolyongok köztetek,
A jó szótól is reszketek,
Fázós vagyok s szegény.

Ó, voltam én vidám s merész,
Álmok gályáin tengerész,
Ki boldog partokat
Keresne, tündér szigetet,
De nem leltem, csak szivetek,
Mely rosszat tartogat . . .

És édes táplálék gyanánt
Ettem a lomha bú-banánt . . .

Mind ellenségesen lohol,
És jó tekintet nincs sehol . . .

Fáj nektek is az öntudat,
A ti szemetek is kutat . . .

330. A DALT, A DALT . . .

A dalt, a dalt immár felejtem,
A dalt, a dalt,
Az élet napja már felettem
Nyugvóra tart.
Maholnap megcsókolja már a
Horizont szélét, s elsülyed . . .

331. EGYHELYBEN ÜLNI . . .

Egyhelyben ülni resten, nézni a
Tapétarajz kúszását a falon,
Üres szemedbe tompán gyüjteni
Mindent, ami körötted tarka lom.

Lehajtani megadva a fejed,
Mert itt az este és az unalom,
Ó, mit beszéljen, aki fájni sem mer,
Mért vagy te itt, szomorú úriember? . . .

332. MIÉRT KELSZ ÚJRA . . .

Miért kelsz újra, vágy, hová merengsz,
Szavakba sírni az elmondhatatlant?
Dalt, mely már éteri magasba leng,
Tud a hangszer, melynek a húrja pattant.

333. MEGVÁLTOZIK . . .

Megváltozik szép lassan a világ,
Szelíden, halkan elsötétül,
Maholnap semmi se marad
Sok színéből, bolond tüzébül.

Nem vonz már semmi messzeség,
Nem szédít semminő magasság . . .

Nem akarnak sírni a szemeim . . .

334. TAPOSOM MÉG EGY KISSÉ . . .

Taposom még egy kissé. Hisz ezért
Fizetnek. Rajta, öreg taposó,
Csorduljon a lé. Must vagy vér? Mohó
Torkok hadd szörcsöljék. Tedd el a bért.

Régi mutatvány. Magam sem tudom,
Nem kóklerség-e? Valaki saját
Szívét tapossa, és a . . . . kád
Piros dalt buggyant édesen . . .

1.

Az élet lassan elfakul,
És nem lehet ellene tenni,
— Színes csodából szürke semmi —
Fakul és hervad és lehull.

Tanuld meg életed feledni
.....
Ha el kell a semmibe menni.

2.

Ó, Fortuna, szép istenasszony,
Hogy így elhagytál, nem panaszlom.
Mikor volt éltem indulása,
Volt még reményem egyre-másra . . .

3.

Így . . . ségesen, mint a régi költők,
. . . lógiával, ahogy már nem divat,
Isten, bús szivem téged idézget,
Isten, bús szivem téged hivat . . .

4.

Új szenzációk? Köszönöm. Az isten
Bennem meghalt. Csak fájni tudok én.
És hozzám lábujjhegyen közelítsen
Az élet, a vágy, a fény.

. . . csupa kéjes
Fájás, és semmi ünnepélyes
Pátosz . . .

5.

A tűnő ifjuságot mért sirassam,
A sírás is csak ifjúkorba szép,

Tünődve holmi illatos lugasban,
És simogatva kedvesünk kezét,
. . . a szív, mely izzott,
. . . jókedvünk édes napja ég.
. . . . . .
. . . . . .

Édes testén végigsimulni testtel,
Az ember ilyesmit idővel restel.

. . . jaj de más a vénülő búbánat,
. . . . . ragadós utálat.

336. A RAB

Mi jobb? — üvölteni talán?
Vergődni a börtön falán,
Vájni sírva, vérző körömmel,
Míg künn röhögnek kárörömmel?

Avagy hallgatni, az a jobb?
Ne hallja senki a jajod,
Barátkozni a mély homállyal,
Beharapott, fekete szájjal?

Mi jobb? — szavalni szüntelen? . . .

Vagy ez? — hallgatni szüntelen?
Feküdni, tetszhalott tetem,
Míg lobogva a ravatalnál
Veszett vágyak lángjai égnek . . .

*

Mi az, pajtás? üvöltenél?
A körmöd újra csupa vér.
Mit vájod . . . a falat?
Te meghalsz, s a fal megmarad.

Talán hallottál valamit?
Talán az erdő hangjait?
Átsusogott a kétöles
Falon a virágzó köles? . . .

337. VAN, AKI SÍR . . .

Van, aki sír, van, aki jajgat,
Van, ki őrjöngve káromol —
Én hűvösödve csukok ajkat,
Míg minden vesztés rám omol.

Ó, nem dicsekszem, nem a gőg ez,
Ne csodáljátok hős dacom,
Nem kevélység és nem erő ez,
. . . . . megfojtott panaszom . . .

338. Ó, EZEK A . . .

Ó, ezek a roppant kövek,
Vén ostromtornyok, vadak, merevek,
Ezek között lakik a Gyógyulás,
A szelíd . . . glóriás . . .

TRÉFÁS HÍRLAPI VERSEK; RÖGTÖNZÉSEK

1908 előtt

339. A DRÁGA KINCS...

A drága kincs, a drága zsold,
Alszik az isten s Beöthy Zsolt!

1911

340. EGYETEM NÓTA

Nem akarnék soká élni,
Azt szeretném csak megérni,
Hogy már egyszer, valahára
Mégis-mégis meglegyen
— Egyedem, begyedem —,
A debreceni egyetem!

Jaj, Istenem, milyen szép lesz,
Nem leszek, csak hatszáz éves,
S Szoboszlóig lengedező
Körszakállam lesz nekem
— Egyedem, begyedem —,
Mire meglesz, mire itt lesz
A debreceni egyetem!

Tiz fillért én minden héten
Félre teszek gonddal, szépen,
Hogy sok millió forintos

Tőkém legyen én nekem
— Egyedem, begyedem —,
Mire meglesz, mire itt lesz
Az a finom egyetem.

Néha ugyan az búsít még,
Hogy Debrecen eltűnik rég,
Hegyek nőnek a helyébe,
S vad erdők a hegyeken
— Egyedem, begyedem —,
Mire meglesz, mire itt lesz
Az a csecse egyetem.

No de nem ijedek én meg,
Beállok majd remetének,
Jaj de finom, drága, fényes
Remetelak lesz nekem
— Egyedem, begyedem —,
Hogyha lesz egyáltalában
Debreceni egyetem!

341. AZ OLVASÓHOZ

Ludas Matyit mindenki ismeri,
Híre hetedhét országot bejárt,
Ő volt, ki egy nagyúrnak isteni
Jókedvvel jól ellátta a baját;
A dölyfös úr nem fért már a bőrében,
S Matyi szólt: Ennek kend levét megissza,
Ha garázdálkodik, hát Matyi szépen
Háromszorosan veri kenden vissza!

Pöffeszkedő népség akad ma is,
Ki dölyffel magát feltolni meri,
A feje üres, a mája hamis,
S a jóízlést gőggel arcul veri;

Nem addig a ! Szóljunk oda nekik
Sorjában, hogy magát el egy se bízza:
Hallja az úr ! ha illetlenkedik,
Háromszor veri kenden Matyi vissza !

Ludas Matyit, a friss, vidám fiút,
Fogadd szívedre, nyájas olvasó,
Az út, amelyen jár, egyenes út,
S a szava nyílt, nem álnok sugdosó;
Jókedvét, mint derűs, arany vetést
Hinti a szívekbe, hogy majd e tiszta
Humort, e harsány, zengő nevetést
Szívetek százszorozva verje vissza !

342. NAIV VERSIKE A HÁZBÉRNEGYEDRŐL

Nincsen übercíher,
Azaz kabát felső,
De itt van, na, nincs itt?
A november — első !

És dohányom sincsen,
Se bankó és se réz,
De itt van a derék
Házmesterné, Teréz.

Hetvennyolc kilóval
Bús ágyamhoz belejt,
És ilyen a mondat,
Mit hanyagul elejt:

Nemde tudni tetszik
Ma járt le a negyed,
Másszon ki az ágyból,
És fizessen kegyed.

— Kimászok az ágyból,
Bemászok a pácba,

Csak ma lennél, Teréz,
Irgalmas apáca . . .

Légy gyöngéd, amikor
Két kézre pakolva,
Kidobsz a lakásból
A sárga pokolba.

343. A RIPORTER BÚJA

Ó, nekem kandi
Szemekkel be kell néznem a vesékbe,
Ki kell sütnöm: Mit gondol Gyuri Bandi
(Ha tudna gondolkozni szegényke !)

Ki kell szaglásszam,
Mi újság a szinházban.
S mily szépen énekel a primadonna lába,
És meg kell tudnom általába,
És kutatnom kell perverz vággyal,
Hogy is gondolja az ügyet
Szentesi bátyánk a Hortobággyal?
Nekem bele kell esnem,
Mint légynek a keserű sörbe,
A Csokonai-körbe,
S záp irodalmat kell szürcsölnöm ottan.
Aztán a napokba egy kommünikét kaptam,
Hogy szerkesszem ki szépen a lapban,
Hogy Pap Zoltán úr már megint rálépett
Bájdalocskái értékesítése végett
A türelmes Petőfi vállára . . .
Ó, Sára !
Ábrahámné ! dísze a bibliának !
Ki az első riportot csináltad,
Mikor az Úr jöttét kiszínezted a népnek,
Segíts, segíts, hogy oldjam ezt én meg:
E sok díszes hírt mind megírni szépen,
Hogy ki ne lépjen
A lépem, a lépem, a lépem . . .

A Stenczinger-ház a múlt héten
Sóhajtott egy nagyot,
S szólt: istenem, már valahára
Én is boldog vagyok!
Lebontanak, s nem mutat ujjal
Énrám minden gyerek,
Ó, végre, végre most szivemről
Egy nagy kő lepereg.

S pergett a nagy kő, és útközben,
Már mint egy kő szokott,
Direkt finom stílszerüségből
Egy munkást szétnyomott.
Éjnye! szólt meghatva a munkás
A szerencse mián,
Éjnye! szóltak a hírlapírók
S a rendőrkapitány.

És ezzel rendbe volt az ügy, mert
Nálunk ez így szokás —
De megvolt ám sértődve szörnyen
A kedves ócska ház.
Mit! szólt dohogva, ennyi nektek
Egy házomlás csupán?
Rajtam így napirendre tértek,
Mint egy döglött csukán?

No, most azért is bosszut állok!
— S tényleg bosszúra lázadt,
Felheccelt egy éjszaka minden
Bontás alatti házat:
Inogjatok, bomoljatok,
Dűljetek be legott,
Lássuk: hogy tetszik az uraknak
Az ilyen állapot?

Szegény bohó, vén Stenczinger-ház!
S naiv beomló házak!

Hát azt hiszitek, lázadástok
Itt bárkit is felráz majd?
Sebaj! szólnak a szétnyomottak
S a rendőrkapitány,
Sebaj! szólanak a szakértők,
Véletlen volt csupán.

Sebaj! szól az építőmester,
Úgyis bontani kellett,
Sőt haszon! A bontási munka
Evvel is kevesebb lett.
S hogy szétnyomódott egy-két munkás,
Szerencse! mondhatom,
Így majd kevesebb napszámot kell
Fizetni szombaton!

345. VERSIKE A HÁBORÚRÓL

Sose voltam háborúba,
Hej, pedig, de szép lehet,
Mikor csatát „nyer" az ember,
S mégis futva lépeget.
Én most is csak hírlapokból
Olvasom a zivatart,
Milyen szépen zeng az ágyú,
S milyen szépen dörg a kard.

Olaszország, e nagy csizma,
Olvasom, bőszen belép
A gyanútlan Tripoliszba,
S széttapossa a belét.
Ma ötezer török halt meg,
Tegnapelőtt hétezer,
Hej, barátom, Törökország,
Te most rosszul létezel.

Jaj, de ami a fejembe
Szöget vert és vereget,

Az, hogy ily hírt a világba
Olasz sajtó ereget.
Olasz sajtó, hm, hm, hej, hej,
Ez itt ám a bökkenő,
Hátha nem fenékig tejfel,
Mit hasamba be ken ő?

Legyet fogtam a tejfelben,
Légyként zümmögő gyanút.
S szóltam, na, most veszi hasznát
Az ember, hogy mit tanult.
Tanultam az elemiben
Összeadni keveset,
Adjuk össze, hány a török,
Aki eddig elesett?

Számolok már három napja,
Már alig-alig birom,
S kiderült, hogy kilenc miljom
Török halt el — papiron!
Hogyha ehhez hozzávesszük,
Hogy éppen nyolc millió
Törökország egész népe —
Kész a nagy ribillió!

346. BORDAL.

Fölfelé megy borban a gyöngy,
Jól teszi,
Tőle senki e jogát el
Nem veszi.

De hogy borban feljebb száll a
Telek-ár,
Csalfa város, hej! nekem ez
Tele kár.

Borközraktár, terményraktár,
Gépraktár,
Nem sokára nekem is fel-
Virrad már.

Mert nem a bor itt a fő! Nem
Kertelek,
Tetszik nekem szörnyen az a
Beltelek!

347. GORDONKÁS ELÉGIA

Casals Pablo —
Gordonkaművész, amint tetszik tudni,
S a Bikában játszott a gordonkáján,
Nos és oda alig tudtam bejutni,
Mert zsúfoltig gyömöszölte a termet
A sok-sok debreceni zeneértő
S a sok művelt kisasszony,
Ki otthon a zongorán zenesértő.
Casals Pablo —
Gordonkázott is nekik, ahogy illik,
Oly szépen s tébolyítón,
Hogy attul már a zsebbe bicska nyillik,
De mostan nem is ez a fontos — ácsi!
Ellenben volt ott egy bácsi,
Akin sehogyse látszott a hatás.

Engem, ki magánszorgalomból
Széplélek stb., szóval smokk-úr vagyok,
Ez a bácsi direkte meghatott,
S megszólítottam: Ahh, uram,
Túlfinomult lény, eszményi barátom,
Kiből, mint a sós kutakból Parádon,
Keserű bölcsesség spriccel szomoruan,
Én értem Önt!
Ugye, e zene, bármily fene-fínom,

Már meg nem indíthatja Önt? Ön kínon
S gyönyörön túl van, Ön egy felsőbb magasság
Rezignált régióiból gőggel tekinti,
Mily betanult s színlelt pózzal legyinti
A műgyönyör ütemes remegésre
Ę szép hölgyek fején a sok-sok frizura laskát?
A bácsi most rám megütődve nézett
S szólt: Fene enné az egészet,
De én még, uram, nem vacsoráztam,
S nőm őnagysága miatt itt kell lennem,
S nem lehet ennem,
S azt kell hallgatnom, míg e társaságot
Casals gordonkájáért eszi a frász itt,
Hogy közben a gyomrom, a gyomrom
Nekem beléptidíj nélkül is
Gordonkázik.

348. AZ ORVOSI KAR

Hej, szörnyű álmom volt ám az éjjel,
Megjelent búsan s ah, nem begyesen,
Megjelent ágyamnál, s a mellemre ült maflán
A debreceni egyetem,
Akiért írtam ezer vezércikket,
Akiért szidtam a zord kormányklikket,
S aki még mindig teng-leng betegen,
Ó, árva egyetem,
Feje még egyre bú-bogártól viszket,
Ę́s megvakarni hiába akarja,
Mert nincsen néki karja,
Hej, hiányzik néki
Az orvosi karja.

Mellemre ült s elsírta, mi a titka,
Ah, búsabban sírt, mint Simon Juditka,
Szegény kis egyetem, alig-alig ölnyi,
S az orvosi karja nem akar kinyőlni.

Sírása pedig szólott ilyenformán:
Brühühü, a kormány
Dédelgeti Pozsonyt, mint egy csecse nőt,
S neki hozatott a gólyával
Egészséges egyetem-csecsemőt,
Aki, mint egy csecsemőhöz illik,
Mihelyt alkalma nyillik,
Négykézláb mászkál, azazhogy négy-kar-láb —

De kiskutya farkát
Se ér az ilyen cudar állapot,
Mint az enyim,
Én csak három karral mászhatok,
Azaz csak másznék Debrecenbe,
Ha az olyan könnyen menne,
De a cívis,
Akármilyen szívesen hív is,
Mikor látja,
Hogy a negyedik karom csonka,
Visszaküld szépen a pokolba.

Így bőgött ágyamnál az egyetem,
S én szóltam: Sajnálom nagyon,
Nem segíthetek kegyeden,
De egy tanácsom, nézzük csak, vagyon:
Most, hogy finoman éljek a szóval,
Olyan ön, mint a sivár ormok fenyve,
Mit rosszul ragasztott a szirthez
A sors rideg enyve,
S mit egy kicsike szél is kidönt —
Rövidebben s őszintébben szólván,
A fene egyelőre megette önt,
Azaz hogy önnek az orvosi karját.

De nézze, úgy hallom, fel akarják
Építeni itt majd az új közkórházat,
Oda ön három karral is bemászhat,
Bérel egy ágyat,
Belefekteti csonka és bágyadt
Tetemét,

Eszik egy pár millió-pecsenyét,
Szopik egy kevés pótadó-tejet,
Lenyel egy-két interpellációt,
Kiböjtöl négy-öt generációt,
Túlél vagy tizenöt kormánybukást,
S mire majd dédunokáimnak
Kinő a foga
S az általános választójoga,
Ha isten úgy akarja,
A kórházunkból impozánsan
Végre kinőhet majd magának is
Az orvosi karja.

Az egyetem szavaimra elájult,
Csonka kebeléből így tört ki sóhaja:
Na ja! . . .
S engem és ágyamat megvetve mélyen,
Három sánta meglevő karja-lábán
Elbicegett az éjben.

349. ARANY-BIKA KESERGŐ

Az én bús ajkamról,
Haj, csak csupa jaj száll!
S mint a pici hajszál
Abba a levesbe,
Amit nálam főznek,
Úgy lóg bajszom éppen
Sós, bús levesében
A lecsurgó könnynek . . .

Arany-Bika-Boci,
Boci-boci tarka,
De megdöfött engem
Arany-Bika szarva.
Százezer forintom
Alig gyűl egy évben,
S százezer irígyem
Alig enged élnem.

Százezer forintom
Zsebre sodorintom,
S könnyes szemmel nézek
A jövő elébe,
Könnyes szemmel lépek
A nálam étkező
Pasasok belébe.

Pasasok, pasasok,
Fene a hasatok,
Zsebrerakom összes
Bankótok s vasatok,
S ti ennek fejében
Enni kivánnátok?
Banketten dőzsölni?
— Verjen meg az átok.

Csekély ötven kroncsi
Nálam egy teríték,
Ilyen piti pénzért
Vajjon mit terítnék?
Ha ezen tűnődöm,
Kiver a veríték,
Pedig már sok jeles
Menüt sikeríték.

Könnyeimből főztem
Levest, ah, mily étek!
Gyér hajszálaimból
Garniroztam bőven,
S nem kellett tinéktek!

Saját cipőm talpát
Szűz-sültté pirítám,
Ó fehérneműim
Fazékba borítám,
S laskává metéltem,
— Mégse kellett néktek,
Nem értem, nem értem . . .

Őseimről maradt
Bidermájer rétest,
Hűt, sziklaszilárdat,
Csaknem ezerévest
Különös kegyképpen
Raktam elibétek,
Ha még ez sem ízlett,
Mifenét ennétek?

Ajjajjaj, hajjajjaj,
Brühü-brühü, ávé,
Aztán még hátra van
A fekete kávé,
Suviksszal színezem,
Kőporral ízezem,
S zamatosításul
Könnyemmel vizezem.

Nem birom sokáig,
Boci-boci tarka,
Ne bökdössön engem
Arany-Bika szarva,
Nyomorult százezer
Forintos üzletek,
Maholnap itthagylak,
Brühühü, bennetek . . . .

Eldobom magamtól
Ezt a cudar éltet,
Brühühü, bemegyek
Konyhámba, s beveszek
Egy mákos metéltet . . .
Ajjajjaj, hajjajjaj,
Utolsó ítélet ! . . .

Tetszik-e tudni, mi a tárlat?

Kit ez irányban kíváncsiság bök meg,
Menjen fel szépen a városházba,
Ahol ez önöknek
Szemléletileg meg lesz magyarázva.

Rá fognak jönni, ha belépnek oda,
Hogy a tárlat — az a két üres szoba,
Amikbe nincsen egyéb bútor,
Csak vásznak s vászonra kent pépek,

Mert bárhova lépnek,
Csak képek,
Pokolin szépek
Zöldülnek s kékülnek önök elé,
S önök is kékek s zöldek lesznek belé,
És stílszerűség végett
Önök is vágnak egy sanyarú
Képet.

Elmondom, miket láttam most ott.

Figyelmem sok nemes dologba botlott,
Láttam csirkét, melynek tolla bibor,
S melyet vászonra költött és kotlott
A zseniális Bakos Tibor.

S láttam egy vásznon, mely rendetlen itt függ,
A Pálfy paprikáit, címük:
Csendélet. Szimbolista mű ez,
S valószínűleg ily értelmű lesz:
A sötétzöld és puffadt paprikák
Téged példáznak, burzsoá-világ,
Mely csendben zöldülsz, s békén savanyodsz,
De vége már dohos harmóniádnak,
Mert ennek most nyakára hágnak
A cucilista elvtársak keményen,

S úgy tönkreteszik zápult összhangod épen,
Mint ezen szellemdús képen
Az ideapplikált
Forradalmi, jajvörös paprikák
A színharmóniát.

Aztán láttam ott őszi képeket,
Melyeken az volt kipéldázva,
Hogy nézne ki a világ őszi frásza,
Ha az istenke köd helyett
Paradicsomszószt zúdítna a világra.

Aztán láttam ott Toroczkai-boglyát
Császárzsemlye-stílben nemesítve,
S egy képen Turai bácsi kék frakkját
Nyári égboltnak kifeszítve.
A sárgarézgomb volt kikészítve Napnak
S a kávépöttyök viharfelhő-habnak.
S láttam sok gyanús-zöld lombkupacot,
Merész színkígyót, sőt színkukacot,
Amint nyüzsgik Oszvald világhírét . . .

Ó, ilyen tárlat nem volt soha itt még,
Ó, ilyen tárlat többet sose lesz.
Mily képek!
Mily pokolin szépek!
Zöldülnek és kékülnek önök elé!
S önök is kékek, zöldek lesznek belé,
Ó, nézzék meg és stílszerűség végett
Vágjanak önök is egy savanyú
Képet . . .

351. DR. SIKOS CSÁNDOR VERSE KARÁCSONYRA

Szép szerszám a bicikli,
Két kereke van s mindkettő kerek,
Szép ember az operatőr,
Szépek az operatőr-sikerek.

Nincs énekes az operába,
Ki a magas c-t így kioperálja,
Azaz „kivágja", tetszik tudni,
Mint ahogy sikert operál
A késem, hogyha szuperál.

Olykor, mikor az agg belek
Lesznek rövidlátó és vak belek,
Már tudja mind, mi a teendő:
A kórházba eltapogat,
S ottan éntőlem kapogat
Gyógyító döfést minden beteg bendő.

A múltkor egy falábat operáltam,
És a beteg jaj nélkül tűrte, bátran,
Mert gyöngéden kezeltem őt,
S közben vigasztaltam: ne féljen,
Gyerekség az egész ügy, kérem,
— S tényleg, azóta új falába nőtt.

Most egy új nagy vívmányon dolgozom,
Szenzáció, ha meg tudom csinálni,
Probléma ez: hogyan lehetne
Biciklin ülve operálni?
Mert ez időnyerés volna, az ember
A bicikliről le se szállna,
Csak odaállna
S operálna.

Szép szerszám a bicikli,
Két kereke van, s mindkettő kerek,
Szép ember az operatőr,
S szépek az operatőr-sikerek.
Nincs énekes az operába,
Ki a magas c-t úgy kioperálja,
Azaz „kivágja", tetszik tudni,
Mint ahogy sikert operál
A késem, hogyha szuperál.

352. ÚJÉVI VERS A VÉN HÁZALÓRÓL ÉS A FIATAL VIGÉCRŐL

Hölgyeim és uraim,
Tizenkettőt kongott az óra,
Figyeljenek most szépen, ahogy illik,
Erre az érzelmes búcsúztatóra,
Melyet mint „hősnő" most elrebegek,
Lévén az én szerepeim
A tragikus és komoly szerepek.

Jelentem hát a hölgyeknek s uraknak,
Hogy míg Önök itt ölébe csücsültek
Pezsgős jókedvnek s rózsás hangulatnak,
S mulatnak —
Azalatt meghalt az öreg Náthán,
Akinek bánat-batyu volt a hátán,
Meghalt a könnyet mázoló,
Vesékbe gázoló,
Rossz portékákkal házaló
Ó esztendő,
S most új, vígabb élet kezdendő!

S hogy e vígságot stílusosan adjam,
A hősnő-jelleget, bárhogy is szeretem,
Most levetem,
És eljátszom Önök előtt
Egy lengébb s vígabb szerepem,
A zord jámbusokat ma csípje kánya,
Ma én vagyok Szilveszter szobalánya,
S bejelentem,
Hogy most egy új vendég érkezett,
Valami víg monoplán-szerkezet
Röpítette ide,
S két nagy koffer van a két kezibe,
Melyekben, mondja, jó kedvet és mámort
S más ilyen finom, kedves portékát hord.
S átnyújtotta a névjegyét,
Hogy hozzam be s mondjam meg a nevét,
Hogy ő a Boldogság és Társa-cég

Kiváló s megbízható utazója,
S a neve, mely mással össze nem téveszthető,
A neve — Boldog Újesztendő!

Kérem, ez ifjút a kofferjével
És minden drága offertjével
Fogadják szívesen!
Úgy látszik, megbízható vigéc,
Bizalomkeltő, ahogy kinéz,
Bár még Bérczinél is sihederebb,
Jóképű s elegáns gyerek,
S mivel a rendelés máris elkezdendő,
Hát kezdem én s mondom: nos, újesztendő,
Lássuk, hogy milyen finom árut tart most,
Kérek ezennel egy forró, zúgó tapsot!

353. DR. SIKOS CSÁNDOR ÚJABB VERSEIBŐL

Nem vagyok én sakter,
Ámbár mindig metszek,
S mint metsző-karakter
Mindenkinek tetszek,
Vadászom és sportolok,
Biciklimmel port tolok,
Ámde mindez sifli
Ahhoz, hogyha egy beteg
Késem alatt nyekereg
S hajlik, mint a kifli.

Szép hüvelyes vetemény
A kolbász s a borsó,
De mégis a legkülönb
Köztük a koporsó,
Erről jut az eszembe,
Volt múltkor a kezembe
Egy oly beteg lába,
Aki azzal mindenképp
Azt mondta, hogy belelép
Direkt a halálba.

No de én kieszeltem,
Hogy oda ne lépjen,
Mindkét lábát leszeltem —
S így lekopván a lába,
Nem léphetett halálba,
Élve maradt szépen,
Ha nem is túl épen.

Most is megyek, sietek,
Bicikli-halálban,
Mert az ó-év nagy beteg,
S hívat holtraváltan,
Meghallotta ugyanis,
Mily nagy a tudásom,
S reméli, hogy élvemarad,
Ha megoperálom.

Mert nem vagyok én sakter,
Ámbár mindig metszek,
S mint metsző karakter
Mindenkinek tetszek,
Vadászom és sportolok,
Biciklimmel port tolok,
Ámde mindez sifli
Ahhoz, hogyha egy beteg
Késem alatt nyekereg
S hajlik, mint a kifli.

354. DOBOS PAVILON-KESERGŐ

Van sok dobos közvitéz,
Van sok dobos torta,
De nagyerdei Dobos
Nincs minden bokorba,
Ajjajjajjaj, brühühü,
Sorsom de mogorva,
Dobosból már személyem
Ki vagyon kotorva.

Sírok, szemem már lobos
A sok égő könnytül,
Kis pavilon, szép dobos,
Sírva válok öntül,
Hol fogok én ezután
Nyári szezont nyitni
S nyári kiszolgáláshoz
Semmit se konyítni?

Téli étlapjaimra
Sok cikk volt felvéve,
Ami a publikumnak
Nem ment a belébe,
De nem volt baj, megmaradt,
Jó vendéglős így arat,
Félretettem nyárára,
Kivittem a zöldbe,
S a Dobos étlapjain
Lettek eme avatag
Étkek leközölve.

Lehetett ott étkezni
Fává meredt sajtot,
S kapni pörkölt-alakban
Zamatos hashajtót,
Elvénhedett krémesek,
Dobostorták, rémesek
Voltak a Dobosban,
Jajjajjajjaj, brühühü,
Régi időm, gyönyörű,
Hova tűntél mostan?

Kidobtak a Dobosból
A sok nyári cikkel,
Dühében most bús szivem
Ugrál s olykor dsiggel,
Most már hazavihetem,
Magam búsan ehetem
A pörkölt hashajtót,
S a kőkemény sajtot

Kis baltámmal nehezen
Most magam tagolhatom,
S ezeréves szalámim
S illatos parizerem
Most magam szagolhatom.

Üldögélek egyedül
Az Arany Bikába,
Annak is a második,
Rondább udvarába,
Könnyzacskót kigombolok,
S zokszavakat mondok,
A Dobosra gondolok,
S emlékére dombolok
Egy új szemétdombot.

1912

355. SZIVADAR-KERINGŐ

Én vagyok a Szivadar,
Közéleti zivatar,
Akinek nincs mása,
Kimondhatom kereken:
Közéleti tereken
Én vagyok itt ugri-bugri
Egyiptomi sáska,
Drága, kedves, kellemetes
Egyiptomi-begyiptomi
Finom kis csapáska.

Egyiptomról jut eszembe
Cigaretták titka,
Amik nálam kaphatók
A fő-fő trafikba,
Felhasználom ez alkalmat,
S mint ügyes gseft-ember,
Ajánlom a szivarjaim,
Ezekbe van becsavarva
Legtöbb madzag s kender.

Hogy születik az ember,
Elmondom most sorba,
Van, ki pünkösd napján lett
Egy rózsabokorba,
Föld porából született
Ama bócher, Ádám,
Borda-csontból nőtt ki Éva
Ádám apó hátán.

Ami engem illet, ím,
Hadd legyen kivallva,
Engemet úgy találtak
Egy kuba-szivarba,
Mint a tengeri között
Kükerice Jónást,
Hallgassák meg szívesen
Ezt az intim gyónást.

Aki engem megtalált,
Elmerengve mondta:
Ni, mi van a szivarba!
Egy fületlen gombka!
Elgurított, s gurultam
Direkt Debrecenbe,
S itt trafikot nyitottam
A Dréherrel szembe.

Így lettem én Szivadar
A cívisek táján,
S megkezdődött gyönyörű
Közéleti pályám,
Beláttam: a szivarból
Szépen száll a füst föl,
István malom kéménye
Mégis szebben füstöl.

István malom kéménye
Lett vágyam szivarja,
Arrafelé szálldogált
Ambicióm varja,

Aztán ez is elég volt,
Más dolgokra várok,
Ambicióm varjúja
Más sajtokért károg.

A malmot átengedem,
Hadd pislogjon szépen
Immár miskolci béka
E kocsonya-lében.
Engemet más kocsonyák
Szép reménye renget,
Jövendő nagyságomról
Édesen merengek.

Vágyaim édes szava
Szívembe dumálja,
Én leszek a közgazdaság
Dicső Gyan Thulája,
Vagyok én is nemes fém,
Igaz tula-fajta,
S biztatgatom magamat:
Rád vár a közgazdaság,
Ne könyörülj rajta!

Mert én vagyok Szivadar,
Közgazdászi zivatar,
Jeges eső, minden,
Én mindenhez konyitok,
S közgazdaság bőgni fog,
Ha kupán legyintem.
Közgazdászi rémregény
Lesz e dicső pálya,
Mert megmondom kereken,
Közgazdászi tereken
Én leszek e mafla város
Dicső Gyan Thulája!

356. FLEGMA-VERS A SZEZONRÓL

Újra megjelentem,
S újra könnyet ontok,
S ráadásul egy szép
Szezon-verset mondok.

Csinos-kis szezon-vers,
Direkt megható ez,
Meg is hallgathatja
Szépen, aki jó lesz,
Aki illedelmes,
Engedelmes módon
Eljár a Bikába,
Hogy ott becsapódjon,
S méregdrága pénzért
Dühében a nyelve
Végre is kilógjon.

Gyan Thula kartársnak
Ajánlom e verset,
Mert ő is lapjában
Gyakran tálal közre
Sok zöldet és nyerset.

Illatozzál, kis vers,
Lelkem gomblikában,
Mint Szivadar kartárs
Közgazdász berkekben
És én a Bikában.

*

Ez a kis szezon-vers
Arról érzeleg ma,
Hogy a farsangban is
Legszebb kincs a flegma,
Ezt bebizonyítnom

Könnyű, mint az álom,
Eme kis esettel,
Mely nálam esett el
Egy bikai bálon.

Akkor este, kérem,
Annyi volt a vendég,
Mint az elemiben
A zsúfolt növendék,
S ezek a vendégek
Mind a foguk fenték,
S minden fog ezt fente:
Valamit már ennék!

Ijedten jött hozzám
Valahány pincérem:
Jaj, mit adjunk enni?
Spájzban és konyhában
Nincsen semmi, kérem!
Mosolyogva szóltam:
Fődolog a flegma,
Hát feltétlen muszáj,
Hogy ők egyenek ma?

Nem feltétlen muszáj,
Hogy épp ők egyenek,
Elég, ha egy eszik,
Ha a fene eszik,
Hát az egész bandát
A fene egye meg.

357. CAMERA OBSCURA-DAL

Megkérdezett engem a
Budapester Pressze,
Hogy ha meglesz hamar a
Pénzintézet-kamara,
Kedvem ehhez lessz-e?

Önérzetem megdagadt,
S köptem kettőt, messze,
Hej, kis kamra, nagy kamra!
Ájulj el a szavamra,
Budapester Pressze!

Bölcsességem tehene
Letejel most bőgve,
S kiböfögik a rimek:
Mit tud egy bölcs, akinek
Szarva közt a tőgye!

A kamara-szétválást
Én „naivnak" tartom.
Aki bent van a pácba,
Az iparkamarába,
Annak nincs több pardon.

Aki egyszer benne van,
Egy pár évet elnyög,
Kifoly szépen a szeme,
Elfogyasztja a fene,
Hisz én vagyok az elnök!

Az én kamrácskámból hát
A kilépés vétek,
Dögöljenek bent, mint a
Finom szivarjaimba
Sodrott sváb-betétek!

Külön pénzintézeti
Kamra minek néktek?
Ha épp külön kamra kell,
Dalom ím megénekel
Ilyet is egy szépet:

Camera obscura ez,
Azaz: sötét kamra,
Amely szemet düllesztve
Pislog, s rá van illesztve
Direkt a — n y a k a m r a!

Ó! bakkarát!
Jaj, jaj, brühü,
Ó! bak-ka-rát!
A fene rád!
Mikor neved
Eszembe jut,
Az összes könnyem
Az orromba fut,
Jaj, jaj, jaj, jaj,
Ilyen petropeczt vén fiút,
Mint most én vagyok,
Ki látott?

Ugye senkise látott?
S ki látott ilyen fene szörnyü bút?
A pech, a pech, a pech
Csúnyán a hónom alá nyúlt,
Akár csak e cicának itt előttem,
Kit a háztetőrül lelőttem,
És feltálaltam mint pecsenye-nyúlt.

A bakkarát, a bakkarát
A múlt héten, ajaj, énrám vadászott,
Rám uszította a pech agarát,
S a pech-agár direkt nyakamra mászott.
De ez még nem lett volna baj,
Ajaj,
A baj az volt, és az volt a kár,
Hogy a pech-agár
A tárcámba is beleharapott,
S kiharapott belőle
Egy tízezer koronás darabot.

A dolog úgy esett, kérem,
Hogy ott ültünk talpig fehérben
A Bikában, a bakk-asztal körül,
Mely közkedveltségnek örül.

Azt, hogy talpig fehérben ültünk,
Érteni, kérem, úgy tessék,
Hogy egyikünkről-másikunkról
Már a gúnyát is lenyeregették,
S úgy kibicelt ott keserűen
Alsó fehérneműben,
Mint a fakóra ázott svábbogárka
A Bikában kapható
Angol-keserűben,
Vagy mint Ádám a fűben,
Mikor szegény izraelita lelkét
A paradicsomból kitessékelték.

Ó, paradicsom, bakk paradicsom!
Onnan engem is kitessékelt
Bardócz biztos úr, éppen amikor
Tíz szép ezres bankóval spékelt
Tárcámmal adtam a bankot.
Istenkém, de szomorú hang vót,
Amit akkor kiadtam.
De ez még nem lett volna baj,
Ajaj,
A baj az volt, amely búra hangolt,
Hogy el is veszítettem a bankot,
A szép tíz ezresbankót,
Ó, bankrott, szomorú bankrott . . .

Vissza se sírhatom,
Pedig visszasírnám,
Könnyemmel a várost
Elborítni bírnám,
Mint egy nagy sós tenger,
S jaj, csak ingyen sírok,
S nevet minden ember . . .

Mi lesz most már vélem?
Tönkrementem, kérem,
Alig keresek már
Óránkint száz kroncsit,
Maholnap én leszek

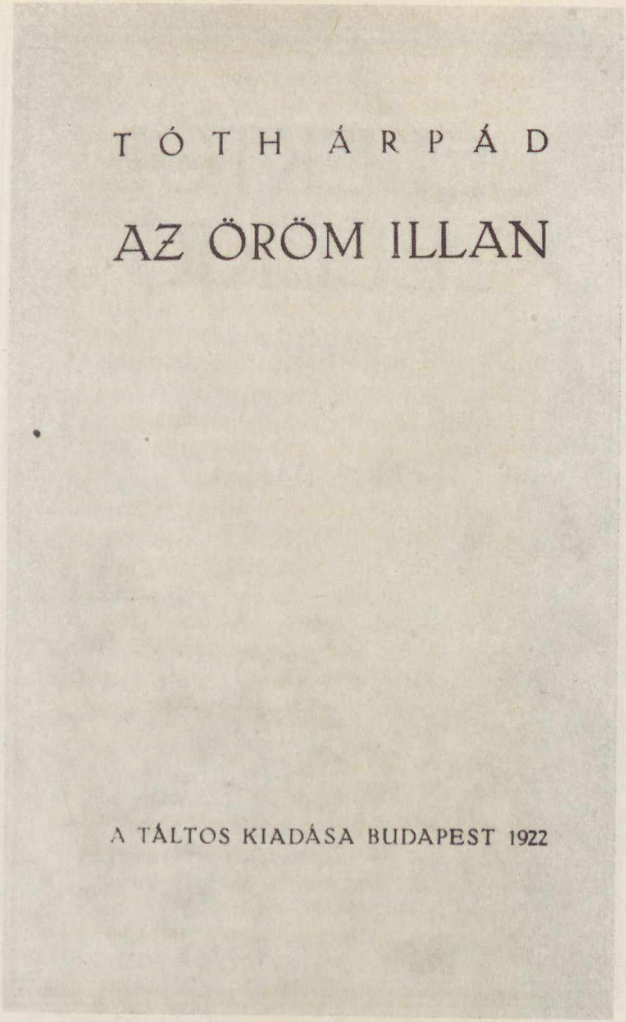

Tóth Árpád harmadik verskötetének fedőlapja (1922)

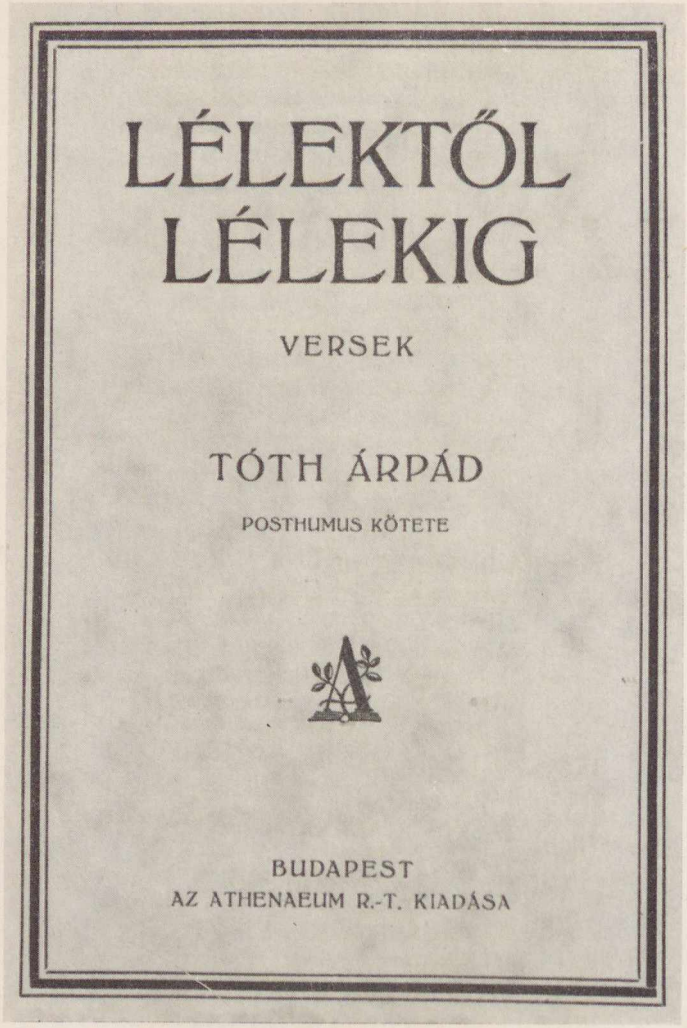

Tóth Árpád negyedik verskötetének fedőlapja (1928)

A legtönkrementebb,
A legárvább roncs itt,
Olyan koldus leszek,
Mint a szegény Rotschild . . .

Kénytelen leszek már
Házalni, koldulni,
Önökhöz e dallal
Zokogva fordulni:

Szegény Aranybikást
Lám az ág is húzza,
Szegény Németh Andrást
Lám a bakk is nyúzza
S a rendőrségben is
Oly rossz már a zúza,
Finom üzletkéim
Ravaszul szétzúzta.
Adjatok, adjatok,
Amit isten adott,
Egy fillért, két fillért
Vagy esetleg hatot.

Adjatok, adjatok,
Amit isten adott,
A szegény koldusnak
Egy-két pénzdarabot,
Ha öt krajcárt adtok,
Az is jó lesz, szép lesz,
Hozzácsatolom majd
Megmaradt tőkémhez,
Úgy hogy ilyen formán
Vagy egy félmilliőm
S még tiz fillérem lesz,
Kabala tiz fillér,
Melynek birtokában
Szívem új reménnyel
Újra bakkot rendez.

359. AERENTHAL MEGY . . .

Az újságlapok
Fennen hirdetik,
S mi jámborok
Csak elhisszük nekik.

Garmond betűkből
Durchschussolva jól,
Száll, száll a hír
A megkent gép alól.

Aerenthal megy!
No, tán javára vál,
Hisz örökké csak
Ő sem álldogál.

Hát ül és megy,
S ha kedve úgy vagyon,
Elheverész
A ringó pamlagon.

A publikum meg,
Mint eddig csinálta,
Unalmasan
Bámul a nagyvilágba.

Mert nem történik
Oly nagy változás!
Aerenthal megy,
És jő helyette más . . .

360. LEVÉL

Tekintetes Tanács,
Fogadja intésem:
Mit oly féltve őriz,
Nagy büszkeségéről
Letenni ne késsen.

Ne hevítsék lelkét
Kolosszális vágyak,
Hogy az idegenek
Egykor még Debrecen
Csodájára járnak.

Hogy azt a nagy tudást,
Ami bennünk görbed,
Ellessék — s a maguk
Részére hódítsák
Ezt az áldott földet.

Hogy eret vágjanak
A nagy gondosságon,
Mitől minden polgár
Jólétben fürdik itt
A cívis határon.

Mondom, a nyeregből,
Jó lesz lejjebb szállni,
Mert hiszen Tek. Tanács
A szívből minden nap
Új csalódást vált ki.

S elolvad reménye
Szalmája, szénája,
Mint a tisztelettel
S illő hódolattal
Alulírt jégpályа.

361. BIKA-BANDI MEGFÜRDÖTT

A múlt héten,
Mint a kis kacsa
Fekete tóba,
Elvittem magam mutatóba
A Margitfürdőbe szépen,
S megnéztem
A nagy bazin vizit.

Sőt!
Akár hiszik,
Akár nem hiszik,
Úgy végződött e vizi vizit
Ottan,
Hogy — megmosakodtam!!!

A langyos bazin közepébe
Fürödtem, fürödtem a lanyha lébe
Három éjjel és három napig,
Mint a kis kacsa,
Aki a mesebéli
Fekete tóba lakik . . .
Nos?
A bazin vize fekete lett,
Mint a sátán,
Én viszont nem lettem tisztább,
Ellenben bevallom eztet:
A fekete víz láttán
Mozgolódni kezdtek
Bennem az itt közreeresztett
Finom kis hochme-giliszták:

„Andris! Bika-Bandi!
Ide nízz!
Mitül lett ilyen fekete
Ez a víz?
Ugy-e attól, hogy te
Belemásztál?
S gyönyörűségesen
Beleáztál?

Na hát!
Mennydörgős mennykő s bakkarát!
Miért van hát a publikumnak
Panasza rád?
Hiszen te, Andris,
Ott se teszel mást, a Bikába,
Minthogy belemászol

S beleázol
A fürdők leglangyosabbikába,
Tudniillik annak a reménynek
A vizébe,
Hogy smucigságodban lesz szünet,
És végre már lesz köszönet
A nálad felszolgált izékbe.

Hát ugye, Andris, Bika-Bandi,
Beleléptél e remény vizibe,
S a szép reménység-fürdő
Megsavanyodott,
Befeketedett
Izibe — ?
Furcsa, hogy a buta publikum
Ezt a fekete lét
Mégse veszi be . . ."

Mikor ezt a szép allegóriát
Végiggondoltam,
Rikkantottam egyet: vivát!
Fene egye Samut meg a libát!
Hisz én dicső, nagy ember vagyok,
Nálam csak Gyan Thula nagyobb
S esetleg Szivadar,
Aki a közgazdaságban
Ahol nem viszket, ott is vakar!

S duzzadó pocakkal
A fürdőből kiléptem,
S hazabaktattam
A Bikába szépen,
S azóta a kávéházban
Feketét direkt olyat főzetek,
Mint amilyen a bazin a gőzbe lett,
Mikor belőle kimásztam.

362. GYAN THULA PÁLYÁZATI HIRDETMÉNYE

Pályázatot hirdetek ezennel,
Hogy amit leírtam mind a négy balkezemmel,
A „Debrecen a holdban" című,
Szép zöld színű
Darabot
Alakítsák át hamar operává,
Mert különben harapok.

Jól megy most itt az operáknak,
Az orvosok operákkal operálnak
Sikert s babért —
Nahát!
A darabom én se írtam
Lencséért s babért,
Alakítsák át operává
Hamar, hamar!
Gyan Thula újra sikert akar!

Feltételeim a következők:
A hangszerelésből ki lehet zárva
A hegedű, a bőgő s a többi,
De legyen a partitúrába
Auzgevélt tizenhárom — hárfa,
S mely a hangulatot a darabomhoz
Stílusosan nyekergi,
Ugyanannyi verkli . . .
S legyen ezen kívül még komponálva
Egy új hangszer, direkt a darabomhoz,
Alakja lehet szintén — mondjuk — hárfa,
Vagy akár furulya —
De billentyűk gyanánt
Kofanyelvek lengjenek rajta lágyan,
Ó, egy ily kofakoncert, ez a vágyam,
Egy ily hangszer, mely azt imitálja,
Hogy mily szépen óbégat a kofák édes nyája,
Mikor kiváló lapomban
T. c. regényeim sillabizálja.

Fel hát, zeneszerző urak!
Zenésítsék meg azt a darabot!
Mert különben kritizálok
S harapok!

363. PROLÓG

Hölgyek s urak, amit én itt elmondok,
Isten bocsássa meg —, az biz a prológ,
Vagyis az a finom Damokles-kardocska,
Mely minden műsor kezdetén
A közönségre fenyegetve lóg.

De ne féljetek, nem lesz veszedelmes,
Se túl illedelmes, se túl terjedelmes,
Meghallgathatja minden ember,
Nem muszáj elaludni tőle,
Sőt, aki jól idefigyel,
Még azt is megtudja belőle,
Hogy itt mi készül,
Hogy mit főzött ki nagyvitézül
Az elnökség: a Lili meg a Hilda,
No és aztán a Freund meg a Boros —
Na! szépeket fognak látni, kérem,
Lesz itt például „tiz leány s egy férj sem" —
Ami némelyek szerint — humoros!

Aztán kapnak sok egyéb humor-cikket,
Hallanak kuplét, látnak majd dsigget,
S láthat, aki még sohase látott
Például: tarantella-táncot.
Szóval, kapnak mindent, ami finom,
Toronyórát, láncot,
Sőt, akinek még ez sem elég,
Ráadásul élvezheti még
Léderer Fráncot,
S más ilyen aktuális viccet,
Melyekből a humor elbliccelt.

No, és ami fő, ami fő,
Lesz itt sok kedves, kicsi nő,
Akiktől majd, ha nem is olcsón,
Lehet jótékony ügyeket venni,
Teát inni és szendvicset enni
S a gyönyörűbbnél gyönyörűbb Katókkal
Táncba menni —
Szóval, akinek a szíve fáj,
Meggyógyítja ez a táj,
S aki blazírt és fanyar úr,
Majd meggyógyítja ez a zsúr,
Mert szép az élet tea és szendvics mellett,
Kivált mikor, aki kínálja,
Nem más, mint ez a dicső, kotnyeles,
Zsúrozó leányegyleti gárda.

Eddig tartott ez a versike,
Amely, ha nem is oly bájos és hercig,
Mint én, vagy ott a Burger Erzsike,
Remélem, mégis meglesz a hatás,
Most pedig —
Nos, most kezdődjék az előadás.

364. LIBAKERTI ALBERT DALA NIZZÁBÓL

Jaj, de szép ez a Nizza —
Ez, tetszik tudni, olyan altruista város,
Igaz, hogy most itt is esik az eső,
És minden sáros,
De azért most is dől a sok idegen,
S itt nyerészkednek rajtuk hidegen,
Persze — altruizmusból teszik ezt:
Hogy végre a szegény nizzai
Spekulánsoknak,
E kedveseknek és kulánsoknak
A zsebük szintén tele legyen,
Mint például nekem.

Jaj, de szép város ez a Nizza,
Minden spekulánsa hogy meg van hízva,
S barátom, a monakói király
Megérti, hogy nekem mi fáj:
Ja! — mondta tegnap is a hotelben,
Mikor keservesen keresett
Pénzecskémből ott megebédeltem,
Ja! — mondta nekem őfelsége,
A régi jó időknek vége,
Ezek a komisz újságírók
Mindennek elévágnak idején,
S észreveszik, kedves drusza,
Ha az ember üzlete kusza,
S ha Albertéknak vaj van a fején!

Jaj, de szép város ez a Nizza,
Bár tulajdonképp
Még sincsen olyan szép,
Mint odahaza a — Liba-kert.
Ó! mert
Nizzába már elspekulálták
Előlem a finom telkeket,
S kissé sérti bankári lelkemet
Az ily becstelen konkurrencia.
De hiába! Ily emberek is vannak!
Ezek a nizzaiak például
Mindig csak nyerészkedni akarnak.

Ó! Liba-kert!
Mért, hogy vágyam csak hozzád kell terelnem?
Bár újabban galiba-kert
Lettél rám nézve, egyetlen szerelmem!
Ó, altruista szívem hő szerelme!
Ó! Liba-kert!
Telked hússzoros áron csak mégegyszer kelne,
S ne volnál nékem gyászos hiba-kert
S ah! csiba-kert!

Ó! falho'vert
Engem kissé a Liba-kert,
S most itt heverem

Ki a sok rosszul sikerült sánszot,
S itt keverem
A hotelben a pasziánszot,
Tünődve búsan,
Hogy kissé jóhúsban
Lévő pénztárcám mért jutott ily búra?
Minek neki
Ez a nizzai
Számüzetéses soványító kúra?

Most itt Nizzában karnevál van,
Egy álarcos bálban
Én is megjelentem.
Furcsa! hogy álarc nem volt rajtam:
Csupaszon, szépen
Mosolygott bankári képem,
S mégis vihogva fordult utánam
Az egész farsangi tömeg,
S az álarc-versenyen az első díjat
Altruista blattom nyerte meg.

365. NÁCIKA A KIVÁGOTT RUHÁBAN

A pápa
Mostanába
A homlokára
Tolta merengve
A pápaszemét,
S szólt: Nincs a dolog sehogyse rendbe,
Elzengek hát egy rendeletben
Egy kis sületlen és keletlen
Pápa-zenét.
S ezt írta a pápa:
Az olyan ruha, amelyik ki van vágva
— Direkte közerkölcs-veszélyes.
Viseljenek a nők is csuhát!
Tehát
Helyes dolog és felettébb eszélyes
Lehúzni a nőkről a kivágott ruhát!

— Nu hát!
Daz isz czu fil! — hördült fel Révi Náci,
Sóhajtva egy puhát,
— Ennyi fórt nem adhatok, pápa bácsi,
Most te hallgass el, most teneked ácsi,
Most én gyövök,
S célba lövök,
Belelövök a publikum hasába
Egy cikk-bombát,
Egy cikk-rondát,
S lefőzlek téged, drága pápa,
Mert direkt felöltözöm
Egy szép kivágott ruhába,
Hogy városomért dobogó
S bősz frázisoktól kotyogó
Keblemet mindenki lássa.

Így szólt a Nácika,
A drága, dühösz bácika,
S kezében, ajvé, suhogni kezdett
A csihi-puhi pácika,
S konstatálta: láccik a,
Láccik a hatás,
A golyó, amit kilűttem,
A publikum hasába tényleg
Lyukat ás!

Ebbe a nagy lyukba,
A népszerűség-lyukba,
Addig gyönyörködött a Náci,
Addig bámult,
Mig végre is
Beleájult,
S így érte utol Nácit a blamázs,
Mert elfeledte a zord legény,
Hogy aki másnak lyukat ás,
Maga esik bele szegény,
Beledől a dugába,
A saját népszerűsége
Jól felfogott lyukába.

Mert így van az, uraim s hölgyeim,
Van, aki hazánk bércein s völgyein
Parcelláz, mint a jó Lichtblau papácska,
Van aztán, aki lapot alapít,
Publikumot a falhoz így lapít,
Mint teszem azt, a drága Gyan Thulácska.
Van olyan is, ki közgazdászi hévben
Üti a közt szörnyűmód képen,
Mint teszem azt, a dicső Szivadar.
S lám most Náci is ilyesmit akar:
Egy-két zajos vexir-vezércikkel
A közélet porondján elszántan dsiggel,
S köpköd ős szittya-módra,
Hogy a köpködő kaszinóba,
Mely néki okvetlen díszt ad,
Lehessen dísztag.
S ezért minden, minden hiába,
Akármit beszél a pápa,
Náci felöltözik szép kivágott ruhába,
Hogy városáért dobogó
S bősz frázisoktól kotyogó
Keblét mindenki lássa.

366. NÁCIKA-KESERGŐ

*

Gazember a török szultán,
Gazember a Tripolisz,
Gazember a lenge zefír,
Gazember az odol is,
Gazember a bontó-fésű
És a Takova rendjel,
Hét országban csupán csak én,
Én nem vagyok gazember.

Gazember a Tibet-puszta,
Gazember a mandarin,
Gazember a túróscsusza,
S gazember e randa rím,

Gazember a Hortobágy, és
Gazember a pótadó,
Csak én nem vagyok gazember,
S ez direkte megható.

Gazember a nyíló május,
Gazember a december,
És a gazból készült ember,
Az is direkt gazember,
Gaz a zene, s gaz a fene,
Gaz a gáz, és gaz a gaz,
Gazember az egész világ,
Jaj, csak én nem vagyok az!

Nemo bajtárs, drága békám,
Ülj ide az ölembe,
Brekegj nekem, kis varangyom,
Egy cikket a fülembe,
Hadd felejtsem el, hogy minden
Nemes állat gaz ma már,
Gaz a sólyom s az oroszlán,
Csak a szamár nagy szamár.

Gazember a nadrágom is
S a kalapom teteje,
Gazember a mancsettám is,
Mindazáltal fekete.
Gazember a bajuszom is,
Bár gondosan lenyírom,
Csak én nem vagyok gazember,
Jaj, én ezt ki nem bírom.

Járok le-fel nagy busan,
Ilyet még nem láttam:
Nem vagyok gazember, pedig
Földig ér a lábam.
Elkeseredésemben
Tőlem mi is telne?
— Nagyot ütök egy vad cikkel
A saját fejemre.

367. A „KÖZÉRDEK" CÍMŰ VERSKÖTETBŐL

Révi Náci alanyi közköltő dalai

A csatorna

Hej, csatorna, nagy csatorna,
Főgyűjtő csatorna!
Amit érted elkövettem,
Gigászi nagy torna!

Belemásztam a beledbe,
Vesédet kiszedtem,
S a küzdelmet önzetlenül:
Közérdekből tettem!

A k ö z mégsem értette meg,
Hogy övé az é r d e k !
Hej, csatorna, nagy csatorna,
Mit ért a gigászi torna,
Amit tettem — érted!!...
Érted??!!...

Tibet

Járok a tibeti pusztán,
Egyedül, búsan, elhagyottan
És felszedem,
Amit a sok mandarin elhagy ottan!
Ó, mandarin! — was hat man darin,
Hogy a közért önzetlen harcol,
Ha meg nem értik,
S az ángya térgyit
Kapja a köztől csak jutalmul!

Nemohoz

Oh jer, oh jer a keblemre,
Nemo: te édes ideálom!
A küzdelmünk úgy nem lesz álom,
Ha benned párom megtalálom!
Te névtelen hős,
Te hős névtelen!

Minő csodát tettél velem!
Eddig a nők barátja voltam,
Lelkes, önzetlen feminista,
Most pedig, Nemo, te tetted ezt,
Vagyok törhetlen — neminista!

368. NYILT LEVÉL LUDAS MATYIHOZ

Kedves Ludas Matyi, hisz ön tudja,
Hogy önnek leghőbb híve vagyok,
Oly meleg, sőt forró ön iránt szerelmem,
Mint a márciusi fagyok.
Ön tudja, hogy Önt szeretem,
Mint agyamban a drága kicsi űrt,
S csupa gyöngédségből lesimogatnám
Az ön édes arcáról a bűrt.
Kedves Ludas Matyi, drága,
Ezért hát megbántódva zengem:
Nem foglalkozik velem mostanába,
S direkt a feledés
Vastag papírjával törül ki engem.

Kedves Ludas Matyi, epedve kérem,
Szerepeltesse újra szerény énem,
Ah, fedezzen fel, drágám,
Nem jó ám így lógni felakasztva
A mellőzés szomorú ágán.
Azt kérdi ön, mi volna alkalom,
Megzengni engem, ó! ön halk barom,

Hát a Leányvásár premiérje,
Direkt rezgett a lelki szakállam,
S ázódott isteni kéjbe,
Amint e silány darabot illetőleg
Belehatoltam a mélybe.
Rossz a szöveg, s a kedvesnek látszó
Zene undok, mint a fülbemászó,
Tehetségtelen a Borbély, sánta a Máthé,
S Zilahy előtt
Ismeretlen a jóízlés-káté.
Bezzeg,
Ha az én Holdamat adnák elő,
Eztet a darabot, eztet,
Eztet a nagy darabot,
Amit akkor írtam,
Mikor a Múzsa hátul
A homlokomba harapott!

Ebbe a darabba jó volna a Máthé,
S Borbély Lili dala se volna gixer,
S végre lapomban dicsérő kritika
Is íródna egyszer.
Ó, kedves Ludas Matyi, ezennel
Tisztelettel felkérem,
Hogy a színtársulat érdekében
Darabomat illetőleg
Minél előbb akcióba lépjen,
S írja ki a lapjába szépen,
Hogyha a Holdamat egyszer, utoljára
Felengedik a dicsőség egére,
Nagy dolog lesz ennek a bére,
Nácikámmal együtt
Vendégszereplésre
Utazunk a legsárgább
Pokol fenekére.

Matyi úr, legyen irgalmas a mája,
Eszközölje ki a reprizemet,
S még jobban fogja önt szeretni
hálás Gyan Thulája.

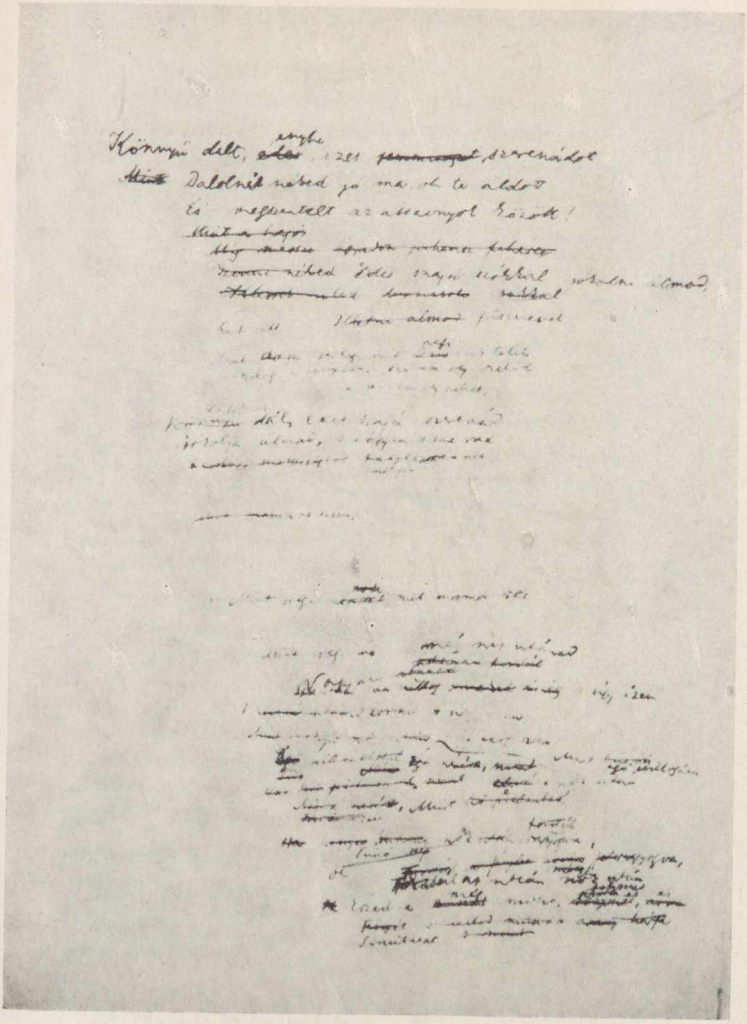

A *Könnyű dalt* c. töredék kézirata

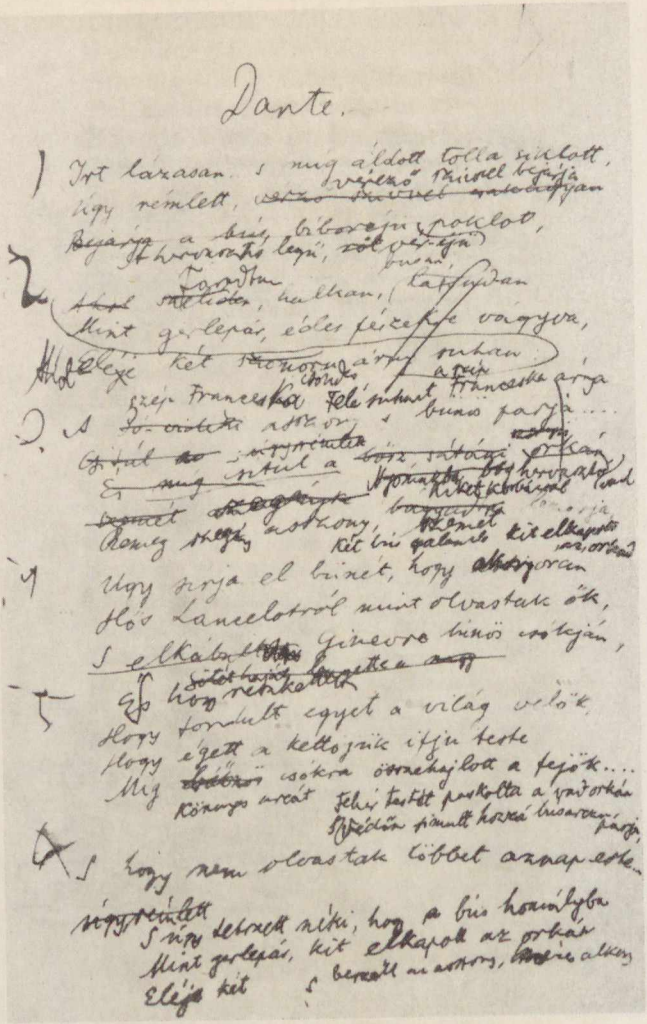
Dante.

A *Dante* c. vers első kézirata

369. LIBAKERTI ALBERT SÓHAJA A DÉLI SARK FELFEDEZÉSE ALKALMÁBÓL

Minden szarka farka
Istenbizony tarka,
Kimegyek, kimegyek
Én a déli sarkra.

Kimegyek, ott leszek,
Tetejibe mászok,
Sőt mi több, lelkesen
Ott is parcellázok.

S toborzok — ilyet még
Egyik sark se látott —
Egy jégaszalási
Részvénytársaságot.

Kisded játékomnak
A fele se móka.
Beugrik majd nekem
Eszkimó és fóka.

Terjesztem közöttük
A szép altruizmust,
És leparcellázok
Róluk tíz bőrt s tíz húst.

Szivadar trafikkal
Fog ott hasznot nyírni,
Gyan Thula ellenben
Regényt fog ott írni.

Németh András pedig
Vendéglőt nyit ottan,
Tehát az eszkimók
Szeme sűrűn koppan.

Szóval, azt a sarkot
Mások felfedezték,
De altruizmusból
Csak mi adunk leckét.

370. DR. FREUND JENŐKE IRATAIBÓL

Én írok, én vívok, én szívok,
Én közfeltűnést kihívok,
Egy vacuum cleaner annyit vissza nem szív,
Amennyit én visszaszívok.

Én bennem a kellem is antik,
Én bennem a szellem is antik,
Nem tűröm azt, amit míveltek,
Vesszetek, sajtó-brigantik.

Mind, amit írtam, megfontoltam,
Én Gyan Thula tisztelt barátom nem gondoltam,
És a többi derék szerkesztő urat se gondoltam,
A Főiskolai Lapokat se gondoltam,
Sőt a Ludas Matyit se gondoltam,
Csak úgy a levegőbe tomboltam,
Mikor a cikkemet kigomboltam.

Ezerkilencszázkettő és tízben
Csak a lájbzsurnálom hagytam a vízben.

371. ÚJ TAVASZ A HORTOBÁGYON

Mottó: Hortobágyi pusztán fúj a szél

Hasznos legyen vagy nem hasznos,
Ez a kérdés, itt válassz most.
Ezért tartatik népgyűlés,
Ahol a jó nép bedűl, és
Ezért kél csoportok ajkán
Jelszó, kavarodón, tarkán,
Itt a welf, ott a ghibellin,
Kacagok e casus bellin.
Féli százados földéhség
Mások érvényesülését,
Új tavaszok ébredését,
Holt föld jövedelmezését.

Hiszi, ha népgyűlve áll itt,
Szabad fejlődést megállít.
Sáros város, cívis város,
Megrázott a Hortobágy most,
Tetszik neked, vagy nem tetszik:
Más időkre ráébredsz itt,
Nem heverhetsz lusta ágyon . . . .

Új szél fúj a Hortobágyon.

372. A HORTOBÁGY

Délibábos puszta, kedves ideálom,
Úgy mosolyogsz felém, mint egy édes álom.
Rajtad legelteti sok gazda gulyáját,
S ez szörnyen emészti a közérdek máját.

Sok gazda gulyája, kedves kis gulyája,
Őrző kutyuskája, adta kutyafája!
Mit fáj ez tenéked, mért fáj, ó, közérdek,
Ez a legeltetés? — Én csak ennyit kérdek!

Hasznosítni akar, drága Hortobágyom,
A néném, a bátyám, öregapám, ángyom.
Hasznosítni akar köz apraja, nagyja.
Hasznosítni a sok haszontalan fattya!

Hasznosítlak én is, úgy éljen Hekuba,
De ne úgy égjen a szájamban e kuba,
Úgy meghasznosítlak, drága közlegelő,
Hogy kivész belőled az erő, a velő!

Csupa haszon leszel, csupa haszon nékem,
Mint füved, kövérre nő népszerűségem.
Így meghasznosítva, édes kicsi Tibet,
Megdobogtat ez az eszme minden hithű szibet!

Kedves közönség! hálásan köszöntünk,
Hogy ide most szépen eljöttetek,
S türelmesen s figyelmesen várjátok,
Mi minden készül itt előttetek.
Zenés, derűs, mosolygó ünnepély,
Kislányos cécó, mely most rátok itt vár,
Zengő ajándék, tán kicsiny s csekély,
De mit szívünk hő dobogása diktál.

Lássátok, kint most tündér tavasz készül,
Ott kint most a tavasz tündére jár,
Megcsókolja s megöleli a tájat,
Mely elhagyott volt, bús volt és kopár.
A fázó fákat enyhe zöld selyembe
Öltözteti, s boldogok most a fák,
S boldogok a szerény kis árvalányok:
A tiszta, kék ruhácskás ibolyák.

Mi a tavaszt, ez enyhe, lenge tündért
Így látjuk most: mint kedves jótevőt,
Ki meleget hoz, fényt hoz, örömet hoz,
És felvirul a bús és árva föld.
A mi ünnepünk is tavaszi ünnep,
Mi is derűt s meleget akarunk,
Hogy akiket komor sors tele búsít,
Ölelje át vigasztaló karunk.

Szegény társaink kedvéért ez ünnep,
Ő értük szól itt zene, dal, ütem,
Ajándékát Segítő Egyletünknek
Fogadjátok hát tőlünk szívesen.
Ne nézzétek, hogy mit szerényen nyújtunk:
Az ajándék tán nem pompás s remek,
Csak azt nézzétek, hogy a kéz, mely nyújtja,
Mily igaz s mély szeretettől remeg.

Gondoljátok, hogy kint a mezőn jártok,
Hol a tavasz szelíd fuvalma leng,

S himbál felétek száz harangvirágot,
S harangvirágok kis csengője cseng:
Zene, mely már nem is szól testi fülnek,
Oly selymeshalkan, oly remegve kél,
Szerény, lehelletfinom, kicsi himnusz,
Csak lélek hallja, csak szívnek zenél.

A mi lánylelkünk is ily zsenge, gyenge,
Tavaszi, selymes, halk harangvirág,
Mely most szelíden remegve regéli
Leánytavaszunk legszebb himnuszát.
A szeretet s jóság himnusza ez,
Melytől megszépül ez a kicsi ünnep,
S ezért reméljük, hogy kedves lesz néktek
Ajándéka meleg leányszivünknek.

374. GYAN THULA KABINETJE

Vége a válságnak. Bent vagyunk a vízben

A válság
Már kissé sokáig húzódik,
Ez tisztára gonoszság s álság,
Sőt Pató-Pálság,
Hogy a válság
Meg nem oldódik, sőt halasztódik,
Meg kéne már egyszer oldani ezt,
S nem tűrni, mint török a fezt,
A Ludas Matyi tehát ezennel
Egy megoldási akcióba kezd.

A helyzet kulcsa, eláruljuk mostan,
Egy nénike kezében csörög,
Ki a Royal-kávéházi szorosban
Sötét, bús helyen búsan üldögél,
S ebből, már úgyahogy,
Megél.
Ő gondosan szemléli a hírlapokat,
S készít belőlük kis papírlapokat,

S így egy-két zuglap-darabból
Konstatálta végre,
Hogy a politikai béke
Lehetősége merre barangol.

Higgyenek e forrás hitelében,
Ó, higgyék eztet,
Hogy a válság dűlőre vitelében
Csak Gyan Thula lehet
A vég és a kezdet.
Ha ő lesz a miniszterelnök,
S egy programmbeszédet elnyög,
Dühében megpukkad a válság,
A provizórium,
A rezolúció
És minden,
Mint a pinty,
Vagy a veréb,
Ha a farka hegyét
Sóval meghintem.

Ezt a sót,
Melyet a válság farka hegyére
Kell hinteni,
Megtalálta
Gyan Thulácska,
S nagyot ütött a saját begyére,
Mondván:
Kabinetem most megalakítom tán,
Vagy mi!
Senkit se fogok kihagyni,
Akikből toborzódik
A hithű analfabéta-világ,
S oly dísznövény közéletünkben,
Mint a parkban a — tökvirág.
Szóval ez szép kabinet lesz, kérem,
Mellyel önök elé sietek,
A Royal-nénike
Se nyitogat különb kabinetet!

Hát például
Hadügyminiszter lesz — Turai bácsi,
Mert neki van sarkantyúja
És cselédszerző akadémiája,
Ha ő a harci trombitáját
A zsebkendőbe kifújja,
Holtra dagad az ellenség mája,
S ha ő lóra ül, azaz a — Lórira,
A papagájra,
Vész vár minden nációra,
Zsidóra s gájra.

A kultusztárcát
Magam, én, Gyan Thula, látom el,
Ajkacskám kéjjel tátom el,
Ha valami kultúrügy elém kerül,
Ellátom a baját emberül,
Arra több kultúr-hajnal nem derül,
Ha egyszer hasába nyitok,
Úgy tönkre lesz menve,
Mint szép regényem: a Titok.

Hortobágyi miniszter címmel
A földmívelési hatáskört
Szentesi bácsinak nyujtom át,
Mert ő tenyészt legtöbb ökört
S más ilyen zsíros izéket,
Miknek érdeke a Hortobágy-ügyben
Bőg és röfög és béget.
Ő a Hortobágyot
Mindíg is hasznosítni vágyott,
Persze a saját érdekében,
Neki Fortuna istennő az ángya,
S az ángya térdeképpen
Illeti őt a Hortobágy éppen.

Belügyi tárca címen
Révike Nácika kapja
A panama-szaglászati teret,
Mert ő a becsület apja,
S a csatornákról cikkezni szeret.

A múltkor például megírta,
Hogy a saját bélcsatornáját,
A kutyafáját!
Ha őrködőn nem vigyázott volna,
Szintén el . . . . . .ák volna.

Kereskedelmi miniszter
Libakerti Albertke lenne,
Aki a közgazdaságért
Tűzbe, sőt — Nizzába menne!
Ő mindent parcellázni fog,
S ha idefent már nem lesz dolga,
Belzebúb
Barátságos parcellázásra hívja
A legsárgább pokolba.

Végül
Nem lehet meg a kabinetem
Németh András nélkül.
S bár a közönség belekékül,
Ő lesz, aki a külügy macskáját
Feltálalja finom külügyi nyúlnak,
A diplomáciai pancsok
Keverésében
E vendéglői mancsok
Majd pompásan kutyulnak.
S ha Európa
Beveszi e külügyi főztöt,
Hátralévő napja nem lesz túlsok,
Beadja a kulcsot,
S az örök béke ügye győzött.

Ez lesz a Gyan Thula kabinetje,
S ha a vállalkozásnak
Nem lesz jó kimenetje,
Gyan Thula nem sárgul epébe,
Egyszerűen belényúl
A regényírói zsebébe,
S elővesz egy adag regényt,
Beadja kabinetjének,
S megmérgezi szegényt.

375. EGY PAD ELÉGIÁJA

Én pad vagyok, és sok a bánatom,
Egész pad lényem belekábul,
Elvégre kérem, bár fábul faragtak,
Én se vagyok egészen fábul.

A nagyerdőn most, tetszik tudni,
Tavaszodik s engemet kitettek,
S most rám ül boldog és boldogtalan,
Nett nők és kevésbé nettek.

A nők miatt még nem is volna baj,
De urak miatt tör a frász ki,
A minap például rámdűlt szerényen
A kecses és molett Révi Náci.

Sőt nemcsak rám ült, hanem rám is állt,
És tartott önmagának egy beszédet,
A frázis-hasznosításról
Szavalt ott egy pár rettentő szépet.

A frázis szerinte az a Hortobágy,
Amit egyedül hasznosítni szabad,
Figyelmesen hallgatták Nácit
A tücskök s bogarak a pad alatt.

Aztán amikor elment Náci,
Jött oda nekem a nőegylet,
Rámült és így szólt: Most divat a zsúr,
Tartsunk hát mink is egyet.

Gyerekek, félévtől lefelé
Dsiggeltek rajtam s kupléztak emellett,
Öreg, viharvert pad vagyok,
De bevallom: pirulnom kellett.

Hej, bajos, nagyon bajos az élet,
Furcsa a világ így tavasz fele,
Most nyit a gyerekzsúr s Náci s a szerelem,
Az ember megbolondulhat bele.

Alásszolgája!
A Ludas Matyi-pálya,
Isten bizony nehéz e' —
Erre nézve
Nem lehet senkinek aggálya,
A legaggabb gáncsolók agg mája
Se irigyelheti eztet
A szomorú keresztet.

Például kérem,
Most is meg kell őrizni
A hidegvérem,
Mikor e szép áprilisi télbe
Arra vagyok ítélve,
Hogy ahelyett, hogy korcsolyát öltve
Kisiklanék a nagyerdei zöldbe,
Hogy részint gyöngyvirágot szedjek ottan,
S részint ott maradjak megfagyottan,
Mint az ismeretes megfagyott gyermek,
Ahelyett a sors azzal ver meg,
Hogy húsvéti verseket ontsak,
Holott jó alkalmi verset,
Zápat s fanyarat s nyerset
Gyan Thula versírója ont csak.

Hát itt a húsvét, alleluja!
És ilyenkor öntözködni szokás,
S az ezüstbokás
Verőfény táncol az emberek szivében,
S a tavaszi veréb dudolász a fákon,
Mint valami kis szárnyas furulya,
S a télikabátot zálogba vágom,
S randevúra hívom az ideálom
— És a többi, satöbbi, satöbbi,
Amit már nem szokás
Senkinek az orrára kötni.

Persze, persze,
Így kéne tenni,
Jaj, de így tenni
Kinek van mersze?
Az ember akárhová gukkerez föl,
Az égen viharfelhő feketél,
És minden házereszből
Jégcsapot csapol a tavaszi tél,
Jaj, bizony,
A tavasznak kámpec!
Fordított világ ez,
Baj s iszony,
Kámpec a húsvétnak
És a randevúnak,
Szívünket albérletbe
Ki kell adni
A randa búnak.

377. A KÖRKÉRDÉS

Kiküldött a szerkesztő úr engem,
Aszongya:
Hallja maga, Spongya,
Menten
Menjen
S zengjen
A színészek fülébe
Valami húsvéti körkérdést,
Valami furcsát,
Akármit,
Csak körkérdés legyen,
Hogy a konkurrens újság
Megpukkadjon,
S belőle a fene
Jóízűt egyen.

Menten
El is mentem,
S a fejemet törtem,

Törtem és kentem,
Hogy mi a fenét
Körkérdezzek mostan,
Törtem a fejem,
Törtem és mostam,
De valami szenzációsat
Nem tudtam kieszelni,
Milyen körkérdéssel kéne
A húsvéti számot
Cifrára meszelni.
Hopp! de végre
Hálásan pislogtam az égre,
Mert a körkérdés,
Mint a derült
Égből a villám,
Egyszerre
Eszembe penderült.

Felkerestem a színészeket,
S feltettem nékik
A körkérdést nagykomolyan,
Mert illik,
Hogy ilyenkor az ember
Komoly arcot öltsön:
Mondja, kedves művész úr,
Nem volna-e
Tíz koronája kölcsön?

Csak az a baj,
Hogy mind nagyon
Egyformán feleltek.
S hogy mit feleltek?
Most kezdek ám hatolni és ötölni!
Nos, hogy mit feleltek?
Hát, hát — azt nem lehet leközölni.

378. POLITIKAI CIKKEK

Akárki akármit is mond,
Nekem tetszett az a cikk rútul,
Amit a home rule-rul
Irt Kúti Zsigmond
A Gyan Thula lapocskájába.
S lelkem lapockájába
Az a cikk is jólesőn öklelt,
Melynek alapul az a szép ötlet
Szolgált,
Hogy a magyar válság dolgát
A Gyan Thula cikkírója,
Kinek még nemrégiben pólya
Lehetett cikkírói frakkja,
A Titanic esetével
Egy rangsorozatba rakja.

Ezek után nem is csodálnám,
Ha például Horváth Kálmán
Ahelyett, hogy a Leányvásárban dalol,
Pénzügyminiszter lenne menten,
S értekezést írni volna kedvem,
Mely erre a kérdésre: Hol van
A helyzet kulcsa mostanában?
Azt felelné lágyan,
Hogy Gyan Thulánál,
Azaz a Holdban,
Ott van.

379. ÚJ SZIVADAR-KERINGŐ

Én vagyok a Szivadar,
Hiszen tetszik tudni,
Tudományban ki akar
Velem versenyt futni?
Aki akar, megjárja,
Tartom a rekordot,
Szivadarnak nincs párja,
Aranyérmet hordok.

Aranyérmem van nekem
A frázis-gyártásból,
A fülem se látszik ki
A frázis-mártásból.
Frázis-mártás, drága szósz,
Boci-boci tarka,
Nesze semmi, fogd meg jól:
Itt a helyzet farka.

Itt a helyzet farka, hopp!
A kezemben tartom,
Bölcsességtől kireped
Maholnap a tarkóm,
Hogy miért van pénzválság,
Most megmagyarázom,
Csak titeket majd a görcs
Ettől ki ne rázzon!

Hát azért van pénzválság,
Boci-boci tarka,
Mivel kormányt szorongat
A Justh-pártnak marka,
Ellenben a kormánynak
Ha szépen bedűlnénk,
Mostan a pénzpiacon
Szilárdabban ülnénk.

Ujjé! ugye megmondtam,
Justhék, nesze nektek,
Bölcs szavaim súlyától
Most már szünjetek meg,
Csodáljátok Szivadart,
Mindig mozgott-izgett,
S bölcsen még ott is vakart,
Ahol sohse viszket.

Önnön nagyságom előtt
Leborulok hasra,
Agyvelő van abban is,
És nem profán laska,

Agyvelő van mindenütt
A testembe tömve,
Lábszáramba, lépembe
És a — könyökömbe.

Azért vagyok ilyen bölcs,
Boci-boci tarka,
Azért van a kezemben
A helyzetnek farka,
Csűröm szegényt s csavarom,
Hogy nagyokat nyekken,
Ha közgazdász-ihlettel
A bölcsesség megken.

S tudják-e, hogy mi is lesz
Mindennek a vége?
Hát erről is referál
E közgazdász-gége.
Vége az lesz, hogy önök
Sorra megpukkadnak,
Nekem viszont a kormányok
Tán egy ordót adnak.

380. NÉMETH ANDRÁS TAVASZI VERSEIBŐL

Most kezdődik a tavasz,
Rügyeznek a bokrok,
Kivirulnak kereken
A saláta-csokrok,
Kivirul az arcom is,
Azazhogy a képem,
S a tavaszi tüszteppet
Örvendezve lépem.

A tavaszi tüszteppet,
A tavaszi táncot,
Úgy járom én, hogy hozok
Egy beteg finánccot,
Zöld ruháját lehúzom,

Szétmetélem szépen,
S tavaszi spenót gyanánt
Feltálalom lében.

Beadom a vendégnek,
És amikor látom,
Hogy egy kicsit elájul
Bús pasas barátom,
Hozatok egy giesshüblit
Fellocsolni őtet,
S mert giesshüblim vitriol,
Nem ájuldoz többet.

S ha a pasim odalesz
Gyomormérgezésben,
Hullájára felugrok
Táncot ropni szépen,
A tavaszi tüszteppet
Úgy járom el én itt,
Hogy a szegény pasasnak
Szétrugom a bélit.

S hogyha önök azt kérdik,
Mi a célom evvel,
Azt is elárulom én,
Hogy szívem mit tervel,
Azért űzöm ezt a szép
Vendégölő sportot,
Hogy megvalósítsak egy
Nagy étlap-reformot!

Eddig ugyebár, kérem,
Az volt divat nálam,
Hogy a nyúlpaprikást én
Macskákból csináltam.
De belátom, unalmas
Ez a régi trükköm,
Valami új, szép „fogást"
Kell immár „kisütnöm".

Macska helyett most tehát
Vendéget öldöklök,
S hogyha majd a kosztomtól
Egy vendég megdöglött,
Jégre teszem, s hat hétig
Megaszalom ottan,
Aztán majd feltálalom
Gulyásnak nyugodtan.

Lesz menümön „főtt gentry",
S lesz majd „sült paraszt" ott,
Így fogok én kimérni
Szenzációs kosztot.
Hej, vendégek, hej, pasik!
Gyertek tehát, gyertek!
Tavaszi vendéglőmbe
Gyertek, hogyha — mertek!

381. HISTÓRIÁS ÉNEK A SZÍNIDIREKTOROK SZOMORÚ HARCÁRÓL

Régi igazság, hogy az üstökös csillag
Háborút jelent az, ha az égre ballag,
Az üstökös után, bár kicsit megkésve,
Ki is nyílt minálunk a háború kése.

Hej, ez a háború iszonyatos bús ám,
Melyről most zengni fog zord éneket múzsám,
Nem afféle piti tripoliszi harc ez,
A honfi-szívekbe iszonyúbban mart ez.

Mert mikor a török az olaszba döfköd,
Vagy mikor a japán az oroszra köpköd,
Mi ez ahhoz képest, mikor két direktor
Tépázza meg egymást, s a vérük direkt forr.

Jó Zilahy Gyula vala egyik részen,
Nyilatkozat-kardját kihúzta merészen;
Másik részen vala Mikulás Erdélyi,
Ő is bátor vala, azaz nem mert — félni!

Szörnyű vala nézni, mikor összecsaptak,
Volt dolga huszonnégy vidéki hírlapnak,
Szenzációs cikkek címe volt ökölnyi,
Igy indultak ők el színdirektort ölnyi.

Legelül robogott Nagyváradi Napló,
Fülibe volt dugva három tüzes tapló.
Erdélyi Miklós úr lovagolt a hátán,
Kaján volt s fölényes, mint egy trottli sátán.

Utána robogott a bősz harci ménnek
Egy bús szürke csacsi, őt zengem most én meg,
Sajtpapír képezte ennek sovány húsát,
S becéző neve volt: Debreczeni Újság.

Gyan Thula ült nyergén ennek a szürkének,
Gyan Thula! — e névtől ellágyul az ének,
Gyan Thula! — a dicső, híres kofa-király,
Kinek erőssége a nimole-irály.

Felvonult a dísz-hős Frimm-féle mezében,
„Dugóhúzóbogár" bűzlött a kezében,
Köröskörül abroncs vala az ő fején,
Hogy meg ne repedjen a lángésztől szegény.

A harci kiáltás felzendült most: I-á!
S Gyan a szegény Zsülnek a vérit kiivá,
Erdélyi pedig, hogy nőjön harci kedve,
Magát, mint hőst, direkt bolhákkal csípette.

Dúlt az iszonyú harc hét napokon által,
Szitokkal és bőven kiköpködött nyállal,
Végre megállottak a harcosok bőszen,
És mindenik így szólt: Világos, hogy győztem.

Amaz oroszlánok, akik a mesében
Addig marták egymást májban és vesében,
Amíg mindkettőnek csak a farka maradt,
Azok sem rúgták így a harci port s sarat.

Mikor elfáradtak, harcuk újra kezdték,
Bizony ez okozza majd a világ vesztét,
Mert e színi harcnak tán sose lesz vége,
S ebbe gebed bele majd az Örök Béke.

Stead, aki az Örök Békét könyvbe írta,
Most már tudjuk, mért halt hűvös hullámsírba,
Megsejté e harcot bús próféta-lelke,
S kétségbeesetten ugrott a tengerbe.

Bús időket élünk, jó olvasóm, rettegj,
Minden reményeink semmisülve lettek,
Gyan Thula nem nyugszik, harccal kél és fekszik,
Bár a kerek világ bele is betegszik.

Nem nyugszik Gyan Thula, sziporkázik s öklel,
Lapja fejét üti tökkel ütött tökkel,
S csak akkor szünteti kissé a vad mámort,
Mikor megcsókolja dr. Révi Nándort.

382. SZATÍRA-PÁLYÁZAT

Most jön szépen, csendesen, biztosan
Az ugorka-szezon,
Amikor élni nagyon unalmas,
S meghalni viszont rezon.
Első jele ennek,
Mondhatnám úgy is, hogy első fecskéje
A Csokonai-kör pályázata
Szatírára,
Melynek háromszáz kroncsi lesz az ára,
S viszont nem lesz irodalmi becskéje.
Most majd a nálunk található
Nagy írók
Egész nyáron körmölni fognak,
Ha erre gondolok, sírok,
S a könnyeim úgy potyognak,
Oly bájjal, mint a
Szávay Gyula humort író tollából
Az elkeseredett tinta.

Pedig, t. közönség, megsúgom önnek,
Hogy felesleges ez a szép pályázat,
Mert akik megérdemlik a díjat,
Azok már is pályáztak.
Pályázott például kitűnő Szávaynk
V. H. O. Sz.-elnöki minőségben,
Mert beleszatírázott szépen
A nagyváradi újságírók belébe,
Megokolván, hogy a váradi sztrájknál
Közbe miért nem lépe —
Hát egyszerűen azért, mert nem küldtek
Deputációt elébe.

S tudni méltóztatnak még azt is tán,
Hogy egy másik nagy író,
Na ja, az a Géczy István,
Az is írt egy szatírát a múltkor,
A drága!
— Nemzetes asszony szerepelt abban,
Szép zsinóros barchet-nadrágba,
Nagyon jól benne volt a darabban
A népszínműi műfaj szatírája.

S szép szatírát szerzett a tisztelt mester,
A harmadik nagy író,
Kit homlokon csókolni a múzsa restell,
S akit, ha nem csal a memóriám,
Gyan Thulának hívnak talán,
S akinek az az eredetisége,
Hogy bele tudja írni egy regénybe
A helyesírás egész szatíráját.

De a szatíra-írói pályát
Legszebben mégis K. Tóth Miska járja,
Felhívjuk a Csokonai-kör figyelmét
Az ő korszakos alakjára.
Ha a kör érdemei elaggnak,
S fel akarják frissítni őket,
Csak válasszák őt meg
Választmányi tagnak.

Ő az iskolai könyvajándékozást
Figurázta ki,
Oly módon, hogy ajándékul
A Magyar Siont rázta ki,
Vagyis egy oly könyvet,
Egy oly könnyed,
Gyereknek való olvasnivalót,
Amit a raktáron már beszőtt a pók,
S ami úgy hemzseg a vonzó bájtul,
Hogy ha olvassa valaki,
Hát elájul,
Vagy fülig reped a szája
Az ásítástul.

Nagyon szép jutalmat érdemel ezért
K. Tóth Miska,
A szatíra-szerző hamiska,
Amért ennyi kultúrbölcseség
Rekedt beléje,
Adjunk neki is,
Bármibe kerül is,
Félre zsugoriság és félre gond,
Egy díszpéldányban
Díszpókhálós és dísz avas
Magyar Siont.

383. SZOMORÚ NÓTA A TELEFONRÓL

A fejem fáj, az agyam sajog,
Kínozzák a távbeszélő bajok.
Hát ez csoda?
Nézzen csak oda,
Mi bámul önre amott a falon,
És hallgassa meg e telefon-dalom.
Az ember gyomra mélyét,
Az epéjét
És a veséjét
Egy piros fonál
Csiklandozza végig, ha telefonál,

Átjárja a szívet, a májat,
S szent zsoltárokra ingerli a szájat.
Az okozója ott lóg a falon,
Ő róla zeng e telefon-dalom.

Órákig tart a pillanat,
Míg kaphat ön egy szabad vonalat,
És jön a válasz, nem holnap, még máma:
Foglalt a száma!
Ha nyugtalan ön, és szíve kérges,
A központ hölgye ezt nem érti,
És bájjal kérdi:
Óh, mért oly mérges?
És ha a számért hiába esengett,
A központ kérdi:
Óh, mért is csenget?
Miért oly naiv, és mért oly kába?
Hisz tudja jól, ugyis hiába!

A gond leroskaszt minden vállat,
Ha megvadul e háziállat.
És holttá pusztul minden élő,
Ha kínozza a távbeszélő.
De szíve-lelke bárhogy lázad,
Ajánlatos a vigyázat,
Mert rögtön jön a tettre kész,
Zord műszerész,
Ki nem a komisz szekrény hátán
Hasít szíjat,
De kihasítja az ön zsebéből —
A telefondíjat!

Kinyitom, kérem, a lapokat,
De akármerre tapogat
Szemem bátortalan sugára,
Mára
Egyebet sem kaphat,
Csak sztrájk-regét és sztrájk-mesét,
Szíven döf ez minden vesét,
S szelíden guta lapogat.

Persze, önök azt sejtik,
Hogy a versem,
Szerényen oly cél felé lejt itt,
Hogy nyersen
A fővárosi nagy sztrájkról dúdoljak,
De átengedem én ezt méltóbb tollnak,
Mit a papíron
Az enyimnél méltóbb Múzsák tolnak,
Na, mit tagadjam?
Ugy-e csak hagyjam
Gyan Thulára e hősi missziót,
Aki, mint pék a kis cipót,
A sztrájkszenzációt úgy dagasztotta,
Hogy édes konyha-stílusa
Sváb-bogárkáit beleragasztotta.

Ó, forradalom!
Ma nem rólad forr a dalom,
Ki vérbe mártott
Prézlivel gyártod
Véresre Pestet,
Vörösre Budát,
Véresre az Estet
S vörösre Bodát.
Ó, szent pirosító,
Jövő kozmetikája,
Melytől megifjul
A vén világ
Hervadt pofája,

Ó, vérszagu dolga
A forradalomnak,
Orra dalomnak
Nem téged szagol ma!

Másféle sztrájkok
Aggasztanak engem,
Más sztrájkok búját
Zokogva zengem,
Mert ugye kérem,
Szörnyű leírni,
S szörnyű kibírni,
Hogy a Csokonai-kör is sztrájkol,
Már jó egy hete
Nem ad hírt magáról,
Sztrájkol továbbá az új egyetem,
S az is májamra megy nekem,
Hogy a városi üzleteken,
Óh, mélabús részvétet kérek,
Sztrájkol a vagyonmérleg,
Mert kérem, ennek van-e mása,
23.000 koronát
Fizet a város
A vágóhídi jégaszalásra.

Sztrájkol az idő, sztrájkol a nap
S a kamatláb s a kávékon a hab,
Barrikádot emel a por és a sár,
S sztrájkol a türelmünk,
Ha villamosra vár,
Sztrájkol a bájos telefon-központ,
S tisztaság-sztrájkkal
Reánk a bűvös Pásti-köz ront,
S mert a sztrájkra alkalma nyílt most,
Sztrájkolni látjuk a beismerésben
A böszörményi hitvesgyilkost,
Viszont telítve védügyvédi bájtól,
Dr. Kardos Samu
Védzsenije is sztrájkol.
Sztrájkol a józanészben Tisza Pista,

S hogy valahogy el ne hagyjuk,
Sztrájkol a nyilatkozat-írásban
K. Tóth Miska.

Istenem mi lesz e sok szörnyű sztrájkból?
Még megérjük, boldog lesz a világ,
Örök pechünk elszégyeli magát,
S okulva a fenti gyönyörű példákból,
Majd ő is sztrájkol.

385. A REMÉNYHEZ

Földiekkel játszó
Égi tünemény,
Istenségnek látszó
Csalfa, vak remény,
Kit teremt magának
A boldogtalan,
S mint védangyalának,
Bókol untalan,
Sima száddal mit kecsegtetsz,
Mért nevetsz felém?
Kétes kedvet mért csepegtetsz
Még most is belém?
Csak maradj magadnak,
Biztatóm valál,
Hittem szép szavadnak,
Mégis megcsalál.

Bronzom sok év edzé,
S karom, a kitárt,
Boldogulva pedzé
A nagy érc-gitárt.
Hozzám búval, nyerssel,
Sorsom nem nyula,
Csak nagynéha verssel
Szávay Gyula.
S néha meg-megkoszorúzott
Koszorús „kör"-öm,

De rám más bú nem borúzott,
Nem ért más üröm,
Egy híját esmértem
Örömimnek még,
Csínos parkot kértem,
S megadá az ég.

Álltam én a kertbe,
S megfrissüle az,
Bajszát itt pederte
Siheder-Tavasz,
Dúdolva bokázott
A pázsiton át,
Akác-szirmot rázott
S gyenge orgonát.
Álmodozva esti párok
Lépegettek itt,
Bókot s más kedves virágot
Tépegettek itt.
Fenn a holdba Dávid,
Lenn meg jómagam
Citeráztunk váltig
Nékik boldogan.

Ám e kor, e fáin,
Hol van már manap?
Kis orgonafáim
Elszáradtanak,
A kisenyvedt parkon
Kókadt lomb konyul,
Citerázó markom
Ökölbe szorul.
Hull a gyenge pázsitokra
Szemét vegyesen,
Egy-egy rendőr ásitozva
Köpköd hegyesen,
Álmaim a rózsák
S lenge nárciszok,
S itt a gyér fű: strózsák,
Ott hál sár s piszok.

Földiekkel játszó
Csalfa, szép remény;
Örökösnek látszó
E sors! — látom én.
Parkot sohse rendez
Már az én „kör"-öm,
S a szivemre ment ez,
Tovább nem türöm.
Van most egy szatíra-verseny,
Mit „kör"-öm csinál,
Megírom rá én is versem,
S reményt ez kinál.
Művem téma-terve
Szép „kör"-öm leszen.
Jó tárgy! A díj nyerve!
S parkom rendezem.

386. A NAGYERDŐ KESERVE

Kiráztam magam egy villanyos-ülésen
Az erdőre, s az erdő súgta: Baj van!
Kisütötték rólam a közgyűlésen,
Hogy a fejemen vaj van,
Mert hivatásom, mint „ingatlan",
Mivel csak lombjaim ringattam,
Nem töltöttem én be,
S ennélfogva a jövedelmeim
Lágyan ringanak messze kinn,
A sárga, ősmagyar fenébe,
Valahol ott, hol a hortobágyi puszta
Legreálisabb jövedelme:
Délibáb őkelme
Is
Kis
Álmait alussza.

Mért is lettem erdő,
Búsuló, kesergő,
Kompetenciára

Alkalmat adó,
Mért nem lettem inkább
Arany János utcán
Kék tó, tiszta tó?
Kék tó, melyről Révi Náci
Meghatón papol,
S melyet egy utcaseprő is
Hősin lecsapol.

Vagy mért nem lettem én, az árva,
Erdő helyett talán — dalárda,
Mely, mint Komlóssy Imre mondja,
Direkt ontja,
S direkt űzi,
Mint úri passziót,
A — „kultúrmissziót".

Sőt azt se bánnám én, szegény,
Ha a főkapitány fején
Lehetnék hat mázsás rendőrsisak,
Amely szerinte
Szinte
Pehelynyi súlyu csak!

Ó! lennék bármi! lennék rózsabimbó,
Lennék méh, sőt egy Gyan Thula regénybe
Grófnak is önfeláldozón lépnék be,
A Csokonai-körbe is bemennék,
Isten bizony!
De ó! iszony!
Csak Nagyerdő ne lennék!

Így kesergett az öreg Nagyerdő,
Mert ő
Önérzetes, és fáj neki nagyon,
Hogy épp ő az a városi vagyon,
Amelynek
Fa-emlőiből akárhogy is fejnek,
Se télen, se tavaszon
Nem tejel semmi haszon.

Sírt a Nagyerdő, ahogy tőle tellett,
Majd rezignáltan szólt: Na! és emellett
Engem ért a világon
A legszurkosabb pech kálváriája,
Amin már semmi nem segít:
— Rólam írta a verseit
Szabolcska Mihályka!

387. GYÁVAY SZULA FÜLE

Istenem, némelyeknek
Mily jó fülük tud lenni!
Például Gyávay Szula úr is
Így tud oly szépen előremenni!
Neki oly kitűnő füle van,
Hogy a füvecske növését is hallja,
S a legtávolabbi rigók dalja
Sem kerüli el fülei tövét,
Sőt „vakerászva" vakarja
Ę derék tövet —
S ha a kitűnő fül akarja,
Mindent elkövet,
S juszt is,
Meghallja azt is,
Hogy az újságirók, a mulyák,
Hogy döngetik,
Hogy röngetik
A Csokonai-kör kapuját.

Mikor mindezt szépen elgondoltam,
A meghatottságtól
Részben félholtam,
Részben meginterjuvoltam
Csokonait a kollégyom sarkán.

Az ősz költő köpött egyet a markán,
Körülkacsintott lopva,
S így ütötte dobra,
Sőt így pengette le az érces húrról,

Hogy a szobra
Mint vélekedik Gyávay Szula úrról:
„Hja, kérem,
Vigyázat!
Az ember úgy vaktában
Véleményt ki nem rázhat!
Csak suttogva beszélek,
Mert félek,
Hogy Gyávay Szula ecsém,
Debrecennek riadó Szulája,
Városunk pohosabbik Gyan Thulája
Meghallja, s szigorú lesz vélem,
S én a halhatatlan,
Azt túl nem élem.
Hiszen, kérem,
Mióta ő a „kör"-öm főtitkárja,
Az én szellemem már hiába várja,
Hogy a „kör"-ömbe bejuthatna-i,
Mert én vagyok, ah, én Csokonai,
Ki lantomat szomorún pöngetem,
Mert leghiábban döngetem
A Csokonai-kör szép kapuját".
Itt a szobor lenyelte a buját,
És kissé vidámabban mondta:

„Bánatomba
Vigasztalást az csöppent csupán,
Hogy drága Szulám, szép kis Szulikám,
E bájos mungó-tulipán
Most egy kicsit már békén hagy, békén,
S a nekivalóbb végén
Fogja meg a dolgot,
Mert toldott-foldott
Poézise szép rigófüttyét,
Mely testvérek közt is
Megér egy fületlen pitykét,
Már nem rám pazarolja,
Hanem a drága
Tisza Pista nadrága
Körül hajlong ‚mély tisztelettel'.

Én nem is értem,
Mért bántják úgy szegény Tiszát,
Hiszen az csak nagy érdem,
Hogy általa Szulám szerelme
Vállaimról el lőn terelve,
S most a derék tula-Szula
Eddig másra öltött nyelvével
Tisza talpához fordula".

388. MELEG VAN

Szervácz, Pongrácz, Bonifácz, ah,
Tekintetes fagyos szentek,
Ehhez a fene meleghez
Mit szólanak Önök s kendtek?

Már a lüszter is oly súlyos,
Mint az asztrakán felöltő,
És oly elviselhetetlen,
Mint Szula, a drága költő.

Most díszlik virányainkon
Az ugorka s a poloska
És a nyári ünnepélyek,
Ajaj, ott kinn a Dobosba.

Az Erzsébet-ünnepélyen
Lelkem íme elandalog,
Mennyi hab és hány unalom,
S mennyi Farkas Imre-dalok!

Öt szál vendég zajong hévvel,
Minő siker! S szíven mar a
Világhírű Veres Tóni
Világhírű zenekara.

És a mozi is most bódít,
A filmen alpesi képek,

Viszont lent a nézőtéren
Izzadt barátnőmre lépek.

S kint az utcán mily illatos
Vasárnap a cseléd-korzó,
Mint egy Szávay-távirat,
Izléses és szívet-orzó.

S szebbnél szebb a nyári divat,
Legszebb a szép mungó-truppon
A szájkosár, s Tisza Pistán
A szép svájfolt kényszerzubbony.

S por van, s csend lógatja lábát
A szent Csokonai-körön,
Mely most nem irodalmizál,
S ez a legfőbb nyári öröm.

389. A MŰBABA

Van már műláb, van már műfog,
És vannak már műszemek,
Van műfül, műorr, műgége,
Mindmegannyi műremek! . . .

Van vízmű, és van mű víz is,
Példa rá a köntösgát,
Ott a vízmű úgy szuperál,
Hogy direkt művizet ád! . . .

Van azután egy színmű is,
Gyan Thuláé e remek,
Ezt a színműt egy szép műszín:
A frász fene ette meg! . . .

Van aztán még egyéb mű is,
Például egy elmemű:
Szávi tata távirata,
Talpnyaláshoz elve hű! . . .

Mind e műveket azonban
Lefőzi egy műremek.
Dőderlein professzor műve,
Amely mű egy műgyerek!

Műbabát hoz a műgólya,
Így lesz eztán a divat,
S ez, úgy mondják, a jövőben
Szerelmünkre is kihat.

Műszerelem, műölelés,
Műcsókokból műmenű,
S régi módra születendő
Gyermekünk lesz — parvenű!

390. KACSA-NÓTA

Kis kacsa fürdik
Fekete tóba,
Szép tintatartóba,
Aztán elindul
Kalandos útra,
Kánikulába,
A Gyan Thulába
S a hírlapokba.

Ismerik urak
És asszonyságok,
A hasábokról
Kedvesen gágog,
Ugorka szezon
Leveit issza,
Ő most alkalmi
Zsurnaliszta,
Ő most a lapok
Főmunkatársa,
A hírlapíró-toll
Őt szúrja nyársra.

Neki örül most
Torontál, Bácska,
Szóval mindenütt ott van
A hírlapokban
A kedves, finom
Nyári kacsácska.

Ilyen kacsa volt,
Kövérke, drága,
Mely átrepült a minapába
A völgyeken,
Sőt hegyeken,
Csegén, Hadházon,
Sőt Egyeken,
Hogy meglesz nálunk,
Bármit csinálunk,
Az egyetem.

Ilyen kacsa volt nemkülönben,
Mely megdöbbenést szülhet önben,
Hogy Szávi bácsi,
A csengő-bungó
Apa-mungó,
Már elpártol
A munkapárttól,
S végre,
Esetleg mához öt évre
Az egészen tűrhető
Költők közé lép be.

Hát kérem, ily kacsák keringnek
Mik legjelesebb jelesinket
Szószba
Mártják.
Kacsa például az is, hogy a kártyát
Kardos Samu utálja,
S hogy Szivadar,
Ha számolni akar,
A cipőit is lerántja.
Holott ez aljas rágalom,

Mert Szivadar,
Ha számolni akar,
Tovább számolni tíznél most se tud még,
S így tisztán jő ki,
Hogy a cipői
Lerántására sincsen semmi szükség.

Na, és itt a legkacsább kacsa,
Az ember ettől elképed,
És olyan képet
Vág,
Mintha önmagát
Vágná
Képen.
Kérem szépen,
Arról van szó,
Egy regésen hangzó
Kacsa arról gágog,
Hogy Révi Náci
A város dolgai körül
Végre
Mindent rendben látott,
S most örül,
S hálásan kacsint az égre.
S belátván, hogy most már
Vége
Küldetésének,
Kukutyinba
Veszi ambiciói útját,
S a város-purifikálást ott kezdi,
Amennyiben
Elkezd ott is — zabot hegyezni.

Csengő-bongó versikével
Hát köszöntsük a nyarat,
Amely eljött, amely itt van,
Utcáinkban, házainkban,
S most már végre itt marad.

Nem a március van mostan,
Nem van most az április,
Ami hőben most mi élünk,
Megirigyelheti tőlünk
Szicília, Kápri is.

Mostan érik a cseresznye,
Mostan érik meg a meggy,
Most szakítunk klubbal, körrel,
És az ember most gyönyörrel
Főszezonra Tönkre megy.

Demokratán izzaszt a nap
Úrt, nemest és nem nemest,
És szerelmi lázba kapva
Szüli nékünk napról-napra
A fagylaltot és jegest.

Mire majd a szüret eljön,
Mit várunk nem kevesen:
Vaskarika lesz a fából,
Kenyér addig a búzából,
És belőlünk szerecsen.

Hájas-súlyos mozdulattal
A nagyerdőn steppelünk,
S mert játék kell az embernek,
Híjával a lóversenynek,
Gutaütést tippelünk.

Már a híres jobb jövőben
Minden hitünk odalett,

Csak csodálkozunk veszettül,
Hogy befagy a nagy melegtül
Mindennemű kabarett.

A meleg az egész várost
Múmiává érlelte,
Ebben a nagy hő-hü-hóban
Nem menekülünk olcsóbban,
Mint bifsztekké spékelve.

S akinek a jókedvéből
Még maradt egy cseppecske,
Azt e pompás humor-versem
— Kimondani van ám merszem —
Bizonyosan elvette.

392. SZENZÁCIÓ!!!

Tisztelt közönség! nagy eset készül,
Készülj rá bátran, hősin, vitézül.

Neked most diszkrétül sugom én meg,
Szenzációt hoz a jövő péntek.

Közénk látogat a doktor Prőhle,
Ah, igen! Közénk ereszkedik ő le.

A színpadra ő kiáll nyalkán,
S elmeséli, hogy milyen is a Balkán.

Ó, hála, Zsül, néked, Zsülikénk, Zsülke!
Hogy agyad e pompás ötletet szülte.

Már régen sírtunk és égtünk lázba,
Hogy Prőhle nem játszik a színházba.

Már régen bőgünk, hogy a színpadon
Csak színműveket játszanak agyon,

S epedve várta minden polgár,
Mikor lép fel a szerb meg a bolgár.

S a pénteki műsor egyébként is fényes,
Szigetvári hősös és szenes legényes.

Szinte azt hinné, aki nem szakértő,
Hogy az ügy direkt jó ízlést sértő,

Pedig oly édes lesz összekeverve
Szenesék, Prőhle s Szigetvár keserve!

Az ember szíve direkte dagad,
S ha nem dagad, hát nem dagad,

Zsülink ezen fenn nem akad,
— Jó olvasó, kösd fel magad.

393. A DEBRECENI RUN

Tisztelt olvasóm, hallotta-e Ön — hogy már nálunk is megtermett a rön? — Megteremtették pedig ama hölgyek, kik a piacon terebélyeskednek, mint tölgyek, s árnyékukban mint piros, mosolygó pofák, almák nevetnek, lévén ők a gyümölcsös kofák. Ők csinálták meg a rönt Debrecenben, s e rön siralmát most Önöknek elzengem.

Rön: azaz angolul írva van: run az a szó, mely most szomorún, az újságokból Önre mered, s mely a háborús izgalmakból ered. — Rönnek nevezik azt, mikor rohanva s ijedten vágtat mindenki a bankba, hogy azt a pénzt, melynek neve betét — kivegye, minthogy a külügyi helyzet setét, s szánkban baljósan recseg, mint fanyar pászka, ez a rémes név: Prohászka. Szóval azt olvassuk az újságba, hogy már túlságba — megyen — hogy mindenki csak azért megy a bankba, hogy onnan mindent kivegyen.

Nos, olvasóm, ezennel megsúgom Önnek, hogy már a debreceni bankokba is jönnek rönözni ama fentírt hölgyek, kik félénkek, mint az őz, ám karcsúk, mint a tölgyek, s akikre szigorúan hiába néz a kitűnő bankpénztáros, Bodnár Géza, mert begördülnek bájjal, mint egy régi módi cséza, s vágva egy bús honleányi képet, visszakérik az egész betétet.

A napokban aztán az történt, kérem, hogy egy ily deli nő beállított fehéren, mert fehérre pingálta a rettegés krétája, s bidermájer bájú ajkain kinyílt a következő szavak bokrétája:

Tekintetes urak, az én szívem tiszta, de adják a húsz forintomat vissza, mert úgy hallom, jön a muszka, a randa, de ne bankóba adják, hanem a r a n y b a, mert negyvennyolcba is így vót éppen, jött a muszka, hogy az Isten vágná képen, s megjárta a férjem, tetszett ismerni, az a szegény Jankó, mert attul kezdve nem ért semmit a bankó, pedig Kossuth apánk képe volt ráírva, ez vitte szegény uramat a sírba. Most pedig úgy hallom, megint jön a muszka, úgy olvasta a Kis Ujságból a szuszka szomszéd asszony, aki mellettem árul, hogy jön a muszka a P é t e r f i á r u l (Tán Pétervárról? inti a bankpénztáros a nénit.) Egyfene a, kérem, de nem hagyom én itt a a kis pízem, hanem viszem haza a kályhalyukba, t ű l e m v e g y e e l a m u s z k a, h a t u d j a.

Így dühöng már nálunk is a rön, s e bús helyzetben csak egy az öröm, hogy alakuljon a helyzet bármi sötéten, nekem nincs is, kérem, bankbetétem.

394. VISSZHANG

Mi az, mi szerte a hazában
Üres hordónál különb módra pang?
A (bank).

Mi az, mit összeszedni nem tudok,
Bár falba verjem a homlokomat?
A (kamat).

Mi az, mi délibáb gyanánt övez,
És nincs isteni hatalom,
Amelynek segélyével testet öltsön?
A (kölcsön).

Hova küldöm az uzsorást,
Míg vigaszt keresek dalba, zenébe?
(Fenébe).

395. MEGKÖTIK A BÉKÉT

Londonban végre meglesz a béke,
Jönnek a diplomaták s nézik,
Hogy a törökök háta elég kék-e?

S majd eltűnődik a sok moszjő s miszter,
Hogy a kitűnő, drága Berchtold
Kalapos inas-e, vagy csak — külügyminiszter?

S te, olvasóm, lesed a tárgyalások végét,
S vígan zokogsz fel egy szép délután:
Ajaj! megkötötték a békét!

Tele lesz ezzel a lapok hasábja.
Aztán a békekötő népek
Vígan szuronyt szúrnak egymás hasába,

És nem kell félni, hogy egyhamar vége
Lesz a heccnek, mert bár ő közbelépne,
Kezén-lábán m e g l e s z k ö t v e a béke.

396. ELÉGIA

Elcsapták a fess Auffenberget,
Ah, a bánat tesz most szivünkre
Nyerget.

Mi lesz ez árva, bús hazából,
Ha egy ily nagy hős karrierje
Bezápul?

A milliókat most már kinek adjuk?
Ah, Auffenberg, nagy úr marad utánad,
Nagy lyuk.

S ha már elmentél a sárgába, lásd,
Mért vitted őt is el, a Schemua
Balázst?

S ah, hogyha sorsunk immár úgyse boldog,
Mért nem vitted el őtet is, a drágát,
A Berchtoldot?

397. ZUHANY

Vígan rikkant a Pasics, a Pasics:
Monarchia! rendre sohse
Utasics, utasics!

Szerb térdeken kivirágzott a retek, a retek,
Én csak mindig kikötőcskét
Szeretek, szeretek.

Szerb homlokon retekből nő a redő, a redő,
Nem ártana egy tengeri
Feredő, feredő!

De a fránya nagy hatalom mind irigy, mind irigy,
Így szólanak: A tengertől
Elerigy, elerigy!

Bánat árnya Pasics retkén átsuhan, átsuhan,
Opasno je, ez nem fürdő,
Csak zuhany, csak zuhany!

398. FORRADALOM

Forradalomra készül Montenegró,
Én, megvallom, örülök ennek,
Bár sejtem, hogy ezért Nikita megró.

Rágondolok, s már is forr a dalom,
Milyen szép lesz, mily hősi, igazi,
Nagyszabású ez a forradalom.

A kies és ősi Podgoricába,
Tudom, hogy nem lesz senki,
Aki gyáván kukoricázna.

Mert bátorságtól viszket e nép karja,
S iszonyú lesz, ha forradalmi lázban
Ősi szokás szerint meg is vakarja.

Büszkén ragyog majd az új koron át
A nagy tett, mikor Nikita fejéről
Letépik majd a koronát.

Letépik, s támad győzelmi nagy gajd,
S a koronából a hős nép minden tagja
Legalábbis két fillért kap majd.

399. KOKOVCEV

Kokovcev, a kis vutki-flaska
A háborúról csevege,
Hogy milyen drága csemege
Az ágyú-gombóc s puskaporos laska.

Mily jó e hősi lakoma,
Kifejté Kokovcev koma,
S ím, beszédének mi lett a vége,
Váratlanul megjött — a béke.

De azért még nem mondott ő le,
Hanem, mi is telhetne tőle,
Keservébe, de sőt buvába
Beleugrott, zsupsz! — a d u m á b a.

400. SZEZONTÓL SZEZONIG

Hősköltemény több énekben. — Azért hősköltemény, mert hős lesz, aki végig meri olvasni. — Saját külön végképp kiküldött tudósítónktól.

A szezon mint olyan

A szezon tavaly úgy kezdődött,
Ah, mig leírom, a szívem is reszket,
Hogy a Csokonai-kör
És a csütör-
töki esték váratlan élni kezdtek.
Felolvasott a doktor Prőhle,
S tőle
A fák határozottan elhervadtak.
Megkezdődött az ismert őszi attak:
Jött a csúz, és szólt a nátha:
Hátha
Mi is szétnéznénk a világban?
S erre mindnyájan
Prüszkölni kezdtünk lágyan.

Ah, nyájas olvasóm,
Ki e sorokra megadón tekintesz,
Ugye, ma is csak így van mindez?
A nátha, a csúz s az egész szezon.
Nyugodj bele — ez az ősi rezon,
Bár most még rosszabbul megy minden,
Laposabb a pénzügyi ború,
Még közelebb jött a háború,
Csapást ránk a sors ostornyele mér,
S a Prőhle tanár úr után
Felolvasott a Baáry Elemér.

Nos, olvasóm, vigasztalásul
Ülj most a kandallóhoz énvelem,
S tűnődjünk el orrt fújva, könnyet ontva
Az eliramló furcsa életen.
Nézzük át a szezon történetét,
Az ah-okat s az eh-eket,
A búkat és a pecheket,
Amikből, ugye, most is volt elég.

A tripoliszi bál

Táncmulatságok tekintetében
Az elmúlt szezon feltűnő szépen
Sikerült,
Szép volt, jó volt, sokba került.
Minthogy már rég elhanyagolták
A szegény nagykövetek dolgát,
Hát a jószívű nagyhatalmak
Az első jótékonycélú vigalmat
Az elárvult diplomaták
Felsegélésére adák
Tripolisz összes termeiben.
Meghívtak sok béget s agát,
S táncosának sok kedélyes vendég
Emlékül — otthagyta a fogát.
„Sose halunk meg!" — kiáltoztak,
Egymás belét vígan kiszedve,
S a jótékony cél érdekében
Az ügyet a török felülfizette.

Debrecen szezonja

Felbuzdultak erre a szende, szép
Debreceni leányegyletek s hölgyblokkok,
S mert ők nem smokkok,
Még Tripoliszt is túlrendezék.
Mert, istenem, ugyan mit ér,
A tripoliszi csatatér

Ahhoz képest, ahogy kinéz
Hajnal felé a vén Bika,
Mikor lezajlik Debrecenben
A bálok legzajosbika?
Taposott tyúkszem, rongyolt gallér,
Tört pezsgőspalack, gyűrött gavallér,
Szívedben a mámor
Édesbután forr,
S mikor jön a fizetőpincér,
Kinyújtod az ujjad négy princér,
S elbosztonoznál, mint a — kámfor.

A balkáni bál és Máthé Gyula

Viszont az idei idény
Is szép lett. Örömeit én
Hadd sírom el, jött Nikita
Egy háborúsat rikita,
Lelőtt egy szép török határfináncot,
S erre a Balkán
Rákezdte nyalkán,
Amíg el nem únta, a táncot.
Nézi Európa, s szegény feje reszket,
De én csak nevetem eztet,
Mert a kitűnő M á t h é Gyula
Hősi bátorságra gyula,
S itthagyva a színtársulatot
Nagyszerű békeakcióba fog.
Lemegy szépen a balkáni harctérre,
S piros arccal, mint egy pipacs,
Kijelenti, hogy az egész Balkán
Ripacs.
Erre a Balkán nagy ijedtséget fejt ki,
Szerbia a kikötőt elejti,
A szegény, megoperált Prohászka
Kebléből kitör egy fohászka,
S csend lesz.
Több táncvigalmat az idén,
Hálistennek, senkise rendez.

401. KARÁCSONYI EMLÉK

Itt volt, elment a szép karácsony,
S amíg itt volt, jó koszton éltünk,
Cukron, fügén, mákos kalácson.

Hozott diót, mogyorót, smukkot,
Új százkoronás is volt nála,
De erről alig szólt egy kukkot.

Hogy a pénzügy is derűt öltsön,
Adott az osztrák-magyar banknak
Húsz koronát — aranyban! — kölcsön.

És hozott új választó-listát,
Mely szerint csak Lukács szavazhat,
S megválaszthatja Tisza Pistát.

A Béke is, e bús egyénke,
Jött volna vele, ám egy hídon
A strázsa belelőtt szegénybe.

Örült Prohászka is Prizrendbe,
Az udvarias szerb kormánytól
Egy sérvkötőt kapott prezentbe.

Szóval a karácsony sok kincsét
Megkaptuk, és ami a legfőbb,
Megszűnt a fűtőanyag-inség.

Ez üdvöt zengem el ma számmal:
Egész télen fűthetünk majd
Egy-egy dús — karácsonyi számmal!

1913

402. ÚJÉV REGGELE

Véget ért a
Szilveszter-éji szendser.
Felkelne az ember.
De nem mer.

Mert jön a kenetes
Basszusú szemetes.

És jön a gyászos
Szopránu gázos.

Jön a májfoltos
Sarki boltos.

Sőt, jön a bordó
Orrú levélhordó.

Jönni nem restel
Hajlongó testtel
Uram s parancsolóm:
A házmester.

Velejön nyájas kibice,
A vice.

Jő és belém kiván sokat
A nő, aki rám mosogat.

Jön vidáman a szabószámla,
S arcáról a bőr le nem hámla.

Jön bús, fekete sál alatt
A temetési vállalat.

S jön az olcsóságmentes
Hentes.

És buékot nyihogat, ó,
Minden páholynyitogató.

Fiákeres és ószeres
Reámborulnak: ó, szeress!

És jön emez, és jön amaz,
És jön háromszor ugyanaz.

S jönnek tízezren.
S ájultan fekszem.

S tolongnak vadul
Az ágyam körül,
S direkt mind az én
Újévemnek örül.

Nyüzsögnek zsúfolt rendben
A széken, asztalon, kredencen
És a sézlongon.

És keresztül a sok tolongón
Hozzám jutni alig tuda
A guta.

403. KILÉPNI

A munkapártot
Nem mondhatom épnek,
Amennyiben a tagjai
Sorban kilépnek.

Napról-napra nő
A kilépési lista,
S ezen bizonyára búsul
Tisza Pista.

De én tudom, hogy nem sokáig
Fog habozni Tisza, a zordon,
Hanem eszébe fog majd jutni
A Pavlik-féle kordon.

A kordon eddig arra volt jó,
Hogy körülállja a házat szépen,
És Pavlik ne engedje meg,
Hogy oda valaki belépjen.

Olyan egyszerű a dolog,
Mint meghámozni egy narancsot:
Tisza majd odaszól Pavliknak,
S kiad neki egy új parancsot.

A házban bentülnek a mungók,
S számuk ezentúl nem apad,
Mert ezentúl a parlamentből
Kilépni sem lesz szabad!

404. PAVLIK ÜRÍT

Örülsz-e, elvtárs, kenyeres olvasóm?
Nagy jókedvedben fogsz-e madarat?
Hallod-e, hallod-e, hallod-e!
A Pavlik megmarad!

Micsoda vívmány! — áldjuk meg Tiszát,
És lehetőleg mind a két kezünkkel!
Mert íme nem lesz parlamenti őrség,
Ó, ennyi kéjt hogyan is élvezünk el?

Nem lesz darabont-őrség, csak a Pavlik marad,
Ez a kecses rendőr-gazella-termet,
Hallod-e, hallod-e, hallod-e,
Ő üríti ki hétfőn is a termet.

Olyan lesz, mint egy bankett, feláll Pavlik,
S mond egy tósztot: Kérem, nincs klotür itten,
De engedjék meg, hogy e termet
„Tisza egészségére ürítsem!"

405. SZÓLT EGY ÚR

. . .És szólt egy úr, aki csak ritkán viccel,
Bár jelenleg igazságügyminiszter.

Szólt, és a szívünk ettől kéjteli:
Leszek miniszter, s ha kell, éjjeli!

Bársonyszékemen, mint egy bíbor kancsón,
Merengek, s osztom szelíden parancsom.

Viruljanak a rendőri erények,
S a detektivek legyenek serények.

A Népszavának mondok egy halt wer dát,
És el kell kobozni, mint egykor Haverdát.

És aki balgán tüntetéshez nyúlna,
Oszoljon fel, s legyen e célból hulla.

Ezt kívánom, bölcsen, éjjelin, szépen
S persze csak a „törvények keretében".

Így szólt egy úr, aki csak ritkán viccel,
Bár jelenleg igazságügyminiszter.

406. AZ IFJÚ TÖRÖK ESETE

Allah nagy úr, és Mohammed örök,
Hazament egyszer az i f j ú t ö r ö k.

Hátul a sarka, és elöl az orra,
Ment, ment, de otthon zárva volt a p o r t a.

S hallja, hogy nejét, szép Drinápolyt nyalkán
Csábítgatja ott bent a fránya Balkán.

Az ifjú török szólt: ez nem öröm,
A f é n y e s k a p u t rájuk betöröm.

A fényes kaputt ő tényleg betörte,
És elsárgult dühében, mint egy körte.

Ó, olvasóm, ezt néked nem kívánom,
Neje épp csalta őtet a — d i v á n o n.

És szólt a török: e tény búsító.
Szólt, s úgy tett, mint az egyszeri zsidó.

Mást mit tehetett? egy cifrát kivánt,
S büntetésül kidobta a — d i v á n t !

407. A BALKÁNI FARSANG

— Báli refeláda —

Hétfőn este hét órakor,
Véget ér a fegyverszünet.
S pont hét óra harminc perckor
Vezénylik az első tüzet.

Nyolc órakor: ágyudörgés,
Fél kilenckor: offenzíva,
A balkáni ünnepélyre
Meg van minden állam híva.

Háromnegyed kilenc óra:
A gépfegyverek ideje,
Mikor is a puskatűzben
Elvész az emberek feje.

Kilenc óra: felvonulás,
Török, görög, bulgár, arab . . .
Tíz órakor: bankett, melynél
Három ezred fűbe harap.

Tizenegykor: ropogós tánc,
Melyhez kétszáz ágyut húznak,
Éjfélkor egy falu népet
Humanizmussal megnyúznak.

Ezután jön a szünóra,
Lábnál pihen puska, kopja,
S kisül, hogy az élelmezést
Valahol, valaki lopja.

Egy órakor új riadó,
Vöröskereszt buzgón ápol,
Most dől el majd, hogy kié lesz
Szemrevaló szép Drinápoly.

Félháromkor szól a török:
„Izzet basa, ne hagyd magad!" . . .
Háromkor : egy sereg ember,
Puskaportól földhöz ragad.

Négy órakor, hajnal tájba,
Ostromolják a nagy sáncot.
Körülbelől ötkor, hatkor
Kezdik el a haláltáncot.

Mindehhez az emberiség
Külpolitikából juta.
Amit tehát minél előbb
Hatszor üssön meg a guta.

408. HUSVÉTI APOTEÓZIS

A Nagyerdőn vagyunk! A víztorony mellett.

Nyuszik kara (üdvözli a felkelő napot).

Mi vagyunk a nyuszikák,
Rajtunk gyönyör uszik át,
Ma fog a húsvét lefolyni,
Ma fogunk, ma fogunk
Piros tojáskákat tojni.
Megírta az Én Újságom
Szép húsvéti száma,
Tojunk egy szép piros tojást
Mindenkinek máma.
Mindenki kap egy szép tojást,
Nem vagyunk mi meddők,
Még Prohászka is kap tőlünk
Egyet avagy kettőt.

Prohászka hangja (a távolból).

Rátok gondolok, nyulacskák,
S kél bennem fohászka,
A távolból áldást küld a
Búcsúzó Prohászka.
Áldott legyen tojásotok
Sárgája s fejérje,
Tojjatok egy piros tojást
A szerbek fejére.

Hajnali görögtűz. A nyuszikák tojnak. A víztorony orma zengeni kezd, mint Memnon szobra Egyiptomban, s ő is köszönti a hajnalt.

A víztorony:

Felépültem végre
Pótadói pízből,
De testemben nem megy
Sehogyse a víz föl.
Na de csakhogy felépültem,
Kint vagyok a vízből.
Csak egy nagy súlya nyom
Engemet a gondnak:
Mért van nekem olyan ormom,
Mint amilyen Párisban van
A nagy Pantheonnak?

Az alkotó szava (t. i. a víztorony alkotójáé):

Ne nyomjon tégedet
Nagy súlya a gondnak,
Pantheonnak kell lennie
A jó víztoronynak:
Beléd lesz majd sok városi
Vívmányunk temetve,
Nagyszerűen illenek majd
A te — vízfejedbe.

A húsvét nemtője:

De most kezdődjék a locsolkodás,
Az ősi szertartás! Jó víztorony,
Loccsants a légbe enyhe vízsugárt,
Locsold le például a szürke port,
Mit Debrecenben szellők szárnya hord.

A víztorony (búsan):

Szép az, amit kegyed izen,
De kevés ahhoz az én kis vizem.

Nemtő:

S nyulacskák, ti is legyetek serények,
Viruljanak a nyuszika-erények,
Lustálkodni egyőtöket se lássak,
— Költsétek ki az ajándékokat,
Amit majd örömmel fogad,
És elküld sok nagy férfiú egymásnak.
Igyekezzetek nyuszikák:
K. Tóth Mihály úr puszikát
Küldjön Márk Endre bácsinak,
Aki viszont barátilag
A kultúrtanácsnokot lepi meg,
Ez meg prezentet küld a Beöthynek
És így tovább, körbe-körbe,
Költsetek ki egy új Nemzetes asszonyt
A Csokonai-körbe.
Csináljatok sok ilyen kedves dolgot,
Legyen Debrecen végre boldog.

Tableaux! A húsvét végleg felvirrad. Ünnepi csend, melyben csak az üzleti élet halk pangása hallik:

Ping-pang,
Giling-galang.
Ácsi, ácsi.
Húsvétra írta ezt a jó kisgyerekeknek
Torpedó bácsi.

* *

Híre jár, hogy Thaly Kálmán nem jól gyüjtötte össze a kurucdalokat. Több tudósunk azt állítja, hogy a kuruc-dalok szövege nem eredeti. Ennek a szenzációnak a kapcsán, mint értesülünk, a munkapárt kisütötte, hogy a régi kuruc-dalok voltaképpen labanc-dalok voltak. Néhányat itt közlünk ezekből a helyesbített költeményekből.

I.

AZ ÓCSKA (LUKÁCS) LÁSZLÓRUL VALÓ ÉNEK

Mungók, mungók, mungók, haj, szegíny labancok,
Beh megsötétedett ti fényes napotok.

Óh, gonosz szerencse, óh, keserves óra,
Pártkassza-mezőnek sóval borítója.

Jó Andrássy Gyula, Zichy Aladárral,
Hosszú Apponyi is derék Justh Gyulával,

Esküsznek Désyvel egymásnak kezére
Erős esküvéssel az Lukács vesztére.

Akkoron az Désy Lukács nyomán járván,
Szorítja az örményt az királyi táblán.

Az táblai bírák ott egybengyülének,
Örmény ügyi felett ők széket ülének.

Nosza, riporterek, írjad, sereg diák —
Vérveres tentával az nagy szentenciát:

„Világ példájára az megkívántassék,
Hogy az Désy vádja megbizonyíttassék."

Hallatára pedig az szentenciának
Nagy Holló Lajosok sűrűn szálldosának.

Nagy Holló Lajosok vígan szálldosának,
És az vezércikkek ekként károgának:

„Kár, kár, kár, kár vala az Lukács Lászlónak
Lenni az örménynek ily só-árulónak."

— Ezt pedig nem szörzék ezerhétszáztízben,
De az szegény mungók bent vannak a vízben.

II.

BUJDO-SÓ ÉNEK

Te vagy a legény, Lukács Lászlókám,
Nem olyan mint más, mint Désy Zoltán,
Teremjen hát országunkban sok só, semmi más,
Nem egy fillér, négy millió kell ide, pajtás.

III.

BUJDOSÓ TISZA

Kiállott az Tisza
Mungóvári sáncra,
S reákacsingatott
Magyar Figyelősi
Hírös Herczeg Fráncra:

„Hallod-i te, Fránci,
Bajbul most kirántsz-i?
Ne úgy írjad, mint eddig,
Isten tudja, hogy lesz, mint?
Hanem úgy írd: rajta!

Utolsó nagy harcra!
Hej, dungó, dungó!
Mégis mungó a mungó!"

— Sós ízű nehéz köd
Mindent búsan béföd,
Az Tisza már sírhat,
Herczeg Fránci írhat,
Az mungók kezében
Legörbült a zászló?
Szegény mungótábor . . .
Hej, te Lukács László!

Hej, te Lukács László,
Laci, Laci tarka,
Hol van szép táborom,
Se füle, se farka.
Most rejá kérdelek,
Álljunk meg egy szóra,
Vagy ha nem egy szóra,
Hát egy marék sóra.

Az te árulásod
Meg fogják torolni,
Nekem most már innét
Ki kell vándorolni.

Utál Magyarország,
Utál Erdélyország,
Lemondok már sírván,
Még az gyermekök is
Az sárgába kíván.
Az sárgába kíván.

Így kesergett Tisza
Mungóvári sáncon,
Igy botlott át szegény
Lukács Laci bácsin,
Az örmény finánczon . . .

410. AZ EMBER TRAGÉDIÁJA

avagy Schwarzék a Nagyerdőn

Madách után szabadon (elővezetve)

I. szín: Ebédlő. Modern, angolos bútorok. Az asztalon egy nagy tálban paradicsom-szósz.

Ádám: mint Schwarz és férj; *Éva* mint nej. Tudniillik Schwarznak a neje.

Ádám: Ó, nő, ha te meg tudnál érteni,
Milyen nehéz nekem ez új szerep,
Ki Fáraó valék a jó Madáchnál
S Danton, satöbbi, s ím most mi vagyok?
Polgár vagyok a híres Debrecenben.
Ó, nőm, ez mindnél rettentőbb szerep,
Mert itten, angyalom, még több a por,
Mint Egyptomban a nagy szfinx körül,
És itt a nagy Dantonnál is rettentőbb
Forradalmár a deli Révi Náci . . .
Ó, Éva, nőm, mily szörnyű is a sorsom,
Mily szörnyű az ember tragédiája . . .

Éva: (ásítva): Kérlek, kedves Ádám, kedves Schwarz, nagyon unalmas vagy. Direkt olyan unalmas vagy, mintha csakugyan az Ember Tragédiáját játszanád az Esterházy-díszletekkel. Légy szíves és ne szavaljál te jámbusokban, mert az már egy tisztességes darabban nem divat. Hiszen te nem akarod megnyerni az akadémiai Kóczán-dijat.

Ádám: (lemondó keserűséggel):
Ó, nő, te nem is tudsz megérteni,
Nyilatkozz inkább, hogy mi van ebédre?

Éva: (büszkén): Paradicsom!

Ádám: Paradicsom! (mereng) Paradicsom . . .szivemben
Régmúlt idők szelíd hárfája zeng,
Régmúlt időké, mikor még az éden
Virágos útjain bohón bolyongtam,
S nem ettem még a tudás zord gyümölcsét,
S még nem tudám, mi az, hogy szenvedés,
S mi az hogy Nikita és Tisza Pista!
De lássuk, nőm, a paradicsomot . . .

(Kavarja a paradicsom-szószt; *Lucifer* mint bontófésű kiemelkedik a tálból. Görögtűz.)

Ádám : De hah, mi ez, hogy került a csuszpájzba
A bontófésű? Te vagy, Lucifer?
Ki minden üdvömet megkeseríted?
Hát már oly sok bolyongás és csalódás
Után ez egyben is csalatkozám,
A házi kosztban?

Lucifer : (kajánul): Ember! csalódni örök végzeted!

Ádám : (felugrik): Vezess új útra engem, Lucifer!
(Lucifer egy villamosra vezeti Ádámot és Évát, s kirándulnak a nagyerdőbe.)

II. szín: A nagyerdőn. Fű, fa, virág és por.

Ádám : (leszállt a villamosról.):
Ah, Lucifer, míg jöttem a vasúton,
Kirázta lelkem és kirázta bélem,
S mikor indultam, ifju Schwarz valék,
S most már az aggkor hava hull fejemre . . .

Lucifer : Schwarz, ne panaszkodj, jöttél volna tegnap,
S április hava hullt volna fejedre.

Ádám : Mondd, Lucifer, mért nincsen itt elég pad?

Lucifer : Ne bántsd e titkot profán kandisággal,
Ha így rendelte e város bölcs tanácsa.

Ádám : És mért van még több por, mint odabent
A város bűzös utcáin vala?

Lucifer : Hogy el ne feledd: por és hamu vagy,
S mellesleg: még nincsen vízvezeték . . .

Éva : Ó, bár megérném, hogy az is leszen.

Lucifer : Asszony, hisz Sovárgás a neved.

Ádám : Én mindazáltal megiszom egy spriccert.

Lucifer : De itt az ára ötszáz korona!

Éva : És én letépek egy kicsiny virágot . . .

Lucifer : De itt a fűre rálépni tilos!

Ádám : (szívből) Úgy hát vezess, Lucifer, Debrecenből!

Lucifer : Vigyázz, könnyelmű szó hagyja el ajkad,
Debrecen után már csak a pokol jön . . .

Ádám : De hisz a Pokol-mulató megbukott! . . .

(Egy rendőr igazolásra szólítja a társaságot, s lángpallossal és tolonckocsin kiűzi őket.)

(III-ik, IV-ik és V-ik szín következnék. A kirándulást azonban, mint minden kirándulást, utoléri a zápor, s így ezeket a színeket is elmossa az eső.)

411. MÁJUS ELSEJE

Itt van május elseje,
Víg a szívem belseje,
Az orgona most szagos,
Karcsú, csínos, nem magos,
S éji szendereken át
Felzendül a szerenád,
Húzza mélán
Szép Kiss Bélám,
S szivarral az agyarin
Húzza derék Magyarim.
Szóval szól a nahtmuzik,
Ellenben az erdőn szólnak
Fűrerek s vidám Zsuzsik.
Bokrok tövén ibolya,
S bokrok tövén selymes fűben
Sok nyújtózó csigolya.

Ó, szép május elseje,
Víg a szívem belseje,
Itt a fecskék
S verebecskék,
S feltámadtak a legyek.
Az idők örök folyóján,
Ah, e szagos, bús folyókán
Lefolyt, tudja-e kegyed?
Egy újabb házbérnegyed.

Ó, szép május elseje,
Víg a szívem belseje,
Most a szende háziúr
Kisded tárcámhoz befúr.
És megnőtt a pótadó,
S Lukács is — a sót adó —

Új létszámot emleget,
Bár Justh így szól: nem lehet!

Ó, szép május belseje,
Víg a szívem elseje,
Im hazánkra ráború'
Újabb Balkán-háború,
Mivelhogy a Nikita
Egy gorombát rikita.
Szól a bús monarchia:
Kérem, ez anarchia!
Fütyöl erre Montenegró.
Berchtold Montenegrót megró,
S Krobatin szól: Einmarschiert!
S lesz belőlünk, ah, — fasírt:
Azaz szuronyvagdalék:
Kiloccsant vese-velő,
Ah, örülj most, tartalékos,
S te is, jó népfelkelő.

Ó, szép május elseje
Víg a szívem belseje,
S hogy e belső örömömnek
Nyomai is legyenek,
Kívánom e víg májusnak,
Hogy a fene egye meg.

Utóirat Nikitához

Jaj, istenem, most egyszerre
Az vetődik az eszembe,
Hogy Nikitát hátha, hátha
Bosszúra az inspirálta,
Hogy róla oly sokat írtam.
Ah, most bánom bűnöm nyíltan,
S míg nem késő, felsohajt
Bús keblem, a horpadó:
Bocsáss meg, ó, Nikitácska,
Nem bánt téged soha többé
szegény, vicces Torpedó.

Itt van, nemde,
Ön is vette észre,
A gyermeknap,
Mely terhet ró kendre?
Urnák állnak
Kint az utcasarkon,
S a sarkadra
Lépnek s mondják: pardon!
Úrnők mondják:
„Pardon! álljon meg kegyed,
S ejtsen az urnába
Fillért avagy bankjegyet."
És az arcunk
Szép lesz, mint a kréta,
Eszünkbe jut tegnapelőttről
A margaréta,
Hej,
S búsan lecsügged a fej.
Ámde
A bún az ember
Könnyen tul ad,
S ismét víg lesz a hangulat,
Mert Borbély Lili,
Ki a táncban cárnő,
S aki a legszebb hacacárnő,
Ellejti még egyszer
A hacacárét,
S te úgy véled, jó olvasóm,
Hogy nem kár
Az utolsó krajcárért,
Mely zsebedben maradt még ma,
S kiadod azt is
Jótékony célra.
Azonban
A jótékonysági haszonban
Percentet ad ő is,
A Nagyerdő.

Hol illatos lesz a lég
A sok néptől,
Mint a tepertő,
És elfogy a sok sör,
És sok bor is,
És boldog lesz sok káplár
És sok Boris,
És lezajlik
A víg népünnep,
Lesz sok rúdmászás
És nem kevés
Lepényevés
És egyéb attrakciói
A szent ügynek.

Így a város
Minden lakója
Lerója
A gyermeknapi akciót,
S csak én egyedül képezek
Egy nem ünneplő frakciót.
Ajkamon sóhaj rándul át,
Mert nem tehetek az urnákba,
Legfeljebb, sajnos,
Pár zálogcédulát.

413. ITT AZ UGORKASZEZON

Kedves Nikita mester,
Örülhet most kelmed,
Mert nem kell csinálni több
Világtörténelmet.
Végigsimít kend
Ölebén, a kecskén,
És pihennek babérjaikon
Szép kettecskén.

Szerbek s bolgárok
Még egy-kettőt lőnek,

De aztán nagy béke
Napjai jőnek.
Széttörik az öreg félholdat,
A vén török kiflit,
S mindegyik harap
Belőle egy cipflit.

S mi is hódítottunk, ugye, kérem?
— Mindegy, hogy miképen:
Négy csendőrrel csupán,
Vagy hős attakkal-é?
Mindegy — miénk a szép
Ada-Kaléh.

A londoni reúnió is
Leveti a diplomata-rokkot,
Nem játszik a James-palotában
Drukkos tarokkot.
(Eleget játszottak a kövér ásszal,
A Nikitával,
De végül elütötték
Egy albáni királlyal.)

Debrecenben is
Kitört a béke,
A színházügynek egyelőre
Hálisten vége.
Zilahy elment,
S Beőthy még nincsen itt,
Élvezzük az interregnum
Nyugalmas kincseit.
Örüljünk, hogy épen maradtunk,
Bár sok szépet nyeltünk,
Az Aranyeső már nem esik
S a Hacacáré is eltűnt.

Sőt épebben maradtunk,
Semmint véltük,
Még a gyereknapot is
Túléltük.

Este van, feketén bólintgat
A szenzációk lombja,
Szépen beleharapunk
Az ugorkaszezonba.
Elringat lomha nyári csend,
S arra se figyelek már,
Hogy a Désy-pörben mit vall
Szegény beteg Elek Pál.

Oly édes is volna
Ez az ugorkás szender,
De meg vagyon írva:
Nem lehet boldog az ember,
Mert sokszor fel-felriadok,
És sokszor úgy szeretnék sírni,
Miről fogok most már, kérem,
E lappal kötött szerződésem
Értelmében
Mindennap vicceket írni?

414. PAVLIK ÉRETTSÉGIJE

A nagyerdőn most minden berek
Árnyán fiatal emberek
Raja hempereg.
Minden padon
Vergiliuszt fordítják szabadon,
Csak úgy zeng bele a vadon,
S ha arra sétálsz, fülön fog a ritmus,
Másutt meg a logaritmus
Szomorít, s bús
Fizika
Izzik a
Légben.
Amott meg éppen
Egy diák, ki arra csatangol,
Azt biflázza, hogy az angol
Hány gyarmat ura?

Szóval a tájra, a friss harmatura
Rátapos
Hangulatával a vaskalapos
Intézmény: a matura.

E tájon indultam ma turára,
S a maturára
Készülő ifjak közt leltem
Egy ambicióval telten
Járkáló idősebb dzsentlement,
A fasorban fel és lement,
S borongva
Azon tünődött, hogy a csonka
Parlament
Köbtartalmát hogyan vezesse le?
Pavlik úrhoz — mert ő volt — odaléptem,
S mivel szívből sajnáltam őt,
Segítettem szegényen,
S mondtam: Kérem, mondok egyet,
Ha a csonka parlamentet
Nem tudja l e v e z e t n i kegyed,
Oda se neki!
Egyszerűen
V e z e s s e — k i !
(Valljuk meg, szép volt ez tőlem tényleg,
Mert Pavlik általam lesz jeles érett,
De én jó fiú vagyok,
S ezért Tiszától jutalmat nem kérek.)

415. FEL A BARIKÁDRA!

Fel honfiak, polgárok talpra!
Itt a dicsőség reggele!

Pardon!
De én ezennel kirántom
Fényes kardom!
S bátran jelentem ki:

Mindenki
Rázza le az összes láncokat,
S csapja be ünnepi lázba
A zálogházba,
Itt a dicsőség reggele!

Itt van, szavamra mondom,
Tehát bon ton,
Ha a forradalom zászlóit
Kibontom.
Fel polgárok, összes Schwarzok,
Lángoljanak az arcok,
Mert mi, kik elnyomatunk s üzetünk,
Ma mindenkinek megfizetünk,
Kivéve a Royalban a Kiss Adolfot,
Akinek — mit tagadjam a dolgot —
Tartozom néhány feketével,
Fel, polgártársak, hősi hévvel!

Na!
Kezdődjék népünk rohama
Ma!
Hadd mondja az irigy világ:
Das ist merkwürdig!
Debrecen ismét dicsőségben fürdik!
Tisztelt olvasóm, fel, fel!
Felkelni ne mulassza el,
Mutassa meg, hogy ember a talpán,
S jobban fel tud kelni, mint az albán,
Higgye el, nem hiába sarkalom,
Felkelni itt a legjobb alkalom,
Higgyen e forró dalnak,
Most csinálhat ön
Legolcsóbban forradalmat!
Kár volna elpotyázni, ó!
Itt van, megnyílt
A nagy forradalmi occásió!

Ön elmereng talán
Csekélységem dalán,

S megkérdezendi,
Hogy ezt dalom
Mily alapon zengi?
Nos, ne legyen lázas az érverése,
Íme, csekélységem érvelése:

Nos, tehát nézze,
Önnek most kevés a pénze,
Viszont drága az építőanyag.
Tehát ne legyen hanyag,
Most lépjen tettre,
Ne halassza a jövő keddre,
Most kaphat a tanács jóvoltából
Téglából, vasból és fából
Egy ingyen forradalmi barikádot!
Hol?
Hát ahol bontják a Bikát, ott!

416. LÓVERSENY-DAL

Egy gondolat bánt engemet:
Lóverseny nélkül halni meg!
Elhervadni lassan, mint a remény,
Hogy olcsón kapok fiakkert oda én,
Elfogyni lassan, mint öt koronád,
Amíg kijuthatsz a nagy poron át,
Ne ily halált adj, istenem,
Ne ily halált adj énnekem!
Legyek pálya, min hat ló fut keresztül,
Vagy úrlovas, akit tövestül
Lóhátról a tribünön ülő hölgyre
Egy nagyszabású nyaktörés dönt le,
Legyek tribünhöz kent kovász,
Legyek bús, falnak ment lovász,
Mit bánom én, csak urason
Kint lehessek a Nyulason!

Ha majd a vasárnapi nép
Nyüzsög, s a versenytérre lép
Pirosló arccal s piros toalettben,
És az ajkakról e szent jelszó rebben:
Tippet a népnek!
S ha majd kilépnek
A tribünre az eleven grófok,
S viszont fejünkbe ezer tüzes srófot
Srófol a nap,
S a sok szalmakalap
Virít sárgán, mint jó földben a búza,
És feltünést kelt a nőknek blúza
S egyebe,
Oh, a szívemet akkor vegye be
Ostromával a lóversenyi láz!

Vigyázz!
Rohanj, bár a bordád kitör,
A totalizatőr
Vár,
S már
Indul az iram a starttól,
Bár alig látod dr. Schwarztól,
Aki elibed könyököl,
De egy káromlást kinyögöl,
S mire ennek kifejezést adtál,
Úttesteken át
Fújó paripád
Lemarad, amelyikre fogadtál!

És jön az este,
S villamoson szorul az ember teste,
Tyúkszemeden áll három kövér hentes,
Viszont a kocsi levegőtől mentes,
És szólasz: A frász törje ki nyersen,
Ahol csak van még egy lóverseny,
A fészkes fene egye meg!

S aztán mélabúsan teszed hozzá:
Jövőre megint kimegyek!

Most, uram, ön, nőtlen vagy házas,
Tudom csak egy dologtól lázas,
Bolyongjon ön bár nászuton,
Egyért töri önt frász, tudom,
Legyen bús özvegy vagy víg szalma,
Tudom, csak ehhez van vonzalma,
Lakjon ön szerényen kalodába,
Vagy lakjon büszke palotába,
Dadogjon ön, avagy csak zengjen,
Üsszék lysoformban vagy szennyben,
Üljön nagy avagy csak kis polcon,
Éljen Pesten vagy csak Miskolcon,
Legyen öltönye rongy vagy raglán,
Önt egyért fűti csak harag, lám,
Térjen üdülni a Lidóra,
Vagy térjen át talán zsidóra,
Szeresse ön ámbár a sajtot,
S utálja ön ámbár a sajtót,
Bár legyen tévhit kegyeden,
Hogy mégis csak lesz egyetem,
Tegye tönkre bár boltját még ma
A Bika előtt a sok tégla,
Szóval legyen bármi a sorsa,
Az ön létének sava s borsa
A mai szent napon, ugye,
A Désy és Lukács ügye.
Mert most pattan, mint fán a rügy,
Most pattan ki a Désy-ügy,
Sok tanú mindent feltakar,
Sok viszont ápol s eltakar,
Adat, személyi s dologi,
Most gyűl s most izzad Baloghy,
És mostan izzad a Lukács,
Mi lesz? Nyerés-e vagy bukás?
Az idegeken átszalad ma,
Milyen házikót rejt Zalatna?
Ma velünk kérdés enyeleg:
Mit titkolt Bádenben Elek?

Ily kérdéseket csúnyán s szépen
Majd felvetnek a törvényszéken,
De én mondhatom, bár szeretném,
Most se lesz biztos az eredmény,
Mert b. szavamra, énszerintem
Hiába való minden, minden,
Mert nemde, tisztelt olvasó?
Ki tudná azt megmondani,
Hogy hol van a tavalyi s ó?

418. HOZZÁ...

Érzelmes költemény

Kedves Lukács,
Ejnye, mit hallok?
Az a sok csúnya tanú bácsi
Mind önre vallott?
Önt szépen belevitte a bajba
A Magyar Banktól a Vajda,
S a cvikkeres Sándor Pali,
Aki szigorúbb volt, mint a Bali,
Nem is említve Károlyi grófot,
Aki az ön gyomrába srófolt,
És nem említve Paduch úrt,
Ki önbe szintén beleszúrt.

Hát így van az, lássa,
Megégeti az ember száját
A forró kása.
Már minden kétséget kizár,
Hogy rossz bolt volt a panama-bazár,
És bár semmit se vallott
Jeszenszky és Kazár,
De jött s átgázolt önön, mint egy Pullmann,
Az Ullmann, ah, az Ullmann!

Ajajaj,
Nagy a baj,
Kiderült, hogy több az ön fején
A vaj,
Mint a haj,
Jajaj!
Kedves Lukács, ön most több ízben
Beleesett, s bent van a vízben,
És e vízbeesés okából
Direkt só-oldat lett magából,
Mert szó, ami szó,
Most már nem tagadhatja le,
Hogy só, ami só!

De önt ne vágja bú kupán,
Mert vannak még mindig,
Kik önt szánva tekintik,
S önre gondolnak csupán.
Ím, önnek bizalmat csicsereg
Helyben is a mungósereg,
S ha ön a fránya Désy-pörbe,
Amint látszik, végképp letörne,
A helyi mungó-frakció
Részéről azonnal megindul
Egy mentőakció.

Ön ugyanis, ha értesülésünk
Nem téves,
Elmúlt már ötven éves,
S így most már, bár sajnos, tudva van,
Hogy önnek némi múltja van,
De mégis, tekintve aztat,
Hogy ön a pártkassza körül
Tapasztalatokban gazdag,
Tehát derüljön ki az ön képe,
Mert a helybeli mungók népe
Beprotegálja önt, hadd súgom én meg:
Egy kávéházba — *kasszatündérnek!*

Ülj mellém a villamosba,
Fel van szítva melege,
Minthogy nyüzsög benne most a
Kirándulók elegye;
Gyere velem a berekbe,
Ott az élv most nem kicsi,
Belelépsz az emberekbe,
Mint Lukácsba a Zichy.

Vár ott buja, szép tenyészet,
Bodza, bürök és kapor
És kocsiktól hevenyészett
Debreceni, drága por.
S van a cukrászdába mostan
Fagylalt is, két szép szelet,
És a spriccer a Dobosban
Langyosabb, mint képzeled.

És a vurstli! oly szép, mint a
Tündérkert és a mese,
Ing a lenge hajóhinta,
S ring a káplár kedvese,
S káplár úr virzsiniája
Kedves füstöt ver beléd,
Ugyhogy átkot szórsz a tájra,
Hol dohányt mér Verpelét.

S úszhatsz itt ezer gyönyörbe,
Ha a zenét szereted,
Mert füled, e drága görbe,
Hallhat szép hangszereket.
Bőgő búg, és verkli károg,
S hacacáré andalog,
És dalolnak a polgárok
S más ily kedves vandalok.

S hogyha éppen elpihennél
Mondjuk egy kedves padon,
Kérlek, mi sem könnyebb ennél,
Ím az éceszt megadom:
Minthogy minden padon ülnek,
Legyen párnád a karod,
És feküdj a fűbe, s hűlj meg,
És halj meg, ha akarod.

Szóval, menj, kérlek, a zöldbe,
Erre kér ma halk dalom,
A nagyerdőt üdvözöld te,
Itt a legjobb alkalom.
Menjetek ki sok-sok százan,
Kedveseim, magyarok,
Mily jó lesz! a kávéházban
Végre magam maradok!

420. VISSZHANG AZ ELŐSZOBÁBAN

Lukács készül a nagy audienciára. A Burg fogadótermének az előszobájában várja, hogy beeresszék. Közben a tükör előtt el próbálja mondani, hogy mit fog rebegni a felséges úr előtt.
Mélyen meghajlik a tükör előtt, s izgatottan, drukkolva elkezdi a mondókáját:

Felséges úr! alázattal jelentem,
Hogy a kihallgatáson megjelentem,
Megjelentem ügyemről referálni . . .
(Itt belekacsint a tükörbe, s ravaszul mormogja az orra alá):
És amit lehet még, kireperálni!
De hol is kezdjem? Alig jutok szóhoz . . .
(Egy pillanatra elhallgat, s a szoba márványfala ekkor a következő visszhangot zengi vissza):

A visszhang: Sóhoz!

Lukács (megrettenve):

Felség, akaratának hódolok,
Elmondom, hogy volt az a sódolog.
Hát az a Dési... hm... belém kötött,
Hogy én busás üzleteket kötök!
(dühösen) Juj, hogy a görcs a nyelvire szaladna!

A visszhang: Zalatna!

Lukács (izzad):

Pardon! igen! hát hol is hagytam el?
Hát egy napon a Dési szót emel,
S aszongya ez a goromba legény,
Aszongya, hogy a Magyar Bank meg én,
Hogy mink... hm... hm...
(zavarban) Pardon! Szégyellem mondani...

A visszhang: Lemondani!

Lukács (ijedten néz a függönyök mögé, reszketve):

Igen, Felség, lemondok, mert muszáj,
Csak még arról szól e szomoru száj,
Hogy kit ajánlok helyemre utódul!
(lelkesen) Nagy ember ő! Felé hódolva tódul
Hej, huj, a mungók drága tábora,
Övé a záptojások zápora,
(rikkantva) Ő az alkotmányt felfüggeszti, huj!

A visszhang: Geszti? Pfuj!

Lukács (letörten):

Úgy hát Felséged engedje meg, pardon,
Magamra nézve szükségesnek tartom,

Hogy elmenjek, és hogy Tisza is jöjjön,
Engedje meg tehát Felség, könyörgöm,
Hogy elmenjünk, mert nevünk vád fené be . . .

A visszhang: A fenébe!

Ebben a pillanatban megnyílik az ajtó, s a félig ájult Lukács betántorog a nagy audienciára.

421. HAGYMA-KOSZORÚ

Egy szó nyilallott a hazán keresztül,
Egy röpke szóban annyi fájdalom,
Remélem is, hogy önöknek ezúttal
Direkt szívükbe váj dalom.
Mi történt? Mily csapás?
Tudják önök, ah, urak s drága delnők?
Persze most maguk azt hiszik,
Hogy én itt azért jajgatok,
Mert Tisza lett miniszterelnök.

Pedig rebegő
Szűmben nem ettől nőtt epekő.
Persze,
Mert mi is van abban, hogy Tiszának
Ilyesmihez is van mersze?
Megvallom engem nem sodor viharba,
Hogy milyen zsandárok nőnek
A drága Biharba.

És rám az se leverő,
Hogy ez a kapitány, ez a Gerő
Karddal
Akarta dirigálni, hogy milyen
Legyen a parlamenti kardal.

Tisza magát már máskor is me-
Gerőltette,
Kis botrány a sok nagy botrány közt
Gerő tette.

E szenzációk dús halomban
Ne zengjenek ma bús dalomban,
Engem minden hidegen hagy ma.
Ellenben mit szólnak ahhoz, kérem,
Hogy drágább lett a hagyma?
A hagyma, a hagyma,
Érte búm nagy ma,
Hangsúlyozzam azt talán,
Hogy minden művelt család asztalán
E gyengezöld növény mily gyakran
Áll ma?
Én nem hangsúlyozom, csak mondom:
Övé a pálma.

Nos,
Ennélfogva kínos
Feltűnést keltett, hogy mára
Felment a hagyma ára.
És ismertetve e tényt,
Kell, hogy szomoru fényt
Vessek gyarló
Népemre, mely direkt pazarló.
Képzeljék, kérem,
Az az értesülésem,
Hogy népem sok millió sarja
Most Tiszát ünnepelni akarja,
S bár ez költséges üzlet,
Minden hagymát összetűznek
Koszorúba, mily szenzáció,
S egy deputáció
Ráfüggeszti
A geszti
Nagy ember feje tetejére.

Bécs ma roppantul örül,
S zajosan özönli körül
Zeppelint,
Kit léghajójával a lég
Elég
Könnyen emelint.
Szóval Zeppelin vígan él
A népszerűség kenyerén,
És direkt jól érzi magát
A bécsieknek tenyerén.
Ő az, kiért a gyerekek
Felöltöznek fehérbe,
Viszont a frakkos öregek
Berúgnak érte,
Felköszönti hajlongó testtel
A főpolgármester,
S ő az, kit kebelére rázár
És megcsókol a császár!

Pedig,
Kérem,
Én nem is értem,
Zeppelin miért hetvenkedik?
És ilyesmit gondolok:
Hát olyan körmönfont dolog
Egy rongyos léghajó?
Na jó,
Én elhiszem most iziben,
Hogy a langyos levegőbe
Oly könnyen lebeg ő be,
Mint hal úszik a viziben,
S hogy könnyen lendíti a szárnya,
Bár hajója egy nagy kaszárnya.

Na jó,
Ez mind igaz,
De jegyezzük meg, hogy nem mindig az
Az ünneplések méltó tárgya,

Kiért a nép torkát kitárja.
Én nem vagyok irígy,
De így,
Bár ő az, kit ünnepel ünnep,
Azt mondanám a Zeppelinnek:
Kuss!
Bécsben ma nem maga
A fő aviatikus!
Mert ma ment fel a Burgba
Egy kiváló úrka,
Akihez mérve, lássa ön be,
A maga gömbje
Csak egy szerény hurka,
Mert ez az úr
A Tisza!
Abbiz a!
Ő ugyan — mert a helyzet kritikus —
Titkolja, hogy ő aviatikus,
De kedves Zeppelin, majd nézze meg,
Az az idő már közeleg,
Hogy sikerül neki összeköpülni
A kabinetjét, s dühöngeni kezd,
Kedves Zeppelin, majd nézze meg ezt,
Hogy fog Tisza a sárgába — r ö p ü l n i!

423. A BÉKE ÁLLÁST KERES

A vérnek is jó dolga lesz
Végre,
Amennyiben nem kell neki többet
Kiáltani az égre,
És nem kell neki, mint eddig,
Egyik keddtől a másik keddig
Véres attakokban
Omolni patakokban.
Viszont
Bennünk az sem kelt több iszonyt,
Hogy Bulgária s Szerbia

Elmérgesítik a viszonyt.
Kinyílnak nyalkán
A béke szirmai,
S összebékül a Balkán,
Mint a színészek és az Irmai,
Megszűnnek az összes zavarok,
S elnyűhetetlen lesz
A békepálma,
Mint a Palma-
Cipősarok.

Béke lesz odakinn
A külföldön,
A szegény béke csak nálunk
Ül földön,
Mert rendcsinálás végett
Kirántotta alóla a széket
Tisza István,
Akit önök előtt jellemeznem
Felesleges is tán.

A béke szomorúan felnyögött,
Felkelt s otthagyta
A miniszterelnököt,
S most facéran teng-leng,
S állást keres,
S mivel ez feltétlenül sikeres,
Lapunkba
Kérdeztet, hogy hol akadna
Számára munka?

Lapunk zártakor értesülök,
Hogy valóra vált
A béke reménye,
S állást talált.
Lukács László táviratilag
Hívatta meg,
Hogy ha már úgyis teng és leng a béke,
Lengjen ezentúl
A Lukács-kormány hamvai felett.

Most aztán csak azt várják
E szerény rimek,
Hogy az irigy Tisza hasonló célból
A békét mikor rendeli meg?

424. ORSZÁGOS ESŐ

Olvasóim, bús magyarok,
Miránk csupa pech agyarog,
Mivel
Az idei nyár mivelünk
Borzasztó dolgokat mivel,
S mi viszont káromkodást mivelünk.

*

Mert ez a nyár,
Ah, direkt rettenetes ő,
Először is jött ővele
Egy kedves,
Nedves
Országos eső.
Negyven napig ömlött s csepergett,
És naponta
Pont a
Nyakunkba pergett,
Vígan a gerincünkbe kúszott,
Emlékül tett bele egy csúzot,
S torkunkhoz való viszonyának
Szintén következménye lett:
Mert torkunk, a bohó torok,
Egy gyíknak adott életet.
Katarrhust kapott minden gége,
És náthás lett az orrunk vége,
S kérem szépen,
Az imént éppen
A Tátrából is kaptam egy lapot,

Melyben a lomnici csúcs írja,
Hogy ezt az időt ő se bírja,
S a szegény csúcs
Direkt csúcs hurutot kapott.

*

S a korzó csupa sárvíz,
Eláznak a hölgyek,
S az alföld csupa árvíz,
Eláznak a völgyek,
A Tisza, az ismert nevű folyam,
Egész komolyan
Utánozza a másik Tiszát,
És mindent túlzásba visz át,
Gátat tör, rombol, zúg, ropog,
A félalföldön átrobog,
S miatta nem lesz aratás.
De legfőbb elemi csapás,
Valljuk be, mégis csak az lenne,
Ha a Tisza
Díszpolgárként ömölne Debrecenbe.

*

S a sok esőben az se csoda,
Ha több ízben
Debrecen színészei is
Benne maradtak a vízben.
Mert bár kitűnő hely
Nyiregyháza,
Ott a színnek
Nem megy háza,
S így, kedves olvasóm,
Olvasók bátra,
Ne ijedj meg,
De nem maradt más hátra,
Visszajött a társulat,
S jobb bevételt itt keres ő,
S az országos eső után, jaj,
Újra itt lesz
Zerkovitztól az Aranyeső!

Mint te, ah, nyájas olvasóm,
Az újságokat olvasom,
S mint te, elébb csak lapozok,
De aztán már galoppozok,
Átnyargalom a lapokat,
Szemem lázasan tapogat:
Szép vaskos, teleírt lapok,
De szenzációt, egy valódit,
Mely szíven lök és mellbe lódít,
Hiába, én már nem kapok!

Hisz vón elég szenzáció;
A négy balkáni náció
Egymás hajában kapar, és
Itt gróf Tisza kabaréz,
Viszont Fiume kolerás,
Sőt az árvíz se toleráns,
S növelni az árvíz-veszélyt
Kiöntött több programmbeszéd.
Horvát földön, ihaj-csuhaj,
Pejacsevich az új Cuvaj,
S Nyirbátorban is nagy a gyász,
Ott Baltazár az új Vadász.
De, ah, hiába, mindhiába,
Mindeme szenzációk lába,
Bár mindnek dús illata volt,
Nem rúg az én lelkembe gólt.

Mert mit nekem a balga Balkán,
És mit nekem a nemzet talpán
A drága tyúkszem, Tisza úr!
Ah, nekem szemet az se szúr,
Hogyan süt mandátum-cipót
Ma Dezső, holnap meg Lipót,
Mit bánom én, ha száz vezér-cikk
Sóhajt, nyög, köpköd avagy vérzik,
Mit nekem minden Hekuba,
Számban búsan ég a kuba,

Miből csak az a ráció,
Késik a nagy, a szép, egyetlen,
Az igazi szenzáció!

S ha kérdenéd, ez mi legyen,
Hogy engem ily bú foga rág,
Hogy mi miatt sorvadok lassan,
Mint ama bizonyos virág?
Hát ,kedves olvasóm, no, látod?
Kaptam két heti szabadságot,
Ámde hiába lesem, ó!
A lapokban a nagy szenzációt:
Tartós jó idő várható!

Az idő esős és szeles,
S a nap gonoszul üzeni,
Hogy sütni ő nem köteles,
S mi, bús olvasóm, meghalunk,
De az idén nem nyaralunk,

És mint az idő, komorul,
Szegény, jóidőt váró lelkünk
Elborul,
S míg kubánk lassan el lesz szíva,
A Schwartzerbe vezetnek minket,
S ez új elmekór új neve
Lesz: — nyaralizis progressziva.

426. A KENYÉRGYÁR MACSKÁJA

A kenyérgyár
Víztartálya
Nem tengerszem
S nem tavacska,
Nem is úszik
Abban cápa,
Sem halacska,

Csak egy bohó,
Csak egy csacska,
Nagyobbacska
Döglött macska . . .

Vígan repül,
Ha épp repül,
Fent a légben
A kis fecske,
Vígan mekeg,
Ha épp mekeg,
Lent a réten
A kis kecske,
De mit csinál,
Uramisten,
Bent a vízben,
Egy kis cica,
Amely direkt
Döglöttecske?

Na, ne törjük
Olyan nagyon
A fejünket,
Inkább szépen
Tegyük össze
Új imára
Tenyerünket:
Uramisten,
Ne add meg nékünk
Mindennapi
Kenyerünket!

427. LUKÁCS ELMEGY

Míg írom e pár sort,
Mint mondani szokás,
Kínosan feszengek,
Hogyisne, mikor
Nagy bút hirdetek,

Nagy bajt zengek!
Hogy adjam tudtára
Kiméletesen,
Olvasóm, önnek,
Hogy ránk mily borús,
Iszonyú, zordon
Napok jönnek?

Ezt nem érdemeltük a sorstól
Mégse, mégse:
Olvasta kérem, hogy a Lukács
Elmegy Bécsbe?
Elmegy szegényke,
S ott marad végleg!
Ah, belehalunk ebbe
A nagy búba, félek!
De megérdemeltük,
Hazám, valljuk be,
Ezt a bús sorsot,
Miért is törtünk
Szegény Lukácsnak
Az orra alá
Annyi sót s borsot?
Ah, mostan elhagy,
Miként Rómából
Bősz Corjolánus
Tovalépett,
Elhagy, mint Szent Pál
Anno dazumal
Az oláh népet.
Ah, elhagy, és többé
Nem boldogít minket
Panamák szagával,
S óh jaj! háromszoros csapás!
A Tisza Pistát
Nem viszi magával!

428. TETEMREHÍVÁS

Arany után szabadon, szavalja: Tisza István

*

Meglelték Lukácsot, panama-réten,
Mint anno dazumal Bárczit, a Benőt,
Hosszú, hegyes só hősi szivében,
Íme bizonyság isten előtt,
Valaki végképp nyakonsózta őt.

Mungó-klubba vitette fel pártja,
Ott letevék a bakk asztalán,
Aznap nem volt a klubban kártya,
És ő, ahogy volt, sóba mártva,
Hevert szegényke, nap-nap után.

Pavlik meg Gerő, két alabárdos,
Őrizte: lélek se be, se ki,
Hogyha Lukácshoz akárki már most
Jönne siratni, vissza neki!
Pavlik azonnal vezesse ki!

Ámde betoppan most a terembe
Pallavicini, a bátor szavú,
S nyilatkozattal hívja tetemre
Tiszát, a Pistát: erős a gyanú,
Érintkezett önnel két Lukács-tanú!

S jő Tisza Pista, s jajszava hallik,
És odakap, hol nem fészkel agy,
Ajaj, sagt er, most segíts Pavlik,
És felel Pavlik: majd ha fagy!
Tisza, most mindenki cserbe hagy!

S búg Tisza: Én szerettem a Lukácsot,
Mert köztünk, kérem, nem vala gát,
De mondta, adjak a tanúknak tanácsot,
Mert ha nem, ő kitöri nyakát,
Enyelgve küldtem két tanút: nosza hát!

S vadul Lukácsról a sót lekaparja,
Szeme, mint szokta, szúróan lövell,
A hivatalos lapot villogtatva
Több nyilatkozattal rohan el,
Vetni kezet rá Boda se mer.

Odakinn lefut a nyílt utca során,
Táncolni, dalolni se átall,
Dala víg: Ejhaj, Pallavicini,
Ki csak úgy játszott a Tiszával,
Mint Désy Zoltán a Lukáccsal . . .

429. KEDVES IMRE S ISTVÁN

Nosza, kedves olvasóm,
Vékony avagy vastag,
Remélem, a levelet
Te is elolvastad?
Azt kérded, hogy melyiket?
Emlékezhetsz tisztán:
Így kezdődött a levél,
Ganz so: Kedves István!

Hejhuj, drága olvasóm,
Vastag avagy vékony,
Látod, látod, miért vagy
Olyan olvasékony?
Mert hogy ama levélre
Egy nap se telt ím le,
A választ is olvastad,
Azt, hogy: Kedves Imre!

Uccu, drága olvasóm,
Keskeny avagy gömbös,
A két gróf úr levelét
Így küldözi önhöz,
István a tanú-ügyet
Kifejti szép színre,
De mindennap feketén
Áthúzza ezt Imre.

Hipp-hopp, kedves olvasóm,
Gömbös avagy keskeny,
Mit szólsz hozzá: e két gróf
Hogy levelez Pesten?
Nincs azóta éj s napunk,
Se tegnap és sem ma,
Csak olvassuk egyre, mit
Ont a grófi penna.

Egy hasábot ír Imre,
Kettőt ír rá István,
Imre hármat válaszol,
S nem válaszol lustán.
Tele írják a lapot,
S mint a rím a rímre,
Cseng e két név egymásra:
Kedves István s Imre.

Minekünk meg, olvasóm,
Ne tagadjuk eztet,
Könyökünkön a két gróf
Már kinőni kezdett.
Egyik könyökünkből a
Kedves István int le,
A másikról ugyanígy
Int a kedves Imre.

Hoppsza kedves olvasóm,
Drága Samu lelkem,
Igy telik le életünk,
Míg a halál elken.
Vígan megpukkadhat ön
S unokái is tán,
Fogadjunk, még írni fog
Kedves Imre s István!

Zágrábban a múlt héten
Egy sugaras délelőtt
Báró Skerlecz Ivánba
Egy horvát úr belelőtt.

Mint olvasom, a báró
Akkor kapta a golyót,
Amikor a kocsiból
A nép közé kihajolt.

Kárán tanul az okos,
S ezek után biztos,
Nem hajol ki többet a
Derék kormánybiztos.

Ellenben, mint olvasom,
Ezen báró Skerlecz,
Ha felgyógyul, egy fontos
Szónoklatot tervez.

S híre jár, hogy Zágrábban
Kiváncsian várják,
Skerlecz hogyan ontja majd
Szónoklata árját.

Várják, hogy a helyzetről
Mily szavakat mormog,
S mint fejti ki a horvát
Alkotmány-reformot.

Én azt hiszem, hogy nem is
Nagyon nehéz lenne
Kisütni e reformról,
Hogy mi lesz majd benne?

Feláll Skerlecz s szólni fog
Zengzetes szláv nyelven:
„Opasno je van se nag-
Nuti — az én elvem!"

431. A KÉT KÉZ

A múlt héten vala szent
Istvánnak a napja,
István szenté, aki volt
Nemzetünknek apja.

Körülhordták jobb kezét,
Szent jobbját, mely hajdan
Nemzetünknek jobb keze
Vala annyi bajban.

Viszont szegény hazánknak
Van balkeze is ma,
Az, amellyel kormányoz
Geszti Tisza Pista.

S mit ér minden körmenet
S száz ünnepi dal?
Nem tudja a jobb kezünk,
Mit csinál a bal.

432. THÁLIÁNÁL

Látta ön? Itt vannak, bizonyisten,
A szinészek!
A Hungária ablakából
Ki-kinéznek.

S már mind próbálja, amit szerepe
Rárótt,
S ah, egy vadonatúj
Darabot adnak,
A Cigánybárót!

S mi majd megtudjuk,
Hogy a naiva
Bájosan fecseg-e?

S megtudjuk azt is,
Hogy a tenorista
Kellőképp recseg-e?

Megtudjuk továbbá,
Hogy a színpadon
Látható díszlet
Vajjon már az özönvíz
Előtt is
Díszlett?

Vagy ezen hitünk direkte
Téves?
S a díszlet mindössze
Csak
Ötszáz éves?

Megtudjuk azt is, hogy kapós-e
A bérlet?
Viszont nem tudjuk meg,
Hogy Mezei
Direktor mér lett?

Mivel pedig zsenialitásom
Nagyon is dús, hát
Meginterjuvoltam ma Tháliát,
Az ismert múzsát.

Az ismert múzsa
Harisnyát stoppolt
Éppen,
És mit tagadjam,
Nem fogadott engem
Szépen.

Rámförmedt, hogy
Kint tágasabb
A háza tája,

S hagyjak neki békét,
Mert a színház-hecceket
Már utálja!

Erre eljöttem,
De még visszanéztem
Utoljára,
S szóltam: Nagysád!
Változtassa nevét
U t h á l i á r a !

1916

433. HA MEGGYÓGYUL...

Ha meggyógyul a gége,
Szép lesz életem vége.
Ellenben két napja a fogam is fáj.
Ez már báj. (Költői szabadság: baj helyett)
Nem vigasztal a tátrai táj
S a kilóim számát növelő háj.
Oh szorszom mitoj mondja máj
(A selypítés a rím kedvéért poétika licenciáj),
Hogy: Állj!
Tovább ne fájj?!
Majd a késmárki orvos fogamba váj,
Áj-váj.

434. EZ ITTEN A MÓKUS NYOMA...

Ez itten a mókus nyoma,
S itt járt a nyúl, itt meg az őzi,
És itt lapult róka koma!

Lám ha az ember jobban nézi,
A szűzi hó nem is oly szűzi,
Nyomát a sok vad beletűzi.

Kisasszonyom, ámbár vadacska,
És olcsó a hasonlat, félek,
De épp ilyen a szűzi lélek!

Ott jár a jó kedv mókusa,
Andalog a szelídség őze,
Ott a vágy rágcsáló nyula!

435. IDŐNK SZÉP...

Időnk szép s vígan illanó,
Be kár, hogy otthon ül Manó, ...
(Ezt szörnyü kín közt írtam, ó!)

1917

436. SVEDLÉRI RÍMJÁTÉKOK

Beer Adélhoz

Adél, Adél,
Ha jön a dél,
Mögötted fal,
S a szájad fal.

Omond

Lemorha csengyi lébe gál
Amonao ribe gége fáj
Saberla csöndi méla hu,
Eförti pépi szörde bu.

Tát Órpód

— — —

A fentieknek nincs értelme,
Mert ilyeneket nem ért elme.
De ha Ibi száját nyalja,
Annak van értelmi alapja,
Mert ha meg nem nyalja, hát az,
Ami a száján nőtt, lesz száraz.

437. ZÁRÓRA

Ásít már Zsuzsi, e francia bábu,
Ki sokat búsult délután, az árva,
S már alig várja, hogy ki legyen zárva
A sok költő, a sok illatos lábu.

Már nem soká ezt az örömet nyujtjuk,
Amit nyújthattunk volna réges-régen,
Éjféli csillag ballag már az égen,
Legyen már esti vicceinknek múltjuk.

Olyanok vagyunk, mint egy őrült néger,
Ki önmagán kínjában fejet lékel.
Ez a versírás roppant hülye módi.

Elménk, egykor majdan vígabb bugyort láss,
Menjünk, nyissa ki a kaput a portás,
S bocsásson meg nekünk a gazda, Bródy.

438. HÁT LESZ BÉKE?

Kedves olvasóm, nyögve kérdem:
Érted te ezt a béke-dolgot?
Mert én nem értem.
Száz szónok szaval, majd belekékül,
Hogy ő szívesen, rögtön békül.
Neki békére van nyújtva karja,
Csak a másik fél is akarja!

Moszjő Clemenceau s Lloyd George, a mister.
A sok kövér, ciril miniszter
Nem hagynak a fülemnek békét,
Hogy aszongya, ha lehet, bizisten,
Ők rögtön megkötik a békét!
Eszembe, lásd, most ez ötlött, ni,
A béke helyett, kérlek szépen,
Nem őket kellene megkötni?

439. TAVASZ ÉBRESZTÉSE

Tavasz van, több jel erre vall,
Már nyit a hóvirág,
S a vendéglői étlapon
Megjelen a csirág.

S az ifjú szívek rejtekén
Rügyez a szerelem,
Én is hát vágyaim ezen
Irányba terelem.

Egy apró hirdetési célt
Szolgáló űrlapot
Kitöltök, s másnap már lesem
A Pesti Hirlapot.

A lángoló szavaknak, óh,
Eredménye mi lett?
Jelentkezik-e már a nő,
A szőke és molett?

S míg szomjas és tüzes szemem
A lapon tovafut,
Közben már tervezgetem is
A drága randevút.

Lesz séta majd, s bohó szivünk
Meghitt zugot keres,
Egy apró kocsma vár Budán
S mozi, Psylanderes.

De hajh, hiába forgatom
Keresztül a lapot,
Egyik rovatban sem lelek
Szerelmi alapot.

Hát nincs itt Pesten kikelet?
Bús sóhajom fakad,
De ím, e percben a szemem
Egy plakátra akad.

Népfelkelő szemlére hív
Megint a kis ravasz,
Ebből íme kétségtelen,
Mégis itt a tavasz!

440. A HOLDKÓROS APRÓD TÖRTÉNETE

A hold, az alma-báju bolygó
— Mondják — veszélyes és hamis,
Hadd mondok erről egy mosolygó,
Csiklandó mókát magam is!

Dalom sajkája hős lovagkor
Romantikus vizére ring —,
Sok furcsa módi járta akkor:
Acélból volt a férfi-ing . . .

Viszont a drága női meznek
Sok titkát, bájos holmikat,
Miket ma csipkékkel himeznek,
Vas-öv pótolta és — lakat!

Finom kis kor volt! — És e korban
Élt egy kedves, nyulánk legény,
Legnyalkább az apródi sorban,
De jaj, beteg vala szegény!

Azon kapták őt éjről éjre
Az alabárdos bakterek,
Hogy egyre a kastélyerkélyre
Mászkál szegény kóros gyerek!

Megtörtént néha, hogy lepottyant,
S majd szétzúzta a meredély,
De a fiúnak meg se kottyant,
Megint mászott, ha jött az éj . . .

Hát összeültek a tudósok,
S tűnődtek, ez hogy is lehet?
És lévén tudományuk jó sok,
Meg is fejték az esetet.

S szavuk méltó e díszes dalra,
Mert bölcsességgel tele volt:
Azért megy az apród a falra,
Mert vonzza őt a tele hold . . .

Nos, bölcsesség zsírjában úszott
E döntés . . . csak baj vala még,
Hogy a fiú akkor is kúszott,
Ha nem volt holdas fent az ég!

A legfőbb bölcset ez gyötörte,
És aludni se hagyta őt,
S fejét, amely főtt, egyre törte,
És amíg törte, egyre főtt . . .

Kiment éjjel a kertbe, s hát ott,
Amint szemét felemelé,
Ime pont a fiúra látott:
Mászott javában fölfelé!

S fönt az erkély korlátja mellett
Egy lánynak ívelt termete,
Ő volt! A várúr szőke, mollett,
Ringó csípőjű gyermeke!

Oly teljes volt, olyan igéző,
Sejtelmesen vonzó, kerek,
Hogy majdnem a bölcs kerti néző
Is kúszott már, mint a gyerek!

S vígan dörmögte: éljen! éljen!
Hát mégis csak hold-kórja volt!
Mert nem fontos, hogy pont az égen
Kerestessék — a teli hold!

441. KEDVES PÁL . . .

Kedves Pál,
Levelet eddig nem irál . . .
Írjál!
Újság semmi,
Jobb itt nem lenni . . .
(Enni vagy nem enni?)
Miközben írok, előttem hegyek,
Körültem legyek,
(Sajnos, több legyek, mint hegyek . . .)

Remélem, mióta távol vagyok,
Bus a
Zsuzsa . . .

Miki írt egy képeslapot,
Válaszul majd egy másikat kap ott,
T. i. Füreden,
(Hja, ilyen az élet, üregem ! . . .)

Mi megint a Gajdoséknál lakunk,
A korzóra néz ki az ablakunk,
Kint pár tehén, liba és tyúk dülöng
(Különben a pesti korzó se különb.)

A múlt héten itthon volt a Frédi,
Aki a front mögött a hazát védi,
Beszéde most is a régi, laza,
(Szegény haza . . .)

Piciről semmi jót se közölhetek,
Pici fogy, rosszkedvű, öregszik, beteg,
Bár Tóthék reggelenként neki a lelkük is majd kiteszik,
Pici abból már nem eszik . . .

Na most már elhagyom levelem, a szegényt,
Mert fordítni kell a detektiv-regényt,
Kézcsókokat küldök, akiket illet,
Te meg írj már egy kis levillet . . .

üdv ! Pádi

1920

442. A MERENGŐHÖZ

Hová mereng el szép orrod világa?
Mi az, mit csüggve a pallón keres?
Talán tűnt diktatúrák bús virága
Int még feléd, mely lázas és veres?

Vagy ábrándidnak rózsás harci árkán
Bősz párbajt vív, míg kétes a siker,
A daliás Hirsch Húgó s deli Sárkány,
A két lágyszavú udvarló-iker?

Oh, jaj, ki fog ma itt válaszra lelni?
Az elvtársnő nem hajlandó felelni.
A szobában monoton zaj neszel.

Míg engem fenti problémák gyötörnek,
Vali a kis ötvösasztalra görnyed
Rejtélyes orral, s csak reszel, reszel . . .

1925

443. SZERÉN BETEG . . .

Óh, hogy lehessen méltó ez a rajz
Szerénhez, ki oly finom és meleg,
Csak most kissé hasikája beteg,
És épp ezért csak bús rimekre ajz.

Óh, Szerén, dalom sajogva sirat,
Lelked titkokkal zárt szomoru könyv,
A görcsös fájás, mint egy szörnyü ölyv
Csap gyomrocskádra, s néked nem virad.

Gutmann-anekdót és Hekszi-kutya
Nem vigasztal, se víg hejehuja,
Savanyú vagy, mint ecet és halál,

A hallban már hiába vár a kályha,
Jaj, az sem melegít fel immár, bárha
Hátad támaszt már csupán ott talál.

444. PROLÓG

A százéves Naptári Ember
Ím tisztelettel megjelen,
S üzemét, teli rejtelemmel,
Megkezdi, tehát figyelem!
Nagy fába vágta az öreg ma
A fejszét, hát ne sértse flegma
Jövendőmondó szerepét:
Ő most a titkok terepét
Nem csip-csup dolgokért kutatja,
Dögvész? földrengés lesz megint?
Őnéki az kismiska mind,
Dicső tudását az mutatja,
Hogy szebb próbára hivatott:
Divatot jósol! divatot!

445. JANUÁR

Rossz időket élünk, hogy fessem ki jónak?
Ki hisz ma Százéves Jövendőmondónak?
Mikor maga sem hisz, öreg csont, magának,
Húzván gond gyümölcse vén ágát nyakának?

Mégis, hivatalból, ő lévén az ember,
Kinél a naptáros jobb időket rendel,
Varázsló-süvegét most is félrecsapva,
Üti a jövendő kongó űrét csapra:

Csorduljon sok jóval a sok jövő hónap,
Rossz nap elmaradjon, több legyen a jó nap,
A rossz úgy se jöjjön, ha ki tán hivatja, —
Ez legyen az új év legszebbik divatja!

446. FEBRUÁRIUS

Februáriusban alighanem tél lesz,
Még a sóhaja is arccsippentő szél lesz,
Édesebb piros színt adva minden rúzsnál,
Békebelibb színt már sápadt háborúsnál.

Acélkorcsolyáknak finom zaja ha von,
Láthatsz boldog népet a ligeti tavon,
S láthatsz úri nyüzsgést lokálban és bárban,
S felkurjanthatsz vígan: Be jó február van!

Csak aztán, ha jégről s bálakból kilépnek,
Megmaradjon kedve a mulató népnek,
S ne lenne példájuk olvadó hóember,
Hanem igaz szívű, hűséges jóember . . .

447. MÁRCIUS

Március hónapra nem vagyok zavarban:
Ibolyadivat lesz a barna avarban,
Beljebb az utcákon s kijjebb a tereken
Ott is friss csokrait nyitja a szerelem.

Drága, szép, vad hónap, mely még hóval csapkod,
De félkézzel már a rügyek selymén kapkod,
Nyílik a kénytelen hosszú szobafogság,
S édes szájjal kurjant az ifjú Szabadság.

Petőfi hónapja! közibénk suhanva,
Bár lennél szabadság új, tündéri anyja,
Anyja szabad szónak s másnak, ami kell még,
Ne csüggednének a magyar szívek s elmék!

448. ÁPRILIS

Április, április, bolondok hónapja!
Szeretlek én téged, — a föld akkor kapja
A langyos, csillogó, locsogó esőket,
Melyeket hallgatni oly jó, s a szív éled . . .

Április, április, — bolondok hónapja?
Zöld füvét a csikó ropogva harapja,
Zsenge reménységnek harmatozó füvét
Harapja friss szájjal egész Emberiség.

Nem vagyunk mi azért, nem és nem, bolondok,
Hajoljatok reánk, derék, új falombok,
Az legyen a divat, áprilisi fényből,
Szűrjetek ránk szép szűrt legényes reményből.

449. MÁJUS

Mikor május kezdi híves hajnaltájon
Édes ébresztőjét halk muzsikaszájon:
Lehet-e rossz jóslat, perben dús csodákkal,
Egy csokorba kötve friss orgonaággal?

Lészen szerelemnek örök-új divatja,
Mind ez egész földet templommá avatja,
S akárhol is hajol két fej össze csókra,
Imádság lészen az, új öröm új jókra.

Csak fészek is nyíljék elég a madárnak,
Hová turbékolni szépen hazajárnak,
Édes Uramisten, végtelen kegyedben
Ne felejtsd: hol leszünk! — új házbérnegyedben!

Megdördül az ég is júniusban,
Eljön az ..... júniusi felleg,
Ebben a hónap ..... a felleg,

Szövi koszorúját az örök Természet,
Tegnap csupa virág, ma kalász, ha nézed,

Gondja van nem csak a vadgalambbúgásra,
Hanem kalászdöntő víg kaszafenésre,

Alig röppenik fel fűből a pacsirta,
Kasza peng utána,

JEGYZETEK

RÖVIDÍTÉSEK JEGYZÉKE

A	= Auróra
Á	= Április
BI	= Bolond Istók
Cs	= Csönd
D	= Debrecen (napilap)
DFL	= Debreceni Főiskolai Lapok
DFU	= Debreceni Független Újság
DNU	= Debreceni Nagy Újság
DSz	= Debreceni Szemle
DTÁ	= Debreceni Tóth Árpád-múzeum
DU	= Debreceni Ujság
E	= Az Est
EA	= Újabb magyar költők. Lyrai Anthológia. 1890—1910. Összeválogatta Elek Arthur. A Nyugat kiadása, 1911.
én.	= ének
Eő	= Esztendő
H	= A Hét
Hk	= Az Est Hármaskönyve
HSz	= Tóth Árpád: Hajnali szerenád (versek). Bp. 1913. Nyugat, 72 l.
ItK	= Irodalomtörténeti Közlemények
k	= autográf kéziratok jele
K. A.-emlékkönyv	= Emlékkönyv dr. Kardos Albert negyvenéves tanári és írói működésének jubileumára. Debrecen 1927.
KK	= Kis Krónika
K. L.	= Kardos László: Tóth Árpád. Akadémiai Kiadó, Bp. 1955. 455 l.
LG	= Tóth Árpád: Lomha gályán (versek). Bp. 1917. Nyugat, 96 l.

LL = Tóth Árpád: Lélektől lélekig. Versek. (1923—27.) Bp. 1928. Athenaeum, 124 l.

LM = Ludas Matyi, a Debreceni Nagy Újság élclapmelléklete

M = Magyarország

ML = Monumenta Literarum. A világirodalom kisebb remekművei legkiválóbb műfordítóink újabb fordításában. Szerk.: Király György. Könyvdíszek: Kozma Lajos. I—II. sorozat. Gyoma 1921.

N = Napkelet

Ny = Nyugat

ÖI = Tóth Árpád: Az Öröm illan. Táltos, Bp. 1922. 78 l.

PIM = Petőfi Irodalmi Múzeum

PN = Pesti Napló

SzÉ = Színházi Élet

Sz. L. = Szabó Lőrinc

T = Térey Sándor: Tóth Árpád kiadatlan levelei és versei. Forrás, 1943. május. 156—163. l.

TÁÖ = Tóth Árpád Összes versei. Bevezette és a hátrahagyott költeményekkel sajtó alá rendezte Szabó Lőrinc. Az Athenaeum kiadása (év nélkül).

TÁÖ, 1957. = Tóth Árpád Összes versei és versfordításai. Sajtó alá rendezte, utószóval és jegyzetekkel ellátta Szabó Lőrinc. Szépirodalmi Könyvkiadó, 1957.

TÁÖ, 1958. = Tóth Árpád Összes versei és versfordításai. Sajtó alá rendezte, utószóval és jegyzetekkel ellátta Szabó Lőrinc. Szépirodalmi Könyvkiadó, 1958.

TÁÖ, 1962. = Tóth Árpád Összes versei, versfordításai és novellái. Sajtó alá rendezte Kocztur Gizella közreműködésével Kardos László. Szépirodalmi Könyvkiadó, 1962.

VU = Vasárnapi Ujság

zg. = zongora

TIPOGRÁFIAI MAGYARÁZAT A JEGYZETEK B. PONTJÁHOZ

Álló petit szedés	= a főszöveggel egyező szövegrész
Dőlt petit szedés	= szövegváltozat
Szögletes zárójel [ ]	= a költő által törölt szövegrész
Csúcsos zárójel ⟨ ⟩	= a költő utólagos betoldásai
Kerek zárójel ( )	= szerkesztői megjegyzések

A JEGYZETEK ELÉ

Tóth Árpád összes műveinek kritikai kiadása négy kötetre terjed. Az első a költő eredeti verseit, a második műfordításait, a harmadik prózai munkáit, a negyedik levelezését tartalmazza. A költő prózafordításairól csak bibliográfikus közlés számol be, éspedig a második kötet végén.

Az első kötet tehát Tóth Árpád munkásságának legbecsesebb részét, költészetét adja. A Tóth Árpád-versek a költő életében négy kötetben láttak napvilágot. A négy kötet anyagát 1934-ben addig kötetbe nem foglalt vagy egyáltalán nem publikált zsengékkel, töredékekkel, variánsokkal és néhány begyűjtetlenül maradt érett és teljes költeménnyel gazdagítva Szabó Lőrinc rendezte sajtó alá. Ez a kötet jelentős mérföldkő Tóth Árpád utóéletében. Ismétlődő kiadásai beszédesen tanúskodnak a költő növekvő népszerűségéről. A Szabó Lőrinc-féle — egyébként nem kritikai jellegű — kiadás több mint kétezer sorral gyarapította Tóth Árpád költői műveinek addig számon tartott állományát, amellett a zsengék, töredékek s némely változatok közreadásával tágította a költő írói fejlődésére és munkamódjára vonatkozó kutatások lehetőségeit. A Szabó Lőrinc által feltárt szövegeket, amelyeknek kéziratai lappanganak vagy megsemmisültek, kiadásunkban kéziratanyagként kezeltük.

Ehhez a nevezetes gyűjteményhez a jelen kritikai kiadás a versállomány újabb jelentős szaporulatával csatlakozik. A szaporulat mintegy ötezer sor. (Ennek egy része a jelen kiadással kapcsolatos kutatások eredményeképpen került korábbi, kronológiájukban még nem mindig pontos Tóth Árpád-kiadásokba.) Pontosabb számítással: Tóth Árpád négy eredeti kötetében 165 vers szerepelt, összesen 5109 sor terjedelemben. Az 1934-es Szabó Lőrinc-féle kiadásban már 304 vers, 7337 sorral. A jelen kiadás 450 verset ölel föl, összesen 12 535 sorban. Az újabb lelet mennyiségi zömét azok a tréfás hírlapi versezetek adják, amelyeket a költő 1911—13-ban írt a Debreceni Nagy Újságba, de bőven ad kötetünk eddig kéziratban lappangott költeményeket, zsengéket, töredékeket, variánsokat és rögtönzéseket is. A Debreceni Nagy Újság kroki-versei közt sok a névtelen. Ezek egyikénél-másikánál talán kétség merülhet fel a szerző kilétét illetően, hiszen Tóth Árpáddal egy időben még két ügyesen verselő munkatársa volt a lapnak: Havas Gyula és Szegedi István. Annyi mindenesetre bizonyos, hogy a debreceni hírlap „kroki-iskoláját" Tóth Árpád teremtette meg és irányította. (Azokat a kroki-verseket, amelyeket

idegennek éreztünk a költő munkamódjától, nem vettük fel kötetünkbe.)

Néhány Tóth Árpád-versnek nem akadtunk nyomára. Nem kerültek elő például azok az obszcén versek, amelyeket a költő Popper Ferencnek és Szabó Lőrincnek ajándékozott, s lappang az a diákkori vers is, amellyel a költő önképzőköri díjat nyert. Nem adtuk közre Tóth Árpádnak egy rögtönzött szonettjét, amely ma is élő személy érzékenységét sérthetné.

Kötetünk anyagát három csoportba osztottuk. Az elsőben *Költemények* címmel azokat a verseket közöljük, amelyeket a költő komoly művészi céllal írt, s amelyek elnyerték teljes formájukat, vagy legalábbis közel jutottak a befejezéshez. A második csoportba azok a félbemaradt kisebb kísérletek kerültek, amelyektől nem tagadható meg a komoly alkotás szándéka. Ennek a vers-csoportnak a címe: *Töredékek.* A harmadik csoport — *Tréfás hírlapi versek, rögtönzések* — a magasabb művészi igény nélkül formált, noha nem ritkán így is rangos, virtuóz krokikat, rigmusokat, paródiákat, alkalmi versezeteket, rímes jegyzeteket és improvizációkat foglalja magába.

A főszövegben általában azt a versváltozatot közöljük, amely a költő életében a legkésőbb jelent meg. A verseket az egyes csoportokon belül időrendben adjuk. Ha a vers keletkezésének időpontját nem állapíthattuk meg kellő biztonsággal, ezt a körülményt jelezzük a jegyzet A. pontjában. A Szabó Lőrinc-féle kiadványból vett darabokat lényegileg a Szabó Lőrinc alkalmazta címmel közöljük. Az újabban előkerült, cím nélkül fennmaradt darabok esetében csakúgy, mint Szabó Lőrinc, magunk is az első sorból emeltük ki a címet.

A versek szövegét mai helyesírásunkhoz közelítettük, de csak a Tóth Árpád-i verstan, verselőmód korlátai között. A variánsok helyesírási eltéréseit a jegyzetekben rögzítettük. Mellőztük az eltérések rögzítését az ékezés terén. A költő maga — általánosságban — „hosszú ortográfiával" élt (l. Gáldi László: „Egy kiállítás képei." Magyar Nyelvőr, 1961. 319—326. l.), de a könyvekben, folyóiratokban s kivált az ezeknél is következetlenebb és hanyagabb szedésű vidéki napilapokban megjelent szövegek, sőt a kéziratok sem mutatnak valamely szigorúbb törvényszerűséget. Az itt tapasztalható rendetlenség filologikus regisztrálása temérdek aprómunka és a kiadvány terjedelmének tetemes növelése mellett sem hozott volna a „hosszú ortográfia" ténye mellett egyéb, tudományos szempontból figyelemre méltó eredményt, mint azt, hogy a század első évtizedeiben a magyar sajtó, kivált a napilapok, s ezek közt is leginkább a vidékiek helyesírása az ékezés szempontjából meglehetősen anarchikus állapotokat mutat.

A versekhez kapcsolódó jegyzetek hármas osztásúak. Az A.-val jelölt jegyzetrész a vers keletkezésére, megjelenéseire vonatkozó tudnivalókat közli. (Itt adjuk Szabó Lőrincnek az általa feldolgozott, de azóta elkallódott vagy megsemmisült kéziratokhoz fűzött megjegyzéseit is.) A B. jegyű rész a szövegvariánsok összefüggéseit világosítja meg, a C. jegyű a tárgyi magyarázatokat és egyéb kommentárokat közli. A jegyzetek természetét és terjedelmét illetően lényegileg alkalmazkodtunk Akadémiánknak a kritikai kiadásokra vonatkozó, munkánk megkezdésekor érvényben volt útmutatásához. Csaknem

teljesen mellőztük jegyzeteinkben az esztétizáló jellegű, értékelő észrevételeket, viszont nem mondottunk le bizonyos konkrét formai megállapításokról. Jegyzeteinkben „nyomdai kézirat"-nak azokat a tiszta vagy igen kevés javítást mutató kéziratokat nevezzük, amelyeket nyilvánvalóan már a nyomda számára tisztázott le a költő. Néhány teljes kéziratnak nem akadtunk nyomtatott formájára. Ezek közt olyanok is vannak, amelyeken ott láthatók a nyomdának szánt szokásos szerkesztői utasítások.

A nehezen olvasható, kusza, sokjavításos kéziratokat teljes egészükben, „fényképszerűen" próbáltuk rögzíteni. Ezzel célunk az volt, hogy a végleges szöveg kialakulásának a folyamatát, egy-egy sor megformálásának a történetét szemléltessük oly módon, hogy valamennyi változat, valamennyi törlés és betoldás szerepének megfelelően legyen olvasható.

Bár a kéziratok olvasásához szükséges tipográfiai jelzéseket közöltük a rövidítések jegyzéke után, egy fényképszerűen bemutatott kézirat egyik részletének magyarázatával igyekszünk megkönnyíteni a jelek használatát.

A *Könnyű dalt* . . . c. töredék kéziratának 32—34. sorait így közöltük az apparátus B. pontjában:

[*Oh*] Érzed-e [*e nők*] még mohó, [selymes,] [⟨*puha és*⟩ *árva*]
⟨és selymes⟩
[*Fényét s hallod, micsoda arany hárfa*]
Simítását [*s mint*]

A 32. sort tehát az *Oh* szócskával kezdte a költő, amit rögtön kihúzott (a következő nagybetűs szó tehát nem betoldás, hanem újrakezdés). Az újra elkezdett sor ezután így festett: *Érzed-e e nők még mohó selymes, árva* — s ehhez a változathoz tisztán rímel a következő sor: *Fényét s hallod, micsoda arany hárfa*. A nem egészen világos összefüggésekkel, az elmosott költői képpel nyilván elégedetlen költő ezután az első sorból kihúzta az *e nők, selymes* szavakat, s azzal próbálkozott, hogy az *árva* szó elé a *puha és* szavakat toldja be, s ekkor a sor így hangzott: *Érzed-e még mohó, puha és árva*, s e változat még mindig a következő verssorhoz igazodott. Végül azonban kihúzta a *puha és árva* szavakat is, a két sor közé betoldotta az *és selymes* szavakat, majd kihúzta az egész következő sort, s a költői kép teljes átalakításának igényével folytatta, de már nem fejezte be az új töredékes sort. E folyamat eredménye főszövegünk 14—15. sora:

Érzed-e még mohó és selymes
Simítását . . .

*

Az újonnan feltárt kéziratos anyag túlnyomó részét a Tóth-család bocsátotta rendelkezésünkre. Kisebb anyagrészek megközelítését eddig lappangott kéziratok tulajdonosai tették lehetővé, nevüket jegyzeteink a kellő helyen feltüntetik. A Tóth Árpád verseinek idegen

nyelvű fordításaira vonatkozó adatokat Demeter Tibor, a megzenésítésekre vonatkozókat Sonkoly István szolgáltatta. A debreceni hírlapi versek begyűjtésében Nagy János volt segítségünkre. Mindannyiuknak köszönetet mondunk. Hálás köszönet illeti a kötet lektorait, Turóczi-Trostler Józsefet és Kardos Pált, akiknek számos észrevételét hasznosítottuk a kiadványban.

TÓTH ÁRPÁD EREDETI VERSEINEK KIADÁSTÖRTÉNETE

TÓTH ÁRPÁD: HAJNALI SZERENÁD. Versek. Bp. 1913. Nyugat, 72 l.

Tartalom:

Kisvendéglőben
Látomás
A vén ligetben
Tavaszi elégia
Légyott
Philoklet
Esti könnyek
Tavaszi holdtölte
Ősz
Esti szonett
Kincs
Meddő órán
A parkban
Reggel
Ady Endrének
Vergődés
Déli derű
Egy leány
Őszi alkonyat
Intérieur
Orfeumi elégia
Séta az alkonyatban
Sóhaj
Egy leány szobájában
Szeptemberi szonett
Este a temetőn
Evokáció egy csillaghoz
Derű?
Szobák
A rabról, aki király volt
Esti vízió
Egy mozdulat
Ó, vigasz!
Jöjj, vihar!
Retraite (Albert Samain)
Hajnali szerenád
Tárcámban egy kép
Csak ennyi
Öröm
Hófehérke
Levél
Vágyak temetése
Téli verőfény

TÓTH ÁRPÁD: LOMHA GÁLYÁN. Versek. Bp. 1917. Nyugat, 96 l.

Tartalom:

ÓDÁK ÉS ELÉGIÁK

Óda az ifjú Caesarhoz
Elégia egy elesett ifjú emlékére
Invokáció Csokonai Vitéz Mihályhoz
A rubinszárnyú Cherubhoz
Október
Stanzák egy trafikoslányról
Esdeklés
Lomha gályán

VÁLTOZATOK

Rímes, furcsa játék
Esti ének

Lámpafény
A kút
Erdő
A fa
Vízió a vonat ablakából
Bús sóhajtás
Éjféli eső
Az új tavaszra
Rezignáció

SZONETTEK

Katonasír
Obulus
Őszi kérdés
Ó, romok!
Hímzés
A vénülő folyamnál
Durúzsoló tűznél
A Merengéshez
Tánc
Csillag, ó, messzi Szerelem!
Orgona
Augusztusi ég alatt
Kastély és temető
Mámor
Az arany park

Epilógus: egy régi vers a Pegazushoz

TÓTH ÁRPÁD: AZ ÖRÖM ILLAN. Versek. Táltos, Bp. 1922. 78 l.

Tartalom:

Április
Az árnyból szőtt lélek
Arany János ünnepére
Két régi költő:
Berzsenyi
Csokonai
Őszi szántás
Elégia egy rekettyebokorhoz
Hold
Egy régi ház előtt
Szent nyomorék, riadj!
Aquincumi korcsmában
Prospero szigetén
A tejút alatt
Március
A remete
Arany felhő
Láng
A bánat misztériuma
A múmia
Ó, forgó földünk!
Szeptember
A Tympanon istennőjéhez
Gesztenyefa-pagoda
Éjféli litánia
Egynémely emlék, régi kincs
Bús, délelőtti vers
Örök tavaszban járnék
Boldogság
Az Öröm illan

TÓTH ÁRPÁD: LÉLEKTŐL LÉLEKIG. Versek. (1923–27) Athenaeum, Bp. 1928. 123 l.

Tartalom:

JELENÉSEK

Isten oltó-kése
Lélektől lélekig
Fénylő búzaföldek között
Száz év után (Vajda János emlékének)
Nézz ránk, Ady Endre!
Körúti hajnal
Bazsalikom
Hegyi beszédek felé
Az ősök ritmusa
Kora márciusi napsugár
Az órainga
Ez már nem nyári alkonyat
Őszi beszélgetés

Rádió
Tetemrehívás
Őszi vihar
A föld alatt
Józanul és fantáziátlanul
Áprilisi capriccio
Kecskerágó
Egy lány a villamosban
Erdőszél
A Hold leckéje
A Marson
Este a Kilátón
Rozskenyér
Új tavaszig vagy a halálig

MÁJUS ÉJÉN A RÉGI BOR

Ó, napsugár!
Hívogató
Áldott nyári délután
Esti sugárkoszorú
A hídon
Álarcosan
Eredj, Szerelem, szép sehonnai!
Elejtetted a napot
Úton
Május éjén a régi bor
Ifjonti jók múlásán
Amíg a csókot megtaláltam
Illatlavinák alatt
Széthullt légiókkal

SZOMORÚSÁG ANTEUSA

Takarodó
Gyerekszemekkel
Karthágó kövein
Kaszáscsillag
Gyopár
Jól van ez így
Elég volt a vágta
Ez a nap is
Hová röpülsz?
A vén zsivány
Hajó a dokkban
Egy-két sugárnyi régi nap
Szomorúság Anteusa
Egy pisztoly csattant el
Isten törött csellója, hallgatok
Betörő
Ripacs
Jó éjszakát!

TÓTH ÁRPÁD ÖSSZES VERSEI. Bevezette s a hátrahagyott költeményekkel és töredékekkel együtt sajtó alá rendezte: Szabó Lőrinc. Athenaeum, Bp. [1934.] 295 l. — Athenaeum, Bp. [1938.] 295 l. Második kiadás. — Athenaeum, Bp. [1941.] 295 l. Harmadik kiadás. — Athenaeum, Bp. [1943.] 295 l. Negyedik kiadás. — Athenaeum, Bp. [1947.] 295 l. Ötödik kiadás.

Tartalom:

a HAJNALI SZERENÁD,
a LOMHA GÁLYÁN,
AZ ÖRÖM ILLAN és
a LÉLEKTŐL LÉLEKIG kötetek költeményei, továbbá az alábbi — kötetben először megjelenő — versek:

HÁTRAHAGYOTT VERSEK ÉS TÖREDÉKEK

Ifjúkori költemények:

A Sorbonne halottja
Vasárnap
A herceg
Richárd
Olykor, éjjel . . .
Este
A Reményhez

Az érett esztendőkből:

Szavak szobrásza, én . . .
Sötét szín izzik . . .
Ma lelkemet . . .
Ó, fontaine lumineuse!
Kialvó krátert . . .
Ó, édes napsütés! . . .
De szétnéz aztán . . .
Non piu leggevano . . .
Szédület
Andrássy út
Éllel hulló . . .
Alföldi emlék
Forró nyári nap
Ó, Távoli . . .
Pompázó, lusta, édes alkonyat . . .
Be szép az ég . . .
A tavaszi sugár . . .
Derűt dalolnék . . .
Áldott legyen . . .
Jó volna szépen . . .
Esti kertben . . .
Boldog csönd
Ó, lankadó bűbájú . . .
Csönd, csönd . . .
Alkony, barna hajós . . .
Életem fölött . . .
Az esti felhők . . .
A kerti fák közt . . .
Csendes már . . .
Elzeng az élet . . .
Már vége . . .
A nap vörös aranyban . . .
A fényes lég már . . .
Beültem már . . .
Törmelékek (1—15.)
Az ifjúságon immár . . .
Mit integettek . . .
Ki tud az elsüllyedt kincsek . . .
Ó, felhők . . .
A sok tavaszi színnek . . .
Ősszel az asszonyokra . . .
Ó, merre jár . . .
Buja szagok . . .
Fehér lesz akkor . . .
Esti harangjáték
Miért?
Sötétedik . . .
A végtelen bús éjszakákon . . .
Az utcán most . . .
Már éjfél . . .
Ó, minden mily szép . . .
Ó, líra! . . .
Ó, tudsz-e szállani . . .
Elfáradt már . . .
Hazám, hazám . . .
Mi mámor volt . . .
Egy ebről
Ó, én nem a halált . . .
Ó, örök Isten . . .
E halk tájt nemrég . . .
Ó, furcsa társak . . .
A vérnek és nyomornak . . .
Láz, dühök, kínok . . .
Egy aggot ismerék . . .
Szemben a fenséges . . .
Csupa kudarc . . .
Ó, régi költő . . .
Költő könnye . . .
Mint halk hegedűszó . . .
Kint jártam a ligetben . . .
Szeretsz?
Megcsaltalak . . .
Isten veled . . .
Mi lett a sárga virágokból . . .
Micsoda reflektor elé . . .
Vonatra ülnék . . .
Bús bérházudvar ez . . .
Aranylöveg a messzi égen
Arany tó az égen
Köszöntő
„Köszönöm"
Levél Osvát Ernőhöz
Kik egy-uton . . .
F. L. úrleány sírkövére
B. család sírboltjára
„Szent őrületben . . ."
Betűk, betűk . . .
Miért kelsz újra . . .
Hej, Debrecen . . .
A vén magyar hegy . . .
Édes komám . . .
Arad
Volt-e tavasz . . .
Próbálom, hátha . . .
Ki tudja . . .
Csillagász I—II.
Elmúlt az élet . . .

Ó, rímek fáradt mestere!
Szigeti emlék
Egy végső, igaz szót . . .
A test csodája
Pajtás, igyunk . . .
Ki elveszíté életét . . .
Úgy, úgy . . .
Elkopik az ember . . .
Alig kér már szerelmet . . .
Fájva szeretni . . .
Harangvirág
A dalt, a dalt . . .
Szeretnék átölelni . . .
Vitézek, mi lehet . . .
Ez világnak dolga . . .
Megüzenem . . .
A haja . . .
Sóhajféle
A Palace-ban . . .
Köszönöm hegedűd . . .
Egyhelyben ülni . . .
Megváltozik . . .
Vergődni mindhalálig . . .
Taposom még . . .
Gyorsírásos verstöredékek I—IV.
Hegedülnéd, sóhajtanád . . .
A rab
Van, aki sír . . .
Ó, ezek a . . .
Elkoptam . . .
Január
Február
Március
Április
Május

JUHÁSZ GYULA és TÓTH ÁRPÁD VÁLOGATOTT MŰVEI. (J. Gy. műveit válogatta, bevezette és sajtó alá rendezte: Bóka László.) Tóth Árpád műveit bevezette: Kardos László. Sajtó alá rendezte: László Imre. Szépirodalmi Kiadó, Bp. 1951. 363 l. TÁ: 165—356, 361—363. l. Magyar Klasszikusok sorozat. — Szépirodalmi Kiadó. Bp. 1953. 363 l. TÁ: 165—356, 361—363. l. Magyar Klasszikusok sorozat. Második kiadás.

Szaporulat: Kötetben először itt jelenik meg *Az új isten* c. vers. 11 vers a Szabó Lőrinc-féle gyűjtésből került a kiadványba:

Szavak szobrásza, én . . .
Hazám, hazám . . .
Ó, líra! . . .
„Szent őrületben . . .”
Hej, Debrecen . . .
Édes komám . . .
Elkopik az ember . . .
Arad
Szigeti emlék
Taposom még . . .
Március

Tartalom:

HAJNALI SZERENÁD

Este
Kisvendéglőben
Meddő órán
Ady Endrének
Légyott
Tavaszi holdtölte
Orfeumi elégia
Séta az alkonyatban
Egy leány szobájában
Hajnali szerenád
Jöjj, vihar!
Levél

LOMHA GÁLYÁN

Invokáció Csokonai Vitéz Mihályhoz
Stanzák egy trafikoslányról
A rubinszárnyú Cherubhoz
Lomha gályán
Óda az ifjú Caesarhoz
Elégia egy elesett ifjú emlékére
Szavak szobrásza, én . . .
Katonasír
Rímes, furcsa játék
A fa
Az új tavaszra

AZ ÖRÖM ILLAN

Arany János ünnepére
Elégia egy rekettyebokorhoz
Egy régi ház előtt
Örök tavaszban járnék
Április
Őszi szántás
Hold
Gesztenyefa-pagoda
Március
Az új isten
Bús, délelőtti vers
Az árnyból szőtt lélek
Két régi költő
Aquincumi korcsmában
Láng
Az Öröm illan

LÉLEKTŐL LÉLEKIG

Lélektől lélekig
Egy lány a villamosban
Levél Osvát Ernőhöz
Hazám, hazám . . .
Nézz ránk, Ady Endre!
Isten oltó-kése
Körúti hajnal
Hegyi beszédek felé
Az ősök ritmusa
Rozskenyér
Ó, líra!
„Szent őrületben . . ."
Hívogató
Gyerekszemekkel
Hej, Debrecen
Karthágó kövein
Jó éjszakát!
Esti sugárkoszorú
A hídon
Édes komám
Elég volt a vágta
Elkopik az ember
Kaszáscsillag
Új tavaszig vagy a halálig
Úton
Arad
Száz év után
Takarodó
Bazsalikom
Józanul és fantáziátlanul
A vén zsivány
Szigeti emlék
A föld alatt
Taposom még . . .
Álarcosan
Áprilisi capricció
Erdőszél
Március

TÓTH ÁRPÁD VÁLOGATOTT VERSEI. A verseket válogatta, utószóval és jegyzetekkel ellátta: Kardos László. Szépirodalmi Kiadó, Bp. 1955. 251 l.

Szaporulat: Itt jelenik meg kötetben először *A Muhi-pusztán* és a *Holdkóros apród története* c. vers.

Tartalom:

1907—1913

Este
A Muhi-pusztán
Meddő órán
Kisvendéglőben
Tavaszi elégia
Légyott
Tavaszi holdtölte
Reggel
Egy leány szobájában
Ady Endrének
Vergődés
Orfeumi elégia
Sóhaj
Evokáció egy csillaghoz
Este a temetőn
Egy mozdulat
Jöjj, vihar!
Ó, Vigasz!
Levél
Hajnali szerenád
Téli verőfény

1913—1919

Invokáció Csokonai Vitéz Mihályhoz
A rubinszárnyú Cherubhoz
Obulus
Éjféli eső
Stanzák egy trafikoslányról
Katonasír
Lomha gályán
Tánc
Október
Rímes, furcsa játék
Esdeklés
Az új tavaszra
A fa
Durúzsoló tűznél
A Merengéshez
Elégia egy elesett ifjú emlékére
Óda az ifjú Caesarhoz
Arany János ünnepére
Ó, forgó földünk!
Elégia egy rekettyebokorhoz
Éjféli litánia
Örök tavaszban járnék
Őszi szántás
Egy régi ház előtt
Április
Gesztenyefa-pagoda
Március
Az új isten

1919—1928

Az Öröm illan
Láng
Aquincumi korcsmában
Egynémely emlék, régi kincs
Bús, délelőtti vers
Az árnyból szőtt lélek
Két régi költő
Arad
Hazám, hazám . . .
Egy lány a villamosban
Hegyi beszédek felé
Isten oltó-kése
Ó, napsugár!
Lélektől lélekig
Gyerekszemekkel
Az órainga
Esti sugárkoszorú
Az ősök ritmusa
Levél Osvát Ernőhöz
Körúti hajnal
Kora márciusi napsugár
Este a Kilátón
Rozskenyér
Ó, líra!
„Szent őrületben . . .”
Hívogató
Csillagász
Ó, rímek fáradt mestere!
Ifjonti jók múlásán
Édes komám . . .
Jó éjszakát!
Őszi beszélgetés
Úton
Jól van ez így
Elég volt a vágta
Köszönöm hegedűd . . .
Kaszáscsillag
A rab
Széthullt légiókkal
Május éjén a régi bor
Áldott nyári délután
Szemben a fenséges . . .
Új tavaszig vagy a halálig
A Palace-ban . . .
Hová röpülsz?
Takarodó
Száz év után
Nézz ránk, Ady Endre!
Bazsalikom
A vén zsivány
Láz, dühök, kínok . . .
Micsoda reflektor elé . . .
Rádió
A hídon
Eredj, Szerelem, szép sehonnai!
Józanul és fantáziátlanul
Isten törött csellója, hallgatok
Álarcosan
Ez már nem nyári alkonyat
A föld alatt
Taposom még . . .
Erdőszél
Áprilisi capriccio
A Hold leckéje
Szomorúság Anteusa

Ripacs
Egy-két sugárnyi régi nap
Karthágó kövein
Gyopár
A Marson
Aranylöveg a messzi égen
Arany tó az égen
Elkoptam . . .

FÜGGELÉK
A Reményhez
A holdkóros apród története
Január
Február
Március
Április
Május

TÓTH ÁRPÁD VÁLOGATOTT VERSEI. Válogatta és az előszót írta: Déry Tibor. Ifjúsági Könyvkiadó, Bp. 1956. 206 l. A Magyar Költészet Gyöngyszemei sorozat. — Ifjúsági Könyvkiadó, Bp. 1956. 206 l. A Magyar Költészet Gyöngyszemei sorozat. Második kiadás. Szaporulat: —

Tartalom:

Ady Endrének
A fa
A Hold leckéje
A Palace-ban . . .
Aquincumi korcsmában
Arany felhő
Arany János ünnepére
Aranylöveg a messzi égen
A tejút alatt
A vén zsivány
A vérnek és nyomornak . . .
Az árnyból szőtt lélek
Az Öröm illan
Az ősök ritmusa
Az új isten
Az új tavaszra
Álarcosan
Április
Áprilisi capriccio
Bazsalikom
Betűk, betűk . . .
Bús, délelőtti vers
Bús sóhajtás
Csillag, ó, messzi Szerelem!
Durúzsoló tűznél
Egy-két sugárnyi régi nap
Egy lány a villamosban
Egy régi ház előtt
Elégia egy rekettyebokorhoz
Elégia egy elesett ifjú emlékére
Elég volt a vágta
Elfáradt már . . .
Elkopik az ember
Erdőszél
Eredj, Szerelem, szép sehonnai!
Este a Kilátón
Este a temetőn
Esti sugárkoszorú
Esti szonett
Esti vízió
Ez a nap is
Ez már nem nyári alkonyat
Ez világnak dolga . . .
Éjféli eső
Fénylő búzaföldek között
Gesztenyefa-pagoda
Gyopár
Hajnali szerenád
Hazám, hazám . . .
Hegyi beszédek felé
Hej, Debrecen . . .
Hívogató
Hová röpülsz?
Ifjonti jók múlásán
Intérieur
Invokáció Csokonai Vitéz Mihályhoz
Isten oltó-kése
Isten törött csellója, hallgatok
Józanul és fantáziátlanul
Jó éjszakát!
Jöjj, vihar!
Karthágó kövein
Kaszáscsillag
Katonasír
Kecskerágó

Két régi költő
Kisvendéglőben
Körúti hajnal
Lámpafény
Lélektől lélekig
Lomha gályán
Május éjén a régi bor
Március
Meddő órán
Nézz ránk, Ady Endre!
Óda az ifjú Caesarhoz
Ó, napsugár!
Ó, Vigasz!
Örök tavaszban járnék
Őszi beszélgetés
Őszi kérdés
Őszi szántás
Őszi vihar
Rádió
Rímes, furcsa játék
Ripacs
Rozskenyér
Stanzák egy trafikoslányról
Szavak szobrásza, én . . .
Száz év után
„Szent őrületben . . ."
Széthullt légiókkal
Takarodó
Tavaszi elégia
Tánc
Új tavaszig vagy a halálig

TÓTH ÁRPÁD ÖSSZES VERSEI ÉS VERSFORDÍTÁSAI. Sajtó alá rendezte: Szabó Lőrinc. Szépirodalmi Kiadó, Bp. 1957. 627 l.
Szaporulat: Kötetben először kiadásra kerülő versek itt a következők:

Notturno
Régi dallamok
Prológ
Kitárom ablakom

(Az 1934-ben Sz. L. által kiadott TÁÖ-vel tagozódásban és sorrendben is teljesen megegyezik, kiegészítve a felszabadulás után kötetben közölt versekkel s a fentebb felsoroltakkal. — Az 1934-es kiadásban *F. L. úrleány sírkövére* . . . c. vers itt *P. L.* . . . . -ként szerepel.)

A kötet beosztása:

HAJNALI SZERENÁD, 1913
LOMHA GÁLYÁN, 1917
AZ ÖRÖM ILLAN, 1922
LÉLEKTŐL LÉLEKIG, 1928
HÁTRAHAGYOTT VERSEK ÉS TÖREDÉKEK, 1907—1928
Ifjúkori költemények
Az érett esztendőkből
Gyorsírásos verstöredékek

TÓTH ÁRPÁD ÖSSZES VERSEI ÉS VERSFORDÍTÁSAI. Sajtó alá rendezte: Szabó Lőrinc: Szépirodalmi Kiadó, Bp. 1958. 646 l.
Szaporulat: Kötetben először kiadásra kerülő versek itt a következők:

Hírlapi költemények:
Egyetem nóta
Az olvasóhoz
Megkötik a békét
Karácsonyi emlék
Újév reggele
Pavlik ürít
Az ifjú török esete
Pavlik érettségije
Lóverseny-dal
A Désy-láz
Ah, vasárnap
A kenyérgyár macskája

Tetemrehívás
Kedves Imre s István
A két kéz
Irt lázasan . . . (Később: Dante)
A naptári versek elé (Később: Prológ)

A kötet beosztása (mely különben sorrend tekintetében is megegyezik a Sz. L. által gondozott 1934-es és 1957-es TÁÖ-vel) a következő:

HAJNALI SZERENÁD, 1913

LOMHA GÁLYÁN, 1917

AZ ÖRÖM ILLAN, 1922

LÉLEKTŐL LÉLEKIG, 1928

HÁTRAHAGYOTT VERSEK ÉS TÖREDÉKEK, 1907—1928
Ifjúkori költemények
Hirlapi költemények
Az érett esztendőkből
Gyorsírásos verstöredékek

TÓTH ÁRPÁD: AZ ÁRNYBÓL SZŐTT LÉLEK. Válogatott versek. Móra Ferenc Könyvkiadó, Bp. 1958. 140 l.

Tartalom:

Meddő órán
Hajnali szerenád
Óda az ifjú Caesarhoz
Elégia egy elesett ifjú emlékére
Invokáció Csokonai Vitéz Mihályhoz
Stanzák egy trafikoslányról
Lomha gályán
Rímes, furcsa játék
Bús sóhajtás
Az új tavaszra
Katonasír
Őszi kérdés
Tánc
Csillag, ó, messzi Szerelem!
Április
Az árnyból szőtt lélek
Őszi szántás
Elégia egy rekettyebokorhoz
Aquincumi korcsmában
Március
Az új isten
Arany felhő
Gesztenyefa-pagoda
Bús, délelőtti vers
Az Öröm illan
Isten oltó-kése
Lélektől lélekig
Fénylő búzaföldek között
Nézz ránk, Ady Endre!
Körúti hajnal
Bazsalikom
Hegyi beszédek felé
Ez már nem nyári alkonyat
Rádió
Őszi vihar
Józanul és fantáziátlanul
Áprilisi capriccio
Kecskerágó
Erdőszél
Este a Kilátón
Rozskenyér
Új tavaszig vagy a halálig
Esti sugárkoszorú
Álarcosan,
Eredj, Szerelem, szép sehonnai!
Május éjén a régi bor
Ifjonti jók múlásán
Széthullt légiókkal
Karthágó kövein
Kaszáscsillag
Gyopár
Elég volt a vágta
Isten törött csellója, hallgatok
Jó éjszakát!
A Palace-ban . . .

TÓTH ÁRPÁD ÖSSZES VERSEI, VERSFORDÍTÁSAI ÉS NOVELLÁI. Sajtó alá rendezte: Kocztur Gizella közreműködésével Kardos László. Szépirodalmi Könyvkiadó, Bp. 1962. 906 l.

Szaporulat: Kötetben először megjelenésre kerülő versek e kiadványban a következők:

A béke állást keres
A csatorna
A debreceni run
A drága kincs
Aerenthal megy
A Hortobágy
Akarom: légy víg!
Akár egy bús kamasz . . .
A körkérdés
A „Közérdek" című verseskötetből. Révi Náci alanyi közköltő dalai
A kuruc-dalok hiteles szövegei
A lelkem fáj . . .
Alexi, hajts . . .
A merengőhöz
A műbaba
A Nagyerdő keserve
A nedves réten át . . .
A nyaraló búja
A pesti csend
Arany-Bika kesergő
A riporter búja
Ave morituri . . .
Az ócska (Lukács) Lászlórul való ének
Az orvosi kar
Bakkarát-könnyek
Be furcsát álmodtam . . .
Beomló házak
Bika-Bandi megfürdött
Bordal
Bronzszobor a kávéházban
Bujdo-só ének
Bujdosó Tisza
Bús éjszaka volt . . .
Camera obscura-dal
Dobos pavillon-kesergő
Dr. Freund Jenőke irataiból
Dr. Sikos Csándor újabb verseiből
Dr. Sikos Csándor verse karácsonyra
Egy pad elégiája
Elégia
Elhervadt a mezők virága . . .
Ez itten a mókus nyoma . . .
Fel a barikádra!
Flegma-vers a szezonról
Forradalom
Gordonkás elégia
Gyan Thula kabinetje
Gyan Thula pályázati hirdetménye
Gyávay Szula füle
Hagyma-koszorú
Ha meggyógyul . . .
Hát lesz béke?
Históriás ének a színidirektorok szomorú harcáról
Holdtalan éjen . . .
Hová megy . . .
Hozzá . . .
Húsvéti apoteózis
Húsvéti versike
Időnk szép . . .
Itt az ugorkaszezon
Június
Június 21.
Kacsa-nóta
Kedves Pál
Kilépni
Kokovcev
Könnyű dalt . . .
Krisztus-képre
Libakerti Albert dala Nizzából
Libakerti Albert sóhaja a déli sark felfedezése alkalmából
Lukács elmegy
Madárcsicsergés . . .
Május elseje
Meleg van
Miért jut eszembe . . .
Most elfelejtem . . .
Most messze zeng . . .
Naiv versike a házbérnegyedről
Nácika a kivágott ruhában
Nácika-kesergő

Nemóhoz
Németh András tavaszi verseiből
Ni, elment . . .
Nyílt levél Ludas Matyihoz
Ó, Éjszaka! . . .
Ó, hosszú éjek . . .
Ó, kék és zöld . . .
Oly meghatott . . .
Ó, mennyi pompa . . .
Országos eső
Őszben-tavaszról
Ősz, ősi isten . . .
Prológ
Pünkösdi gyermeknap
Skerlecz programmja
Szatíra-pályázat
Szemérmetlen s bátor lángok alatt . . .
Szerén beteg
Szezontól szezonig
Szivadar-keringő
Szólt egy úr
Szomorú nóta a telefonról
Sztrájk-vers
Tavasz ébresztése
Tárlat
Tháliánál
Tibet
Tisza kontra Zeppelin
Újévi vers a vén házalóról és a fiatal vigécről
Új Szivadar-keringő
Új tavasz a Hortobágyon
Vers az orosz importról
Versike a háborúról
Vér s nyomor szennyezi . . .
Visszhang az előszobában
Zuhany

KÖLTEMÉNYEK

1901

1. OTT KINT A TÉLNEK BÚS HARAGJA . . .

A. Térey Sándor szövegét követjük, aki a Forrás 1943. májusi számában (156—163. l.) Tóth Árpád kiadatlan levelei és versei c. közleményében kiadta a költő első versének teljes szövegét. A szöveget kéziratként kezeltük, a címet az első sorból emeltük ki; kötetben most kerül először kiadásra. Tóth Árpád édesapja névnapjára írta a verset, Térey szerint 1901. nov. 29-én. Hosszú ideig csak a vers második strófáját ismerhette a közönség, Badics János Tóth Árpád az ember c. cikke (Pápai Kollégiumi Lapok, 1934. decemberi szám) ugyanis csak ezt a négy sort idézi mint fennmaradt töredéket. A teljes szövegre Péter László volt szíves felhívni figyelmünket (Tóth Árpád első verse. Élet és Irodalom, 1962. jún. 2. 2. l.). Térey előbb idézett cikkében adta közre a *Viliről, Mi tagadás . . .* és *Miért?* c. Tóth-verseket is.

B. —

C. L. az *Este* jegyzetét.

1904

2. VILIRŐL

A. Térey Sándor szövegét követjük, aki a Forrás 1943. májusi számában (156—163. l.) közölte Tóth Árpád kiadatlan levelei és versei c. cikkében, az *Ott kint a télnek bús haragja*, a *Mi tagadás* és a *Miért?* című versekkel együtt. Péter László 1904-re teszi keletkezését (Tóth Árpád első verse. Élet és Irodalom, 1962. jún. 2. 2. l.). Térey szövegét kéziratként kezeltük, a vers kötetben most jelenik meg először.

B. 4. Oh mikor T

C. Térey Sándor közlése: Tóth Árpád „az érettségi után, Svedléren ismerte meg H. Vicát, első szerelmét, egy törékeny, szőke leányt, aki később egy vasutas felesége lett. Hozzá írta ezt a verset."

1906

3. MI TAGADÁS . . .

A. Térey Sándor szövegét követjük, aki a Forrás 1943. májusi számában (156—163. l.) közölte Tóth Árpád kiadatlan levelei és versei

c. cikkében, az *Ott kint a télnek bús haragja*, a *Viliről* és a *Miért?* című versekkel együtt. A verset Tóth Árpád küldte Téreynek egy *Debrecen, 1906. aug. 13* keltezésű levélben. Ezt a szöveget kéziratként kezeltük, a címet az első sorból emeltük ki; kötetben most jelenik meg először.

B. 5. Oh nem T
9. Oh neked T
16. Oh ehhez T
17. ép csak T

C. A Térey Sándorhoz írott levélből: *(Debrecen, 1906. aug. 13. hétfő délután 2 óra) Sasát láttam. Persze átmentem a másik oldalra. Vilit is láttam. Persze átmentem a másik oldalra. Hogy üres ne maradjon ez a buta papiros, írok valamit, ami még most is veszettül igaz és egyetmást megmagyaráz mostani rossz hangulatomból:. . .* A kettőspont után következik a vers. Sasa és Vili Tóth Árpád svedléri szerelmei. L. még a *Viliről* és a *Szobák* c. verset. — A versben a költő először használja az abababcc stanzaformát.

4. MIÉRT?

A. Térey Sándor szövegét követjük, aki a Forrás 1943. májusi számában (156—163. l.) Tóth Árpád kiadatlan levelei és versei c. cikkében közölte, az *Ott kint a télnek bús haragja*, a *Viliről* és a *Mi tagadás . . .* című versekkel együtt. A verset Tóth Árpád küldte Téreynek egy *Budapest, 1906. szept. 12.* keltezésű levélben. Ezt a szöveget kéziratként kezeltük; kötetben most jelenik meg először.

B. 3. tétlenül, T
6. Szirmasíró bús T
16. Megsimítom s T
20. balga bús T

C. —

1907

5. ESTE

A. Szövegünk a DSz 1912. május 19-i számának szövegét követi. Korábban megjelent a vers a H 1907. március 10-i (I. k. 150. l.) és a DFU 1909. dec. 23-i számában. A költő 1909. dec. 22-én felolvasta a debreceni Csokonai-kör ünnepélyén. Kötetben először: TÁÖ. A Sz. L. által használt kézirat elveszett. Sz. L. jegyzete a vershez: „Kézirat, a költő 1907-es jelzésű írásai között. Kardos László közölte A Toll 1929. november 10-i számában, T. Á. két más, ismeretlen versével együtt; ott nem jelzi, hogyan jutott a szöveghez. Adatai szerint a vers 1909-ben íródott és a költő, aki akkor debreceni ujságíró volt, a Csokonai-körben olvasta fel. Kardos László szövege kissé jobb, mint a kéziraté, a költő nyilván maga végzett a versen némi javítást. Eltérések: 4. sor: *húzódnak* helyett a régi kéziratban: *sorjáznak*- 6. sor: *öreg írás mögül* helyett: *öreg betűk közül*; 21. sor a kéziratban: *Öreg keze szára meg se rezzen;* 37. sor: *összecsukván* helyett: *összecsukva;* 39—40. sor a kéz-

iratban: *S hacag a szél a beteg, a puszta, — Feketélő vén hegyek felől . . .*" Kardos Lászlónak A Tollban közölt szövege a DFU szövegére megy vissza.

B.	1. *Öreg este*	H	DFU		TÁÖ
	ó divatu		DFU		
	2. *sorba*				TÁÖ
	3. mint *nedves* vén (valószínűleg sajtóhiba)	H		DSz	
	mint nemes, *ó*		DFU		TÁÖ
	szőlő-tők		DFU		
	4. papiron,				TÁÖ
	6. *Öreg* írás		DFU		TÁÖ
	7. Ős mámorok	H			
	8. Rámborul mint	H	DFU	DSz	
	11. átzeng.	H			
	14. merengő régi	H		DSz	
	15. szítja	H	DFU	DSz	TÁÖ
	18. bakart			DSz	
	20. magyart . . ."	H	DFU		TÁÖ
	21. — Öreg		DFU		TÁÖ
	meg *is* rezzen (valószínűleg sajtóhiba.)				TÁÖ
	keze szára		DFU		
	22. serlegét, —		DFU		TÁÖ
	serlegét	H		DSz	
	23. *S szólal :*		DFU		TÁÖ
	feresszem		DFU		TÁÖ
	25. „Áldd meg, *Isten,*		DFU		TÁÖ
	hosszan,		DFU	DSz	
	26. „Barna				TÁÖ
	29. rá s	H	DFU	DSz	TÁÖ
	30. *Rákösöntém*	H	DFU		TÁÖ
	31. *támadt*	H			TÁÖ
	támad		DFU	DSz	
	33. uccán,				TÁÖ
	utczán,	H			
	37. *összecsukván*		DFU		TÁÖ
	39. *S szél kacag a betegen és pusztán*		DFU		TÁÖ
	40. *Hervadozó vén szőlők felől.*		DFU		TÁÖ

C. A költő első megjelent verse, háromütemű hangsúlyos magyar sorokat 5-ös és 4½-es trocheusokkal itat át. Első, annak idején nem publikált verse *(Ott kint a télnek bús haragja)* 4½—4-es, keresztrímes jambusokat mutat. — Térey Sándorhoz írott levélből (kelet nincs): *Kedves Sanyi barátom! Ezer év óta, újra írok egy levelet. Egészen elszoktam az efféléktől. Irni főkép az késztet, hogy a „HÉT"-ben megjelent versemről tudomást vettél. Végre egy ember, akinek elmesélhetem ezt a történetet, amely váltig furdal, de amelyet itt be nem adhatok senkinek. A múlt hetekben egy keddi este felé megírtam az illető versezetet, s noha*

nem voltam vele nagyon eltelve, fogtam s beküldtem a Hétnek. Vasárnapig rémítően megbántam a dolgot, és vártam, minő kisugárzás fog megjelenni a Szerk. Üzenetekben. Vasárnap felmentem az olvasóba, s a „Hét" éppen szabad volt, lecsaptam rá, s egyenesen a Szerk. Üzeneteket nyitottam fel. Semmi hír. No, ezek is várnak a maszlaggal, gondoltam, s elülről kezdtem olvasni a lapot. Az én versem a második ív elejére volt nyomtatva. Mikor odaértem s címet, aláírást meg se nézve, csak olvasni kezdtem, hát majdnem ugy éreztem magam, mint amikor a leydeni palackot piszkálja meg az ember. Végigrángatózott rajtam a gyönyörűség istennyilája. Lecsaptam az újságot, és otthagytam az olvasót. Az utcán formaliter ugráltam. A dunapart cselédei és bakái nyilván azt hitték, megbolondultam. Ebből láthatod, hogy nagyra vagyok a dologgal. Ehhez a levélhez csatoltan Tóth Árpád megküldte Térey Sándornak a *Richárd* és az *Éjjel* (később *Olykor éjjel...*) c. versek kéziratát. (A levél szövege és a két utóbbi versre vonatkozó közlés Térey Sándor: Tóth Árpád kiadatlan levelei és versei c. közleményében jelent meg. Forrás, 1943. május. 156—163. l.)

6. OLYKOR, ÉJJEL...

A. A H szövegét követjük, itt 1909. dec. 5-én (802. l.) jelent meg. Kötetben először a TÁÖ hozta. Sz. L. jegyzete a vershez: „Kézirat a hagyatékban, valószínűleg 1907 körül íródott." Újabban előkerült kézirata négyoldalas miniszterpapirosnak első oldalán, félhasábban, tintával írott tisztázat. Itt a kézirat címe: *Éjjel.* A szöveg alatt a következő sorokat olvashatjuk: *Nagys. Szerkesztőség, tisztelettel kérem közölhetőség esetén kéziratom közlését. 908. Bp. X./22. Tisztelettel T. Á.* Ez a szövegvariáns a Térey Sándornak küldött kézirat szövegével lehet azonos. Teljes szövegét az apparátusban közöljük. A kézirat a PIM birtokában van. A vers jellegzetes testrész-, bútor-, ruha-motívumai az 1909-es darabokhoz *(Légyott, Reggel, Vergődés, Esti könnyek, Intérieur)* kapcsolják a verset, de a 19. sor *klublépcső*-je a valószínűleg 1907-es *Vasárnap* 12—13. sorával, 25. sora pedig a kétségkívül 1907-es *Este* első sorával rokonítja. Keletkezési idejét valószínűen 1907-re, az *Este* keletkezésének közvetlen közelébe tehetjük. Tóth Á. az *Este* megjelenése után közvetlenül írhatta Téreynek a versnél már idézett levelet, s bár ez kelet nélküli, nyilván 1907 első felében, áprilisban, májusban születhetett. Ha Téreynek az *Éjjel (Olykor, éjjel...)* és a *Richárd* kéziratát ebben a levélben küldte meg Tóth Á. (bár a Hét-hez írott levél dátuma és Térey közlése között ellentétet érzünk), akkor a két vers az *Este* megjelenésének idején alighanem készen volt.

B. A PIM kéziratának szövege:

Éjjel
A homlokodban a vér zakatol,
Hűs ágyadon ujjad tünődve jár,
S nagyon közel, *melletted* valahol
Halkan *megreszket* a vizespohár.
Hol vagy? mi lelt? Lassan, akadozón
Eszedbe ötlik a csúf, lázas est,

S az *ujjad* a fagyos márványlapon
Reszketve egy gyujtót keres . . .

Áldott a fény, mely sercegőn, fakón
Sápadt, nagy párnáid mellett kigyúl,
Fehér nőtestek képét a falon
Megcsókolja, s bús *orcádhoz* simul;
S amint alusznak árnyban, csöndesen,
Minden *kedves vén bútort megmutat ;*
Az iszonyú, *fekete* semmiben,
Úgy érzed nem vagy egymagad . . .

Kabátod összegyűrve lóg szegén,
A rózsa rajta hervadóra vált,
S egy percre a klublépcső szőnyegén
Látod a rózsaáruló leányt:
Jöttek le a nyerő játékosok,
Fáradt kis keze feléjük hajolt,
Ajka bús volt, mint a te mosolyod,
S szegénynek festett arca volt.

Csönd . . . vén *poétád* könyvét *felveszed,*
Hová este *dobtad*, a szék alól,
S míg *csendesen* lapozgat a *kezed,*
Zörgő lap s agg rím álomba dalol.
Félfüllel *hallod*, s halkan *neveted,*
Künn egy papucs mily furcsán csoszog el;
S *fehér Nirvánád, csendes fekhelyed,*
Szeliden, lágyan átölel . . .

2.	jár	H	TÁÖ
4.	megkocczan	H	
6.	elmúlt messzi est	H	TÁÖ
9.	serczegőn,	H	
10.	kigyúl	H	TÁÖ
12.	megcsillantja s	H	TÁÖ
	orczámhoz	H	
14.	feketül	H	TÁÖ
18.	vált	H	TÁÖ
19.	perczre,	H	
	szőnyegén	H	
24.	*S szegénynek*		TÁÖ
29.	hallom s	H	TÁÖ
	nevetem		TÁÖ
30.	el	H	TÁÖ

C. L. még a *Krisztus-képre*, *Ave morituri* és az *Esti könnyek* jegyzeteit. Vö. *Éjféli eső.*

7. RICHÁRD

A. A VU szövegét követjük, itt jelent meg először 1909. febr. 21-én. Kötetben először a TÁÖ hozta. Keletkezését 1907 első

negyedére tehetjük. Erre vonatkozóan l. az *Olykor, éjjel . . .* és az *Este* jegyzeteit.

B. 7. Köhécselt s VU
11. tudom VU
14. szirom, VU
17. Az utczákra VU
18. mentem s VU
19. ép ilyen tájt VU
23. czipeltek VU
25. világolt VU
28. Mosolyogtam s VU
29. Ó hol VU
32. ficzkók VU
40. Ó jaj VU
44. arczomra VU
49. este, ép VU

C. —

8. NOTTURNO

A. Szövegünk a D 1907. július 7-i számának szövegét követi. Újból kiadta és kommentálta a verset Kardos Pál (Tóth Árpád négy ismeretlen verse. ItK 1953. 338—344. l.). Kötetben először megjelent: TÁÖ, 1957.

B. 2. troubadour D
9. *szomorúk* (nyilván sajtóhiba, ill. hanyag szedés, — a rím világosan mutatja) D
14. sfinx D
21. *cigarettám.* (a rím tanúsága szerint pontatlan szedés) D
37. nyilal D
38. Ó nem suhansz-e csalfa mámorként el D

C. L. még *A parkban* c. vers jegyzetét.

9. RÉGI DALLAMOK

A. Szövegünk a D 1907. augusztus 4-i számának szövegét követi. Ott a cím alatt: *A „Debreczen" számára írta : Tóth Árpád.* Újból kiadta és kommentálta a verset Kardos Pál: Tóth Árpád négy ismeretlen verse. (ItK 1953. 338—344. l.) Kötetben először: TÁÖ, 1957.

B. 1. leány (a ritmus tanúsága szerint pontatlan szedés) D
2. patak D
10. — lelkemet D
23. ketten D

C. „Kezdő soraiban alighanem egy ismert Verlaine-költemény emléke rezeg (Le piano que baise une main frêle." (Kardos Pál i. m. 339. l.) L. még *A parkban* c. vers jegyzetét.

10. A MUHI-PUSZTÁN

A. Szövegünk a D 1907. augusztus 23-i számának szövegét követi. Újból kiadta és kommentálta a verset Kardos Pál: Tóth Árpád négy ismeretlen verse. (ItK 1953. 338—344. l.) Kötetben először megjelent: Tóth Árpád válogatott versei. 1955. 9. l.

B.
5. szekérvár D
7. már D
9. ágyán D
11. lángján D
15. vad D
17. omott (sajtóhiba) D
ó-bor D
19. kóbor D
23. apród s D

C. Kardos Pál figyelmeztet rá, hogy itt jelentkezik először a francia alexandrin és a nibelung-vers keveréséből teremtett sor, a nibelungizált alexandrin. „Ezt a sajátos zenéjű sorfajtát nevezzük Tóth Árpád-sornak, bár helyesebben csak tóthárpádi sorkeverésről kellene beszélni, hiszen sem a franciás alexandrin, sem a nibelungi sor magyar változata nem eredeti leleménye a költőnek, hanem a kétféle sor szabálytalan, ösztönös váltogatása az, ami oly jellemző az ő pályája első felének sok nagyon szép alkotására." (Kardos Pál i. m. 339. l.) A vers képkészlete „kétségtelenül a francia parnasszistákra utal, s legközelebbről *Heredia* egészen hasonló, kemény kézzel, szigorú műgonddal formált történelmi képeire emlékeztet. *(La Trebbia, Après Cannes* a *Les Trophées* c. kötetben.)" (Uo.) L. még az *Aquincumi korcsmában* c. vers jegyzetét.

11. A SORBONNE HALOTTJA

A. Szövegünk a DNU 1911. okt. 15-i számának szövegét követi. Korábban megjelent: H 1907. II. 628. l. szept. 22. Kötetben először: TÁÖ. A Sz. L. által használt kéziratok elvesztek. Sz. L. jegyzete a vershez: „Két tisztázott kézirat a hagyatékban, az egyiken cím alatt zárójelben évszám: 1907. Az utolsóelőtti sorhoz a költő csillagos lábjegyzete: ‚Ez a vers annakidején a Hét-ben jelent meg.' "

B.
1. Szegény beteg H TÁÖ
kellett DNU
4. apáczák H
5. *láz* TÁÖ
7. végkép H DNU TÁÖ
8. megszidta úgy DNU
9. szakála, H DNU TÁÖ
10. Sohsem H TÁÖ
14. *Mígnem egyszerre, mint ki mélybe szédül* H TÁÖ
15. elalélt s H DNU TÁÖ
16. éledt H DNU TÁÖ
gombját DNU

17. (gondolatjelek és sorvégi vessző nélkül) H
beszélt — DNU
beszélt, — TÁÖ
18. *Búsan* suttogta: H TÁÖ
Kunigondát (valószínűleg sajtóhiba) DNU
20. eszét . . ." H TÁÖ
21. (*meg* után, sorvégen nincs vessző) DNU
22. arczképemet, H
26. (Strófaköz nélkül csatlakozik az előző versszakhoz.) H
japánra . . ." TÁÖ
27. borult; H
30. Czipelte H
babérkoszorút . . . TÁÖ
33. *Cseresznyevirág-ban,* H
34. *A „Hét"-ben s* H TÁÖ

C. —

12. VASÁRNAP

A. Lényegileg a TÁÖ-féle szöveget követjük, itt jelent meg először kötetben. A Sz. L. által használt kézirat elveszett. Sz. L. jegyzete a vershez: „Kézirat a hagyatékban, a legrégibb versek egyike (1907?)" Újabban vonalas levélpapírra ceruzával írott kézirata került elő. Valószínűleg a New-York kávéház levélpapírjáról van szó, mert a hátán töredékes, kávéházat reklámozó francia szöveg olvasható, mely az illető kávéház Miksa utcai bejáratáról is ír. A költő névaláírásával látta el a kéziratot. E külsőségek megerősítik Sz. L. adatát, valószínűleg az egyetemi évek idején (1907—1908) keletkezhetett. A kézirat a PIM birtokában van. (k)

B. 1. Ó lesz-e TÁÖ
9. *tiszta,* ősz TÁÖ
10. *csendes,* öreg eszmék [?], k
13. ablakát k
14. holdkorong k TÁÖ
15. ülnénk k
21. Ki a körútra k
22. Ki a vasárnapi k

C. A költő első félrímes verse.

13. CSENDES MÁR . . .

A. A TÁÖ szövegét követjük, kötetben itt jelent meg először a *Hátrahagyott versek és töredékek* között. Sz. L. jegyzete a vershez: „Régi kézirat a hagyatékban." Ez a kézirat elveszett. A vers 1907 körül keletkezhetett, tartalmi, stiláris és formai jegyek utalják a korai darabok közé.

B. 4. bús kivert TÁÖ
10. óbor) TÁÖ

C. A Tóth Árpádnál ritka tercinás forma itt jelentkezik először. — A „cúkorozzák" tőrőlmetszett debreceniesség. L. az *Elégia egy elesett ifjú emlékére.*

14. A LELKEM FÁJ . . .

A. Töredék, cím nélkül. A címet az első sorból emeltük ki. Gyorsírásos kéziratát egy, az egyetemi évekből származó jegyzetben találtuk (k). A szöveget Schelken Pálma és dr. Pap Sándor fejtette meg. (Megjelent: Gyorsírók Lapja, 1958. febr.) A kézirat lelőhelye a keletkezés időpontjára nézve is eligazít bennünket. Tóth Árpád 1909-ben vett búcsút az egyetemtől, a hevenyészett versvázlat mindenképpen azelőtt keletkezhetett, a stílusjegyek alapján valószínűleg nem később 1907-nél. A gyorsírásos szöveg megfejtői egy-két szóra nézve nem nyilatkoznak teljes határozottsággal. Kötetben először: TÁÖ, 1962. A kézirat a Tóth-család tulajdona.

B. —

C. —

15. BRONZSZOBOR A KÁVÉHÁZBAN

A. Kisebb papírszeletre lila tintával írott kézirata a PIM tulajdonában van. A kéziratot aláírásával látta el a költő; hátlapján olvashatatlan, sokszorosan áthúzott ceruzasorok. A szöveg 1959 nyarán került elő (k). A verstárgy és a nyelvi anyag egyaránt az érettebb korai versek közé utalja (1907 ?). A kézirat külsőségei is a korai, lila tintával írott versek szomszédságára vallanak. Kötetben először: TÁÖ, 1962.

B. 7. lárma k
10. hazug k
13. Ma, lovagolnék, k
15. ma, k
eltünődve, k
20. emlődre bronzszobor, k

C. A vers a korai évek egyik legbonyolultabb rímképletét (ababba) mutatja.

16. ŐSZBEN—TAVASZRÓL

A. A New-York kávéház félbevágott levélpapírjára ceruzával írott kézirata a PIM tulajdonában van (k), Tóth Árpád aláírásával látta el. A szöveg 1959 nyarán került elő. Valószínűleg az egyetemi évekből való verskísérlet (1907—1908?). Kötetben először: TÁÖ, 1962.

B. 6. csendes és k
11. fogtam s k
20. palástú k

C. A kéziratban csak a mondatindító szavak kezdődnek nagybetűvel.

17. PHILOKLET

A. A HSz szövegét követjük. Itt jelent meg kötetben először. Korábban a H 1908. febr. 9-i (84. l.), majd a DFU 1910. márc. 27-i számában jelent meg.

B.	2. Ó nézd	H		
	sápadt,	H		
	8. feslik s csalogány szól.	H		
	feslik s		DFU	HSz
	9. szemed,	H		
	11. ó kell még zengened		DFU	HSz
	12. elereszted . . .	H		
	14. tengeren		DFU	HSz
	15. ó mi	H	DFU	HSz
	16. velem.	H		
	17. Nevess Philoklet	H	DFU	HSz
	18. nap,	H		
	19. gondolok,	H	DFU	
	22. rád vén		DFU	
	23. *Nevess . . . Nevess . . . mily fáradt*	H		
	oly csendes már a vérem . . .		DFU	
	25. Philoklet . . .	H		
	26. hajós és	H		
	27. tavasz és	H	DFU	HSz
	34. O nézd	H	DFU	HSz
	36. O pendítsd	H		
	40. feslik s	H	DFU	HSz

C. A 8., 19., 28., 40. sor kiüt a vers általános mértékéből. A *Philoklet* cím eredete bizonytalan.

18. A HERCEG

A. A H szövegét követjük. Itt az 1908. május 10-i (301. l.) számban jelent meg. Kötetben először a TÁÖ hozta. Sz. L. jegyzete a vershez: „Kézirat az 1907 körül írt versek csoportjából."

B.	3. prédálnom	H	TÁÖ
	4. S vele		TÁÖ
	5. herczeg;	H	
	11. tárlaton a		TÁÖ
	13. én	H	TÁÖ
	15. A herceg,	H	
	18. illataképen	H	TÁÖ
	19. *parfüm*	H	
	21. a herczeg,	H	
	23. hevertek	H	
	25. utolért	H	TÁÖ
	41. herczeg,	H	

C. A vers első két sora az induló Ady hangjára emlékeztet, a harmadik strófa eleje pedig éppenséggel a Jó Csönd-herceg előtt című versre, amely 1906. okt. 14-én jelent meg a Budapesti Naplóban, majd 1907 karácsonya táján a Vér és arany című kötetben. A Tóth-vers negyedik szakasza Goethe Erlkönig-jének emlékét idézi. Lányi Viktor emlékezete szerint a vers (l. 11. sor) egy akkoriban rendezett műcsarnoki sétahangversennyel kapcsolatos.

19. A VÉN LIGETBEN

A. A HSz szövegét követjük. Korábban megjelent még a H 1908. szept. 6-i (573. l.) és a DSz 1912. febr. 18-i számában. Valószínűleg 1908. júl. 5. előtt keletkezett, mert A Hét 1908. júl. 5-i számának heti postájában (440. l.) a következő üzenetet találhatjuk: „T-th Á-d. Hangulatos, csinos, sorra fog kerülni." S a legközelebbi T. Á. vers A Hétben: *A vén ligetben.*

B. 1. ketten.	H		
2. a nyár.	H	DSz	
3. ijedten		DSz	HSz
Hozzám simult		DSz	
5. hangunk			HSz
7. *S jaj, mégis*	H	DSz	
9. fűre könnyesen, gyűrve			HSz
11. *repült le,*	H	DSz	
röpült le			HSz
13. *S szeme rám nézett*	H		
16. ide, mért?	H	DSz	
17. az éj . . . s ő	H	DSz	
éj s			HSz
19. Halottam (sajtóhiba)		DSz	
lépcsőn			HSz
20. tudom meddig			HSz
21. *Azután jártam le s fel a parkban*	H	DSz	
parkban			HSz
22. vár,	H	DSz	
23. avarban			HSz

C. A költő 1909. dec. 22-én felolvasta a verset a Csokonai-Körben. A DFU dec. 23-i száma beszámol a felolvasó estről: „. . . Feszült várakozás és kíváncsi érdeklődés közben lépett ezután a felolvasó asztalhoz Tóth Árpád. Már amikor a pódiumon megjelent a Debrecenben hamarosan népszerű lett poéta, a közönség meleg tapssal fogadta . . . Különösen a Vén ligetben című verse tetszett . . ." L. még a *Kisvendéglőben* és a *Szobák* jegyzetét. *A vén ligetben* a HSz egyetlen olyan verse, amely középrímeket is mutat. — Cseh nyelvű fordítása az Árpád Tóth: *Od srdce k srdci* c. kötetben (Mladá fronta, Praha 1961.); címe: *Ve starém parku.* Ford. Kamil Bednář és Ladislav Hradský.

20. KRISZTUS-KÉPRE

A. Miniszterpapírból vágott hosszú kutyanyelvre tintával írott kézirattisztázata a PIM birtokában van (k), Tóth Árpád aláírásával látta el. A kézirat külsőségei majdnem teljesen megegyeznek az *Olykor, éjjel* . . . PIM kéziratának külsőségeivel. A formailag teljesen érett költeményt tárgya és a zárósor érzelmes fordulata is a korai versek közé utalja. Kötetben először: TÁÖ, 1962.

B. 6. myrrhát hoz s k
7. a myrrha s csillag elveszett k
10. zengő, csodasorban k
11. Vittem, dőrén, k
14. gunyolódnám s k

C. A költő első szonettje.

21. AVE MORITURI . . .

A. Miniszterpapírból vágott hosszú kutyanyelvre írott kézirattisztázata a PIM tulajdonában van (k). A kézirat külsőségei (l. az *Olykor éjjel* és a *Krisztus-képre* jegyzeteit) mindenképpen valószínűsítik, hogy 1908-ban vagy azelőtt keletkezett Tóth Árpád-verssel van dolgunk. A vers külső formája és szólamkincse azonban elüt a tóthárpádi költészet minden verstípusától. Úgy tetszik, olyan korai kísérlet ez, amely főként Ady és Juhász Gyula igézetében született. Kötetben először: TÁÖ, 1962.

B. — 11. függönyű k
C. —

22. EGY LEÁNY

A. A HSz szövegét követjük. Korábban megjelent a Ny 1908. dec. 16-i (II. 474. l.) számában. Fennmaradt egy keskeny papírszeletre tintával írott kézirattisztázata (k). A kézirat a Tóth-család birtokában van.

B. 11. éjben k HSz
13. *A furcsa* k
14. *Billeg* k
kevélyen k
16. hárfát k HSz
17. tudom mire k HSz
20. S csókol, csókol k HSz
21. gondol, meg k
halnunk HSz
24. *vizek, ó meg* k

C. Szabálytalan és némiképp következetlen formájával kiüt Tóth Árpád költészetéből. — A verstárgyra nézve l. Ady: Nóta a halott szűzről, Babits: Hegeso sírja, Karinthy Babits paródiája (A szeretőm

fiús görög leány). — Cseh nyelvű fordítása az Árpád Tóth: *Od srdce k srdci* c. kötetben (Mladá fronta, Praha 1961.); címe: *Dívka.* Ford. Kamil Bednář és Ladislav Hradský.

23. A PARKBAN

A. A HSz szövegét követjük. Korábban megjelent még a Ny 1908. dec. 16-i (II. 474. l.), a DFU 1909. okt. 26-i és a DFL 1909. dec. 1-i számában. Egy kis papírszeletre lila tintával írott kézirata fennmaradt a Tóth-család birtokában (k).

B. 1. a szelek	k		DFU		
2. fiúcskák;		Ny	DFU		
fiúcskák:				DFL	
3. holdszelet	k	Ny	DFU		HSz
5. hajnal s	k	Ny	DFU		HSz
6. Megcsobbanó híg			DFU	DFL	
gázolok	k	Ny	DFU		HSz
8. *Elfonnyadt* ajkam		Ny	DFU		
zokog	k	Ny	DFU		HSz
9. vérnek.			DFU	DFL	
11. *S egyszerre,* édes,			DFU	DFL	
13. Hallok *édes, szelíd*	k				
Hallok *édes,* lágy		Ny	DFU	DFL	
menüetteket	k	Ny	DFU		HSz
15. Az [*élet*] Élet	k				
ellebeg.			DFU	DFL	

C. A verset a költő a HSz-ban Kaffka Margitnak ajánlotta. — A költeményben először történik konkrét, közvetlen utalás a költő betegségére: vérköpéssel járó tüdőbajára. (8—10. sor) Távolabbról már korábbi versek is érintették betegségét: *Notturno* (2. sor), *Régi dallamok* (31—32. sor.). — L. még a *Kisvendéglőben* című vers jegyzetét.

24. MEDDŐ ÓRÁN

A. A PN szövegét követjük; megjelent 1917. május 27. Korábban a Ny 1908. dec. 16-i számában (II. 475. l.), az EA-ban és a HSz-ban jelent meg. Egy fekete tintával írott kézirattisztázata maradt fenn, a szöveg alatt a költő törölte névaláírását ((k_1). A kézirat a Tóth-család birtokában van. Gara Arnold Magyar Parnasszus c. rézkarc sorozatában (Bp. 1926.) is a *Meddő órán* egy fakszimiléje látható, mellette rézkarc illusztráció (k_2). A kézirat jobb felső sarkában Tóth Árpád portréját láthatjuk.

B. 7. figura én. k_1 k_2

C. A HSz-ban a költő Turcsányi Eleknek ajánlotta a verset. (T. E.: költő, a Ny munkatársa, Tóth Árpád ifjúkori barátja.) — Tóth Árpád Nagy Zoltánhoz intézett leveléből: *(Debrecen. 1909. szeptember 21.) Az írással körülbelül úgy vagyok, mint most egy éve, mielőtt a Nyugat észrevett, semmi sem sikerül. Bátran megirhatnám újra a „Meddő*

órán" c. verset, csakhogy most már nem is „faricskálok". Jó volna, ha jöhetne valami kis változás, mert így nem tudom, mi lesz velem. — Tóth Árpád szüleihez írott leveléből: *(Budapest, 1928. ápr. 22.) Szeretett jó Szüleim! Most jelent meg Pintér Jenő nagy képes irodalomtörténete, ami a mostani diákok számára a nagy Beöthyt pótolja. Ebben engem is meg lehet már találni, arcképpel és elismerő méltatással egy egész oldalon, sőt kézirat fac similével is, — szóval 'bejutottam' a leghivatalosabb irodalomtörténetbe is. Persze ez is csak dicsőség, hiúság öröme, de ez se esik rosszul éppen.* Az irodalomtörténetben a Gara Arnold féle Magyar Parnasszus-ban közölt fakszimilét találjuk meg. (Pintér Jenő: Magyar irodalomtörténete, képes kiadás I—II. kötet. Franklin, 1928.) — Arany Jánosnak is van egy nyolcsoros lírai jegyzete 1877. aug. 9-ről, ugyanezzel a címmel, talán ez is szerepet játszott a vers keletkezésében. L. Tóthnak Térey Sándorhoz éppen „*most egy éve*" írt levelét: *(Bp. 1908. szept. 23. vasárnap délután ½5 után) Az egyetem nagyságai közül Juhász Gyula másfelé vette magát, mert nem láttam még ezidén. A kolléganők száma szaporodott, de sajnos esztétikai gyönyörűségem nem sok van bennük, mert nem szépek.*

'A sok között elig-elig
Egy két szép arc fehérelik'

travesztálom kedves Aranyomat. (Az Aranytól átvett rím eredeti helyét l. Arany: Keveháza, 9. strófa, kezdő rímpár.) — A kis vers ellenáll minden hagyományos ritmizálásnak: — Megzenésítette: Szervánszky Endre (én. zg., kézirat a szerző tulajdonában). — Cseh nyelvű fordítása megjelent az Árpád Tóth: *Od srdce k srdci* c. kötetben (Mladá fronta. Praha 1961.); címe: *Jalova chvíle.* Ford. Kamil Bednář és Ladislav Hradský. — L. még a *Kisvendéglőben*, *Szobák* és a *Rímes, furcsa játék* jegyzetét.

25. EPILÓGUS: EGY RÉGI VERS A PEGAZUSHOZ

A. A LG szövegét követjük, itt a cím alatt zárójelben *1908.* áll. Kézirata — keskeny papírszeletre lila tintával írott tisztázat — a LG nyomda számára készített kézirat csomójában (k). Jelenleg a Tóth-család birtokában van. Itt a cím: *A Pegazushoz.*

B.	1. lovam		LG
	3. van	k	
	6. *sohaj-tanyán*	k	LG
	9. Gyi vén (a vessző hiánya nyilvánvalóan nyomdahiba, mert az LG szövegének 27. sorában s a kéziratban valamennyi helyen Gyi, vén áll).		LG
	12. bimbóvilág	k	LG
	13. S a *sárga* bíbor	k	
	elasztak.	k	
	16. lángrózsát	k	
	18. l. a 9. sort		
	23. fogad és	k	LG
	24. Előre rokkant	k	

C. Az egyetlen vers Tóth Árpád komoly költeményei között, amely a refrén használatával a Nyugat előtt járt költőnemzedék eszközeire mutat vissza. Lazább refrénféle *A rubinszárnyú Cherub*ban is. — *Rozinánt:* Don Quijote lova. — Szlovák nyelvű fordítása: a Večerná Blýskavica c. kötetben (Slovenský Spisovatel', Bratislava 1957. 307. l.) Ford. Valentín Beniak. Címe: *Starý verš pegasovi.*

26. BE FURCSÁT ÁLMODTAM . . .

A. Rongyolt szélű, sárgás füzetlapon tintával írt, ceruzával igazított kusza verskísérlet. A költő ötször is ráírta a nevét erre a lapra, kacskaringós autogrammokkal szórakozott. A kézirat a Tóth-család birtokában van. Külsőségeiből gyaníthatóan a töredék az egyetemi években keletkezett, tehát 1909 előtt. Lehetséges, hogy a ceruzás toldások jóval későbbiek. A címet az első sorból emeltük ki. Kötetben először: TÁÖ, 1962.

B. (A kéziratot eredeti állapotának megfelelően közöljük.)

Be furcsát *álmotam* az éjjel, (sic)
Hahó, hahó,
[Lefutok kacagva a lejtőn]
Ma csupa zengés a szivem,
Ma kínom távol [*orom s,*] ⟨ormán⟩ [rajt]pihen
[*A hó.*]
Halk, puha hó.

[*És hó szitál*] ⟨Nézd, hó esett⟩ az éjjel
[*Hó,*] [*Puha, hűs illatú*] ⟨Hűs és szelid, mint [*tavalyi*] álombeli⟩ bú,
De dalolnak (???) ⟨Zendülnek⟩ ⟨Ám zengnek⟩ a fák,
[*Sok friss virág*]
[*S mélyen a*] Arany [*az ág*] (??) szinű láng
Fodrozza a felhőt,
[*Reszket s az élet* [*virágillatú*] ⟨*liliomszagú*⟩]
S a hegyi ösvény vadrózsa-szagú.

[*Most*] [*Fuss le*] (??) ⟨Lefutok⟩ kacagva a lejtőn
Hahó, hahó —

Oda lent [*öledben*] [⟨*pihegve*⟩] ⟨csendben⟩ megpihenek
[*Öledbe lehajtom nehéz*]
[*Nézik* [*az eget*] ⟨*az ormokat*⟩ [*a*] *hanyatt*] *a* szemek,
Messze merengnek a nyitott
[*A hó.*]
[S szivemben csendesen]
[Szitál a hó.]

(Az első szakasz fölött ceruzával:)
Ó [*messze*] *bánat messze orma, szeliden*
Ivel és kéklik s az ormon pihen
Puha hó.

(Az utolsó szakasz mellett tintával:)

[*Micsoda*] ⟨*Csupa*⟩ *zengés ma a szivem,*
Bánatom ormán szeliden pihen
Tiszta hó.
[*Mint*]

(Az utolsó szakasz alatt ceruzával:)

Ó bánat, bánat — csendben, szeliden
[*Ivelő*] *Kéklő hegyláncon* [⟨*csillogón*⟩] ⟨*halványan*⟩ pihen
Puha hó.

C. —

1909

27. KISVENDÉGLŐBEN

A. A HSz szövegét követjük. Korábban megjelent a Ny 1909. febr. 1-i számában (I. 149. l.). Egy lila tintával írott kézirattisztázat maradt fenn (k) — jelenleg a Tóth-család birtokában van — kevés javítással, a költő aláírásával. A kézirat hátán az *Akár egy bús kamasz . . .* kezdetű, eddig ismeretlen töredék kézirata.

B.	4. (a sorközépi vessző eredetileg *s* lehetett)	k		
	kézelők,	k		
	5. [*A*] S a falra	k		
	6. [Körül szomorú] *Fülembe tompa* déli	k		
	7. (Eredetibb sor kiolvashatatlanul törölve, fölötte a végleges megoldás.)	k		
	zaj, s		Ny	HSz
	13. Sírj déli	k		HSz
	19. sorom? . . . Néhány	k	Ny	
	20. lelkem,	k		
	22. Eldobnak s	k	Ny	HSz
	23. veletek	k		HSz
	26. tőletek,	k	Ny	

C. A költő Nagy Zoltánnak ajánlotta a verset a HSz-ban. Tóth Árpád az egyetemi évek alatt ebédelni a Baross-utca elején, a mai Fővárosi Könyvtárral szemben állott kisvendéglőbe járt, erre vonatkozik a vers. A *fekete rózsák* kifejezés (5. sor) talán kapcsolatos a HSz eredeti címtervével: *Fekete Rózsák Kertje*. A verset a költő előadta a Nyugat debreceni irodalmi matinéján, 1909. okt. 25-én. Erről a felolvasó ülésről számol be Nagy Zoltánnak írott levelében: *(Debrecen, 1909. okt. 30.) Felolvasni való verseimet Osvát válogatta ki, négyet olvastam, s mivel nem a leglázasabban tapsoltak, a továbbiak a zsebben maradtak. Ezek voltak Osvát sorrendje szerint : A parkban. Kisvendéglőben. (Ezt tapsolták legjobban.) Szobák. Látomás. Tavaszi holdtölte. Esti szonett. Őszi alkonyat. (Az első négyet olvastam fel.)* Ugyancsak Nagy Zoltánhoz írt levelében említi a költeményt az Elek Artúr antológiájába szánt versek között: *(Debrecen, 1910. febr. 9.) Elek*

Artúr körlevelét már rég megkaptam, s már írtam is neki, de a múltkor elfeledtem erről magát értesíteni. A „Kisvendéglőben"-t, a „Szobák"-at és az „Esti szonett"-et ajánlottam neki, magukra hivatkozván, Oláh Gábor indítványára pedig még a „Vén ligetben"-t. Mert Oláh ezt tartja legjobb versemnek. De gustibus non est disputandum... A levelek a Ny-ban (1938. I. 419. l.) jelentek meg. Az itt említett versek közül egyik sem került az antológiába. Elek Artúr a *Meddő órán, Látomás, Reggel, Vergődés, Sóhaj* c. verseket választotta. — A költő által kötetbe foglalt versek közül ez a költemény mutat először nibelungizált alexandrinust (18. és 29. sor). L. még a *Vergődés* és a *Szobák* jegyzetét.

28. SZOBÁK

A. A HSz szövegét követjük. Korábban megjelent a Ny 1909. febr. 1-i (I. 150. l.) és a DFU 1911. ápr. 16-i számában. — Fehér papírlapra lila tintával írott, tiszta kézirata az MTA Könyvtárának Kézirattárában. A költő a kéziratot aláírásával látta el. (k).

B.	6. szobáid	k	Ny	DFU	HSz
	7. danáit			DFU	HSz
	11. emlőid és	k	Ny	DFU	HSz
	15. jősz	k	Ny	DFU	HSz
	22. ujjaiddal				HSz
	23. dalaikkal	k	Ny	DFU	HSz
	24. csendesen s	k	Ny	DFU	HSz
	26. cselédek	k	Ny	DFU	HSz
	31. vizet	k	Ny	DFU	HSz

C. A vers valószínűleg Benke Saroltához íródott, akit Tóth Á. Svedléren ismert meg. Ő lehet az a Sasa, akit Tóth Árpád a *Mi tagadás* c. vers jegyzeteiben idézett, Téreyhez írott levelében említ. — T. Á. Elek Artúrhoz intézett leveleiből: 1. *(1909. jan. 24.)* A dátumot a költő bizonyosan eltévesztette, mert a levélben említett versekről azt írja, hogy *E versek a Ny 1909-iki évfolyamában jelentek meg,* s a második 1910-ből keltezett levél is ennek a látszólag egy évvel korábbi levélnek a gondolatait folytatja. *Az a néhány hozzáértő ember, kiknek dolgaimról való véleményét ismerem, a „Szobák", „Kisvendéglőben" és „Esti szonett" címűeket becsülik legtöbbre. Magam is ezeket érzem legkevésbé modorosaknak . . . Oláh Gábor, az egyetlen, akitől itt Debrecenben véleményt kérhettem, a „Vén ligetben" című versemet ajánlotta . . . 2. (1910, febr. 19.) Szíves bocsánatát kérem, amiért ily későn küldöm az antológia számára ajánlottam versek kéziratát, de a másolást bizony egyre halogattam. Az Oláh Gábor ajánlotta negyedik verset nem küldöm, nagyon régi versem, és sehogyse tudom egyéb újabb dolgaimnál különbnek látni.* (A kéziratos levelek a PIM birtokában vannak.) — A költő által kötetbe felvett versek közül a *Szobák* az első, amelyben nibelungizált alexandrinusok nagyobb számban tűnnek elő: 19., 20., 27., 29. és 32. sor. A versszerkezetet alakító hármas szám folklorisztikus vonatkozásaihoz l. az *Ősz, Kincs, Este a temetőn* jegyzeteit. — L. még a *Kisvendéglőben* jegyzeteit.

A. A HSz szövegét követjük. Korábban megjelent a H 1909. márc. 14-i (174. l.) és a DNU 1911. nov. 26-i számában. A Tóth-család birtokában van a versnek egy keskeny papírszeletre tintával írott kéziratos tisztázata (k). A kézirat szövegéből ítélve valószínűleg az első két megjelenés utáni leírás.

B. 2. néztem		DNU	k	HSz
4. márványos hűs		DNU	k	HSz
6. *sötét* kocsik	H	DNU		
álltak.	H		k	
7. Ó egy	H		k	
— Ó,		DNU		
8. megcsókolni.	H			
9. Mentem; magányos *lámpák*	H			
Mentem. Magányos		DNU	k	
11. fáradt,	H	DNU		
12. dőlt,		DNU		
15. rózsák —		DNU		
16. *S ő* csendesen		DNU		
19. Ő jött —		DNU		
lengett —		DNU		
22. városaljba;	H			
városaljba; . . .			k	
23. is, mért	H			
24. *Az Anni*	H			
25. „. . . De	H			
módját,		DNU		
27. rózsát;	H			
rózsát —		DNU		
28. mi *ketten*,		DNU		
32. *És meglásd, Anni*		DNU		
35. *Hűs őszi ködben*, őszi		DNU		
37. elalvó bús			k	HSz
39. ifjú ember		DNU		
fáradt,			k	
40. *S egy őrült, furcsa öregember* . . .		DNU		

C. L. a *Szobák* jegyzetét. — A vers folklorisztikus elemeihez: „A thyrsusos öreg szavait nem tekinthetjük népdal-, vagy balladaszöveg betétnek. Semmi külső vagy belső formai jel nem utal erre. Ellenben meghúzódik a halottat felkeresni, életre kelteni akaró hiedelem a szöveg mögött, a vergiliusi aranyág, amellyel az alvilágban bolyongott. Talán az aszú venyigék, lankadt rózsák övezte bot erre utal. A hármas ima, a bot háromszori megsuhintása is hiedelem, ritusképzetekre vonatkozik." (Ortutay Gyula szíves közlése.) — Olasz nyelvű fordítása: a Lirici Ungheresi c. kötetben (Vallechi, Firenze 1951. 232. l.). Ford. Folco Tempesti. Címe: *Autunno*.

30. LÁTOMÁS

A. A HSz szövegét követjük. Korábban megjelent a Ny 1909. ápr. 1-i (I. 385. l.) és a DFU 1909. okt. 26-i számában. Kötetben először az EA közölte.

B.

1. mohákon		DFU		HSz
2. szobámon	Ny	DFU	EA	
5. lángja	Ny	DFU	EA	HSz
8. jösz	Ny	DFU	EA	HSz
9. Karélyos	Ny	DFU	EA	HSz
13. jösz Megállasz (valószínűleg sajtóhiba az írásjelek hiánya.) (A DFU szövegében a 2., 3. és 4. versszakot egybetördelték.)		DFU		
16. folysz át	Ny	DFU	EA	HSz
19. végkép	Ny	DFU	EA	HSz
23. nézne	Ny	DFU	EA	HSz

C. A HSz-ra jellemző lakószoba-motívumokat a kötetben ez a vers mutatja először nagyobb számban: csipkés ablak, réztrónuson gubbasztó lámpa, szűk szoba, hűs falak. — L. még a *Kisvendéglőben* és a *Szobák* jegyzeteit.

31. LÉGYOTT

A. A HSz szövegét követjük. Korábban megjelent a Ny 1909. ápr. 1-i (I. 387. l.) számában. — Erősen sárgult, kisalakú papírlapra lila tintával írott tiszta kézirata az MTA Könyvtárának Kézirattárában. A költő aláírásával látta el a kéziratot (k).

B.

1. teát s	k	Ny		HSz
5. olajtavát	k			HSz
16. kövön s	k	Ny		HSz
17. Tűnődtem s	k	Ny		HSz
18. osont s	k	Ny		HSz
24. ő, szürcsölte	k	Ny		HSz

C. A költő Schöpflin Aladárnak ajánlotta a verset a HSz-ban. A 21. sorhoz: Lehel, a költő két öccse közül a fiatalabbik, 1903. május 7-én született Debrecenben, a vers megjelenése idején tehát öt-hat esztendős volt. L. még a *Tavaszi elégia*, az *Esti vízió* és az *Olykor, éjjel . . .* jegyzetét.

32. REGGEL

A. A HSz szövegét követjük. Korábban megjelent a Ny 1909. ápr. 1-i (I. 386. l.) számában. Kötetben először az EA hozta. — Sárgult papírlapon, lila tintával írott tiszta kézirata az MTA Könyvtárának Kézirattárában, a költő aláírásával (k).

B.

1. szem	k	Ny	EA	HSz
2. ágy-vég:	k		EA	

7. feketűl	k	Ny	EA	HSz
11. óceánon	k	Ny	EA	HSz
13. gyúrtan	k		EA	
lábbadoztam s	k	Ny	EA	HSz
16. ó-bor	k		EA	
17. hajók,	k		EA	
19. felöltözöm s	k	Ny	EA	HSz

C. A költő Karinthy Frigyesnek ajánlotta a verset a HSz-ban. — Tóth Árpád az egyetemi évek alatt a Károly krt. 8, Múzeum krt. 10, Múzeum u. 5. és Sándor u. 32. sz. házban lakott. A *Reggel* lakás- és házképe valószínűleg a Sándor utcához kapcsolódik. L. még a *Kisvendéglőben, Szobák, az Olykor, éjjel . . .*, a *Tavaszi elégia* és az *Ó, romok!* jegyzetét.

33. TAVASZI ELÉGIA

A. A HSz szövegét követjük. Korábban megjelent: Ny 1909. ápr. 1. (I. 385. l.)

B. 5. akkor s	Ny	HSz	
a szél, (valószínűleg sajtóhiba)	Ny		
8. férfi arc-él	Ny		
9. ágyad,	Ny		
10. vetkeződöl	Ny	HSz	

C. A *Légyott* és *Reggel* c. versekkel egyszerre jelent meg; ezek az első, egészükben tóthárpádi formában írt, jelentős részben nibelungizált alexandrinusokból álló versek, amelyeket az író kötetbe is felvett. Karinthy Frigyesnek a Ny-ban (1910. II. 1896. l.) megjelent nevezetes Tóth Árpád-méltatása a cikk elején és végén a *Tavaszi elégia* harmadik szakaszát közli. — Francia nyelvű fordítása: az Anthologie de la Poésie Hongroise Contemporaine c. kötetben (Les Écrivains Réunis, Paris 1927. pp. 200—207.) Ford.: Pogány Béla és Géo Charles. Címe: *Elégie de Printemps*.

34. TAVASZI HOLDTÖLTE

A. A HSz szövegét követjük. Korábban megjelent a Ny 1909. ápr. 1-i (I. 387. l.), a DFL 1910. jan. 20-i és a DSz 1912. márc. 24-i számában. Lila tintával írott kézirattisztázata a Tóth-család birtokában van (k).

B. 2. Hűs hold *árnyával* (sajtóhiba)					DSz
eltöltve a lég,				DFL	
3. kinn valamint		k			
5. Vén függönyömen (sajtóhiba)					DSz
virágdísz,		k	Ny	DFL	
virágdísz:					DSz
6. müve,					DSz
7. nárcisz;					DSz

10. *homályból* a tarka hajó:				DSz	
15. *öléből*			DFL		
remeg *fel*				DSz	
föl		Ny	DFL		HSz
17. előlem, a mély komor udvar,				DSz	
a mély komor					HSz
18. rőt rügyü, bús szavu			DFL		
21. *dobajától*			DFL		
rette[*g*]n	k				
23. nagy ifju	k				
24. fölém.				DSz	
27. vár rám:				DSz	
32. (végén nincs idézőjel)				DSz	
33. beborítja		Ny	DFL	DSz	HSz
37. csepjei (sajtóhiba)		Ny			

C. Ezt az anapesztusos — a Szeptember végén-nel rokon — formát a költő csak ez egyetlen alkalommal használta. Simon István, a költő egykori tanítója, a *Tavaszi holdtölte* modorában magasztaló, de parodisztikusan is ható verset írt volt tanítványához. A vers a DFU 1909. okt. 27-i számában jelent meg Levél Tóth Árpádhoz címmel, két nappal a Nyugat debreceni matinéja után. A vers első szakasza:

„Táncolva suhannak víg, röpke betűid.
Szép sort alakítva, szemeim előtt,
Épp'úgy, valamint üde nép szeli végig
— Lejtve — a hímes, tarka mezőt.
Vén szemeimben megcsillan a régi tűz;
Rég elfeledett dalok újra búgnak . . .
Foszló képzelet . . . Hisz játékot űz
Velem a te sodró aranypatakod . . .
Vége már mindennek: Bugyinak, lúnak."

Az idézet 9. sorához: Simon István teremtett egy Debrecenben közismert, komikus irodalmi figurát, Bugyi Sándor talyigáskocsist, aki sűrűn szerepelt helyi élclapokban, hírlapokban, kalendáriumokban. — Oláh Gábor Szegény magyarok c. regényének (Debrecen 1914) főhőse, Tar László költő, részben Tóth Árpádról van mintázva. A regény második kötetének 53—55. lapján az író Tar László verseskönyvének témáit, képeit tóthárpádi témákkal-képekkel ismerteti, elsősorban a *Tavaszi holdtöltével*: „Tavaszi holdtöltén táncolva suhannak le a földig a szőke sugárok, hűs hold aranyával van elöntve a levegő. Az őszi parkon át halk hangon sírdogálnak a szelek, mint eltévedt és meghökkent fiúcskák. Szeptember szép szultánja, a pompás, buja Ősz, a hervadás padisáhja, mosolyogva vonul át rabnői során, a sárga selyemben váró hervatag ormok közt, gőggel és egykedvűen ölve meg mindeneket . . . De jön a Hajnal, a nagy impresszionista: új rajzlapját kifeszíti az égen, és ezüst ónnal szeszélyes felhőt rajzol . . . Szűk, kerek üvegkalitba zártan, réztrónusán gubbaszt a lámpa lángja . . . Levetett, vén robotos ruhánk a széken feketül . . ." — L. még a *Kisvendéglőben* jegyzeteit — Megzenésítette: Farkas Ferenc (1963, vegyeskarra. Kézirat a szerző tulajdonában).

35. HEJ, DEBRECEN . . .

A. A TÁÖ szövegét követjük, itt jelent meg először a vers nyomtatásban. Sz. L. jegyzete a vershez: „Kézirat a hagyatékban". Ez a kézirat elveszett. Úgy tetszik, a vers 1909 tavaszán keletkezett, amikor a költő a budapesti egyetemi évek után visszatért szülővárosába.

B. —

C. A 14. sorhoz: A debreceni Sesta-kerti borokról van szó. — Cseh nyelvű fordítása az Árpád Tóth: *Od srdce k srdci* c. kötetben (Mladá fronta, Praha 1961.). Címe *Debrecín, oj Debrecín!* Ford. Kamil Bednář és Ladislav Hradský.

36. SÉTA AZ ALKONYATBAN

A. A HSz szövegét követjük. Korábban megjelent a H 1909. május 30-i (363. l.) számában.

	H	HSz
B. 2. ki s	H	HSz
3. öklöt	H	HSz
4. lány	H	
5. mosolya.	H	
6. hozzám: „Látod,	H	HSz
7. átkaroltad		HSz
8. holnap		HSz
9. lesz	H	
10. soha.	H	
12. szép *s nem* teérted . . .	H	HSz
13. térded	H	
15. elmulasztád.	H	
16. föl	H	HSz
17. élet	H	
19. *pompás* kehelyből	H	
20. malasztját . . ."	H	
21. „Hiába" . . . Már	H	
22. földjét	H	
23. S a bölcsek	H	
24. lapján.	H	HSz
25. Köszöntött és	H	HSz
29. bánat s		

C. A költő a HSz-ban a verset Schöntag Alfrédnak ajánlotta. Schöntag Alfréd Schöntag Samu svedléri orvos fia, Tóth Árpád ifjúkori barátja volt. A költő sok nyarat töltött Schöntagék svedléri üdülőtelepén. Sch. Alfréd később gépészmérnök lett, a Szovjetunióban hunyt el. L. még a *Déli derű, Derű?* és az *Árnyból szőtt lélek* c. versek jegyzetét.

37. ADY ENDRÉNEK

A. A HSz szövegét követjük. Korábban megjelent a Ny 1909. jún. 1-i számában (I. 542. l.).

B. 2. sziven HSz
3. térdeiden HSz
9. Kánába s HSz
11. ámbrás, csókod Ny HSz
19. fáradt HSz
20. el s HSz
23. vonszoltam és HSz
26. fel HSz
27. ível HSz
29. ó áldott Ny HSz
30. vagyok s HSz
33. él s HSz
34. szerettél s ki nagyokat akart ott HSz
35. volt HSz
36. szomorún, most Ny HSz
37. teste HSz
39. nagyságát s HSz
nekem HSz

C. Az 1898—99-ben Debrecenben jogászkodó és újságíróskodó Ady Endre jóbarátságban volt Tóth András szobrásszal, Tóth Árpád édesapjával, s gyakran megfordult a szobrászmester Késes utcai házában. Ismerjük Adynak (?) egy névtelen újságcikkét is, amely Tóth Andrásról szól: „Nagyszalontán vasárnap leplezik le nagy ünnepségek mellett Kossuth Lajos szobrát. Az ünnep majdnem országra szóló lesz. Nagyváradról is igen sokan fognak az ünnepélyen lenni. A szobor Tóth András munkája. Erről a művész emberről érdemes néhány bemutató sort írni. A nagyváradi közönség alig ismeri, pedig ő már dolgozik a Szacsvay-szobor mintázatán, mellyel pályázni akar s mely valamikor Nagyvárad valamelyik közterét van hivatva díszíteni. Tóth András kuruc magyar ember, a megihletett magyarok dacos, erős tehetségével. A nagy erejét igazolja, hogy egyszerű iparosból küzdötte fel magát, s hogy a kolozsvári Mátyás-szobor pályázaton Fadrusz, a szintén iparosból lett nagy magyar szobrász mellett ő pályázott legsikerültebb munkával. — A nagy tehetségét bizonyítja az is, hogy Debrecenben, ahol lakik, s a melynek földje leghálátlanabb talaj író-művész lelkeknek, ő fokozódó ambicióval, ihletéssel teremt, dolgozik. Az országban már áll egy néhány szobra, melyek közül valóságos szenzációt keltett a selmecbányai honvéd-emlék. E mellett szerény, igen szerény ember Tóth András. Csupa naiv, gyermekes hit és lelkesedés, mint amilyen minden igazi nagy, teremtőlelkű művészember. A mi pedig a piaci értékelést illeti, hát Tóth András olcsó ember is. A nagyszalontai szobrot is annyiért készítette el, amennyiért elkapatott fővárosi szobrászok szóba se állottak volna. Mindeme tulajdonságai mellett pedig mit sem arrogál magának. A leleplezési ünnepeken valósággal elrejtőzik a derék művész, akit szívesen mutattunk be most a közönségnek. Annyira szerény — ami nagy szó ebben a korban —, még csak ordóra sem éhes. Amit különben bajosan is nyerhetne el olyan ember, ki Kossuth és Szacsvay szobrokat farag kuruc szívvel és érzéssel." (Nagyváradi Napló, 1901. jún. 20.) A cikkre Varga József hívta fel figyel-

münket. – A 33–36. sorhoz: 1906-ban Debrecenben eltávolították talapzatáról a szobrász főművét, a szabadságot jelképező nőalakot, amelyet a debreceniek nem jó szemmel néztek és sokat csúfoltak. A szobor tragédiáját Tóth András sohasem heverte ki. A művészi munkával többé-kevésbé felhagyott, és afféle szobrászkodó iparossá szürkült vissza, épületdíszeket, gipszöntvényeket csinált. Komor, keserű ember lett, s bánatát sűrű italozásba fojtotta. — Nagy Zoltánhoz írott levélből: *(Debrecen, 1909. okt. 30.) Ady kissé furcsa volt, az az impresszióm, hogy pózol. Kedves és jó volt hozzám, de mégis az a véleményem, hogy most már, hogy személyesen is ismerem, nem igen írnék hozzá mégegy ódát, bár a dolgait most is változatlanul bámulom.* (Ez a megjegyzés az 1909-es év őszén Debrecenben megtartott Nyugat-matinéhoz kapcsolódik.) L. még a *Lomha gályán* és a *Nézz ránk, Ady Endre!* c. versek jegyzeteit.

38. VERGŐDÉS

A. A HSz szövegét követjük. Korábban megjelent a Ny 1909. jún. 16-i (I. 655. l.) és a DFU 1911. jún. 4-i számában. Kötetben először az EA hozta. A Tóth-család birtokában van egy papírszeletre írott lila tintás kézirattisztázata (k_1). A Ny (1928. II. 655. l.) közli a költemény kéziratának fakszimiléjét. A kézirat elveszett, a fakszimilét kéziratként kezeltük (k_2).

B. 1. Ó éj . . . csuklóm le-						
lankad és	k_1	k_2	Ny	DFU	EA	HSz
4. kézre s	k_1	k_2	Ny	DFU	EA	HSz
5. Ó hűsítsd éji lágy lég						
asztalra	k_1	k_2		DFU		HSz
8. bölcső . . .				DFU		
9. Kimegyek s	k_1	k_2	Ny	DFU		HSz
10. járom	k_1	k_2	Ny	DFU	EA	HSz
12. puffads bús symbolummá	k_1	k_2	Ny	DFU	EA	HSz
14. egykedvüen (sajtóhiba)				DFU		
15. barkák (valószínűleg el-						
írás)		k_2				
16. elhallagnak (sajtóhiba)				DFU		
21. sok, régi	k_1	k_2	Ny	DFU	EA	HSz
27. hajlik s	k_1	k_2	Ny	DFU	EA	HSz
28. — kétségbeesett		k_2				
30. mi az, olykor elsetétít						
(sajtóhiba)				DFU		
elsetétit	k_1	k_2	Ny	DFU	EA	HSz

C. A költő ezt a verset a HSz-ban Bán Ferencnek ajánlotta. (B. F.: 1885–1938. Novellista, az 1910-es évek elején a Ny munkatársa, Tóth Árpád ifjúkori barátja.) — A 17–24. sorhoz: a költő, mint annyi debreceni és tiszántúli kálvinista diák, valamikor arra is gondolt, hogy papi pályára lép. . . . *A bámuló kisdiákból* — írta később — *erősen konzervatív hajlandóságú, csaknem pietista érzésű ifjú vált, s a festő álmok elmúltával a rügyezni kezdő költői hajlamok egy csöndes kálvinista parókia*

fehérre meszelt ábrándját futották körül zsenge és zöld venyigékkel. Kedvenc költőm Szabolcska nagytiszteletű úr lett, akinek összes köteteit megrendeltettem édesapámmal . . . (Tóth Árpád: *A halottak élén.* PN 1918. aug. 30.) A papi ábrándok emlékét idézi a *Kisvendéglőben* harmadik szakasza is. L. még a *Kisvendéglőben, Szobák, Őszi kérdés* és *Olykor, éjjel...* jegyzetét.

39. DÉLI DERŰ

A. A HSz szövegét követjük. Korábban a Ny 1909. június 16-i (I. 656. l.) számában jelent meg. A vers csonka kéziratának fakszimiléjét (13—36. sorig) Gellért Oszkár közli Kortársaim című kötetében. (305. l.) A fakszimilét kéziratként kezeltük (k).

B.

1. pázsit		Ny	HSz
2. fákat, fülledt		Ny	HSz
4. Ó boldog		Ny	HSz
5. száj s		Ny	HSz
9. ujja		Ny	HSz
11. tér		Ny	HSz
13. ó hányszor	k	Ny	HSz
hívtalak	k	Ny	HSz
16. alatt	k	Ny	HSz
19. Ó símogasson	k	Ny	HSz
kezed	k	Ny	HSz
21. temetkezett	k		HSz
22. lelkemet	k		HSz
23. toló-szék	k	Ny	HSz
25. Ó most	k	Ny	HSz
elhal	k	Ny	HSz
28. halkal	k	Ny	HSz
32. elhozza s	k	Ny	HSz
33. balkont	k	Ny	HSz

C. A költő a HSz-ban Várady Istvánnak ajánlotta a verset. (V. I.: költő, az 1910-es évek elején a Ny munkatársa, Tóth Á. ifjúkori barátja.) — Rímképletét vö. *Séta az alkonyatban.* Itt is rím fogja össze párosával a strófazáró sorokat.

40. ESTI SZONETT

A. A PN szövegét követjük, itt az 1917. febr. 9-i, korábban a Ny 1909. okt. 1-i számában (II. 385. l.) jelent meg. Kötetben először a HSz hozta. — Fehér papírlapon lila tintával írott tiszta kézirata az MTA Könyvtárának Kézirattárában. A költő aláírásával látta el (k).

B.

2. ujja	k		PN	HSz
4. ujjú alázatos	k	Ny	PN	HSz
6. kontyát s		Ny	PN	HSz
8. simogasd meg. (sajtóhiba)			PN	
9. leány (sajtóhiba)			PN	
elment	k	Ny	PN	HSz
10. élet	k		PN	HSz

11. kertek. (sajtóhiba) PN
13. vágya PN HSz

C. A költő a HSz-ban Kovács Józsefnek ajánlotta a verset. (K. J.: késmárki városi főmérnök, Tóth Árpádné Lichtmann Annuska unokabátyja, Schöntag Samu svedléri orvos veje. 1944-ben halt meg.) — Tóth Árpád első szonettje, amelyben a négysorok nem rímelnek össze (abab cdcd). — L. még a *Kisvendéglőben* és a *Szobák* jegyzeteit. — Olasz nyelvű fordítása megjelent a Lirici Ungheresi c. kötetben (Vallechi, Firenze 1951. p. 233.). Ford. Folco Tempesti. Címe: *Sonetto Vespertino.* – Cseh nyelvű fordítása az Árpád Tóth: *Od srdce k srdci* c. kötetben (Mladá fronta, Praha 1961.). Címe *Večerni sonet.* Ford. Kamil Bednář és Ladislav Hradský.

41. EGY LEÁNY SZOBÁJÁBAN

A. A HSz szövegét követjük. Korábban megjelent a Ny 1909. okt. 16-i (II. 406. l.) számában. Fennmaradt egy lila tintás kézirata a Tóth-család birtokában (k). A vers egy alább idézett levél tanúsága szerint 1909. okt. 11. előtt keletkezhetett.

B. 1. ültem s k HSz
ágy HSz
5. minden k HSz
6. alkonyatban k HSz
7. díszes halk fogatban k HSz
8. [*Hervadt*] Lankadt illatok k
9. némber s busongva néztem k HSz
10. mozdulása k HSz
11. [*borús*] hervadt kertjében k
17. Ó lesz-e k Ny HSz
18. Fogadjon, *karcsu nő* és k Ny

A 20. sorban *„csak ily pihenők"*, a 24.-ben a *„zárt"* és *„kapuján"* eredetibb, de törölt szavak alá, ill. fölé vannak írva a k-ban.

C. A verset a HSz-ban Nagy Lajosnak ajánlotta a költő, talán a nagylajosi téma miatt (N. L.: Meggyalázott vágy, Mariska és János, Álom). Egy 1919-es bírálatában Tóth dicséri is N. L.-t ilyes témáiért. Nagy Zoltánnak írott levélből: *(Debrecen, 1909. okt. 11.) Csöndben tanulgatok s írni is próbálgatok. Levelem késését még az is okozta, hogy szerettem volna legalább egy verset is mellékelni hozzá, ami ma végre sikerült is. A vers értéke felől abszolute nem vagyok tisztában, de minthogy itt nincs senki, aki megóvhatna esetleges vérszegény dolgaim forgalombahozatalától, elküldöm a rímelvényt, mintahogy Osvátnak is elküldtem. Ha rossz, hát olvastak már jót is, nem kell kétségbeesni.* (Nagy Zoltán megjegyzése szerint az *Egy leány szobájában* kézirata volt mellékelve a levélhez, ezt a kéziratot nem ismerjük.) Ugyancsak Nagy Zoltánhoz intézett levélből *: (Debrecen, 1909. okt. 21.) Kardostól különben én is jól kikaptam valamelyik este. Az „Egy leány szobájában"-ról azt mondta, hogy gusztus kell az efféle témák megírásához . . .* A Nagy Zoltánhoz írott levelek a Ny 1938. évfolyamában jelentek meg. Fel-

tűnik a 6—8. sor formaváltása: a nibelungizált alexandrin átmenetileg hatodfeles jambusnak ad helyet. L. még az *Őszi alkonyat* és az *Invokáció Csokonai Vitéz Mihályhoz* jegyzetét. — Szlovák nyelvű fordítása: Elán (folyóirat), Bratislava 1939. X. évf. 4. sz. 3. l. Ford.: Emil Boleslav Lukáč. Címe: *V izbe dievčată*. Ugyanez a fordítás jelent meg a Na brehu čiernych vôd. c. antológiában (kiadta az Elán, Bratislava 1943.). — Cseh nyelvű fordítása megjelent az Árpád Tóth: *Od srdce k srdci* c. kötetben (Mladá fronta, Praha 1961.). Címe: *U děvčete*. Ford. Kamil Bednář és Ladislav Hradský.

42. ŐSZI ALKONYAT

A. A HSz szövegét követjük. Korábban megjelent a Ny 1909. okt. 16-i számában (II. 405. l.). A Tóth-család birtokában van egy keskeny papírszeletre lila tintával írott kézirat, melynek különösen utolsó szakaszában igen sok a törlés (k).

B.	3. Ó most	k	HSz
	6. *Setét*	k	
	9. Ó . . . most	k	
	Ó most		HSz
	11. nyúlván	k	Ny HSz
	12. és [*fehér*] (?) puha ujjai [. . .];	k	
	13. lebont[*va*] ja alázattal	k	
	szelíden	k	HSz
	14. [*Táncol*] S táncol	k	
	15. illatja mint	k	HSz
	16. részegít s	k	HSz
	17. vagyok . . .	k	
	vagyok		HSz
	18. emlék	k	HSz
	20. ragyog.	k	
	21. Aztán [. . . *vége* . . . . vége . . .] ennek		
	is vége . . .	k	
	23. hosszan	k	HSz
	25. [*S elterülök a fűben, hanyatt és*] csendesen	k	
	(fölötte:) És hanyatt terülök a fűben s	k	
	fűben s		Ny HSz
	26. Tűnődöm: [*van az* (?) *éj végetlen*] (fölötte:)		
	van-e még az éj tág	k	
	27. [*Van-e még bús*] Oly nyomorú sziget,		
	mely oly búsan s [*szegényen*] setéten	k	
	28. [*Tüzel*] (?) Borong az ég [felé] [*alatt*] felé,		
	mint most [*sötét*] fáradt fejem? . . .	k	
	29. Ó van-e	k	HSz
	[*mely*] oly kincsrejtőn is árva	k	
	30. s [*süppednek-e*] [*ragyognak*] csillognak-e	k	
	homlokom s	k	HSz
	31. tartanak	k	HSz
	32. szomorúak mint	k	
	párja? . . .	k	Ny

C. A költő a HSz-ban Gellért Oszkárnak ajánlotta a verset. Nagy Zoltánhoz írott levélből (*Debrecen, 1909. okt. 21.* Megjelent: Ny. 1938. I. 412. l.): *Kardostól különben én is jól kikaptam valamelyik este. Az „Egy leány szobájában"-ról azt mondta, hogy gusztus kell az efféle témák megírásához, az „Őszi napfény"-ben pedig — elismervén a benne foglalt képek szépségét — szerinte lehetetlen stílusát kárhoztatta, többek közt azt, ami magának sem tetszik, ti. az enjambement-t.* Kardos Albert Tóth Árpád tanára volt a debreceni reáliskolában; az *Őszi napfény* cím a vers korábbi címtervét mutatja. Egy valószínűleg 1909-ből való, keménypapírból készült borítólapon, mely a költő terve szerint 1907—1909 között írt verseit őrizte volna (esetleg a *Hajnali szerenád* tervezett anyagát), több, a kötetbe felvett vers címe mellett találjuk az *Őszi napfény* címet is, amelyet a költő kijavított *Őszi alkonyat*-ra. Az utolsó sorokhoz l. Tóth Árpád jegyzetét az *Örök virágok*ban Keats neve mellett: *Keats . . . a világirodalom legérzékenyebb és leggyöngédebb lírikusai közül való, akiknél melankólia és életöröm csodálatosan, egyazon érzésként mélyül el örök szépségeknek tükröt tartó tengerszemmé.* — L. még a *Kisvendéglőben*, *Köszönöm* és *Prológ* (kötetünkben a 373. sz. alatt) c. versek jegyzetét, valamint Baudelaire *A szépség* c. versét Tóth Árpád fordításában.

43. ESTI KÖNNYEK

A. A HSz szövegét követjük. Korábban megjelent a Ny 1909. dec. 16-i (II. 647. l.) számában. Egy alább közölt levél tanúsága szerint 1909. nov. 27. előtt keletkezett.

B.	1. szemem s	Ny	HSz
	2. vásznán	Ny	HSz
	3. paráznán	Ny	HSz
	4. vágyam		HSz
	7. gyúrja s	Ny	HSz
	8. mellett s	Ny	HSz
	forrón . . .	Ny	
	9. felzokogtam és	Ny	HSz
	10. tenyereimben	Ny	HSz
	12. sokáig s	Ny	HSz
	14. asztalon s	Ny	HSz
	kétségbeesve	Ny	HSz
	17. én	Ny	HSz
	19. gyujtó	Ny	HSz
	21. készülődtem s	Ny	HSz
	22. keresztjén	Ny	HSz
	23. aláeresztém	Ny	HSz

C. A költő a HSz-ban Fenyő Miksának ajánlotta a verset. (F. M. szül.: 1877. A Ny egyik alapítója, kritikus, közgazdasági író. A Gyáriparosok Országos Szövetsége ügyvezetője volt. Külföldön él). A zárósor bibliai vonatkozásához l. a hasonló (esetleg mitologikus, vallási-szertartásos) motívumokban kicsendülő verseket: *Olykor, éjjel...*,

Evokáció egy csillaghoz, Obulus, Hímzés, Elégia egy rekettyebokorhoz, A remete, Gesztenyefa-pagoda, A tejút alatt, Kecskerágó. — Nagy Zoltánhoz írt levélben: (*Debrecen, 1909. nov. 27.* Megjelent: Ny 1938. I. 416. l.) *Gyurtam mostanában nagy kinnal két verset, Osvátnak el is küldtem, hogy tisztában legyek velük, de magamban egyelőre oly rosszaknak találom őket, hogy magának nem is merem elküldeni . . . Meggondoltam a dolgot, az egyik verset mégis elküldöm, bár vöstelkedve.* (A melléklet Nagy Zoltán megjegyzése szerint az *Esti könnyek* kézirata volt, ez a kézirat időközben elveszett vagy lappang. A másik vers nyilvánvalóan az *Intérieur* lehetett, amely egyszerre jelent meg a Ny-ban az *Esti könnyek*kel.) A szivarozás motívumát l. még: *Intérieur, Erdő, Levél, Derű? Tárcámban egy kép, Az árnyból szőtt lélek.* L. még a *Sóhaj* és az *Olykor, éjjel* . . . jegyzeteit.

44. INTÉRIEUR

A. A HSz szövegét követjük. Korábban a Ny 1909. dec. 16-i (II. 646. l.) és a DNU 1911. dec. 24-i számában jelent meg. Az *Esti könnyek*nél idézett Nagy Zoltán-levél tanúsága szerint valószínűleg 1909. nov. 27. előtt keletkezett. A vers kéziratának fakszimiléje megjelent A magyar irodalom képeskönyvében (Magvető, 1956. 301. l.). A szöveg utolsó hat sora lemaradt a képről. A kézirat elveszett, így a fakszimilét kéziratként (k) kezeltük.

B.	1. sejtet	k	Ny	DNU	HSz
	2. nyúlnak	k			HSz
	5. húzom	k	Ny	DNU	HSz
	7. merészen	k	Ny	DNU	HSz
	9. dolog	k	Ny	DNU	HSz
	10. este	k			HSz
	13. finomujjú	k			
	14. aktot			DNU	HSz
	17. hallja	k	Ny	DNU	HSz
	21. fantasztikusabb		Ny	DNU	HSz
	23. előre		Ny	DNU	HSz

C. A költő Bálint Aladárnak ajánlotta a verset a HSz-ban. (B. A.: 1881—1925. A Népszava műkritikusa, a Ny munkatársa. Megírta Kernstok Károly életrajzát.) L. még az *Esti könnyek* és az *Olykor, éjjel* . . . jegyzetét.

1910

45. ORFEUMI ELÉGIA

A. A HSz szövegét követjük. Korábban megjelent a Ny 1910. febr. 16-i (I. 233. l.) számában. Egy alább közölt levél tanúsága szerint 1910. febr. 7. előtt keletkezett. Egy tintával írott kézirata a Tóth-család birtokában van. A kéziratot a költő a debreceni Lukács-testvérek cementgyári blokklapjára írta (k).

B.	1. Táncolt s	k	Ny	HSz
	cellók	k		
	kisérték	k		HSz

2. lehet ha	k		
3. lyány reggel	k		
homályban	k	Ny	HSz
4. *bágyadt* térdét . ..	k		
5. majszolt	k		
6. fénye	k		
7. Ó olyan	k		
8. jajszót . . .	k	Ny	
9. Ó én	k		
lelkem,	k		
lelkem		Ny	
12. *csüggedt és ájult* lesben?	k		
csüggedt és meddő lesben?		Ny	
14. *Téved elébed olykor* a dolgok vadonában...	k		
vadonában		Ny	
15. *S tán az is csak káprázat* . . . [s] elillan			
a homályban	k		
homályban		Ny	HSz
16. *S csak iszonyúbb s vakabb* utána	k	Ny	
17. S szánnivalón *és fájón* szorult		Ny	
S szánnivalón *és fájón* [szorult össze az öklöm] [*feszitettem öklöt*] szorult			
ökölbe kez (sic)	k		
öklöm		Ny	HSz
18. lányra		Ny	HSz
19. hátra	k	Ny	HSz
20. vad taps [*zúgott dübörgőn.*] [*harsant*]			
[*dörögve*] újrázta dörgön . . .	k		

C. A verset a HSz-ban Oláh Gábornak ajánlotta a költő. Nagy Zoltánhoz írott levelekből: 1. (Debrecen, dátum nélkül, postabélyeg kelte 1910. febr. 7.) *Minthogy érdekes levelet nem sikerült írnom, csatolom még legutóbb Osvátnak küldött kéziratom. Akkoriban küldtem ezeket be neki, mikor a maga címe után tudakozódtam. Valószínűnek tartom, hogy akkor Osvát szólt is volna magának a versekről, ha jónak találta volna őket, úgy mint legutóbb is megmondta magának, hogy kapott tőlem közölhető dolgokat, ha nem szólt, ami pedig valószínű, mert maga a levlapján nem említette, akkor nem igen számíthatok a közlésre. Én e versek közül különösen az Orfeumi elégiát igen elnagyoltnak és rosszul elsültnek érzem.* 2. *(Debrecen 1910. febr. 9.) Végtelenül örülök az Orfeumi elégia sikerének, t. i. erős sikernek tartom, hogy magának tetszik. A címről jut eszembe, hogy a maga címei közül a „Régi szeretőm emlékére" izlik nekem jobban, mert jobban előkészíti a vers hangulatát.* A levelek a Ny-ban (1938. I. 418—419. l.) jelentek meg.

46. KINCS

A. A HSz szövegét követjük. Korábban megjelent a Ny 1910. febr. 16-i számában. (I. 233. l.) Egy alább közölt levél adatai szerint 1910. febr. 9. előtt keletkezett. Keskeny papírszeletre lila tintával írott kézirata fennmaradt a Tóth-család birtokában (k).

B. 2. *S ha* este k Ny
bíbelődöm k Ny HSz
3. [*Ugy forgatom már mint a drága antik*] (fölötte:) Már úgy [*forgatja*] csillantja lelkem mint [*az*] (?) nagy antik k
4. Gyűrű[t *vén ujjak* :] jét agg kéz . . . k
reszketőn *s* tünődőn . . . k Ny
5. [[*Már*] [*Oh*] *Jaj, mágikus követ a lelkem bágyadt*] k
6. [[*Megvillogtatni*] *Már csillogtatni, hogy, mint bűvös szolgák*] k

(Az áthúzott javított sorok fölött olvasható az 5—6. sor végleges tisztázott változata.)

lelkem s k Ny HSz
7. vágyak: k Ny
8. már s k Ny HSz
9. setéten k Ny
10. éltem: k
éltem Ny HSz
11. olcsó *s* vak k Ny
12. bánatában k
13. *S a* kincs k Ny
közzül k Ny HSz
14. S *sötét* k Ny

C. Nagy Zoltánhoz írott levélből: *(Debrecen, 1910. febr. 9.* Megjelent a Ny-ban 1938. I. 419. l.) *A „Kincs"-re nézve valószínűleg igaza van, mert a végével sokat kínlódtam.* A vers hasonlatváza az ismert keleti mesemotívumra épül. Vö. a Tóth Árpád fordította Samain-vers *(Retraite)* 12—14. sorával. A fordítás a HSz-ban jelent meg először. — L. még a *Szobák* jegyzetét.

47. SÓHAJ

A. A HSz szövegét követjük. Korábban megjelent a Ny 1910. jún. 16-i (I. 814. l.) számában. Kötetben először az EA hozta.

B. 6. ráncot Ny HSz EA
8. megütötte s Ny HSz EA
19. hír Ny HSz EA
22. letelt s Ny HSz EA
24. ők s Ny HSz EA
30. szivem s Ny HSz EA

C. A HSz-ban Peterdi Istvánnak ajánlotta a költő a verset. (P. I.: családi nevén Neubauer István, 1880-ban szül. Temesvárott jogi, majd orvosi tanulmányokat végzett. A magyar szabadvers egyik úttörője, versei 1908-tól a Ny-ban jelentek meg. Tóth Árpád barátja volt. Meghalt 1944-ben.) A 25—36. sorhoz l. az *Esti könnyek* 9—12. sorát és az *Úgy, úgy* . . . c. töredéket. Tóth Lehel emlékezése szerint költő-

bátyjának sűrűn ismétlődő mozdulata volt, hogy arcát — pihentetőül vagy tűnődve — tenyerébe temette. — L. még a *Kisvendéglőben, Szobák, Levél* és *Csak ennyi* jegyzetét.

48. SZEPTEMBERI SZONETT

A. A HSz szövegét követjük. Korábban megjelent a Ny 1910. szept. 1-i (II. 1199 l.) számában. Nagy Zoltán szonettjével együtt közölték, a két szonett közös címe: *A Mátyáskő csúcsán (Svedlér)*.

B.	3. thuja	Ny	HSz
	4. hajladoz s	Ny	HSz
	6. elgyötresz s	Ny	HSz
	7. S te jösz, puhán s pompázón s	Ny	HSz
	12. keggyel	Ny	HSz
	13. most eredj el	Ny	HSz

C. Tóth Árpád a HSz-ban Laczkó Gézának ajánlotta a verset. A költőnek első olyan, kötetbe is felvett szonettje, amelyben a négysorosok összerímelnek: abba abba. — Szlovák nyelvű fordítása a Večerná Blýskavica c. kötetben (Slovenský Spisovatel', Bratislava 1957. 299. l.). Ford. Valentín Beniak. Címe: *Septembrový sonet*. — L. még az *Egy mozdulat* jegyzetét.

49. EVOKÁCIÓ EGY CSILLAGHOZ

A. A HSz szövegét követjük. Korábban megjelent a Ny 1910. nov. 16-i (II. 1614. l.) számában.

B.	2. bolygóján s	Ny	HSz
	3. reszketeg,	Ny	
	5. figyelve fenséges ős planéta		HSz
	9. kigördült	Ny	HSz
	11. rútan	Ny	HSz
	13. ájuldoz szűnő szívvel	Ny	HSz
	15. ragyogva	Ny	HSz
	17. fény reménytelen	Ny	HSz
	19. félszegül s	Ny	HSz
	23. krampusz s	Ny	HSz
	24. szegény s	Ny	HSz
	26. Éltem s	Ny	HSz
	27. elpihenten	Ny	HSz
	29. valamerre	Ny	HSz
	34. neked	Ny	HSz
	35. szivemet	Ny	HSz
	36. szelencét	Ny	HSz

C. A költő Osvát Ernőnek ajánlotta a verset a HSz-ban. — L. még az *Esti könnyek* jegyzetét.

50. ESTI VÍZIÓ

A. A HSz szövegét követjük. Korábban megjelent a Ny 1911. márc. 1-i (I. 474. l.) számában.

B. 3. tengelyen	Ny	HSz
10. nő s	Ny	HSz
11. szegletekbe	Ny	HSz
14. ablakából		HSz
15. hablakából	Ny	HSz
19. vizen		HSz
22. anyus sír azt hiszem	Ny	HSz
25. sírj anyuska	Ny	HSz
26. kimondanék		HSz
29. Homályba	Ny	HSz

C. A HSz-ban Boross Lászlónak ajánlotta a költő a verset. (B. L.: költő, közgazdasági, politikai cikkek írója, a Ny-nak is munkatársa. Tóth Árpád egyik ifjúkori barátja.) A versnek rímképleti sajátossága, hogy minden strófa zárósora a következőnek a kezdősorával csendül össze. Szerkezeti érdekessége, hogy az utolsó sorok visszakanyarodnak a verskezdő strófához, s az ilyetén körbeforduló kompozíció mintegy technikailag érzékelteti a vers alapmotívumát, a bánatok „monoton körforgásá"-t. A 22—25. sorhoz *(anyus sír)* l. még *Légyott* 19—21., *Vergődés* 22—23., *Este a temetőn* 47. sorát.

51. ESTE A TEMETŐN

A. A HSz szövegét követjük. Korábban megjelent a Ny 1911. máj. 16-i (I. 920. l.) számában.

B. 1. kert . . .	Ny	
15. gyalog	Ny	HSz
42. Ó mikor	Ny	HSz
43. fiatal	Ny	HSz
51. anyám	Ny	HSz
54. egykedvüség	Ny	HSz

C. A költő Füst Milánnak ajánlotta a verset a HSz-ban. Ortutay Gyula leveléből: „A szövegnek köze van a néprajzhoz, ha ebben a formában már teljesen átköltés is. A vándorló mesterlegényeknek több éneke ismeretes, ha nem is éppen ebben a vallásos formában." A kétütemű hetesbe átjátszható negyedfeles, keresztrímes trocheusnak egyetlen példája Tóth Árpádnál. Feltűnő a pedáns, gazdag rímelés is. L. még a *Szobák* és az *Esti vízió* jegyzetét. Megzenésítette: Kardos István, én. zg. Kézirat a szerző tulajdonában.

52. DERŰ?

A. A HSz szövegét követjük. Korábban megjelent a Ny 1911. szept. 1-i (II. 352. l.) számában.

B. 1. derű? — Ny
2. — Nem remegek s nem pirulok bele: Ny
3. halánték! Ny
5. termet! Ny
11. *S* tűnődöm: itt a jó hát? — Ny
13. lustán s Ny HSz
14. füstjét s Ny HSz
15. — Ez hát Ny
17. ajkad? Ny
19. hajtat HSz
21. kisasszony: Ny
23. kevély s Ny HSz
24. *Mikor* torkodra öklend a fáradt szó: elég! Ny
26. kár! Ny
27. illetődj! adtak, Ny
28. gőgösen, Ny
30. eláll! Ny
31. Topp, Ny
32. egyszer s Ny HSz

C. A HSz-ban Schöntag Lajosnak ajánlotta a T. Á. a verset. (Sch. L. Sch. Alfréd testvére, l. még a *Séta az alkonyatban* jegyzetét.) Az utolsó versszakban sorozatosan ismétlődő hangutánzó s indulatszavak *(Hopp, kopp, topp)* kivételessé teszik a strófa szókincsét. — A költemény valószínűleg egy nyíregyházi leánnyal, Marton Annával kapcsolatos, akivel Tóth Á. együtt nyaralt Svedléren.

53. EGY MOZDULAT

A. A HSz szövegét követjük. Korábban megjelent a Ny 1911. szept. 1-i (II. 353. l.) számában.

B. 2. maradt: Ny
3. poharat Ny HSz
5—6. *Szerelmem ügyeskedte* először, finom ívben,
Ez immár züllött gesztust, mohó és mégis
félénk Ny
9. Ó lendülj Ny
10. *Ne görbülj* ajkamig ily sunyin a pohárral: Ny
11. öntenél! Ny
13. vággyal HSz
14. *Amely* szívembe rothadt és Ny
rothadt és HSz

C. A költő a HSz-ban Tersánszky Józsi Jenőnek ajánlotta a verset. — A gyanítható abba abba rímképlet tervét a költő csak félig valósította meg: abba acca. L. még a *Szeptemberi szonett* jegyzetét. — A 2. sor végének, a 3. sor közepének és végének, a 4. sor közepének négyszeres egybecsengése talán tudatosan szolgálja a hangulat többfázisú zenei emelkedését.

54. A RABRÓL, AKI KIRÁLY VOLT

A. A HSz szövegét követjük. Korábban megjelent a Ny 1911. okt. 1-i (II. 55. l.) számában.

B.

7. ütem		HSz
8. rabod s	Ny	HSz
9. Közelébb, közelébb	Ny	HSz
11. sovárgva	Ny	HSz
13. szépen	Ny	HSz
14. robot, —	Ny	HSz
16. fojtanom	Ny	HSz
22. fényben	Ny	HSz
23. álltam		HSz
24. toppant s ujja közé csippenté pajkosan állam	Ny	HSz
29. fák s	Ny	HSz
levelek tapsolt és csengett		HSz
30. (teljesen hiányzik)	Ny	
hozzám	Ny	HSz
31. dúdolta s	Ny	HSz
fuvolázta	Ny	HSz
33. bánatim s	Ny	HSz
34. Éj s	Ny	HSz
Csendet	Ny	HSz
36. megbújt s	Ny	HSz
37. brokátban		HSz
38. váltan	Ny	HSz
40. szerelmem s	Ny	HSz
41. feszült s	Ny	HSz
42. megültek	Ny	HSz
44. léptek s	Ny	HSz
mondatok	Ny	HSz
59. ó új	Ny	HSz
60. rád s	Ny	HSz
dalunk		HSz
62. szerelmem s	Ny	HSz
63. téveteg		HSz
64. öklét s	Ny	HSz
65. ütötte és	Ny	HSz
cselédeket	Ny	HSz
68. Bánatim és	Ny	HSz
71. királyt s	Ny	HSz
74. hajnalban és	Ny	HSz
készülődöm	Ny	HSz
76. rátapintott	Ny	HSz
80. derengő —	Ny	
81. úrnőm s	Ny	HSz
82. szerelmem s	Ny	HSz
83. előtt és	Ny	HSz
84. beszédben	Ny	HSz

85. szépen Ny HSz
86. robot, — Ny HSz

C. Rímes szabadvers, egészen ritka jelenség Tóth Árpád költészetében. Horváth János „szabadsorú jámbus, hosszú alapsorral, rímesen" jellemzéssel említi, s mint ugyanilyet, melléje sorolja a *Sötétedik*-et. (Rendszeres magyar verstan. 190. l.) A 20—21. sorhoz l. a *Téli verőfény* 21—24. sorát.

55. Ó, VIGASZ!

A. A HSz szövegét követjük. Korábban megjelent a Ny 1911. okt 16-i (II. 643. l.) számában.

B. 4. kezem s Ny HSz

C. A költő Lányi Viktornak ajánlotta a verset a HSz-ban. (L. V. 1889—1962. Műfordító, zeneszerző, Tóth Árpád ifjúkori barátja.)

56. JÖJJ, VIHAR!

A. A HSz szövegét követjük. Korábban megjelent a Ny 1911. okt. 16-i (II. 643. l.) számában.

B. 2. élet s Ny HSz
10. reménység Ny HSz
12. jót irgalmas HSz

C. A költő Lányi Saroltának ajánlotta a verset a HSz-ban. — A tercinák rímképlete (abc acb) csak ez egyszer fordul elő Tóth Árpád kötetbe fölvett szonettjeiben.

57. HÓFEHÉRKE

A. A HSz szövegét követjük. Korábban megjelent a DNU 1911. nov. 12-i és a Ny 1912. febr. 1-i (I. 211. l.) számában.

B. 3. Faragcsál s DNU Ny HSz
félbehágy DNU Ny HSz
5. *bús* szonett, DNU
6. ébenfa-ágy Ny HSz
ácsolt *kis halottaságy*, DNU
9. Pihenj szerelmem! DNU Ny HSz
11. Hófehérje . . . DNU
12. üljenek DNU Ny HSz
13. Mint *játszi* törpék, furcsa *kis* koboldok DNU
koboldok Ny HSz

C. Első eset, hogy a költő olyan versét küldte el a Ny-nak, amely előbb másutt is megjelent. A tercinák rímképlete (abb cac) csak ez egyszer fordul elő T. Á. kötetbe fölvett szonettjeiben. — Olasz nyelvű fordítása megjelent a Lirici Ungheresi c. kötetben (Vallechi, Firenze 1951. p. 229.). Ford. Folco Tempesti. Címe *Biancaneve*.

58. LEVÉL

A. A HSz szövegét követjük. Korábban a Ny 1912. febr. 1-i (I. 209. l.) számában jelent meg. Sárgult füzetlapra tintával írott kéziratisztázata a PIM tulajdonában. A kéziratot a költő aláírásával látta el, és nyomdai jelzéseket olvashatunk rajta (k).

B. 11. De kell hogy k
12. Kell hogy k

C. A költő özvegyének közlése szerint Tóth Árpád ezt a verset Neubauer Klárához, Peterdi István költő testvéréhez írta. A vers helyenként pongyola, prózaszerűvé lazított jambussorokból áll, — ritka forma Tóth Árpád költészetében. L. még a *Csak ennyi* és a *Sóhaj* c. versek jegyzetét. — Cseh nyelvű fordítása megjelent az Árpád Tóth: *Od srdce k srdci* c. kötetben (Mladá fronta, Praha 1961.). Címe: *Dopis*, ford. Kamil Bednář és Ladislav Hradský.

59. CSAK ENNYI

A. A HSz szövegét követjük. Korábban a Ny 1912. febr. 1-i (I. 210. l.) számában jelent meg. Sárgult füzetlapra tintával írott kézirattisztázata a PIM tulajdonában. A költő aláírásával látta el a szöveget, mellette nyomdai jelzések olvashatók (k).

B. 6. küzködés békélt, k Ny HSz
mindegy-legyintése — k Ny
mindegy-legyintése HSz
7., 15., 23., 31. (sorok végén) lásd k Ny HSz
8. békélt, k Ny HSz
26. *Ád* kinek-kinek, k Ny
38. világon — k Ny
világon HSz

C. A költő özvegyének közlése szerint Tóth Árpád ezt a verset Neubauer Klárához, Peterdi István költő testvéréhez írta. A vers rövid-hosszú sorokat szabatosan váltogató formája nem ismétlődik Tóth Árpád költészetében. L. még a *Levél* és *Sóhaj* c. versek jegyzetét.

60. ÖRÖM

A. A HSz szövegét követjük. Korábban a Ny 1912. febr. 1-i (I. 211. l.) számában jelent meg. Sárgult füzetlapra tintával írott kéziratisztázata a PIM tulajdonában. A költő aláírásával látta el a szöveget, mellette nyomdai jelzések olvashatók (k).

B. 7. szívemen k Ny HSz

C. A költő a verset Elek Alfrédnak ajánlotta a HSz-ban. (E. A.: Tóth Árpád ifjúkori barátja, 1912-ben jelent meg Prédikáció c. verseskötete.) — A kis vers szeszélyesen váltogat 10, 11, 12 és 14 szótagos sorokat, páratlan szótagúakat rímeltetve páros szótagúakkal. A vers ritmikája nem fogható egységes képletbe. Ez a „forma" egyedül áll Tóth Árpád költészetében.

61. KÖNNYŰ DALT . . .

A. Töredék. Kézirata a Tóth-család birtokában van. Két sárgás papírlapra tintával írott, soktörléses szöveg. A címet az első sorból emeltük ki. A töredék a *Hajnali szerenád* előtt keletkezhetett, mely 1912. júl. 16-án jelent meg; első, legkimunkáltabb része a későbbi költemény záróstrófáinak képeit, hangulatát idézi. (Vö. 1—3., 4—15., sorokat a *Hajnali szerenád* 31—40. soraival.) Kötetben először: TÁÖ, 1962.

B. (A kéziratot eredeti állapotának megfelelően közöljük.)

Könnyű dalt, [*édes*] ⟨enyhe⟩, ízes [*semmiséget,*] ⟨*szerenádot*⟩
[*Mint*] [⟨*Dalolnék*⟩] [⟨Dalolni⟩] néked jó ma, oh te áldott
És megszentelt az asszonyok között!
[*Mint a hajós*]
[Míg messze ágyadon pihensz fehéren]
[*Izenni néked* édes] ⟨Édes⟩ szájú szókkal ⟨csókolni áln od,⟩
[*Illessék füled duruzsoló csókkal*]
Kit itt [*Illetni álmod*] *fűszerével*
Mint [drága serleg,] mit [bús] ⟨régi⟩ bor telít
Csillog a fényben, szívem oly szelíd
a szívem oly nehéz,

[*Könnyű dal,*] ⟨Dalolnék⟩, édes szájú szerenád
Csókolja álmod, s vágyam szeme rád
[[*A nagy*] ⟨Nagy⟩ messzeségből fátylasodva néz.]
[*csillogva*]

[*Mint mámoros szem*]

[*Mint régi* [*népdal,*] ⟨*nóta,*⟩ *mit mámor telít*]
[*Mint régi no*] (sic)

Vágyam [*utánad*] [⟨*utánad fordul*⟩] még néz utánad
[*Szavam ma csillog* [*s néked*] ⟨*és ég*⟩] s úgy izen
[*Vágyam utánad fordul* s] úgy izen,
[*Mint kényes nő után*] *bús* férfiszem
Mint [*bús néz*] (sic) ⟨égő csillogású⟩
[*Égő pillantással*]
[*Tűz*] [*Néma*] [*Égő nézése, mint*]
[*Már*] [*Bús pillantással, mint*] [*drága*] *nők után*
[*Néma nézése*]
[*Forró nézé*] (sic)
[*Mint hő pillantás*]
[*Ha kényes*] [*Suhanó nők után fordúl*] ragyogva,
[*Tűnő szép*]
Oh [Fordul *a fényben árván fel*]ragyogva,
Fordul az utcán[⟨*mélyén*⟩] nők után
[*Oh*] Érzed-e [*e nők*] még mohó, [selymes,] [⟨*puha és*⟩ *árva*]
⟨és selymes⟩

[*Fényét s hallod, micsoda arany hárfa*]
Simítását [*s mint*]

Vágyam *feléd sír s árván* úgy izen
Mint égő csillogású férfiszem

Fordul az utcán nők után ragyogva,
Oh érzed-é [a roppant messzeségben] [⟨*messzi távol,*⟩]
[⟨*nagy távol*⟩]
[*E forró*] Ez örök, ⟨forró,⟩ alázatos, árva
[*Simogatást, és megborzongott-e*]
Felédnézést mely koldul.

Mi ez a vágy, mely árván úgy izen
Oh, [szörnyű vágy, mely úgy ég s] [⟨*ki égsz és*⟩] ⟨*vágy, te vágy, bús lángod*⟩ úgy izen
[Mint *éhes* csillogású] férfiszem
[*Minden szépnek mint*]
Az utcán nők után, ragyogva fordulsz,
S ki [*egy*] női [száj] ⟨*ajk*⟩ (??) bibor kapuja láttán
Hörögve sír és nyomorék karod
Mint templom ajtaján a ferde koldus
[*S alami*] (sic)
Oh vágy, örök vágy,
[Alázat *rajza*] ⟨Alázat íve⟩ görbül ferde [⟨*furcsa*⟩] hátán

C. —

62. HAJNALI SZERENÁD

A. A HSz szövegét követjük, korábban megjelent a Ny 1912. júl. 16-i (II. 99. l.) számában.

B.

5. rajzol	Ny	HSz
6. enyhekéket	Ny	HSz
9. csuha		HSz
10. nesztelen	Ny	HSz
14. hallgatag	Ny	HSz
21. csak s	Ny	HSz

C. A vers Tóth Árpád első, 1913-ban megjelent kötetének címadó költeménye. Tóth Árpád levele Osvát Ernőhöz: *(Debrecen 1913. jan. 15.) Kedves jó Szerkesztő úr, kérem, juttassa a küldött kötet-pótlékot a nyomdába. Továbbá : miután az én kötetem készülése közben egy Lőrinczy György nevű úr kiadott egy verskötetet, melynek azt a címet adta, hogy Fekete rózsák között, kellemetlenül furcsa lesz, ha az én kötetem meg Fekete rózsák kertje címen jelenik meg. Ezért, ha még lehet, megváltoztatom a kötet címét, s jobb híján ezt a címet választom : Hajnali szerenád. Persze , ha még lehet. A kötet kefelevonatát mindenesetre kérném, mert vigasztalhatatlan volnék esetleges sajtóhibák esetén. Alapvizsgámra nem adtak januári terminust, mert a januári terminusokat általában törölték. Így csak februárra megyek fel Pestre. Egyébként most meglehetősen jól vagyok, és sokat szándékozom írni. Szeretettel üdvözli híve Tóth Árpád.* Előkerült az első Tóth-kötet eredeti címlapterve is. Alakra egyezik a *Hajnali szerenád* fedőlapjával, de piros—fekete—zöld színben tartott szecesszziós ábrái között ez a szöveg olvasható: *Tóth Árpád. Fekete rózsák kertje 1912. A Nyugat kiadása Budapest.* Alul a fedőlap rajzolójának neve: Tóth Zoltán. (Nyilván a költő testvéröccse.) Ilyen címmel hir-

deti Tóth Árpád első verseskötetét a Ny is. 1912. I. k. 143. l. — Mikor a vers elkészült, a költő egy debreceni kávéházban megmutatta Nagy Zoltánnak és Hajdu László banktisztviselőnek. Ezután a társaság — késő éjszaka — kocsiba ült, magával vitt néhány szál cigányt és valóságos szerenádot adott Annuska (Lichtmann Anna, debreceni leány, később a költő felesége) ablaka alatt. (A költő özvegyének közlése.) — Bródy Pálhoz írott levélből: *(Svedlér, 1917. III. 25. vas.) A Világ hirdetései közt látom, hogy Lantos antikvárius megvette a Nyugat sajt- és pakolópapír raktárát* s *így az én Szerenádjaimat is, amiket példányonként 80 fillérért veszteget! Ez kissé lealázó, mert jobb nevű költőtársaimnak az említett listán jobb áruk is van, — no de viszont előny, hogy olcsóbb lévén a könyv, többen vehetik meg* . . . A kötet egy példányát Tóth Árpád Vál Valériának ajándékozta, s ajánlást is írt bele. A dedikáció szövege: *Vali születésnapjára! Mit írjak ide? Mily ünnepi rímet? Olvasd százhúsz évig remek műveimet. Csókol Pádi.* (A kötet elveszett, a szöveget Győzőné, Vál V. emlékezetből mondta tollba.) — Orosz nyelvű fordítása: az Antologija Vengerszkoj Poezii c. kötetben (Moszkva 1952. 339. l.). Ford. N. Csukovszkij. Címe: *Szerenada na rasszvetye.* — Cseh nyelvű fordítása az Árpád Tóth: *Od srdce k srdci* c. kötetben (Mladá fronta, Praha 1961.). Címe: *Ranní serenáda.* Ford. Kamil Bednář és Ladislav Hradský. — L. még a *Könnyű dalt* . . . a *Tárcámban egy kép* c. versek és *A merengőhöz* c. rögtönzés jegyzetét.

63. TÁRCÁMBAN EGY KÉP

A. A HSz szövegét követjük. Korábban megjelent a Ny 1912. júl. 16-i (II. 99. l.) számában.

B.	8. Ó mint	Ny	HSz
	11. nálad	Ny	HSz
	14. lépek	Ny	HSz
	15. emberek	Ny	

C. A fénykép, amelyre a vers a hasonlatban utal, Annuskát ábrázolja 1912 körül. Másolata megjelent K. L.: Tóth Árpád. 1955. 64. l. — A vers formája — következetlen rímkapcsolású tercinák, nibelungizált alexandrinnal kevert rövidebb jambussorok — nem ismétlődik Tóth Árpádnál. — L. még a *Hajnali szerenád* jegyzetét. — Cseh nyelvű fordítása megjelent az Árpád Tóth: *Od srdce k srdci* c. kötetben (Mladá fronta, Praha 1961.). Címe *Obrázek z náprsní tašky.* Ford. Kamil Bednář és Ladislav Hradský.

64. TÉLI VERŐFÉNY

A. A HSz szövegét követjük. Korábban a DNU 1912. dec. 25-i és a Ny 1913. febr. 16-i (I. 113. l.) számában jelent meg.

B.	11. erotikával	DNU	Ny	HSz
	17. mostan	DNU	Ny	HSz
	18. *Ugye* szivem	DNU		

20. Hurráh-k	DNU		
30. sikerültél, szent	DNU		
sikerültél szent		Ny	
31. Sirnék s	DNU	Ny	HSz
ujjam	DNU	Ny	HSz

C. A költő a HSz-ban Elek Artúrnak ajánlotta a verset. A 4. versszak nibelungizált formába csap át. A 9. és 11. sort — váratlanul és „szabálytalanul" — nem köti össze rím. — Francia nyelvű fordítása az Anthologie de la Poésie Hongroise Contemporaine c. kötetben (Paris 1926. p. 200.). Ford. Pogány Béla és Géo Charles. Címe: *Splendeur d'hiver*. — A Ny ezt a verset másodközlésben hozta. L. még a *Hófehérke* és *A rabról, aki király volt* jegyzetét.

1913

65. VÁGYAK TEMETÉSE

A. A HSz szövegét követjük. Itt jelent meg először nyomtatásban. Keletkezését közvetlenül a HSz megjelenésének időpontja — 1913. ápr. — elé tehetjük.

B. 4. mind		HSz
8. itták és		HSz
17. király-lányt hősi küzdelemben		HSz
22. Páris, —		HSz

C. A költő a verset Havas Gyulának ajánlotta a HSz-ban. (H. Gy.: 1893 (?)—1918. Költő, a fiatal Tóth Árpád egyik legjobb barátja.) L. az *Invokáció Csokonai Vitéz Mihályhoz* jegyzetét. — Cseh nyelvű fordítása megjelent az Árpád Tóth: *Od srdce k srdci* c. kötetben (Mladá fronta, Praha 1961.). Címe: *Pohřeb snů*. Ford. Kamil Bednář és Ladislav Hradský.

66. ERDŐ

A. A LG szövegét követjük. Korábban a Ny 1913. szept. 16-(II. 432. l.) számában jelent meg. Itt a vers címe: *Erdőben*.

B. 3. vidám	Ny	LG	
13. éterén	Ny		
14. neszét.	Ny		
15. Ó csend	Ny		
Oh,		LG	
19. fénylő pőre		LG	
testük	Ny	LG	
26. áthat,	Ny		
29. létnek		LG	
38. aztán,	Ny	LG	
41. fiatal	Ny	LG	

C. A 25—26. sor a debreceni Tóth Árpád-emlékmű márványba vésett felirata.

67. ÉJFÉLI ESŐ

A. A LG szövegét követjük. Korábban megjelent a Ny 1913. nov. 16-i (II. 681. l.), majd a Csönd 1923. februári és az Aurora 1923. augusztusi (II. 67. l.) számában.

B. 2. lezuhan s	Ny	LG	Cs	A
4. öngyilkos, ha	Ny			A
5. alszik s	Ny	LG	Cs	A
6. gyufásdobozban	Ny	LG	Cs	A
7. sercen	Ny	LG	Cs	A
8. lobban.	Ny			
9. Ó most,	Ny			
Óh most		LG	Cs	A
10. leszállna s	Ny	LG	Cs	A
12. lágy erdőbe? (nyilván sajtóhiba)			Cs	
15. küldje,	Ny			
16. óh, hol			Cs	
17. nekem barátom		LG		A
21. fütyülni tán?			Cs	
29. Óh jaj,			Cs	
föl		LG	Cs	A
31. Oh jaj,		LG	Cs	A

C. A vers utolsó négy sorához lásd Mallarmé *Ablakok* c., Tóth Árpád által fordított versének utolsó négy sorát. — L. még az *Invokáció Csokonai Vitéz Mihályhoz* és a *Rímes, furcsa játék* jegyzetét.

68. ÁLDOTT LEGYEN . . .

A. A TÁÖ szövegét követjük, itt jelent meg először nyomtatásban. Sz. L. jegyzete a vershez: „Kézirat töredék." Ez a kézirat elveszett. Minthogy a hajó-motívum és a rágcsáló patkányok képe az *Obulus* szonettben is előfordul (megjelent: Ny 1913. nov. 16.), némi valószínűséggel a szonett megjelenése előtti időre tehetjük a töredék keletkezését. Jelenleg egy fehér füzetlapokra ceruzával írott, néhol az olvashatatlanságig kusza kéziratát is ismerjük. A kézirat Ascher Oszkár tulajdona.

B. (A kéziratot eredeti állapotának megfelelően közöljük.)

Áldott (sic) legyen, ti [*gyönyörü*] most nyíló leányok
Ki közületek szerelembe bágyad
S testével [*a fehér,*] ⟨és édes⟩ *meleg* [*virággal*] sohajjal édes, tüzes
[Áldott legyen, *ki szerelembe bágyad*]
[*Közületek ti hófehér leányok*] *Ti gyönyörűek, ti nyiló leányok,*
S megszenteli a fájó férfi-vágyat.
[*S megszenteli*] *Testével a fehér s meleg virággal*
[*Megszenteli* [*a fájó*] ⟨az árva⟩] ⟨Melengeti az árva⟩ férfi-vágyat.
Sötét hajó a lomhán ringó élet,

[*Bús*] [⟨*Titkos*⟩] ⟨*Rejtett*⟩kamráin [*örök*] ⟨*konok*⟩ patkányok rágnak,
De ti [*fonódjatok az árbócokra*] kússzatok *fel a* bús *hajóra*,
Illatos koszorúnak, dús virágnak.

Forgatjuk (??) *a nehéz kormánykereket,*
A sehová se vivő vizeken

Sötét hajó, ó lomhán ringó élet,
Rejtett mélyed[*et* vak] ⟨*ezer* vak⟩ patkány[ok *rágják*] *rágja*
(Ugyanennek a sornak még két változatát olvashatjuk bizonyos igazítások után:)
Rejtett mélyed sok gond patkánya rágja
Sötét mélyed ezer vak *patkány rágja,*

[*S fedélzetedre*] ⟨*És árbócodra*⟩ *búsan hervadó*
Vágy[*ak*] ⟨*koszorúk*⟩ *fonódnak, bú*
Ezer bús gond és [*búsan*] [⟨*gyorsan*⟩] [⟨*bú*⟩] *hervadó*

[*A*] ⟨*Az édes*⟩ *vágy, árbocaid virágja* —
Ó lomhán ringó [*élet,*] ⟨*létem,*⟩ *bús hajó*
Sötét mélyed ezer vak *patkány rágja :*
[*Csámcsogó gondok*] *Sok csámcsogó gond s* [*halkan*] [⟨*gyorsan*⟩] (utána olvashatatlan szó következik) *hervadó*
[*A vágy árbocra font szegény*] ⟨[*Mit árbocodra fontak*] *Árbocod ifjú dísze a vágyak dús*⟩ *virágja.*
Virágos bárka, [*te szomorú élet,*] *bolygó árva létem,*
[*Meddig*]
[*S kattog*] *Kattog a szív, a megviselt kazán,*
[*És ülök a kormánynál és tünődöm*]
[*S a kormányos tűnődik, istenem, setét*]
S a végtelenbe nézek és tünődöm
[*Vár-e rév, kedves*] ⟨[*Hol van*] *Ó merre már a rév*⟩ *nyugattató* (sic) *hazám?*
Csend ül a vizeken, ring a hajó setéten.

A TÁÖ szövegében a 2., 5. és 13. sorban nincs vessző.

C. —

69. OBULUS

A. A LG szövegét követjük. Korábban a Ny 1913. nov. 16-i (II. 682. l.) számában jelent meg.

B.	1. Ó vén	Ny	
	Oh, vén		LG
	2. S merész,	Ny	
	6. rág,	Ny	
	7. gondok s	Ny	LG
	8. világ.	Ny	
	9. higyjem,	Ny	
	higyjem:		LG
	12. felém és	Ny	LG
	14. obulusnak.	Ny	

C. A LG szonettcsoportjában az egyetlen darab, amelynek négysorosai nem rímelnek egybe. A 11. sorhoz: az *idegen királyleány* Nausikaa-ra utal (Homeros: Odysseia VI.). Popper Ferenc Tóth Árpád-emlék c. cikkéből (Ny 1931. III. 181. l.): „Ő nem hitt a klaszszikusok létezésében . . . igyekezett kegyetlen és kegyeletlen cinikusnak látszani. Még az a szemrehányás sem térítette meg, hogy álláspontja ugyanaz, mint a marxista materializmus . . . esztétikusaié: hogy minden költészet osztálykölteszet, s csak bizonyos termelési rendben van értéke s értelme . . . Az Odysseia védelmében a Nausikaa-epizód Freud-adta értelmezését — a tengeren hányódó hajós vágyteljesítő meséje ez — szegeztem ellene. Abbahagyta a vitát, s pár nap mulva mosolyogva mutatta Odysseus-versét." L. még az *Esti könnyek* és az *Áldott legyen* jegyzetét.

70. SZEMÉRMETLEN S BÁTOR LÁNGOK ALATT . . .

A. Töredék vagy kísérlet. Kéziratát az *Ó, Éjszaka* c. töredék s az *Őszi kérdés* első kísérlete kéziratának hátlapján olvashatjuk. A ceruzával írott, kusza szöveg erős képi rokonságot mutat a *Szemben a fenséges...* kezdetű töredékkel. Mivel az *Őszi kérdés* 1913. nov. 16-án jelent meg a Ny-ban, valószínű, hogy a töredék e dátum előtt keletkezett. A címet az első sorból emeltük ki. Kötetben először: TÁÖ, 1962.

B. (A kéziratot eredeti állapotának megfelelően közöljük.)

Jó volna [végig]

A szemérmetlen, éles lángok alatt
Mik *felvérzik a drága*
Feltakarva s felzengve az estben
Tested hova ring.

A szemérmetlen, bátor lángok *[alatt,]*
[Mik [felvérzik] ⟨feltakarják⟩ s ragyogva unszolják a szomorú estet,*]*
[Melyek] Nem tisztelik [⟨ezt⟩ a bánatos estet] az este örök gyászát
S zizegve és pattogva

[A] Szemérmetlen ⟨s⟩ bátor lángok alatt,
Mik feltépik a sötét ⟨és⟩ bánatos estet,
[Felring] ⟨Feldíszlik⟩ a korzón drága tested,
Mint *[aki]* ⟨ki⟩ diadalkapuk felé halad
Ó asszony! *[szemben a komoly]* ⟨e komoly⟩ és sötét hegyekkel ⟨szemben!⟩
Ó asszony! a lassan omló ezeréves víz mellett!
[Kinek a szavát vágyod, *hogy neked*]
⟨Hogy a füledbe zengjen?⟩
Mely férfi [szeme válik asszonyos,] szeme mered könnyes
Mely férfi szava [válik drága] ⟨olvad lányos⟩ hegedűvé

(A 9—14. sorok megegyeznek a főszöveggel.)

C. —

71. SZEMBEN A FENSÉGES . . .

A. A TÁÖ szövegét követjük, itt jelent meg először nyomtatásban. Sz. L. jegyzete: „Régi versvázlat a hagyatékban." A kézirat elveszett. A versvázlat párja — a *Szemérmetlen s bátor lángok alatt . . .* kezdetű töredék — olyan papírlapon olvasható, amelynek hátán egy 1913. nov. 16-án megjelent vers *(Őszi kérdés)* első kísérlete áll. Így ennek a töredéknek a keletkezését valószínűen tehetjük ez időpont elé.

B. 10. tágan TÁÖ

C. —

72. ŐSZI KÉRDÉS

A. A LG szövegét követjük. Korábban megjelent a Ny 1913. nov. 16-i (II. 682. l.) számában. Egy sárgás füzetlapon — egyik oldalán tinta-, másik oldalán ceruzaírásos — verstöredékek között fennmaradt az *Őszi kérdés* egy korai kísérlete is. A kézirat a Tóth-család birtokában van. Ugyanezen a kéziratlapon találjuk az *Ó, Éjszaka* és a *Szemérmetlen s bátor lángok alatt . . .* című töredékeket is.

B. (A kézirat kuszasága lehetetlenné teszi a variációk soronkénti rögzítését, ezért a kéziratot eredeti állapotához híven próbáljuk közölni).

Ó boldog a ki jár a langyos tarlón [*este*] [*messze,*] *s övezve este*
[*Jó volna dús mezőkön elüldögélni most sétálgat*] (sic)
[*este*] *tágul* [ékes]
Mikor csillag[gal]*ozva* ‹*csillagokkal*› [ékes az *tágas* ‹*tágul*›]
az esti [*mély*] ‹*mélykék*› tiszta tér *szikráz*
[*A horizontra*] [*És haza*] [*távolra ballagó*] S *ballagó* szekerek-
‹ről› [*körrajza festve*] *nyikorognak* [*csengnek*] messze
[*mik*]
[*csengőjük hallik,* messze,] *körrajzuk* [*ködbe*] *fátylas* messze
S a széna illata meghalni visszatér.
S [*az eltűnt*] Nagy, lassu szekerek *körrajza kékbe veszve*
[*Honnan*] S róluk a szénaillat meghalni visszatér.
[*Nézi sok csillag*]
[*Nagy csillagot mutat neki a* tiszta tér]
Öleli homlokát csillag
Hol sűrűscsillagával [*feszül a*] *borul rá* tiszta tér,
Ó boldog aki jár a langyos tarló (sic) este,
[*Míg*] Mikor csillaggal ékes *a tágas,* tiszta tér,
[S nagy] *Nagy* lassú szekerek ballagnak haza [messze]
halkan, messze
S róluk a szénaillat meghalni visszatér.
[*S*] *Es úgy érzi* [*az őszt*] *a lélek, mintha* (?) *beste*
[*S úgy rémlik látható az ősz bús, lusta teste,*]
[*Amint lomhán haladva visz a vér*]
[*Volna bús szeptembernek,*]
S a babonázott [*lélek*] *a méla csendbe* veszve

[*Amint ökrei vonják és a mezőre ér*]
Szeptember, *őszi hónap, mint* nagy szénásszekér.
[*Úgy véli, őt is látja, Szeptembert, messze, messze*]
Volna

6. agg *fejük,* Ny
8. *szeptember,* Ny
14. simult s LG

C. A 11. sorhoz l. *Vergődés* 24. sor. — Orosz nyelvű fordítása az Antologija Vengerszkoj Poezii c. kötetben (Goszlityizdat, Moszkva 1952. 340. l.). Ford. J. Csukovszkij. Címe: *Oszennij voprosz.*

73. INVOKÁCIÓ CSOKONAI VITÉZ MIHÁLYHOZ

A. A LG szövegét követjük. Itt a vers címe alatt: *Debrecen, 1913. Egy verses regény előhangjául készült.* Később megjelent az Auróra 1923. aug.-i (II. 61. l.) számában.

B. 11. néztem s	LG	A
13. Oh,	LG	
16. oh tépett	LG	A
29. életednek	LG	A
38. lebágyad, —	LG	A
57. Oh,	LG	
63. csönd, —	LG	A
73. este	LG	A
74. bánat	LG	
83. árnnyal	LG	A
86. bukik s	LG	A

C. Az Aurora c. folyóiratban ez a jegyzet került az *Invokáció Csokonai Vitéz Mihályhoz* és az *Éjféli eső* szövegéhez: „A költő talán nem fog haragudni, hogy LG c. kötetének csodálatosan szép versét idelopom. Viszont remélem, a közönségben fel fog kelni a tisztító harag, ha megtudja, hogy a fehér-irodalom, a turáni irredenta és fajvédő budakeszizmus idegen vigécei az ilyen költemény megalkotóját nevezik destruktivnak!" A folyóiratot Szabó Dezső szerkesztette, nyilván ő fogalmazta a jegyzetet is. 81—84. sorhoz: A költőnek Bródy Sándornéhoz, Tátraházáról írt 1916. szept. 22-én kelt levele említést tesz egy készülő verses regényről. A 13. sorhoz l.: *Egy leány szobájában* 18. sor, *Vágyak temetése* 22. sor. Nagy Zoltánhoz írott levélből: *(1910. Debrecen, febr. 10.) Egyáltalában nem is hinné, mennyit kínlódom mostanában, ha írok : jobban, mint valaha, s ami a főrossz, hamar elfáradok s abbahagyom : van vagy tíz töredékem. Pedig különösen egyet : „Csokonai városában" címűt nagyon szeretném fenomenálisan megcsinálni.* Valószínűleg az *Invokáció...*-ról, illetőleg a tervezett versesregény első kísérletéről van szó.

74. A RUBINSZÁRNYÚ CHERUBHOZ

A. A LG szövegét követjük. Korábban megjelent a Május 1913. dec-i (125. l.) számában. Itt a vers címe: *Ó, ifjuság!*

B. 1. *Ó, Ifjuság!* te M
Oh, LG
2 *Te vagy az* égi cherubin, M
4. szárnyakkal és M LG
12. *Ó, Ifjuság!* M
Oh, LG
16. dudája M LG
19. remeg . . . M
21. Ó csókolj még *pirosra* engemet! M
Oh csókolj LG
22. *Ó Ifjuság!* ki *csókolózó* párok M
Oh, LG
23. lábujjhegyen M LG
24. percnek LG
27. Bizsergeted *rubin szárnyad* pihéit, M
pihéit LG
29. szeretőket . . . M
32. *Ó Ifjuság!* M
Oh, LG
33. harag M LG
36. kifeszíted LG
37. Mint *új* jövendők *piros* zászlaját M
zászlaját LG
38. *üdvezíted* M
40. Oh szárnyas LG
42. Ó hadd M
Oh hadd LG
43. *Ó, Ifjuság!* M
Oh, LG
45. *Ó Ifjuság, ó égi cherubin,* M
Oh, LG
követje M LG
46. *Szállj ma* le hozzám M
48. át s M LG
49. *Ó* bátorítsad a szivem, *ne engedd* M
Oh LG
szívem s ha sírok LG
50. *Hogy elfakadjak sírva csendesen . . .* M
51. *Huszonhét évem elment,* most mi lesz? M
53. *O hadd daloljam édes himnuszod,* M
Oh adj erőt a bús elégikusnak LG
54. *Szent* Ifjuság! M

C. Az 1. sorhoz: A címben helyesen használt héber *cherub* szó itt és lentebb is *Cherubin* formában jelenik meg, tehát többes számú alakban (cherubim) anélkül, hogy a költő a szövegi környezetben levonná ennek a többes számnak a következményeit. Vö. Arany: Homályba dőlt a Cherubim (Az utolsó főpap 35. sor). — L. *A bánat misztériuma* és az *Epilógus: egy régi vers a Pegazushoz* c. versek jegyzetét.

A. Hét kéziratát ismerjük. Valamennyit Tóth Árpád egy vonalazott s javarészt egyetemi nyelvészeti előadások gyorsírásos jegyzeteivel beírt, helyenkint karikatúrákkal tarkított füzetének utolsó lapjain és két barnás színű toldaléklapon találtuk. A kéziratok tintával írottak. Keletkezésük időpontjára nézve l. a *Non piu leggevano* jegyzetét. A kéziratok a Tóth-család birtokában vannak. — A költemény *Írt lázasan . . .* címmel jelent meg: TÁÖ, 1958.

B. (A hét, világosan elkülöníthető szöveg közül az első három jól olvasható (k_1, k_2, k_3). A k_1 viseli a *Dante* címet. Találunk egy aránylag kevéssé javított, töredékes szöveget (k_4). Valamennyi közt a legnehezebben olvasható a k_5, melyben egymásra és egymás mellé írt sorokban, kaotikus összevisszaságban találjuk a vers képeit. A k_5 és a valamivel jobban olvasható k_6, k_7 is gondolatilag talán inkább a *Non piu leggevano*-val rokon, de mivel a két kézirat rokonisága kétségtelen, ezeket is itt mutatjuk be. Ez utóbbi kéziratokban (k_4—k_7) szinte lehetetlen sorról sorra követni a szöveget, ezért eredeti állapotuknak megfelelően próbáljuk meg közölni őket.)

1. Irt lázasan s míg — k_2
siklott — k_2 k_3
2. Úgy rémlett, [vérző szívvel csakugyan]
vérező szívvel bejárja — k_1
Úgy rémlett *vérező* szívvel [*bejárja*] csakugyan — k_2
3. [Bejárja a bús, bíboréjü] ⟨*A hervasztó legű,*
[*rőt*] *vér-éjü*⟩ poklot, — k_1
[*A hervasztólegű véréjü*] ⟨Bejárja a bús
bíboréjü⟩ poklot — k_2
4. [*Ahol szelíden,*] Fáradtan, halkan — k_1
⟨*búsan*⟩ lassudan

(A k_1-ben a 4. és 6. sort Tóth Á. egy nagy nyíllal felcserélte, így a sorok megkapták végleges helyüket.)

4—6. [*Eléje leng*] [⟨*Felé suhant*⟩] ⟨*Az egyik a*⟩
Franceska ⟨*lenge*⟩ *árnya,* — k_2
Fehér testét csapkodja a vad orkán,
Védőn simul hozzá bús arcú párja

(E tercina mellett a végleges változat is megvan a k_2-ben)

4. suhan — k_3
6. [*Eléje*] ⟨Ahol elé⟩ két [szomorú] ⟨*csöndes*⟩ árny
suhan (l. 4. sor jegyzetét.) — k_1
7. A [*Pó-vidéki*] ⟨*szép Franceska*⟩ *asszony s bűnös*
párja . . . (fölötte) *Felé suhant a szép*
Franceska árnya — k_1
Franceska [*liljom*] karcsu árnya, — k_3
8. [*Es míg csitul*] [*Csitul a*] [*s úgy rémlett*] [*a bősz,*
sátáni] [*szörnyü*] orkán
[*Nyomukba bőg*] *Kiket korbácsol hervasztó, vad*
orkán — k_1
Két bús galamb, kit elkapott az orkán

Fehér [*testét*] vállát csapkodja [*a vad*] szennyes
orkán, k_3
9. *Remeg szegény asszony,* [*Szemét szegényke*]
[*bágyadtan*] *szemét lezárja,* k_1
10. *Úgy sírja el bűnét, hogy* alkonyórán k_1
12. [*S elkábultan*] [*És*] *S hogy* reszkettek k_1
[*Sötét haját lengette a nagy*]
15. Mig [*bűnös*] csókra összehajlott a fejök . . . k_1

(A k_1 alsó részén a 8—9. sorhoz még:)
Könnyes arcát Fehér *testét paskolta* a vad orkán
S védőn simult hozzá búsarcu párja,

(a 4—10. sorhoz:)
[*Úgy rémlett*] *S úgy tetszett néki, hogy a bús homályba*
Mint gerlepár, *kit elkapott az orkán*
Eléje két *s beszélt* az asszony, mézes alkony

k_4:
[*Aszott*] (utána olvashatatlan szó)
[*Nehéz, barna asztalára bókolt*]
Elnézte nagy, asztalát

Francesca képe elsuhant előtte
Es látta a búsarcu Paolót
Az alvilági bíborszínü ködbe

A két pár kart, a lázzal kulcsolót,
S részvéttel hallá [*a siró*] *mint szól a siró lány*
[*Hogyan történt az édes*] *S beszéli hogy történt a bús dolog . . .*
Mézédes sóhajú, halk esti órán
[*Nagy*] Hős Lancelotról mint olvastak ők,
S elkábultan Ginevra *bűvös* csókján

Hogy fordult egyet a világ velök,
[*Halántékukat elönté a vérár*]
[*S a hogy*] [*Hogyan*] *hőn tüzelt* kettőjük ifju teste

[*Mig bűnös*] *Bűnös csókkal összehajolt* fejök
És ⟨hogy⟩ nem olvastak [*aznap este ők már . . .*] [*már*]
többet aznap este . . .

(A k_5 szövege igen kuszált, soktörléses ismétlése a föntebb közölt soroknak. Újabb vagy újszerűbb sorok, sortöredékek:)

[*A drága pár a hőfuvalmu poklot . . .*]
Dante újra érzé a poklokat

Sétált Beatrice, a szent, a drága,
O tova tűnt az édes alkonyat,
Mikor Dante itt állt az ablakába,

[*Lengett elé Franceska s méla párja*]

Alant a kert magánosan mereng rég,
[*Behinti útját,*] [*útján hever*]
[*Csak hull hull búsan sok fehér virága,*]

Halomra gyűlt a fák hulló virága,
[Holt illatuk]
[Mézédes] ⟨Nehéz⟩ *illatuk szivető* (sic)
[S ott pirult az áldott alkonyat alant a hűs liget] mint néma emlék

Körül pirult az édes alkonyat
[S a liget lent mint egy sötét nagy emlék] édes kacajjal
[Intett felé és hullt] fehér virága
S meglátta a bús költőt ablakában
S a szemükkel váltottak csókokat
Míg csonthalál ott ült [már, félve,] ⟨vigyorgó⟩ *lesbe,*

[A Pó-vidéki [lány meg méla] ⟨asszony s bűnös⟩ *párja . . .]*
[S a lány] [Feléje] [⟨*Dantéhoz*⟩ *fordult a fehér siró lány]*
Polenti Guidó bűnös, édes lánya,
[S bús szeretője, csábítója]
[S elbúgja estét]
[És hallja Dante édes-bús regéjük :]
[Szemét Franceska bágyadtan lezárja]

S elsírja bűnét, hogy hő esti órán

(A toldaléklap negyedik oldalán folytatva:)
S míg könnyes szemmel néz [a hörgő] [⟨*a sóhajos*⟩*]* ⟨*hörgő*⟩ *tájra,*
Mint gerlepár, kit [elkapott] [⟨*elkap*⟩*]* [⟨*hányvet*⟩*]* *forró orkán,*

Eléje leng két

k_6:
[Megírta Dante]
[Amíg leírta [könnyes, bús] ⟨*kárhozott*⟩ *regéjük,]*
[A Dante [bús] ⟨*mély*⟩ *szemébe könny szökött]*
[Megállt a tolla]
[Letette tollát . . .]
[És úgy érezte hogy a [néma] ⟨*S míg bús ködét szövé a nyirkos*⟩ *éj künt]*
[Az ő szivére szó [nehéz,] [⟨*könnyes*⟩*]* [⟨*nyirkos*⟩*]* [⟨*ólmos*⟩*] ködöt]*

[Mert] [Olyan nehéz lett]
[Sze] (sic)
[Szivére, mely oly fáradt oly nehéz lett]
[Megállt a tolla . . .]
Ezer borús emlékkel küzködött,
Eszébe tűnt
[Fejét kifárad] (sic) *[nehéz]* ⟨*sötét*⟩ ⟨*széles*⟩ *tölgy asztalára hajtva*

Ezer borús emlékkel küzködött,
[Fájó emlékek]
Körül[ölelte] ⟨*röpködte*⟩ *édes, — fájó emlék,*
[[Kicsiny szobáján] ⟨*Fakó celláján*⟩ *átrepült egy emlék]*
[Egy vágy késztette]

[Kinézett ablakán a néma térre]
Kihajolt ablakán, vízcseppek, enyhék
[Halk permetegje]
Kopogtak a bús márványív mögött

k_7:

Amíg leírta kárhozott regéjük
A Dante mély szemébe könny szökött
És úgy érezte, hogy a nyirkos éj künt

Az ő szívére sző nehéz ködöt.
Kinézett ablakán, vízcseppek, enyhék,
Kopogtak a bús márványív mögött.

Alant a⟨z árva⟩ kert, mint nehéz néma emlék
Intett felé, míg hullt fehér virága
Sűrűn a csöndes útra, melyen nem rég

Beatrice járt, [kékselyem ruhába] [édes] kit szent aranyába
[Körül pirult az édes] ⟨Foglalta [a piruló] a langy, piruló⟩ alkonyat
[S ő] Felnézett a [bús] költő ablakába . . .
[Csak szemükkel váltottak csókokat] [De sohase válthatt] (sic)
[De ők sohse vált remegtek] (sic)
[Míg a halál] (??) *[a halo]* (sic)
[A csont halál már ott ült rejtve, lesbe . . .]
[S hozta] Míg a csont [halál már] képü halál már ott vigyorgott . . .
[Rejtekben a [zöld narancsfák] virágos fák alatt]
[S a szemükkel váltottak csókokat . . .]
S a nagy [lázas] ⟨édes⟩ vágy [szívükben] (??) *⟨bennük⟩ megfogant . . .*
Ó mért is Ó mindez már csak emlék
[És újra érezi a poklok] (sic)
Most érezte csak
Szívén a vad, sóhajos poklokat
De nem tudott ⟨már⟩ írni [többet] aznap este . . .

(A kézirat elsősora fölött kusza, sokat javított sorokat olvashatunk még:)

[S szívük mélyén reszkető láng fogant . . .]
[S nincs] [De hajh sohse válthattak csókokat . . .]
[Emlék] [És árva lett a mézvirágu kert]
[Már] lenn pihen ⟨porlad⟩ a lányka [drága] teste,
S a költő A költő bejárja a poklokat . . . Szívében pokol fogant . . .
S felsír ⟨szegény⟩ Költő, kétségbeesve
[S most érezte]
Most, érzé a legszörnyűbb poklokat . . .
És Dante sírt
járja-járja

C. Vö. Dante: Pokol, V. ének, Paolo és Francesca története. A „fészekre vágyó gerlepár" képe Dantétól való, a Francesca vállait csap-

kodó „szennyes orkán" a Pokol második körének örökös forgószelére vonatkozik, amely ott a szerelem bűnöseit gyötri, sodorja. A korábban publikált *Non piu leggevano* összefüggését ezzel a tercinás változattal érezteti a szókincs némi azonossága is: mindkét versben előfordulnak a *vérző, pokol, bíbor, bús, toll, olvastak, halk, aznap, ifjú, édes, bűn, este, többet* szavak. — L. az *Eljött az óra, melyben fordúl szíve* . . . c. fordítás (II. kötet, 131. sz. alatt) jegyzetét.

76. NON PIU LEGGEVANO . . .

A. Először a TÁÖ-ben jelent meg, ezt a szöveget követjük. Sz. L. jegyzete a vershez: „Dante poklának V. énekéhez kapcsolódó szonett, két kéziratban. Az egyiken jegyzet: XI. 2. Az olasz cím (Nem olvastak tovább . . .) Dante ismert sorára utal." Keletkezése talán összefügg Babits Dante-fordításának, pontosabban a Pokolnak a megjelenésével. Némi valószínűséggel, amelynek stiláris, formai jegyek nem mondanak ellent, 1913 tájékára tehető.

B. 4. ajakára s TÁÖ
7. szóval TÁÖ
10. vödör TÁÖ
13. Óh ifju TÁÖ

C. L. a *Dante* c. vers és az *Eljött az óra, melyben fordúl szíve* . . . c. fordítás (2. kötet, 131. sz. alatt) jegyzetét.

77. MA LELKEMET . . .

A. A TÁÖ szövegét követjük, itt jelent meg először nyomtatásban. Sz. L. jegyzete a vershez: „Elhalványult ceruzasorok a hagyatékban." Sz. L. az „Érett esztendők" legelső töredékei közt közli. Keletkezésének időpontja bizonytalan, hangulata, pontos formája a *Hajnali szerenád* utáni évekre, 1913 tájára utal.

B. 4. horizonton TÁÖ
8. énekelne TÁÖ
9. égbe kelne TÁÖ

C. A korábban töredékként számontartott verset a teljes költemények közé soroljuk, elsősorban a 9—10. sorok ünnepélyes képe miatt, amely Tóth Árpád vers-záró képeire emlékeztet.

78. ESTI KERTBEN . . .

A. A TÁÖ szövegét követjük, itt jelent meg először nyomtatásban. Sz. L. jegyzete a vershez: „Kézirat a hagyatékban változatokkal." A kézirat elveszett. Keletkezési ideje bizonytalan, az első versszak szókincse (a *halk* szó többszörös előfordulása) a pálya első harmadára (1913 ??) helyezi.

B. 5. domboldalban TÁÖ

C. A korabban töredékként számontartott verset kerek egésznek érezzük. — L. Somlyó György megjegyzését (Tóth Árpád egy soráról. Irodalomtörténet, 1962. 2. sz., 312. l.), aki a vers 12. sorának névelőjét sajtóhibából származtatja. Szövegünkben megtartottuk a névelőt, arra gondolva, hogy a szakaszok második fele trochaikusból magyaros verselésbe megy át. — A 12—15. sorokhoz l. a *Hívogató* és *Szeretsz?* c. verseket. — Megzenésítette: Bánhalmi György (én. zg., kézirat a szerző tulajdonában), Kardos István (én. zg., kézirat a szerző tulajdonában), Kósa György (én. zg., kézirat a szerző tulajdonában), Polgár Tibor (én. zg., kézirat a szerző tulajdonában), Szervánszky Endre (én. zg., kézirat a szerző tulajdonában), Szokolay Sándor (én. zg., kézirat a szerző tulajdonában).

79. BOLDOG CSÖND

A. A TÁÖ szövegét követjük, itt jelent meg először nyomtatásban. (Sz. L. a kötettel egyidőben megjelentette a Ny-ban is. 1934. II. 520. l.) Sz. L. jegyzete a vershez: „Elmosódó ceruzasorok egy papírlapon. A 4. versszak egy sorral rövidebb." Keletkezési ideje bizonytalan, rímtechnikája Tóth Árpád második korszakának egyes verseivel rokonítja (1912—1913 után?).

B. 1. Óh boldog — TÁÖ
5. rádől s — TÁÖ
15. nyög — TÁÖ
18. leányod, — TÁÖ

C. Noha az utolsó versszak egy sorral rövidebb, mint a többi, alig lehet kétséges, hogy a vers befejezett egész. Feltűnik a halmozott rím. L. *Be szép az ég . . .* Sz. L. a töredékek között közölte. — Megzenésítette Tóth Dénes, vkarra, kézirat a szerző hagyatékában.

80. BE SZÉP AZ ÉG . . .

A. A TÁÖ szövegét követjük, itt jelent meg először nyomtatásban. Sz. L. jegyzete a vershez: „Ceruzasorok a hagyatékban." A vers kézirata elveszett. Keletkezési ideje bizonytalan, a HSz kései darabjaihoz áll közel. (1912—1913 után?)

B. —

C. Feltűnik a halmozott rím. L. *Boldog csönd.*

1914

81. STANZÁK EGY TRAFIKOSLÁNYRÓL

A. A LG szövegét követjük. Korábban megjelent a Ny 1914. máj. 16-i (I. 698. l.) számában. A Tóth-család birtokában (k_1) és a DTÁ-ban (k_2) van egy-egy tintával írott kézirata.

B. 1. Oh, — LG
3. jő s — k_1 k_2 Ny LG

7. [*Hogy*] Mint várjam	k_1			
Hogy várjam			Ny	
emeli, zengve	k_1	k_2		
10. ödöngök —	k_1		Ny	
ödöngök, —		k_2		LG
13. aranyárvíz — s	k_1		Ny	
arany árvíz s		k_2		
arany-árvíz s				LG
15. reggelén s	k_1	k_2	Ny	LG
érzeleg —	k_1		Ny	
16. értelek.			Ny	
20. most mint	k_1	k_2		LG
22. nap	k_1	k_2	Ny	LG
32. szívedbe, [*kedves*] némely emlék?	k_1			
36. Árnya s			Ny	
38. az ifjú —	k_1		Ny	
39. holmid s	k_1	k_2	Ny	LG
44. perc és	k_1	k_2	Ny	LG
46. aranyposvány, —		k_2		LG
48. Megyek s	k_1	k_2	Ny	LG

C. Nagy Zoltán Baráti kalauz Tóth Árpád két verseskönyvéhez c. tanulmányában (Ny 1917. IV. k. 963. l.) a vers 5. szakaszában svedléri tájemléket lát. — Szlovák nyelvű fordítása megjelent a Večerná Blýskavica c. kötetben (Slovenský Spisovatel', Bratislava 1957. pp. 300—301.). Ford. Valentín Beniak. Címe: *Stance o dievčati z trafiky.*

82. LOMHA GÁLYÁN

A. A LG szövegét követjük. Korábban megjelent a Ny 1915. márc. 1-i (I. 227. l.) számában. Itt a vers alatt: *1914. július.* A Tóth-család birtokában (k_2) és a DTA-ban (k_3) van egy-egy nyomdai kézirat. Ugyancsak a Tóth-család őriz egy számtanfüzet hátlapjának belső felére írott, soktörléses kéziratot (k_1). Ebben eredetibb törölt címek: *Esti bú ; Az uj Kolumbus.*

B. 1. Oh ifjuság !					LG
Ó ifjuság ! — már [*halkul*] fényed a	k_1				
2. [*És el*] Alásülyed mint	k_1				
3. [*Alján*] Mélyén letűnő drága csillag	k_1				
5. *Már* [*tűnődések*] férfigondok [*lassu*] [*lomha*] barna fedélzetén,	k_1				
6. mint [gyors] [*zord*] *mord*rohamú	k_1				
7. S *alattam mély* örvények	k_1				
8. [Igy *remeg* el] *Tévedezik komor* éltem árván.	k_1			Ny	
9. S ülök s szivemre *surran* az esti bú	k_1				
S ülök s szivemre lebben az esti bú		k_2	k_3	Ny	LG

10. [*Szárnyával érint*] S szárnyával, melynek	k_1				
selyem	k_1	k_2	k_3	Ny	LG
11. [*Mint*] [*Legyint*] Úgy ér, mint tó fölött ha [fecske] [*átcsap*] fecske	k_1				
12. [*S lágyívü, halk*] [*Fecske s szelid*] *Leng* tova s lágy gyürü kél a vízen —	k_1				
tova s	k_1	k_2	k_3	Ny	LG
13. ma rest					LG
14. fejem	k_1	k_2	k_3	Ny	LG
15. mintha [*hársak*] este	k_1				
16. [*Este*] Hársak ezüst	k_1				
17. jár s	k_1	k_2	k_3	Ny	LG
vágy	k_1				
20. nevéből.	k_1			Ny	
21. lágy	k_1	k_2		Ny	LG
22. S a *kék* haj *langyos* árja	k_1			Ny	
23. átfoly s	k_1	k_2		Ny	LG
25. hajnali,				Ny	
26. ragyogás!	k_1			Ny	
27. Ó, várasz még, dús part, boldog élet,	k_1				
Oh, várasz					LG
30. bárhogy, [*üdv*] part		k_1			
31. Amérikámat,	k_1		k_3		

C. A vers Tóth Árpád második, 1917-ben megjelent kötetének címadó költeménye. (A kötet dedikációja: *Hatvany Lajosnak szeretettel*) A kötet első terve valószínűleg már 1916 májusa előtt megvolt, mert egy a hagyatékban fennmaradt kötetterv szerint az 1916 májusa után megjelent versek nem szerepelnek benne. A tervből az *Óda az ifjú Caesarhoz, Elégia egy elesett ifjú emlékére, Október, Esdeklés, A kút, A fa, Bús sóhajtás, Rezignáció, Durúzsoló tűznél, A Merengéshez* c. versek hiányzanak. Ugyanakkor néhány műfordítását a költő felvette a tervezetbe (De Saint Amand: *Pipázva, Tékozlók,* Ronsard: *Szonett, Heléna számára:* Du Bellay: *Honvágy*). Hatvany Lajoshoz írott levelekből: 1. *(Svedlér, 1917. II. 27. kedd) Könyvem* (ti. a *Lomha Gályán* — a szerk.) *a napokban jelenik meg.* 2. *(Svedlér, 1917. III. 18. vas.) Könyvem már megjelent, de a figyelmes Nyugat még nem méltóztatott példányt küldeni nekem . . .* 3. *(Svedlér, 1917. III. 21.) Persze a Nyugat se küld a saját kötetemből példányt; másoktól értesülök, hogy rém rondán néz ki szegény könyvecském . . .* 4. *(Svedlér, 1917. április 25.) Hát nézzük csak mik fájnak olyan nevetségesen Tóth úrnak? Szegénynek bizony jól összejöttek a mindenféle fricskák, beledagadhatott az orrocskája! Kiadott egy verskötetet s arra csupa „jeles"-t kapott, hát ez is fájhat? Persze hogy fájhat, ha egyszer diákos nagyralátásában azt merte hinni, hogy tízéves verskínlódásai után a tanár urak maguk közé veszik. Dehát csak azt lehetett megtenni vele,*

hogy Babits tanár úr elismerte róla, hogy nagyon jó tanítvány, a „legnemesebb értelemben" ; felső osztályba felléphet. Még túlságosan csillognak a mester képei a tanítvány produkciójában, de ez nem baj, őrá nem haragszik azért a tanár úr, ő egy kivételesen jó tanítvány, neki még az is meg van engedve, hogy egész sorokat kipuskázzon mások verseiből. Aztán jött a Schöpflin tanár úr, s megírta a Naplóba, hogy kérem, tisztelt közönség, erről a fiatal emberről Önöknek ugyan nincs dunsztjuk se, de azért bizonyisten derék fiú, egykicsit extravagáns, meg mellbeteg, de azért olvashatják a közönségnek a „lírára fogékony szűkebb körében". Aztán jött a Hatvany tanár úr és buzdításúl le is adott egy verset a derék nebulótól a guzikenőcs-rovatban, a hirdetések közt, jó apró betűkből szedve, s kedves sajtóhibákkal tarkítva, egyelőre ez is elég a szorgalmas fiúcskának. A szorgalmas fiúcska mindezt nagyon szépen köszöni a tanár uraknak együtt és külön-külön ; nem is volna szép tőle, ha lázadozna. Csak nagyon, nagyon keserves, hogy harminckettedik életévemre ily nagyon „fiatal költő" maradtam, valami undok szemérem mián még egyszer se okoztam közbotrányt s egyetlen versemben sem próbáltam proklamálni, hogy egyedül csak én tudok írni s a többi lantfi mind csak szopóskölyök. Mondom, ez keserves, de belátom, hogy Önöknek, pápáimnak és császáraimnak van igazuk. Havas Irénhez írott levélből: *(Svedlér, 1917. III. 24. szombat) Kedves jó kisasszonyom, — a 10 példányt* (ti. a *Lomha gályán* kötetéből — a szerk.) *régen megkaptam: köszönöm, hogy annyit fáradt a címzésekkel. Hálából, ha megengedi, Önnek is felajánlok egy dedikált példányt. Azonban! — azonban kevés ez a 10 példány, még legalább 10 kellene s mielőbb ... Nagyon kérem kedves Kisasszonyom, azonnal kegyeskedjék egy levelezőlapon közölni velem a következő urak és hölgy címét: Ady Endre, Babits Mihály, Balázs Béla, Kaffka Margit, Móricz Zsigmond... . A könyvem fedelét magam is szebben meg tudtam volna csinálni.* Bródy Pálhoz írott levelekből a LG kötetről: *1. (Svedlér, 1917. III/10.) A „Lomha Gályán"-ról nem tudok semmit. Sőt leköteleznél, ha felhívnád a Nyugatot s a kisasszonynak megmondanád, hogy a Bródy-fiú vagy, a Tóth Árpád tanítványa s általad kérdeztetem, mikorra akarják megjelentetni a könyvet. Nekem ugyanis nem írják ... — 2. (Svedlér, 1917 III. 25.) ... igazad van, a külső nem méltó a belsőhöz. Alakja jelentéktelen, fedőlapja egyhangú stb. Szórul-szóra így van, a fene egye meg. Azt hiszem ezért a külső megjelenésért kár volt a Nyugatnak Haranghy úrhoz fordulnia, — így ahogy most néz ki szegény könyv, így ... bizonyára Havas is meg tudta csinálni* (sic) *s én is meg tudtam volna. Ellenben: nagyon érdekelne, ha a kritikákat, amennyiben hozzád jutnak, megküldenéd nekem könyvemről. Én eddig Hatvanytól kaptam egy 51 szavas köszönő sürgönyt a dedikációért.* A kötet egy példányát Tóth Árpád Vál Valériának ajándékozta, a következő dedikációval: *Kedves jó Vál Valéria ! Ez egy jó verskötet. A nemzet egy napszámosa haszonnal olvashatja. De azért a Havas Gyula is jó verseket ír. A többi költők nem tudnak semmit. Üdvözli barátja, Tóth Árpád.* (A kötet megsemmisült, az ajánlást emlékezetből mondta tollba Győzőné Vál Valéria.) L. még *A merengőhöz* c. rögtönzés jegyzetét. A sorjázó rímekkel (abcd abcd) díszített alkaiosi formának egyetlen példája Tóth Árpád költészetében. Vö. Babits párrímes alkaiosi strófáit az Októberi ájtatosságban. L.

még a *Szent nyomorék, riadj!* c. vers jegyzetét. Francia nyelvű fordítása az Anthologie de la Poésie Hongroise Contemporaine c. kötetben (Paris 1927. p. 200—207.) Ford. Pogány Béla és Géo Charles. Címe: *Galère inerte.* — Cseh nyelvű fordítása megjelent az Árpád Tóth: *Od srdce k srdci* c. kötetben (Mladá fronta, Praha 1961.). Címe: *Na líné galeji.* Ford. Kamil Bednář és Ladislav Hradský. — L. Gáldi László: „Egy kiállítás képei." (Magyar Nyelvőr, 1961. 319—326. l.)

83. KATONASÍR

A. A LG szövegét követjük. Korábbi megjelenéséről nem tudunk. Egy nyomdai kéziratot őriz a DTÁ (k). A kötetben a vers címe alatt: *A kárpáti harcok idejéből.* Következőleg a vers keletkezését alighanem 1914 végére kell tennünk.

B.	3. vállát, — enyhe kendő, —	k	LG
	4. védi s rojtul ráfagyott.		LG
	11. Pihenj kedves,		LG
	13. már, —	k	LG
	14. Hazaértél s	k	LG

C. A tercinák rímképlete (aab cbc) csak ez egyszer fordul elő Tóth Árpád kötetbe fölvett szonettjeiben. Figyelemre méltó, noha nem egyszeri jelenség, az első és második versszak között jelentkező strófaenjambement. (Rokonjelenségek a *Köszönöm, Fénylő búzaföldek között, Józanul és fantáziátlanul, Erdőszél, Elejtetted a napot, Isten törött csellója, hallgatok* című darabokban is.)

1915

84. AUGUSZTUSI ÉG ALATT

A. A LG szövegét követjük. Korábban megjelent a Ny 1915. márc. 1-i (I. 228. l.) számában. A Tóth-család birtokában van egy nyomdai kézirat. (k)

B.	3. Álltunk s	k	Ny	LG
	4. csillag-testvér fény...	k	Ny	
	9. fájó, földi	k	Ny	
	11. [*balkonokról*?] ballonokról,	k		
	13. értünk s	k	Ny	LG

C. A 3—4. sorhoz l. a *Lélektől lélekig* 3—4., 9—12. sorát.

85. ESTI ÉNEK

A. A LG szövegét követjük. Korábban a Ny 1915. okt. 16-i (II. 1156. l.) számában jelent meg. Két kéziratát ismerjük. k_1: a Tóth-család birtokában levő nyomdai kézirat. k_2: miniszterpapírhoz hasonló, nagyformájú íven tintával írott tisztázat, a költő névaláírásával. A PIM tulajdonában.

B. 1. felült a háztetőre — k_2
háztetőre — k_1 Ny LG
3. Görbítve mint — Ny
4. [*éji*] égi állat, éjek őre, — k_2
éjek őre, — k_1 Ny LG
5. kedve, — k_2
6. rádnéz s — k_1 k_2 Ny LG
7. ablakon — k_1 k_2 Ny LG
9. körűl — k_1 k_2 Ny
körűl, — LG
11. tántorogna — k_1 k_2 Ny LG
14. Leomlanának s — k_1 k_2 Ny LG
15. mind — k_2
18. hajtom, két — k_2
19. Óh, — k_1 LG
Ó milliósok — k_2 Ny
20. fájtak, nem — k_2
föld se — k_1 Ny
21. *Simítsd el rajtuk is hűs ujjaid :* — k_2
22. Ó áldott — k_2 Ny
Oh áldott — LG
23. eloldod — k_1 k_2 Ny LG
24. S a végtelenben *ringok újra kint!* — k_2

C. A 2. versszakhoz l. Babits bírálatát: Ny 1917. ápr. 16. A bírálatra vonatkozóan l. K. L. 232—233. l.

86. TÁNC

A. A LG szövegét követjük. Korábban a Ny 1915. okt. 16-i (II 1157. l.) számában jelent meg. Két kéziratát ismerjük. k_1: nyomdai kézirat a Tóth-család birtokában. k_2: fehér irkalapon, tintával írott tisztázat, a költő névaláírásával. A PIM tulajdona.

B. 4. festett — k_1 Ny
5. Hadd jönne s lengené szép estté ezt az estet — k_1 k_2 Ny
6. Most hogy aléló pillám zokogni nehezült — k_1 k_2 Ny LG
7. feszült — k_1 k_2 Ny LG
9. Áztatnám ajkamat [*ma este?*] (olvashatatlanul törölt szavak) [*sötét*] ⟨borús, bíbor⟩ borokkal — k_2
borokkal — k_1 Ny LG
10. tánchoz téveteg bús torokkal — k_1 k_2 Ny
11. tapsol — — k_2
12. *S rám* dőlne részeg álom, mint *egy* agyagkolosszus — k_2
mint *egy* agyagkolosszus — Ny
agyagkolosszus — k_1 LG
13. S nem *hallanám* a bút, — k_2
14. szivem s — k_1 k_2 Ny LG

C. A versben csoportosan jelentkeznek bizonyos nyelvi sajátosságok, amelyek kivált Tóth Árpád második pályaszakaszára (1913—1919) jellemzők *(toppantva halk, elémbe, lengené szép estté, zokogni nehezült, szakadni feszült)*.

87. HÍMZÉS

A. A LG szövegét követjük. Korábban a Ny 1915. okt. 16-i (II. 1157. l.) számában jelent meg. Három kéziratát ismerjük. k_1: nyomdai kézirat a Tóth-család birtokában. k_2: ugyancsak nyomdai kézirat, a DTÁ tulajdona. A k_2 szövege megegyezik LG szövegével. k_3: erősen sárgult füzetlapon, tintával írott tisztázat a költő névaláírásával. A PIM birtokában.

B.	3. komád	k_1	k_2		Ny	LG
	5. élet	k_1	k_2		Ny	LG
	6. fonák;				Ny	
	fonák, —			k_3		
	8. semmiséget —				Ny	
	száz, szent semmiséget			k_3		
	9. aranyfüstjét,	k_1	k_2		Ny	LG
	10. ezüstjét	k_1			Ny	
	11. omló, —	k_1	k_2	k_3	Ny	LG
	13. Hisz *úgyis elkopik a csendes* élet				Ny	
	Hisz *úgy is elkopik a csöndes* élet			k_3		
	[Hisz ⟨lassan⟩ úgyis elkopik					
	[lassan] az élet	k_1				
	élet		k_2		Ny	LG

C. Az első tercina első két sora alexandrin, az első éppen nibelungizált is. Ez a formaváltás szonetten belül csak kétszer fordul elő Tóth Árpád köteteiben. A másik példát a *Csillag, oh, messzi szerelem* utolsó négy sora adja. L. még az *Esti könnyek* jegyzetét.

88. MÁMOR

A. A LG szövegét követjük. Korábban megjelent a Ny 1915. okt. 16-i (II. 1158. l.) számában. A Tóth-család birtokában van egy nyomdai kézirata (k).

B.	1. Jöttél s	k	Ny	LG
	4. oh,			LG
	7. szállj drága			LG
	11. velünk s	k	Ny	LG
	elárvul, —			LG
	13. Dobol s	k	Ny	LG
	oszlopos	k	Ny	LG

C. —

89. CSILLAG, Ó, MESSZI SZERELEM!

A. A LG szövegét követjük. Korábbi megjelenésről nem tudunk. Egy nyomdai kéziratot őriz a Tóth-család (k), itt a vers törölt, erede-

tibb címe: *Karácsonyi szonett*. A vers alighanem 1915 végéről származik.

B. címben: oh messzi — k LG
1. monostorát — k
3. Kámzsáját s — k LG
9. Bús az élet, — de balga aki gyászol, — k
balga, aki — LG
10. pásztor — LG
12. hinni: [*hogy*] túl — k
13. [*m*]Megváltót — k
14. csillag! ó messzi Szerelem! — k
útat csillag! oh messzi Szerelem! — LG

C. A tercinák rímképlete (aab bab) csak ez egyszer fordul elő a költő kötetbe fölvett szonettjeiben. L. a *Hímzés* jegyzetét.

90. A VÉNÜLŐ FOLYAMNÁL

A. A LG szövegét követjük. Korábbi megjelenéséről nem tudunk. Három kéziratát ismerjük. k_1: címtelen, ceruzával írt kézirat egy füzetlapon. A tisztázatszerű első négy sort leszámítva, kusza, részben olvashatatlan kézirat. Ascher Oszkár tulajdona. k_2: nyomdai kézirat, a Tóth-család birtokában. Véglegesre javított, eredetibb címet olvashatunk rajta: *Egy folyamnál*. k_3: ugyancsak nyomdai kézirat, a DTÁ őrzi. A vers az 1915-ös szonettek közül való lehet.

B. (A k_1-t eredeti állapotának megfelelően közöljük.)

Ó tűnő ifjuságom! komolyan
Ragyogsz felém e drága őszi esten
Mint *fülledt* partja közt aranylik resten
Az elkanyargó tropikus folyam.

[*Életemen, e*] *Éltemen át e bánat-Indián*
[*Halkan*] [*Ringató barna*]
[*Hordod* (??) *s viszed*] ⟨*Ringatod lágyan*⟩ [*halk*] ⟨*barna*⟩ *csónak-napjaim*
[⟨*S mig*⟩ *Eveznek*] ⟨*Mig eleveznek*⟩ *rajtuk* [*furcsa*] [⟨*félénk*⟩] ⟨*halk*⟩ *bánataim,*

A sok bizarr pompáju indián.

[*Hová folysz? mily rejtelmes, messzi tájra,*]

Ó mennyi csónak és ó mennyi bánat
Terhét emelte már aranyló hátad
Ó szent folyó, *mondd,* nem *vagy-e* még fáradt?

[*És megmaradsz-e dúsan*] ⟨*Ó bár* maradnál *igy még,*⟩ ragyogónak,

[*Addig, amíg jön az utolsó* csónak,]
Míg eljön értem [*majd*] *az utolsó* [*nagy,* csónak]
[*És elvisz engem, m*] (sic)

[*Az utolsó*]
Amely után már nem indul több csónak :
(A kézirat két olvashatatlanul törölt szóval zárul.)

1. Oh, LG
2. esten k_2
8. Mind a mi k_2
Mind ami LG
volt, — k_2 k_3 LG
10. [*Terhét emelte*] Bárkáit vitte már k_2
11. *Oh,* szent folyó, *mondd,* nem vagy-é még fáradt? k_2
oh nem vagy-é LG
12. végig, ragyogónak, k_2 k_3
14. [*Szelíd*] Lomha ladikja [*csendes*] komor koporsó[*nak*]mnak k_2

C. A tercinák rímképlete (aaa bbb) csak ez egyszer fordul elő a költő kötetbe fölvett szonettjeiben. L. még *A pesti csend* c. töredék jegyzetét.

91. ORGONA

A. A LG szövegét követjük. Korábbi megjelenéséről nem tudunk. Egy nyomdai kéziratát őrzi a Tóth-család (k). A vers valószínűleg 1915-ben keletkezett, a szonettek megszaporodása idején.

B. 2. szobát k
3. úgy [*halkul,*] [*zokog*] [*vibrál*] [*halkul*] remeg tovább k
4. mint [*mély*] [halk] [*mély*] halk húrok k
5. [*Majd*] Ám olykor k
6. dob át k
9. Oh én szerelmem, k LG
[*gör*] (sic) ferde kés k
11. Oh édes emlék, k LG
12. [*Vagy olykor*] Olykor ⟨*mint*⟩ *fájó* illat, hűs zene k
13. [*S vágy*] És olykor tágranyílt, opál[*tüzű*] szeme k

C. Megzenésítette Sugár Rezső (én. zg., megjelent a Hat dal című gyűjteményben. Zeneműkiadó Vállalat, Bp. 1958.).

92. Ó, ÖRÖK ISTEN . . .

A. Töredék. A TÁÖ szövegét követjük, itt jelent meg először nyomtatásban. Sz. L. jegyzete: „Töredék a hagyatékban, négy lapon, sok variációval." Jelenleg egy kéziratát ismerjük, mely az első szakasz variánsait adja. Az *Ó, kék és zöld* kezdetű kísérlet kéziratának hátlapján ceruzával írt, alig olvasható, soktörléses verstöredék, továbbépítve egy hasonló papírlapon, melynek hátán matematikai levezetések láthatók. A kézirat Ascher Oszkár tulajdona.

Keletkezési ideje bizonytalan, a LG versanyagához áll közel, talán 1915-re tehetjük. l. az *Ó, kék és zöld . . .* c. töredék jegyzetét.

B. (A kéziratot eredeti állapotának megfelelően közöljük.)

Ó örök isten, kit tünődve látott
Képzelmem *olykor* ülni *csendes* égben,
alkony (utána olvashatatlanul törölt szó)
[*nézni a furcsa gyönyörű*] *világot,*
[*Amikor az esti hegy*] (??)
S a hegyek orma égbe olvad kéken,
[*Hogy fáj szivednek a nagy*] *És képzeltem, most fáj az egyedüllét*
[*Hogy szivedre szakad az egyedüllét*]
S búsan hallod a [*végtelen*] ⟨*a roppant*⟩ *téren át* (sic)
[*Szüzlány-imájának*] ⟨*A Szüzlány imák*⟩ *édes hegedűjét*
[*Hallgatva olykor, szelíd szerenádot.*]
[*Hogy* [*szól szelíd és furcsa*] (??) ⟨*szólana mint szelíd*⟩
szerenád.

[*A halkuló*] *és végtelen sötétben,*
S a szomorú

Ó örök isten, kit tünődve látott
Képzelmem sokszor, ülni *csendes* égben,
[*Unalommal*] [⟨*Csalódva, daccal*⟩] ⟨Komoly *arccal*⟩ *nézni*
⟨*a rossz*⟩ *világot,*
S a hűtlen emberfajt [*gyűlölve*] ⟨megvetve⟩ régen, —
[*A teremtésben csalódva,*]
[*S az alkotást elunva*] (??)
[*Csalódva művedben*] [⟨*S csak olykor enyhülőn az*⟩] ⟨*S önmagaddal bús* dacban,⟩ egyedüllét

[*Roppant,*] *Fenségében*
Szüzlány-imádság édes hegedűjét,
Hallgatva olykor, szelíd szerenádot —

1. Ó örök TÁÖ
2. sokszor, ülni TÁÖ
6. Ormán s TÁÖ
10. szerenád, TÁÖ
11. Ó örök TÁÖ
14. zene s TÁÖ
20. roskadok s TÁÖ

C. —

93. KASTÉLY ÉS TEMETŐ

A. A LG szövegét követjük. Korábbi megjelenéséről nem tudunk. Három kéziratát ismerjük. k_1: sárgás füzetlapra tintával írott töredékes kísérlet, az *Életem fölött* kéziratának hátlapján. Ascher Oszkár tulajdona. k_2: nyomdai kézirat, a Tóth-család birtokában. k_3: nyomdai kézirat a DTA birtokában. A vers valószínűleg 1915-ben, a szonettek megszaporodása idején keletkezett.

B. (A k_1-et eredeti állapotának megfelelően közöljük:)
A csend most oly [lidérces] ⟨nyomasztó⟩ [rest,] süket
[Borzongva sóhajtoznak] [⟨Sohajjal remeg⟩] ⟨S remegnek⟩
már a fák
[Homályos lett és mély a bús világ,]
Már sarkantyúzta fekete lovát
[A] [⟨S a⟩] ⟨A⟩ néma parkon át az est üget.

A néma parkon át az est üget,
[Megsarkantyúzza nagy, setét lovát,]
Setét lován a vak bozótba vág
[Setét]
Nagy, fekete lován ; a vak bozót
A bús, örök lovas, az átkozott
Királyfi
(Az utolsó három sort hosszában háromszor áthúzta a költő.)
A néma parkon át az est üget
a csend is
A park üres, [sötét] [a] rest, süket
[Csöndben] ⟨Mint ősi kastély⟩ bús, elátkozott,
Sötét fallá feszül a vak bozót,
S a réten át az est üget.
messze

A mély homályban az üres liget
Most [bús] ⟨vak⟩ tömbbé feszül, mint ősi vár[rom,]
És nagy sötét lován, a bús, sivár
Csöndben a várúr jő, az est üget.

[Most oly [bizarr (?)] ⟨komor⟩] ⟨Oly elhagyott mint vén,
komor⟩ [mint ősi vár-]romok,
[A karcsú fák közt mint [bús] ⟨tört⟩ oszlopok]
A tisztáson, a holdas udvaron
Között sötét lován az est üget. (sic)

1. bús üres liget: k_2 k_3 LG
3. rom k_2 k_3 LG
10. szálljon k_2 k_3 LG

C. L. még az *Ó, kék és zöld . . .* c. töredék jegyzetét.

94. AZ ESTI FELHŐK . . .

A. Töredék. A TÁÖ szövegét követjük, itt jelent meg először nyomtatásban. Sz. L. jegyzete a vershez: „Az előbbi kéziratlapon *(Életem fölött)*, verstörmelék. Az első sorban az esti jelző talán: *enyhe*. A harmadik sorban kiadásunk kipontozott helyén még e szavak: *Gázlángok bús gazával*. Ez az elkezdett mondat így csonkán még a töredékes versvázlatból is kiesik. A második strófához kétsoros variáns is van; az utolsó félig áthúzva." Keletkezési ideje bizonytalan, a LG versanyagához áll közel, talán 1915-ből való. (L. az *Életem fölött* jegyzetét.)

B. 9. szebbet TÁÖ
C. —

95. F. L. ÚRLEÁNY SÍRKÖVÉRE

A. A TÁÖ szövegét követjük, itt jelent meg először nyomtatásban. Sz. L. jegyzete a vershez: „1915-ből. Megjelent a Nyugat 1928. dec. 1. A kéziratok között két további variáns a disztichonhoz." Ezeket a jegyzetben közölt disztichonokat a főszövegben közöljük. Az említett kézirat elveszett.

B. 1. *még* lét viharáról Ny
viharáról TÁÖ
2. pihen s Ny TÁÖ
3. halálod Ny TÁÖ

C. *F. L.*: Fényes Lenke, a Bródy-család rokona.

96. Ó, MENNYI POMPA . . .

A. Töredék. Egy 1915-ös, a gyomai Kner-nyomdából való tárcanaptár 7. oldalán olvashatjuk ceruzával írott kéziratát (k). Ebben a naptárban van még a *Most messze zeng* c. töredéknek és az *Ó, forgó földünk* c. vers egy strófájának kézirata is. A naptár a Tóth-család birtokában. A címet az első sorból emeltük ki. Kötetben először: TÁÖ, 1962.

B. 1. Ó mennyi k
e [*dús*] ⟨vén⟩ világon k
2. és [*mind*] ⟨pazar és⟩ érthetetlen k
4. és ⟨drága⟩ tenger, k
5. ó, vágy k
6. [[*Merész*] ⟨*Végső*⟩ hid] ⟨Örök híd,⟩ s jaj k
7. [*Ő az*] ⟨Övék⟩ minden k
8. s [jajjom, egyre szebben] k

C. A sziciliána forma ez egyszer fordul elő Tóth Árpád költészetében. Rímképlete: abababab. A 8. sornak a kéziratban törölt részletét kivételesen felvettük a főszövegbe is.

97. SZÉDÜLET

A. A TÁÖ szövegét követjük, itt jelent meg először nyomtatásban. (Sz. L. a kötettel egy időben megjelentette: Ny 1934. II. 521. l.) Sz. L. jegyzete a vershez: „Szonett öt kéziratlapon, sok áthúzgált ötlet-forgáccsal. A költő a 7. és 8. sort nem tekintette végleges megoldásnak; a 7. sort áthúzta és félig kész új kísérletekkel pótolta. Más változatban véglegesnek látszhat a két sor megoldása; ott viszont csak félig van készen a szonett. Az említett variáns 7. és 8. sora:

Eremben lassulón ömölt a vér szét —
Kósza inger, nem tudtam, mit jelent"

Talán az 1915–16-ban nagy számmal szülemlő szonettek egyike.

B. 8. Felfogták még s TÁÖ
11. rám, — TÁÖ
12. reszket TÁÖ

C. A 14. sorhoz l. Babits: Beloved, o beloved 5—8. sorát.

98. „SZENT ŐRÜLETBEN . . ."

A. A TÁÖ szövegét követjük, itt jelent meg először nyomtatásban. Sz. L. jegyzete a vershez: „Kézirat, sok javítással." Tartalmi mozzanatok kivált a második versszakban valószínűsítik, hogy a költemény az első világháború idején keletkezett, hihetőleg 1915-ben, esetleg 1916-ban.

B. 21. Óh, TÁÖ

C. A cím idézet Shakespeare: Szentiványéji álom, V. 1.: „Szent őrületben a költő szeme Földről az égbe, égből földre villan . . ." (Arany J. ford.) — A 7—8. sorhoz: „Finoman hajlított halk rímek az övei . . . s horguk a mély fölött remeg, hogy kivonja onnan a rejtező gondolatokat . . . nemegyszer gondolatsugalmazó neki a rím, annak legalább képköntösét az segít olykor előteremteni . . ." (Horváth János: Rendszeres magyar verstan, 174. l.)

1916

99. Ó, TUDSZ-E SZÁLLANI . . .

A. Töredék. A TÁÖ szövegét követjük, itt jelent meg először nyomtatásban. Sz. L. jegyzete a vershez: „Két nagy kéziratlap a hagyatékban, sok variánssal és érthetetlen törmelékekkel. A hagyaték egyik legrosszabb kézirata, olvasása itt-ott kétes." Az említett kézirat elveszett. Tartalmi és formai mozzanatok azt gyaníttatják, hogy a vers 1915—16 táján keletkezett.

B. 1. Óh tudsz-e TÁÖ
16. Óh ne TÁÖ
22. Oh a TÁÖ
27. Óh befogad-e, TÁÖ

C. —

100. AZ ARANY PARK

A. A LG szövegét követjük. Korábban megjelent a Ny 1916. máj. 16-i (I. 601. l.) számában. Itt a vers címe *Szonett*. Két kézirata maradt fenn. Egy ceruzával írott, soktörléses *Az új tavaszra* c. vers nyomdai kéziratának hátlapján (leírását l. a B. pont alatt) (k_1) és egy nyomdai kézirat (k_2), amelynek eredeti címét *(Szonett)* törölte a költő, s efölé írta a végleges címet. Mindkettő a Tóth-család birtokában van.

B. A k_1 kuszasága lehetetlenné teszi a variációk sorszámkénti rögzítését. A papírlapot félbehajtva, a költő jobbra is, balra is egy-egy

változatát írta a szonettnek. A baloldali változat még kezdetleges formában mutatja a verset, a jobboldali már kialakultabb formában. Az utóbbinak a címe: *Szonett, úrnőmnek.* A baloldali próbálkozások kuszasága miatt a kéziratnak ezt a részét eredeti állapotához híven próbáljuk adni.

A [*csendes*] fákon a virágzás ⟨fájó⟩ kéje
Reszket végig *s hosszan* sohajtanak,
Zengő kocsin zenitre hajt a nap
S tüzet *terem* a bimbók (olvashatatlanul törölt szó következik) *enyhe* mélye
Rád gondolok, [ki] ⟨*most* aki⟩ vársz [*rám*] [*még*] remélve,
[*Zsenge*] [*korod nyiló* (??)] Ifjuságod fénylő fái alatt,
[*S aranyparkodban halkan* hajlanak]
[*Föléd a lombok titkokat zenélve.*]

S dús arany ágak *halkan* hajlanak
Föléd, titkot lehelve és zenélve.

Oh [*áldott légy te*] *meddig vársz még* [*áldott*] [*édes*] [drága] [*édes*] [*hű édes*]
[*Köszöntelek ma,*] [*zengő* (?)]
[*Oh áldott légy te szent park s édes*] úrnő (?)
[*Lásd*] [*Nézd*] *Lásd utamon* ⟨csak⟩ [*vad bozót és gond*] [*csak*] *gondtövis és* bú nő,
Mérgesbogyóju *fekete* ⟨*burján*, vad⟩ növény —

Elérlek-*e? már csüggedezve,*
[*Oh*] [*Oh*] [*Eljutok-e hozzád*] (olvashatatlan szó következik) [*sírva*] *kérdem,*
S te vársz [*a kertben, árván* (?)] *magányosan, híven, fehéren*
S az arany fák közt kialszik a fény.
S [*vársz*] *nem félsz-e, hogy ha megjövök leverten*
[*Lesz* (?) [*Könnyes csendes* (?) *mély sóhajtás*] [*borzong*] *reszket* át a kerten
Hű, [*z*]*Zokogó* [*szél*] [*borzong*]
S az aranyfák közt kialszik a fény (?)

(A továbbiakban a k_1 jelzés ennek a kéziratnak jobboldali, tisztább részét jelöli csupán.)

2. végig *s* mélyen	k_1		Ny	
3. [*S míg*] Már lángkocsin	k_1	k_2		
nap	k_1	k_2	Ny	LG
4. [üzet] S tüzet		k_2		
Tüzet [*terem*] [*sohajt*] *terem* a bimbók	k_1			
5. gondolok [*most a*]ki vársz ⟨még rám,⟩ remélve	k_1			
6. *Friss* ifjúságod [fénylő] *dús* fái alatt:	k_1			
7. *S az* arany	k_1			
hajlanak	k_1	k_2	Ny	LG

8. [*És*] S (olvashatatlan szó következik) szived reszket s [*engem vár*] zeng vágyaid (olvashatatlan szó) zenéje. k_1
szived reszket k_2 Ny LG
9. Oh várasz k_2 Ny LG
Oh meddig várasz még drágám, édes úrnő? k_1
10. *Lásd, utamon csak gondtövis meg* bú nő, k_1
De [*kertem rejtekén*] [arany] arany parkod k_2
11. bogyójú *burján,* vad növény — k_1
12. [*S nem*] *Nem félsz-e, hogy ha megjövök leverten,* k_1
13. [*Késő lesz már . . . ősz didereg*] Jajduló szél k_2
kertem k_1 k_2 Ny LG
14. S *az arany* fák k_1
S [*az arany*] az esti k_2

C. Hatvany Lajoshoz írott levélből: *(Svedlér, 1917. április* (sic) *11.) Öt éve tartozom házassággal valakinek, aki most 22 éves, míg jómagam 31 vagyok immár. Mindig jobb időket vártunk, egyre rosszabbak jöttek: bizonytalanságok és betegség ; rendes polgári módon el kell már intézni ezt a dolgot, nehogy valóra váljon az új kötetemben olvasható szonett: az Arany park* (sic) *című.*

101. Ó, ROMOK!

A. A LG szövegét követjük. Korábban megjelent a Ny 1916. máj. 16-i (I. 601. l.) számában. A versnek két nyomdai kézirata maradt fenn, egyik a Tóth-család (k_1), a másik a DTÁ (k_2) birtokában van.

B. (A címben:) Oh, Ny LG
1. márvány-romok Ny
2. Alusznak k_1 k_2 Ny LG
3. [*Alusznak*] [*S*] Ragyognak s [*álmuk*] fényük enyhe, szent derű, k_1
Ragyognak k_2 Ny LG
4. a [*finom*] szelíd homok, k_1
homok Ny
7. óh a nagyszerű k_1 Ny LG
8. elandalog: Ny
9. tengem Ny
10. menj, [*te rab*] [*bús*] ma légy turista, k_1
12. Légy már szegénykém enyhe, k_1 LG
tiszta, Ny
13. *Kacagva szállj* a bús k_1 k_2 Ny
vissza k_1

C. A tercinák rímképlete (aba bba) csak ez egyszer fordul elő Tóth Árpád kötetbe fölvett szonettjeiben. — Az 5—8. sorhoz l. a *Reggel* 15. sorát.

102. AZ UTCÁN MOST...

A. Töredék, illetve verskísérlet. A TÁÖ szövegét követjük, itt jelent meg először nyomtatásban. Sz. L. jegyzete a vershez: „Ugyanazon a lapon, amelyen a *Már éjfél...*" Valószínűleg 1916-ban keletkezett. (L. a *Már éjfél...* jegyzeteit.) Emellett szól az is, hogy a töredék erős képi rokonságot mutat *Az új tavaszra* utolsó soraival (l. ott a 41—50. sorokat).

B. 1. Az uccán most TÁÖ
2. égig s TÁÖ
3. világ TÁÖ
5. uccák TÁÖ
12. valaki TÁÖ
13. S dalol s TÁÖ

C. A töredék képanyagával vö. *A föld alatt* szövegét. — L. még az *Esti vízió* 8—18. sorát.

103. AZ ÚJ TAVASZRA

A. A LG szövegét követjük. Korábban megjelent a Ny 1916. május 16-i (I. 602. l.) számában. Két kéziratát ismerjük. k_1: nyomdai kézirat a Tóth-család birtokában. Valószínűleg korábbi kézirat: a kötet nyomdai kéziratának egyforma fehér füzetlapokra, kékes tintával írt szövegeitől eltér a kisebb formájú sárgás papírlap és a sötétebb tinta színe. Hátlapján találjuk *Az arany park* első kéziratát. k_2: ugyancsak nyomdai kézirat. A DTA tulajdona.

B. 2. ághegyen	k_1	k_2	Ny	LG
3. S most, lágyan, enyhe	k_1		Ny	
fújja	k_1	k_2	Ny	LG
6. igáját s	k_1	k_2	Ny	LG
barázda	k_1	k_2	Ny	LG
9. fájva,	k_1	k_2	Ny	LG
10. A vágy, a [*régi*] vágy,	k_1			
16. Sovárgás reszketőkék	k_1			
18. Vagy [*méla*?] lomha dudva	k_1			
tengve	k_1	k_2	Ny	LG
19. S [*majd*] már csak a [*végső*] vérző	k_1			
20. Komor [*asszonydísze lesz*] pompája				
lesz tiéd?	k_1			
21. tájon,			Ny	
22. bukott:			Ny	
23. fájón, —		k_2		LG
26. tisztás	k_1	k_2	Ny	LG
30. A Szerelem ⟨?⟩ [*volt? -vagy*] az				
Ifjuság?	k_1			
31. állok			Ny	
34. fenekén			Ny	

35. tört fény	k_1	k_2	Ny	LG
39. átfon s	k_1	k_2	Ny	LG
40. A [*renyhe*] bú, a [*méla*] renyhe szörnyeteg.	k_1			
A bú, a *méla*			Ny	
41. Oh,	k_1	k_2	Ny	LG
45. Oh,	k_1	k_2	Ny	LG
50. Mig [*földi*] lázat [*s*] és bút ⟨el⟩felejtek én . . .	k_1			

C. Feltűnik az első strófában a még Tóth Árpádnál is szokatlanul dús alliteráció, majd a versnek két szótaggal váratlanul megnövekedett zárósora. — L. még *Az arany park, Az utcán most* jegyzetét, valamint Gáldi László: „Egy kiállítás képei." Magyar Nyelvőr, 1961. 319–326 l.

104. RÍMES, FURCSA JÁTÉK

A. A LG szövegét követjük. Korábban megjelent a Ny 1916. máj. 16-i számában (I. 603. l.). A versnek három kéziratát ismerjük. Egy sárgás papírlapokra, ceruzával írt soktörléses (k_1) és egy nyomdai kézirat (k_2) a Tóth-család birtokában van. Egy másik, ez utóbbival egyező, ugyancsak nyomdai kéziratot (k_3) a DTÁ őriz.

B. (A ceruzával írott kézirat (k_1) csonka. Az első két szakasz variánsait az utolsó versszak variánsaival találjuk egy lapon, a második, harmadik kéziratlapon pedig csak a 24. sor utáni változatokat találjuk. Címe nincs, kuszasága miatt megpróbáljuk eredeti állapotának megfelelően közölni.)

[*Így, feledjük* [*a*] [*e percet,*] *estet,*] *bút már,*
Mely [*csendes bús, kis létünk rálehelt szívünkre,*]
életünk befújta már (?)
Mint [*fáradt*] [*csendes*] *édes* őszi rózsa
Szirmá[*ra*]⟨t az⟩ őszi rozsda

[*Mosolyogj rám szelíden,*]
Így, [*édesem, nevess ma,*] (?) [*nyiljon*] *kacagj*
Min ü (sic)
[*A búnak*] [*finom árnya*]
Mint [*édes*] *lankadt* őszi rózsa
Szirmán [*halk*] [*bús*] őszi rozsda.

Így, hallgasd, [*mosolyogva*] *elmerengve*
[*Ne fájjon bánatom ma,*]
S a (?) *fáradt,* [*ájult*] *tompa csendbe*
Mint (utána olvashatatlan szó) őszi rozsda
Ájul a szó

(Idáig valamennyi versszakot ceruzával függőlegesen is áthúzta a költő.)

[*Így*] Ringass; árva [*költőt*] az árvát.

Csönd. Ajkaim lezárvák. (A két sort nyíllal felcserélte T. Á.)
(Egy olvashatatlanul törölt sor köré írva:)
[*Sírj édes,*] [*Sirass meg*] Igy, sírj csak, rámhajolva,
[*Jó volna a halál ma.*]
Meghalni volna jó ma . . . (A versszak mellett *13.* szám, nyilván ekkor határozta el T. Á., hogy zárószakasznak használja fel.)
Vagy [*múzeumba*] *antik tájra mennénk*
[*Vagy nézni naplementét*]
[*Athénben, úri*] *Két kedves úri vendég,*
Nézni
[*Márvány* [istennők] *Vénuszok* keblét.]
(A versszak függőlegesen is át van húzva.)
Vagy tán az volna szebb lét,
[Nézni] Nézni [*Vénuszok*] ⟨istennők⟩ keblét
[*Hűs*] Antik *csarnokok* árnyán,
Hol áll sok szelíd márvány (A két sort a költő felcserélte.)

[*Vagy*] [⟨*Tán*⟩ *tengeren lebegve*]
[*Nézni esti egekre,*]
[Csodálni naplementét]
Vagy [*Alpesekre,*] ⟨*svájci csúcsra*⟩ *mennénk*
Csodálni naplementét?
[*Vagy* [*lágy habok*] *tengeren*]
[*Vagy* [*bús banánu Délnek*] [*merre*] *hol* bánános Dél szebb,]
[*Ringatna*] Vagy vinne halk fedélzet[?]
Hol a bánános [Dél] ⟨*tél*⟩ szebb?

Ó mind e rím [*de*] ⟨mi⟩ kába
Ó mind e [*kín*] ⟨vágy⟩ hiába,
[*S a szívverésnek gyorsa . . .*]
Nekünk, két árva rabnak,
Csak sóhajok maradnak.

[[*De*] *Sorsom bárhogy feszítsem,*]
[*Feltépjem bár a szívem,*]
[*Bárhogy*]
De [hallgasd] [*vedd ma*] [*ezt a*] ⟨hallgasd most e⟩ verset
[*Idd E méz-s méreg kevercset*]
[*Zsongítni idd* [*füledbe*] *szivedbe*]
E [*játékkal*] [*vad*] ⟨torz kedvvel⟩ kevertet
[Zsongítson furcsa, *fájó*]
Zsongítson furcsa hangja
Mint [*méla barna*] [*hegedüsök*] füstös képü banda.

[*Dirigálom bús*]
[*Itt egyik rím a*]
[*Mint han*] (sic) [*Én húzom, árva primás*]
[*Bús*] Száz Hangszer [*ez,*] minden rím más,
Vén bánatom a prímás
[*Itt flóták* soka rí ma,]

[Flóta *meg*] okarína,
[*Hegedű s*]
Itt flóta,
[S] Hegedük soka rí ma.

[Izzék] *Izzon* a dal duhajjá,
Csattanjon vad csuhajjá,
[*S bágyadjon el*] Majd *halkuljon* sohajtón, —
Fejem öledbe hajtom.

A tájon őszi rozsda
[*Újul*] *Hervad az őszi rózsa,*
Simítsa
Meghalni
Fejem öledbe *téve.*

Csitulj [*el*] *már kósza játék,*
Enyhülj fájó halánték,
Hegedj már szívbe tört seb,
[*Ragyogj,*] *Buggyanj ki árva könnycsepp.*
[*Igy, [árva pár, mulassuk magunkat,] hogyha már*] *A lét már fáj s untat*
[*A*] *Igy múlassuk magunkat,*
[Mint *a*] Mint *fáradt* őszi rózsa
Szirmán az őszi rozsda.

(Az utolsó tizenkét sort függőlegesen át meg áthúzta a költő.)

2. rímes furcsa	k_2		
3. oh, zokog, bár negédes, —	k_2		LG
4. szivedbe édes!	k_2		LG
5. [*Oh,*] Mert csupa	k_2		
6. verset		Ny	
7. Mint [*finom,*] halvány őszi	k_2		
9. Szirmát [*bús,*] [*halk*] az őszi	k_2		
11. tenéked		Ny	
12. ily [*gyarló,*] [*bizarr,*] [*fájó,*] borús zenéket.	k_2		
13. [*Jobb*] Szebb volna	k_2		
16. pejló.	k_2	Ny	
19. Elnézni:		Ny	
[*hová*] merre foszlott	k_2		
20. [*telegráf*] táviró-oszlop?	k_2		
22. [*Fúni vadászat*] Hallani hallali kürtjét,	k_2		
24. *finom* pirossa.	k_2	Ny	
27. Hol [*áll sok szelíd márvány*] antik ívek árnyán	k_2		
28. [*Antik csarnokok árnyán*] Mereng sok [*szelíd*] régi márvány.	k_2		
szelíd márvány		Ny	
29. Vagy [*svájci* [*tájra*] *csúcsra mennénk*] Svájcban lenni vendég,	k_2		
vendég,		Ny	
30. naplementét, —	k_2	Ny	

31. fedélzet	k_2	Ny	
32. [dél] ⟨*tél*⟩ szebb[?]	k_2		
33. [*be*] mi kába,	k_2		
Oh mind			LG
34. Oh mind			LG
36. maradnak.	k_2	Ny	
44. [*Vén*] S vén	k_2		
45. [*Izzon*] Izzék a dal	k_2		
47. Majd [*halkuljon*] haljon el	k_2		
sohajtón, —	k_2	Ny	

C. L. Babits bírálatát (Ny 1917. ápr. 16.) és K. L. 229—231. l. — Megjelent még 1922-ben Gragger Róbert: Anthologia Hungarica (Bibliotheca Mundi, Lipcse) c. magyar nyelvű kötetben. — Babits Mihály ismertetéséből (Anthologia. Ny 1923. I. k. 397. l.): „... e nagy tévedésekhez sorakozik, hogy Tóth Árpád csak egy verssel szerepel, mely bármilyen szép magában, nem reprezentálhatja ezt a nagy és gáncstalan költőt. A *Meddő órán*, a *Lámpafény*, az *Éjféli eső*, a *Rekettyebokorhoz szóló elégia* nélkül minden magyar anthológia hiányos lesz ..." — Szlovák nyelvű fordítása megjelent a Večerná Blýskavica c. kötetben (Slovenský Spisovatel', Bratislava 1957. 302—304 l.) Ford. Valentín Beniak. Címe: *Podivna hra rýmov*. — L. még az *Álarcosan* jegyzetét.

105. OKTÓBER

A. A LG szövegét követjük. Korábban megjelent a Ny 1916. okt. 16-i (II. 526. l.) számában. A LG nyomdai kéziratkötegéből — mely a Tóth-család birtokában van — hiányzik a vers kézirata. Egy nyomdai kéziratot a DTÁ őriz, ez a LG szövegével egyezik (k).

B. 1. merev	k	Ny	LG
2. cirpelés			LG
6. üres, —	k	Ny	LG
10. Oh,	k	Ny	LG
lihegett	k	Ny	LG
19. hullt s	k	Ny	LG
28. Oh,	k	Ny	LG
33. Oh,	k	Ny	LG
37. lázak	k	Ny	LG
40. Bölcseség? —	k	Ny	LG
52. mögött.		Ny	

C. Az *Ősz, ősi isten* c. verstervnek érintkezései vannak az *Október* 17—21. soraival. (L. a töredék jegyzetét.) Tóth Árpád Bródy Pálhoz írt *(Tátraháza, 1916. okt. 28. szombat)* leveléből idézünk a 41—44. sorokhoz: — *gratuláló soraidat meghatva köszönöm, nagyon szép és derék dolog, hogy ama versezetnek sikere volt, — ha ilyesmit hall az ember, (hiába, gyarlók vogmuc) szívesebben szánja rá magát arra, hogy kedvelt, de nem egészen helyes lustaságát félbeszakítsa egy-két strófa erejéig. A verset különben magam is sikerültebb vacakjaim közé számítom, s*

örülök, hogy „gepszij"-részét külön megemlítetted. Tényleg egy esti mászkáláson, egy lezuhogó víztömeg látásánál jutott eszembe, s nagyon örültem a hasonlatomnak. Az egyetlen befejezett Tóth Árpád-vers, amely az ababcddc rímképletet következetesen végigviszi. (L. a töredékek között: *Ó, fontaine lumineuse!*) — A LG első kötettervében nem szerepel a vers.

106. SZAVAK SZOBRÁSZA, ÉN . . .

A. Töredék. A TÁÖ szövegét követjük, itt jelent meg először nyomtatásban. (Sz. L. a kötet megjelenésével egyidőben kiadta a Ny-ban is. 1934. II. 520. l.) Sz. L. jegyzete a vershez: „Tisztázott ceruzakézirat, vége hiányzik. Nyilván az *‚Elégia egy elesett ifjú emlékére'* változata." Az *Elégia* a Ny 1916. dec. 1-i számában jelent meg, tehát a töredék ez időpont előtt keletkezhetett.

B. 9. Ó légy — TÁÖ
10. folyammá — TÁÖ
15. Riadt, ember-szivét, — TÁÖ

C. L. az *Elégia egy elesett ifjú emlékére* jegyzetét.

107. ELÉGIA EGY ELESETT IFJÚ EMLÉKÉRE

A. A LG szövegét követjük. Korábban megjelent a Ny 1916. dec. 1-i (II. 733. l.) számában. Három kézirata maradt a versnek. Egy töredékes, a New York kávéház levélpapírján lila tintával írott (k_1) s egy nyomdai kézirat a Tóth-család (k_2) s ugyancsak egy nyomdai kézirat a DTÁ birtokában (k_3).

B. 1. Oh, búsan — Ny LG
csurran s — k_1 k_2 k_3 Ny LG
2. aranyja ma — k_1
3. [[A] *S a bágyadt*] A lomha szél — k_1
szállong — k_1 k_2 k_3 Ny LG
6. régi [*időkre s halk*] napokra most, — k_1
most — k_2 k_3 Ny LG
7. [*Édes*] S édes — k_1
8. cúkorozzák. — k_1 k_2
9. *Lelkünk halottit hívja* [*akadt*]
[*ma halk*] [*szelíd*] *borús szavunk*, —
(fölé írva a végleges sor is) — k_1
10. [*S az ákácos sok fája remegve súg*] — k_1
11. [*S fehér*] *Fehér kántusban* [*ó*]
⟨*halk*⟩ *kisértet* — k_1
12. *Leng ki szelíden a néma tájra.* — k_1
(alatta ugyanennek a szakasznak véglegesebb sorai:)
Jó *nézni ák* (sic)
Jó *nézni most, mint*
[*S nézzük*] ⟨Nézvén:⟩ a vén kert borzadozó, komor
Ákáci közt, fehér [*kántusban*] lepelben
Leng-e kisértet a néma [*tájra?*] útra?

13. *Isméred-é őt,* Emlékszel-é rá, k_1
15. *S ha éjjenten került az álom* k_1
16. *Furcsa zörejben üzent-e néked*

(A k_1-ben a vers itt két teljesen új szakasszal folytatódik, a végleges szöveg további sorai hiányzanak.)

Lásd, hozzám [eljő,] gyakran látogat, és megül
Az ágyam szélén s kérdezi : tudsz-e még
Setét hajamról s bús szavamról,
Édesedik-e még szíved hozzám.

Mondd, mit feleljek : ballag a csillag is
A víz is elfoly, s vándora télidők
Sok bús havának, gyenge ember,
Tudhatom-é ama múltak sokját?

És mondom néki : vidd el a szívemet

22. alakját;		k_2			
29. isten,		k_2		Ny	
33. majd	k_1	k_2	k_3	Ny	LG
34. benyúl	k_1	k_2	k_3	Ny	LG
35. bronzát	k_1	k_2	k_3	Ny	LG
36. galambraj		k_2			
37. szivünk	k_1	k_2	k_3	Ny	LG
38. szemünk,		k_2			
39. horizontot, —	k_1	k_2	k_3	Ny	LG

C. A Ny szerkesztőségének leveléből (1916. nov. 16): „Osvát úr üzeni: úgy fordításai, mint eredeti versei gyönyörűek. Különösen tetszettek az *Elégia* s az *Esdeklés* címűek." A 17—24. sorokhoz lásd: *Szavak szobrásza, én . . .* 13—16. sorát. Ez utóbbi töredék ennek a versnek nibelungizált alexandrinusokban készült változata. Az alkaiosi forma szigorúbban felfogott képletétől a vers többször eltér, így például az 1., 3., 4., 34. sorban. (L. Babits bírálatát Ny 1917. ápr. 16.) L. még a *Szent nyomorék, riadj !* c. vers jegyzetét. — A LG első kötettervében a vers nem szerepel.

108. MÁR ÉJFÉL . . .

A. Töredék, illetve versterv. A TÁÖ szövegét követjük, itt jelent meg először nyomtatásban. Sz. L. jegyzete a vershez: „Régi, tintával írt, valószínűleg már tisztázott sorok egy ívlapon, alatta „*Az uccán most . . .*" c. darab. Valószínűleg prózai rögzítése egy hangulatnak." A töredék 11—13. sorához l. az *Esdeklés* c. vers 7—9. sorát. A sorok képi hasonlósága valószínűvé teszi, hogy a töredék az *Esdeklés* előtt keletkezett, mely a Ny 1916. dec. 1-i számában jelent meg.

B. 5. ölöm és TÁÖ
8. fejem és TÁÖ

C. A 2—4. sorokhoz l. az *Áldott nyári délután* 41—48. sorát.

109. OLY MEGHATOTT . . .

A. Töredék. Kézirata a Tóth-család birtokában van. Sárgás füzetlapra ceruzával írott, soktörléses, címtelen verskísérlet. Egyes képekből és a kézirat külsőségeiből gyaníthatóan 1916 előtt keletkezhetett. (Vö. az *Esdeklés* 12—15. soraival.) A címet az első sorból emeltük ki. Kötetben először: TÁÖ, 1962.

B. (A kéziratot eredeti állapotának megfelelően próbáljuk közölni.)

Oly meghatott[*an s zengő*] ⟨és csöndes⟩ áhitattal
[*Járúlnak*] ⟨Vonúlnak⟩ most [*e*] bús [*szavak*] ⟨vágyaim⟩ elébed.
Mint búcsújáró[k népe *zengi* halkal] [⟨nép⟩] ⟨járul halkal⟩ [*bandukol*] [*lépte dobban*]
[*A himnuszt s nézi*]
Imádni [*halk himnusszal*] [⟨*régi*⟩] [⟨ős⟩] ⟨csodatévő ⟨régi⟩ képet⟩
[*Óh lassú léptű,* [*bús szegény*] ⟨*tétova*⟩ *szavak,*]
Zsúfolt fáradt nép, enyhületre mennek,
[*Van köztük béna, veszketeg,* ⟨*együgyü*⟩]
[*S térdre rogynak ha*]
Bús ajkukon nagyon csendes szavak
[*Zsúfolt*] [*Fáradt nép,*]
Árván [*és tép*] s tépetten térdeidhez mennek,
Van köztük vérző, lázas, béna, vak,
[*Ha*] S letérdelnek . . .
Ha egy-egy rím áhítatos csengője csenget.

C. —

110. ESDEKLÉS

A. A LG szövegét követjük. Korábban megjelent a Ny 1916. dec. 1-i (II. 737. l.) számában. Egy-egy nyomdai kéziratot őriz a Tóth-család (k_1) és a DTÁ (k_2). A k_1 törölt eredetibb címet is mutat: *A Reménységhez.*

B. 1. esdekellek	k_1	k_2	Ny	LG
3. mellett				LG
4. [*Halovány és szelíd*] Oh Reménység!	k_1			
Oh Reménység!				LG
6. [*kegyelmesnek*] kegyesnek, halknak	k_1			
halknak		k_2	Ny	LG
7. [*és*] (?) s fáradt	k_1			
8. [*Égig*] Föl [*az e*] egekbe emel, hogy nékem [*is légyen*] [*az égben valakim,*]	k_1			
9. [*Valakim*] Is legyen valakim [*odafent*] az égben,	k_1			
égben		k_2	Ny	LG
12. Hallod? hozzád			Ny	
15. bölcsejét	k_1	k_2	Ny	LG

16—17. (A k_1-ben eredetileg egy sorban, a költő később választotta ketté)
16. könnyezésig Ny
17. feléd k_1 k_2 Ny LG
18. [*Míg szép*] (?) S finom ujjuk alatt
[*halk*] a hárfa zsong — k_1
20. Oh ⟨tudod-e?⟩ bús tűz k_1
Oh tudod-e? LG
24. *O* S jaj, jaj, k_1
25. [*S jaj, már az önmagam*] Már a magam
bús k_1
26. *magános* és k_1
27. A Végtelenség k_1 k_2 Ny
28. látogat k_1 k_2 Ny LG
29. [*És fanyar iszap*] S [*növelnék*] ⟨fakasztanék⟩ a fanyar iszapon k_1
30. [*Növelnék*] [*Sarjasztanék édes*] Édes k_1
virágokat, — k_1 LG
virágokat — k_2 Ny
32. [*S jaj, jaj a*] A part már [*omlik*]
remeg és k_1
33. lélek[-*nyíl*] szárnyaló, k_1
37. [*Bús nyíl*] Nyíl, kire [*az élet*] a lét bús k_1
40. [*S*] De jaj, jaj k_1
41. [*S jaj,*] Már visszahull k_1
nyíl és k_1 k_2 Ny LG
45. szív, — k_1 k_2 LG
szív — Ny
48. sóhaj, — k_2 LG
sóhaj — k_1 Ny
49. Oh jaj! k_1
50. költő s k_1 k_2 Ny LG
51. Szelíd Remény, k_1
52. bár, oh hajolj k_1 k_2
óh hajolj LG

C. L. az *Elégia egy elesett ifjúhoz*, *Már éjfél...*, *Oly meghatott...* c. versek jegyzetét. A 7—11. sorhoz l. *Már éjfél...* 11—13. sorát, a 12—14. sorhoz l. Babits bírálatát (Ny 1917. ápr. 16.) és K. L. 229—231. l. — A LG első kötettervében nem szerepel a vers.

III. BÚS SÓHAJTÁS

A. A LG szövegét követjük. Korábban megjelent a Ny 1916. dec. 1-i (II. 734. l.) számában. Egy ceruzával írott nyomdai kéziratot őriz a Tóth-család (k).

B. 1. A messzi drága k Ny
4. Óh messzi k LG
5. Óh messzi k LG
10. árva, kis táj, k

C. Bródy Pálhoz írt levélből: (*Tátraháza, 1916. nov. 15. szerda*) *A Nyugatnak a sürgönyben kért figyelőn kívül hét azaz 7 db eredeti verset küldtem tegnapelőtt. Persze az új számban már nem jöhetnek.* E hét vers között a következő Ny-számban megjelenő versek szerepelhettek, tehát a *Bús sóhajtás, A fa, A kút, A Merengéshez,* a *Durúzsoló tűznél,* talán az *Elégia egy elesett ifjú emlékére* és az *Esdeklés* is. — A vers strófaszerkezete ez egyszer fordul elő Tóth Árpádnál. A LG első kötettervében nem szerepel a vers. — Francia nyelvű fordítása megjelent: Les Cahiers de la Saison: Terre Hongroise. Editions de la Baconnière, (Boudry 1948. 16. l.) Ford. Montarier-Meisterova. Címe: *Affliction.* L. *A Merengéshez* c. vers jegyzeteinél az 1916. nov. 9. keltezésű Bródy-levelet.

112. A FA

A. A LG szövegét követjük. Korábban megjelent a Ny 1916. dec. 1-i számában (II. 735. l.), később pedig Az Est Hármaskönyve 1924. évi kötetében. Két kézirata maradt fenn, egy a Tóth-család birtokában (k_1), egy a DTÁ-ban (k_2).

B.	1. Oh nézd	k_1	k_2	Ny	
	3. Oh lehet-e,	k_1	k_2	Ny	
	7. Virága [*lefoszlott, elhullott*] nincs már, sem gyümölcse,	k_1			
	8. [*S ő*] [*És*] Ő mégis áll [*rezignált esti*] [*szelíd és méla*] az alkony [*méla*] bölcs⟨e,⟩	k_1			
	9. estelen,	k_1			
	10. elmerül	k_1	k_2	Ny	LG

C. A 7—8. sorokhoz l. Babits bírálatát (Ny 1917. ápr. 16.) és K. L. 229—231. l. — Mikes Lajoshoz írt levélben *(Ótátrafüred, 1923. XI. 7.)* jelzi Tóth Árpád, hogy verseket küld Az Est Hármaskönyve számára. Címeket nem jelöl, valószínűleg *A fa* is köztük volt, mert az 1924-es Hármaskönyvben ez a Tóth Árpád-vers jelent meg. — Román nyelvű fordítása: Culegere din lirica maghiară c. kötetben. (Bucureşti 1947. 85. l.) Ford. Emil Giurgiuca. Címe: *Copacul.* Szlovák nyelvű fordítása a Večerná Blýskavica c. kötetben (Bratislava 1957. 306. l.). Ford. Valentín Beniak. Címe: *Strom.* — Megzenésítette Kistétényi Melinda 1954-ben (én. zg.). A kiadatlan kézirat a szerző tulajdonában. — A LG első kötettervében a vers nem szerepel. — L. még a *Bús sóhajtás* jegyzetét.

113. A KÚT

A. A LG szövegét követjük. Korábban a Ny 1916. dec. 1-i (II. 735. l.) számában jelent meg. Két kézirata maradt fenn, egyik a Tóth-család (k_1), másik a DTÁ birtokában (k_2).

B.	1. Oh hogy		k_2	Ny
	3. csendbe.	k_1		
	5. süppedt.			

7. lánca s zizzen — k_1 k_2 Ny LG
8. (a definitív sor áthúzva s megismételve) — k_1
12. hosszan. — k_1

(A k_1-ben a 13—21. sorig két változatot írt egymás mellé a költő, az elsőt ceruzával áthúzta. Mindkét változatot közöljük eredeti állapotuknak megfelelően:)

Mereven moccan
És felborulva
Mint úszó hulla
Bús, sárga arca,
A hűvös holdkép, —
Oh, éppen olykép,
Mint éji, titkos
Szegény öngyilkos
Bús, sárga arca.

Mereven moccan
A hűvös holdkép,
[*És felborulva*] Oh éppen olyképp,
Úgy felborulva
Mint úszó hulla
Bús, sárga arca,
[*Oh, éppen olyképp,*]
Mint éji titkos
Szegény öngyilkos
Bús, sárga arca.

15. Oh éppen — k_2 Ny
22. Oh hogy — k_2 Ny

C. A versforma — harmadfél jambusból álló, majd magyarosba átjátszható sorok (az 5. és 11. sor adonisivá lazult), egy eltérést leszámítva párrímmel — ez egyszer fordul elő Tóth Árpádnál. L. még az *Őszi beszélgetés* és a *Bús sóhajtás* jegyzetét. A LG első kötettervében nem szerepel a vers. — Svéd nyelvű fordítása az Ungersk Dikt c. kötetben (Stockholm 1944. 145. l.). Ford. Pándy Kálmán és Hans Eric Stenborg. Címe: *Den gamla brunnen.* — Szlovák nyelvű fordítása a Večerná Blýskavica c. kötetben (Bratislava 1957. 305. l.). Ford. Valentín Beniak. Címe: *Studňa.*

114. A MERENGÉSHEZ

A. A LG szövegét követjük. Korábban megjelent a Ny 1916. dec. 1-i (II. 736. l.) számában. Egy nyomdai kéziratot a Tóth-család (k_1), egy másikat a DTÁ őriz (k_2).

B. 1. oh merengés — k_1 k_2 Ny LG
5. oh merengés — k_1 k_2 Ny LG
8. Oh mért — LG
9. oh fények — k_1

11. tengerének —	k_1		Ny	
tengerének, —		k_2		LG
12. szerencse	k_1	k_2	Ny	LG
14. zenélnek.	k_1		Ny	

C. Bródy Pálhoz írott levélből: 1. *(Tátraháza, 1916. nov. 9. csütörtök.) Egy eredeti szonettet is írtam, még nem küldtem el, mert egyebeket is szándékszom eredetizni, — az említett szonettet legsikerültebb bőgve fakadásai közé számítja lelkem, . . .* Az 1916. nov. 15-i, Bródy Pálhoz írott levélben említett hét vers közül vagy *A Merengéshez*, vagy a *Durúzsoló tűznél* c. szonettre vonatkozhat a megjegyzés. — A tercinák rímképlete (aba baa) csupán kétszer fordul elő a Tóth-kötetekben. A négysorosok rímeinek a tercinákban való folytatásáról l. Babits bírálatát (Ny 1917. ápr. 16. sz.) és K. L. 233. l. — A LG első kötettervében nem szerepel. L. még a *Bús sóhajtás* jegyzetét.

115. KITÁROM ABLAKOM . . .

A. Töredék. A TÁÖ szövegét követjük, ahol azonban a *Jó volna szépen* kezdetű töredékkel egyben van közölve. Ez a négy sor tartalmilag és formailag is idegen az utána következő szövegrésztől. (Az 1958-as kiadás már szétválasztotta a két szöveget.) A *Kitárom ablakom* szavakkal kezdődő strófakísérletek kétségtelenül egy befejezetlen szonettről tanúskodnak. Első négy sorához l. a *Durúzsoló tűznél* (megjelent: Ny 1916. dec. 1.) 9—11. sorát; az erős képi rokonság valószínűvé teszi, hogy a töredék 1916. dec. előtt keletkezett. Sz. L. jegyzete: „Régi ceruzakézirat. A szonett utolsó tercinája törölve. Más befejezés szándékára mutat egy áthúzatlan külön sor: . . . *Kiket csak a sors vasvesszeje ver.*" — Gyanú merülhet fel, hogy a két tercina egy szonett zárórésze, amely sem formailag, sem tartalmilag nem egyeztethető össze az előző négy sorral. (L. Somlyó György: Tóth Árpád egy soráról. Irodalomtörténet, 1962. 2. sz. 312. l.)

B. 5. így, — TÁÖ

C. —

116. DURÚZSOLÓ TŰZNÉL

A. A LG szövegét követjük. Korábban megjelent a Ny 1916. dec. 1-i (II. 736. l.) számában. Egy-egy nyomdai kéziratot őriz a Tóth-család (k_1) és a DTÁ (k_2). A k_1 eredetibb, de már törölt címe: *Késő őszi estén.*

B. 2. csak s	k_1	k_2	Ny	LG
4. rombol.	k_1		Ny	
5. *gyerek*koromból,			Ny	
8. koromból.	k_1		Ny	
9. künn *a halvány, alvó* dombról	k_1	k_2	Ny	
dombról	k_1	k_2	Ny	LG

10. sokadalmon,	k_1			
11. ballon.	k_1			
12. Nézem s	k_1	k_2	Ny	LG
14. szivemben és	k_1	k_2	Ny	LG
dorombol?	k_1		Ny	

C. A 9—11. sorhoz l. a *Kitárom ablakom . . .* c. töredék 1—4. sorát. A tercinák rímképlete (acc cca) csak ez egyszer fordul elő a Tóth-kötetek szonettjeiben. — Olasz nyelvű fordítása megjelent: Corvina rassegna italo—ungherese di lettere. (Roma 1940. 57. l.) A fordító neve nélkül. Címe: *Dinanzi al fuoco ;* a Lirici Ungheresi c. kötetben is (Vallechi, Firenze 1951. 230. l.). Ford. Folco Tempesti. Címe: *Dinanzi al fuoco.* — A LG első kötettervében nem szerepel. — L. még a *Bús sóhajtás* és *A Merengéshez* c. versek jegyzetét. — A vers első sorához l. Baudelaire: *Moesta et errabunda* c. versének 27. sorát Tóth Árpád fordításában.

117. ÓDA AZ IFJÚ CAESARHOZ

A. A LG szövegét követjük. Korábban megjelent a Ny 1916. dec. 16-i (II. 811. l.) számában. Két teljes kéziratot ismerünk — egyik a Tóth-család (k_1), másik a DTÁ (k_2) — és egy töredéket, ugyancsak a Tóth-család birtokában.

B. (A töredék a vers 9—16. sorának változata. A kézirat ceruzával írott, kuszasága miatt eredeti állapotának megfelelően közöljük.)

[*S a fák közt*] [*Fák lombjai közt*] *Mert* a lombokon át
[*Távolról, feketén*] [*a tüzes*] [*vas*] tűzszinü láthatár
[Küld *hörgő zajokat,*] *s hörd* (sic)
[*S távol zaj*] [*hördül a tompa csend*]
Küldi [*komor*] *za* (sic)
mindegyre setét rémzajokat, [*dühödt*] rekedt
Kürt[*ök hördül*] *ordít* s a dühödt dob levegőt repeszt
Ám ezer ifjú örökre néma
[*S jaj, a harcos*] *hörög*
[*S az elesett*]
[*S teljes éjjel*] *a sebesült*
[*S leg*[*szörnyűbb*] *zengőbb*] *túlzeng* ama néma jaj,

(E kézirattöredék hátlapján olvasható az *Ez itten a mókus nyoma* kezdetű versnek ugyancsak ceruzaírásos kézirata.)

(A k_1 címvariánsai: Köszöntő óda az ifju Caesarhoz. *Üdvözlő (ünneplő?) óda az ifjú királyhoz.)*

1. [*Károly ! ifjú király ! drága*] Caesar !				
üdv neked,	k_1			
oh ifjú	k_1	k_2	Ny	LG
2. Gyűrűs[, *lágy*] ⟨úr⟩ kezed ím	k_1			

3. [*drága*] ⟨ősi⟩ kocsink	k_1			
előtt,	k_1		Ny	
4. nagy fekete	k_1	k_2	Ny	LG
5. fogat,	k_1			
6. cyprusa s	k_1	k_2	Ny	LG
7. elborul	k_1	k_2	Ny	LG
11. kurrog s	k_1	k_2	Ny	LG
12. n é m a *zaj*,	k_1		Ny	
13. felbozsog és	k_1	k_2	Ny	LG
14. megtelik és	k_1	k_2	Ny	LG
17. is oh drága	k_1	k_2	Ny	LG
20. vág	k_1		Ny	
21. vánkosa		k_2		LG
23. [*Áldott*] Bíbor kelte ragyog rája szelíd				
tüzet, —	k_1			
24. [*Néz rád*] Rád néz [*könnybeborult*]				
fényre sovár szemünk!	k_1			
25. [*Néz rád*] Rád néz és	k_1			
Rád néz és		k_2	Ny	LG
a *remény*	k_1		Ny	
Remény		k_2		LG
27. Kürtöt, új örömöt, zengni szorítana,	k_1		Ny	
29. Oh bár	k_1	k_2	Ny	
Oh, bár				LG
31. kalász s	k_1	k_2	Ny	LG
szív,	k_1			
szív;			Ny	
32. Oh már,	k_1	k_2	Ny	LG
34. bús vér[*nyomos*]diszü mellvasát	k_1			
mellvasát		k_2	Ny	LG

(A 36. sor *Békét* szavát sem a Ny, sem a kéziratok nem emelik ki).

C. Az asklepiadesi formájú vers IV. Károly koronázási ünnepélyére készült. Politikai értékeléséhez l. Vörös Ujság, 1919. ápr. 11.: Vigyázat! és Gábor Andor 1938-as vonatkozó cikkét, idézve *Az új Isten* c. versnél, 428—29. l. — Osvát Ernőhöz írott levélből: *(Tátraháza, 1916. dec. 2.) Kedves jó Szerkesztő Úr, — mellékelek egy ódát az uj királyhoz, lehetőleg a következő számba. Nem tudom mennyire fog Önnek tetszeni, én legsikerültebb verseim közül valónak érzem. Irása közben nagy örömmel fedeztem fel magamban a lendület és az erő némi jelentkezését. Igen boldog volnék, ha Ön is meg lenne elégedve ezzel a verssel. Korrektúrát magam szeretnék csinálni, mert jó volna, ha véletlenül se esnék hiba az asklepiádesi metrumon.* — Bródy Pálhoz írott levélből: *(Debrecen, 1916. dec. 27. szerda) Ódámra vonatkozó dicséretednek szívből örülök.* A levél keltezéséből ítélve, a mondat nyilván az „ifjú Caesar"-hoz írott ódára vonatkozik. — A vers a LG első kötettervében nem szerepelt. — L. még a *Bús sóhajtás* c. vers jegyzetét.

118. REZIGNÁCIÓ

A. A LG szövegét követjük. Korábban megjelent a Ny 1917. jan. 16-i (I. 178. l.) számában. Egy-egy nyomdai kéziratot őriz a Tóth-család (k_1) és a DTÁ (k_2).

B. 2. elveszett; k_1
3. [*Hajt*] Mert aranyfonálod, [amely]
mely szerint k_1
4. Járj, elejt[*ett*]é [*már*] csügge[*dt*]teg
kezed[!] k_1
kezed k_1 k_2 Ny LG
5. [*Pályád ím*] S [*tévedt*] immár pályád k_1
9. [*hazug*] remek ivet, k_1
10. Boldog [*útat*] hídat k_1
13. Oh jaj, k_1 k_2 Ny LG
14. *elmarad,* Ny
16—17. (Olvashatatlanul törölt szöveg fölött a végleges megoldást találjuk.) k_1

C. A forma — hat, többnyire ötödfeles trocheusból álló sor ababab rímképlettel — ez egyszer fordul elő Tóth Árpádnál. Az első strófa a mitológiai Daedalusra, Ariadnéra és Theseusra utal. — L. még az *Arany park* és az *Ősz, ősi isten* c. versek jegyzetét. — A LG első kötettervében nem szerepel.

119. LÁMPAFÉNY

A. A LG szövegét követjük. Korábbi megjelenéséről nem tudunk. Formai és tartalmi jegyek alapján lehetségesnek tartjuk, hogy a vers 1913 áprilisa és 1914 dereka közt keletkezett, de mindenesetre 1917. ápr. (a LG megjelenésének időpontja) előtt. Két nyomdai kézirata maradt fenn, egyik a Tóth-család (k_1), másik a DTÁ (k_2) birtokában.

B. 3. süveged s k_1 k_2 LG
tunyán, tünődve k_1 k_2
4. megjövök; — k_1
meggyötörve k_1 LG
5. Lásd újra k_1
6. eb szeme oly k_1
7. zárra k_1 k_2 LG
11. utcán és k_1 k_2 LG
17. firkálok s k_1 k_2 LG
18. írok és k_1 k_2 LG
22. is? — Indiába! k_1
23. gondoltam[, te] s te sírtál. k_1
gondoltam s k_2 LG
24. Nevettem s k_1
megcsókoltam." — k_1 k_2

28. lámpa, [*ringasson álom s*] [*borítson enyhe*] fuvalljon k_1
29. olvad k_1 k_2 LG
31. kékell k_1 LG
32. [*Szelíd*] Varázslámpát k_1

C. A 6. sorhoz l. az *Egy ebről* c. töredék 6—7. és 11. sorát. L. még a *Rímes, furcsa játék* c. vers jegyzetét. Vö.: *Olykor, éjjel...*, *Éjféli eső*.

120. VÍZIÓ A VONAT ABLAKÁBÓL

A. A LG szövegét követjük. Korábbi megjelenéséről nem tudunk. Egy nyomdai kéziratot őriz a Tóth-család (k). Mivel a LG versei közt olvashatjuk, keletkezését mindenképpen 1917. ápr. elé tehetjük.

B. 1. gyorsvonatban k LG
8. kezd s k LG
11. emlék s k LG
14. hárs, — k LG
15. Ránéztetek k LG
17. ismeretlen bús LG
22. kettős lomha LG
28. [*S*] Hogy szívem lüktetve lökte [*föl*] a jajszót: k
29. „Oh vágyam, k LG
34. látomásnak k LG
37. Oh az az éj, k LG
39. tétován k LG

C. A vers sűrűn mutat olyas képzőművészi látásra való, képzőművészeti ihletésű részleteket, amilyenekről Nagy Zoltán is ír (Baráti kalauz Tóth Árpád két verseskönyvéhez. Ny 1917. IV. k. 963. l.).

121. Ó, FORGÓ FÖLDÜNK!

A. Az ÖI szövegét követjük. Korábban megjelent a PN 1917. jún. 3-i számában. Egy soktörléses (k_1) és egy nyomdai (k_2) kéziratot őriz a Tóth-család. Előbbi a Gábor Andor Doktor Senki c. regényét reklámozó nyomtatvány hátlapjára van írva, a költő aláírásával és pontos dátummal ellátva. Eszerint a vers 1917. márc. 21-én keletkezett. Egy 1915-ös, a gyomai Kner nyomdából való kockáslapú noteszben ceruzával írva a költemény második strófáját olvashatjuk. Ez a notesz is a Tóth-család tulajdona.

B. (A címben:) Oh, PN
Oh ÖI
1. földünk; PN
földünk! ostoba k_1
3. a végzet k_1 PN
4. Tova, [*te*] vén k_2
Tova, [*te*] vén [*búgó*] pördülő csiga! k_1
6. A végtelenben *végtelen* PN

7. S vak [*zuhogásod*] surranásod monoton,	k_1			
8. [*S vak* [*zuhanásod*] ⟨*surranásod*⟩ *éktelen*]				
És céltalan és végtelen . . .	k_1			
És céltalan és *éktelen* . . .			PN	
9. S mi rajtad: szédült emberek !	k_1		PN	
10. [*S e*] Elvágyunk rólad:	k_1			
11. Oh míg	k_1	k_2	PN	ÖI
12. E messzi[*vágyó*] [hivő] (sic) *sodró* vágy	k_1			
E messzi*vágyó* vágy			PN	
15. [*Oh szent*] Sodró vágy,	k_1			
17. csiga	k_1	k_2	PN	ÖI
18. [*És*] [*S feszül sodorva*] S lendítene a	k_1			
19. iga		k_2		ÖI
20. ágy, —	k_1	k_2	PN	ÖI
21. sok [*drága*] titkos, messze	k_1			
24. A végzet	k_1		PN	

(A noteszben található strófa szövegét egészében közöljük:)
S mi rajtad *élünk*, emberek,
S elvágyunk rólad: [*oh* talány] bús talány
[*Oh tán*] [*Mig*] [*Sodrod*] Oh mig [vak] ⟨*vad*⟩ *sodrod sebesen* pereg,
[*Sodrod a puszta*] ⟨*E messzevágyó*⟩ vágy talán
Amaz „elröpítő erő"
Mit szül [*a* [*keringő*] ⟨*lüktető*⟩ *kerék*] keringve a
[Mit *a kerék ütere hajt*]
[*A furcsa röpítő erő*] [*surranó*] korong.
[*Mitől röpül a*]
[*Oh*] ⟨*Oh szent*⟩ vágy, *égbe* szökkenő,
Mig [*béna*] ⟨*lomha*⟩ testünk lent borong.

C. Szlovák nyelvű fordítása: a Na brehu čiernych vôd c. kötetben (Elán, Bratislava 1943. 86. l.) Ford. Emil Boleslav Lukáč. Címe: *Krútiš sa zem.* — L. még a *Most messze zeng* című töredék jegyzetét.

122. ARANY JÁNOS ÜNNEPÉRE

A. Az ÖI szövegét követjük. Itt a vers alcíme: — *1917. március.* — Először megjelent a PN 1917. ápr. 22-i számában. Egy nyomdai kézirata van a Tóth-család birtokában (k).

B. 1. Oh költőnk !	k		PN	ÖI
2. Mit *piros* ünnepedre dalba fontunk			PN	
Mit [*piros*] ünnepedre ⟨piros⟩ dalba fontunk,	k			
3. akadozó,			PN	
4. szünjelünk s	k		PN	ÖI
5. Oh most emléked			PN	
Oh most,	k			ÖI
6. vezet			PN	
8. *a szent* mennyezet !			PN	
keresztül [*a szent*] fönn a mennyezet . . .	k			

11. Szépség *és* Igazság		PN	
vár	k	PN	ÖI
15. Hárfáját, — oh	k	PN	ÖI
17. Mit zengjen, ünnepedre?		PN	
20. szivárvány!		PN	
21. Oh nem	k	PN	ÖI
25. És mégis! — hadd nézzen ma rád szemünk:		PN	
[*S*] [*Ó*] És mégis! — hadd	k		
26. éjben.		PN	
31. kidőltek	k	PN	ÖI
40. lélekzett	k		
41. szilárd, —	k	PN	ÖI
45. Oh lobogj	k		ÖI
46. *Oh* adj erőt,		PN	
[Oh] Te adj erőt,	k		
48. kebelét!		PN	
51. csodagíme	k	PN	ÖI
57. Oh mesterünk!	k	PN	ÖI
erőnk *felmérni*		PN	
[*fel*] kimérni	k		
60. *és* megelevenít:		PN	
61. kereng	k	PN	ÖI
65. Oh zúgd	k	PN	ÖI
66. felfigyel	k	PN	ÖI
67. lágyan	k	PN	ÖI

C. Hatvany Lajoshoz írott levelekből: 1. *(Svedlér, 1917. II. 27. kedd.) Egyébként jól vagyok, hízom. Egy Arany-ódán dolgozom, melyet a Naplónak küldök, ha szívesen veszi.* 2. *(Svedlér, 1917. III. 18. vas.) Az Arany-vers a napokban kész lesz és megy.* 3. *(Svedlér, 1917. III. 21.) — íme az igért Arany-óda, fogadja szívesen. Közléskor arra kérném, kegyeskedjék személyesen és gondosan korrigálni! A verset magát legjobb dolgaim közé számítom, egy éjszaka és egy nap ment rá, kíváncsi vagyok: Önnek hogyan fog tetszeni?* 4. *(Svedlér, 1917. ápril. 11.)* (utóiratszerűen:) *... És mi van az Arany-ódával* — A költőnek Bródy Pálhoz írt, 1917. márc. 25-én kelt leveléből: *... Hatvanytól kaptam egy 51 szavas köszönősürgönyt a dedikációért. E remek sürgönyben, mely életem egyik fő-örőme és eredménye, az is bentfoglaltatik, hogy Arany-ódám, melyet a Naplónak küldtem, s mely azóta meg is jelent: „Önhöz, ünnephez, időkhöz méltó, boldogan fogom kiadni".* A dedikáció nyilván a *Lomha gályán* kötet elé írt, Hatvanynak szóló ajánlás. — A versben előforduló *tapintád üterét, messzi lüktetést, welszi bárd,* Meótisz, Hunor és Magyar — Arany-költemények motívumai. — 49—56. sorhoz: A kor magyar hatalmasságai kegyetlen hajszát indítottak azok ellen a költők és írók ellen, akik szembefordultak az imperialista háborúval, — elsősorban Ady és Babits ellen. — Az ódát Tóth Á. Arany János születésének 100 éves fordulójára írta. L. még a *Meddő órán, Lomha gályán* és az *Elégia egy rekettyebokorhoz* jegyzeteit, valamint Gáldi László: „Egy kiállítás képei." Magyar Nyelvőr, 1961. 319—326. l.

A. Az ÖI szövegét követjük. Korábban a PN 1917. jún. 3-i számában és a Napkelet 1921. évf.-ban (Kolozsvár II. évf. 134. l.) jelent meg. A versnek négy kéziratát ismerjük. k_1: vonalas irkalapra tintával írott soktörléses szöveg, a költő az egészet áthúzta ceruzával, s a következő dátummal látta el: *Svedlér, 1917. ápr. 24.* (átírva), *(szept. 13.)*. — k_2: az irkalap másik oldalán, ceruzával írott változat, ezen a következő dátumot olvashatjuk: *Sv. 1917. IV. 24. IX. 13. X. 2.* — A k_3 és a k_4 lilatintás nyomdai kézirat. Mind a négy a Tóth-család birtokában van.

B.

	k_1	PN	k_2	k_3	k_4	N	ÖI
1. *szegényen* és kinyúlva *[szegényen] és* ⟨a bús ágyon⟩ kinyúlva kinyúlva							
2. Mint *régi holttest, mely mégsem* enyész		PN					
3. *Mint múmia, kit hálóz vén penész*		PN					
[Zöld] S zöld hálóval [befonja] ⟨hálózza⟩ [a] ⟨bús⟩ penész	k_1						
[Bár] ⟨És⟩ süppedt mellét nyomja *[szörnyü]* ⟨lomha⟩ gúla			k_2				
[Bár] ⟨És⟩ süppedt gúla				k_3			
	k_1	PN	k_2	k_3	k_4	N	ÖI
4. (A PN és a k_1 szövegében a végleges szöveg harmadik sorát találjuk.) *[S zöld hálóval hálózza]* ⟨És holt *szivét bevonja*⟩ van penész . . .			k_2				
És holt *[szivét bevonja vak]* szemét beszőtte halk penész.				k_3			
hálózza halk penész.							
5. *Fáj,* Fáraó? . . . *még* zeng Egyiptom túl a	k_1	PN				N	
[Fáj.] ⟨*Oh*⟩ Fáraó? . . . *[még]* [⟨*ha*⟩] [zeng] *zendül* Egyiptom túl a			k_2				
[Fáj,] Fáraó, [?] ⟨hallod?⟩ — *[zendül]* ⟨zeng⟩ Egyiptom				k_3			
Fáj, Fáraó? zendül Egyiptom						N	

6. síron s	k_1	PN	k_2	k_3	k_4		ÖI
Vak *éjen : zeng az Élet . . .*							
s te nem élsz !		PN					
(A sor kidolgozott formáját a végleges szöveg 8. sora adja.)							
Sötéten : [zeng az Élet s te nem élsz !] vágyak Nílusába néz	k_1						
Sötéten : vágyak Nílusába néz			k_2				
[*Sötéten,*] ⟨Vak síron s⟩ vágyak				k_3			
7—8. [*Már vágyak Nilusába sohse néz*]							
[*Szemed, aranyszin viszfénnyel kigyúlva . . .*]							
Arany *viszfénnyel* [*száz* szem *meg*] ⟨*milljom* szem,⟩ kigyúlva:							
Oh zeng s ragyog az Élet:							
s te nem élsz . . .	k_1						
7. *S* arany *viszfénnyel ifjak szeme néz*		PN					
Arany *viszfénnyel milljom* szem, kigyúlva:			k_2			N	
Arany visz[*fénnyel*] fényü [*milljom*] ⟨sok-sok⟩ szem,				k_3			
8. *Vágyak szent Nílusába még, kigyúlva !*		PN					
Oh zeng s ragyog az Élet s	k_1	PN	k_2	k_3	k_4		ÖI
Élet: s te nem élsz !			k_2	k_3			
9. *Oh* Fáraó ! *oh* árva múmia !	k_1	PN					
Oh Fáraó, [*oh*] ⟨te⟩ árva múmia.			k_2				
[*Oh*] ⟨Hej,⟩ Fáraó, te				k_3	k_4		
Óh Fáraó, te						N	
10. *Riadj fel ! hisz te vagy a Nap fia !*		PN					
(A k_1-ben ugyanez a szöveg áthúzva, fölötte a végleges sor.)							
11. *S a te örököd minden forró kincsek !*		PN					
(A k_1-ben ugyanez a szöveg áthúzva, alatta a végleges sor.)							
Oh nap fia, hol						N	

Oh Nap fia: hol
[*Oh*] [⟨*Hej,*⟩] ⟨Szólj,⟩
Nap fia,
12. Hiába . . . két *bús* karom k_1 PN k_2 N
Hiába . . . két [*bús*] hűs
karom k_3
13. éve k_4 ÖI
14. szfinkszek . . . PN

C. Olasz nyelvű fordítása a Lirici Ungheresi c. kötetben (Firenze 1951. 234. l.). Ford. Folco Tempesti. Címe: *Mummia.* — L. még a *Beültem már . . .* c. töredék jegyzetét.

124. ELÉGIA EGY REKETTYEBOKORHOZ

A. Az ÖI szövegét követjük, ahol a vers alatt dátum — *(1917)* — áll. Korábban megjelent a PN 1917. szept. 9-i számában. Keletkezését az alább közölt levél tanúsága szerint 1917. szept. 4. elé tehetjük. Három kéziratát ismerjük. Az első vonalazott sárgás füzetlapra tintával írott, kusza töredék. A kísérlet csak érintkezéseket mutat az *Elégia* képeivel, úgy tetszik, a nagy vers első próbája (k_1). Két zöldes színű lapra tintával írott soktörléses változat a második (k_2), — a harmadik nyomdai kézirat (k_3). A k_2-n a következő dátumot találjuk: *Sv.— Debr. 1917. aug. 29—31.* (*Sv.* = Svedlér) Valamennyi kézirat a Tóth-család tulajdona.

B. (A k_1-et a kézirat kuszasága miatt eredeti állapotához híven közöljük:)

[*Ősz*]
A mének [*illatos csapatja,*] [*népe,*] *illatos csapatja* [*sok szelíd*]
zöld zekés, szelíd vitéz
Őt várja a
A mének
[*Hiába várja őt a dús*] *nyár*[*végi rét,*] ⟨*utói pompa,*⟩ *hiába*
vár reád?
A mének illatos csapatja, zöld zekében
Lila dárdákkal
Emelve apró [*Feszítve*] *lila dárdák* [*dús*] *dús* [*raját*] *sorát, . . .*
Hiába vár, [⟨*Hogy üdvözöljön szeliden,*⟩] [*vagy köszönt*] [*reád,*]
hogy üdvözölne szépen?

[*Hiába vár az erdők aján kék harang*]
Nézd, már [*herva*] (sic) [*az apró elfáradt*] (?) *várni*
[*a csengetyű virág kék*]
[*lankadnak*] *a* [*sárga*] [*szőke*] *rekettyék*
[*Sóhajtó ajkuk*]
Melyek ágán száz ⟨*furcsa*⟩ *kis csónak* [*pihen*] *lebeg*
[*Nem ringatóznak már az*]
Nézd már fáradt[*ak várni*] *a* [⟨*szőke*⟩] *rekettyék* ⟨*virága,*⟩
[*Melyeken minden virág*] *vitorla,* [*evező és*] *csónak*

[*Lehull róla a*] [*az*]
Lankadt a
[*Melyeken*] *arany vitorla* [*s arany*]
[*A sok* (olvashatatlan szavak)] *s* [*apró*] *apró arany csónak*

1. *fűre* fekve. k_2
fűre fekve, PN
fűbe fekve. k_3 ÖI
3. A csónakos virág[ú,] ⟨*a*⟩ karcsú,
szelíd ⟨*halk*⟩ rekettye, k_2
4. *lenge*, légi sajka — PN
ringó [virág,] *kehely*, száz [*lenge*] ⟨apró⟩
légi sajka, — k_2
száz [*lenge*,] ⟨apró,⟩ légi k_3
5. nézek rájok PN
rájuk s k_3 PN ÖI
S én árva [óriásként] ⟨*mint bús*
óriás⟩ (sic) nézek rájuk s k_2
6. a sóhaj: PN
7. vész k_2 k_3 PN ÖI
8. egész arany hajóraj. ÖI
hajóraj . . . k_2 PN
12. szegény, k_2
13. Türjétek *el szeliden*, ha PN
Tűrjétek [*el szeliden*,] [*csöndesen*,]
kedvesen, ha k_2
Tűrjétek csöndesen, kedvesen, k_3
15. mily *végtelen* nyomor PN
17. csendesen s k_2 k_3 PN ÖI
19. gazdagúló ⟨*teljülő*⟩ mélyetek[*be*]⟨ig⟩ k_2
20. Méz s k_2 k_3 PN ÖI
teljülve gyenge PN
illatrakomá[nnyal *teljülve* gyenge]⟨*nyt*
[*fogad be* gyenge⟩rése] *öntvén a*
gyenge résbe, k_2
21. (A sor első fele fölött ceruzával:)
Gyüjtvén dús gyöngy gyanánt k_2
22. (A sor eső fele fölött ceruzával:)
Nem ringtok tétován k_2
Gyűjtitek s k_2 k_3 PN ÖI
után PN
23. [Sok lehetetlen vágynak keresni]
⟨*Keresni vágyak és álmok bús*⟩
gyarmatát (a lap alján ceruzával
ugyanennek a sornak változata:)
Keresni furcsa, bús, vak vágyak
gyarmatát k_2
24. Az Öntudat PN
a [*szörnyű*] konok kapitány . . . k_2

26. vas szöge k_2 k_3 PN

27. S melyet [[*konok*] ⟨*sötét*⟩ *hajósa*] ⟨a vad hajós⟩ őrült k_2

S melyet *konok hajósa* őrült PN

29. a léten túli lét PN

[Bár] [*A*] *Már* fájó [szögeit] szöge[*ket*] ⟨it⟩ [már] a k_2

30. [*Szelíd*] ⟨Titkos⟩ mágneshegyének [*titkos*] ⟨szelíd⟩ delejje k_2

32. roncsa . . . k_2 PN

34. E hányódó, *szegény*, vagy PN

E hányódó, [*szegény,*] ⟨törött⟩ vagy k_2 k_3

35. Kiket komisz [vitorlák,] [*lapát*] vagy k_2 vitorlák, vagy k_3 PN ÖI

36. Rettentő *árja* visz: kalózok s könnyes árvák; PN

[Rettentő] [*Ragadó*] [*Szeszélyes*] [*árja*] ⟨sodra⟩ visz: kalózok s [*árva*] ⟨könnyes⟩ árvák, k_2

árvák, — k_3 ÖI

37. Oh a vér s könny k_2 k_3 ÖI

38. Mily szörnyű [*zátonyú*] sors [*a bús emberhajóké*] a sok szegény ember-hajóé k_2

ember-hajóé: PN

39. elpusztulunk s k_2 k_3 PN ÖI

egy se PN

40. *Egy boldog Araráig eljutni méltó Noé* . . . PN

(ugyanez a szöveg véglegesre javítva) k_2

41. elpusztulunk s k_2 k_3 PN ÖI

42. miriád *virágszín* szelíd PN

miriád virág[*szín*] szelíd k_2

44. ünnepély, *mély, lét utáni* csend, PN

ünnepély, [*szent,*] [*mély*] [*lét*] ⟨ember-⟩utáni csend, k_2

[*mély, lét*] ⟨ember-⟩utáni csend, k_3

45. Egy boldog remegés, *felszabadult* sóhaja PN

remegés: [*felszabadult*] és felpiheg sohaj[a]tva, k_2

46. A fájó *ősanyagnak* : PN

ősanyag[*nak*] : k_2

47. lótusz *tiszta* ajka PN

lótusz [*tiszta*] ⟨szűzi⟩ ajka k_2

ajka k_3 ÖI

48. Béke . . . PN

[S kileng a boldog légbe a hószín szárnyú] ⟨*Ha nem lesz ember itt* [*kilenghet már a*] *megszületik a*⟩ Béke . . . k_2

C. Hatvany Lajoshoz írott levélből: *(Debrecen, 1917. szept. 4.) Kedves, jó Uram, — egyszerre három vers kéziratát is küldöm, hogy némi jelét adjam munkakészségemnek. Lesz talán a küldöttek közt vers, mely megnyeri tetszését. Kérem szíves választ, hogy a hosszú „Elégiát" is megtartja-e a Naplónak (ti. ellenesetben a Nyugatnak adnám), lesz-e ott ennek a leadására megfelelő hely, lehetőleg persze nem az apróhirdetési oldalon, mint a megboldogult emlékű Arany-ódával történt? És számíthatok-e rá, hogy megjelenés esetén a versek szedése tisztességes korrektúrával lesz kísérve?* A levélben említett másik két vers némi valószínűséggel a *Szeptember* és *A remete* lehetett. Ezek követték a PN-ban az *Elégia* megjelenését. — A versben sok az önkéntelen és tudatos világirodalmi érintkezés, vonatkozás. — Így Swift (5—16. sor), Baudelaire (22—24. sor), keleti mesemotívumok, az ezeregyéji Kalendor királyfi története (29—30. sor), Rimbaud (31—32. sor), a biblia (37—40. sor) emléke érezhető. A magyar irodalomból Vörösmartyval (46. sor) és Karinthyval (44—46. sor) érintkezik a költemény. — Király György írja: „...csupán egy költeményt akarunk kiemelni belőle (ti. *Az Öröm illan* kötetből), melyet hajlandók vagyunk a világirodalom legszebb költeményei közé sorolni: *Elégia egy rekettyebokorhoz.* Nem tudom, Tóth Árpád gondolt-e Leopardi rokontárgyú és hangulatú *Ginestra*-jára, mely egyébként földolgozásban és stílusban teljesen különbözik tőle. Mert míg Leopardi romantikus pesszimizmusát az antik peplosz klasszikus redői alá rejti, Tóthnál minden sor vonaglik, minden kifejezés fájdalomtól remeg... *Emberutáni* csend! Ennek a mélységes pesszimizmusnak valóban csak Leopardi nyelvén lehetne párját találni: a *sovrhumani silensi* (sic! Leopardi L' Infinitojában: sovrumani silenzi) mellé csupán egy *posthumana pace* állítható." (Független Szemle, 1922.) — Figyelemre méltó a versben a hajó-hasonlat nagyméretű, tüzetes kiépítettsége. — A nyolcadik sort a k_2, k_3 nyomán adjuk, az ÖI szövegét itt hibásnak gondoljuk. — Francia nyelvű fordítása az Anthologie de la Poésie Hongroise Contemporaine c. kötetben Les Écrivains Réunis, (Paris 1927. 200—207. l.) Ford. Pogány Béla és Géo Charles. Címe: *Elégie à un buisson de genêt.* — Az Anthologie de la Poésie Hongroise c. kötetben (Editions du Sagittaire, Paris 1936. pp. 217—219) Ford. Hankiss János és G. Ribemont-Dessaignes. Címe: *Elégie à un buisson de genêt.* — Az Anthologie de la Poésie hongroise c. kötetben (Éditions du Seuil, Paris 1962. pp. 264—265). Ford. Jean Rousselot; címe: *Elégie à un buisson de genêt.* — Észperantóra fordítva a Hungara Antologio c. kötetben (Budapest 1933. Literatura Mondo sorozat). Ford. Kalocsay Kálmán. Címe: *Elégia al genist-arbeto.* — Német nyelvű fordítása az Ungarn c. folyóiratban (Budapest 1944. V. sz. pp. 277—278.) Ford. Friedrich Lám. Címe: *Elegie auf einen Ginsterstrauch.* — Japán nyelvű fordítása a Hangari shi bungaku shū c. kötetben (Shinkin kigen sha kiadó, Tokio 1955. p. 260). Ford. Imaoka Dzsúicsiro. Címe: *Enishida no mori e no ai-ka.* — Cseh nyelvű fordítása megjelent az Árpád Tóth: *Od srdce k srdci* c. kötetben (Mladá fronta, Praha 1961.). Címe: *Elegie.* Ford. Kamil Bednář és Ladislav Hradský. — L. még az *Esti könnyek, Egy régi ház előtt* és a *Rímes, furcsa játék* c. versek jegyzetét, valamint Gáldi László: „Egy kiállítás képei" Magyar Nyelvőr, 1961. 319—326. l.

125. A KERTI FÁK KÖZT . . .

A. Töredék. A TÁÖ szövegét követjük, itt jelent meg először nyomtatásban. Sz. L. jegyzete a vershez: „Kusza ceruzasorok négy apon a hagyatékban, sok változattal. Variáns a tercinák kezdetéhez:

De éjjel zaj zendült, az ágak törtek,
Zuhanás, mintha valakit ledöftek.

A témához: l. Az Öröm illan *Szeptember* c. darabját." Valószínűleg a *Szeptember* előtt keletkezett, mely a PN 1917. szept. 16-i számában jelent meg.

B. 2. Az ősz s TÁÖ
13. fákra TÁÖ

C. L. a *Szeptember* jegyzetét.

126. SZEPTEMBER

A. Az ÖI szövegét követjük. Korábban megjelent a PN 1917. szept. 16-i számában. Két kéziratát ismerjük. Egyik sárgás papírlapra ceruzával írott szöveg; a költő aláírásával és dátummal *(Debrecen, 1917. aug. vége.)* látta el. Itt a vers valószínűleg eredetibb, törölt címe: *Ősz* (k_1). A másik nyomdai kézirat (k_2). A kéziratok a Tóth-család birtokában vannak.

B. 2. *Az arcba* mintha fájó k_1 PN
[*Az arcba*] ⟨Arcomba⟩ mintha k_2
4. mély . . . k_1 PN
5. [*S jaj*] És kinn k_1
7. Oh jaj. k_1 k_2 PN ÖI
8. gyilkos . . . k_1 PN
11. szalmakalap k_2
12. párfőm . . . k_1 PN
15. felmered k_1 k_2 PN

C. L. Az *Elégia egy rekettyebokorhoz* és *A kerti fák közt* jegyzetét.

127. A REMETE

A. Az ÖI szövegét követjük. Korábban megjelent a PN 1917. szept. 23-i számában. Két kéziratát ismerjük, mindkettő a Tóth-család birtokában van. Az első egy sárgás lapra ceruzával írott, soktörléses (k_1), a másik egy nyomdai kézirat (k_2). Mind a PN-ban, mind a kéziratokban eredetibb címet olvashatunk: *Spleen*. Ezt a címet a k_2-ben változtatta meg a költő a végleges formára. A k_1-et dátummal *(Debreczen, 1917. szept. 1.)* és aláírásával látta el a költő.

B. 2. mely [*betódul bús*] ⟨égőn tódul⟩ szemembe k_1
szemembe k_2
5. fény se, [*mit néha*] ⟨amennyit⟩ eltünődve k_1

6. [*Néz cellájában*] Nézhet celláján k_1
7. [*Mely*] S mely k_1
8. szemete . . . PN

C. Az 1., 8. és 9. sor szokatlan, szabálytalan ritmusú. — L. még az *Esti könnyek* és az *Elégia egy rekettyebokorhoz* jegyzetét.

128. ÉJFÉLI LITÁNIA

A. Az ÖI szövegét követjük. Korábban a Ny 1917. okt. 1-i (II. 512. l.) számában jelent meg. Két kéziratát ismerjük: k_1: két vonalas füzetlapra, tintával írott tisztázat. Rajta a következő, ceruzával áthúzott dátum: *Svedlér, 1917. szept. 11.* ; k_2: valószínűleg a Ny számára készült nyomdai kézirat, fakszimiléje megjelent K. L. 224. l. Ez is két, vonalas füzetlapra, tintával írott szöveg. Mindkettő a Tóth-család birtokában van.

B. 2. Az ablakok,		k_2	Ny	
4. gyászdobok-szövetén?		k_2		
5. zuhog [*kint,*] az éjben.	k_1			
Oh fekete	k_1	k_2	Ny	ÖI
7. görbe hátu	k_1	k_2		
8. sohse *jó* . . . (valószínűleg sajtóhiba)			Ny	
12. arcom és	k_1	k_2	Ny	ÖI
világ.			Ny	
13. gyújtok	k_1	k_2	Ny	ÖI
tompa	k_1			ÖI
15. falakhoz	k_1			ÖI
16. nyirkos sűrű			Ny	
18. oh hova	k_1	k_2	Ny	ÖI
20. És didereg, az	k_1	k_2	Ny	
22. volt	k_1	k_2	Ny	ÖI
24. szegény s	k_1	k_2	Ny	ÖI
26. szakgatott beszéd	k_1	k_2		
27. Oh lábaidhoz bújna és	k_1	k_2	Ny	ÖI
28. házat? . . .		k_2		
30. Az ablakok,		k_2	Ny	

C. A 17—28. sorhoz: l. Babits: Ádáz kutyám (Először M 1924. aug. 17., majd a Sziget és tenger kötetben.) L. még az *Egy ebről* c. töredék jegyzetét. — Vö.: *Olykor, éjjel . . ., Éjféli eső, Lámpafény, Már éjfél . . .*

129. ÖRÖK TAVASZBAN JÁRNÉK

A. Az ÖI szövegét követjük. Korábban a Ny 1917. okt. 1-i (II. 513. l.) számában jelent meg. Három kéziratát ismerjük: k_1: ceruzával írott, elmosódott variánsok a költemény első strófájához egy 1914-ből való, pepitafedelű, kétbetétes tárcanaptárban. k_2: három vonalazott füzetlapra tintával írott kézirat. A szöveg végén ceruzával áthúzva a

következő dátum áll: *Svedlér, 1917. szept. 12.* k_3: két hasonló füzetlapra tintával írott tisztázat. Valamennyi kézirat a Tóth-család tulajdona.

B. (A tárcanaptárban talált variánsok szövegét eredeti állapotuknak megfelelően közöljük:)

[Mint kényes lomha macska]
[Mily furcsa most a] ⟨Lobog a zsenge⟩ lánggal égő új nap,
[S az uj levélkék oly sunyik és görbék]
most
S minthogyha bársony talpa körmét
A kis [alvó macska nyujtogatná,]
[Henyélő] macska nyujtogatja
Az új levélkék oly sunyik és görbék,
S [a rügyből mintegy] karmolóra nyúlnak,
Az új levélkék, mik sunyin kibújnak.

Vakít a gyenge lánggal égő új nap,
S mint macska nyujtja bársonytalpa körmét
A[z új levélkék oly[an] sunyik és] rügyből nyujtózó levélkék
görbék

[Az új levélkék]
[Amint a rügyből félszegen kibujnak] — [s az ágból félszegen
kibujnak]
[Furcsák és mintegy karmolóra] ⟨S a barna ágból karmolóra⟩
nyúlnak —

Amint a rügyből [kéjesen] ⟨félszegen⟩ kibújnak
Az uj levélkék élesek és görbék
Így macska nyujtja karmolóra körmét,
S oly furcsa fázós fénnyel ég az új nap.
A lomha fákat csiklándja az új nap

Oly furcsa [gyenge lánggal] ⟨fázós fénnyel⟩ ég az új nap,
S az új levélkék oly sunyik és görbék,
Így macska nyújtja [bársonytalpa] ⟨karmolóra⟩ körmét,
Ahogy a rügyből [félszegen] ⟨mereven⟩ kibújnak
Mint macska nyújtja karmolóra körmét,
Bársonytalpát feszítve, mint az új nap
Fényén a [rügyből a levélkék kibujnak] (??) ⟨a rügyek apró
levelekké⟩ nyúlnak,

[Az új levélkék s élesek és görbék.]
A [lomha] ⟨friss⟩ rügyek most [élesek] ⟨merevek⟩ és görbék
[Bizsergő kéjjel nyulnak el] ⟨Bizsergőn nyujtóznak a fák⟩
az új nap
Fényén [a fák] s mint macska [nyujtja] ⟨bársonytalpa⟩
körmét,

[Kemény kis levelük]
Fesziti karmolásra most az ágak
Rügyéből görbe, friss levélkék bújnak —

1. *mikor* a rügyek		k_3	Ny	
[*mikor*] ⟨melyben⟩ a rügyek	k_2			
2. *Résén az* új levél		k_3	Ny	
[*Résén az*] ⟨Puháján⟩ új levél	k_2			
3. pihen	k_2	k_3	Ny	ÖI
5. karmol	k_2			
10. dudolgat	k_2			ÖI
11. holdat	k_2	k_3	Ny	ÖI
12. árnyék,			Ny	
15. terelnék	k_2	k_3	Ny	
17. eltünődve: mily *finom*		k_3	Ny	
mily [*drága*] [⟨*finom*⟩] ⟨titkos,⟩ furcsa	k_2			
18. A *költő* tolla		k_3	Ny	
A költő⟨k⟩ tolla	k_2			
rajzol	k_2	k_3	Ny	ÖI
19. [*milyen*] ⟨finom,⟩ tündéri jaj szól:	k_2			
milyen tündéri		k_3	Ny	
21. elfáradnék s	k_2	k_3	Ny	ÖI
vegyszer		k_3	Ny	
24. szökik *el* egyszer . . .		k_3	Ny	
szökik [*el*] ⟨le⟩ egyszer . . .	k_2			
25. oromra:		k_3	Ny	
26. kedvesem s	k_2	k_3	Ny	ÖI
29. Oh jaj,	k_2	k_3	Ny	ÖI
31. *bús* aranyfüst		k_3	Ny	
[*bús*] ⟨csak⟩ aranyfüst	k_2			
34. *Az álmokat*, de lásd,		k_3	Ny	
[*Az álmokat*] ⟨A merengést,⟩ de jó ha —	k_2			
	k_2	k_3	Ny	ÖI
35. Pár [*ábránd*,] ⟨álom,⟩ elfeledni:	k_2			
Pár *ábránd*, elfeledni:		k_3	Ny	
38. társa,	k_2	k_3	Ny	
társa, —				ÖI

C. A vers 1—4. sorához l. az *Andrássy-út* c. töredék 1—4. sorát. L. még a *De szétnéz aztán* c. töredék jegyzetét.

130. EGY RÉGI HÁZ ELŐTT

A. Az ÖI szövegét követjük. Korábban megjelent: Eő 1918. 3. szám 19. l. Két kéziratot őriz a Tóth-család. Az egyik vonalas füzetlapra ceruzával írott, soktörléses (k_1), a másik nyomdai kézirat (k_2). A k_1 eredetibb címe: *Egy régi ház előtt, 1917-ben ;* ebből később törölte a költő a dátumot. Ugyanezt a kéziratot aláírásával és dátummal *(Svedlér 1917. szept. 24—27, 25—28.)* látta el. A k_2 és az ÖI szövege alatt is az *1917.* évszámot olvassuk.

B. 1. házat	k_1		Eő	
3. úr mereng	k_1		Eő	
úr mereng,				ÖI
4. pipázgat . . .	k_1		Eő	

6. mint [*fénylő*] ⟨sűrü⟩ mézü k_1
7. [*Hallgatna*] S hallgatna [*mély,*] ⟨bölcs,⟩
fehér k_1
bölcs fehér E ő
8. után [*a bölcs,*] ezüst öregség . . . k_1
öregség . . . E ő
9. [*Oh,*] Itt, lelkem, megpihennél, [*magányos,*] ⟨lennél, mint⟩ régi ház, k_1
10. felremegvén *halk ábrándok* sorát, E ő
[*S kék*] Kék füstként felremegvén [*halk ábrándok*] ⟨merengések⟩ sorát k_1
11. zsarát k_1 k_2 E ÖI
12. a *Gyász* . . . k_1 E
14. oh akard, k_1 k_2 E ÖI
16. *Magányban*
Magányba[*n*], k_1 E
dús új . . . k_1 E
19. Oh ha k_1 k_2 E ÖI
20. lesz még . . . k_1 E
21. tárva, k_1
tárva E
Dalolj, . . . k_2
24. [*S az őrült és* duhaj] ⟨Rossz álom a duhaj⟩
világ [a] [⟨*az őrült*⟩] ⟨a⟩ szörnyü
csárda, k_1
e szörnyü csárda, E
25. *Ahol a nemes Ész* E
[*Ahol a* [*nemes*] *csöndes*] ⟨A csárda, hol az⟩ Ész [*szelid*] ⟨meleg⟩ k_1
[*Ahol a csöndes*] ⟨A csárda, hol az⟩ Ész k_2
26. leverték és k_1 k_2 E ÖI
28. hit volt és *drága szépség* . . . E
Minden [*szent*] ⟨szép⟩ Tegnapunkat,
mely hit volt [*s drága szépség* . . .] és
reménység. k_1 k_2
29. [Rossz álom *torza mind,*] [⟨*Oh mind rossz álom szörnye,*⟩] ⟨Rossz álom mind
a szörny,⟩ ki k_1
hempereg E
31. Vérontás [*iszonyú*] ⟨ősi, vad⟩ Káinbélyege ég . . . k_1
ég . . . E
32. Oh hidd: még jönnek új, [*szelid,*] ⟨igaz,⟩
jó emberek! k_1
Oh hidd: k_2 E ÖI
34. [*Meleg,*] [⟨*Nemes,*⟩] ⟨Forró,⟩ nagy szíve
ver s k_1
ver s k_2 E ÖI

35. Testvéri [*drága*] ⟨édes⟩ érzést reszket[ve szét] [⟨*körül*⟩] ⟨ve szét⟩ a fákba	k_1			
a fákba		k_2	E	ÖI
37. Hidd, oh hidd: [*mi leszünk a létnek*] ⟨vár miránk egy szebb lét⟩ [*drága*] ⟨tiszta⟩ orma,	k_1			
Hidd, oh hidd:		k_2	E	ÖI
40. Iszony, mely [*minket eltiporna . . .*] onnan elsodorna . . .	k_1			
41. . . . Oh ringass drága	k_1	k_2	E	ÖI
42. jaj mert zuhogva jönnek		k_2		ÖI
43. jaj jönnek már a könnyek	k_1	k_2	E	ÖI
44. kioltanak . . . oh jaj, [*jaj,*] ⟨mert⟩ nem birom már . . .	k_1			
kioltanak . . . oh jaj, mert nem birom már . . .			E	
kioltanak. Oh jaj,		k_2		ÖI

C. Hatvany Lajoshoz írott levelekből: 1. *(Svedlér, 1917. X. 1.) . . . íme itt küldök két nagyobbfajta verset, melyeket éppen levele vételekor fejeztem be. Bár ezek is tetszenének Önnek! 2. (Svedlér, 1917. okt. 2.) Kedves jó Uram, tegnapi levelemben elfelejte tem külön is megkérni arra, hogy verseim kiszedésénél kegyeskedjék lehetőleg ellenőrizni a korrektúrát, mert valóságos kényszerképzetem, hogy holmi hibás szedéssel agyonütik a verset derék szedőink. Pl. félek attól, hogy A régi házban* (sic) *az első strófa „agg" szavat „agy"-nak szedik, ami rémes lenne! Aztán meg, mint eddigi verseim szedéséből látom, a Napló-nál nem ügyelnek az ékezetekre! Igy aztán jeles jámbusokból sánta trochaeusok lesznek a szedő kezén. Az Elégia (Elégia egy rekettyebokorhoz* — a szerk.) *szedése tele volt ilyesmivel. Nagyon kérem Önt, hogy legalább a rímek ékezését ne engedje elrontani. Pl. A régi házban a negyedik strófa két szélső ríme: „búsúlj" és „bús új" — itt a bús-tagnak okvetlen hosszú ékezetűnek kell lenni, tehát semmiképp nem szabad „busulj"-nak meg „bus uj"-nak szedődni.* — Tóth Árpádot valamelyest cserbenhagyta a memóriája, hiszen a vers valamennyi kézirata és megjelent szövege *dús új*-at mutat a 16. sor végén. Az említett másik vers talán az *Őszi szántás* lehetett, amely közvetlenül az *Egy régi ház előtt* szomszédságában született, s Tóth Árpád így egyszerre küldhette el őket Hatvanynak. — Cseh nyelvű fordítása megjelent az Árpád Tóth: *Od srdce k srdci* c. kötetben (Mladá fronta, Praha 1961.) Címe: *Před starým domem*. Ford. Kamil Bednář és Ladislav Hradský. — L. még az *Egy aggot ismerék* és a *Mint halk hegedűszó* c. töredékek jegyzetét.

131. ŐSZI SZÁNTÁS

A. Az ÖI szövegét követjük. Korábban megjelent a PN 1917. dec. 8. számában. Két kézirata van a Tóth-család birtokában. Két sárgás, vonalas füzetlapra tintával írott, soktörléses szöveg az egyik, rajta a költő aláírása és dátum: *Sv. 1917. szept. 30. v.* (k_1) (*Sv.* =

Svedlér; *v.* = vasárnap). A másik nyomdai kézirat (k_2). Az ÖI szövege alatt: *(1917.)*

B. 3. borzong [*a bús*] ⟨már a⟩ merengés k_1
merengés k_2 PN ÖI
4. szívja [*a múlás hűs*]⟨az elmúlás⟩
szagát . . . k_1
szagát . . . PN
6. [*Úgy zeng az őszi dél*] ⟨A déli óra úgy
zeng,⟩ mint k_1
7. *És minden* ⟨Melyen [*a*⟩*drága emlék*]
elénk a Múlt, mint k_1
8. visszavár . . . k_1 PN
9. Oh árva k_1 PN
Oh, árva k_2 ÖI
11. mer, a [*csöndes nagy*] [⟨*hallgatag*⟩]
⟨hervatag⟩ hegyek k_1
mer: a hervatag PN
12. idézi . . . k_1 PN
13. [*De ím, zordan s keményen ül* ⟨*torpad a*⟩
[*a görö*] (sic) *durva rögök száza,*] [*De
íme, vaskosan*] k_1
(Fölötte a sor végleges megoldása.)
14. [*A* [*hűvös*] *néma*] ⟨Hallgat a⟩ völgy k_1
16. újra, [*vad*] ⟨zord⟩ dacra, k_1
nászra . . . k_1 PN
17. S ó, k_1 k_2 PN ÖI
18. E nagy makacs ÖI
merőn [*a földre*] ⟨előre⟩ néz, k_1
20. mélység . . . k_1 PN
21. Oh, így k_1 k_2 PN ÖI
a jobb: [a *jelen sebeit*] ⟨ha [*zordon óra*⟩]
seb sajgása bánt k_1
22. [Ne is kötözze] [⟨*Sebünk ne kösse*⟩]
⟨Ne is kötözze halk⟩ Múlt k_1
23. *Oh,* áttörhet a vér a lágy kendő alatt . . . PN
[*Átvérezhet*] [⟨*Oh*⟩] ⟨Jaj, áttörhet⟩ a
[*seb*] ⟨vér⟩ a lágy k_1
alatt, — k_1 k_2 ÖI
24. [*Oh, jobb ha vigaszért a kéz*] ⟨De áldott
a kemény kéz, mely a⟩ jövőbe
[*nyit . . .*] szánt . . . k_1
szánt . . . PN
25. Oh, így k_1 k_2 PN ÖI
26. a [*zord*] ⟨vak⟩ugar k_1
27. [*Amíg majd az új*] ⟨Míg
[*végre*] *az* igaz Tavasz k_1
Míg [*az*] ⟨majd⟩ igaz k_2
Míg *végre új* Tavasz PN

28. [*És végre*] ⟨S [*némán*⟩] ⟨hallgatják⟩ arcra [*rogynak a* [*hörgő*] ⟨*hangos*⟩] ⟨rogyva, mind-mind a⟩ szenvedések . . . k_1

S hallgatják, arcra rogyva, mind-mind a szenvedések . . . PN

29. Oh, így k_1 k_2 PN ÖI

a jobb . . . k_1

a jobb: . . . győz a szivek reménye PN

30. [*És a pokoli harcos,*] ⟨S a Sátán [katonája,⟩] [⟨*zsoldosa,*⟩] ⟨katonája⟩ a k_1

31. reggelen k_1 k_2 PN ÖI

32. fénye . . . k_1

C. L. az *Egy régi ház előtt* jegyzetét.

132. POMPÁZÓ, LUSTA, ÉDES ALKONYAT . . .

A. Töredék. A TÁÖ szövegét követjük, itt jelent meg először nyomtatásban. Sz. L. jegyzete: „Verskezdet, tintasorok sok javítással; a 11. sorban a *suhogva* csak következtetés, mert a kézirat széle szakadt." Keletkezési ideje bizonytalan, a LG egyes darabjaihoz áll közel. 1917-nél későbbre nem igen helyezhetjük.

B. 6. testük és TÁÖ

11. suhogva TÁÖ

C. —

133. ELZENG AZ ÉLET . . .

A. Töredék, illetve versterv. A TÁÖ szövegét követjük, itt jelent meg először nyomtatásban. Sz. L. jegyzete a vershez: „Kézirat a hagyatékban." Keletkezési ideje bizonytalan. Sz. L. a LG versanyagával érintkező töredékek szomszédságában közli.

B. 1. élet s TÁÖ

5. élet s TÁÖ

C. —

134. MÁR VÉGE . . .

A. Töredék. A TÁÖ szövegét követjük, itt jelent meg először nyomtatásban. Sz. L. jegyzete a vershez: „Már egész halvány ceruzasorok a hagyatékban. A két szakaszon kívül még két sor:

Nézd, csillogó fénypontokat
Az esti ég, hogy bontogat."

Keletkezési ideje bizonytalan, a LG versanyagához áll közel.

B. 4. domb TÁÖ
7. Óh megvetem TÁÖ
9. átoson, TÁÖ
14. ég, hogy TÁÖ

C. A Sz. L. által idézett két verssort a töredék szövegével együtt közöltük. — Megzenésítette Járdányi Pál (vegyeskarra, 1961). A kézirat a szerző tulajdonában.

135. SZERETNÉK ÁTÖLELNI . . .

A. A TÁÖ szövegét követjük, itt jelent meg először nyomtatásban. Sz. L. jegyzete: „Kézirat a hagyatékban. A 3. megoldatlanul hagyott sort variánsok alapján kellett összeállítani." Keletkezési ideje bizonytalan, nyelvi mozzanatok a LG versanyagához közelítik.

B. 3. jómagam s TÁÖ
9. lassu és TÁÖ

C. —

1918

136. A TAVASZI SUGÁR . . .

A. Töredék. A TÁÖ szövegét követjük, itt jelent meg először nyomtatásban. (Sz. L. a kötettel egy időben a Ny-ban is megjelentette. 1934. II. 521. l.) Sz. L. jegyzete a vershez: „Öt, tintával írt lap; verskezdet, sok részlet-változattal. A variánsok egy naphegyi villasorra és orgonanyitásra utalnak. A szöveg mellett lányfej, T. Á. tintarajza." Keletkezési ideje bizonytalan, az 1917—18-ban kelt versekhez áll közel.

B. 2. bokrokat s TÁÖ
3. Selyemgubóiból, zománcos TÁÖ

C. Az alexandrinokban írt vers következetesen kerüli a nibelungizálást, csak a töredék utolsó sora kivétel.

137. BÚS BÉRHÁZ-UDVAR EZ . . .

A. Töredék. A TÁÖ szövegét követjük, itt jelent meg először nyomtatásban. Sz. L. jegyzete a vershez: „Két kéziratlap, az egyik már tisztázat. Élménymagva beolvadt az *Április* 5. versszakába." A töredék 10—18. sorához l. az *Április* 47—63. sorát. Szövegünk tehát valószínűleg az *Április* megjelenése — 1918. május — előtt keletkezett.

B. 4. egen TÁÖ
5. szőnyegen TÁÖ
11. palán TÁÖ
16. kő, — TÁÖ
17. drága légi TÁÖ

C. A töredék az *Április*-sal összevetve meggyőzően mutatja, mily döntő szerepe volt a kép-leleménynek Tóth Árpád költészetében, s mennyire megvolt a költőben a képesség, hogy formától és szavaktól elszakadjon a képek jobb, kifejezőbb alakítása, újabb, adekvátabb képek formálása kedvéért.

138. ÁPRILIS

A. Az ÖI szövegét követjük. Korábban az Ő 1918. májusi számában jelent meg, itt a vers címe: *Tavaszi vers*. Öt kéziratát ismerjük. k_1: durva, barnás papírlapokon, ceruzával írott szöveg. Az eleje tisztázatszerű, a továbbiakban egyre több a törlés, javítás. Címe nincs. Ascher Oszkár tulajdona. k_2: a k_1 papírlapjainak hátán, lila tintával írt kísérletek és variációk, a végleges trochaikus formától többnyire eltérő jambikus sorokban. A szöveg igen hiányos, címe nincs. Lehetséges, hogy ez az első kísérlete a versnek, ez azonban bizonyosan nem dönthető el. k_3: ugyanilyen barnás papíron, lila tintával, majd a lapszéleken és a hátlapon ceruzával folytatva adja az *Április* csonka szövegét. A tintával írott rész jól olvasható, többnyire tisztázatszerű, a ceruzás rész keresztül-kasul huzigált, alig olvasható. Címe nincs. k_4: hasonló papírú kutyanyelvekre lila tintával írott, nyomdai jelzéseket mutató kézirat. A cím itt is *Tavaszi vers*, a cím alatt a költő nevét olvashatjuk. k_5: dátummal ellátott *(Bp. 1918. IV. 14—16.)* nyomdai kézirat. A k_3, k_4, k_5 a Tóth-család tulajdonában van.

B. (A k_1-et a szöveg második felének kuszasága miatt részben eredeti állapotának megfelelően közöljük; első felénél soronként közöljük a variánsokat.)

1. Április oh *április*
2. friss,
3. Faun-[*arcú*] ⟨bokáju⟩ vad suhanc
5. *Vidám* cigánykereked
6. tereket
10. *Lángot* és zenét!
23. [*S szunnyad*] Szunnyad
24. — Fáradt, vén paraszt, —
30. [*Öreg koma*] ⟨Lomha szolga,⟩ fel!
35. S [*kacag a* [*részeg*] ⟨*sudár*⟩] ⟨*reszket és zeng a*⟩ liget,
38. csiklándozod,
40. *Felfordult világ*,
42. Csak *csupa virág* :
48. [*A*] ⟨Bér⟩házak
50. emelet,
51. Reszkető bibor
53. [*Anda fényü*] ⟨Lányszem-színü⟩ kék parázs
55. [*S mély*] Mély, *bús udvarok* felett,
57. *Táncod lágyan úgy lebeg*,
58. Mint *egy* szőnyegen.

(Az 59. sortól eredeti állapotának megfelelően közöljük a k_1 szövegét:)

[*Padlásablakot*] S padlásablakot, kitört,
Poros üveget
Villogtatsz, [*mint tört*] ⟨*mint víg*⟩ *tükört*
Forgat a gyerek :
Hallga! lent a szenny alól
[*Vézna hang*] [*szét*]
[*Furcsa hang van*] *vézna hang*
Tán a bús penész dalol,
Zsuppsz! oda a fény!
Tavaszi danát,

Zsuppsz! [*oda*] ⟨a⟩ földre hull a fény!
S ím a szenny alól
[*Vézna*] ⟨*Vak*⟩ hang [*szól*] ⟨sír,⟩ tán a szegény
Szenny maga dalol?
Verklis koldus, eleven
Bús utcaszemét,
Sütkérez a melegen
S *lehunyja* szemét . . .

Április oh április
⟨Míg tánccal suhansz,⟩
[Faun-[bokájú] ⟨*kedvű*⟩] *Víg örök* suhanc,
Látogass meg engem is

(Az előző két sort egy nyíllal végleges rendbe igazította a költő.)

Hisz egy régi kikelet
⟨Furcsa reggelén⟩
[*Te fogtál kezem*] (sic) [*Primulás gyepén, ligetén*]
[*Oh ne vedd zokon,*] [*Napsütésiben*]
[*Primuláival*]
[*Te*] Együtt [*jöttem te*] ⟨érkeztem⟩ veled
[*Földi tájra*]
[*E bús földre le,*]
Földi [*lakosúl*] ⟨útra én:⟩
[*Pengett az arany tavasz*] Szólt arany szimfónia
Napfény-húrokon
S bölcsőmnél [*te gyöngéd*] (??) ⟨te, fény fia,⟩
[*S kedvesen ringattál,*] [*kamasz*]
[*S így*] [*mint siró csupasz*]
(Olvashatatlan törlések után:) Álltál, *hű* rokon.

Április, [*oh április,*] testvérem, oh,
Hol van az a kor,
Ifjuságom hervadó
[*Ibolya*] ⟨*Primula-*⟩csokor —
Elpártoltam tőled én
Veszed-e zokon?
[*Hajlott hátú*] [⟨*Beteg és* fanyar⟩] ⟨Hej, beteg s fanyar⟩ legény

[*Ritkán viduló*]
A régi rokon,
[*S mint*] *Reggel* [*szememre már*]
[*teszek*] *veszek*
[*Pápaszem kerül*]
[*Ókulát rakok*] *Szemüveget én*
Lelkem is úgy nézeget
Bánat üvegén.
S mint ahogy
[[*S ahogy*] *Haj már szemüveg*] *nekül*
Látni se tudok,
S lelkemen is feketül
Bánat-szemüveg.
(Az utolsó 11 sort a költő keresztülhúzta ceruzával.)
[*Orra nyergén szemüveg*]
[*Ugy veszi fel*]
[*Alig ébred, úgy veszi*]
[*Fel a bánatot*]
Ha a tavaszt élvezi,
[*Mielőtt tavaszba néz*]
[*megnézi a*]
[*Április*] [*A tavasz*] ⟨Nézvén langy⟩ egét,
[*Felteszi a*] Bánatát is felteszi,
[Mint] szemüvegét.

Április oh (olvashatatlanul törölt szavak) [*is ma jó leszek*]
[*Jó leszek,* kezes,] *szelíd és* kezes,
[Simogass, *ölelj,* vezess,]
Jó leszek ma, mint a friss
[*Gyermekek,*]
[*Jó fiu*] vezess
[*Jó leszek*]

Április oh április
Simogass, vezess,
Hadd legyek ma újra kis
Jó öcséd, kezes,
[*Menjünk a bolond liget*]
[*Inn*] (sic) Hadd feküdjem [*friss füre*] *fák alatt*
[*Hol pattog vig szöcskenép*]
[*Zöld parittyaként*] *Szini drága fényt*
Míg arcomba szöcske *csap*
Zöld parittyaként,
[*Április, oh április*] *szivem is gurítsd*
Vedd ki [*keblemből*] *szivem*
[*S bibor*]
[*Dobd el,*] *s míg gurúl,*
[*Mint vörös labdát guritsd*]
Hadd kacagjon [*domb*] ⟨*völgy*⟩ *s halom,*
Bordám közül a nehéz

Szív *tán kigurúl*
[*S bátor lapda, a*]
[*Végtelenbe hull . . .*]
S míg [*arcomba*] ⟨szememre⟩ [*egy fehér*] ⟨patyolat⟩
Szirom lengve jön
S [*mint egy-egy csöpp*] [⟨*selyem testén*⟩]

[*Átreszket* a könny . . .]
S ott ahol szivemhez ér
[*mint fehér*] ⟨kis selyem⟩ sátra alatt
[*Átáztatja*]
Elbuvik a könny . . .

(A k_2-t egészében eredeti állapotának megfelelően közöljük:)

borzol
[*Füttyentget s*] *Hahotáz*
[*Hancúroz*] *a korzón*
[*Hurrá! április!*]
Viháncol a réten,
A zöld füvön barnán,
[*Cigánygyereke,*]
[*s fehér a foga —*]
[*cigánykereket.*]
[*Száz csinyt tenni*] ⟨*Csinyt keverni*⟩ *friss*

[*Kora est-sötétben,*]
Fut a réten, usgyé!
[*Hancúroz a réten,*]
Mint egy cigánypurdé,

[*Mint egy barnabőr,*] (sic)
[*Fehérfogu purdé,*]

[*Cigánykereket*]

Fehérfogu barna
S cigánykerekez.

A zöld tereket
Áthasitja füttye
S a tavaszi korzón vet
Cigánykereket

Hurrá! április!
[*Vig cigánygyerek*]
[*Cigánygyerek ez,*]
[*Cigánykerekez*]
Csinyt keverni friss!
s víg szélbe porzón
Cigánykerekez.

Hurrá! április.
Vig [felhő] ⟨purdé⟩seveg!
Vig cigánygyerek,
Csinyt keverni friss!

Hurrá! április.
Nyargal a mezőn,
Az ébredezőn,
Csinyt keverni friss!

Hurrá, a mezőn
[A zöld]
Az öreg szikláknak
Zöld szakálla nő —

Hurrá! a [tág] ⟨vén⟩ mezőknek
Borostás [zöld szakállát] már az álluk,
Nő már zöld füszakálluk —
[S zöld] ⟨És⟩ szöcske[népek] ⟨szellők⟩ szöknek
A kék s arany sugárban,
S lágy szellő simogatja.

S [lágy] ⟨víg⟩ szellő[k] simogatja.
S a szöcskék égi atyja
S a hajlós labszaru (sic) *ikráin*
Már pattan a filigrán
[És] Zöld ⟨kis⟩ legény, a szöcske.
lombocskán s vékony ikrán
Oh enyhe szöcske-szellő
A kék s arany sugárban,

[Víg Április! barátom,]
[Te drága barna faun]
[Nevezzelek faunnak,]
[Ki]

Hurrá! valaki táncol
[A kék s arany sugárban,]
A bérházak fölött
Valami láthatatlan,
[S barna] ⟨Vidám⟩ isten-kölyök.

[Sötét a] A bérház udvar mélyén
[Mint] Sötétség és penész,
[Csupa]
A [táncos] ég[i] ⟨duhaj⟩ suhanca (sic)
Tánca közben lenéz

Te tettél engem asztalára
Hogy járjak az életben,
S ugy tegyem fel napról-napra
A bánatot, mint a pápaszemet.

Hurrá! a vén [mezőknek]
Vén arca már borostás
S [kiütközik] a rozsdás
[Ráncok közt [agg] ⟨s zöld⟩ fűszakálluk —]

Hurrá! a vén mezőknek
Borostás már [a képük] az álluk
[arcot]
Kinő zöld fűszakálluk
[S fésüli gyenge]
[az illatos kis fodrász]
És selymes könnyü kézzel
A kis parfőmös fodrász
Fésüli : szöcske szellő . . .

Mint víg [illatos] ⟨fodrász⟩-inaska,
[S mint parfom] (sic)
[Fodrász fiú]
Fésülget már a csacska,
[S pomádés] Parfőmös ujju szellő

Hurrá! a vén mezőknek
Borostás már az álluk,
Kinő zöld fűszakálluk
S [már] ⟨mint⟩ víg fodrász-inaska
Fésülgeti a csacska,
Párfőmös ujju szellő . . .

A lombok ifju csokrán
Már ugrik a filigrán
Zöld kis legény, a szöcske

Már látni, a szökellő
[Tücsöknép mint] ⟨Szöcskék hogyan⟩ hajitják
Mint apró zöld parittyát
Kis testük fűről-fűre.

És pattog már [a tornác] az esték
[Piros] festék
Csendjén a barna festék.

spárga
sárga

A szélkakas a tornác
[Tetőn vihogva] ⟨Ormán csakegyre⟩ (sic) *tornáz.*

(A k_3-at is eredeti állapotának megfelelően közöljük. Az 1—20. sorig majdnem megegyezik a végleges szöveggel, ezek a sorok csak a következő eltéréseket adják:)

1. Április, oh április!
2. friss,
5. *Vídám* cigánykereked
10. *Lángot és* zenét!

(A 21. sortól kezdve csonka szakaszokat ad a tintával írott szöveg, ezeket egészítik ki, módosítják a lap oldalára ceruzával írott szövegrészek.)

Szunnyad [⟨*Hallgat*⟩] még a [tél-] ⟨*vén-*⟩mező:
[— Fáradt, vén] [⟨*Alvó,*⟩] ⟨*bús*⟩ paraszt, —

Fűszakálla csendbe nő,
Megcibálod azt;
Ébred lomhán az öreg,
Új robotra fel,
S szembe szórod [*nagy sereg*] [⟨*pelyhező*⟩]
Pitypang pelyhivel.

(A szakasz utolsó négy sorát ceruzával áthúzta Tóth Á., előttük egy ceruzával írott betoldó jellel jelzi, hogy a lap szélére vetett szöveggel helyettesíti a kihúzott sorokat:)

Majd [meg *gyenge*] ⟨meg méznél⟩ illatosb
Szellőfésüvel
Fésülöd s szólsz: no de most
Öreg koma, fel!
[*Lomha óra*] ⟨Szundikálás⟩ volt elég,
⟨Vár az uj robot⟩
[*Aztán hivsz*]
[*Kis fodrász gyerek*] Mit álmodtál vén cseléd,
Krumplit vagy zabot?
Majd meg szellő fésüvel
Lágyan fésülöd,
Illatokkal megkened
[*S halkan dúdolod:*]

(Az utolsó négy sort ebben a szövegben is áthúzta a költő, s alatta megintcsak ennek a szakasznak a sorait próbálgatja:)

[*Hé* mit] Mit álmodtál [vén ⟨*jó*⟩ *apó*] vén cseléd
Krumplit [*és*] vagy zabot?
(olvashatatlan sorok után:)
[*Jól takart a bundája,*]
[*Ébredj már, hahó*]
[*Talpra izibe.*]
Vár az új robot. —
[*Így kiáltasz, így*] (??)
[*így peveg*]
[*Vén bundás*]
[*Így kiáltasz, sürgeted*]
[*Rajta* vén cseléd.]
[*Pitypang sincs elég*]
[*És riasztod,* [*róka*] ⟨*farkas,*⟩ *hü!*] (??)

(A kézirat bal oldalán ugyancsak ceruzával írva folytatódnak a változatok:)

Szálanként huzod, hahó
[Ébredezz öreg] Nyujtózz már apó
[Hisz elolvadt már a hó,]
[Messze már]
A tavalyi hó
Új csodákat íme láss
[És a] Új
— S szembe szórod bóbitás
Pitypang pelyhivel
Ébredj, vén cseléd,
Kell a
[Isten delét]
Nincs elég

(Az utolsó összefüggő szövegrészt keresztben áthúzta ceruzával a költő.)

(A tintával irott szöveg folytatása a 35. sortól:)

[Jössz s] ⟨S im⟩ ⟨És [von⟩] vonaglik a liget,
Cserje *és* bozót,
Gyenge bőrü testüket
Úgy csiklándozod;
Minden erdő egy bolond
Felfordult világ,
Nincsen még seholse lomb,
Csak csupa virág :
Izzad még *[és fájva] ⟨s meredve⟩ kél*
[Rügyből a dolgos levél]
Vajudó kinon,
Ám siet már s élve él
[Holna] (sic) *Hajnali fagytól se fél*
A kábult szirom.

(A szöveg mellett, tintával:)

Izzad még a *sok levél*
Vajudó rügye

S [halk] ⟨lágy⟩ szirom már [sietve] ⟨enyhe [szélben⟩] [lengni] kél

[Langy szellő] ⟨Csókos szél⟩ vigye . . .

(Az utolsó sorok mellett ceruzával a 43—46. sorok végleges alakja. A kéziratlap másik oldalán csak ceruzával irott soktörléses szöveget látunk. Az utolsó szakasz, a 107—118. sorok, formálódnak állandó törlések közt:)

Oh [tán akkor *megnyilik*] tán akkor míg *[a nap] az érc*
Fényű nap lehull

[A nap míg ⟨csendesen⟩] enyész
[A nap] csendesen
[Halk búm szótlanul]
[Órám] [Erdőn,] messze, túl,
Bordám közül a nehéz
Szív is elgurúl,
[S bár] ⟨S bár sajog még⟩ örülni fél,

Imbolyog, [*furcsa bíbor labdaként*]
[*Gyáván*] [⟨*Félszeg*⟩] (olvashatatlan betoldás) ⟨Majd gyáván⟩ *és* után,
[*Ugrik, táncol, elgurul, elbolyong*]
[Bíbor lapda,] útra kél
[*Elgurúl*]
[*A szálló*] Tűnő nap után
[Bíbor la] (sic)
[Mosolyognak] ⟨Nevetnek rá⟩ a hegyek
[*Furcsa*] Bíbor lapda *hópp* . . . (sic)
S felfogják a fellegek (alatta olvashatatlanul törölt sorok)
[*És boldog vagyok* . . .]
S egy csillag ragyog . . .

1. oh április	k_4		Eő	
oh április,	k_4			ÖI
27. Majd meg méznél [*illat* (sic) *jószagúbb*] ⟨illatosb⟩	k_4			
29. Fésülöd s szólsz: hé, de most	k_4	k_5	Eő	ÖI
30. szolga fel!				ÖI
34. Krumplit, vagy	k_4	k_5	Eő	ÖI
44. rügye	k_4	k_5		ÖI
50. emelet,	k_4		Eő	
52. *kemény* fala,	k_4	k_5		
53. Lányszem-színü	k_4		Eő	
Lányszem színü		k_5		
56. egen,	k_4	k_5	Eő	ÖI
57. emeled	k_4	k_5	Eő	ÖI
60. fordulót	k_4		Eő	
61. Villogtatsz mint	k_4	k_5	Eő	
63. Zsuppsz!	k_4	k_5		
hullt a fény!	k_4		Eő	
67. Vak [*kintornás*] lap-árus:	k_4			
[*Vén*] ⟨vak⟩ lap-árus:		k_5		
68. utca-szemét,				ÖI
69. melegen	k_4	k_5	Eő	ÖI
71. oh április!	k_4		Eő	
oh Április!		k_5		ÖI
79. arany-szimfónia	k_4		Eő	
80. Nagyfény-húrokon	k_4	k_5	Eő	ÖI
82. Álltál, *hű* rokon!	k_4		Eő	
Álltál, [*hü*] ⟨víg⟩ rokon!		k_5		
83. óh!	k_4	k_5	Eő	ÖI
88. *Veszed-e* zokon?	k_4		Eő	
[*Veszed-e*] ⟨Nem veszed⟩ zokon?		k_5		
93. felveszi		k_5		
95. oh április!	k_4		Eő	
oh Április!		k_5		ÖI
104. jön	k_4	k_5	Eő	ÖI
107. Oh tán	k_4	k_5	Eő	ÖI

113. lapda,	k_4	k_5	Eő	
114. után,	k_4		Eő	
117. fellegek,	k_4	k_5	Eő	ÖI

C. 47—59. sorokhoz l. a *Bús bérház-udvar* ez c. töredék jegyzetét A 77—78. sorhoz: a költő születésnapja április 14-re esett. Minden strófa 12 sorból áll, kivéve az első 10 soros strófát. A k_1 tanúsága szerint a költő eleinte nem gondolt szabatos strófa-szerkezetre. — Olasz nyelvű fordítása: a Lirici Ungheresi c. kötetben (Firenze 1951. 239. l.). Ford. Folco Tempesti. Címe: *Aprile*. — Cseh nyelvű fordítása megjelent az Árpád Tóth: *Od srdce k srdci* c. kötetben (Mladá fronta, Praha 1961.). Címe: *Apríl*. Ford. Kamil Bednář és Ladislav Hradský. — Megzenésítette Kerényi György, 3 szólóhangra, női karra, zongorakísérettel. Kiadva: Rózsavölgyi, Bp. 1930.; Udvardy László, vegyeskarra. A kézirat a szerző tulajdonában.

139. GESZTENYEFA-PAGODA

A. Az ÖI szövegét követjük. Korábban megjelent a PN 1918. május 19. számában *Esti vers* címmel. Két kéziratát őrzi a Tóth-család. k_1: sárgásbarna kutyanyelven lila tintával írott tisztázat. Címe: *Esti vers;* a költő aláírásával látta el. k_2: nyomdai kézirat, keltezése: *Bp. 1918. máj. 18.*

B. 1. nyest		k_2	PN	ÖI
2. est	k_1	k_2	PN	ÖI
3. meglapul, —	k_1		PN	
4. kigyul	k_1	k_2	PN	ÖI
6. Lámpák, vagy	k_1	k_2	PN	ÖI
11. [*A lomb*] ⟨Lombja⟩ mélyén	k_1			
12. szentély-üreg	k_1	k_2	PN	ÖI
14. *Szelíd* ivor szine	k_1			
[*Szelíd*] ⟨Halvány⟩ ivor-szine		k_2		
lobog			PN	
22. *én-t*	k_1			
23. Igy-így,	k_1			
szelíd			PN	ÖI
25. kuvik	k_1	k_2	PN	ÖI
28. [*És ébredésem hadd legyen*]				
⟨Míg jő majd halkan, könnyesen⟩	k_1			
29. [*Üdítő, édes és*] ⟨Az ébredés mint				
[*egy*]⟩ ⟨bús⟩ csodás	k_1			
30. [*Mint egy szelíd*] [⟨Fájó⟩] ⟨Furcsa				
szelíd⟩ feltámadás	k_1			
Furcsa *szelíd* feltámadás			PN	
Furcsa, [*szelíd*] ⟨ámult⟩ feltámadás		k_2		

C. L. az *Esti könnyek* jegyzetét.

A. Az ÖI szövegét követjük. Korábban megjelent a PN 1918. jún. 29-i számában *Téli hold* címmel. Öt kéziratát ismerjük, valamennyi a Tóth-család birtokában van. k_1: sárga papírlapon lila tintával írott kusza verstervek, a sorok közt rajz: meztelen férfi lóháton. k_2: sárga papírlapon soktörléses, lila tintával írott szöveg. k_3: sárga papírlapra lila tintával írott tisztázat. Itt a vers címe *Holdtölte*, később a költő törölte a címből a második tagot, s a cím alá írta nevét. k_4: sárga papírlapon lila tintával írott tisztázat. Alatta dátum: *VI. 22.* k_5: nyomdai kézirat, a versszöveg alatt: *1918.*

B. (A k_1 és k_2 kuszasága miatt megpróbáljuk eredeti állapotuknak megfelelően közölni a kéziratok szövegét.)

k_1: *S És Láték* [⟨*akkor*⟩] [*egy*] *halvány valakit, bibor*
[*Éjben, gyászfellegek közt, csorba*] *hold,* [*alatt,*]
Fölötte [⟨*a sápadt*⟩] [⟨*csorba*⟩] [*hullaszinü*] [*hüsü . . .*]
Mint sárga hüllőszem, dagadt a
Éjben, [*hüllő*[*hasú*] ⟨*tekintetü*⟩]
[*Egy sárgaszinü*] *lovon lovagolt,*
Mely, ugy tetszék, alvadt vérben tipor.
Az éji ég bibor
S a holdat láttam, mint egy sárga hüllőt,
Mely

(Ezután címszerűen, a lap közepén, aláhúzva:)

A hold.

Hideg testével [*fetreng*] (??) ⟨*elfeküdt*⟩
hüllőt
Ó bíbor éj! Ó sárga fellegek
[Mint] Egy [*rettentő*] ⟨roppant⟩ hüllő [*vad*] ⟨*merev*⟩ szeme
[*Ma*] [*óriási*] *vaksi* [*konok*] [*nyomott*] (??)
sunyi [*furcsa*] sárga
Oh nézd, egy roppant hüllő [*iszonyú*]
[*Merev*] Szeme a hold *ma,* [⟨*merőn*⟩] ⟨*sunyin*⟩ ide les,
Konok étvággyal nézi ideges
[*Ujjam*] [*Sorsunkat,*] [*mi*] [*jaj mily szörnyüséget*] várva . . .
[*Életünket,*] ⟨Földünket,⟩ [*mintha egy rém*] [szörnyü
látványokra]

k_2: [*Oh most*] ⟨Oh nézd, [*mint*] egy⟩ [*egy*] roppant hüllő
[*szörnyü,*] ⟨*sanda*⟩ sárga
[*Merev*] Szeme, a hold: [*mereven,*] [⟨*meredten*⟩] ⟨*az égről*
sunyin⟩ ideles, [*meredten*]
[*Konok étvággyal*] [⟨*Mohón meredten*⟩] nézi ideges
Földünket, szörnyü látványok[ra várva]ra várva
[*Fénylőn* [*és égőn*] (??) *meredten* [*szinjátékra*] [*sovárja.*]
Most a pokol ⟨minden⟩ kapúja
[*A végzet roppant* ⟨*hetrece*⟩ *sarkig ki*]tárva
[*A gond*] Mellén az öngyilkos[*ság m*] (sic) [⟨*most*] helyet
keres⟩

[*A kién*] (??) Egy Pisztoly csövének, [*ég a*] [⟨*vak*⟩] veres
[a] tűzvészek
[*Helyet hol a*]
[*Lángja lobog,*] [*istent káromol*] [*gyaláz az*] [*átkoz az*] *árva.*
[*Zászlója*] (alatta olvashatatlan szavak)
[*Fáklyája* leng [*káromlást, átkot*]
Oszlopos [Lángtornya leng] s fertő a szűzek ágya
[*Tornya forog* ⟨*s hörög a hadak árka.*⟩ *a szűzet métely várja.*]
[*Jaj,*] Ágyú [*hörög*] [⟨*robban*⟩] ⟨ugat,⟩ testekkel
[*Jaj,*] *Ágyúk bőgnek,* tört *tagok*⟨*kal* vadúl⟩ [*recsegnek*]
[*Kilométert röpülnek, és* Hadúr,]
[*Mérföldekig*]
A [*holdig*]
felhőkig lapdázik Hadúr,
[*törvénye dúlt*]
[[*S egy*] ⟨*Mig*⟩ *roppant jajba* [*hasad*] ⟨*repedez*⟩ *az ég fel.*]
S chaoszba [*ömlik*] [⟨*rogy*⟩] *össze* föld az éggel *véggel*
[*Oh hadd*] *Oh jaj, jaj* dől a [*züllött*] [⟨*tört*⟩] rongyolt, [⟨*árva*⟩]
föld az éggel
[*Mintha*] *Kezem* [*hüllő*] [*vétek*]
[*S az*] *Kezem hajad*[*hoz érne*]
Oh jaj, [*ujjam*] ⟨*mig*⟩ *ti* ⟨*hüs*⟩ *átkos*
Megperzseli Minthogyha ⟨Bús átkos [⟨*égő*⟩] *zsarát*[*hoz érne*]⟩
[égő *parázs*]
mint átkos emberhomlokomhoz érve
üszök
[*Oh fájó,*] [*bűnös*] homlokomhoz
[*Oh nem csitit*] *most* [hűs] kezed ⟨szelid⟩ fehére,
Édes asszony szelíd assz (sic) hűs, [szelíd,] [*halk,*] *gyenge*
Oh [*homlokom*]
Nem reszket [*most meg*] hűs *s érve*
[*Nem per*] [*é meg hűlt*] (sic) kezed fehére
Nem félsz-e, hogy fellobban s füsttel ég el?

1. Oh nézd, ma ⟨mint egy⟩ roppant
hüllő [*sanda,*] sárga k_3
Oh nézd, [*egy*] ⟨ma⟩ roppant hüllő
sanda, sárga k_4
Oh nézd, PN ÖI
2. Szeme, ⟨ugy ég⟩ a hold[. . .
meredten] és ide les, k_3
Szeme a hold, [*ma sunyin*]
⟨*meredten*⟩ ideles, k_4
hold és k_5 PN ÖI
3. [*Fénylőn, és tágan*] ⟨Meredten⟩
nézi ⟨fájó,⟩ ideges k_3
[Meredten nézi fájó] *Fénylőn és*
tágan nézi ideges k_4
4. [*Világunk,*] Földünket, szörnyü k_4
5. tárva ÖI

8. leng s	k_3	k_4	k_5	PN	ÖI
ágya . . .	k_3	k_4		PN	
11. chaoszba	k_3	k_4			
éggel, —	k_3		k_5	PN	ÖI
éggel,		k_4			
12. ember-homlokomhoz	k_3	k_4		PN	
érve					ÖI
13. fehére,	k_3	k_4			
14. *S nem* félsz-e,	k_3			PN	
S nem Nem félsz-e,		k_4	k_5		
fellobban s	k_3	k_4	k_5	PN	ÖI

C. A verskezdettel rokon az *Esti ének* kezdete. (L. 1—4. sorokat.) — A k_4 hátlapján a következő prózai félmondat áll: *Ágyacskámban felébredve elmondtam szokásos . . .* — A k_1-t a költő a bibliai Jelenések könyve módjára tervezhette, erre mutat az *És láték . . .* kezdés, továbbá az apokaliptikus lovas odarajzolt alakja.

141. SZENT NYOMORÉK, RIADJ!

A. Az ÖI szövegét követjük, itt a vers alatt: *(1919.)*. Korábban a PN 1918. nov. 17-i számában jelent meg *Nehéz órán* címmel. Alább közölt levél tanúsága szerint 1918. nov. 15. előtt keletkezhetett. Két kéziratát ismerjük, mindkettő a Tóth-család birtokában van. k_1: két hosszúkás papírlapon lila tintával írott, soktörléses szöveg. A cím itt is *Nehéz órán*, az első lap szélén ceruzával írott dátumot találunk: *1919 tél*, a vers alatt pedig ugyancsak ceruzával: *1919 febr.* ? (A keltezés nyilvánvalóan későbbi és téves, hiszen 1918-ban már megjelent a vers.) k_2: nyomdai kézirat, a címet itt változtatta meg a költő. Lapközépre írva s törölve találjuk a *Nehéz* szót, s alatta a végleges címet. A keltezés itt is bizonytalan, a vers alá írt dátumot *(1919. febr.?)* ceruzával törölte, s helyette az *1919.* évszámot írta a költő.

B. 1. Végzet	k_1				
2. A szittya földön? Roppan	k_1			PN	
rög	k_1	k_2		PN	ÖI
3. S [*az ország*] ⟨a szent hon⟩ négy	k_1				
4. Felcsikorog s	k_1	k_2		PN	ÖI
szét . . .	k_1				
szét!				PN	
5. Oh hol	k_1	k_2			ÖI
9. Hiába tört [*föl négy komor éven át*]					
⟨a századok[on] éjjelén⟩	k_1				
11. [*Oszloppal*] ⟨Sugárral⟩ égre, mint [*egy roppant*] ⟨gigászi⟩	k_1				
Sugárban égre, mint *egy roppant*				PN	
13. szemünk	k_1			PN	
szemünk ⟨?⟩		k_2			
14. hiába *dőlt* :				PN	

S a pórusok [*bús*] [⟨*vak*⟩] ⟨hűs⟩ könnye
hiába [*dőlt*] hullt: k_1
15. A véres, *vágyas*, vak verejték PN
[*Verejték*] A véres, [*vágyas,*] ⟨fájó,⟩
[*vad,*] [⟨*hüs*⟩] ⟨vak⟩ verejték k_1
16. Égre emelt *ivü* homlokunkról? PN
[*Verte*] [Égre emelt *halovány*] [⟨*Kinkoszorús, bús ivü*⟩] ⟨Égre emelt
busa⟩ homlokunkról? k_1
17. Oh nemzetem k_1 k_2 ÖI
szép, [*zsibbadozó*] ⟨lankatag, ős⟩ fajom, k_1
21. *Oh*, kelj föl PN
Oh kelj föl k_1
[*Oh*] ⟨De⟩ kelj föl k_2
22. zeng k_1 k_2
26. Egy *szent* üvöltés, PN
Egy [*szent ordítás,*] ⟨bús üvöltés,⟩
poklokig k_1
27. kiáltás, k_1
30. élni [*kell*] ⟨még,⟩ k_1
31. *Bár* szörnyűbb k_1 PN
32. a *hősibb* é l e t ! PN
a hősi[*bb*] élet ! k_1
(A k_1-ben a sor alatt ceruzával írva és áthúzva:)
[*A csonka, csúfos, árva*]
33. Emeld fel *újra* megtaposott PN
Emeld fel [*büszkén*] [⟨*újra*⟩] [⟨*bizón*⟩]
⟨áldott⟩ megtaposott fejed, k_1
34. „Megfogyva bár, de törve nem!" — k_1 PN
(A k_1-ben a sor alatt a következő szavak:)
[*A csillagok*] [*remeg*] [*él magyar áll B*]
[— *oh szörnyü dal*]
35. *ős* szive PN
[*ős*] ⟨vén⟩ szive k_1
döngjön k_1 k_2 PN ÖI
36. S *dolgos*, erős PN
S [*dolgos,*] ⟨ősi⟩ erős k_1

C. A 9—16. sorhoz l. Vörösmarty Szózat-ának 8—9. versszakát. A 34. sor is a Szózatot visszhangozza. Az alkaiosi formát a költő 1914-ben használta először (*Lomha gályán*, sorjázó rímekkel), 1916-ban másodszor *(Elégia egy elesett ifjú emlékére)* s ezúttal harmadszor, egyben utoljára. — Hatvany Lajoshoz írott levélből: *(Bpest, 1918. nov. 15. péntek) Kedves, jó Uram, — mellékelve küldök egy verset, azzal a kéréssel, hogy ha teheti, helyezze el a Napló vasárnapi számában* (az említett napon, nov. 17-én a *Szent nyomorék, riadj!* jelent meg, csak erről a versről szólhat a megjegyzés — a szerk.). *A honoráriumra nézve szabadjon megjegyeznem, hogy mivel a Naplónál eddig versenként kapott 30 korona tiszteletdíjat igen megalázónak tartom, ennyiért nem adom a verset, hanem inkább teljesen díjtalanul engedem át.*

142. EGYNÉMELY EMLÉK, RÉGI KINCS

A. Az ÖI szövegét követjük. Korábban megjelent az Á 1919. jan. 8-i számában, *Csendes ének* címmel. Két kéziratát és az Á-nak egy a költő által javított lapkivágatát (lk) ismerjük, mindhárom szöveg a Tóth-család birtokában van. k_1: három fehér lapon lila tintával írott, soktörléses változat. A költő aláírásával és dátummal látta el *(1919. febr.)*. A dátum későbbi, ceruzával írt feljegyzés, a költő nyilvánvalóan rosszul emlékezett a keletkezés idejére. A cím itt is *Csendes ének ;* megelőző címtervre utal az, hogy e cím fölött tintával többszörösen áthúzva a Tűz szót találjuk. k_2: nyomdai kézirat, ezen már áthúzta a költő a dátumot *(1919. febr. eleje.)*.

B. 1. *De* jó — Á
este — k_1 k_2 Á
7. alszik, — k_1

(A k_1-ben a 7—8. sor mellett, lapszélre, ceruzával írva a következő sorokat találjuk, nyilván a k_1-ben és Á-ban olvasható, később kihagyott versszak második felének egyik változata:)

S oly hazugul és olyan árván
Int rajzod, mint egy porlepett
Érzelgős, ócska anzikszkártyán
Az aranyszélü fellegek.

11. *gyengén* — k_1 Á
mondhatatlan [*gyengén*] ⟨enyhén⟩ — k_2
14. szelíden, — k_1 k_2 Á Öl

(A 16. sor után a k_1-ben egy olyan versszak következik, mely a végleges megoldásból kimaradt:)

Oh, arany ég, igaz se vagy tán,
De lásd, az ember mind ilyen,
[A] ⟨Hogy⟩ kedvek és remények fogytán
A mult [üdvén még] ⟨derűjén⟩ megpihen,
Bár míg lágy szinekben ⟨S míg szineidben meg⟩fürösztöm (sic)
[Anda] Halvány képét gyáván, sután,
Az emlék csak az életösztön
Érzelgős, hazug giccse tán.

(Ugyanennek a szakasznak további variációit találjuk a k_1 első oldalának szélén:)

(1) *Oh arany ég, igaz se vagy tán*
(2) *S csak fáradt vágyam fest elém,*
(3) *Hogy kedvek és remények fogytán*
(4) *[Ragyogj] ⟨Borongj⟩ a bánat estelén,*
[Csak annyi vagy tán, mint egy árván]
[Kallódó rajz, [egy] [⟨furcsa⟩] ⟨ócska⟩ porlepett]
[Olcsó,] Érzelgős ⟨rajzu⟩ anzikszkártyán
Az aranyszélű fellegek.
[Lom közt kallódó,] porlepett,
Fakuló, ócska,
S [csupán a [bánat] ⟨vágyam⟩] ⟨csak fáradt lelkem⟩ fest elém

Ragyogj a bánat estelén
[Setét felhők aranyszegélye]
Mint
Olcsó derűvel, ma
[Hazug szépséggel, mint egy olcsó]
[Olcsó vászonként]
Mint egy
[Mint] Aranyszegélyü fellegek
[Egy olcsó, rossz vászonra kenve]
Némely érzelgős anzikszkártyán
(5) *Csak annyi vagy tán, mint egy árván*
(6) *Fakúló rajzú, porlepett,*
(7) *Primitiv, ócska anzikszkártyán*
(8) *Az aranyszélű fellegek!*

(Ezt a versszakaszt még az *Április*ban is megtaláljuk — zárójeles arabs számokkal jelöljük a sorokat, melyek az Á szövegét adják — csak a k_2 és az ÖI szövegéből hiányzik.)

17. [*Rég volt, oh jaj,*] [⟨*Oh mindegy, bár*⟩] ⟨Jaj, régen volt,⟩ igaz	k_1			
22. kamasz ág		k_2	Á	ÖI
23. kényes,	k_1			
25. *Künn* álltam	k_1		Á	
30. [*Minden kis*] ⟨Miriád⟩ *sejtje s* pórusa,	k_1			
Miriád *sejtje s* pórusa,			Á	
Miriád [*sejtje s*] [⟨*apró,*⟩] [⟨*forró*⟩] [⟨*apró*⟩] ⟨élő⟩ pórusa:		k_2		
31. [*Mint mirjád forró száj :*] ⟨*Forró,* [*apró*] ⟨*zsongó*⟩ *szájak :*⟩ a vágyak	k_1			
Forró, apró szájak : a vágyak			Á	
[*Forró, zsongó*] ⟨Lihegő sejt-⟩szájak:		k_2		
32. Tavaszi sodró				ÖI
33. [*Kiáltani*] ⟨Sikoltani⟩ vágytam:	k_1			
35. kilépek		k_2	Á	ÖI
38. Jöjjön! leomló,	k_1	k_2	Á	
40. Hej!	k_1		Á	
43. fallal;			Á	
44. [*Gyúljanak ki*] ⟨Kigyúlnak mind,⟩ sugároson:	k_1			
45. Viszem diákszobámba,		k_2		ÖI
47. orcám	k_1	k_2	Á	ÖI

(A k_1-ben a 49—52. sor át meg áthúzgált, alig olvasható strófa-rész. Benne van a végleges szöveg minden sora toldásokkal, törlésekkel. Kiolvashatók még a következő változatok, törmelékek:)

Elég! . . . *halk emlék! fájni fog már*
Ha folytatod szelid *zenéd,*
Lelkem mélyén a bánatok már
Figyelni kezdik ütemét

Elég! . . . *oh végül mégis fáj ám,*
Ne zengj már, halk emlékzene

Már fájni kezd a halk zene,
ne zengj már, újra fájván,
hagyjuk abba

A szelíd [és édes] ⟨és csöndes⟩ zene

49. *Elég! . . . oh, végül mégis fáj ám*			Á	
fájván	k_1	k_2		ÖI
50. *A szelíd és csendes zene,*			Á	
51. *Már* felfigyel			Á	
52. [*sovár*] ⟨fakó⟩ szeme,		k_2		
fáradt szeme,			Á	
53. bérházak [*fáradt*] ⟨zsibbadt⟩ népe	k_1			
népe,			Á	
54. ⟨Figyel,⟩ Ha [*egy-egy*] bús diák [kiűl]				
[⟨*merengve dűl*⟩] ⟨kiűl⟩	k_1			
Ha *egy-egy* bús			Á	
55. ablakához és	k_1	k_2	Á	ÖI
57. Elég . . . [*ajkamról*] ⟨mellemből⟩ mély				
sohaj száll;	k_1			
58. [*Búm,*] ⟨Gond⟩ tedd [*el*] holnapra ⟨el⟩				
magad!	k_1			
62. [*A szakadozó*] ⟨Az elnyűtt, feslő⟩				
szöveten . . .	k_1			
63. Mindegy . . . Szerettelek,			Á	
szerettelek, [*én*] [⟨*te*⟩] ⟨te⟩ félszeg,	k_1			

(Az Á-nak a költő által javított példányában a 16—17. sor közé ékelt versszakhoz a következő lilatintás bejegyzéseket találjuk a lapszélen:)

S bús rajzod úgy is
És gyáva rajzod halkan, árván
Oly primitív és porlepett
Amint
Oh, ugy borzongasz, olyan gyáván
felfénylesz halkan
Oly primitiv vagy s
Akár egy primitiv
Mint régimódi anszikszkártyán

C. 25—28. sorhoz: A budapesti városligetre és az egykori Stefánia (ma Népstadion) útra, a nagypolgárság és az arisztokrácia hajdani kocsikorzójára vonatkozik.

143. MÁRCIUS

A. Az ÖI szövegét követjük. Korábban megjelent a Ny 1919. ápr. 1. (I. 461. l.) számában. Egy nyomdai kézirata van a Tóth-család birtokában (k).

B. 4. hálózatát s — k Ny ÖI
9. keményen — k Ny ÖI
11. mozdul, karjait: — Ny
13. illatot — k Ny ÖI
14. *piros* dalokba — Ny
15. Oh gyúlt világ! Oh drága — k Ny ÖI
17. Évadja, — — k Ny ÖI
19. higanyszál: — Ny
vén — k Ny ÖI
20. láza van, — Ny
21. reszkető magas — k Ny ÖI
23. füttye — k Ny ÖI
31. Oh most — k Ny ÖI
34. átnyilalló, édes — Ny
35. *billió* barázdát — Ny
42. *Himnuszodat, százszor szent Március!* — Ny
[*Himnuszodat, százszor szent*] ⟨Oh élet, élet, élet,⟩ Március! — k
Oh élet, — ÖI
43. trónusán *megreszket a Végzet!* — Ny
trónusán [*megreszket a Végzet!*] [reszket] [⟨*vacog*⟩] ⟨reszket⟩ a Halál — k

C. Ez a vers — Tóth Árpádnál ritka, rímtelen jambusaival is, forradalmi tartalmával is — némiképp rokon *Az új isten* c. verssel. Nyilvánvalóan márc. 21., a proletárdiktatúra kikiáltásának időpontja körül keletkezett. L. még a *Fehér lesz akkor* c. töredék jegyzetét. — Bolgár nyelvű fordítása: az Antologija na ungarszkata Poezija c. kötetben (Blgarszki Piszatel, Szófia 1952. 95. l.). Ford. P. Conev. Címe: *Mart.* — Eszperantóra fordítva: a Hungara Antologio c. kötetben (Budapest 1933. Literatura Mondo sorozat). Ford. Kalocsay Kálmán. Címe: *Marto.* — Orosz nyelvű fordítása az Antologija Vengerszkoj Poezii c. kötetben (Goszlityizdat, Moszkva 1952. 341. l.). Ford. N. Csukovszkij. Címe: *Mart.* — Cseh nyelvű fordítása megjelent az Árpád Tóth: *Od srdce k srdci* c. kötetben (Mladá fronta, Praha 1961.). Címe: *Brezen.* Ford. Kamil Bednář és Ladislav Hradský.

144. AZ ÚJ ISTEN

A. A Ny szövegét követjük, itt 1919. ápr. 1-én (I. 459. l.) jelent meg. A vers az ellenforradalom negyedszázada alatt nem jelenhetett meg újból nyomtatásban.

B. 19. Oh, de — Ny
21. rajtunk s — Ny
22. szerteszét — Ny
24. testét s — Ny
25. agyát — Ny
26. vak mély — Ny
27. odván — Ny
28. kotát — Ny

31. eldugultak Ny
39. nagy mezítelen Ny
40. lábát Ny
45. megy s Ny
46. Szajna s Ny
47. Westminster Ny
49. árnya Ny
55. gazdagult Ny
65. régi úri Ny
67. kezeddel, — Ny
68. tenyereidre Ny

C. A Vörös Újság 1919. ápr. 11.-i Vigyázat! c. cikkéből: „... Nem engedhetjük, hogy itt az írók, kik (hogy csak egy példát vegyünk) az ifjú Caesarhoz írtak ódát, most a „Vörös Istenhez" vagy más ingatag alapú frázishoz írt ódájuk jogán újra bezárkózzanak, újra akadémiát csináljanak ... Meg van rá az okunk, hogy undorodjunk úgy az öreg mint a fiatal művészek komolytalan szakszervezetesdi játékától." A vers értékelésének történetéhez l. K. L. 195—200. l. — L. még a *Március* jegyzeteit. — A vers közvetlenül a proletárdiktatúra kitörése után keletkezett. Kardos Pál figyelmeztet rá, hogy a vers emlékeztet Majakovszkij 150,000.000-jára. A Mammon és Wilson, a Vörös Isten és Iván hasonló allegorikus alakok. Szembeállásuk is hasonló. (Az aranyon hízott Mammon a „disznófejű Nagyúrnak" is rokona.) Megfelelés a keletről nyugatra tartó Vörös Isten és az óceánon át Wilson ellen gázoló Iván menetelése közt. Az egyezések természetesen véletlenek. — Déry Tibor, aki 1917 februárjától 1919 augusztusáig baráti viszonyban volt Tóth Árpáddal, hangsúlyozza, hogy *Az új isten* „őszinteségében nem marad alatta (a költő) egyik versének sem." „Történetesen — olvassuk Déry emlékezéseiben — tanúja voltam e vers keletkezésének. Nála aludtam, mint igen gyakran ezidőtájt, az öreg budai házban, a kis lakás elülső szobájában, egy kiflialakú diványon, melyről a lábam térdig lelógott. Előtte való este a kommün örömeiről, gondjairól beszélgettünk. Reggel, mire kiflialakúvá meredve felébredtem, Tóth Árpád már az ablaknál ült, nadrágban, hálóingben, meztelen lábakkal, s a térdére fektetett papírlapon verset írt ..." (Emlékezés Tóth Árpádra. Irodalmi Újság, 1955. okt. 1.) — Szlovák nyelvű fordítása megjelent a Večerná Blýskavica c. kötetben (Slovenský Spisovatel', Bratislava 1957. 330—332. l.). Címe: *Novy Boh*. Ford. Valentín Beniak. — Cseh nyelvű fordítása megjelent Árpád Tóth: *Od srdce k srdci* c. kötetben (Mladá fronta, Praha 1961.). Címe: *Nový Bůh*. Ford. Kamil Bednář és Ladislav Hradský. — Megzenésítette Tóth Dénes, hatszólamú vegyeskarra, címe: *Új az isten* (a kézirat a szerző hagyatékában); Horváth Kiss László, vegyeskar, zenekari kísérettel, a Tanácsköztársaság kikiáltásának 40. évfordulójára. A kézirat a szerző tulajdonában. A költemény szövege nyomán született meg Láng István A forradalomhoz c., férfikarra írott kórusműve. Kézirata a szerző tulajdonában.

145. AZ ÖRÖM ILLAN

A. Az ÖI szövegét követjük, korábbi megjelenéséről nem tudunk. Keletkezését 1919. aug. előttre tehetjük. (L. a C. pont idevágó idézetét.) Egy-egy nyomdai kéziratát őrzi Jancsó Elemér (k_1) és a Tóth-család (k_2). A k_1-en a költő aláírását olvashatjuk.

B. (A k_1-et teljes egészében közöljük:)

Az öröm illan

Az öröm illan, ints neki,
Még *visszaragyog kék* szeme,
Még hangja *nevető* zene
S lebbennek szőke tincsei.

Játszott szívemmel gyermeteg,
Feldobta volna a poros
Bús légbe, mint *könnyű*, piros
Lapdát *hancúzó gyermekek.*

De elejtette, mert nehéz,
Ügyetlen, lomha lapda volt,
Akár a súlyos, méla hold,
S az öröm keze könnyü kéz . . .

Édes öröm, isten veled,
Lelj könnyebb szívet, kedvtelit,
Még itt reszket kezed szelid
Melege bús szivem felett . . .

Oh, tünde, köddé vált alak,
Oh nevető hang, szőke tincs,
Nyárvégi emlék, lenge kincs,
Isten veled, megáldalak!

9. [*furcsa*] ⟨lenge⟩ árny, k_2
12. [Füst közt vonagló gyenge] [*Pernyétől barnult* ⟨*füstös*⟩ [*tiszta*] szárny] ⟨Füst közt vonagló gyenge szárny.⟩ k_2
14. Mely [*ezer*] ⟨milljom⟩ éve k_2
18. poros k_2 ÖI
20. *Lapdát*, de jaj, k_2
21. oh Öröm, k_2 ÖI
23. Oh mondd, az ég fenn ugye kék k_2 ÖI

C. A vers Tóth Árpád harmadik, 1921-ben megjelent kötetének címadó költeménye. A költemény keletkezésére vonatkozóan Endre Károly Egy folyóirat alapításának története c. cikkéből idézünk (Igaz szó, 1957. 9. sz. 449. l.): „1919 augusztus hónapja volt . . . Utasításunk az volt, hogy vegyünk fel személyes kapcsolatot a Budapesten élő nagy magyar írónemzedékkel, hozzuk el legjobb kéziratait . . . Máris tovavezet utunk . . . Tóth Árpádhoz . . . Gazdagon

visszük magunkkal *Az Öröm illan* című legszebb kötetének ilyen című és kezdetű legszebb versét . . .” Endre Károlyék az alapítandó Temesvári Szemle munkatársaiként vásároltak kéziratot, Tóth Árpád a lap pesti szerkesztője volt. Jancsó Elemér közlése: Endre Károlyék a k_1 szövegét kapták meg, amelynek a közlését Tifkó, a lap mecénása leállította, s akkor sem közölték, amikor a vers végleges szövege is megérkezett. L. még a 2. kötetben Byron: *Childe Harold indulása* c. fordítás jegyzetét. — Francia nyelvű fordítása megjelent: az Anthologie de la Poésie Hongroise Contemporaine c. kötetben. Ford. Béla Pogány és Charles Géo (Les Écrivains Réunis, Paris 1927. 200. l.) Címe: *La joie s'enfuit.* — Újabb francia fordítása: Anthologie de la Poésie hongroise (Seuil., Paris 1962. p. 267); ford. Jean Rousselot. *La joie s'enfuit.* — Cseh nyelvű fordítása megjelent az Árpád Tóth: *Od srdce k srdci* c. kötetben (Mladá fronta, Praha 1961.). Címe: *Radost prchá.* Ford. Kamil Bednář és Ladislav Hradský. — Megzenésítette Farkas Ferenc (1963. vegyeskarra, kézirat a szerző tulajdonában.)

146. AQUINCUMI KORCSMÁBAN

A. Az ÖI szövegét követjük. Korábban megjelent a KK 1919. szept.-i számában. A Tóth-család birtokában egy nyomdai kézirata van (k). A kézirat alján áthúzva: *1919. szept. vége,* helyette ceruzával az *1919.* évszámot írta oda a költő. Ez a kötetben is megmaradt.

B. 7. sváb, —	KK	k	ÖI
11. ölelt s	KK	k	ÖI
13. *Óh, még egy* táj van-e,	KK		
Óh, [*még egy*] ⟨más [*ily*]⟩ táj van-e ⟨még,⟩ ahol		k	
Óh, más			ÖI
18. fákat	KK	k	ÖI
19. mért, szívére	KK		
20. Mint az *est setét csókja* a	KK		
Mint az [*est setét csókja*] ⟨alkonyi párák⟩ a		k	
22. árján . . .	KK		
árján, —		k	ÖI
25. Kocints vén	KK	k	ÖI
28. *vigabb* fajzat	KK		
[*vigabb*] ⟨frissebb⟩ fajzat		k	
29. fel, *így,* vigan,	KK		
31. nászra és	KK	k	ÖI
32. gondtalan boldog	KK	k	

(A költő hagyatékában megtaláltuk a KK lapkivágatát, ahol a 29. sorban ceruzával írott javítást látunk:

fel, [*így*] ⟨még⟩ vigan,

A lapszélre keltezést is írt a költő: *1919* [okt.] *szept. vége.*)

C. Vö. *A Muhi-pusztán* c. verssel. A 17—18. és 24. sorhoz l. Beöthy Zsolt: A magyar irodalom kis tükre kezdősorait: „Az ősidők homályából egy lovasember alakja bontakozik ki szemeink előtt . . . Ennek

a magányos lovasnak képe nemcsak a magyarság életmódjából, hanem a magyar szellem mivoltából és fejlődéséből is sokat megmagyaráz." — Az 1940-ben megjelent, Babits Mihály által szerkesztett Magyar nemzeti lant c. anthológiában az *Aquincumi korcsmában* és a *Fénylő búzaföldek között* c. Tóth-versek kaptak helyet. — Olasz nyelvű fordítása a Lirici Ungheresi c. kötetben (Firenze 1951. 244. l.). Ford. Folco Tempesti. Címe: *In una osteria di Aquinco.* — Francia fordítása az Anthologie de la Poésie hongroise c. kötetben (Éditions du Seuil, Paris 1962. p. 266). Ford. Jean Rousselot. Címe: *Dans une auberge d'Aquincum.*

147. BÚS, DÉLELŐTTI VERS

A. Az ÖI szövegét követjük. Korábban megjelent a Ny 1919. dec.-i (II. 1065. l.) számában. Két kéziratát őrzi a Tóth-család. k_1: három fehér papírlapon — a második és a harmadik két-két darabból van összeragasztva — ceruzával írott szöveg. Az első lapon nyomdai jelzéseket látunk és keltezést: *1919. okt. 20. körül.* A kézirat csonka, a végleges szöveg 57—64. sora hiányzik. k_2: nyomdai kézirat.

B. 3—4. *Friss fény forog az utcán,*
Szivem! örülni tudsz tán? k_1 Ny

(A k_1-ben a sorok mellé lila tintával odaírta a költő a végleges megoldást is.)

5. *Ti sürgő* földi népek,	k_1		Ny	
[*Ti sürgő*] ⟨De lám, ti⟩ földi		k_2		
6. *Közétek sírva lépek,*	k_1		Ny	
[*Közétek* [*sírva*] ⟨*búsan*⟩ *lépek,*] Oly búslakodva [*léptek*] ⟨nézlek⟩,		k_2		
8. *Oh mért is* titkoljátok?			Ny	
Oh [*mért*] ⟨*ne*⟩ titkoljátok[?].	k_1			
[*Oh ne is*] ⟨Akárhogy⟩ titkoljátok.		k_2		
17. *csodát* tehetnék	k_1		Ny	
tehetnék		k_2		ÖI
24. *Egy bánat-csimborasszót.*			Ny	
[*Egy bánat-*] ⟨Bánatból⟩ Csimborasszót	k_1			
25. *föl* az égre,			Ny	
29. nőjjön, égi	k_1		Ny	
33. boszút	k_1			
57. Oh isten, isten, isten,		k_2	Ny	ÖI
Oh Isten,				
59. *Ma langy a lég opálja,*			Ny	
lárva		k_2		ÖI
60. *Nyilát a nap dobálja.*			Ny	
61. *Fényed forog az utcán,*			Ny	
62. *Még könyörülni tudsz tán,*			Ny	
63. *Nézd, orcánk színes lárva,*			Ny	
64. *De setét agyunk árva.*			Ny	
Oh tégy		k_2		ÖI

C. Szlovák nyelvű fordítása megjelent a Večerná Blýskavica c. kötetben (Slovenský Spisovatel', Bratislava 1957. pp. 310–312.). Ford. Valentín Beniak. Címe: *Smutný, prepoludňajši verš.* — Cseh nyelvű fordítása megjelent az Árpád Tóth: *Od srdce k srdci* c. kötetben (Mladá fronta, Praha 1961.); címe: *Smutná dopolední písen.* Ford. Kamil Bednář és Ladislav Hradský. — L. még Gáldi László: „Egy kiállítás képei." Magyar Nyelvőr, 1961. 319–326. l.

148. AZ ÁRNYBÓL SZŐTT LÉLEK

A. Az ÖI szövegét követjük. Korábban megjelent a Ny 1919. dec.-i (II. 1063. l.) számában. Két kéziratát őrzi a Tóth-család. k_1: három nagyobb alakú fehér papírlapon ceruzával írott szöveg. Az első lapon nyomdai jelzés és dátum: *1919 okt. 20 körül.* A cím alatt eredetibb, törölt címváltozat: *Elégia.* A költő kézjegyével látta el a verset. k_2: nyomdai kézirat. Itt is megtaláljuk az előbbi dátumot, de ceruzával áthúzva.

B. 2. *Szerettem* én	k_1		Ny	
[*Szerettem*] ⟨Szeretem⟩ én		k_2		
4. rokon,	k_1		Ny	
5. Hisz isten	k_1	k_2	Ny	
7. eként	k_1	k_2		
9. az isten	k_1	k_2		
isten s	k_1	k_2	Ny	ÖI
lélek:			Ny	
11. köré és	k_1	k_2	Ny	ÖI
szépitélek	k_1	k_2		ÖI
13. zsivajja	k_1	k_2		
édes	k_1	k_2	Ny	ÖI
14. fátylasúlt	k_1		Ny	
15. setétes	k_1	k_2	Ny	ÖI
19. vér	k_1	k_2	Ny	ÖI
20. az isten	k_1	k_2		
22. mind, — sírta	k_1		Ny	
23. bosszuvágyból	k_1	k_2	Ny	ÖI
25. szerettem s	k_1	k_2	Ny	ÖI
26. andán s	k_1	k_2	Ny	ÖI
27. fényét	k_1	k_2	Ny	ÖI
29. zűrös, [*hosszú*] ⟨lomha⟩ napban,	k_1			
31. meleggé s én megbújtam abban	k_1	k_2	Ny	ÖI
34. kedvvel [*csúsztattam*] ⟨léptettem⟩ én,	k_1			
35. bútt	k_1	k_2	Ny	ÖI
37. s *rőt lett* moszatszakálla, —	k_1		Ny	
s [*rőt.lett*] ⟨izzott⟩ moszatszakálla, —		k_2		
dalt s izzott moszatszakálla, —				ÖI
38. rivón	k_1	k_2	Ny	ÖI
43. Mentem s	k_1	k_2	Ny	ÖI
44. Lelkem [*dalok*] ⟨versek⟩ terhétől	k_1			
52. boldogtalant, —	k_1	k_2	Ny	ÖI

53. kincsért,	k_1		Ny	
55. tincsért	k_1	k_2	Ny	ÖI
56. S hogy [*tollamból*] ⟨ajkamról⟩ peregnek	k_1			
57. Oh jaj,	k_1	k_2	Ny	ÖI
62. körül s	k_1	k_2	Ny	ÖI
63. volt	k_1	k_2		ÖI
64. Most [*őrült, rút*] ⟨ferde⟩ száj, mely [*átkot*] ⟨szörnyű⟩ jajt rivall.	k_1			
65. Oh isten, isten,	k_1	k_2		
Oh Isten,			Ny	ÖI
68. szétesett, —	k_1	k_2	Ny	ÖI
69. Oh lesz-e	k_1	k_2	Ny	ÖI

C. *A jó falusi doktor* : dr. Schöntag Samú, svedléri orvos. A 35. sorhoz: a Schöntag-kert alatt vezették ki a Malomárok vizét a Gölnicz patakba. L. még a *Séta az alkonyatban* és a *Derű?* c. versek jegyzetét. — Német nyelvű fordítása az Ungarn c. folyóiratban jelent meg (Budapest 1943. IV. 602—603. l.). Ford. Rudolf Becht. Címe: *Seele aus Schatten gesponnen.*

149. ARANY FELHŐ

A. Az ÖI szövegét követjük, keletkezése tehát 1921. dec. előttre, alighanem 1919-re tehető. (L. a *Pajtás, igyunk...* jegyzetét.) Négy kéziratát ismerjük. k_1: barnás papírlapon lila tintával írott szöveg. Itt a második strófát a szerző ceruzával áthúzta. k_2: a k_1 alá ceruzával írt, javított, elmosódott kézirat. A k_1—k_2 hátlapján a *Pajtás, igyunk...* c. töredék lilatintás csonka szövegét olvashatjuk. Fenti kéziratok Ascher Oszkár tulajdonában vannak. k_3: sárgás kutyanyelvre lila tintával írott verskísérlet. A lap felső részén a *Szeretnék örökké így ülni veled* c. töredék kéziratát találjuk. k_4: nyomdai kézirat. Utóbbi két kézirat a Tóth-család birtokában van.

B. 1—5. [*Mily bús csoda, hogy élek,*]
[*Arany perc, arany felleg*]
[*Homály, homály,*]
[[*Felhő*] ⟨*Tovaszáll,*⟩ *Tovaszáll,*]
A testben a rab lélek
Hallgatva fáj. k_2

4. A fűvön, setéten, (valószínűleg sajtóhiba) ÖI
[A fűvön, a] ⟨*És mélyen és*⟩ setéten k_3

(A k_3-ban az ötödik és hatodik sor között a következő két sort találjuk:)

[*Hallgatva fáj*]
[*A testben a rab lélek,*]

6—10. *Hallgatva fáj*
Merengésem az égre
S tova száll, tova száll :
Az arany fénynek vége,
Homály . . . homály . . . k_1

8—10. [*Jaj, élek élek, élek*] ⟨*Selyme simít a szélnek*⟩
[*S a*] ⟨*A*⟩ *testben a rab lélek*
Hallgatva fáj. k_3

(A k_3-ban a nyolcadik sor mellett a lapszélre jegyezve a következő változatot találjuk:)
Be jó lehet a szélnek

C. Szlovák nyelvű fordítása a Večerná Blýskavica c. kötetben (Slovenský Spisovatel', Bratislava 1957. 307. l.). Címe: *Zlatý mrak.* Ford.: Valentín Beniak. — Cseh nyelvű fordítása megjelent az Árpád Tóth: *Od srdce k srdci* (Mladá fronta, Praha 1961.). Címe: *Zlatý Mráček.* Ford. Kamil Bednář és Ladislav Hradský. — Olasz nyelvű fordítása megjelent a Lirica Ungherese del'900 c. kötetben (Edizione Guanda, Parma 1962); címe: *Nuvola d'oro.* Ford. Paolo Santarcangeli. — Megzenésítette Horusitzky Zoltán (én. zg.; kézirat a szerző tulajdonában); Kósa György (én. zg.; megjelent: Válogatott dalok. Zeneműkiadó Váll., Bp. 1960); Láng István (én. zg.; kézirat a szerző tulajdonában); Lányi Viktor (én. zg.; kézirat a szerző hagyatékában); Papp Lajos (én. zg.; kézirat a szerző tulajdonában, II. díjjal kitüntetve az 1959. évi miskolci zenei héten); Petrovics Emil (én. zg.; kézirat a szerző tulajdonában); Rékai Iván (én. zg.; kézirat a szerző tulajdonában); Sári László (én., kamarazenekar; kézirat a szerző tulajdonában); Sugár Rezső (én. zg.; megjelent: Hat dal. Zeneműkiadó Váll., Bp. 1958); Szelényi István (én. zg.; kézirat a szerző tulajdonában); Szokolay Sándor (én. zg.; kézirat a szerző tulajdonában); Tóth Dénes (én. zg.; kézirat a szerző hagyatékában); Vikár Sándor (én. zg.; kézirat a szerző tulajdonában).

150. PAJTÁS, IGYUNK . . .

A. A TÁÖ szövegét követjük, itt jelent meg először nyomtatásban. Sz. L. jegyzete: „Öt kéziratlap a hagyatékban, rengeteg variánssal és további töredékekkel. A versszakokat utólag kellett valószínű sorrendbe hozni." Jelenleg egy töredékes kéziratát ismerjük. Az *Arany felhő* c. vers első kézirata hátlapján a költemény első szakaszának néhány töredékes sorát olvashatjuk. A kézirat lila tintával írott. Ascher Oszkár tulajdona (k). A kézirat, lelőhelyéből következtethetően, az ÖI éveiből származik, tehát 1921. dec. előtt született. Az ossza—gonossza—Kanossza rímjáték talán a *Berzsenyi*-szonett (l. 1—4. sorokat) szomszédságába utalja.

B. 2. [Setét kohóju] ⟨*Gyehenna gyomra* (v. *gyomru*?)⟩hámor k
Setét *kohója* (valószínűleg sajtóhiba v. elírás) TÁÖ
3. Szerelem TÁÖ
4. S szelíd *huga* a TÁÖ
S [szelíd] ⟨*bibor*⟩ lugas a k
25. így TÁÖ
28. lobban TÁÖ

(A 6. sor után a kézirat így folytatódik:)
Feledjük [el], hogy rosszul van így

[*És*] ⟨*S hogy*⟩ *sohasem lesz jobban*
Feledni kell, feledni jó,
Feledni egyre jobban.

C. A versforma — 6 soros strófa, szabályosan váltakozó négyes és negyedfeles jambusok, abcbdb rímképlet — ez egyszer fordul elő Tóth Árpádnál.

151. KÉT RÉGI KÖLTŐ

A. Az ÖI szövegét követjük. Korábban a Ny 1919. dec. (II. 1067. l.) számában jelent meg. Itt a cím: *Két szonett, régi költőkhöz*, majd ezt követően a végleges alcímek: *Berzsenyi, Csokonai*. Három kézirata maradt fenn a Tóth-család birtokában. k_1: vonalas füzetlapon, a *Berzsenyi*-szonett ceruzával írott, soktörléses kézirata, dátuma *1919. dec. 4—5*. A *Csokonai*-szonettet ugyancsak ceruzával egy sárgásbarna papírlapra írta Tóth Á., dátuma: *1919. dec. 5—6*. k_2: sárgásbarna kutyanyelvekre ceruzával írott tisztázat. A cím mellett nyomdai jelzéseket látunk, a cím a Ny-ban olvasható címmel egyezik. A költő mindkét szonettet aláírásával látta el. k_3: nyomdai kézirat.

B. Berzsenyi

1. [*Bús*] ⟨Zord⟩ énekes, [borongva] [⟨*remegve*⟩] ⟨borongva⟩ ünnepellek	k_1				
2. [*Setét*] ⟨Alélt⟩ idők [*titokzatos*] ⟨felém rémlő⟩ kolossza	k_1				
3. [*A vén*] ⟨Az ős⟩ magyar	k_1				
4. [Setét] [⟨*Örök*⟩] ⟨Setét⟩ orom,	k_1				
5. ellep		k_2		Ny	
6. *S villámaid*		k_2		Ny	
[*S villámaid*] ⟨Villámaid⟩ tüzétől	k_1		k_3		
7. [Erőt tanúl] [⟨*Riadva zeng*⟩] [⟨*Megszégyenül*⟩] ⟨Erőt tanúl⟩ a halk utód kobozza	k_1				
kobozza		k_2	k_3	Ny	ÖI
8. S [*látom*] ⟨hallom⟩ zihálni	k_1				
9. [*S remegve ismerek magamra*] ⟨És [reszketőn idézem] [⟨reszketőn⟩] [⟨*eltünődve hívom*⟩] ⟨reszketőn idézem⟩ régi,⟩ fáradt	k_1				
10. Estéid [*kedvében, mikor*] ⟨kedvét, míg csöndben⟩ borozván	k_1				
11. [*Küldted bús vágyad*] ⟨[*Lengetted*] ⟨Késztéd⟩ lelked⟩ szebb [*jövőkbe*] ⟨korba szállni⟩ el	k_1				
szállni el		k_2		Ny	
12. S szolgáid [*halkan*] ⟨félve⟩ és	k_1				
13. [*Setét*] ⟨A bús⟩ magyar	k_1				

Csokonai

1. *S* Vitézem, oh	k_1	k_2		Ny	
oh te					ÖI
[*S* Vitézem,] ⟨Vitézem,⟩ oh			k_3		
3. Ki [*vándor kedv tréfás*] (??) ⟨kósza					
farsang víg⟩ kulaccsát	k_1				
itta	k_1	k_2	k_3	Ny	ÖI
5. [*Vén Érmellék bús*] ⟨Ám, bús					
homok szent⟩ venyigéje,	k_1				
Ám, bús		k_2		Ny	
6. Lelked [*bizarr*] ⟨szelid⟩ fürtjét	k_1				
fürtjét és	k_1	k_2	k_3	Ny	ÖI
7. új [*szépségek*] ⟨fájdalmak⟩ méla	k_1				
9. Oh látlak:	k_1	k_2	k_3	Ny	ÖI
10. gyötört s	k_1	k_2	k_3	Ny	ÖI
11. [*Álarca*] ⟨Lárvája⟩ húllt	k_1				
lett	k_1	k_2	k_3	Ny	
hullt és	k_1	k_2	k_3	Ny	ÖI

C. L. még a *Pajtás, igyunk* . . . c. vers jegyzetét.

152. BOLDOGSÁG

A. Az ÖI szövegét követjük. Két kézirata maradt fenn, a Tóth-család birtokában. Az ÖI első kötettervébe nem vette fel a költő. k_1: barnás, kisebb lapra, lila tintával írott tisztázat. A kéziraton az *1919.* évszámot találjuk. A cím után a kéziratban három pont áll. k_2: nyomdai kézirat.

B.	2. fölé [*szelíd*] ⟨piros⟩ parázs,	k_1	
	3. ráz,	k_1	k_2
	5. gubás,	k_1	k_2
	7. gyermekét,	k_1	k_2
	14. S a *csöndön* át úgy rémlik: *csöndesen*	k_1	

C. —

153. MICSODA REFLEKTOR ELÉ . . .

A. Töredék. A TÁÖ szövegét követjük, itt jelent meg először nyomtatásban. (Sz. L. a kötettel egy időben megjelentette a Ny-ban is. 1934. II. 521. l.) Sz. L. jegyzete: „Minden jel szerint prózai költemény kezdete, a hagyatékban." A versterv — tartalmából megítélhetően — 1919 táján keletkezett.

B.	2. árnnyal s	TÁÖ
	7. viharai	TÁÖ

C. —

A. Az ÖI szövegét követjük. Négy kéziratát ismerjük, valamennyi a Tóth-család birtokában van. k_1: barnás papírlapon, lila tintával írott, soktörléses kézirat. A cím alatt eredetibb áthúzott címterv: *Egy istennőhöz*. Utólagos, ceruzával felírt évszámot *(1919)* találunk a cím mellett. k_2: fehér papírlapra, lila tintával írott, később ceruzával javított szöveg. A végleges cím alatt törölve eredetibb *Egy istennőhöz* cím. k_3: mint k_2. Cím: *Egy istennőhöz*. k_4: nyomdai kézirat.

B. 1. kő háromszögbe	k_1	k_2	k_3	k_4	
élsz	k_1	k_2	k_3	k_4	ÖI
2. ködöt	k_1	k_2	k_3	k_4	ÖI
3. szemöldököd	k_1	k_2	k_3	k_4	ÖI
4. nézésed mint	k_1	k_2	k_3	k_4	ÖI
mint a [*sűrű*] ⟨tiszta⟩ méz				k_4	
5. mint [*édes*] ⟨sűrű⟩ és	k_1				
8. Oh istennő, [*szegény szemembe*]					
⟨e bús szemekbe⟩ nézz,	k_1				
Oh istennő,		k_2	k_3	k_4	ÖI
9. *Ismerj reám*, görög táj [*mély szagán,*]					
illatán	k_1				
[*Ismerj reám!*] ⟨Ismersz-e még?⟩ —					
görög			k_3		
10. s [*csókodra*] ⟨imádra⟩ ég az	k_1				
s [imádra ég az ajkam] ⟨*a barbár vad zsivajban*⟩		k_2			
[Remeg cimpám] s *a*			k_3		
cimpám s	k_1	k_2		k_4	ÖI
11. [*S testvértelen nézlek a*] ⟨[*Ki árván nézlek itt a*]⟩ [*S könyörgök hozzád itt*]					
[*vad* [⟨*a sodró*⟩] zsivajban]	k_1				
[*Im, sírok hozzád, árnyak szállatán,*]					
[*Hívlak, szelid imával szólongat az ajkam*]					
[Úgy hívogatlak a barbár zsivajban:]					
[*Zsivajban,? este, árnyak szállatán*]		k_2			
Testvértelen [*a forgó,*] [⟨*nézlek a*⟩]					
⟨a barbár,⟩ *vad* zsivajban			k_3		
12. [*Oh jöjj* le hozzám, *egy halk éjszakán,*]					
[⟨*Egy este már, halk álmok nyílatán*⟩]	k_1				
[*Testvértelen a* [*forgó*] ⟨*barbár,*⟩ *vad zsivajban,*]		k_2			
Im sírok hozzád, árnyak szállatán			k_3		
(A k_3-ban később a költő felcserélte a 11—12. sorokat.)					
13. [*S míg* elcsitúl *bús*⟨*an*⟩ *szivemben a hő* vér,]					
[⟨*Oh jöjj le hozzám és a* lüktető vér⟩]					
[⟨*Oh jöjj le hozzám, esd az árva,* hő vér⟩]					
[⟨*Oh jöjj le hozzám, drága égi*] *nővér!*⟩					
⟨*vár* a lüktető *ér*⟩,	k_1				
[[*Oh jöjj le hozzám, hív* ⟨S illeszd míg					
elcsitúl⟩ a lüktető vér,]		k_2			

[*Már*]⟨*Jőjj,*⟩ *jőjj le* [*értem*] ⟨*hozzám,*⟩
— [*zúg*] [⟨*fáj*⟩] ⟨hív⟩ a lüktető
vér, — k_3

14. [*Nyugtasd márványkezed* szivemre nővér!]
[*Lankaszd szelid kezed* szivemre,] k_1
[*Illeszd* márványujjad szivemre,
nővér!] k_2
[*S öleld márványkarod*] ⟨*Illeszd* [hűvös] ⟨márvány⟩ujjad
hűsét⟩ szivemre nővér!

(Az első három kéziraton a vers utolsó sora alá írva újabb variánsokat találunk egyes sorokhoz, ezeket a kéziratok sorrendjének megfelelően közöljük:)

k_1: [*Aléló kedvvel és*] ⟨*Testvértelen a*⟩ [*sodró*] ⟨*forgó, vad*⟩
zsivajban
[*Im kérlek,*]
Im sírok hozzád,
[*Könyörgök esti*] *árnyak* szállatán,
[*Már jőjj le* [*hozzám*] ⟨*értem,*⟩ — *zúg*] ⟨*Szivemből hozzád fáj*⟩
a lüktető vér, —
Csitítsd el halk kezeddel, drága nővér
[*Lankaszd szelíd*][⟨*Nyugtasd márvány*⟩]*karod* szivemre ⟨*égi*⟩
nővér.
Ölelj hüvös márványszivedre nővér.
Oh szállj le hozzám, hiv a lüktető vér

k_2:
[[*Csöndes imával*] ⟨*Testvéri szívvel*⟩ *hívogat az ajkam :*]
[*Hívlak, jőjj hozzám, majd ha álmodom,*]

(Utána ceruzával a 12—14. sorok végleges szövege, a 14. sorban „Hűvös" fölött törölve eredetibb „Súlyos".)

k_3:
[*Szivemből hozzád fáj* a lüktető vér,]
[*Oh jőjj ölelj*]
[*Vágyik hüvös szivedre égi* nővér —]

C. L. még a *Beültem már . . .* kezdetű töredék jegyzetét. — Olasz nyelvű fordítása megjelent a Lirica Ungherese del' 900 c. kötetben (Edizione Guanda, Parma 1962). Címe: *Alla dea del Timpano.* Ford. Paolo Santarcangeli.

1920

155. ARAD

A. Töredék. A TÁÖ szövegét követjük, itt jelent meg először nyomtatásban. (Sz. L. a kötettel egy időben a Ny-ban is megjelentette. 1934. II. 522. l.) Sz. L. jegyzete: „Négy oldal sűrűn áthúzgált kéziratörmelék tintával és ceruzával, nagyon sok variánssal, cím nélkül. Az első szakasz 3—4. sorához változat:

S emlékek kis teknői, istenem.
A homokban a lágy gyereknyomok.

A kiadásunkban csillaggal elválasztott utolsó strófát áthúzta a költő; ez a versszak egy rímtelen változatban így hangzik:

Arad . . . Arad . . . Ma édeskeserűn
Érzem, milyen nagy, szent és bús kötés,
Hogy bölcsőm s szent bitóid egyazon
Erdőid bús fájából ácsolák.

A rímesen közölt utolsó szakasz szétszórt törmelék-sorokból, de kizárólag a költő szavaiból állíttatott össze. Tóth Árpádné szóbeli közlése: »A költő Aradon, a Sarló-utcában született.« "Tartalmi és hangulati mozzanatok azt valószínűsítik, hogy a vers 1920 táján keletkezett.

B. 1. uccáját TÁÖ
2. homok TÁÖ
3. istenem, — TÁÖ
5. Óh vén TÁÖ
11. szelíd TÁÖ
13. Oh, Sarló-ucca TÁÖ
19. Ó fájó TÁÖ
20. Arad, — TÁÖ

C. A költő szülőháza: Arad, Sarló u. 51.

156. A TEJÚT ALATT

A. Az ÖI szövegét követjük. Korábban a Vérző Magyarország c. antológiában jelent meg (Bp. é. n. 1920? 18. l.), szerk. Kosztolányi Dezső (VM.) Az ÖI-ban az 1920-as évszámot olvashatjuk a vers alatt. Három kéziratát ismerjük. k_1: nagyobb alakú papírlap, mindkét oldalán ceruzás verskísérletek, helyenként olvashatatlanul kusza, sok-törléses változatok. A lapszéleken strófaszámozás (1—6) igazít el a kísérletek tömkelegében. A kézirat kelte: *1920. VII. 17 ;* a Bródy-család tulajdona. k_2: kockás, fehér papírlapon, ceruzával írott, tisztázatszerű szöveg. Keltezése: *1920. július 17.* Hátlapján — valószínűleg az ÖI tervezett versanyagának részeként — számozott verscím-lista végét olvashatjuk (l. *Prospero szigetén*). k_3: nyomdai kézirat. Utóbbi két kézirat a Tóth-család tulajdona.

B. (A k_1-t eredeti állapotának megfelelően közöljük:)
Már megritkúlt a szó. Ültünk a [*vén*] [⟨*nagy*⟩] ⟨tág⟩ verandán
[Sötét] fény csillogott az ordas óboron
Ordas
[*S félálomban talán,*] *amint a messzi ó*
1. [*S már*]
És hallottuk, [*messziről,* egy álmodó] ⟨amint *egy* [*bús*]⟩ torony
Álmából felriad
[*Álmában*]
Álmából felriad és [*borús ütést*] [⟨*éjfélt*⟩] ⟨éjfelet⟩ verandán.

S éreztük, száll a S a halk szélben, amely fekete lombot ingat
S hajunkba fúlt a szél, mely a [kertben]
Hajunk a gyenge szél aléló hűse érte,
(Olvashatatlanul törölt szó.)
2. *Vagy tán [mint ébredő (?)] [⟨testtelen⟩] ⟨simítgató⟩ szelíd*
szellemkezek
[Simít]
Halk ujja nyúlt felénk, [tapintva] [⟨egy⟩] ⟨keresve⟩ ismerős
Vonást arcunk
Úgy tetszett, csöndesen *s* lebegve sok *[halk] [tán (?)] [sok]*
szelíd,
[lenge] [leng felénk] [⟨tünődve⟩] árny [kisértet]
Hüs ujju *[Kisértet]*
néma árny *[hűs ujju] tünődve* közelít
S arcunkon ismerős vonásokat *[tapintja]* tapintgat.

S lelkünkben is, belül, *[mondhatlan] [⟨titkos, hűs⟩] régi* esték
És régi bánatok, [s pu] (sic)
Fájdalma reszketett [sok *régi-régi ős*] [⟨sok, *méla régi*⟩]
⟨sok *titkos*, messzi bú,⟩ *ős titkú* messzi *[bánat] búk,*
[Bánata (?) kelt ma (?) fel, apák és dédapák]
[csodás idegenek] [s ismerős] szomorúk
ősök [halk bánata] [szeliden] [⟨tünődve⟩] [hajolt]
[rokonin] távoli
[Elsüllyedt bánata] [halk fátyluk] [⟨Idegenül⟩] ránkdobák,
3. *Csüggedt [alkonyu] ⟨bánatai⟩ [és lelkünk furcsa, új] keresve*
a [kerestek] ismerős
Érthetlen rokonok,
Keresve hű, rokon
(Olvashatatlanul törölt szó) *[bánat] arcukat* keresték.
[Bánatján amelyet] (?) *[S értettük vértelen ajkuk]*
[S elporlott bánatok] [S míg hallgattuk setét]
[S új búnkon] régi búk tűnt arcukat [súg]
Bús lelkünk éjjelén. tűnt arcukat keresték.
[Uj bánatuk] [⟨kínjaik⟩] (?) [S régi kínjaink]
[fölé] [S új kínjaink közt](?) Gigászi, *[árva] nép* kik
halvány,
(Olvashatatlanul törölt szó) *[Testetlen] [tornák] (?) [és*
S új bánatunkon duhajok] hetykék és szomorúk
Gigászi, *vén* jajok
a [maguk régvolt arcát*] ősi jegyet* keresték.
[maguk]
rokon jegyet
Búnk arcán a maguk *ősi dacát* keresték.
[ősi dacát]
[ősi csöndjét]
[dacos]
S oly jó volt ülni így. *[Vén] ⟨Setét⟩* bornál *[néma] [⟨az⟩]*
az ében
[boros]

Fák közt, a kék tüzű szikrákkal záporos
Nagy nyári ég alatt, elnyugtatni boros
4. [*Fájdalmaink ar*] (sic) [*boros*]
[*Fejét*] [*Mint alvó unokák a* hű nagyapó-]ölében.
Fejünket ősi búk [*bölcs*] *kemény, öreg*
S [*dudol*] *szóltak a régi búk : Fiúk ! [fiúk ! mi élünk,] [⟨ime, kik éltünk,⟩] [⟨ismertek minket?⟩] föl ! dalra ! dalra !*
5. [*A vér dús*] [*s olyan volt mintha halkan*]
[*Halántéknak*]
[*S ha csügged lyányos* (?) *és erőtlen kedvetek*] [⟨*hozzátok eljövünk*⟩]
a szellőparipák
[*Szélparipán*] [*A zöld halmok alól,*] *küldenek*
A zöld sirok alól üzenik az apák,
[*Alattunk*] *Zúgjanak a szelek, mint* [*vihar*]*paripák*
[*S amig*] (utána olvashatatlan szó)
[*A csontváz csontja közt kihaj*] (sic)
[*Nyihognak a szelek*]
S szóltak a régi búk : [Fiúk ! föl ! dalra ! dalra !] Nézzétek a tejútat,
A zöld sírok alól üzenik az apák,
jöttünk a néma széllel,
[*Busan is*]
[*A zöld hantok alól küldöttek az apák*]
Üzenik az apák : fiúk ! éltek-e még?
(Az utolsó hat sort hosszában áthúzta a költő.)

S ajkunkra dal tolúlt, kócos, vad, [*régi*] [⟨*harci*⟩] ⟨*régi*⟩ *ének tündököl*
S [*a*] *éreztük bús szemünk* [*csillogott*]
[*bús tompasága*] *vak zsibbadtsága*
S éreztük, [*hogy a* (utána olvashatatlan szó) *szájak zára*]
[*a kemény*] [*bús ajkak*] [*alélt*] *lomha búnk* [*ajkak*] *olvad,*
S [*ajkunkra*] [⟨*torkunk*⟩] ⟨*ajkunkra*⟩ *dal tolúlt, kócos, vad, régi dal,*
Körül, a föld alól a holt [apák] ⟨*szivek*⟩ daloltak !
[*És*] *daloltak a* [*tejút*] ⟨*magyar ég,*⟩ *ömölt habos, királyi*
Zúgással a tejút
Csaba királyfi
S a régi búk

5. Úgy tetszett, dalolunk s hogy néma dalba olvad
[*Nézésünk s reszketö*] [*az éjfél*] [*lombok*] [*felhők*] [*éjfél*]
Velünk körűl a táj, *s a bor, a csillagok,*
S egy zengő reszketés mindent eggyé sodor
[*A vén magyar sikon egy reszketős bibor komor*]
[*nagy*]
[*egy ős dac hős*]
[*Zengése rezg*]
[(Olvashatatlan szó) *reszketett :*]

Az alvó vén sikon : a holt apák daloltak.
6. És messzi, messzi fent a [*vén tejút királyi*] dús csillagsereg
Ősz selyme csillogott [*vénültén, gyöngyös, ős*]*-csillaggal szőve át, mint egy nagy ősz szakáll,*
Közt lengett a tejút, *őszre válva csüggedten,* (a költő a két határozót nyíllal felcserélte)
Mint bánatos Hadúr nagy [*ezüst*] ⟨hófehér⟩ szakálla
[*Amelyre közt drága*] ⟨Amelyről *ránk*⟩ könny [*az*] [⟨hulló⟩] ⟨gyanánt⟩ hulló csillag pereg. (sic)
Csaba királyfi

2. *Setét* fény csillogott az ordas óboron		k_2		
3. *S hallottuk már,* amint	VM			
És hallottuk [*már,*] amint		k_2		
4. felneszel és	VM	k_2	k_3	ÖI
6. szelíd	VM	k_2	k_3	ÖI
7. közelít	VM	k_2	k_3	ÖI
9. belül, *százéves régi* esték	VM			
belül, [*százéves, régi*] [⟨*titokzatos, vak*⟩] [⟨*holt, titkos régi*⟩]				
⟨elvénhedt magyar⟩ esték		k_2		
10. sok *titkos,* messzi	VM			
sok [*titkos,*] ⟨ősi,⟩ messzi bú,		k_2		
11. gigászi, *vén* jajok,	VM			
Gigászi, [*vén*] ⟨holt⟩ jajok,		k_2		
13. *setét* bornál,		k_2		
15. alatt *s* elnyugtatni	VM			
Nagy nyári		k_2	k_3	ÖI
17. dalolunk s	VM	k_2	k_3	ÖI
19. sodor,		k_2		
20. *Az alvó vén sikon,* a holt	VM			
[*Az alvó vén sikon :*] ⟨Kisértetes danát⟩ a holt apák dalol[tak]*nak.*		k_2		
dalol[*nak*]tak.			k_3	

C. L. még az *Esti könnyek* és a *Prospero szigetén* jegyzeteit.

157. A BÁNAT MISZTÉRIUMA

A. Az ÖI szövegét követjük. Az ÖI első tervváltozatából a nyomdai kézirat-terv tanúsága szerint hiányzott. Egy kéziratát ismerjük. Ezt egy nyomtatvány hátlapjára írta Tóth Á. lila tintával; aláírásával és dátummal *(1920. VII. 29.)* látta el. Itt a cím: *A bánat dicsérete.* A kézirat Győző Ferencné (Vál Valéria) birtokában van (k).

B. 1. (Olvashatatlan törlés felett a végleges megoldás)		k
3. *S hull* hűtlen rózsád? ne bánjad,		k
5. rózsád? ne bánjad,		k
6. *Mert lásd, a tövisek hívek,*		k
8. a *bánat.*		k

10. A *jó bánat* visszaölel, k
visszaölel ÖI
15. kivül k ÖI
20. Veled *némán* megűl. k ÖI
22. Tört lelkekkel *összehajolsz,* k
26. Új [*üdvöd*] ⟨kéjek⟩ búja k
27. égben k ÖI
35. Isten *bús ujja* simogat k
simogat ÖI

C. A vers formájával — axxa rímképlet, laza ritmizáltság, módosuló szótagszám, minden versszak harmadik sorának pantumszerű megismétlődése a következő versszak első sorában — ez egyszer találkozunk Tóth Á. költészetében. — A 11. sorhoz: l. *A rubinszárnyú Cherúbhoz* strófakezdő sorait.

158. MIÉRT?

A. A TÁÖ szövegét követjük, itt jelent meg először nyomtatásban. Sz. L. jegyzete a vershez: „Kézirat a hagyatékban. Az 5. sorban a *leseng* olvasása kissé bizonytalan." Tartalmi jegyek alapján az ÖI korai darabjaival egyidősnek ítélhetjük (1919—20?).

B. —

C. Megzenésítette Kósa György (én. zg., a kézirat a szerző tulajdonában).

159. ESTI HARANGJÁTÉK

A. A TÁÖ szövegét követjük. Sz. L. jegyzete a vershez: „Kézirat javításokkal; a 14. sorban az állítmány olvasása kétes." Keletkezési idejét némi valószínűséggel 1920-ra tehetjük.

B. 1. Ó bús TÁÖ
17. bánat és TÁÖ
22. Jaj istenem, TÁÖ
holnap TÁÖ

C. Tóth Árpád talán az első soroknak Nagy Zoltán Páva a lépcsőn c. versével való képi rokonsága miatt nem sorozta kötetbe a verset.

160. CSILLAGÁSZ

A. A TÁÖ szövegét követjük, itt jelent meg először nyomtatásban. Sz. L. jegyzete a töredékhez: „Versvázlat a hagyatékban öt lapon. A rendkívül töredékes és homályos anyagból ugyanannak az alaptémának két szonett-váza dereng elő. Az első változat a korábbi; körvonalainak kirajzolásához áthúzott részeket is fel kellett használni, olyan át nem húzott sorok helyettesítéséül, amelyek a második vari-

ánsban láthatóan hangsúlyosabb szerepet kaptak." Keletkezési ideje bizonytalan, talán 1920 tája.

B. 10. Bölcseség TÁÖ
15. Oh hányszor TÁÖ
18. égen és TÁÖ
19. éreztem, — s úgyis volt talán, — TÁÖ
21. nézem és TÁÖ

C. —

161. MEGCSALTALAK . . .

A. A TÁÖ szövegét követjük. Sz. L. jegyzete: „Tisztázott kézirat a hagyatékban, mellette ugyanaz a szöveg, rengeteg javítással és áthúzással." A tárgyiasabb, viszonylag kevéssé dekoratív előadásmód a költő harmadik korszakába utalja ezt a költeményt. 1920 végén vagy utána keletkezhetett.

B. 6. egymaga TÁÖ

C. —

1921

162. PROSPERO SZIGETÉN

A. Az ÖI szövegét követjük. Itt a cím alatt: *Egy Babits-ünnepély prológusa.* Hat kéziratát ismerjük. k_1: kusza, lila tintás kézirat, négy váltóűrlap hátán; nyilván az első kísérlet. Címe: *Prospero köszöntése,* alatta zárójelben: *Prolog.* k_2: lila tintás, soktörléses szöveg, két váltóűrlap hátán. Az eredetibb *Prospero köszöntése* címet *Prospero szigeté*-re változtatta a költő. A kézirat kelte: *1921. febr. 16.* k_3: kis alakú fehér papírlapon, lila tintás, tiszta kézirat: a vers első 7 sora. Címe: *Prospero szigete.* Alatta zárójelben: *Prológ egy Babits-ünnepélyre.* k_4: széles, fehér „kutyanyelv", lila tintás, tisztázott, csonka kézirat, a vers utolsó 24 sora hiányzik. Címe itt is: *Prospero szigete,* alcím nincs. k_5: nyomdai kézirat. A kéziratok a Tóth-család tulajdonában vannak. k_6: kemény lapra ragasztott, fakult, lila tintás kézirat. Keltezése: *1921. febr. 16.* A költő aláírásával látta el. A PIM tulajdona. Az *1920. júl. 17*-ről keltezett *A tejút alatt* c. vers kéziratának hátlapján egy számozott címsor töredékes végén olvasható a *Prospero* cím, amiből talán következtethető, hogy a vers megelőzte *A tejút alatt*-ot. Tóth Á. a Ny 1917. évfolyamában cikket írt Babits Vihar fordításáról. A verscím alatt jelzett Babits-ünnepről nem tudunk. Talán csak tervezték. A szöveget a k_2 és k_6 Tóth Árpád által rögzített keltezése alapján helyeztük el a versek időrendjében.

B. (A k_1-et, a kézirat kuszasága miatt, eredeti állapotának megfelelően közöljük:)

Kik összegyűltetek ma e teremben
[*Ragyogni* áhitat]

[S] ⟨Hogy⟩ szemeitek[ből]⟨ben⟩ [tiszta] [⟨méla⟩] ⟨[és az] a tiszta⟩ áhitat,
[Szelid láng (utána olvashatatlan szó) gyúljon, tiszta csendben,]

Mint arany lámpa gyúlva ki a]
Mely vak homályt arany fénnyel itat,
[Arany világu] [⟨Tüzelő⟩] ⟨Aranyló fénye csodákra⟩ [csöndesen] merengjen,
[A csodákra,] [⟨Csodákat⟩] Melyeket [Prospero] ⟨néktek egy költő⟩ mutat,

Kik a szomorú és fájó világból
[Setét időknek fájó hidegén]
A varázsló
Üdvözöllek Prospero szigetén.

S kiket [arany fényével] ⟨nemes tüzével⟩ átitat
Csodákra váró tiszta drága csendben
[Aranyló fényű tiszta] ⟨Mélységesen parázsló⟩ áhitat,

[Ti drága szivek itten] ⟨Kik összegyültetek ma⟩ e teremben,
S kiket [arany [tüzével] ⟨lángjával⟩] ⟨szentelt [kegyével] hevével⟩ átitat
Csodákra váró méla, tiszta csendben
[Mélységesen parázsló] ⟨A szív mélyén⟩ kigyúló áhitat,
[Legyen e tűz]
Köszöntöm ím a bennetek parázsló
[Tüzet] [⟨Lángot⟩] ⟨Tüzet⟩ az idők komor hidegén
Legyetek üdvöz egy nemes varázsló,
[A tiszta költészet szent] ⟨Egy tiszta költő [arany] [⟨örök⟩] [⟨kisded⟩] arany⟩ szigetén.

(Ez utolsó szakasz mellett nagy kapcsos zárójelet és arabs egyest találunk a kéziratban.)

Csodát váró arany fénnyel merengve
míg künn [az élet bús] [⟨a bús kor vad⟩] ⟨a bús kor rossz⟩ viharja

Igen, sziget legyen ma ez a hajlék,
Míg künn az élet szennyes árja zúg,
Az [örvénylő] ⟨feldühödt,⟩ fekete óceán
Vad [tengerével] ⟨hullámokkal⟩ zúzni fenyeget,
[A vén világot jajgatni] kavarja, És harsog, szennyes
[örvényeit sodorja] [és örvényeit sötéten] fölkavarva
[Hullámait csapkodja] És ezer örvény [mélyét] kavarja
S a poklok mind (sic) szörnyét
S a mélység minden poklát föl.
Hajókat törve és reményeket,
[Meneküljünk] [És] ⟨Oh jertek, megpihenni, felpihegni⟩
[Ide, hol a szíves gazda vár,]
A partra, ahol megtörik az ár
[Hol varázsvessző]
S [az üldöző] ⟨a csattogó⟩ rém [elfárad] ⟨verve búj⟩ lihegni,

[Prospero varázsvesszője vár.]
Mert Prospero varázsvesszője vár.

(E szövegrész mellett is találunk kapcsos zárójelet és egy arabs kettest.)

[*Igen,*] *olyan a költő* [*mint a régi*] [⟨*ama,*⟩] ⟨*drága mester*⟩
[*Szent rege hőse, ama Prospero,*]
Mint Prospero, ⟨*ama*⟩ *régi király,*
Ki elvonultan egy [*csodás szigetre*]

Igen, [*kihez megyünk, a drága mester,*] ⟨*hozzája* menjünk mind mi most el,⟩
Olyan, mint [*Prospero, a regehős*]
[*régi úr,*]
[*nagy király,*]
[*ő volt, ama*] *rege*
[*a gyémánt*]
az, kiről egy szent rege
a szent rege hercege,
[*Tanítja, hogy*]
[Mint Prospero, a]
[*Milánó régi,*] [*Elűzött*] ⟨*Üzött*⟩ *hercege.*
[*varázsló,*]
Mint Prospero, a ⟨bölcs *és*⟩ *drága* mester,
Üzötten él isteni szigetén,
[*Ki* [*mint*] ⟨*Prosperóként,*⟩]
Ki mint [⟨*ama*⟩ *regebéli*] ⟨*a száműzött rege-*⟩*király,*
*Tündér*szigetjén elvonúlva él,

Igen, *a dús herceghez menjünk most el,*
Mint akiről a szép rege beszél,
[Mint Prospero, a *számkiűzett*] (sic)
Igen, *hozzája ünnepelni jertek,*
Mint az, kiről egy szent rege beszél,
Mint Prospero, a [*mesebeli herceg*] ⟨*bölcs és*⟩ ⟨bölcs varázsló-mester⟩ (sic)
Ki [*dús*] ⟨*halk*⟩ szigetjén elvonúlva él,
Mint a herceg, kiről [*rege*] ⟨*Shakespeare*⟩ *beszél,*
Igen, olyan a költő,
Igen, *hozzája* menjünk [*most*] ⟨mind⟩ mi most el,
Hozzá, ki mint az, kit Shakespeare beszél,
Mint Prospero, a bölcs varázslómester
[Szelid [⟨*Arany*⟩] ⟨*Arany*⟩ szigetjén] elvonúlva él,
[*Magánya*]
[*körülte zúghat a vész*] ⟨*a vad víz*⟩ *szennyes* árja
Míg *zúg körül*
[*Szelíd szigetjén, melyet ő teremtett,*]
Hömpölyög körül a [*vak*] *víz vak*
Tündéri szolgák közt [*szelíd*] ⟨a halk⟩ király,
Hol trónra visszahívtát csendbe várja
Az ő szigete [*csöndes*] ⟨*jénylő*⟩ csodatáj,

(Az utolsó összefüggő szövegrész mellett kapcsos zárójelet és egy arabs hármast találunk.)

Itt drága zene reszket át a lombon
zene,
Itt, hogy ha botját emeli a [mester,] mester
[*A lombok közt, édes, szelíd*]
Szelíden árad [⟨*kél*⟩] édes, *halk* zene
Mely [*mintha a kövekből és a fákból*] [⟨*ismeretlen* mélyből
mereng ⟨remeg⟩ fel⟩]
[*És mint a*] Mintha ⟨*a kövek*⟩ föld [*ős rejtekéből*] ⟨*szivéből*⟩
zengene:
Az ős anyag
Mely *ismeretlen* mélyekből remeg fel,
Mintha a föld [*ős szíve*] ⟨*szent* méhe⟩ zengene,
Mintha újra meleg szavát keresné
[*Feledve*] ⟨*S lerázva*⟩ *minden* [*ősi*] [⟨*bút és*⟩] [⟨*ősi*⟩]
⟨*ráhúllt*⟩ *vétkeket,*
[*Az ősi szent por szennyes*]
Melyből az ember szive vétetett.
[*Mik rátapadtak, felsohajt* az ős por,]
A [⟨*jámbor*⟩ *fűvel s* ⟨*jámbor*⟩ *fákkal*] *rokon* ős por,
[*virágokk*] (sic)
Mintha éledne a testvéri őskor.

Testvére a ⟨*jámbor*⟩ *füveknek és fáknak,*

Mintha uj lelket öltene az ős por
Melyből az ember szíve vétetett,
[*S jámbor füvekkel s fákkal rokon*] őskor
Sohajja fujná [*el a*] ⟨a lombos⟩ vétkeket.
[*S a gyermeki és drága*]
S [*a felsohajtó*] ⟨mély sóhajjal az édenkerti őskor⟩
[*Rázná búsan*] ⟨Vágya rázná⟩ a lombos vétkeket.

(A hármas számmal jelölt szövegrésztől kezdve a fenti sorig egy hosszú vonallal kapcsolta össze Tóth Á. a szöveget, s arabs négyessel jelölte.)

S [*varázslóbotját*] ⟨tovább⟩ emeli ⟨*szent botját*⟩ a mester
S míg muzsikálnak a fák és kövek,
[*Az édes*]
[*A messzi*] ⟨Az alkonyégen⟩ [táncos] [⟨*halk*⟩] [⟨*szűz*⟩]
[⟨*étheri*⟩] ⟨táncos könnyü⟩ testtel
Ragyognak fel [*gyémánt*] nagy, szűz csillagövek,
Fényükből isten szeme néz le égve
[*S csillagképekben ég*] ⟨Uj Göncölként gyúl⟩ a sziget felett
[*Fehér lángkévékkel a*] ⟨Hét hófehér pecsétű⟩ tiszta Béke,
S ibolyás [*tűzben a*] ⟨sarkifény: a⟩ Szeretet.

Oh jertek jertek *a csodás* szigetre,
Vad tengerek bús számüzöttjei,

[*Hadd*] [⟨*Hadd*⟩] [⟨*Nincs*⟩] ⟨Itt⟩ balzsam [*fájó*] [⟨*sziszegve*⟩]
⟨vár a sebbel vert⟩ szivekre,
A jó varázsló [*mind ölelni*] ⟨kebelére⟩ hí,
[*Majd elapad*]
Nincs ⟨rossz⟩ dagály, *a melynek* nincs apálya,
A tenger [*változik, de fény hí ott*] [⟨*a vihar siet*⟩] ⟨*változik,*
[*az ár zúg s csitúl*] *a szél siet,*⟩
[*A szent sziget dús orma, termő lapálya,*]
[*A kis örök sziget*]
[*A költőszívek szent, termő korállja,*]
[*Örök szigetként a költői*] *pálya,*
[*A költők* [*szivéből, vérén lett*] ⟨*vérétől piros*⟩ *koráll,*]
A *részeg* hab ma zúg, [*még ma zúg,*] holnap siket,
[*A dalok alkot,*]
[*szigetet*]
[*A*] ⟨De áll a⟩ költő [megszentelte] ⟨*járta*⟩ *drága* pálya
[*A* [*kis,* [⟨*dús*⟩] *örök sziget, a drága táj.*]
A vigasztaló *szent* örök sziget. (Az első két jelzőt később egy nyíllal felcserélte a költő. Az utolsó összefüggő szövegrészt egybekapcsolta, s arabs hatossal jelölte.)

[Oh jertek, jertek]

Üdv Prosperónak, a zenés magányban,
Vigyük szivünket [*hol új* (??)] [*el mostan*] ⟨*hódolón*] *neki,*
[*Oh*] Jertek, [*vár*] ⟨hadd⟩ hallja a sziget királya
Hogy [nem] ⟨*dala* ujja nem⟩ *zeng* [⟨*száll*⟩] meddő húrokon,
Hogy szivünk⟨*nek*⟩ [meleg, *élő*] piros korállja
⟨Az ő⟩ Szigete [*szent*] földjével rokon,
Vigyük [*szivün*] (sic) e szívet hozzá mindahányan,
[*S kiáltsa ajkunk*]
[*És míg a lelkes sereg*]
[*S amíg a sok szív* ⟨meghitt⟩ *zengő*] ⟨*S a hű sereg,* mely meghitt⟩ körbe gyűl,
[*Zengjen feléje*]
[Üdv Prosperónak:]
[*Kiáltsa néki :*] ⟨Hadd hallja *meg*⟩ a zenés magányban,
[*S kiáltsuk* [*zengőn,*] ⟨*bátran :*⟩] nincsen egyedül!
[*Kiáltsa ajkunk*]
[Üdv Prosperónak!]
[*Lenge szavát*] *a* ⟨Hadd *zengjen hozzá*⟩ zenés magányban, (sic)
Üdv Prosperónak! nincsen egyedül
(E szövegrész mellett is összekapcsoló jelet és arabs hetest találunk)
S hű seregét, mely meghitt körbe gyűl,
Hadd hallja *meg ma* a zenés magányban:
Üdv Prosperónak! nincsen egyedül,

1. teremben k_2 k_3 k_4 k_5 k_6 ÖI
2. S kiket [*szentelt hevével*]
⟨meleg fényével⟩ átitat k_2

3. méla [*tiszta*] ⟨mélyü⟩
csendben k_2 k_4
4. A *szív mélyén* kigyúló k_2
A [*szíveken*] ⟨szívekből⟩ k_3
A [*szív mélyén*] ⟨szívekből⟩
kigyúló k_4
12. Hajókat [*törve*] ⟨sújtva⟩ és k_2
13. Oh jertek k_2 k_4 k_5 k_6 ÖI
14. A *partra* k_2 k_4 k_6
A [*partra*] ⟨parton⟩ k_5
15. [*S a csattogó rém verve*] ⟨Ahol
a vad vész [*hunyászva*] verve⟩
búj lihegni, k_2
19. varázslómester k_2 k_4
20. [*Arany*] ⟨Szelid⟩ szigetjén k_2 k_4
21. a [*hab vad*] ⟨tenger⟩ árja, k_2
22. szigete [*fénylő*] ⟨enyhes⟩
csodatáj, k_2
szigetje enyhes k_6
25. Itt, [*drága zene*] ⟨hogyha
botját⟩ emeli k_2
26. [*Szelíden*] ⟨Lebegve⟩ árad édes,
[*halk,*] [⟨*mély*⟩] ⟨lágy⟩ zene, k_2
28. föld [*szent*] ⟨bús⟩ méhe k_2
30. vétetett k_2
33. emeli [*szent b*] (sic) ⟨*vesszejét*⟩
a mester k_2
34. muzsikálnak [a fák] ⟨*lombok*⟩
és k_2
36. csillag-övek, k_2 k_6
37. *isten* szeme k_2 k_5 k_6
40. sarkifény, k_2
sarki — fény: k_6
41. Oh jertek, k_2
tündérszigetre k_2
46. [*A tenger változik, a szél siet*]
A [*részeg*] ⟨bomlott⟩ hab ma
zúg, holnap siket, k_2
47. De áll a költő-[*járta drága*]
⟨megszentelte⟩ pálya, k_2
48. A [*szent*] ⟨dús,⟩ vigasztaló k_2
50. nem [*rezg*] ⟨ver⟩ meddő k_2
52. szigete [*szirtjével*] ⟨földjével⟩
rokon: k_2
55. magányban: k_2 k_5

C. A vers címe és tartalma Shakespeare A vihar c. színművére utal, amely 1916-ban jelent meg Babits fordításában. L. még a *Lomha gályán* jegyzeteiben a Havas Irénhez írott levelet.

163. KIK EGY-UTON . . .

A. A Ny szövegét követjük, itt 1928. dec. 1-én (II. 765. l.) jelent meg, Bródy Pál jegyzeteivel. Itt a vers címe: *B.-éknak, házasságuk 25. évfordulójára.* Bródy Pál szerint Tóth Árpád 1921. jún. 16-án mondta el a verset Bródyék otthonában, családi körben. Kötetben először a TÁÖ hozta. Sz. I. valószínűleg maga emelte ki a vers címét az első sorból. Egy kéziratát őrzi a Tóth-család, ezt egy üzleti nyomtatvány hátlapjára írta a költő lila tintával. A szöveg csaknem teljesen áthúzgált, kusza kísérlete a versnek.

B. (A kézirat szövegét kuszasága miatt eredeti állapotának megfelelően próbáljuk közölni:)

[*Boldog, ki mint ti,*]
S engedjétek meg, hogy köztük szerényen
[*A mi szeretetünk is*] *kérjen,*
[*Szerény*]
A mi szivünk is
[*S bar fenye*] (sic)
A mi szivünk is legyen
S ezek között bár szerény fény gyanánt ég,
Szeretetünk is hadd legyen ajándék.

(E szövegrész mellé írta a költő a kézirat folytatását.)

Szép volt a múlt, várjon ⟨ragyogva⟩ rátok
Még szebb jövő, [*elszáll a vigalom*] ⟨még [dúsabb] jutalom,⟩
[*Melyek* között bár]
[*S bár mindezek közt csak szerény ajándék*]
Köszöntésem [*legszerényebb ajándék.*]
[*Szerény*] gyanánt ég.
[*Szeretetünk is,*]
[*S bár mindezek közt csak szer*] (sic)
rózsák
a Szépség és a Jóság.
[S (olvashatatlan szó)]
S engedjétek, hogy mind a [*drága fényben*]
Szeret (sic)

(Ettől kezdve a szöveg a lap közepén folytatódik.)

[*Legyen boldogság, hosszu és*]
[*Szép és jó élet, ez volt a tiétek,*]
[*Szép és jó élet, mindig ez legyen,*]
Ez
[*Kik most egy percre*]
[*Kik rózsakertből keltek új jövőbe,*]

Mult és jövő közt kik középen álltok,
[*Ez ünneppel ezüstös pihenőn,*]
[*Ünneppel*] [*Ezüst*]
[*Ünnepetek ezüst*]
Ez [*ünnepnap szelíd halmán*] *ünnepi nap szelíd határhalom*
[*Ormán,*]
[*Huszonötödik*]

S ez ünnep, mint *szelíd* ezüst halom
Emel[, *honnan hátra s előre*] ⟨magasra, honnan messzi⟩ láttok,
[*Legyen*] Boldog látványt kiván néktek dalom,
[*Előre s hátra*]
[*Kiket most Mult s Jövő között emelve*]
[*Ez ünnep most, mint*]
[*Ezüst halmán*]
[*Szemetek elé derű*]

10. gyanánt, Ny
11. réve, — Ny
18. halom Ny
23. között bár Ny

C. Tóth Árpád 1913 őszén házitanítóságot vállalt Bródy Sándor, a Magyar—Osztrák szénkartell alelnöke családjában. A családapa rábízta két gimnazista fiát, Andort és az idősebb Pált. Rendszeresen csak Andorral kellett foglalkoznia. Bródyék a Gresham Palotában laktak, és Tóth Árpád minden délután feljárt hozzájuk. Korrepetitori díja havonként 80 korona volt. Andort a leckéiben segítette, de Pállal inkább az idősebb, műveltebb barát módjára bánt: beszélgettek, olvasgattak, vitáztak. A barátság, mely Tóth Árpádot a családhoz fűzte, valami hét-nyolc esztendeig tartott, túl a házitanítói megbízatáson. — L. még: *Ha meggyógyul a gége, Kedves Pál, Szigeti emlék, Záróra* c. versek jegyzetét.

164. LÁNG

A. Az ÖI szövegét követjük, keletkezése tehát 1921. dec. előttre tehető. Az ÖI kötet nyomdai kéziratának tanúsága szerint a költő nem vette fel az első tervváltozatba. (Nyomdai kézirata nem is maradt fenn.) Egy kísérleti kéziratát őrzi a Tóth-család. Kis, sárgás papírlapra írta a költő, sok törléssel, prózában. A kézirat alján, ugyancsak ceruzával a *Madárcsicsergés* kezdetű töredék kéziratát találjuk.

B. (A vers kéziratát egészében közöljük.)
[*Eldobtam egy*] ⟨*Az eldobott*⟩ *gyufaszál*[*at*]
A fű közé esett.
Az apró [*sárga*] *láng* [*megnyúlt*] (?) ⟨*lábujjhegyre állt meg*⟩ leguggolt
[*s*] ⟨*majd*⟩ *a* [*mikor*] *hűvös*
zöld fü közt zegzugosan tántorgott ⟨*tova*⟩ *mint egy* [*kis részeg*]
hegyes, sárga süvegü részeg kis manó.
[*Néhány sárga sziporka tüzeskigyóvá változott*]
[*láng*]
Aki eldobta a gyufát, nagyot sóhajtott s két szeme
[*Bár szél fútt volna, tán fölgyúl az erdő.*]
fakón csillant, mint kopott rézgombok egy viseltes,
robotos ruhán. A feketére égett ⟨*sovány*⟩ *gyufaszál meggörbült*

s kettétört a csöndben.
Ha szél fútt volna, tán fölgyúl az erdő

2. gyufát s ÖI
11. fák ÖI
16. Elfáradt és ÖI
17. szegény ÖI

C. Német nyelvű fordítása megjelent az Ungarische Dichtungen c' kötetben (Budapest 1935. 69—70. l.). Címe: *Flamme.* Ford. Szemere László. Az Ungarn c. folyóiratban (Budapest 1944. V. sz. 187. l.). Címe: *Die Flamme.* Ford. Friedrich Lám. — Román nyelvű fordítása megjelent a Culegere din lirica maghiară c. kötetben (Bucureşti 1947. 89—90. l.). Címe: *Flacără.* Ford. Emil Giurgiuca. — Cseh nyelvű fordítása megjelent az Árpád Tóth: *Od srdce k srdci* c. kötetben (Mladá fronta, Praha 1961.). Címe: *Plamének.* Ford. Kamil Bednář és Ladislav Hradský. — Francia fordítása: Anthologie de la Poésie hongroise (Seuil, Paris 1962. pp. 269—270). Ford. Jean Rousselot. Címe: *Flamme.* — Megzenésítette: Bánhalmi György (én. zg.; a kézirat a szerző tulajdonában); Farkas Ferenc (én. zg.; sokszorosítva 1942-ben); Kardos István (én. zg.; a kézirat a szerző tulajdonában); Kósa György (én. zg.; megjelent: Válogatott dalok. Zeneműkiadó Váll., Bp. 1960); Molnár Antal (én. zg.; a kézirat a Zeneművészeti Főiskola könyvtárában); Rékai Iván (én. zg.; 1964.; kézirat a szerző tulajdonában); Szokolay Sándor (én. zg.; a kézirat a szerző tulajdonában); Szőnyi Erzsébet (én. zg.; a kézirat a szerző tulajdonában).

1922

165. EGY LÁNY A VILLAMOSBAN

B. A LL szövegét követjük, korábbi megjelenéséről nem tudunk. Négy kéziratát őrzi a Tóth-család. k_1: öt üzleti nyomtatvány hátlapjára lila tintával írott, kusza próbálkozások. k_2: három sárgás kutyanyelvre ceruzával, majd lila tintával írott szöveg. Az első két szakasz már majdnem teljesen kidolgozott formában olvasható, ettől kezdve azonban ez a kézirat is kusza, soktörléses. E két kéziratnak címe nincs. k_3: sárgás kutyanyelvre lila tintával írott tisztázat, a cím itt: *Könyvek.* A vers alatt a következő dátumot találjuk: *1922. IX. 12. h.—k.* (hétfő—kedd). k_4: nyomdai kézirat. A végleges cím fölött két áthúzott címvariánst találunk: *Könyvek és könnyek ; Olvasó lány a villamosban.*

B. (A k_1-et és k_2-t eredeti állapotuknak megfelelően próbáljuk közölni:)

k_1: *Ó nyájas olvasó! bocsáss meg, hogy zavarlak,*
[És kutató szemem] ⟨És kíváncsi szemem⟩ [kutatva néz]
[⟨ablakodon benéz⟩] [⟨kutatva szertenéz,⟩] [⟨lesve néz,⟩]
[⟨magánügyedbe néz,⟩]
[S kérdezem, élsz-e még, s ha élsz, hát merre élsz,]

Setétes idején e bús világzavarnak,
Hol [leltél] ⟨van⟩ csöndes zugod, hol könyveidnek élsz?
[Bölcs olvasó]
Lámpád fényében a hajolt fej merre
S fáradt tekintetem

Láttam a villamosban, [ült [könyvére] ⟨csöndben és⟩ hajoltan,]
úgy ült ölébe ejtett
[Ölébe ejtett szemmel, mint boldog ifju nő,]
[Kinek szive alatt új élet kinc] (sic)
Szemekkel, mint [tünődő anyák] [⟨derűs⟩] [⟨komoly és⟩]
[⟨leendő⟩] ⟨szelíd és⟩ [egy] boldog terhü nő,
Kinek szive alatt csöndben [szunnyad] ⟨sarjad⟩ a rejtett
Uj élet, [s ő tünődve] ⟨a [szelíd],⟩
⟨csukott [gyerekszemű bimbó] ⟨ajkú s szemü⟩
[rejtelmes] jövő⟩
S ő [önmagába hajlón, sejti a] [⟨figyeli a⟩] [⟨látszik figyelni⟩]
[⟨érezi már a sejtett⟩] [⟨réveteg mosollyal figyel valami⟩]
[hajol a]
[figyel a]
[látszik figyelni]
[Halk belső remegés fölé,]
[Úgy ült, ölére hajlón, mint aki]
[S ő, minden mást feledve, lesi a drága, sejtett,]
[Szent belső remegést,]
[S ő réveteg mosollyal, [mindent felejtve,] ⟨mindent elfelejtett,⟩]
[kincse fölé hajlón] kincsére hajolt és mindent elfelejtett,
[⟨hajlik föléje sejtett⟩]
[Tiszta derű]
[Hajolt önönmagára] *látszik [figyelni] ⟨hajolni⟩ sejtett*
[Gondok]
[Réveteg mosolya]
[Remegések fölé,] tér és idő
gond

(Az utolsó sorok mellett, lapszélen, a következő szöveget találjuk:)

S ő önmagába hajlón [most] minden *⟨mást⟩* elfelejtett,
[Lepergett róla gond *és* tér és idő*]*
[Elmúlt mellőle]
[Bajt, könnyet és sohajt,]
[s nincs néki tér s idő]
[Lepergett róla az irígy] [⟨Bilincs⟩] ⟨Levette róla láncát irígy⟩
tér és idő,
Révedt mosollyal így ült, a lármás utasok
Meglökték, s nem neszelt : — egy könyvet olvasott.

Láttam a villamosban, úgy ült ölébe ejtett
Szemekkel, mint szelíd és boldog terhü nő,
Kinek szive alatt csöndben sarjad a rejtett
Új élet, a csukott ajkú s szemű jövő.
Ült, önmagába hajlón ⟨s⟩ minden *mást* elfelejtett,

Levette róla láncát irígy tér és idő,
Révetegen mosolygott, a lármás utasok
Meglökték s nem neszelt : egy könyvet olvasott.

Láttam a villamosban,

Fiatal lány volt, ám ölébe ejtett
Szemmel már [úgy ült,] ⟨mint *egy*⟩ [mint *telt*] [⟨*halk*⟩]
⟨*áldott*⟩ terhü nő,
Ült, [a villamos kocsiban] ⟨*mint akinek szíve alatt a rejtett*⟩
Új élet sarjad, [a szelíd] ⟨*rejtelmes*⟩ *jövő,*
[S ő halkan hajlik önmagába, rejtett]
Úgy hajolt önmagába s elfelejtett
Mindent, lehullt róla tér és idő,
Révetegen mosolygott : utasok
Tolongtak *s nem neszelt, csak* olvasott.

Fiatal lány volt[. *Ült a villamosban.*] ⟨ám ölébe ejtett⟩
Szemmel ⟨már úgy⟩ ült, mint *[egy boldog]* ⟨dús⟩ terhü nő,
Ki *[önmagába [hajlón [figyeli a]* ⟨*neszeli a*⟩*] hajló mosollyal*
drága,]
⟨révedezve sejti a⟩ rejtett
[Jövőt]
Jövőt, ⟨*neszel*⟩ mely szíve alján csendbe nő,
Maga körül [⟨*már*⟩] minden[*t*] ⟨zajt⟩ elfelejtett,
Lesiklott róla [*a*] ⟨gond,⟩ tér és idő,
Körötte [*lökd*] (sic) durva, *zajos* utasok
Tolongtak [*és*] ⟨s⟩ ő ⟨csak⟩ űlt és olvasott.
[Irígyen néztem könyve néma lapját,]
[Boldog]
[Mely néki boldog titkokat dalolt,]
Néztem *lehajló [bús, szegény] kalapját*
[mosolygó] ⟨kis⟩ arcát
[az olvasó lányt] meghatottan,
Néztem *[a boldog lányt a villamosban ;]* ⟨*néztem az elmerült*
[kislányt] ⟨leányt⟩ meghatottan,⟩
Ki tudja, milyen sötét hivatal
[Odúja felé [nyargal] ⟨*száguld*⟩ [mostan]
[Felé] *[Várja]* ⟨*Várja,*⟩ *míg megy a [szörnyű] zsúfolt*
villamosban, —
[S ki tudja, milyen] várja,
[Mely] [Gázlángok várják s négy [rút] [⟨*szörnyü*⟩] [⟨*rút*⟩]]
szürke fal,
[Közeleg a számok]
[Vicsorgó] [Irógép vicsorít rá] vicsorító írógép, rá,
[De ő az istenek édes lánya mostan]
De lelke [most bolyong boldog] ⟨*addig még [boldog]* ⟨*édes*⟩⟩
tilosban,
[Csatangol,] ⟨*Bolyonghat,*⟩ *csupa kaland, csupa dal,*
[Grófnők barátnője.]

[Grófnővé *szépült*] ⟨*Grófnők*⟩ *barátnője,* [*lágy vallomások*]
[*Közt* [*tűnnek*] [⟨*múlnak*⟩] ⟨*tűnnek*⟩ *a villamosállomások.*]
[*Hősnője*]
Grófnővé szépül, herceg lejt feléje,
[*A komorna a függönyt : Ah! a herceg!*]
S féltérden [*teszi a*] ⟨helyezi⟩ szivét eléje.

[*Irígyeltem tarka fedelü könyvét*]

[*Dib-dáb kis könyve volt*]
[*Kölcsönkönyvtári könyv.*]
[*Milyen könyve volt? Nem tudom.*] [*félek,*]
[*A könyve? Bizony*]

[*Mert ilyet esmiket olvasott. A könyve*]
[*Kölcsönkönyvtári ócska holmi volt,*]
[*Ohnet, vagy Croker,*]

Irígyen néztem könyve [*ócska*] [⟨*ócska*⟩] [⟨*sárga*⟩] ⟨*néma*⟩
lapját,
[*Kölcsönkönyvtári hervadt holmi volt,*]
Mely néki boldog titkokat dalol[*t*].
[*És ezt gondoltam*]

Oh boldog író, tűnődtem magamban,
Légy Ohnet György vagy Bajza Lenke bár,
[*Fölö*] (sic [*Áldott légy mindörökre*]
Téged az isten örök szive vár,
Ezer császár[*ok*] *s miniszter*[*ek*] *égi* (?? *rangban*
Mögötted bizton csak kullogva jár,
[*Kopott regénye volt, tán ponyvaholmi,*]

[*Kopott könyv volt a könyve, ócska holmi,*]
[*Kölcsönkönyvtári kötet,*]
Irígyen néztem [*ócska,*] ⟨*könyve*⟩
Néztem [*merűlt*] ⟨hevűlt⟩ *kis arcát meghatottan :*
Ki tudja, milyen sötét hivatal
[Felé] ⟨*Vár rá, amíg*⟩ *száguld a* [*zsúfolt*] *villamosban ;*
[*Irógép vicsorít rá*] ⟨*Sunyi irógép*⟩ *s* [⟨*konok*⟩] ⟨*négy rút*⟩
szürke fal

De lelke addig még édes tilosban
Bolyonghat, s csupa kaland, csupa dal,
Grófnővé szépül, herceg lejt feléje
S féltérden helyezi szivét eléje . . .

Oh, áldott író, aki ezt tehette,
Ohnet György volt, vagy Bajza Lenke bár,
Arany grádicson lép örök egekbe
S reája angyalok kórusa vár,
Ezer császár és miniszter megette

[*Szégyen*]
Bizonnyal, ⟨*ott csak*⟩ *szégyenkezve jár*

k_2: (Az első 8 sor megegyezik a végleges szöveggel, csak a 3. sor *révedezve* szavát helyettesítette a költő *lágy, szent,* ill. *halk mosollyal.* A kézirat szövege a 9. sortól kezdődően:)

Néztem hevült [*kis arcát*] *meghatottan,* (a sor fölött a köv. szavak:) *tünődve* arcocskáját *elmerengve*
Ki tudja milyen sötét hivatal
Várja, míg űl
[Felé *száguld a* [*sötét*] ⟨*zsúfolt*⟩ *villamosban,*] ⟨Felé viszi *a villamos, a sárga,*⟩
[*Hol várja a négy, komor, szürke fal*] ⟨*Irógép, tapper, tinta,*⟩ ⟨*Vicsori irógép*⟩ ⟨*Álomguillotinvillamos*⟩ ⟨*A száguldó bús,* sárga ravatal.⟩
De lelke addig még boldog tilosban
Bolyonghat, s [*csupa kaland*] ⟨*a könyve* minden szava⟩ *csupa* dal,
Grófnővé szépül, herceg lejt feléje
S féltérden helyezi szívét eléje.

[*Irígyen néztem könyve néma lapját,*]
[Felé [viszi] [⟨*ringatja*⟩] [*álmai*] *a villamos, a zörgő*]
[*Kriptájába viszi a vill*] (sic)
[*Kriptájában várja* ⟨*a*⟩ *fehér kis arcot*]
Felé viszi [*vadul csörögve, zengve*] ⟨*holt, gyász álmát*⟩ (??) [⟨*kis*⟩]
[⟨*kriptájába viszi mostan*⟩] ⟨*dermedt kis álmát zengve*⟩
[*A száguldó, bús,* sárga,] ⟨*A villamos, a zúgó*⟩ ravatal.
De addig még övé a betük *enyhe,*

(Alatta néhány olvashatatlanul törölt szó.)

Néztem hevült arcocskáját merengve,
Ki tudja milyen sötét hivatal
Felé [viszi] [⟨*röpül*⟩] ⟨viszi⟩ *dermedt kis álmát* zengve
A villamos, a [*zúgó,*] ⟨sárga⟩ ravatal,
De addig még övé a betük *enyhe,*
[*És könyve minden áldott*] ⟨A kopott regény minden⟩ szava dal:
Grófnővé szépül, herceg lejt feléje
S féltérden helyezi szívét eléje.
S megáldottam magamban ócska könyvét:
Irta Ohnet vagy Bajza Lenke bár,
[*Letörölte egy* [*lélek* árva] ⟨*bús kis sors*⟩] ⟨Letörli egy sor-socska árva⟩ könnyét,
[*S eléje egy percre*]
[*És rája*]
[*S kaput eléje*]
[*S egy percre* [*a világ*] ⟨*sorsa már*⟩ nem oly sivár,]
[*Oh drága mámor,*]
[*Egy percre istenné* (??) *a sár,*]

[*Egy árnyalatt*] (sic)
S a ⟨vad⟩ világ többé [*már*] nem oly sivár,
Egy árnyalattal [*ked*] (sic) türhetőbb, egy gyöngéd,
[*Szinfoltal,*]
[[*Semmivel*] ⟨*Gyáva színnel*⟩ *szebb, finomult a sár,*]
Semmivel jobb, nem fáj úgy élni már,
[*Ölünk és*]
Egy rossz iró is így [*tehet túl*] ⟨érhet fel tisztelt⟩
[*Néma barátaink,*]
[*Oh így érhet fel tehet több jót*] (sic)
[*Egy rossz iró is, mint harminc*] ⟨[Rendű és rangú] harminc-
hat minisztert.
[*Ti vagytok a világ igazi kincse,*]
[*Irók, kicsik s nagyok, testvéreim,*]
[*Kezetekben a*]
[*Irjon hát mind,*]
Könyvekbe menekül
Oh ⟨hadd⟩ rontsák hát mások a [*bús*] világot,
Politikák, jelszavak és hadak,
[*Csak*] [*A kö*] (sic)
[*Lesz még ez a mi bús korunk is áldott,*]
[*Ha egykor sírjainkra ül*]
[*Hű szivün*] (sic)
Csak a tollakat ne fogja meg átok,
[*Bár a romok omlanak,*]
Csak ⟨csüggedetlen⟩ munkáljon az
[*Tollak népe, nagy*]
[Hű kö] (sic) [*Céh, a*]
[*Irótoll ;*]
[*Céh, irók ki*]
Irók kicsinyje s nagyja rajta csak,
[*Ki-ki hogy tesz* (??) *rótta rátok*]
Isten szivét nem bizta, csak tirátok,
[*Ki hogy*] [*Regény*] [*Vigaszt,*]

(A lap szélén a következő, igen kusza sortöredékeket találjuk:)
[*S ⟨bár⟩ körül minden*]
[*S ha rajta bús*] ⟨*Meghal egyszer szitok*⟩ *jaj és harag*
S ha meghalt az élő
[*elcsitul a vágy,*] *jaj és harag,*
[*véres korunk porba*]
[*porba* omlanak]
S ha [*már*]

[Hű] ⟨*A hű*⟩ *könyvekben* [*visszajár*] ⟨daloljon⟩ a lélek
[*Hirdetni:*] ⟨Örök vigaszt:⟩ *szép és* [*érdemes*] ⟨*jó*⟩ az élet.
[*Távol koroknak*]
[*Harsogjon*] *bár gyülölség és harag,*
[*Zugjon bár vad*]
[*Fojtson bár*]
S zuhogjon bár a gond jaj és harag

(Itt folytatódik a kézirat):

Oh hadd rontsák hát mások a világot
Politikák, jelszavak és hadak,
Csak a tollakat ne fogja meg átok,
Irók kicsinyje s nagyja, rajta csak,
Isten szívét [*rátok*] ⟨nem⟩ bízta, csak tirátok,
[[*Harsogjon hát*] ⟨*S zuhogjon bár*⟩ *gond jaj és harag*,]
⟨S míg *föld és ég* [*össze*] ⟨bús rommá⟩ omlanak,⟩
A hű könyvekben daloljon a lélek
[*Örök vigaszt* :]
[*Hirdetni*] ⟨*Rajongó*⟩ daccal: *szép és szent* az élet!

6. gond, tér és idő,	k_3		
Idő, —		k_4	LL
7. *zajos* utasok	k_3		
utasok,		k_4	
8. Tolongtak s	k_3	k_4	LL
11. Felé viszi *dermedt kis álmát* zengve	k_3		
12. *A villamos, a* sárga ravatal,	k_3		
13. a betűk *enyhe*,	k_3		
15. feléje	k_3	k_4	LL
17. könyvét,	k_3		
18. Oh,	k_3	k_4	LL
Írta Ohnet, vagy Bajza Lenke bár,	k_3		
[*Írta Ohnet vagy Bajza Lenke*,] [⟨*Legyen akármiféle ponyva*⟩] ⟨Oh, mert lehet ponyva⟩ bár,		k_4	
19. könnyét	k_3		
egy [*árva*] sorsocska árva		k_4	
20. sivár,	k_3		
22. *Semmivel* jobb,	k_3		
[*Semmivel*] [⟨*Álom*⟩] ⟨Sohajjal⟩ jobb,		k_4	
már, —	k_3	k_4	LL
25. Oh hadd	k_3		
Oh, hadd		k_4	LL
26. hadak,	k_3		
28. csak,	k_3		
30. *föld és ég*	k_3		
32. [*Rajongó*] ⟨Vigaszos⟩ daccal:	k_3		
[*szép és szent*] ⟨mégis szép⟩ az élet!		k_4	

C. Az eredeti versterv nibelungizált alexandrinusokat mutat, amelyekről a költő később 5½—5-ös jambus-sorokra tért át. — Szlovák nyelvű fordítása megjelent a Večerná Blýskavica c. kötetben (Slovenský Spisovatel', Bratislava 1957. 314—15. l.). Ford. Valentín Beniak. Címe: *Mladé dievčä v električke.*

166. Ó, TÁVOLI . . .

A. Töredék. A TÁÖ szövegét követjük, itt jelent meg először nyomtatásban. Sz. L. jegyzete a vershez: „Verskezdet kéziratban." Keletkezési ideje bizonytalan, talán 1920—22-re tehetjük.

B. cím és 1. Ó Távoli — TÁÖ

C. —

1923

167. A „LETÖRT BIMBÓK" CÍMŰ FILMHEZ

A. Kötetben most jelenik meg először. D. W. Griffith Letört bimbók (Broken Blossoms) című filmjét 1923 elején mutatták be a budapesti mozik. Harsányi Zsolt Letört bimbók (Ny 1923. I. 356—357. l.) c. ismertetéséből tudjuk, hogy a film pesti bemutatójának külön érdekessége volt Tóth Árpád verses beköszöntője, amelyet a nagyfilm előtt vetítettek le. Hosszú ideig ez volt az egyetlen adatunk a versről, nyomtatásban sehol sem jelent meg. A TÁÖ 1962. évi megjelenése után Nagy Aranka aradi tanárnő, akinek annak idején, a film bemutatója után egy budapesti joghallgató, Perendi József másolta le a verset (nem tudni, hogy szövegről vagy emlékezetből-e), eljuttatta a költeményt hozzánk. Ezt a gépelt szöveget kezeltük kézirat gyanánt (k), a cím tőlünk származik.

B. 6. bánat k
9. izen k
10. zizegnek k
20. esti *szellő* k
22. visszazengi k
23. lepereg k

C. A prológus Tóth Árpád legérettebb verseinek szomszédságában született (*Lélektől lélekig, Hegyi beszédek felé, Este a Kilátón . . .*). Aprólékos szövegösszevetés nélkül is világos, hogy ezeknek a magaslatait nem éri el, azonban az is bizonyos, hogy Tóth Árpád a körülményekhez alkalmazkodva igényesen formált, a kommersz verselés buktatóit gondosan kerülő szöveget próbált teremteni. — A *Letört bimbók* cselekménye London kínai negyedében játszódik, egy kínai férfi és fehér leány tragikus szerelmének történetét mondja el. A főszerepeket Richard Barthelmes és Lilian Gish játszották, a film zenéjét Paderewski szerezte.

168. GYEREKSZEMEKKEL . . .

A. A LL szövegét követjük. Korábban megjelent az E 1923. ápr. 1-i számában *Csöndes húsvéti vers* címmel. Egy nyomdai kéziratát őrz. a Tóth-család (k), valamint az E lapkivágatát a költő javításaival (lk)i

B. 16. [Amit] én ⟨*Jaj, amit*⟩ látok lk
18. *Bús* világ E
[*Bús*] ⟨Vad⟩ világ lk

31. *Remények*, harcok E
[*Remények*,] ⟨Rügyek és⟩ harcok, lk
[*Remény*] (sic) Rügyek és k
32. kudarcok, k E lk LL
33. diadal, — k E lk LL
39. lehajtanám, E
40. helyettem LL
41. *Ezer* gyerekszem, E
[*Ezer*] [⟨*Sok-sok*⟩] ⟨Te sok⟩
gyerekszem, k
42. hajdanán . . . E

C. A sajátos strófaszerkezet csak ez egyszer fordul elő Tóth Árpádnál. — Cseh nyelvű fordítása megjelent az Árpád Tóth: *Od srdce k srdci* c. kötetben (Mladá fronta, Praha 1961.) Címe: *Dětskýma očima*. Ford. Kamil Bednář és Ladislav Hradský.

169. KORA MÁRCIUSI NAPSUGÁR

A. A LL szövegét követjük. Korábban a M 1923. ápr. 1-i számában jelent meg. Egy nyomdai kézirata (k) és a M-nak egy, a költő által ceruzával javított lapkivágata (lk) van a Tóth-család birtokában.

B. 5. *Riadtan* zuhant alá M
[*Riadtan*] ⟨S ő félve⟩ zuhant lk
6. között, oly M
között [,] oly lk
9. Akkor *dadogó, kicsi* arany szája M
[Akkor *dadogó, kicsi*] ⟨Akkor a sugár
szelíd] arany lk
szelíd arany szája k
10. valamit s k M LL
s [meghalt a sugár] [⟨*haldokolva már*⟩]
(??) lk
12. rügy szemét M
14. végtelent M
[végtelent] ⟨Végtelent⟩ kereste lk

C. Román nyelvű fordítása a Culegere din lirica maghiară c. kötetben (Bucureşti 1947. 91—94. l.). Ford. Emil Giurgiuca; címe: *Rază de soare în martie*.

170. AZ ÓRAINGA

A. A LL szövegét követjük. Korábban megjelent az E 1923. ápr. 15-i számában. A versnek egy nyomdai kéziratát ismerjük, amely a Tóth-család birtokában van (k).

B. 2. *Álmatlan* éjen E
őt, — k E LL
6. lenyúl k E LL
8. húll, LL

C. A megénekelt óra a költő otthonában levő régi faliórával volt azonos, darabjaiban még ma is megvan. Ugyanez az óra ihlette a *Jó éjszakát* c. verset is. — Angol nyelvű fordítása: The Magyar Muse c. kötetben (Winnipeg 1933., a Kanadai Magyar Ujság kiadványa, 195. l.) Ford. Watson Kirkconnel. Címe: *The Pendulum*. Ugyanez a fordítás jelent meg az 1955-ös, Sidneyben kiadott Hungarian Poetry c. kötetben. (121 l.) — Megzenésítette Kósa György (én. zg., megjelent: Válogatott dalok. Zeneműkiadó Váll., Bp. 1960.)

171. NÉZZ RÁNK, ADY ENDRE!

A. A LL szövegét követjük. Itt a cím alatt: *A „Halottak élén" új kiadására*. A vers alatt: (*1923*). Korábban a PN 1923. máj. 6. számában jelent meg *A „Halottak élén" új kiadásának margójára* címmel. Ennek a szövegnek sárgult papírlapra ceruzával írott, nyomdai kéziratát őrzi a PIM, ugyanezzel a címmel. A költő aláírásával és dátummal — *1923. V. 2.* — látta el (k_1). Egy nyomdai kézirata a Tóth-család birtokában van. A cím alatt áthúzott, eredetibb címtervet olvashatunk: *Ady Endrének*. A kézirat alatt törölve az 1923-as évszámot olvashatjuk (k_2).

B. 1. [*Elmúlt*] ⟨Meghalt⟩ az élet és elmúlt a harc, —	k_1			
élet és elmúlt a *harc*, —		PN		
[*élet*] ⟨Élet⟩ és elmúlt a [*harc*] ⟨Harc⟩ —			k_2	
Élet és elmúlt a Harc, —				LL
2. csendre,	k_1	PN		
3. *harcos* arc,		PN		
4. ránk *urunk*, Ady Endre?	k_1	PN		
5. ránk,	k_1	PN		

(A k_1 és a PN szövegében a 8. és 9. sor között egy később kihagyott strófát találunk. A k_2-ben is megvan ugyanez a szakasz, de ott már törölte a költő. A kihagyott szakasz szövege:)

Árvácskák nyitnak most a sírodon,
Kelyhük reszket a hűs tavaszba tárva,
De hol van az az árvácska-szirom,
Mely sírvirágnak, mint szívünk, oly árva?

11. halott,	k_1	PN		
halott, —			k_2	LL
17. Oh Ady	k_1	PN		
Óh,			k_2	LL
18. lidérc-álmát		PN	k_2	
20. Ontsd rá *élő* tüzét *örök* dalodnak!	k_1	PN		
22. *Fáklyát te gyujts vak* sorsunk síri éjén:	k_1	PN		
23. *égi láng*,	k_1	PN		
24. [*A feltámadó*] ⟨Élni akaró⟩ bús	k_1			

C. Az E 1928. jún. 23-i számában *Ady Endre bronz-arca* címmel tárcacikket írt Tóth Á. — L. még az *Ady Endrének* és a *Lomha gályán* c. versek jegyzetét, valamint Gáldi László: „Egy kiállítás képei." Magyar Nyelvőr, 1961. 319—326. l.

172. KÖRÚTI HAJNAL

A. A LL szövegét követjük. Korábban megjelent az E 1923. máj. 20-i számában. Négy kéziratát őrzi a Tóth-család. k_1: négy szürkésfehér papírlapon ceruzával írott szöveg. Címe nincs. A legkuszább, legzsúfoltabb Tóth Árpád-kéziratok közül való. k_2: két szürkésfehér ceruzaírásos tisztázat, címmel, keltezéssel *(1923. V. 19.)*. A sorokat — a szakaszok kezdősorain kívül — kisbetűvel kezdi. k_3: Az E üzleti nyomtatványlapja hátára lila tintával írott, ceruzával javított szöveg. k_4: nyomdai kézirat. Ugyancsak a Tóth-család birtokában van egy E lapkivágat, rajta a költő ceruzaírásos javításai (lk).

B. (A k_1-et kusza, sok variánst mutató szövege miatt eredeti állapotának megfelelően próbáljuk közölni.)

Vak [*fényben*] volt a hajnal, [*tompa,*] ⟨szennyes,⟩ *szürkekék.*
Üveges szemmel aludtak a boltok,
S lomhán *hajlongtak s fakó*
De már keltek a körúti vidék
[*Porfelhős*] [⟨*Sötét*⟩] [⟨*Furcsa*⟩] *dsinnjei* [*az utcasöprő*]
⟨Porfelhőiben *a söprős*⟩ *vicék* (??)
[*söprős*]
[*A pesti*]
A pesti dsinnek (két olvashatatlanul törölt szó) *a porfelhős* koboldok
[*Porfelhői közt a söprős* vicék,]
[*A pesti* dsinnek, *a söprős*]

(A fenti, a vers első szakaszához tartozó szövegrész körül, a lapszélre írva, a következő próbálkozásokat találjuk:)

Nagyúri ház kikopott, árva sarja.
Kincsét mutatja ős ház, árva sarja.

S poros, zöld kontyában [*úgy rázta meg*] ⟨*úgy remegett*⟩
Egyetlen fürtjét, mintahogy remek (sic)
Kincsét mutatja ős ház árva sarja.

S lomhán *hajlongtak a fakó vidék*
Porfelhőiben az álmos vicék,
[*A pesti*] ⟨*Beszeszelt*⟩ dsinnek, *a pesti, bús* ⟨*seprős,* [*bús*]⟩ koboldok.

(Ezután ismét a lap közepén folytatódik a szöveg.)

Egyszerre két tűzfal *közt rést kapott*
A hajnal, a szűz fényekkel zsarátos (a sor csak részben olvasható)
[*Valami fény vad, erdei*] ⟨*és szétömlött víg*⟩ zsarátja,
[*A felkelő nap szétömölt* zsarátja,]

[*Kelet egének szétomló* zsarátja,]
Az ablakokra milljom kis napot
[*Gurított*] ⟨*Dobált*⟩ [*s fényorgiát*] ⟨*s szivárványorgiát*⟩ *csapott*
[*Gyémánttá*] *Hogy égjen, mint* [*a*] *gyémánt,* ⟨*ezerkarátos.*⟩
[*Szebbé, mint a brilliánsok karátja.*]
[*mint minden gyémántok*] *karátja.*
Mert a megőrült
A gyémánt hajnal milliom karátja.
Erdőt álmodott mostan a körút,
[*A körútnak most az erdő izent,*]
[*Egy* [*járda*] ⟨*aszfalt*⟩*széli ákác* [*kontyán*] *vézna ága közt*]
[*Az aszfaltszélén* [*bús akác*] ⟨*furcsa drága*⟩]
[*Ékszert kapott,*]
[*S zöld kontya fénylett,*]
[[*S ő*] [⟨*Kéjjel*⟩] *nyújtózott,* s ⟨zöld⟩ kontyáb (sic) *kontyába,*
fent, mint⟨ *egy drága tűt*⟩]
[*S* [*felragyogott a zöld kontyába csent*] *mint fehér ékszer*]
[*Édes ékszer : első fehér* virága.]
[*A tépett*] ⟨*Kopott,*⟩ *zöld* [*fürtök*] ⟨*haja*⟩ *közt* [*megjelent*]
[*Mint ős ékszert,* [*első*] *fénylő fehér virágát*]
[*családi ékszert*]
[*családi kincset*]
[*Nagy*]

(A harmadik versszakaszhoz tartozó variánsok mellett a lapszélen a következő töredékes sorokat találjuk:)

Egy bús akác széttárta vézna [*ágát,*] *karja* (sic)
És zöld kontyában
[*kopott*]
úgy rázta meg
Egyetlen [*árva*] *fürtjét, mint remek*
Vágyón nyujtotta szét s kontyába font
S zöld kontyában *mely* f (sic)
Mint ősi ékszert, [*mutatta kevélyen a szegény rokon.*]
Büszkén emelte egyetlen virágát.
Ősi nemes kincsét,

A körútnak most az erdő üzent,
[*Erdőt álmodott most a bús körút.*]
[*Ég felé nyúlt egy*] ⟨*Kigyúlt*⟩ *egy ákác* [*árva*] ⟨*vézna*⟩ *karja*
[*Az égi vágy*] (??)
Álmatag Sováran nyúlt egy sarki ⟨*akác vézna karja*⟩
És zöld kontyában úgy mutatta fent
Egyetlen [*árva fürtjét,*] ⟨*fürt virágát,*⟩ *mint* [*nemes*] ⟨*a szent*⟩
[⟨*a tönkrement*⟩]
Családi ékszert ős ház árva sarja.

(E sor mellett lapszélen és alatta utólagos, apróbetűs írással a következő két sort találjuk:)

Az ég felé. Zöld kontyába
Nagy örök sarj Neme (sic)

[Hang még nem *szólt, de néma zene kelt*]
[*A zengő*] [⟨*A zsongó*⟩] [⟨*Fénynek*⟩] ⟨*Az égi fénynek*⟩
fénynek [*hang még nem*] [⟨*már hang is*⟩] felelt,
Csak szinek [*zengtek,*] *mint* ⟨*furcsa*⟩ *pacsirta hangok*
⟨*szóltak*⟩
[*Nemcsak* ⟨csak a⟩ szinek ⟨*halk*⟩ pacsirtái [*daloltak*]
⟨zengtek⟩
Egy kirakatban lila dalra kelt
Egy nyakkendő[, *és véle énekelt*] ⟨[*és lassu*] ⟨De aztán⟩
tompa, telt⟩
[*Egy fehér blúzok is vele merengtek.*] (sic)
[*Zengéssel megkondúltak a harangok*]
Hangon a harangok is felmerengtek.

Egy gyársziréna búgott. ⟨Majd kopott⟩ *Villamos* [*t*]
Sinjén villamos *a* [*zörgött*] (??) [⟨*futott*⟩] ⟨jajdúlt ki⟩
a térre
Visitott [*végig*] [*visitó*] ⟨*jajduló*⟩ *sínen.*
[*Egy villamos vad csengetése* [⟨*végig*⟩] ⟨*zenéje*⟩]
(Ezután igen kusza írással a következő nyolc sort olvashatjuk:)
Nappal lett *s* indult a józan robot
[*Minden fénylett. S a bús élet*]
A fényben [*újra kezdődött*] (??) ⟨*újult a bús*⟩ a ⟨józan⟩
robot
[*De a víg nap még kecsesen*] ⟨*S a nap* [*az égről irgalmasan*]⟩
dobott
⟨*S a tetőkről lehajolt a nap*
S *már akkor látták, a nap* ⟨*hogyan*⟩ *dobott*
Arany csókot egy [munkáslány] ⟨*lány*⟩ kezére.
[a nap] egy munkás
(Ezután ismét jól követhető a kézirat szövege. Tóth Á. itt a szöveg formálását újra kezdte.)
Vak volt a [hajnal,] [⟨*levegő. Bús szürke.*⟩] szennyes, szürke
[kék]. ⟨Még⟩
Üveges szemmel aludtak a boltok
S [*lomhán*] [⟨*sötétben*⟩] *hajlongtak* [*az álmos fakó*] ⟨*a* [*bús vak*⟩] ⟨vad kő-⟩ vidék
[*Porfelhőiben*] ⟨*Sötét porfelhőiben*⟩ [az álmos] ⟨*a*⟩ vicék,
Mint ⟨*álmos*⟩ dsinnek, [*söprős, bús*] ⟨*útsöprő*⟩ koboldok
Egyszerre két tűzfal [*közt rést kapott*] ⟨között kigyúlt⟩
A keleti ég [*szétömlő*] ⟨váratlan⟩ zsarátja,
[*Az ablakokra milliom kis nap hulit*] ⟨Minden üvegre száz
napocska hullt⟩
[*Dobált s szivárványorgiát csapott*] ⟨S az aszfalt szennyén
[*vígan*] [⟨szerte⟩] ⟨*zengve*⟩ szét gurúlt
A [*gyémánt* [*hajnal*] ⟨végtelen⟩] Végtelen milliom karátja.
[*Egy percnyi csönd :* (utána olvashatatlan szavak) [*a végtelen*] *az ős Titok* üzent
[*A körútnak most az erdő üzent.*]

[[*Felnyúlt egy sarki*] ⟨*Kinyúlt egy vén*⟩ *ákác vézna karja,*]
[*És* zöld kontyában *úgy* [*ringatta*] ⟨*ragyogott*⟩ *fent*]
[*Egyetlen fürt virágát, mint a szent*]
[*Családi ékszert ős ház árva sarja.*]
[*Mint régi ékszer*]

[*Egy percnyi csönd, furcsa hűs áhitat*]
[*Káprázva*] ⟨Bűvölten⟩ állt az ucca. [*Vézna, kopott*] ⟨*Egy sovány*⟩

[[*Sárga*] ⟨*Bús*⟩ *lombjából illatos*]
[*Sóhajtott, égre nyúlt ki vézna ága*]
Bús lombja zizzent. Egy boldog akácfa
Zöld kontyában egyetlen fürt virága.
[*Állt együgyűn, az isten*
Pán városi cselédje.]

[*Akácfa kéjjel*]
Akác részegen szitta be a drága
[*Tavaszt*]
Napfényt és zöld kontyában tétován
[*Kacérsággal*] [⟨*Bűbájjal*⟩] Rezdült meg [*álmatag*] [⟨*bús sovány*⟩] ⟨csüggeteg és halovány⟩
Tavaszi kincse, egy két fürt virága. (A sor alatt néhány olvashatatlan szó.)

Tompán szürkült
[*Poros körút volt,*]
[*Álmos táj volt*] [*bús szahara*] ⟨*a körúti*⟩-vidék
[*Hűs* volt a hajnal, szennyes, *tompakék,*]
Üveges szemmel aludtak a boltok,
De már söpörtek *a komor*
S köztük nagy [*porfelhőt* álmos] vicék:
[*Kavartak, mint vak* dsinnek, *bús*] koboldok.
Porfelhőik [*közt*]
Mint dsinnek, *söprős* [*pesti hajnali*] *a bús vicék,*
A pesti dsinnek, a

Egyszerre két tűzfal *közt rést kapott*
A nap s az uccán szétröpült zsarátja
És felgyújtott minden üveglapot
Szebbé, mint minden gyémántok karátja.

Még nem szólt hang, csak a fény énekelt
A színek *néma* pacsirtái zengtek,
Egy kirakatban lila dalra kelt
Egy nyakkendő *s az új blúzok merengtek*

Az aszfalt szélén vén akác kopott
Zöld kontya fénylett és fakó virágát
Nézte a boltok tükrén, bús kokott,
Mint olcsó függőt, csak őnéki drágát.

2. boltok k_2 k_3 k_4 E
3. s lomhán [*hajlongtak*]

⟨söpörtek⟩ k_2

4. *sötét porfelhőiben a* vicék k_2
[*Sötét porfelhőiben a*] ⟨Felvert porában az álmos⟩ vicék k_3

5. *álmos* dsinnek, k_2 k_3

8. hullt k_2 k_3 k_4 E LL

10. *A gyémánt Végtelen milljom* karátja k_2 k_3 E
A [*gyémánt*] Végtelen ⟨Fény⟩ [*milljom*] ⟨milliom⟩ karátja lk

11. ucca. k_2 k_3 k_4 E LL

13. Napfényt és k_2 k_3 k_4 E LL

17. *halk* pacsirtái k_2 k_3 E
[*halk*] ⟨víg⟩] ⟨víg⟩ pacsirtái k_4 lk

21. *Egy* gyársziréna k_2
[*Egy*] ⟨Bús⟩ gyársziréna k_3

C. Francia nyelvű fordítása a Les Cahiers de la Saison: Terre Hongroise c. kiadványban (Boudry, 1948. Éditions de la Baconnière, 17. l.). Ford. Montarier-Meisterova. Címe: *Le boulevard à l'aube.* — Anthologie de la Poésie hongroise (Seuil, Paris 1962. pp. 268—269); ford. Jean Rousselot. Címe: *Aube sur les boulevards.* — Olasz nyelvű fordítása az Amore e dolore di terra magiara c. kötetben (Firenze 1932. 83—90. l.). Ford. Gino Sirola. Címe: *Alba sul viale.* A Lirici Ungheresi c. kötetben (Vallechi, Firenze 1951. 237. l.). Ford. Folco Tempesti. Címe: *Alba sul Körut.* — A Poesia ungherese del Novecento c. kötetben (Shwarz, Milano 1960. 73. l.). Ford. Mario de Micheli-Éva Rossi. Címe: *Alba al Körut.* — Svéd nyelvű fordítása az Ungersk Dikt c. kötetben (Ungerska Institutet, Stockholm 1944. 146. l.). Ford. Pándy Kálmán és Hans-Eric Stenborg. Címe: *Gryning.* — Cseh nyelvű fordítása megjelent az Árpád Tóth: *Od srdce k srdci* c. kötetben (Mladá fronta, Praha 1961). Címe: *Ráno na okružní třídě.* Ford. Kamil Bednář és Ladislav Hradský. — Megzenésítette Vásárhelyi Zoltán (vegyeskarra; a kézirat a szerző tulajdonában). L. még Gáldi László: „Egy kiállítás képei." Magyar Nyelvőr, 1961. 319—326. l.

173. LEVÉL OSVÁT ERNŐHÖZ

A. A Ny szövegét követjük, itt az Osvát Ernő emlékszámban, 1923. jún. 1—16. (I. 847. l.) jelent meg. Kötetben először a TÁÖ-ben.

B. 6. nekünk s Ny
9. szemedben, — hadd hirdessem én, — Ny
22. köré s Ny
23. levásott Ny
30. mása Ny
35. rohannak Ny
39. lángja, — Ny
41. oh eddig Ny

C. —

174. Ó, NAPSUGÁR!

A. A LL szövegét követjük. Korábban a M 1923. jún. 3-i számában jelent meg. Egy nyomdai kéziratát őrzi a Tóth-család (k).

B. A cím: Óh, napsugár! k M LL
4. Víg, *hajdani*, M
14. szeretnek k M LL
19. *Oh* nézz k M LL

C. —

175. KÖSZÖNTŐ

A. A DFU szövegét követjük, itt 1923. jún. 5-én jelent meg. A cím alatt: *A debreceni főreáliskola 50 éves jubileumára írta Tóth Árpád.* Kötetben először a TÁÖ hozta. Sz. L. jegyzete a vershez: „Megjelent a DFU 1923. jún. 5-i, majd a debreceni Hajduföld 1928. nov. 25-i számában. Az utóbbi lapban jegyzet közli, hogy T. Á. mint a Fazekas Mihály állami reáliskola öregdiákja intézete 1923. jún. 23-án tartott ötvenéves jubileumára küldte ezt az alkalmi verset. A költeményt felolvasták, és az iskola jubileumi értesítőjében őrzik. Harmadszor közölte Kardos László »T. Á. három ismeretlen verse« c. cikkében, Toll, 1929. nov. 10. A szövegek, főleg a két utóbbi, nemcsak központozásban, de szavakban, képekben is eltérnek. K. L. nem jelzi, de nyilván javított a Hajduföld szövegének hibáin, viszont az ő szövegébe is több sajtóhiba került. Kézirat híján összevetés igyekezett megállapítani az eredeti szöveget." A Hajduföld szövege a reáliskola értesítőjében közölt szövegen alapszik, a Toll és a TÁÖ a Hajduföldet követi.

B. 1. meghitt régi DFU
2. ötven éves DFU
5. *összegyűltünk* TÁÖ
17. S volt TÁÖ
22. kora-öreg; TÁÖ
25. tekintünk DFU TÁÖ
27. jövőbe DFU TÁÖ
29. *ez* az ötven, TÁÖ
33. hát ifjú erős DFU
40. épitett. DFU
47. hitvány DFU TÁÖ
50. magyar. DFU
51. Régi erények *s* régi nagyság népe, TÁÖ
53. majd és DFU TÁÖ
54. ünnepeljed DFU TÁÖ

C. Az 5. sort vö. a *Prospero szigetén* 41. sorával. Oláh Gáborhoz írott levélből: *Kérlek szépen, tudasd nevemben Horvay tanár úrral, hogy a verset e hó 31-ig okvetlen elküldöm, most dolgozom rajta. Személyesen, most már sajnos, bizonyos, nem mehetek le az ünnepélyre.* (A levél kelte: *Bp. 1923. V. 24.*)

176. ESTI SUGÁRKOSZORÚ

A. A LL szövegét követjük. Korábban megjelent az E 1923. júl. 1-i számában. Két kéziratát ismerjük. k_1: két lapnyi, Az E árusítási nyomtatványa hátára ceruzával írott kézirattisztázat. Nyomdai jelzéseket látunk rajta. A PIM birtokában van. k_2: nyomdai kézirat, a Tóth-család birtokában.

B. 1. az út				LL
4. alkony,	k_1		E	
15. le	k_1	k_2	E	LL
16. reszket.	k_1			
18. jöttek, —	k_1	k_2	E	LL
19. kezem	k_1			
20. felvetődtek.	k_1			
21. visszatér,		k_2		LL

C. Szlovák nyelvű fordítása megjelent a Večerná Blýskavica c. kötetben (Slovenský Spisovatel', Bratislava 1957. 316. l.) Ford. Valentín Beniak. Címe: *Večerný veniec z lúčov.* — Cseh nyelvű fordítása megjelent az Árpád Tóth: *Od srdce k srdci* c. kötetben (Mladá fronta, Praha 1961.). Címe: *Věnec z večerních paprsků.* Ford. Kamil Bednář és Ladislav Hradský. — A költő özvegyének emlékezete szerint a költemény 1922-ben Isaszegen íródott.

177. JÓL VAN EZ ÍGY

A. A LL szövegét követjük. Korábban megjelent a PN 1923. júl. 18-i számában. Két kéziratát ismerjük. k_1: ceruzával írott kézirattisztázat két Az E árusítási nyomtatvány hátlapján. Rajta piros ceruzával a PN nyomdajelzései. A PIM birtokában van. k_2: nyomdai kézirat a Tóth-család birtokában.

B. 2. oh kedves	k_1	k_2	PN	LL
6. szenvedése,	k_1	k_2	PN	LL
8. mégis istenek			PN	
11. Furcsa titok,	k_1		PN	
titok, —		k_2		LL
17. „Bánat", — mondod, —	k_1	k_2	PN	LL
22. Mikor *a* sarló alá hull lassú szára, (nyilván sajtóhiba)				LL

C. Lengyel nyelvű fordítása a Materialy Obozowe c. folyóiratban (Budapest 1943. IV. évf. 1. sz.). Ford. Tadeusz Fangrat. Címe: *Dobrze tak jest.* — Román nyelvű fordítása a Culegere din lirica maghiară c. kötetben (Bucureşti 1947. 91—94. l.). Ford. Emil Giurgiuca. Címe: *E bine aşa.* — Szlovák nyelvű fordítása a Večerná Blýskavica c. kötetben, (Slovenský Spisovatel', Bratislava 1957. 321—322. l.). Ford. Valentín Beniak. Címe: *Dobre to tak.*

A. A LL szövegét követjük. Korábban a M 1923. júl. 29-i számában jelent meg. Három kéziratát ismerjük. k_1: lila tintával írott, különösen a második felében kusza kísérlet. A Színháztudományi Intézet tulajdona. k_2: zöldes papírlapra lila tintával írott tisztázat, nyomdai jelzésekkel. A PIM birtokában van. k_3: nyomdai kézirat. Ezt és a M egy a költő által javított lapkivágatát (lk) a Tóth-család őrzi.

B. 1. éjszaka k_1 k_2 k_3 M LL
3. egy [szelíd] [⟨*hideg*⟩] ⟨szelíd⟩ k_1
4. csillag [*csöndes*] ⟨remegő⟩ sugarát. k_1
7. lankadatlanul k_1 k_2 k_3 M LL
8. [ezred] ⟨*század*⟩éve már. k_1
századéve már. k_2 M
[*századéve*] ⟨ezredéve⟩ már. lk
10. talált s szememben célhoz ért k_1 k_2 k_3 M LL
11. [*S tűri, mig lassan, némán*] ⟨S boldogan hal meg, amig⟩ rácsukom k_1
12. [*Szempilláim*] [⟨Fáradt pillám⟩] ⟨*Pillám* [*csöndes*] *halk*⟩ koporsófödelét k_1
14. Tudósok [⟨*kristály*⟩] ⟨finom⟩ *prizmás* [kristály]műszerén, k_1
15. [*Sötét* ⟨Bús⟩ földünkkel s bús testemmel] [⟨*Ismerős elemekről és*⟩] ⟨*Ős testvérségű földünkkel*⟩ rokon k_1
17. [*vérembe*] [⟨*testemmé*⟩] ⟨véremmé⟩ iszom, k_1
18. És [*figy*] (sic) [⟨*busan*⟩] ⟨csöndben⟩ és k_1
19. [*Mond-é valamit*] [⟨*Mit mond egymás*⟩] (sic) ⟨Mily ős bút zokog [*el*] a⟩ vérnek a fény, k_1
20. [*Atómnak a*] [elemnek az elem.]
[*Egymásra lelt-é*] (alatta a definitív sor) k_1

(A 21—32. sorokat a k_1 szövegének kuszasága miatt az eredeti állapotnak megfelelően közöljük:)

Vagy [*nincs közelebb a csillag se*] ⟨*épp oly* [*messzi az égi csillaga*⟩]
⟨*idegen az égi társ,*⟩
Mint [*két ember*] [⟨*idelenn egy közeli*⟩] ⟨*lent egy földi* ⟨*két földi*⟩ *rokon vagy barát?*⟩

[*Mint egy földi szem küldi sugarát?*]
[*Egy*] *A földi szem vagy az ég csillaga*
Küldi messzebbről [*hideg*] ⟨*hideg*⟩ *sugarát?*

Éjen, jegen [*és*](utána olvashatatlanul törölt szó)〈*dermesztő*〉
űrön át
A nagyobb utat, jaj, ki teszi meg,
A fény, mely társért végtelenbe hull
[*Az aki*] [*ölelni meg*]
Vagy aki keres egy igaz szivet.
[*lelni meg?*]
[*A csillag fény, mely*]
[*Nagy a*]
Melyik nagyobb út, jégen, éjen út,
[*Százéves*] 〈*A bús*〉 *fénynek szemem*〈*et lelni meg,*
Vagy
[*Jaj, melyik út a reménytelenebb,*]
A [*csill*] (sic) *fény, mely végre egy bús szembe húllt,*
Vagy aki leli meg.
A fénynek egy bús szemet lelni

(A kéziratpapír felső szélén még a következő sorokat találjuk:)

[*Ó szállj szivembe le szivemig*]
[*Köszöntelek, szelid testvérsugár,*]
Szelid rokon, halk égi üzenet,
Vagy [*csak*] *csalom magam s az égi társ*
[*Époly idegen, mint*]
[*Ép oly hidegen, mint egy földi barát,*]
Csakolyan, mint a
Mint egy földi rokon vagy barát.

25. *Óh,* csillag	k_1	k_2	k_3	M		LL
25. távolabb,	k_1	k_2	k_3	M		LL
28. Vagy *embertársaim, ki* mondja						
meg?		k_2		M		
Vagy [*embertársaim*] 〈egy-egy						
[*ember*]társam, *óh,*〉 ki					lk	
[*oh,*] 〈*jaj*〉 ki			k_3			
29. Oh jaj,		k_2				
Oh, jaj barátság	k_1		k_3	M		LL
30. Oh jaj az		k_2				
Oh, jaj az			k_3	M		
31. sugarát	k_1	k_2	k_3	M		LL
32. roppant jeges		k_2		M		

C. Tóth Árpád utolsó, 1928-ban megjelent verseskötetének címadó költeménye. — Olasz nyelvű fordítása az Amore e dolore di terra magiara c. kötetben (La Nuova Italia, Firenze 1932. 83—90. l.). Címe: *Da anima ad anima.* Ford. Gino Sirola. A Lirici Ungheresi c. kötetben (Vallechi, Firenze 1951. 235. l.) Címe: *Dall'anima all' anima.* Ford. Folco Tempesti. — Szlovák nyelvű fordítása megjelent a Na brehu čiernych vôd c. kötetben (Elán, Bratislava 1943. 87—88. l.). Címe: *Od duse k dusi.* Ford. Ján Poničan. — Cseh nyelvű fordítása megjelent az Árpád Tóth: *Od srdce k srdci* c. kötetben (Mladá fronta, Praha 1961.). Címe: *Od srdce k srdci.* Ford. Kamil Bednář és Ladislav Hradský. — Francia fordítása: Anthologie de la Poésie hongroise

(Seuil, Paris 1962. pp. 267–268.). Ford. Lucien Feuillade. Címe: *De l'âme à l'âme.* — L. még az *Augusztusi ég alatt* c. vers jegyzetét; Gáldi László: „Egy kiállítás képei." Magyar Nyelvőr, 1961. 319–326. l. és Illés Ilona: Tóth Árpád versváltozatok (A PIM évkönyve 1960–61. 149–165. l.).

179. A TEST CSODÁJA

A. A TÁÖ szövegét követjük. Sz. L. jegyzete a vershez: „Kézirat a hagyatékban, címmel. A végső tisztázat is meglehetősen sok változatot mutat, még többet a forgácsok, melyek a vers létrejöttének és további alakulásának fázisait jelzik. Belőle született a LL ismert darabja: *Az ősök ritmusa.* Az átmenetek rengeteg variánsa 12 kéziratlapot tölt be. Mindkét versből kihagyott szép szakasz:

Habozom, fájok, vergődöm, sirok,
Bújnék, aludnék, elmúlnék hamar,
De jár bennem a sötét gépezet,
És konokul és konokul: akar!"

Az ősök ritmusa 1923. aug. 19-én jelent meg, így *A test csodája* ez időpont előtt keletkezhetett.

B. 5. borús, TÁÖ
17. Óh hisz TÁÖ
22. isteni TÁÖ
25. Óh emberek, TÁÖ

C. Német nyelvű fordítása megjelent a Perlenstrauss ungarischer Dichtungen c. kötetben (Universitäts-Druckerei, Budapest 1939. p. 69.). Ford. Hans Leicht. Címe: *Des Körpers Wunder.*

180. AZ ŐSÖK RITMUSA

A. A LL szövegét követjük. Korábban megjelent az E 1923. aug. 19-i számában. Egy nyomdai kézirata (k) és egy erősen javított E lapkivágat (lk) van a Tóth-család birtokában.

B. 1. [új élet,] [⟨*vén földön*⟩] új utas, lk
2. kutat k E LL

(A 2. sor teljesen, a 3. félig ki van húzva a lk-on, de új szöveg nincs fölé írva, valószínűleg a lapszéli sorok közül szánt ide a költő variánsokat.)

4. [Ezernyi ős mozgás jár vén at.] ⟨*Ős örök*
titkok járják a szokott⟩ lk
5. sűrű és [borús] ⟨*setét*⟩ lk
6. *sötét* mélyeiben E
[*sötét*] ⟨titkos⟩ mélyeiben lk
9. *Apám és hetvenedik* ükapám E
[*Apám és hetvenedik*] ⟨Oh jaj ki tudja hány
bús⟩ ükapám lk

Oh jaj, k
Óh jaj, E LL
10. Testében *épp így élt ez* idegen E
Testében [*épp így élt ez*] ⟨élt már ez az⟩
idegen lk
11. *régi* gesztusok E
[*régi*] ⟨*visszás*⟩ gesztusok lk
visszás gesztusok k
12. *Feszíti új és kényes* idegem. E
12. *Feszíti* [*új és kényes*] ⟨lázadozó⟩
idegem. lk
Feszíti lázadozó idegem. k
15. adja, — k E LL
21. *Jobbágyok, bús rabszolga*-őseim, E
[*Jobbágyok, bús*] ⟨*Régi-régi*⟩ *rabszolga*-
őseim, lk
Régi, régi rabszolga-őseim, k
31. örömre és k E LL
33. Óh, k E LL
36. apák! . . . E

(A lapkivágat szélén, körbe írva a következő sorokat találjuk:)
Ki azt hiszi, (olvashatatlanul törölt szavak fölött) *felé új cél dereng*
Ám bennem csöndesen *kereng*
[Szűz [*titkok*] ⟨*titka*⟩] (utána olvashatatlanul törölt szavak)
Szép és szabad.
A sejtek [*az izmok*] [⟨*a rostok*⟩] *ősi* [*mozgása*] ⟨*nyüzsgése*⟩
Ős ingerek folytatják útjukat.
[*Nem halhatnak meg*]
[*Dédapám, szépapám és* ükapám,
Vén parazsak az uj hamu alatt!]

[Testében *éppen így* élt *titkosan,*
Hamu s por alján régi, bús parázs,]

A szenvedés, amit ők kezdtek el,

[*Uj por vagyok, új hamu, ám belül*
Vén vagyok] (???)

Uj por vagyok s új hamu, ám belül
A régi parázs vak fájdalma ég

[*S a fáradt hamu és por alatt*
A régi parázs elhamvada rég.]

Szegény testemben őáltaluk él,
[*Por és hamu vagyok, mint ők s a por*]
[*Örök parázs és*]

(Alatta olvashatatlanul törölt szavak.)
[*A hamu alatt a*]
Oh jaj, az örök régi

újra, örök rokonok (előtte olvashatatlanul átírt szavak.)

C. L. *A test csodája* jegyzetét.

181. EZ MÁR NEM NYÁRI ALKONYAT

A. A LL szövegét követjük. Korábban a M 1923. szept. 2-i számában jelent meg. Két kéziratát ismerjük. k_1: soktörléses, ceruzával írt kézirat az Anton Fleischmann Jun. bpesti cég négy üzleti levélpapírjának hátlapján. Keltezés: *1923. VIII. 30. d. e. 1/2 10—1/2 1.* A kézirat Ascher Oszkár tulajdona. k_2: nyomdai kézirat. Ez és a M-nek egy a költő által javított lapkivágata (lk) a Tóth-család birtokában van.

B. (A k_1-t az eredeti állapotnak megfelelően közöljük.)
Még ifjuságával tüntet a nyár,
Még [*tele*] ⟨dagadóra⟩ szitt kebel a domb,
[*Egy*] ⟨A⟩ rácskerités peremén
[*Csókolózni*] ⟨Még csókolózni⟩ könyököl [*ki*] a lomb.

[*Rácsodálkoznak a kamasz*] ⟨Még titkolják sóhajuk[*at*] *a*⟩ szelek
[*Majd mint a futballozó*] ⟨S mint a hancuzó⟩ gyerekek
Rugdalják a napozó utakon
A [furcsa] ⟨*kerge*⟩ ördögszekeret.
(A 9—12. sor megegyezik a definitív szöveggel.)
[*Elsötétülő*] ⟨Összebújt⟩ testük [*már*] [⟨*zengő*⟩] (??) ⟨sötét és⟩ hideg

Csak felsovárgó csúcsukat
Ragyogja be nagymessziről
Valószinűtlen fényével a nap.

[*Most lelke van a*] ⟨Valami fáj a⟩ tájnak. Csattanó
Izzása merengésbe hal,
Érzi a vén föld, mily rég volt szegény
Igazán boldog s fiatal.
Mondhatatlan [*messzeségben*] ⟨*messzeségű vén idők*⟩
[*Oh, milliárd évekkel*]
[*Nyolcvanmillió évvel ezelőtt*]
[Az volt, *hej, az volt az igazi nyár,*]
[*Nyolcvanmillió évig tartott,*]
[*Napos csöndjében,* (utána olvashatatlanul törölt szó) *sziklák alatt*]
haj, az volt a nyár,
[*A nyolcvanmilliós eszten*] (sic)
Fájón napos
[*Emlékező,* ⟨*mély,*⟩ *napos csendje ez,*]
[*A jégkorszakok és az emberek.*]

[*E* [*napos*] ⟨*fájó*⟩ *csöndbe messzi, vén idők*]
[*Emléke ujra élni jár,*]
Evmilliókig [*tartott, mindig egyre csak sütött*] [⟨*ragyogott*⟩]
[⟨*tartó csókokat*⟩] [⟨*tartott az ős*⟩] [⟨*napról napra új*⟩]
⟨*tartott s mindig új*⟩
[*Adott a földnek a*]
Csodákra [*tért vissza*] [⟨*kelt reggel*⟩] ⟨*nyilt reggel*⟩ *a napsugár.*
[*Egy éjjel*] *tengert álmodott a föld,*
[*A másikon hegyormot*]

[*Valami ősi messzi nyár*
Emléke reszket vissza rá,
Mikor még nem
A jégkorszakok és az emberek.]

(A strófavázlatra, a sorok közé, ill. a sorokra a következő három sort írta a költő, s végül az egészet át meg áthúzgálta:)

[*Csupa csönd és tengertükör*
Nagy tengertükrök, és rengeteg
És még nem keltek fel hóhérai.]

(Igy folytatódik a kézirat:)

[*Azt*] ⟨Most⟩ álmodja mélázón vissza tán
[*Nyol*] (sic) ⟨A⟩ nyolcvanmillióéves nyarat,
Mely [*mondhatlan időkkel*] [⟨*roppant*⟩] ⟨eónokkal⟩ ezelőtt
Ontotta rá az [*örök*] ⟨ifjú⟩ sugarat.

[*Napról napra új cs*] (sic) [⟨az volt a nyár !⟩] [⟨*Mindennap új csodák*⟩]
[⟨*Boldog csodák*⟩] (Olvashatatlanul törölt szavak.)
Az volt a nyár ! [*Mindennap új csodák,*] [⟨*új csodasereg,*⟩]
[⟨*Szent béke csillogott*⟩] ⟨Tüzelt [*az ifjú*] ⟨a⟩ fény⟩
[*Ártatlan*] [*Napos*] [*Ártatlan*]
[*Ártatlan szörnyek* (?)]
[*Aztán a vénség hideg után* (??) *jött átkai*]
[*S a vénség és a rosszkedve messze járt*]
[*A jégkorszakok és az emberek.*]
A dinoszaurusz[*ok*] ⟨*rőt*⟩ páncél[os] övén
[*Az élet* [*kedvére*] *kisérletezett*]
[*Felhőkig érő* páfrányok tövén]
[*Játszott a roppant*]
[*játékos*]
[*S ezer formával kisérletezett*]
S boldog szörnyformákat próbálgatott
Az élet a nagy páfrányok tövén.

[*Aztán eljött*] ⟨De aztán jött⟩ a vénség és a föld
Fáradt lett, [*csüggedt és*] ⟨rosszkedvű,⟩ beteg
Jött a jégkor s az ember jött vele (a sor alatt olvashatatlan törlések.)

A boldogtalan szörnyeteg!
[*Rövid a nyár. Az élet szomorú.*]
[*Változatos csak a romlás, halál,*]
[*A nyárutói alk*] (sic) A nyárutói
A természet még kisérletezik,
[⟨*Ki*⟩] ⟨Gyúlnak⟩ *Ujjongó* ⟨kurta⟩ vad [*forró*] nyarak,
[*Líhegnek, még* (??) *élni még,*] ⟨Élni, boldognak lenni még!⟩
[*Daloljatok még*] ⟨Oh ragyogjatok⟩ ősi sugarak!

Hiába. [*Oly rövid* a nyár.] ⟨Elszalad a nyár,⟩
[[*A*] *Halál kölykezik és ember jár a fák alatt*]
Elkomolyodik a világ
[*S ez*] ⟨Éz⟩ többé már nem nyári alkonyat.
Bús ember[*ek járnak*] [⟨*elmegyek*⟩] ⟨megállok⟩ a fák alatt

[*A lomb elejti fakóveres haját*]
[*Reám a korafakó* [*lombja*] ⟨*fürtje*⟩ *húll*]

A [*csókolózó*] ⟨csókrahajló⟩ lomb közül lehúll
Egy koraősz, rozsdásodó levél,
Az ördögszekér megáll az uton
És feljajdul a szél.

6. gyerekek k_2
9. hirtelen, M LL
10. világ, M
világ, — k_2 LL
27—28. *S boldog szörnyformákat próbálgatott*
Az élet a nagy páfrányok tövén. M

(A lapkivágaton a fenti két sort a költő áthúzta és véglegesre javította.)

27. szörny alakokat k_2
29. vénség és k_2 M LL
31. jégkor s k_2 M LL
36. Óh, k_2 M LL
41. A [csókrahajló] [⟨*buja*⟩] (utána olvashatatlanul törölt szó)
⟨*lágykönyökű*⟩ lomb [közül⟨*mögül*⟩
lehull lk
43. uton k_2 M LL

C. —

182. HEGYI BESZÉDEK FELÉ

A. A LL szövegét követjük. Korábban az E 1923. szept. 8-i számában jelent meg. Egy nyomdai kéziratát (k) és az E egy a költő által javított lapkivágatát a Tóth-család őrzi (lk).

B. 1. van hogy E
2. szárazfája: E
3. *Öreg* cigány, E

[*Öreg*] [⟨*Rongyos*⟩] ⟨*Csendes*⟩ cigány,			lk	
6. volt s	k	E		LL
9. ének	k	E		
22. óh,	k	E		LL
24. fáj.	k			
25. dadogóbb és	k	E		LL
26. s — érzed? — több a titka		E		
30. halkan,	k	E		LL
33. fájva,	k	E		LL
34. Dalokba kezd *még* kedved		E		
kezd [*még*] ⟨a⟩ kedved	k			
35. Lelkem, *öreg* cigány,		E		
Lelkem, [*öreg*] ⟨csöndes⟩ cigány,			lk	
nyűtt	k	E		LL

C. Cseh nyelvű fordítása megjelent az Árpád Tóth: *Od srdce k srdci* c. kötetben (Mladá fronta, Praha 1961.). Címe: *Jiné kázání na hoře*. Ford. Kamil Bednář és Ladislav Hradský.

183. GYOPÁR

A. A LL szövegét követjük. Korábban megjelent a PN 1923. szept. 23-i számában. Egy nyomdai kéziratát (k) és a PN-nak a költő által javított lapkivágatát (lk) őrzi a Tóth-család.

B. 3. Hej, élet,	PN			
Hej, [élet,] ⟨Élet⟩		lk		
5. S nem *rózsa közt* bokáig	PN			
S nem [⟨*jártam*⟩ *rózsa közt*] ⟨rózsában⟩ bokáig		lk		
6. *Hej*, nem	PN			
[*Hej*,] ⟨Még⟩ nem		lk		
7. furcsa élet,	PN			
furcsa [élet] ⟨Élet,⟩		lk		
10. Bús részem	PN			
[Bús] ⟨Kis⟩ részem		lk	k	
16. *Körűle* úgy	PN			
[*Körűle*] ⟨Én mindig⟩ úgy		lk	k	
21. Kár, —	PN			LL
23. ki, élet,	PN			
ki, [élet,] ⟨Élet,⟩		lk		
29. Enyém *halvány* gyopárja	PN			
Enyém [*halvány*] ⟨késő⟩		lk		

C. —

184. ŐSZI BESZÉLGETÉS

A. A LL szövegét követjük. Korábban a PN 1923. nov. 18-i számában jelent meg. Egy nyomdai kéziratát (k) és a PN lapkivágatát (lk) őrzi a Tóth-család. A lapkivágaton a költő ceruzával írt javításait olvashatjuk.

B. 1—8. Nézem a *holdat*, PN
Pufók és sárga,
Bánattal *horgad*
Az őszi *tájra*:
Fekete tarló,
Üres berek
Fölé lehajló
Miopsz öreg.
1—8. Nézem a [*holdat*] ⟨pöffedt⟩ lk
[*Pufók és*] ⟨Holdat mily⟩ sárga
Bánattal [*horgad*] ⟨töpped⟩
Az őszi [*tájra*] ⟨fákra:⟩
[*Fekete*] ⟨Hamuszín⟩ tarló,
Üres berek
Fölé lehajló
[*Miopsz*] ⟨Vaksi⟩ öreg.
11. *Tán fényt* keresnél, PN
[*Tán fényt*] ⟨Tüzet⟩ keresnél lk
13. *Lehajtva* orcád PN
[*Lehajtva*] ⟨Lenyomva⟩ orcád lk
15. holtát PN k LL
19. Megbújni jössz *te* PN
Megbújni jössz [*te*]⟨-e⟩ lk
20. A *vén föld* vállán: PN
[A *vén föld*] [⟨*Testvéred*⟩] ⟨A bús Föld⟩
vállán: lk
23. ballag PN k LL
27. Óh, PN k LL
29. *A Hold szól :* „Már csak PN
[*A Hold szól :*] ⟨Hold mondja:⟩ „Már
csak lk
31. *A Föld szól :* „Várj csak, PN
[[*A*] ⟨*S a*⟩ *Föld szól :*] ⟨„Föld mondja:"⟩
Várj csak, lk
csak k LL
32. vagyok. PN
33. — Várj türelemmel PN
[— Várj türelemmel] ⟨[*S a*] *Föld sohajtja :*⟩
[⟨*Föld mondja*⟩] lk
türelemmel k LL
35. Átkom az PN k
[Átkom: az ember] ⟨*Az emberfajta*⟩ lk
40. *Porunk* kereng . . ." PN
[*Porunk*] ⟨Holt por⟩ kereng . . ." lk
41—46. Nézem a *holdat*
Pufók és sárga,
Bánattal *horgad*
Az őszi *tájra* . . .
Fekete tarló,
Üres berek, PN

41—46. Nézem a [*holdat*] ⟨pöffedt⟩
[*Pufók és*] ⟨Holdat mily⟩ sárga
Bánattal [*horgad*] ⟨töpped⟩
Az őszi [*tájra*] ⟨fákra⟩. . .
[*Fekete*] ⟨*Lenn szürke*⟩ tarló,
[*Üres berek*] ⟨Sötét terek,⟩ lk

C. Az utolsó két strófát vö. *Elégia egy rekettyebokorhoz* zárósoraival. — A sajátos alakú strófa ez egyszer fordul elő T. Á.-nál. A vers ritmikájára nézve l. *A kút* jegyzetét. — Megzenésítette Sugár Rezső (én. zg. 1954.), a kézirat a szerző tulajdonában; Tardos Béla (4 szólamú vegyeskarra), a kézirat a szerző tulajdonában.

185. ESTE A KILÁTÓN

A. A LL szövegét követjük. Korábban az E 1923. dec. 25-i számában jelent meg. Két kéziratát ismerjük, mindkettő a Tóth-család birtokában van. k_1: szürkéskék nyomtatványpapíron tintával írott, javítgatott kézirat. Keltezés: *XII/16. v.* (vasárnap). k_2: nyomdai kézirat, cím alatt, mint a kötetben is: *(Ó-Tátrafüred.)*, a vers alatt is megtaláljuk a helynevet, de itt áthúzta a költő.

B.	2. A kilátó[*ig*] padjáig	k_1			
	felmegyek	k_1	k_2	E	LL
	5. forog	k_1	k_2	E	LL
	6. S ők [*mint* [*bozontos*] ⟨*bús és*⟩] ⟨jég-				
	bundásan,⟩ vén [*szláv*] ⟨bús⟩				
	pásztorok,	k_1			
	7. Őrzik a [⟨*szent*⟩] [⟨nagy⟩] *csöndet*				
	(olvashatatlanul törölt szavak)				
	[a *mély*] az ég alatt,	k_1			
	alatt		k_2	E	LL
	8. [*Vén*] ⟨S kő⟩ arcukon	k_1			
	9. Grand villany[*fénye*]⟨éje⟩	k_1			
	10. higany,	k_1			
	higany, —		k_2	E	LL
	12. suhannak s	k_1	k_2	E	LL
	14. érzem, *felszí*	k_1		E	
	érzem: *felszí*		k_2		
	18. [*Bús ember-formám*] ⟨A súlyos testet⟩				
	visszavonszolom,	k_1			
	19. vagyok, —	k_1		E	
	vagyok, —		k_2		LL
	20. ragyog . . .	k_1		E	

C. Mikes Lajoshoz 1923. dec. 17-én Ótátrafüredről intézett levelében arról ír Tóth Árpád, hogy küld a levélben egy verset, amely nagy kínnal készült. Semmi közelebbit nem említ. Valószínűleg az *Este a Kilátón*-ról van szó, hiszen a k_1 a levél kelte előtti napon született. Ugyancsak Mikes Lajoshoz írt levélből: *(1923. dec. 28. Ótátrafüred)*

— *először is köszönöm, hogy beküldött gyenge versezetemet oly megtisztelő honoráriumra és még megtisztelőbb elhelyezésre méltatta.* Nyilvánvalóan a karácsonyi számban megjelent *Este a Kilátón*ra utal. A levelek kéziratát a PIM őrzi. — Cseh nyelvű fordítása megjelent az Árpád Tóth: *Od srdce k srdci* c. kötetben (Mladá fronta, Praha 1961). Címe: *Večer na rozhledně*. Ford. Kamil Bednář és Ladislav Hradský.

186. B.-CSALÁD SIRBOLTJÁRA

A. A Ny szövegét követjük, itt jelent meg 1928. II. 763. l. (dec.). Bródy Pál szerint, aki Tóth Árpád halála alkalmából közölte a lapban a verset (a *Kik egy uton* ... és az *F. L. úrleány sírkövére* c. versekkel együtt), 1923-ból való.

B. 2. szeliden s Ny

C. *B.-család*: a Bródy család. L. még a *Kik egy-uton* ...

187. VERGŐDNI MINDHALÁLIG ...

A. Töredék. A TÁÖ szövegét követjük, itt jelent meg először nyomtatásban. Sz. L. a töredék kéziratának egyik tiszta, tintával írott lapját fakszimilében megjelentette a Ny-ban (1934. II. 524. l.). A fakszimilét kéziratként kezeltük (k). Sz. L. jegyzete: „Töredék két papírlapon a hagyatékban." A LL korai verseinek szomszédságába kívánkozik, 1923 körül keletkezhetett.

B. 1. mindhalálig k
2. mindhalálig k
5. [*Be sokat fáj az ember*] k
(alatta a definitív sor) k
10. kéne k
13. Karunk ölelő [*kínja*] görcse k
16. adni k TÁÖ
18. lelohadni k

C. —

1924

188. ROZSKENYÉR

A. A LL szövegét követjük, ahol a cím alatt *(Ó-Tátrafüred)* áll. Korábban az E 1924. febr. 10-i számában jelent meg. Két kéziratát és az E egy lapkivágatát őrzi a Tóth-család. Utóbbin a költő ceruzával írt javításait olvashatjuk (lk). k_1: sárgás lapon tintával írott, tiszta kézirat. Alatta zárójelben: *Ótátrafüred, 1924. jan. 30.* k_2: nyomdai kézirat.

B. 2. A [*szép nyugodt*] ⟨[tárt] *csöndes* ölü⟩ lapályt: k_1
4. idők *halk keze* vájt E
idők [*halk keze*] ⟨véseje⟩ vájt k_1 lk
7. teknőn k_1 E
8. *S mind* k_1 E

[*S mind*] ⟨Mind⟩ oly			lk		
12. kezem;	k_1			E	
13. Ó falvacskák kiket					LL
Ó falvacskák,	k_1	k_2		E	
19. Fátylasodó *szememben*	k_1			E	
Fátylasodó [*szememben*] ⟨szememnek⟩			lk		
20. fáj,	k_1				
22. magát,	k_1			E	
magát, —					LL
30. tenyerét	k_1	k_2		E	LL

C. Helyenként anapesztusokkal nyugtalanított jambus-sorok; ez a forma csak itt fordul elő Tóth Árpád költészetében. — Mikes Lajoshoz írott levélből *(Ótátrafüred, 1924. jan. 30.)* : — *itt küldök egy költeményt expressz, talán még idejében odaér. Persze utolsó pillanatig kotlottam ezen is.* A levél és a k_1 dátumának azonosságát tekintve, valószínűleg a *Rozskenyér*ről van szó. A levél a PIM tulajdona. — Szlovák nyelvű fordítása megjelent a Na brehu čiernych vôd c. kötetben (Elán, Bratislava 1943.). Címe: *Ražný chlieb (Starý Smokovec)*. Ford. Ján Poničán. — Cseh nyelvű fordítása megjelent az Árpád Tóth: *Od srdce k srdci* c. kötetben (Mladá fronta, Praha 1961). Címe: *Žitný chléb (Starý Smokovec)*. Ford. Kamil Bednář és Ladislav Hradský.

189. SZERETSZ?

A. Töredék. A TÁÖ szövegét követjük, itt jelent meg először nyomtatásban. Sz. L. jegyzete a töredékhez: „Sűrűn húzgált kézirat. Az utolsó szakasz hiányos és csak egyes szavak kihagyásával, illetve törölt, de olvasható variánssorok bevételével lehetett érthetővé tenni." Sz. L. a kötettel egy időben a Ny-ban (1934. II. 523. l.) is megjelentette. A töredék 3—4. sorához lásd a *Hívogató* — megjelent 1924. máj. 6. — 15—16. sorával való képi rokonságot. Valószínű, hogy a töredék a *Hívogató* előtt keletkezett. Talán évekkel előtte.

B. 9. fülem		TÁÖ
11. hozzám és a nyakamba ugrik		TÁÖ
17. nézzelek		TÁÖ
32. szemed és		TÁÖ
34. — Ó tudod-e,		TÁÖ

C. —

190. HÍVOGATÓ

A. A LL szövegét követjük. Korábban az E 1924. máj. 6-i számában jelent meg. Egy nyomdai kézirat van a Tóth-család birtokában (k).

B. 4. darvadozva, — k E LL

C. A négy Tóth-kötet versei sorában ez az első, jellegzetesen magyaros formájú vers. — Megzenésítette Kardos István (én. zg.). A kézirat

a szerző tulajdonában. — L. még az *Esti kertben* és a *Szeretsz?* c. töredék jegyzetét. — Cseh nyelvű fordítása megjelent az Árpád Tóth: *Od srdce k srdci* c. kötetben (Mladá fronta, Praha 1961.). Címe: *Tu cestu mi ukaž!* Ford. Kamil Bednář és Ladislav Hradský.

191. IFJONTI JÓK MÚLÁSÁN

A. A LL szövegét követjük. Korábban az E 1924. június 8-i számában jelent meg. Két kéziratát őrzi a Tóth-család. k_1: két barnás papírú Sertéshizlalási engedély hátlapján lila tintával írott kézirat. A végleges cím alatt eredetibb áthúzott címet olvashatunk: *Kék hamvadozását . . .* Keltezése: *1924. jún. 4. szerda.* A június szó alatt áthúzva a május szót látjuk. k_2: nyomdai kézirat.

B.	4. Összébb *búva*	k_1		E	
	6. Habot *ver*		k_2		
	7. pincében, —	k_1	k_2	E	LL
	8. Ismered-e testvér?				LL
	10. A nagy sárga	k_1		E	
	12. szirupoldat?	k_1		E	
	23. S *helyünkbe*	k_1	k_2		
	25. [*S morcosodunk*] ⟨Morcosodunk⟩	k_1			
	28. patkány,	k_1		E	
	35. [*Nevess*] ⟨Kurjants⟩ fel	k_1			
	37. Tudunk *még mi* rózsát,	k_1		E	
	41. [*Vesszünk derék harcon*] ⟨Hulljunk [*hangos* (??)] ⟨dali⟩ tánc közt⟩	k_1			
	42. Hogyha [*veszni*] ⟨hullni⟩ kell már,	k_1			
	43. [*Menjünk kemény táncban*] ⟨Múljunk ragyogás közt,⟩	k_1			
	44. Hogyha [*menni*] ⟨múlni⟩ kell már,	k_1			
	45. Izzadt, [bukó *lelkünk*] [⟨*dali*⟩] ⟨bukó harcunk⟩	k_1			
	47. [*Ölelje magához*] ⟨Hűsítse halálba⟩	k_1			

C. Szlovák nyelvű fordítása a Večerná Blýskavica c. kötetben (Slovenský Spisovatel', Bratislava 1957. 317—318. l.). Ford. Valentín Beniak. Címe: *Mladých dobrôt utrácanie.* — L. még az *Alig kér már szerelmet* jegyzetét.

192. Ó, RÍMEK FÁRADT MESTERE!

A. Töredék. A TÁÖ szövegét követjük, itt jelent meg először nyomtatásban. Sz. L. jegyzete: „Majdnem kész vers a hagyatékban. A két oldalnyi kézirat egyes részei rendkívül kuszák, az utolsó versszak megfejtése úgyszólván lehetetlen. Széljegyzet: *1924. jún. 24. éjjel.* Közvetlenül ezután írta a költő *Egy-két sugárnyi régi nap* c. versét, amelybe átvette e ki nem adott vers egyes képeit."

B.	16. felett	TÁÖ
	19. ifju lyány,	TÁÖ

28. „öreg"-et TÁÖ
34. Letolja s TÁÖ
41. *Sorra* TÁÖ

C. Vö. az *Egy-két sugárnyi régi nap* c. vers 33—36. és 41—42. sorait a 10—12. és 5—6. sorokkal. — A 33—34. sorral vö. Tompa: Új Simeon 7—8. sorát.

193. EGY-KÉT SUGÁRNYI RÉGI NAP

A. A LL szövegét követjük. Korábban megjelent az E 1924. július 5-i számában. Egy nyomdai kéziratát őrzi a Tóth-család (k).

B. 11. [*Setét vadorzó*] [⟨*Egy furcsa rém alak*⟩]
⟨Vad, puskás alak⟩ űzi k
34. szeme és k E LL
37. óh kegyes k E LL
40. szitkozódni, — k E LL

C. L. az *Ó, rímek fáradt mestere* c. vers jegyzetét.

194. KARTHÁGÓ KÖVEIN

A. A LL szövegét követjük. Korábban megjelent az E 1924. aug. 24-i számában. Egy nyomdai kéziratát (k) és az E lapkivágatát őrzi a Tóth-család. A lapkivágaton nincsenek javítások, csak a költő ceruzával feljegyzett keltezése: *Újtátrafüred, 24. aug. 15. p.* (nyilván: péntek) *éjszaka.*

B. 10. fiatalnak k E LL
11. falnak, k E LL
15. idő, E
idő, — k LL
20. sose lázad E
22. kivénül k E LL
23. ül, E
ül, — k LL
31. élet, E
33. ezt, E

C. Mikes Lajoshoz intézett levélből: *(Újtátrafüred. 1924. aug. 16.) — Itt a vers, csak el ne késsen! Nagy kínnal, utolsó percben készült el... Ha lehet, hamarosan letörlesztem a többi verset is.* A megjegyzés csak a *Karthágó köveinre* vonatkozhat, hiszen a kézirat dátuma a levél dátuma előtti napról való, s a levél dátuma után ez a vers jelent meg leghamarabb Az E-ben, aug. 24-én.

195. EREDJ, SZERELEM, SZÉP SEHONNAI!

A. A LL szövegét követjük. Korábban megjelent a PN 1924. szept. 14-i számában. Két teljes, egy töredékes kéziratát s egy, a költő által tintával javított lapkivágatát (lk) ismerjük. Valamennyi a Tóth-

család birtokában van. k_1: barnás, levélpapírszerűen hajtott papírlapon ceruzával írva a költemény második szakaszának trochaikus változata. A harmadik oldalon a végleges szövegbe fel nem vett sorokat találunk. k_2: egy fehér és egy sárga lapon (üzleti nyomtatványok hátlapja) tintával írott, tiszta kézirat. A vers alatt keltezés: *1924. szept. 10—11. szerda—csüt.* k_3: nyomdai kézirat.

B. (A k_1-t eredeti állapotának megfelelően közöljük:)

Bíbor ágyán néztem a királynőt
Lepletlen volt barna kebele,
Mint *setét* gyümölcs, mely bánatfán nőtt,
S *búk fanyar* magvával *van* tele.

[*Nagy pillái éjszín keretéből*] [⟨[*Arany*] ⟨*S amig*⟩ *pillái árnyán*⟩]
⟨[*S mig a keblei ringtak*] [⟨*S néztem nagy szemét is*⟩]
⟨*S mig keblét emelte*⟩ *halk sohajjal*⟩
Olajosan égtek a szemek,
Búk fanyar magvából tört olajjal
Lassu *könnyel* fényesitve meg.

[*Ajka két vörös kigyója szétvált*]
[*Mint egy feldúlt bíbor ünnepély*]
[*Ágya mellett, bíbor leple alján*]
[*Illatozott a gyékénykosár,*]
S tudtam

(Az utolsó előtti sor mellett utólag beszúrva:)

[*Buk fanyar*]

(A kéziratlap harmadik oldalán a vers szövegéből teljesen kihagyott, de láthatóan a második szakaszhoz kapcsolódó töredékes sorokat találunk:)

Túl a terraszon, a végtelenség
Éji mélyén hold hajója szállt,
Vagy talán a [*holt ezüst*] [⟨*menekült*⟩] [⟨*búcsúzó*⟩ *reményeket*]

Ezüst lakodalom

Bús rabszolga, álltam ágya mellett,
És reszketett nagy pálmalegyezőm,
[[*Az Éjszakák*] ⟨*Mily éjszakák*⟩ *setétlő tőgye ellett*]

Cím:	Eredj Szerelem,			PN	LL
2.	Fiatalság, —	k_2			
3.	Hej Szerelem,	k_2		PN	
	Hej Szerelem!				LL
4.	orcád	k_2	k_3	PN	LL
5.	*S kötődsz*, mint *asszonynéppel* . . .				
	Állj odább!	k_2		PN	

[*S kötődsz*] [⟨*S hitetsz*⟩] ⟨S általtasz,⟩ mint
[*asszonynéppel*] ⟨asszony-
népet⟩ . . . Állj odább! lk

7. [*Negyvenéves*] ⟨*Hervadozó*⟩ *bús*					
nőkkel	k_2				
Hervadni fájó			PN		
[Hervadni fájó] ⟨*Fájón hervadó*⟩					
nőkkel				lk	
8. udvarában.	k_2		PN		
9. Ott bíborágyán *láttad a*	k_2		PN		
Ott bíborágyán [*láttad a*]					
⟨láttál egy⟩				lk	
11. két *setét* gyümölcs	k_2		PN		
két [*setét*] ⟨sulyos⟩ gyümölcs		k_3		lk	
nőtt	k_2	k_3	PN		LL
12. *vad* magvával	k_2				
tele, —	k_2	k_3	PN		LL
13. Ott *tőled* csillogtak *nagy*, néma	k_2		PN		
Ott [*tőled*] ⟨fényedtől⟩ csillogtak					
[*nagy,*] néma				lk	
14. Az *olajfényben* reszkető	k_2		PN		
Az [*olajfényben*] ⟨olajosan⟩					
reszkető				lk	
15. *vad* magvából	k_2				
16. meg.	k_2		PN		
17. [*Eredj,*] ⟨Menj,⟩ Szerelem,	k_2				
Menj Szerelem,		k_3			LL
20. [*Magányosan*] ⟨S magányosan⟩					
szép	k_2				
22. kint, meg	k_2	k_3	PN		LL
23. hiú őszi	k_2	k_3	PN		LL
27. feketül	k_2	k_3	PN		LL
30. Fiatalság,	k_2				
Fiatalság, —		k_3	PN		LL

C. Cseh nyelvű fordítása megjelent az Árpád Tóth: *Od srdce k srdci* c. kötetben (Mladá fronta, Praha 1961.). Címe: *Jdi, Lásko, sličná ničemnice*. Ford. Kamil Bednář és Ladislav Hradský.

196. JÓ ÉJSZAKÁT!

A. A LL szövegét követjük. Korábban az É 1924. dec. 7-i számában jelent meg. Két kéziratát ismerjük. k_1: címtelen, fekete tintás, ferde sorokban írt töredék, barnás papírlapon. Hátlapján *Athén, dec. 4.* keltezésű, gépírásos újsághír „Az Est különtudósítójától". Ascher Oszkár tulajdona. k_2: nyomdai kézirat, a Tóth-család birtokában.

B. (A k_1-et eredeti állapotának megfelelően közöljük.)
[Falon az] [⟨*Az óra*⟩] ⟨Falon az⟩ inga lassu fénye *csillan,*
[*Úgy rémlik,*] [⟨*Már-már,*⟩] [⟨*Álmos lengése* szinte⟩] ⟨*Úgy tetszik, vén órám is*⟩ arra vár,
Hogy ágyam mellett kattanjon a villany,

[*Sötét legyen az óra is*] ⟨S a sötétben *ő is szépen*⟩ megáll.
[Pihenjünk . . . *Jaj de jó a* [*téli*] [⟨*enyhe*⟩] ⟨*lanyha*⟩ *paplan* . . .]
[*Elmúlt a nap . . a*]
[*Elmerülni*] *mint a* vízbe dobott
[*Kő*]
[Pihenjünk . . .]
Pihenjünk . . . [*jaj be jó lesz elmerülni*] ⟨[*óh*] az álombamerülőnek⟩
[*Mint a kő, mint a tó*]
Jó dolga van[, *bár bántja*] (??) ⟨. . . megenyhül⟩ a robot,
[*Mint a helyéből kiszorult robot*]
[*Mint mély* [*vizek iszapján lomha*] ⟨*vizekben* súlya vész a⟩]
⟨Mint *lomha* súlya *megkönyűl a*⟩ kőnek,
Mit [kegyes kéz] ⟨kegyes kéz⟩ a mély vizbe dobott.
(A ferdén írt sorok alatt egy töredékes sort olvashatunk még:)
Majd ők. No jó. pörölni restell.

3. villany	k_2	E	LL
5. Pihenjünk . . . *az*		E	
6. van, *megenyhül*		E	
7. Mintahogy			LL
9. Pihenjünk . . . takarómon *már* papírlap:		E	
10. sorok . . . társtalan rimek . . .		E	
11. írjak? . . .		E	
12. minek? . . .		E	
14. Aludjunk . . . másra kell ideg s velő . . .		E	
15. dologra, *nagy* tülekedésre, —		E	
18. Beírtam *s bolygott*		E	
20. megyen?		E	
21. Mi haszna? . . . *a* sok		E	
22. jutottam? . . . *és* ki jött velem? . . .		E	
23. Szelid dalom *megérti e* garázdán		E	
24. jelen?		E	
25. Majd egyszer . . . persze . . . máskor . . . szebb időkben . . .		E	
26. Tik-tak . . . ketyegj,		E	
Ketyegj vén,	k_2		LL
28. Felénk szive... tik-tak . . . igaz . . . igaz . . .		E	
29. villan . . .		E	
31. villanyt, —		E	
32. éjszakát! . . .		E	

C. A vers — Az E téves közlése folytán (1928. nov. 8.) s mert a LL végére került — sokáig mint a költő utolsó műve szerepelt az olvasói köztudatban. — A 30. sorral vö. a *Kaszáscsillag* 39. sorát. — A 27—28. sorhoz l. Lenau: „Albigensek" záróéneke Tóth Árpád fordításának 35—36. sorát:

Mert jő a perc és boldogabb napokban
Felénk is hű utódok szive dobban. —

Német nyelvű fordítása az Ungarische Dichtungen c. kötetben (Budapest 1953. 69. l.). Címe: *Gute Nacht.* Ford. Szemere László. — Cseh nyelvű fordítása az Árpád Tóth: *Od srdce k srdci* c. kötetben (Mladá fronta, Praha 1961.). Címe: *Dobrou noc.* Ford. Kamil Bednář és Ladislav Hradský. — Megzenésítette Kardos István (én. zg. A kézirat a szerző tulajdonában). — L. még *Az órainga* c. vers jegyzetét.

197. HOVÁ RÖPÜLSZ?

A. A LL szövegét követjük. Korábban a M 1924. dec. 25-i számában jelent meg. Egy nyomdai kézirata (k) és a M lapkivágata van a Tóth-család birtokában. A lapkivágaton a költő ceruzával írt javításait olvashatjuk (lk).

2. *föld*-anyád?		M		
Föld-anyád[?]⟨,⟩	k			
3. *grófi* gyermeket,		M		
[*grófi*] ⟨kedvenc⟩ gyermeket,			lk	
4. mégiscsak	k	M		
5. enned. *Még* mire		M		
enned, — még	k			LL
6. Te kapzsi. Jutott,		M		
9. még? Nyűtt,		M		
10. *Mily* isten		M		
[*Mily*] ⟨Mely⟩ isten			lk	
12. lenéz s	k	M		LL
16. szél s	k	M		LL
23. Hagyd. Lehúzna,		M		
26. földön s	k	M		LL
27. szidd.		M		
29. nap.	k	M		
30. *Próbálj* te is.		M		
[*Próbálj*] ⟨Örülj⟩ te is.			lk	
31. majd *sok csöndes* föld-darab		M		
[Míg] Egyszer majd [*sok csöndes*] ⟨a sok hű⟩ föld-darab			lk	
32. *feléd* dübörög.		M		
[*feléd*] ⟨föléd⟩ dübörög	k		lk	

C. —

198. HAJÓ A DOKKBAN

A. A LL szövegét követjük. Korábban az E 1924. dec. 25-i számában jelent meg. Egy nyomdai kézirata van a Tóth-család birtokában (k).

B. 1. sorsa		k		LL
2. Ne fájj. Csitt *végtelen.*			E	
4. Csitt *gondolat.*			E	
8. Azt hiszi búsulok és kuruzsol . . .			E	
19. áll			E	

C. A jambikus formában tudatos és jelentős lazítások vannak. — Szlovák nyelvű fordítása a Večerná Blýskavica c. kötetben (Slovenský Spisovateľ, Bratislava 1957. 327—328 pp.). Ford. Valentín Beniak. Címe: *Loď v doku.*

199. Ó, ÉN NEM A HALÁLT . . .

A. Töredék. A TÁÖ szövegét követjük, itt jelent meg először nyomtatásban. Sz. L. jegyzete a vershez: „Tintával írt sorok egy régi Nyugat postai borítéklapján, cím nélkül; prózavers vagy tervezett költemény gyors, hangulati följegyzése." A töredék valószínűleg a *Lélektől lélekig* korából való; ezekben az években emlegeti a költő különböző verseiben az Oriont, Antarest, Siriust, Saturnust, Marsot, Venust. (1924—25??)

B. 1. és cím: Óh én — TÁÖ
5. énekelt — TÁÖ
8. palástjaiba — TÁÖ
9. holdhoz (sajtóhiba?) — TÁÖ
11. *titokra,* — TÁÖ

C. —

1925

200. KASZÁSCSILLAG

A. A LL szövegét követjük. Korábban a PN 1925. ápr. 12-i számában jelent meg. Három kéziratát ismerjük: k_1: az Est-lapok hirdetési reklámjának három félbevágott szeletén, ceruzával írott tisztázat. A PIM birtokában van. k_2: nyomdai kézirat. Ezt és egy, a költő által javított korrektúrát (c) a Tóth-család őrzi. k_3: fehér lapokon ceruzával írott, javított szöveg. A kézirat Kozocsa Sándor birtokában. Keltezése: *1925. IV. 7—8.* Szövegét, javításait csak a rendelkezésünkre bocsátott fényképmásolat alapján tudtuk figyelembe venni.

B. 2. Ülök künn a bástyán, — k_1 — k_3 c PN
4. fordulásán, — — k_3 —
7. nyugszik; — k_1 — k_3 —
10. [*Beteg*] ⟨Fájó⟩ órák — — k_3 —
14. Csudarejtelemmel, — k_1 — k_3 PN
Csuda⟨-⟩rejtelemmel — k_2 — — —
24—28. (Olvashatatlan törlésekkel végleges javított sorok) — — k_3 —
28. A mi *hitünk* — k_1 — — PN
A mi [*hitünk*] ⟨tüzünk⟩ — — — c —
35. most — k_1 — — PN
35—36. (Olvashatatlan törlésekkel véglegesre javított sorok) — — k_3 —
36. Búcsúzva példázol? — k_1 — — —
Búcsúzva⟨,⟩ — — — c —
37. bölcsebb? Letűnni — k_1 — — PN
38. Büszke bús — k_1 — — —

[*Csöndes,*] ⟨Büszke,⟩ bús k_2
[Büszke] [⟨*Csöndes*⟩] [⟨*Néma*⟩] bús c
39. (Olvashatatlan törlésekkel végle-
gesre javított sor) k_3
42. *Oda*künn a *bástyán,* k_1 k_3 PN
[*Oda*] ⟨Ide⟩künn a *bástyán* c
44. fordulásán. k_3
47. [*Szelíd*] ⟨Méla⟩csönd k_3

C. A 39. sorhoz l. a *Jó éjszakát* 30. sorát. — Megzenésítette Kardos István (én. zg.). A kézirat a szerző tulajdonában.

201. ELÉG VOLT A VÁGTA

A. A LL szövegét követjük. Korábban az E 1925. máj. 17-i számában jelent meg. Egy nyomdai kéziratát őrzi a Tóth-család (k).

B. 2. vágta E
30. balság, — k E LL
35. angyal, vagy k E LL
37. lassúsággal, k E LL
38. vágta, — k E LL
39. *egykedvűen* LL

C. Szlovák nyelvű fordítása megjelent a Večerná Blýskavica c. kötetben (Slovenský Spisovatel', Bratislava 1957. 307. l.). Ford. Valentín Beniak. Címe: *Dosť bolo cvalu.* — Cseh nyelvű fordítása megjelent az Árpád Tóth: *Od srdce k srdci* c. kötetben (Mladá fronta, Praha 1961.). Címe: *Dost bylo štvaní.* Ford. Kamil Bednář és Ladislav Hradský. — L. még Illés Ilona: Tóth Árpád vers-változatok. (A Petőfi Irodalmi Múzeum évkönyve 1960—61. 149—165. l.)

202. MÁJUS ÉJÉN A RÉGI BOR

A. A LL szövegét követjük. Korábban a M 1925. május 31-i számában jelent meg. Egy nyomdai kéziratát (k) és a M-nak egy, a költő által javított lapkivágatát (lk) őrzi a Tóth-család.

B. 4. *Siet* a bíbor M
[*Siet*] ⟨Lankad⟩ a lk
7. eget k M LL
9. *Vad, édes májusi* világ, M
[*Vad, édes májusi*] ⟨De körül [tüzes]
[⟨*liheg*⟩] ⟨tüzes⟩ a⟩ világ lk
10. fák, M
13—16. Mert *illatok vámpírja ő*
Illatszívó, vérkergető,
Körmös ujjal hajamba *csap,*
Arcon *simít,* cimpán harap. M
Mert [*illatok vámpírja ő*] ⟨illat-vámpir ez
a szél⟩

[*Illatszivó, vérkergető,*] ⟨*Illatot szí és vérrel*
él,⟩
⟨A virágok vérével él⟩
[*Körmös ujjal*] ⟨És nékem is⟩ hajamba
[*csap,*] ⟨kap,⟩
Arcon [*simít,*] ⟨karmol,⟩ cimpán harap. lk
18. *danol,* M
22. éneket M
31. *a fáradt* denevér, M
[*a fáradt*] ⟨az ittas⟩ denevér lk
36. *Danol* a M

C. A *Lélektől lélekig* c. kötetben a második ciklus címadó verse. Az 1—4. sorokhoz l. *A Palace-ban* c. töredék 19—21. sorát és *A haja . . .* c. töredéket. L. még *A végtelen bús éjszakákon* jegyzetét.

203. SZÉTHULLT LÉGIÓKKAL

A. A LL szövegét követjük. Korábban az E 1925. június 14. számában jelent meg. Egy nyomdai kézirata van a Tóth-család birtokában (k).

B. 1. Jaj de k E LL
6. dérrel, k E LL
13. Tudni, hogy ha E
25. S jaj a bölcseség, E
33. *Nem* volt? E
38. meg virágom! k E LL
40. *Éltem-e világom?* E
Éltem[*-e*] ⟨a⟩ *világo*[*m*]⟨n?⟩ k

C. Cseh nyelvű fordítása megjelent az Árpád Tóth: *Od srdce k srdci* c. kötetben (Mladá fronta, Praha 1961.). Címe: *S rozprchlými legiemi.* Ford. Kamil Bednář és Ladislav Hradský.

204. FÉNYLŐ BÚZAFÖLDEK KÖZÖTT

A. A LL szövegét követjük. Korábban az E 1925. június 28-i számában jelent meg. Egy nyomdai kézirata van a Tóth-család birtokában (k).

B. 3. járom k E LL
4. város, — k E LL
19. ezer éve k E LL
20. kötözné, — k LL
kötözné, E
31. végkép k E LL
33. Óh, k E LL
34. ázott k E LL
42. följön k E LL
43. fényén k E LL

C. Német nyelvű fordítása megjelent az Ungarn c. folyóiratban (Budapest 1941. II. 403. l.). Ford. Elza Reitter-Podhradsky. Címe: *Im Glanze der Weizenfelder.* — Román nyelvű fordítása megjelent: Culegere din lirica maghiară (Bucureşti 1947. 86—88 l.). Ford. Emil Giurgiuca. Címe: *Printre holdele'n amurg.* — L. még a *Katonasír*, az *Aquincumi korcsmában* és az *Erdőszél* c. versek jegyzetét.

205. ÁLDOTT NYÁRI DÉLUTÁN

A. A LL szövegét követjük. Korábban az E 1925. július 26-i számában jelent meg. Két kéziratát ismerjük. k_1: ceruzával írott tisztázat, két blokklapon. A második lap három részből van összeragasztva. A kézirat csonka, a 33—52. sorok hiányzanak. Nyomdai jelzéseket láthatunk a lapokon és a költő nevét. A kézirat a PIM birtokában van. k_2: nyomdai kézirat. Ezt és az E lapkivágatát, amelyen a költőnek javításai is vannak (lk), a Tóth-család őrzi.

B. 2.	erdőben;	k_1		E	
3.	is *az*	k_1		E	
	is [*az*] ⟨a⟩				lk
4.	*Édes* levegőben;	k_1		E	
	[*Édes*] ⟨Sűrű⟩ levegőben;				lk
11.	jár és	k_1		E	LL
13.	*Egy-egy lomha* gond *ha még*	k_1		E	
	[*Egy-egy lomha*] ⟨Lomha⟩ gond ha ⟨szállna⟩ még				lk
	még		k_2		LL
14.	*eresztne,*	k_1		E	
	[*eresztne,*] ⟨eresztve⟩				lk
17.	szétfoszol	k_1	k_2	E	LL
21—22.	*Halkan ajakadra tett*				
	Néma *szájjal* kérdem:	k_1		E	
	[*Halkan ajakadra tett*] ⟨Szavak helyett ajkadat⟩				
	[Néma *szájjal*] ⟨Néma csókkal⟩ kérdem:				lk
26.	Vagy *csak* egyszerűen	k_1		E	
	Vagy [*csak*] ⟨szent⟩				lk
27.	lusta *csend*	k_1		E	
	lusta [*csend*] ⟨kéj⟩				lk
28.	*Csillog* e derűben,	k_1		E	
	[*Csillog*] ⟨Sejlik⟩ e				lk
29—32.	*Amely akkor hallgatott*				
	A néma agyagban,				
	Mikor még nem kelt a kín				
	Szivekben s agyakban	k_1		E	

(Itt végződik a k_1; az E szövegéből a végleges szöveg 33—40. sora kimaradt.)

31.	[*Boldog*] ⟨Ifjú⟩ isten		k_2		
32.	áradt		k_2	E	LL

36. agyakba[?]⟨, —⟩ k_2
agyakba, — LL
37. óh csillagokból k_2 LL
41. Csak *érzem : e* E
Csak [*érzem : e*] ⟨érezem,⟩ lk
42. *Jóizekkel áldott* E
[*Jóizekkel*] [⟨*E jóizzel*⟩ *áldott*]
⟨Hogy most e megáldott⟩ lk
47—48. *Csontajakát csiklandja*
Erdők drága méze, E
[*Csontajakát*] ⟨S míg csontajkát⟩
csiklandja
[*Erdők drága méze*] ⟨Szellők
édessége,⟩ lk
49. *Bordáin meg* bebókol E
Bordái[*n meg*] ⟨közt⟩ bebókol lk

C. A költő özvegyének közlése szerint a vers a János-hegyen szerzett benyomásokból született, ahová egy időben naponta kijártak sétálni. — A trochaikusba átjátszó magyaros vers-zene a költő harmadik korszakára jellemző. — L. még a *Már éjfél . . .* c. töredék jegyzetét. — *Chanson triste* címmel megzenésítette Molnár Antal (én. zg. Kézirata a Zeneművészeti Főiskola könyvtárában). — L. még Illés Ilona: Tóth Árpád vers-változatok. (A Petőfi Irodalmi Múzeum évkönyve 1960—61. 149—165. l.)

206. ÚJ TAVASZIG VAGY A HALÁLIG

A. A LL szövegét követjük. Korábban a M 1925. dec. 25-i számában jelent meg. Egy nyomdai kéziratát (k) és a M-nak egy javított lapkivágatát (lk) őrzi a Tóth-család. A kéziraton keltezést olvashatunk: *Újtátrafüred, 1925 ;* később ezt ceruzával áthúzta a költő.

B. (A címben *vagy* előtt vessző) k M LL
(A cím alatt: *(Uj-Tátrafüred)*) M LL
9. nóta tépett M
16. máskép? k M LL
18. *Vágyam, reményem, bitang nyájam.* M
[*Vágyam, reményem, bitang nyájam.*] ⟨Bitang
jószágom, kedvem, vágyam.⟩ lk
23. élem, — k M LL
24. isten k M
30. tavaszig, k M LL
33. isten M
[isten] ⟨Isten⟩ k

C. Mikes Lajoshoz írott levélből: *(Újtátrafüred 1925. dec. 16. Szontagh szanatórium) — Salusinszky szerkesztő úr legfelsőbb sürgönyére megírtam tegnap délután és ma délelőtt a mellékelt verset.* (Mellékelve az *Új tavaszig* c. vers kézirata, ez a kézirat elveszett.) (A Mikeshez írt levelet a PIM őrzi.) — A négy Tóth-kötetben az aaa rím-

képletű tercinás formára ez a vers az egyetlen példa. A töredékek közt l. *Bús bérházudvar ez . . .* — Német nyelvű fordítása megjelent az Ungarische Dichtungen c. kötetben (Budapest 1935. 70. l.) Ford. Szemere László. Címe: *Wenn's frischen Frühling oder Tod gilt.* — A vers 17—21. sorának francia fordítása a Hankiss—Juhász-féle Panoramaban olvasható (Panorama, Littérature Hongroise par Hankiss et Juhász, Editions Kra, Paris 1930. 187. l.)

207. HARANGVIRÁG

A. A TÁÖ szövegét követjük. Sz. L. a kötettel egy időben a Nyban (1934. II. 522. l.) is megjelentette. Sz. L. jegyzete a vershez: „Kézirat egy papírlapon, a hagyatékban." Formai és stílusjegyek alapján az 1923—25 körüli időre tehetjük keletkezését.

B. 9. nap TÁÖ

C. Megzenésítette Polgár Tibor (én. zg.). A kézirat a szerző tulajdonában.

208. SÓHAJFÉLE

A. A TÁÖ szövegét követjük, itt jelent meg először nyomtatásban. Sz. L. jegyzete: „Három lapnyi kézirat, címmel, igen sok törléssel és változattal." Keletkezési ideje bizonytalan, Sz. L. az 1925-ből való *A Palace-ban* c. töredék szomszédságába helyezte.

B. 7. kiég TÁÖ
8. falánk TÁÖ
11. egyszer, — szép TÁÖ

C. A sajátos tercinaforma — kétjambusnyi, összerímelő sorok közé fogott, az egész versen keresztül egyazon rímet csengető négyjambusos sor — ez egyszer fordul elő Tóth Árpádnál. — Vass Lajos Két Notturno c. műve második részében feldolgozta 3 szólamú női karra, fúvósötös és hárfakísérettel. A kézirat a szerző tulajdonában.

209. A PALACE-BAN . . .

A. A TÁÖ szövegét követjük, itt a cím alatt ez áll: *1925 október.* Sz. L. jegyzete: „A költő halála után jelent meg, Az Est-ben 1930. jan. 5-én. Kéziratban is megvan, mintegy tíz sűrűn teleírt lapon, forgácsok és variánsok tömegével. Az Est megjegyzése: »A nagyszerü költő 1925-ben írta ezt a verset, amikor ismét a tátrai Palace szanatóriumba kellett vonulnia, hogy elhatalmasodott tüdőbaját gyógyítsák. Tóth Árpád ezt a verset egy hölgyismerősének emlékkönyvébe írta a következő ajánlással: *Károlyi Ervinnének kézcsókkal ajánlom ezt a töredéknek maradt naplófélét. 1926. aug. 26. Tóth Árpád.*« A Sz. L. által említett kézirat elveszett, az emlékkönyvbeli is lappang.

B. 7. van, — E TÁÖ
15. égen, E TÁÖ
22. ó, E TÁÖ
28. hírnöke, — E TÁÖ
36. jaj istenem! . . . E TÁÖ
38. itt, — E TÁÖ
50. át, — E TÁÖ
51. Imádságot vagy E TÁÖ
52. angyalt vagy E TÁÖ

C. A 19—21. sorhoz l. *A haja . . .* c. töredéket és a *Május éjén a régi bor* 1—4. sorát. — A *töredéknek maradt naplóféle* szigorú következetességű strófaszerkezetet mutat, végig a versen. — Cseh nyelvű fordítása megjelent az Árpád Tóth: *Od srdce k srdci* c. kötetben (Mladá fronta, Praha 1961.). Címe: *V Hotelu Palace.* Ford. Kamil Bednář és Ladislav Hradský.

1926

210. ÚTON

A. A LL szövegét követjük. Korábban az E 1926. ápr. 4-i számában jelent meg. Három kéziratát ismerjük. k_1: durva papírú, fehér íróblokk lapjain ceruzával írott, kusza kézirat. k_2: tintával írt tisztázat két Az Est-előfizetési blokklap hátán. Rajta nyomdai jelzések. A PIM birtokában van. k_3: nyomdai kézirat. A k_1, k_3 és az E-nek egy, a költő által javított lapkivágata (lk) a Tóth-család birtokában.

B. (A k_1-t kuszasága miatt eredeti állapotának megfelelően közöljük.)

Ó reggel! robbanó élet,
A ⟨friss⟩ szél arcomba vág
[Vállal] [⟨*Kacagva*⟩] ⟨Vállal⟩ feszülnek a szélnek
S a kéjtől jajdulnak a fák (A sor olvashatatlanul törölt szavak fölött van, a sor mellett a lap szélén:] És sikonganak a
[*Feltekintenek a*] ⟨*Felnéznek a vad*⟩ *vonatra*
[Zöld *lombjuk*] *Ráintnek*
(A sor alatt olvashatatlanul törölt szó)
Zöld *zászló a reggeli lomb,*
Mehet! — [*zúgnak kacagva*] (???) ⟨zengik vihorászva⟩
(Olvashatatlanul törölt szó után:)
Menj, vár a [*tág*] ⟨*víg*⟩ *horizont.*
[*És reszket*] *a kék*
Kinyílt szemben a (A két félsor valószínűleg az utolsó teljes sorhoz kapcsolódik, ezt egy bizonytalan kapocsjel is mutatja. Így is képzelhette tehát az utolsó sort a költő: És reszket a kék horizont; Kinyílt szemben a kék horizont.)
És nézem a tág horizontot, —
[*No még egy pohár*] ⟨Ó *víg* szél, drága⟩ konyak,

[*Utazom, boldogság*] ⟨*Utazom s utamon*⟩ *vár*
Apám a tavaszi nap,
Most minden sikerül majd,
[*Pedig inkább a vágy hajt,*] (???)
Nem is a vonat *repít,*
Százezer angyalerővel
(Olvashatatlanul törölt szavak alatt:) Visz a *régi, ifjúi* hit.
[*De jó ujra születni,*]
[*Mint* [*a*] *márciusi*]

Édes fájással pattog[*nak*]
[*Vén lelkem*]
Körül az egész világ,
[*Rügyeznek*] a szívek, [*a méhek*] ⟨az anyaméhek,⟩
[*Éljen az új* ifjuság,]
[*A hitek, az*] ⟨*Ezer* (??) *rügyes*⟩ ifjuság,
[*Isten maga szánt*]
Egy eke [*gyúl*] ⟨*friss*⟩ vasa *gyúl ki*
[*Nagy lánggal*] ⟨A napban,⟩ toronyiránt
Hurrá, [*ott*] paraszti [*ál*]ruhában
[Az] ⟨*Ott*⟩ *isten most* maga szánt

[*Nem igaz*]
[Hazugság minden bánat,]
[*Hunyorog vaksi*] (??)
[*Betegség, fekete gond*]
[Örömök *mátkagyürüje*]
A körülarany horizont,
[*Hű mátka a vigasság,*]
Uj nászra vár
Megvakul *most a* ⟨*sziporkázó*⟩ napban
[*Hunyorog a* [*vaksi*] ⟨*lomha*⟩] gond
Megvakul a [*hunyori*] [⟨*fakó*⟩]
Vakulj meg [*száz szemü*] (??) ⟨hunyori⟩
A hunyori szemü

(A strófa mellett lapszélen a következő sorokat olvashatjuk még:)
Hazugság minden bánat,
Sohse voltam bús, se beteg,

Mire leszáll a boldog este,
És [csöndben] megérkezem,
[*Alvó kislányom fejére*]
[*S az otthoni* [*drága*] ⟨*régi*⟩ *kilincset*]
Lenyomja [*fájva*] [⟨*csendbe*⟩] ⟨*ujra*⟩ *kezem,*
[Elmaradt [[száz] ⟨*két*⟩ *országnak*] ⟨száz *tájnak*⟩]
[*Napfényét mind*]
[*Szivemben*]
Elmaradt száz határ[nak]⟨tól⟩
[*Napfényét szivembe viszem*]
[*Fényétől*]

Lesz napfényes a szivem,
Lenyomom a régi kilincset,
[*Ez asszonyi*] (??) [⟨*Szivemből*⟩] ⟨*De jó lesz a csók, mely fogad*⟩
És alvó kicsi lányom
Álmában felkacag.

1. Ó reggel!		k_3			LL
3. szélnek	k_2	k_2	E		LL
4. a fák.	k_2		E		
8. *Éljenek* a víg	k_2		E		
[*Éljenek*] ⟨Mehetnek⟩ a				lk	
10. Ó vad	k_2	k_3	E		LL
konyak;			E		
11—12. *Bátyám a* tavaszi erdő,					
Apám a tavaszi nap.	k_2		E		
[*Bátyám a*] ⟨Köszöntlek⟩ tavaszi		k_3		lk	
[*Apám a*] ⟨Köszöntlek⟩				lk	
14. *repít,*	k_2		E		
23. És *megvakúlt*	k_2		E		
És megvakúl[*t*]				lk	
28. *Minden rügyes* ifjuság;	k_2		E		
[*Minden rügyes*] ⟨Sok rügyező⟩ ifjuság:	k_2	k_3	E		
29. vasa [*gyúl ki*] ⟨lobban⟩	k_2				

C. A szabálytalanul anapesztizált-daktilizált forma ritkaság Tóth Á. költészetében. — L. még *Rozskenyér*, valamint Illés Ilona: Tóth Árpád vers-változatok. (A Petőfi Irodalmi Múzeum évkönyve 1960—61. 149—165. l.)

211. SZÁZ ÉV UTÁN

A. A LL szövegét követjük, ahol a cím alatt ez áll: *(Vajda János emlékének.)* Korábban az E 1926. máj. 9-i számában jelent meg. Egy nyomdai kéziratát (k) és az E-nek egy, a költő által javított lapkivágatát (lk) őrzi a Tóth-család.

B. 1. Zord *máglya! vénhedt tűz! fanyar*			E		
2. *keserű korom,*			E		
3. Ki *lélek*			E		
voltál, —		k	E		LL
17. újra *itt*			E		
újra [*itt*] ⟨mind⟩				lk	
18. bút,			E		
19. szennyeit,			E		
22. *kérdező!*			E		
25. *És,* — bár			E		
[*És,*] ⟨Nézd,⟩ — bár		k			
Nézd, — bár koldusan s betegen, —					LL
26. Az *élet*			E		
28. — Volt-nincs, —		k	E		LL

29—32. *És így jó. Ugye,* zord zsarát,
Száz éves, sötétfényü *tűz,*
Ki gőgöd hülő sugarát
Ránk veted s *némán* messze tűnsz? E

(A kéziratban a strófa át meg át van húzva. Még egyszer leírta a költő, de a leírásban is vannak javítások, ezért a kézirat végét — a 29—32. sorok variánsait — teljes egészében, eredeti állapotának megfelelően közöljük:)

[*És, úgye? így jó* zord zsarát,]
⟨Vagy így a jó? *Sötét* zsarát,⟩
[Vagy így a *jobb*? Szólj,]
[Vagy *ez jó* (??) *beszélj,* zord]
Százéves [sötét] ⟨*zordon*⟩ fényü Tűz?
[*Ki gőgöd hűlő*] ⟨*Most se szólsz.* Gőgöd⟩ sugarát
[Nem *szólsz*]
Ránk veted s újra messze tűnsz . . .
Gőgösek (??)

(Ez a szövegrész van át meg áthuzgálva. Az új másolat így fest a kéziratban:)

Vagy így a jó? [*Sötét*] ⟨Szólj zord⟩ Zsarát,
Százéves, [*zordon*] ⟨sötét⟩ fényü Tűz! —
Nem felelsz. Gőgöd sugarát
[Miránk (??) [⟨Ránk⟩] ⟨Ránk⟩ veted s újra messze tűnsz...
29. [*És így jó. Ugye,* zord] ⟨*S te nem felelsz*
vénhedt⟩ *zsarát* lk
31. [*Ki*] ⟨*Csak*⟩ *gőgöd* lk
32. veted s [*némán*] ⟨újra⟩ messze lk
veted s LL

C. A költeménybe Tóth Á. több Vajda motívumot szőtt bele.

212. TAKARODÓ

A. A LL szövegét követjük. Korábban az E 1926. május 23-i számában jelent meg. Két kéziratát ismerjük. k_1: a Magyarország előfizetési blokkjának két lapjára tintával írott kézirattisztázat. A cím alatt eredetibb áthúzott cím áll: *Csata után.* A PIM birtokában. k_2: nyomdai kézirat a Tóth-család birtokában.

B. 2. szerettek? nem k_1 E
6. kihajt, E
7. [*szép*] ⟨jó⟩ tavaszi k_1
11. [*Sarkantyút döfölt bordáim*] ⟨Sarkantyú-
val döfött bordám⟩ k_1
14. született, k_1 E
16. *szeretet.* k_1 E
22. derű, k_1 E
derű, — k_2 LL

C. Angol nyelvű fordítása megjelent The Magyar Muse c. kötetben (Winnipeg 1933. A Kanadai Magyar Ujság kiadványa. 195—196. l.).

Ford. Watson Kirkconnell. Címe: *Retreat.* Ugyanez a fordítás jelent meg a Hungarian Poetry c. kötetben is (Pannonia, Sidney 1955. 120. l.). — Szlovák nyelvű fordítása megjelent a Večerná Blýskavica c. kötetben (Slovenský Spisovatel', Bratislava 1957. 319—320. l.). Ford. Valentín Beniak. Címe: *Večierka.* — Cseh nyelvű fordítása megjelent az Árpád Tóth: *Od srdce k srdci* c. kötetben (Mladá fronta, Praha 1961.). Címe: *Čepobití.* Ford. Kamil Bednář és Ladislav Hradský. L. még Illés Ilona: Tóth Árpád vers-változatok. (A Petőfi Irodalmi Múzeum évkönyve. 1960—61. 149—165. l.)

213. BAZSALIKOM

A. A LL szövegét követjük. Korábban az É 1926. július 11-i számában jelent meg. Két kéziratát ismerjük; k_1: a Magyarország előfizetési blokkjának két lapján tintával írott tisztázat. Ceruzával írott nyomdai jelzéseket láthatunk rajta és dátumot: *Az Est VII/11.* A PIM tulajdona. k_2: nyomdai kézirat, a Tóth-család birtokában.

B. 26. gyilkos[,] és		k_2			
28. Tövig s	k_1	k_2	É		LL
30. eléteszik		k_2			
32. végletbe *ráng,*	k_1		É		
végletbe [*ráng,*] ⟨vág⟩		k_2			
33. [*S felzokog*] ⟨És zokog⟩ egy	k_1				

C. A 26—28. sorokhoz l. Baudelaire: L'Héautontimorouménos, 24—28. sor. Német nyelvű fordítása megjelent az Ungarn c. folyóiratban (Budapest 1942. III. 499. l.). Ford. Árpád Guilleaume. Címe: *Basilienkraut.*

214. A VÉN ZSIVÁNY

A. A LL szövegét követjük. Korábban a M 1926. aug. 1-i számában jelent meg. Két kéziratát ismerjük. k_1: a Magyarország előfizetési blokkjának két lapján, tintával írott tisztázat. A PIM tulajdonában van. k_2: nyomdai kézirat a Tóth-család birtokában. Ugyancsak a Tóth-család őrzi a M-nak egy, a költő által javított lapkivágatát (lk).

B. 5. *Nem* veszély *már* az ily zsivány				M	
Nem veszély [*az*] *már* az ily zsivány	k_1				
⟨Már⟩ nem veszély [*már*] az				lk	
6. *Senkire. A* légynek se vét	k_1		M		
[*Senkire. A*] ⟨Szegény feje⟩ légynek				lk	
7. Csak *szájaskodik,* ha	k_1		M		
Csak szájaskod[*ik*]⟨ás,⟩ ha				lk	
9. *Oh,* jámbor szerzet az öreg,	k_1		M		
[*Oh,*] ⟨Jaj,⟩ jámbor szerzet az öreg, ⟨—⟩				lk	
öreg, —	k_1	k_2	M		LL
10. *S ha* jönne	k_1		M		
[*S ha*] ⟨Ha⟩ jönne				lk	

16. Csak *magának* k_1 M
[Csak *magának*] [⟨*És csak nekem*⟩]
⟨Csak magamnak⟩ tud lk
[*És csak nekem*] ⟨Csak magamnak⟩
tud k_2
17. És hogyha [*még ez* nem] ⟨mindez
nem⟩ elég k_1
18. [*A sorsnak* —] ⟨*Várj csak, még*⟩
mórest k_1
Várj csak, még mórest M
Még [*etikettet*] ⟨úri mórest⟩ is k_2
19. [*Lekapja morcos süvegét:*] ⟨*Áldja a*
sors pandúr-kezét⟩ k_1
Áldja a sors pandur-kezét : M
⟨*Meg*⟩ *Áldja a sors* [*pandúr-*]
⟨*hóhér-*⟩*kezét :* lk
20. Dicsértessék *nagyságos* úr! k_1 M
23. tért k_1 k_2 M LL
28. Hogy *végül ő a kirabolt!* k_1 M
ő a [*ki*]⟨*meg*⟩*rabolt!* lk
[Hogy *végül ő a* [*ki*]⟨*meg*⟩*rabolt*]
⟨Hogy mindenki tőle rabolt!⟩ k_2

C. A 20. sorhoz l.: Bóka László: Arcképvázlatok és tanulmányok. (Budapest 1962.) 192. l. — L. még Illés Ilona: Tóth Árpád vers-változatok. (A Petőfi Irodalmi Múzeum évkönyve 1960—61. 149—165. l.)

215. TETEMREHÍVÁS

A. A LL szövegét követjük. Korábban a PN 1926. aug. 22-i számában jelent meg. Két kéziratát ismerjük. k_1: a Magyarország előfizetési blokkjának két lapján ceruzával írott tisztázat. Rajta nyomdai jelzések és dátum: *P. N. VIII. 22.* A PIM birtokában van. k_2: nyomdai kézirat a Tóth-család birtokában.

B. 2. szivem, — k_1 k_2 PN LL
3. égre k_1 k_2 PN LL
6. rémlik, — k_1 k_2 PN LL
7. az isten k_1 k_2 PN
Isten LL
9. aranylángok PN
13. az istent. k_1 k_2 PN
21. ember-lélek k_1 k_2
23. Jön és k_1 k_2 PN LL
szerte rezzen k_1
27. lassan s k_1 k_2 PN LL
29. vér, k_1 k_2 PN
31. hegyek közt k_1 k_2
közt, — PN LL
32. arcomat. k_1 k_2 PN
36. Az isten k_1 k_2 PN

C. Olasz nyelvű fordítása megjelent a Lirica Ungherese del' 900 c.

kötetben (Edizione Guanda, Parma 1962.). Cím nélkül. Ford. Paolo Santarcangeli.

216. RÁDIÓ

A. A LL szövegét követjük. Korábban az E 1926. okt. 31-i számában jelent meg, *Muzsika* címmel. Két kéziratát ismerjük. k_1: tintával írt tisztázat, két félbevágott gépelt lap hátán. Rajta ceruzával: *Az Est X. 31.* A vers címe itt is *Muzsika*. A PIM birtokában van. k_2: nyomdai kézirat. Ez és az E-nek egy, a költő által javított nyomdai korrektúrája (c) a Tóth-család birtokában. A *Muzsika* címet a k_2-ben is megtaláljuk, de áthúzva, s fölötte a végleges megoldás.

B. 2. ucca	k_1	k_2	E	LL
10. bárban, —	k_1	k_2	E	LL
25. Voltál [⟨*Jártál*⟩] Kongóban	k_1			
27. a csonk [⟨*roncs*⟩]	k_1			
31. [fátylas] [⟨*ringó*⟩] (??) ritmusa	k_1			
32. Úgy *szól*	k_1		E	
Úgy [*szól*] ⟨döng⟩		k_2		c
33. *s roppant* ⟨szédült⟩	k_1			
s szédült		k_2	E	
34. Forog *előttem, — egy nagy síp* buján szól,	k_1		E	
Forog [*előttem :*] ⟨rám,⟩ — egy nagy [*síp*] ⟨saxofon⟩		k_2		
rám, — egy				LL
36. *És* minden táncos sírja	k_1		E	
[*És*] ⟨S⟩ minden táncos ⟨a⟩ sírja		k_2		

C. A versben Tóth Árpád saját „fejhallgatós" rádiójával kapcsolatos élményeket énekel meg. L. még Illés Ilona: Tóth Árpád versváltozatok. (A Petőfi Irodalmi Múzeum évkönyve 1960—61. 149—165. l.)

217. HEGEDÜLNÉD, SÓHAJTANÁD . . .

A. Töredék. A TÁÖ szövegét követjük, itt jelent meg először nyomtatásban. Sz. L. jegyzete: „Töredék, öt papírlapon." A töredék valószínűleg 1926-ból való: a költő a 9. szakaszban negyvenedik életévére utal.

B. 2. ordítanád, —	TÁÖ
15. Ó jaj,	TÁÖ
28. Óh csak	TÁÖ
30. Óh csak	TÁÖ
33. Óh csak	TÁÖ
35. szád	TÁÖ

C. —

218. A HÍDON

A. A LL szövegét követjük. Korábban a M 1926. nov. 7-i számában jelent meg. Két kéziratát ismerjük. k_1: tintával írt tisztázat, két

gépelt szövegű papírlap hátán. A kéziraton dátumot találunk: *Mg. XI. 7. Vasárnap.* A PIM birtokában. k_2: nyomdai kézirat a Tóth-család tulajdonában.

B.	3. A hídon túl, — nézd, —	k_1		M	
	12. fog,	k_1			LL
	13. Óh	k_1	k_2	M	LL
	16. veled.			M	
	21. mikorra *már kimondana*	k_1			
	23. *leélt* élet	k_1			
	25. a nap, *sötét*	k_1		M	
	a nap, [*sötét*] ⟨nehéz⟩		k_2		
	máris, —	k_1	k_2	M	LL
	26. *Vastraverzekké* lomposúl	k_1		M	
	[*Vastraverzekké*] ⟨Traverz-vasakká⟩ lomposúl		k_2		
	30. *Elsápadt* a	k_1			
	felett	k_1	k_2	M	LL
	32. Mint *fa* a	k_1			

C. A költő özvegyének közlése: egy lánchídi séta ihlette Tóth Árpádot a költemény megírására.

219. JÓZANUL ÉS FANTÁZIÁTLANUL

A. A LL szövegét követjük. Korábban az E 1926. nov. 28-i számában jelent meg. Két kéziratát ismerjük. k_1: ceruzával írt tisztázat, három papírlapon. Rajta ceruzával: *Az Est, Vasárnapra.* A PIM tulajdonában. k_2: nyomdai kézirat. A vers címe itt eredetileg: *Hűvösen és fantáziátlanul,* de az első szót véglegesre javította a költő. A Tóth-család birtokában.

B.	7. *Torzak és* nem e	k_1		E	
	13. hallgatnak s	k_1	k_2	E	LL
	14. *szegény* atyafia,	k_1		E	
	atyafia		k_2		LL
	19. hogy, hej,		k_2		LL
	23. [*egy friss*] (??) ⟨részeg⟩ táncba	k_1			
	25. elnémúl, —	k_1		E	
	27. körötte:	k_1		E	
	28. *Harag, irigység,* gyűlölet	k_1		E	
	[*Harag*] ⟨Közöny,⟩ harag		k_2		
	29. *S* konok csönd *hallgat* újra	k_1		E	
	32. [*Hűvösen*] ⟨Józanúl⟩ és		k_2		

C. Olasz nyelvű fordítása az Amore e dolore di terra magiara c. kötetben (La Nuova Italia, Firenze 1932. 83—90. l.) Ford. Gino Sirola. Címe: *Con giudizio e senza fantasia.* — L. még a *Katonasír* és az *Erdőszél* jegyzetét, valamint Illés Ilona: Tóth Árpád vers-változatok. (A Petőfi Irodalmi Múzeum évkönyve 1960—61. 149—165. l.)

220. ŐSZI VIHAR

A. A LL szövegét követjük. Korábban a PN 1926. dec. 5-i számában jelent meg. Két kéziratát ismerjük. k_1: tintával írott tisztázat, két sárgára fakult papírlapon. Ceruzával írt nyomdai jelzéseket látunk rajta és egy megjegyzést: *P. N. Vasárnap.* A PIM tulajdonában van. k_2: nyomdai kézirat a Tóth-család birtokában. A költemény címe mind a PN-ban, mind a kéziratokban: *Tájkép.*

B.	4. [*a*] ⟨egy⟩ fekete	k_1			
	5. vidék, —	k_1	k_2	PN	LL
	7. A régi, *büszke*	k_1		PN	
	A régi, [*büszke*] ⟨üszkös⟩ ifjúság		k_2		
	12. bánatfellegek,		k_2		
	20. ködét	k_1	k_2	PN	LL
	22. fáj, —	k_1	k_2	PN	LL
	24. táj	k_1	k_2	PN	LL
	26. *Bús* sárga fényt			PN	
	szét	k_1	k_2	PN	LL
	27—28. *Számon kéri reményeim*	k_1		PN	
	Gyáván megfojtott életét!				
	25—28. S az őrült fellegek alatt				
	Bús [sárga fényt dobálva] ⟨*fényeket* [*szikrázva*]⟩ ⟨dobálva⟩ szét				
	[*Számon kéri reményeim*] [⟨*Visszasírja egy vad* vihar⟩]				
	[⟨*A vihar visszasírja a*⟩] ⟨Idézi *az önmardosás*⟩				
	[*Gyáván megfojtott*] ⟨[*Az álmok*] [*Remények*] ⟨Jobb részem⟩ megölt⟩ életét!		k_2		

(Ezt az utolsó strófát a sok javítás miatt végül is teljesen áthúzta a költő, s lemásolta definitív formában, csupán a 27. sorban áll *önmardosás — őszi vihar* helyett.)

C. L. Illés Ilona: Tóth Árpád vers-változatok. (A Petőfi Irodalmi Múzeum évkönyve 1960—61. 149—165. l.)

221. ISTEN TÖRÖTT CSELLÓJA, HALLGATOK

A. A LL szövegét követjük. Korábban a M 1926. dec. 25-i számában jelent meg. Két kéziratát ismerjük. k_1: tintával írt tiszta kézirat, sárgult papírlapon. A PIM tulajdonában van. k_2: nyomdai kézirat a Tóth-család birtokában.

B.	14. bánatára,	k_1			
	15. Csak mintha *egy-egy* fínom	k_1		M	
	[*egy-egy*] ⟨némi⟩ fínom		k_2		
	16. alkonyatot	k_1	k_2	M	LL
	18. némaság, —	k_1	k_2	M	LL

C. A költő özvegyének közlése szerint Tóth Á. az itt rajzolt csellót Peterdi István költő nagynénjének, Band kerékgyárosnénak Kazinczy utcai lakásában látta. L. még a *Katonasír* és az *Erdőszél* jegyzetét. — Az abbx rímképlet ez egyszer fordul elő Tóth Árpád költészetében.

1927

222. EGY PISZTOLY CSATTANT EL

A. A LL szövegét követjük. Korábban a Ny 1927. (I. kötet 19. l.) januári számában jelent meg. A Ny 1928. évf. (II. 654. l.) közli a vers egy kéziratának fakszimiléjét. Valószínűleg a Ny számára küldött szövegről van szó, nyomdai jelzéseket olvashatunk rajta. A kézirat elveszett, a fakszimilét kéziratként kezeljük (k_1), úgy tetszik, ugyanennek a kéziratnak a fakszimiléje jelent meg Gellért Oszkár Kortársaim c. könyvében (304. l.). Egy nyomdai kéziratot őriz a Tóth-család (k_2).

B.	4. *Milyen furcsa* sötét lett.	k_1		Ny	
	Mily [*en*] különös		k_2		
	6. volt, — érzed, — s	k_1	k_2	Ny	LL
	9. volt s	k_1	k_2	Ny	LL
	vad,	k_1		Ny	
	11. Ó élet	k_1	k_2		LL
	illanása, —	k_1		Ny	

C. Szlovák nyelvű fordítása megjelent a Večerná Blýskavica c. kötetben (Slovenský Spisovatel', Bratislava 1957. 329. l.). Ford. Valentín Beniak. Címe: *To treslo z pištole.*

223. AMÍG A CSÓKOT MEGTALÁLTAM

A. A LL szövegét követjük. Korábban az E 1927. jan. 30-i számában jelent meg. Két kéziratát ismerjük. k_1: tintával írott tisztázat, két fehér lapon. A PIM tulajdona. k_2: nyomdai kézirat. Ezt és az E-nek egy, a költő által javított lapkivágatát (lk) a Tóth-család őrzi.

B.	3. a *barnabársony,*	k_1	E	
	S a [*barnabársony,*] ⟨törleszkedő⟩ illatos			lk
	4. Lágy *teste*	k_1		
	6. riadtan	k_1	E	
	8. zokogna:	k_1	E	

(A 8. és 9. sor között a k_1-ben és az E-ben a következő két, a végleges változatból kimaradt sort olvashatjuk:)

Egy süllyedt dal, egy bíbor kútban —
Akkor egyszerre ráocsúdtam :

(Az első sort a lk-ban javítani próbálta a költő; a sor fölé írva a következő szöveget látjuk:)

Micsoda dal oh hol zubog

10. éjben, k_1
13. A *vágyak malmát, fájva,* resten, — k_1
A *vágyak malmát fojtva,* resten, — E
A [*vágyak malmát, fojtva,*] ⟨vágyakat forgatva⟩ resten. lk
14. Ó mennyi k_1 E
. . . Óh mennyi k_2 LL
15. rajtam, k_1 E
rajtam[,]⟨!⟩ lk
16. *Míg száraz s forró* lett k_1 E
[*Míg száraz s forró*] ⟨És közben száraz⟩ lett lk
18. S a *Végtelen* csókját k_1 E
S a [*Végtelen* csókját] ⟨*megváltó csókot*⟩ kereste lk
19. *S futottam,* k_1 E
[*S futottam,*⟩ ⟨Futottam,⟩ félaléltra lk
22. Az első *bánatos* nyugalmat, k_1 E
Az első [*bánatos*] ⟨bús férfi-⟩ nyugalmat, lk
23. Az első *csüggedt,* k_1 E
Az első [*csüggedt,*] ⟨csöndes,⟩ lk

C. L. Illés Ilona: Tóth Árpád vers-változatok. (A Petőfi Irodalmi Múzeum évkönyve 1960—61. 149—165. l.)

224. A FÖLD ALATT

A. A LL szövegét követjük. Korábban az E 1927. febr. 20-i számában jelent meg. Két kéziratát ismerjük. k_1: tintával írott tisztázat két papírlapon. Rajta ceruzával: *Az Est, Vasárnap, II. 20.* A PIM tulajdona. k_2: nyomdai kézirat. Ez és az E-nek egy, a költő által javított lapkivágata (lk) a Tóth-család birtokában.

B. 7. rázott k_1 k_2 E LL
8. süllyedő, LL
10. lángvihar k_2 E LL
13. közt *tétovázom :* k_1 E
tétováz[*om :*]⟨unk:⟩ lk
14. *Arcunk* k_2 LL
fakó, *vad és* üres, — k_1 E
fakó, [*vad és*] ⟨ijedt,⟩ üres, — lk
üres, — k_2 LL
15. izzik k_1 k_2 E LL
16. S betegen [*s fájón*] (??) ⟨egy kis⟩ fényt k_1
18. *kancsal* tüzét, k_1 E
[*kancsal*] ⟨lidérc⟩ tüzét lk
19. *És* szurkos, k_1 E
[*És*] ⟨Ám⟩ szurkos lk

21. körömmel,	k_1	k_2	E	LL
22. Ájult rabok, vak zsarnokok,	k_1		E	
zsarnokok, —		k_2		
29. égi könnyen	k_1		E	
31. fölöttünk	k_1		E	

C. L. *Az utcán most . . .* c. töredék jegyzetét, valamint Illés Ilona: Tóth Árpád vers-változatok. (A Petőfi Irodalmi Múzeum évkönyve 1960—61. 149—165. l.)

225. ÁLARCOSAN

A. A LL szövegét követjük. Korábban a PN 1927. febr. 27-i számában jelent meg. Két kéziratát ismerjük. k_1: tintával írt tisztázat két sárgult papírlapon. Rajta ceruzával nyomdai jelzések és: *P. N. Vasárnap.* A PIM tulajdona. k_2: nyomdai kézirat. Ez és a PN-nak egy, a költő által javított lapkivágata (lk) a Tóth-család birtokában.

B. 5. Kastélyokat, *pálmákat, táncokat,*	k_1	PN		
6. Riviérát,	k_1	PN		
10. lopni,	k_1			
13. ezek,	k_1	PN		
14. *bűzös* arany-szennye,	k_1	PN		
[*bűzös*] ⟨szörnyü⟩ arany-szennye,			lk	
15. [*cinikus*] ⟨balkörmű⟩ gazok	k_1			
17. vergődöm és	k_1	PN		LL
18. égnek,	k_1	PN		
21. türelmes, maradj,	k_1	PN		
22. menedékem,	k_1	PN		
25. míg *elborít* a könny,	k_1	PN		
míg [*elborít*] ⟨elfutja⟩ a könny,			lk	

C. A 3—8. sorhoz l. a *Rímes, furcsa játék* c. vers szövegét. Olasz nyelvű fordítása az Amore e dolore di terra magiara c. kötetben (Firenze 1932. 89. l.). Ford. Gino Sirola. Címe: *Con la maschera.* — Cseh nyelvű fordítása megjelent az Árpád Tóth: *Od srdce k srdci* c. kötetben (Mladá fronta, Praha 1961.). Címe: *S maskou.* Ford. Kamil Bednář és Ladislav Hradský. — L. Gáldi László: „Egy kiállítás képei." Magyar Nyelvőr, 1961. 319—326. l., valamint Illés Ilona: Tóth Árpád vers-változatok. (A Petőfi Irodalmi Múzeum évkönyve 1960—61. 149—165. l.)

226. ELEJTETTED A NAPOT

A. A LL szövegét követjük. Korábban a PN 1927. ápr. 17-i számában jelent meg. Két kéziratát ismerjük. k_1: tintával írott tiszta kézirat, három sárgás papírlapon. Ceruzával írt nyomdai jelzések vannak rajta. A PIM tulajdona. k_2: nyomdai kézirat. Ez és a PN-nak egy, a költő által javított lapkivágata (lk) a Tóth-család birtokában van.

B. 1. délután.		k_2			
2. sütött	k_1	k_2	PN		LL
6. fény	k_1	k_2	PN		LL
10. tengeren, —	k_1	k_2	PN		LL
11. útrakél	k_1	k_2	PN		LL
18. volt, —	k_1	k_2	PN		LL
21. életet, —	k_1		PN		
24. Rózsaszínű [*sugarat*] ⟨parazsat⟩		k_2			
27. Isten-atyja *kebelin*,			PN		
Isten-atyja [*kebelin*] ⟨kebelén,⟩				lk	
31. arra hogy	k_1				
32. vagy és	k_1	k_2	PN		LL
nekem	k_1		PN		
36. fellegek	k_1				
37. furcsa *fájdalom*	k_1		PN		
furcsa [*fájdalom*] ⟨vízió⟩		k_2			
38. elkapott,	k_1		PN		
40. napot,	k_1		PN		
45. *Mire* kezed	k_1		PN		
[*Mire*] ⟨Mikor⟩ kezed				lk	
46. napot	k_1	k_2	PN		LL

C. L. a *Katonasír* és az *Erdőszél* c. versek jegyzetét. — Mikes Lajoshoz intézett levélből: *(Újtátrafüred, 1927. márc. 29) . . . itt küldök egy rossz és hozzá még hosszú verset, amelyet laptöltelékül kegyeskedjék felhasználni, ha jobb dolga nem lesz.* A megjegyzés valószínűleg az *Elejtetted a napot*-ra vonatkozik, mert ez az első Tóth-vers a levél dátuma után a Pesti Naplóban. — L. még Illés Ilona: Tóth Árpád vers-változatok. (A Petőfi Irodalmi Múzeum évkönyve 1960—61. 149—165. l.)

227. ÁPRILISI CAPRICCIO

A. A LL szövegét követjük. Korábban az E 1927. május 1-i számában jelent meg. Két kéziratát ismerjük. k_1: tintával írott kézirattisztázat három fehér papírlapon. A PIM tulajdona. k_2: nyomdai kézirat, a Tóth-család birtokában.

B. 3. fuvoláz:		k_1			
4. csíz,				E	
9. Elönti [*bő*] ⟨friss⟩ arannyal.		k_1			
10. — [*szelíd*] (??) ⟨rőt⟩ aranyhal —		k_1			
— rőt aranyhal, —			k_2		
parkban, —				E	LL
13. [*Árján*] (??) ⟨Árjában,⟩ sportruhája	k_1				
40. kertbe és	k_1	k_2		E	LL
41. merénylő, —	k_1	k_2		E	LL

C. Megzenésítette Kósa György (én. zg. Megjelent: Válogatott dalok. Zeneműkiadó Váll., Bp. 1960.). — L. Gáldi László: „Egy kiállítás képei." Magyar Nyelvőr, 1961. 319—326. l.

228. ERDŐSZÉL

A. A LL szövegét követjük. Korábban a PN 1927. május 22-i számában jelent meg. Egy nyomdai kézirata (k) és a PN-nak egy, a költő által javított lapkivágata (lk) van a Tóth-család birtokában.

B.

8. virít, *mely* elnyit,			PN	
virít, [*mely*] ⟨meg⟩ elnyit,				lk
15. janicsárra,	k		PN	LL
16. párra, —	k		PN	LL
17. gyalú	k			
19. Sziklákon és	k		PN	LL
27. virít, *mely* elnyit,			PN	
virít, [*mely*] ⟨meg⟩ elnyit				lk

C. A vers jó példa a költő harmadik korszakában szaporodó strófa-enjambement-okra. L. még: *Köszönöm, Fénylő búzaföldek között, Józanul és fantáziátlanul, Elejtetted a napot, Isten törött csellója, hallgatok, Ripacs.* — L. még a *Katonasír* c. vers jegyzetét.

229. EZ A NAP IS

A. A LL szövegét követjük. Korábban a PN 1927. jún. 5-i számában jelent meg, *Esti dal* címmel. Két kéziratát ismerjük. k_1: sárgás papírlapra tintával írt, tiszta kézirat. A cím itt is *Esti dal*. A kéziraton nyomdai jelzéseket látunk. A PIM tulajdonában van. k_2: nyomdai kézirat, a PN-nak egy, a költő által javított lapkivágatával (lk) együtt a Tóth-család birtokában van.

B.

20. Nem egyéb csak [⟨*Elrejtőző*⟩]				lk
egyéb csak	k_1	k_2	PN	LL
21. *Fájó* illat,			PN	
[*Fájó*] ⟨*Csöndes*⟩ illat,				lk
[*Csöndes*] ⟨Néma⟩ illat,		k_2		
24. Mélyre *szíhat*,	k_1		PN	
25—30. *Nem törődve*				
A virágnak				
Van-e teste,				
Melyre holnap				
Rásüt a nap,				
Felfedezve,	k_1		PN	

(A lapkivágaton a költő a lapszélen először a következő változatot rögzítette:)

Nem törődve,
[A szíromnak] ⟨Az illatnak⟩
Van-e piros
Van-e fehér
Szíromteste
S kiderül-e

(A lapkivágat felső szélén megtaláljuk a végleges megoldást is.)

31. *Hogy milyen volt :* k_1 PN
32. *Szép virág-e,* k_1 PN
Szép virág-e, ⟨*Szirom volt-e,*⟩ lk
34. *Ifju bimbók* k_1 PN
35. [Hajnalszínű] ⟨*Napfényszirmu*⟩ (??) lk

(A lapkivágaton a vers nyomtatott szövege alatt a következő kézzel írott változatokat találjuk a 31—36. sorokhoz:)

Olyan selymes
Édes szirom
Édes selymü
Szép virág-e,
Mint az ifjú,
Mint a pőre
Rózsabimbók
Hajnalszínű

35. Hajnalszínű k_1 k_2 PN LL
37. Vagy [*egy*] ⟨csak⟩ fáradt k_1
Vagy csak [fáradt] ⟨*hervadt*⟩ lk
fáradt k_2 PN LL
38. [[Régi] ⟨*Hervadt*⟩ rózsa,]
⟨*Rózsa volt csak*⟩ lk
40. *Lehull* némán k_1 PN
[*Lehull*] ⟨Széthull⟩ némán lk
42. Elkeverve. PN

C. A versforma — „harmadoló tizenkettős" — ez egyszer fordul elő költőnknél. (Horváth: Rendszeres magyar verstan. 30. l.) — Szlovák nyelvű fordítása megjelent a Večerná Blýskavica c. kötetben (Slovenský Spisovatel', Bratislava 1957. 325—26. l.). Címe: *Aj deň tento.* Ford. Valentín Beniak. — Cseh nyelvű fordítása megjelent az Árpád Tóth: *Od srdce k srdci* c. kötetben (Mladá fronta, Praha 1961.). Címe: *Den jako jiné.* Ford. Kamil Bednář és Ladislav Hradský. — Olasz nyelvű fordítása megjelent a Lirica Ungherese del' 900 c. kötetben (Édizione Guanda, Parma 1962.). Címe: *Anche questo giuoco.* Ford. Paolo Santarcangeli. — Megzenésitette Kósa György (én. zg.; a kézirat a szerző tulajdonában) és Farkas Ferenc (1963. vegyeskarra, kézirat a szerző tulajdonában). — L. még Illés Ilona: Tóth Árpád vers-változatok. (A Petőfi Irodalmi Múzeum évkönyve 1960—61. 149—165. l.)

230. SZIGETI EMLÉK

A. A SzÉ szövegét követjük, itt az 1927. július 10—17. számban jelent meg.

B. 2. Óh, SzÉ
eset — SzÉ
9. fák SzÉ
14. szerelem SzÉ
17. padon SzÉ

C. Az 5. sorban említett diák Bródy Pál, Bródy Sándornak, a Magyar—Osztrák Szénkartell alelnökének fia, egy időben a Magyar Színház rendezője. — L. még a *Kik egy-úton, F. L. úrleány sírkövére, Ha meggyógyul a gége, Záróra* és a *Kedves Pál* c. versek jegyzetét. — Cseh nyelvű fordítása megjelent az Árpád Tóth: *Od srdce k srdci* c. kötetben (Mladá fronta, Praha 1961.). Címe: *Vzpomínka z Markétína ostrova*. Ford. Kamil Bednář és Ladislav Hradský.

231. „KÖSZÖNÖM"

A. A K. A.-emlékkönyv szövegét követjük. Szabó Lőrinc még látta a vers kéziratát, s ebből dolgozott az *Összes versek* kiadásakor, ez a kézirat azonban elveszett. A kéziraton keltezés is volt: *1927. julius 11.*

B.	2. istenem, —	K. A.-emlékkönyv
	3. Óh,	K. A.-emlékkönyv
	7. elseperték, —	K. A.-emlékkönyv
	11. ággal, —	K. A.-emlékkönyv
	26. őszökön, —	K. A.-emlékkönyv

C. Csobán Endrének írott levélből: *(Bp. 1927. febr. 6.) — közeledik a b. levelükben kitűzött febr. 28-i határidő, s nekem kéziratot kellene küldenem a Kardos Albert-emlékkönyvbe. Sajnos azonban, akárhogy töröm a fejem, nem tudok megfelelő értekezést kicsiholni. Évek óta nem műveltem ezt a műfajt, hírlapírói robotom nem enged rá időt, s így legfeljebb szépirodalommal, verssel szolgálhatnék, de ilyesmi, úgy látom b. levelükből, — nem lesz az emlékkönyvben. Így tehát, noha Kardos Albertnek, volt nagyszerű tanáromnak és mindmáig drága, atyai barátomnak leglelkesebb és legszeretőbb hívei közé tartozom, — illően nem tudván részt venni a tiszteletére összeállított könyvben, — nagy és igaz sajnálatomra nem szállíthatok febr. 28-ra kéziratot.* Ugyanez év márc. 24-én Csobán Endre verset vagy versfordítást kért Tóth Árpádtól a kötetbe, ápr. 12-i határidővel. Csobán Endréhez írott levélből: *(Bp. 1927. máj. 24.) — ha csak lehet, okvetlen írok valamit a Kardos-albumba, de sajnos nálam nehezen megy a munka, és nehezen is jut rá szabad időm. Jövő hét elejéig — mondjuk : elsejéig — kegyeskedjenek még határidőt adni ; — remélem, akkorára sikerül a verset elküldenem.* Kardos Albertre vonatkozólag l. K. L. 12., 13., 17., 45., 50. l. L. még az *Őszi alkonyat, Katonasír* és az *Erdőszél* c. versek jegyzetét. (A Csobán Endréhez írott leveleket Kardos László őrzi.)

232. A HOLD LECKÉJE

A. A LL szövegét követjük. Korábban az E 1927. július 31-i számában jelent meg. Egy nyomdai kéziratát őrzi a Tóth-család (k).

B.	2. A *hold*	E	
	7. kezd és	k E	LL
	9. föl, —	k E	LL

10. fogat, — k E LL
12. A *földről* k
23. A roppant *hold* E
25—28. *Most az ég sátorában*
Olyan, mint vén bohóc,
A ráncos, ferde szájban
Sercegve ég a kóc. k E
29. festék: E
30. *Eltitkolni*, hogy a k E
33. *Igy ágál. És mi* végett? k E
37. Robotból, — ez a sorsa, — k E LL
40. Jég tölti *s* ős E
41. mindhalálig, — k E LL

C. —

233. SZOMORÚSÁG ANTEUSA

A. A LL szövegét követjük. Korábban a M 1927. aug. 14-i számában jelent meg. Két kéziratát ismerjük. k_1: tintával írt tisztázat, két zöldes papírlapon. Hátukon gépelt szerkesztőségi szöveg. A vers mellett ceruzával írt nyomdai jelzéseket látunk. A PIM tulajdona. k_2: nyomdai kézirat, a Tóth-család birtokában.

B. 8. Szomoruság? k_1 k_2 M
13. Kit [a kemény] [⟨*az élet, a vad*⟩]
⟨a kemény⟩ víg Herkules k_2
15. *Vad karjaiba, megfojtott, elejtett,* — k_1 M
Karjaiba, [*agyonfojtott*] (??) ⟨megfojtott
és⟩ elejtett, — k_2
elejtett, — LL
16. *És* zúzott k_1 M
[*És*] ⟨S most⟩ zúzott k_2
19. Vajjon k_1 k_2 M LL
23. már és senkinek se kellek k_2 LL
kellek? k_1 M
24. eloszlik k_1 M
27. sokat, — k_1 k_2 M LL

C. Tóth Árpád 1928-ban megjelent *Lélektől lélekig* c. kötetében a harmadik ciklus címadó verse. — Olasz nyelvű fordítása megjelent az Amore i dolore di terra magiara (La Nuova Italia, Firenze 1932. 83—90. l.) c. kötetben. Ford. Gino Sirola. Címe: *Anteo della tristezza.* — L. még Illés Ilona: Tóth Árpád vers-változatok. (A Petőfi Irodalmi Múzeum évkönyve 1960—61. 149—165. l.)

234. ILLATLAVINÁK ALATT

A. A LL szövegét követjük. Korábban a PN 1927. aug. 20-i számában jelent meg. Két kéziratát ismerjük. k_1: tintával írt tiszta kézirat egy papírlapon. Rajta ceruzával nyomdai jelzések. A PIM

tulajdona. k_2: nyomdai kézirat. Ez és a PN-nak egy, a költő által javított lapkivágata a Tóth-család birtokában van (lk).

B. 4. A *forró* illatlavinák. k_1 PN
A [*forró*] ⟨nyári⟩ illatlavinák. lk

(A k_1-ben és a PN szövegében a 4. sor után egy a végleges szövegből kihagyott versszakot találunk. A továbbiakban is igen nagy a szöveg-eltérés, ezért a k_1 és PN megegyező szövegét az 5. sortól teljes egészében közöljük:)

Pedáns, kemény érzéseim,
Kiket köt néma fegyelem,
Most újra megvonaglanak
És tudják, hogy nincs kegyelem.

Jaj, mi is ez? Szívem alatt,
Rongyosan, mint némely zilált
Csavargó, ki napközben a
Kertek alatt, a fűbe hált,

Most, szénaszagtól részegen,
Vágyak nyujtóznak és rekedt
Hangon próbálnak valami
Fájó és édes éneket :

Talán arról, hogy az utat,
A jaj, csak egyszer járható
Utat, *jöjjön bár nyárra nyár,* —
Nekik befútta már a hó . . .

Nem tudom. Csak az alkonyat
A szívem közepébe vág,
És sírok, míg rámrogynak *a*
Boldog, dús illatlavinák.

11. [*Gyönyörű útat*] Útat a k_2
12. [*Fájó* és [*édes*] ⟨*drága*⟩] ⟨*Édes szószátyár*⟩ *éneket :* lk
18. világ k_2 LL
20. [*Boldog, dús*] ⟨*Dús, nyári*⟩ illatlavinák. lk

C. Olasz nyelvű fordítása a Corvina Rassegna Italo—Ungheresi c. folyóiratban (Róma 1940. 57. l.). A fordító személye nincs megjelölve. Címe: *Valanghe di profumo.* A Lirici Ungheresi c. kötetben (Vallechi, Firenze 1951. 231. l.). Ford. Folco Tempesti. Címe: *Valanghe di profumo.* — L. még Illés Ilona: Tóth Árpád vers-változatok. (A Petőfi Irodalmi Múzeum évkönyve 1960—61. 149—165. l.)

235. KECSKERÁGÓ

A. A LL szövegét követjük. Korábban az E 1927. okt. 2-i számában jelent meg. Két kéziratát ismerjük. k_1: sárgás papírlapra tintával

írt tiszta kézirat. Hátlapján egy riport gépelt szövegének a vége. Rajta ceruzával nyomdai jelzések. A PIM tulajdona. k_2: nyomdai kézirat, a Tóth-család birtokában.

B.	1. Az égen *édes* fényözön	k_1		E	
	Az égen [*édes*] ⟨nyári⟩		k_2		
	6. ülne	k_1	k_2	E	LL
	9. Oh áldott	k_1		E	
	Oh,		k_2		LL
	10. lángok,	k_1		E	
	11. állok	k_1	k_2	E	LL
	13. kár,	k_1		E	
	16. drága *nyár.*	k_1		E	
	drága [*nyár!*] ⟨Nyár!⟩		k_2		
	18. megindul	k_1	k_2	E	LL
	20. Egy *nedves,* hervadt	k_1		E	
	Egy [*nedves,*] ⟨első⟩ hervadt		k_2		
	23. *Ad hűs ostyát* az áldozópap	k_1	k_2	E	
	24. *S a csillagok felé mutat.*	k_1			
	Ki csillagok felé mutat.			E	
	S a bíbor bokrok ringanak.		k_2		

C. L. Illés Ilona: Tóth Árpád vers-változatok. (A Petőfi Irodalmi Múzeum évkönyve 1960–61. 149–165. l.)

236. RIPACS

A. A LL szövegét követjük. Korábban a Ny 1927. decemberi számában (IV. 474. l.) jelent meg. Egy nyomdai kéziratát őrzi a Tóth-család (k).

B.	2. közt. Oh szelid,			Ny	
	Óh,	k			LL
	3. kulisszák. *S* mikor			Ny	
	4. reflektor: *Most!* — hamis			Ny	
	5. színész.			Ny	
	színész; —	k			LL
	7. Az istent.	k		Ny	
	9. Óh,	k		Ny	LL

C. L. az *Erdőszél* c. vers jegyzetét.

1928

237. BETÖRŐ

A. A LL szövegét követjük. Korábban az E 1928. jan. 1-i számában jelent meg. Egy nyomdai kéziratát őrzi a Tóth-család (k).

B.	2. benned? Nézd,			E	
	6. egykissé	k		E	
	10. koszorúja s	k		E	LL

11. szégyennel	k	E	LL
13. benned és	k	E	LL
15. jut	k	E	LL
18. Mögé és	k	E	LL
felvésné		E	

C. A strófikus tagolás nélkül folyó félrímes jambusi forma csak ez egyszer fordul elő Tóth Árpád köteteiben.

238. A MARSON

A. A LL szövegét követjük. Korábban az E 1928. febr. 26-i számában jelent meg. Két kéziratát ismerjük. k_1: tintával írott tisztázat két sárgult papírlapon. A PIM birtokában. k_2: nyomdai kézirat a Tóth-család tulajdona.

B. 1. este	k_1			
3. Marsba.	k_1	k_2		
10. Óh,	k_1	k_2	E	LL
13. csend és	k_1	k_2	E	LL
17. Az *űrnek*, a nagy *pusztát*,	k_1	k_2	E	
20. pásztortüzeit;	k_1			
28. uton;	k_1		E	
30. csöndesen	k_1	k_2	E	LL

C. Olasz nyelvű fordítása megjelent a Lirica Ungherese del' 900 c. kötetben (Edizione Guanda, Parma. 1962.). Címe: *Sul Marte*. Ford. Paolo Santarcangeli.

239. ARANYLÖVEG A MESSZI ÉGEN

A. Az E 1928. ápr. 8-i számában jelent meg, ezt a szöveget követjük. Két sárgult blokklapra tintával írt kézirattisztázatát őrzi a PIM (k).

B. 1. aranylöveg	k	E
5. ágak s	k	E
9. puskapor,	k	
13. ellenfelekkel, —	k	E
16. fel,	k	
22. rajtam és	k	E
27. néked;	k	
28. nép;	k	
29. sétán	k	E
33. Hát hogyha	k	
35. Lelkének, [*mely olyan*] ⟨*bár nem oly*⟩ igényes,	k	
39. ibolya	k	E

C. —

240. ARANY TÓ AZ ÉGEN

A. Az E 1928. szept. 2-i számában jelent meg, ezt a szöveget követjük. Egy sárgás papírlapra tintával írott kézirattisztázatát őrzi a PIM (k).

B. 2. aranytavának k
4. égen s k E
8. nap és k E
12. Óh élet, E
Óh, k
15. fürgén, k E
(A 22. sort eredetileg a 20. helyére tervezte a költő a kéziratban, de áthúzta s a végleges szöveggel folytatta.)
24. égről k E

C. A rímtelen jambusi vers ritkaság Tóth Árpád költészetében. L. *Március.*

241. ISTEN OLTÓ-KÉSE

A. A LL szövegét követjük. Egy nyomdai kéziratát (k) őrzi a Tóth-család. A vers címe itt előbb *Az isten oltó-kése* volt, a költő utóbb a véglegesre javította.

B. 3. pert k LL
7. Megáldom s k LL
8. [*Férges*] [⟨*Zavart*⟩ jaját] ⟨Dühödt *zaját*⟩ és k
11. Téged szolgál, [*míg nemesedni*] ⟨mert míg szivembe⟩ metsz k
12. [*S új*] ⟨Új⟩ szépséget k
15. És [*drága*] ⟨győztes⟩ távolokba k

C. Szlovák nyelvű fordítása a Večerná Blýskavica c. kötetben (Slovenský Spisovatel', Bratislava 1957. 313. l.). Ford. Valentín Beniak. Címe: *Štepný nôž boží.*

242. ELKOPTAM . . .

A. Töredék. A TÁÖ szövegét követjük, itt jelent meg először nyomtatásban. Sz. L. jegyzete: „Rángatott, lázas ceruzasorok három papírlapon, sok törléssel és változattal. A költemény körvonalai ebben az összeállításban valamennyire kitetszenek az összefüggéstelen kézirati sorok és versszakok roncsaiból. Tátrai verskísérlet az utolsó időkből." — A legutolsó versek közé tartozik, keletkezését 1928-ra tehetjük.

B. 1. Óh ifjan TÁÖ
18. állok és TÁÖ
35. lyuggatott TÁÖ
37. feltör és TÁÖ

C. A négysoros strófák — néhány kivétellel — valószínűleg egymás változatai. — Cseh nyelvű fordítása megjelent az Árpád Tóth: *Od srdce k srdci* c. kötetben (Mladá fronta, Praha 1961.). Címe: *Sešel jsem . . .* Ford. Kamil Bednář és Ladislav Hradský.

1908

243. AKÁR EGY BÚS KAMASZ . . .

A. Töredék. Tintával írott, kusza szövegét a *Kisvendéglőben* kéziratának hátára írta a költő. A kézirat a Tóth-család birtokában van. A kézirat külsőségeiből megállapíthatóan egyidős a *Kisvendéglőben* c. verssel. A címet az első sorból emeltük ki. Kötetben először: TÁÖ, 1962.

B. (A kéziratot eredeti állapotának megfelelően közöljük:)

Mint egy legény, ki holdfényes ablakok alatt
Akár egy bús kamasz[*nak*] ki [*fénylő*] (??) csendes éjszakán
Holdfényes ablakot néz [*és*] ⟨s lágy⟩ nyári dalt dalol.
[*Zokog*]
[*Szomoru*]
Holdfényes ablakos (sic) *s* [*édes*] ⟨*ti lágy*⟩ *nyári dalok*
A ti időt

Majd könnyü

Majd jő a nyári éjek csillagos, langyos csendje
[Könnyű csipkéket s lenge selymeket]
[*Láttok majd a kristály*]
[Láthatni majd a nagy kirakatokban]
[*S esténként szomorún*]
És bús suhacok bámulnak merengve
Holdfényes [*ablakokra*] csipkepárnás ablakokra.

A szűk

A hallgatag szűk udvaron
(Az utolsó kilenc sort keresztben áthúzta a költő.)

C. –

244. ALEXI, HAJTS . . .

A. Töredék. Kéziratát a Tóth-család őrzi. Sárgás papírlapra ceruzával írott sorok, cím nélkül (k). Hátlapján *A drága kincs* . . . kezdetű rögtönzés. A címet mi emeltük ki a kézirat első sorából. Valószínűleg az egyetemi évekből, tehát 1909 előttről. Kötetben először: TÁÖ, 1962.

B. 1. Alexi hajts, k
2. *Oly*[*an*] rémítőket k

C. –

245. Ó, FONTAINE LUMINEUSE!

A. Töredék. A TÁÖ szövegét követjük, itt jelent meg először nyomtatásban. Sz. L. jegyzete a vershez: „Ceruzasorok egy papírlapon." Témája valószínűvé teszi, hogy az *Orfeumi elégia* előtt keletkezett, mely 1910-ben jelent meg a Ny-ban (I. 233. I. febr. 1.) L. még a *Kialvó kráter* jegyzetét.

B. 2. én és TÁÖ
3. közt és szivaroztam búsan TÁÖ
6. Mélyén — s TÁÖ
7. (Az *oszlopa* helyébe mintha *oszlopba* kívánkoznék.)

C. L. még az *Október* c. vers jegyzetét.

246. KIALVÓ KRÁTERT . . .

A. Töredék. A TÁÖ szövegét követjük, itt jelent meg először nyomtatásban. Sz. L. jegyzete a vershez: „Kéziratos töredék az előbb említett lapon (tehát az *Ó, fontaine lumineuse* ! kéziratán) valószínűleg független a mellette levő többi feljegyzéstől." Ha a kézirattöredékek nem is tartoztak össze, a *Kialvó krátert* is 1910 jan. előtt írhatta a költő, sőt valószínűleg 1909. nov. 27. előtt, mert 9. sora érinti az *Esti könnyek* 10. sorát. (L. *Esti könnyek* és az *Ó, fontaine lumineuse!* jegyzetét.)

B. 2. át TÁÖ
7. Otthon s hívott az ágy és a halálvágy TÁÖ
8. ültél és TÁÖ

C. —

247. Ó, ÉDES NAPSÜTÉS . . .

A. Töredék. A TÁÖ szövegét követjük, itt jelent meg először nyomtatásban. Sz. L. jegyzete a vershez: „Rendkívül kusza kéziratlap, változatokkal, törlésekkel. A lapon fent 6-os számjelzés, kézzel." Keletkezési ideje bizonytalan. Sz. L. a korai, de már érett versek között közli. A nibelungizált forma is korábbi évekre mutat, a HSz kései darabjaival lehet egyidős (1911—13).

B. 2. hely TÁÖ
6. rendez TÁÖ
7. szomjas szegény TÁÖ

C. —

248. A FÉNYES LÉG MÁR . . .

A. Töredék. A TÁÖ szövegét követjük, itt jelent meg nyomtatásban először. Sz. L. jegyzete a vershez: „Kézirat a hagyatékban. A 2. szakasz rendkívül töredékes, és csak a költő által törölt 10. sor segítsége sejteti, hogy milyen lett volna a folytatás. Az utolsó sorban *lesz* helyett esetleg *lett* a helyes olvasás." A verskísérlet a HSz kései darabjaihoz áll közel (1912—13?).

B. 9. Ó érzed-é, TÁÖ
C. —

1913

249. Ó, ÉJSZAKA! . . .

A. Töredék. Egy sárgás füzetlapra, az *Őszi kérdés* első kísérletével együtt, tintával írta a költő. Hátlapján a *Szemérmetlen s bátor lángok alatt* c. töredék. A kézirat a Tóth-család tulajdona (k). Keletkezését a kézirat lelőhelye szerint az *Őszi kérdés* megjelenése elé (1913. nov.) tehetjük. A címet az első sorból emeltük ki, kötetben először: TÁÖ, 1962.

B. 1. Ó Éjszaka! k
2. fedelét k
C. —

250. A NAP VÖRÖS ARANYBAN . . .

A. Töredék. A TÁÖ szövegét követjük, itt jelent meg először nyomtatásban. Sz. L. jegyzete a vershez: „Kusza ceruzasorok a *Boldog csönd* kéziratának hátlapján; rögtönzött verskezdetnek látszik." Valószínűleg a *Boldog csönd*del egykorú (1913—14?).

B. 4. Lomhább búsabb TÁÖ
7. szólóéneke TÁÖ
8. mezőkre és TÁÖ
C. —

251. Ó, LANKADÓ BŰBÁJÚ ALKONYOK . . .

A. Töredék. A TÁÖ szövegét követjük, itt jelent meg először nyomtatásban. Sz. L. jegyzete a vershez: „Négysoros töredék a hagyatékban;" Sz. L. olyan versek szomszédságába sorolja, amelyek 1913 körül keletkezhettek, de amelyeknek keletkezési dátumát aligha iparkodott megállapítani pontosabban.

B. 1. Óh lankadó TÁÖ
C. —

1914

252. Ó, HOSSZÚ ÉJEK . . .

A. Töredék. Kézirata a Tóth-család birtokában van. Vonalas sárga füzetlapon, címtelen, ceruzával írott szöveg (k). A címet az első sorból

emeltük ki. A kézirat külsőségeiből és a szövegből gyaníthatóan a töredék aligha születhetett 1914 után. Kötetben először: TÁÖ, 1962.

B. 1. Oh hosszu éjek k
2. ruhájú k
3. csuhájú k
4. percek k
5. herceg k
7. Oh éji k

C. –

253. MIÉRT JUT ESZEMBE OLYKOR . . .

A. Töredék. Kézirata a Tóth-család birtokában van. Vonalazott, sárgás füzetlapra ceruzával írott sorok, az elsőt a költő áthúzta. Címtelen, a címet mi emeltük ki az első sorból. A kézirat külsőségeiből, az írásból ítélve aligha születhetett 1914 után. Kötetben először: TÁÖ, 1962.

B. 1. olykor k
C. –

254. AZ IFJÚSÁGON IMMÁR . . .

A. Töredék. A TÁÖ szövegét követjük, itt jelent meg először nyomtatásban. Sz. L. jegyzete a töredékhez: „Kusza ceruzasorok egy noteszlapon, matematikai képletek mellett." Keletkezési ideje bizonytalan, a LG éveihez állhat közel. (1913–14.)

B. 5. Óh bús TÁÖ
C. –

255. HOLDTALAN ÉJEN . . .

A. Töredék. Egy 1914-ből való, pepita fedelű, kétbetétes zsebnaptárba ceruzával írott, elmosódott kéziratát ismerjük. A naptár a Tóth-család tulajdona. A szöveg címtelen, a címet az első sorból emeltük ki. Kötetben először: TÁÖ, 1962.

B. (A kéziratot eredeti állapotának megfelelően közöljük:)
Holdtalan éjen, [*a havas vil*] (sic) (olvashatatlanul törölt szó)
tompa
[*őszi* (??) tompa] derengés
Holdtalan [*éjen*] ⟨és⟩ messzi messzi táj,
Mely úgy nyúlik a

C. L. még a *Bús éjszaka volt* c. töredék jegyzetét.

256. MOST ELFELEJTEM . . .

A. Töredék. Ceruzával írott, elmosódott kézirata egy 1914-ből való, pepita fedelű, kétbetétes zsebnaptárban maradt fenn. A naptár a

Tóth-család tulajdona. A szöveg címtelen, a címet az első sorból emeltük ki. Kötetben először: TÁÖ, 1962.

B. (A kéziratot eredeti állapotának megfelelően közöljük:)

[*Az*]
[*Kés*] (sic)
[*Nagy*]
Most elfelejtem a [*sötét*] [⟨*zengő*⟩] ⟨késő⟩ körútat,
Amelyen késő kocsisok zörögnek —

C. L. még a *Bús éjszaka volt* c. töredék jegyzeteit.

257. HOVÁ MEGY, AKI ELMEGY . . .

A. Töredék. Ceruzával írott, elmosódott kézirata egy 1914-ből való, pepita fedelű, kétbetétes zsebnaptárban maradt fenn. A naptár a Tóth-család tulajdona. A kézirat címtelen: a címet az első sorból emeltük ki. Kötetben először: TÁÖ, 1962.

B. (A kéziratot eredeti állapotának megfelelően közöljük:)

[Hová megy, aki elmegy,]
Mosolyát hagyta itt [*egy*] ⟨a⟩ fáradt vonalat,
Mely szája *mell* (sic)

C. L. még a *Bús éjszaka volt* c. töredék jegyzetét.

258. BÚS ÉJSZAKA VOLT . . .

A. Töredék. Kézirata egy 1914-es tárcanaptár kockáslapú betétjében. A vers első szakaszát ceruzával írta a költő, majd tintával javított rajta, és a második szakaszt javítás nélkül, tintával írta a ceruzás szöveg alá (k). Ebben a naptárban van a *Hová megy, Most elfelejtem* s a *Holdtalan éjen* c. töredékek és az *Örök tavaszban járnék* első szakaszához írott variánsok kézirata is. A naptár a Tóth-család tulajdona. A szöveg címtelen, a címet az első sorból emeltük ki. Kötetben először: TÁÖ, 1962.

B. 1. volt s k
3. [Lépcsők] Lépcsők doha terjedt s [*vén udvara egén*] az udvaron k
4. [*Rossz lehe* ült] Lég [*lehe fült*] ⟨sulya űlt⟩ tunyamódon. k
6. előtt k

C. —

259. SÖTÉTEDIK

A. Töredék. A TÁÖ szövegét követjük, itt jelent meg először nyomtatásban. Sz. L. jegyzete a vershez: „Egészen elhalványodott, sűrű, apró ceruzasorok egy kéziratlap két oldalán, érthetetlen részekkel. Nyilván rögtönzött, kidolgozásra és tömörítésre váró első rögzítése egy elképzelt költeménynek. Egyes olvasható, de összefüggéstelen szavakat ki kellett hagyni, másutt csak áthúzott részek felhasználása

tette lehetővé az értelmi áthidalást. A megfejtés itt-ott bizonytalan; a hagyatéknak ez a legkuszább kézirata." Az 1914—18-as világháború idejéből való.

B. 2. ormok TÁÖ
6. Szüretet TÁÖ
11. vetkezett s lőn gyilkolásra szörnyü szer TÁÖ
(A 11. sorban olvasható *csudájuk* helyébe *csudája* kívánkozik.)
12. arat és

C. A forma és nyelvkezelés némiképp visszaüt a HSz egyik versére *(A rabról, aki király volt)*.

1915

260. ELFÁRADT MÁR . . .

A. Töredék. A TÁÖ szövegét követjük, itt jelent meg először nyomtatásban. Sz. L. jegyzete a vershez. „Áthúzgált tintasorok egy noteszlapon, rengeteg változattal." A töredék tartalmi jegyei valószínűvé teszik, hogy 1915-ben vagy egy-két évvel később keletkezett.

B. 2. csorba s TÁÖ
6. rege TÁÖ
8. fénylő arany TÁÖ

C. —

261. Ó, KÉK ÉS ZÖLD . . .

A. Töredék. Sárgás irkalapra tintával írott, sokjavításos kézirata Ascher Oszkár tulajdonában van. A kézirat az *Ó, örök isten* első kéziratának hátlapján olvasható, kölsőségei megegyeznek a *Kastély és temető* első kéziratának külsőségeivel, feltehetőleg 1915 táján keletkezett. A kézirat címtelen, a címet az első sorból emeltük ki. Kötetben először: TÁÖ, 1962.

B. (A kéziratot eredeti állapotának megfelelően közöljük:)
[*Kék*] ⟨Ó kék⟩ és zöld és arany ragyogás,
[*Az*]
[*Harsány tüzek a* (??) *kikeleti erdőn,*]
[*ó kikeleti erdő drága lángjai,*]
Illatok, gyanták, [*kusza*] szél, forró sohaj,
[*Virágok gyúlnak*]
[*Felgyujtotta a földet valaki,*]
Ő fölgyujtott föld, szikrás levegő,
Piros [*virágok*] ⟨lobogó szirmok,⟩ s [*mint szelíd kék füstként távol*] lebegő
Szelíd kék füst[*je*]ként távol[*bahaló*] fák [*lebe*] (sic) enyhe lombja,

Ó [*fölgyúlt föld*] ⟨égő táj, ó⟩ szikrás [*lég, tavaszi,*] ⟨levegő!⟩
⟨Tavaszi⟩ *Tűz*[*vész,*] földből [*lobogva*] ⟨pirosan⟩ föltörő.
[⟨*Piros*⟩ *Lángnyelv-virágok,*] *lebe* (sic)

Viráglángnyelvek, lebegő
Szelíd kék füst[ként]je távol [*fák enyhe lombja*] ⟨lombnak a lenge fákon,⟩
[*Égre gomolygók, szítva szélszította*] (??)
Izzó arany, [*mely*] ⟨amely⟩ zuhogva dől
A [napkéselte] rések [⟨*sok*⟩] boldog sebén
A [*fölgyujtott*] *erdőmély* [*hősi*] ⟨*felszakadó*⟩ *résein,*

C. A töredék első része formailag érettebbnek, a második tartalmilag gazdagabbnak tetszik, egyébként egymás változatai is lehetnek.

262. AKAROM: LÉGY VÍG!

A. Töredék. Kéziratát a Tóth-család őrzi. Sárgás papírlapra ceruzával írott szöveg, sok javítással, cím nélkül. A címet az első sorból emeltük ki. Keletkezését a kézirat anyagi jegyeiből kiindulva némi valószínűséggel 1915-re tehetjük. Kötetben először: TÁÖ, 1962.

B. A kéziratot eredeti állapotának megfelelően közöljük):
Akarom: légy víg! [*halovány kis* [*orcád*] ⟨*képed*⟩ [⟨*én bús gyönyörűm*⟩]
egyetlen virágom,
[*Úgy piruljon*] (??)
[*Mint*] Csattanjon orcád édes, gyenge bőrén
[*Az öröm*]
Mint kedves ujj ha évődőn csap arcúl
orcád gyenge bőre
[*Bús halványból*] *rózsaszínre*
Halovány kis orcád rózsaszínre váljon,
Mintha évődőn pajkos ütés érné

C. A töredék 4—5. sora az előző háromnak változata is lehet.

263. MOST MESSZE ZENG ...

A. Töredék. Egy 1915-ös, a gyomai Kner nyomdából való kockáslapú noteszben olvashatjuk ceruzával írott kéziratát. Az *Ó, mennyi pompa* c. töredéknek és az *Óh, forgó földünk* c. vers egy strófájának kéziratát is ebben a noteszben találjuk. A notesz a Tóth-család birtokában van. A kézirat címtelen, a címet az első sorból emeltük ki. Kötetben először: TÁÖ, 1962.

B. (A kéziratot eredeti állapotának megfelelően közöljük:)
Most [*fegy*] (sic) [*kattog*] [⟨*dörög*⟩ *sanda, furcsa, ferde*]
⟨Messze [⟨*sikon*⟩] zeng a sok [*bús*] ⟨elbúsult⟩⟩ fegyver
[A napsugár]
[*Vigyázz! a szóra sorra*]
A napsugár rajtuk [*végig*] ⟨ferdén le⟩ csúszik
S [*a*] bágyadt katonaarcokra ⟨le⟩kúszik,
[Ágyúk zenéjét zengeti a reggel,]

C. —

264. ALFÖLDI EMLÉK

A. Töredék. A TÁÖ szövegét követjük, itt jelent meg először nyomtatásban. Sz. L. jegyzete a vershez: „Zavaros ceruzasorok és szétszórt szavak egy kéziratlapon; összeállítva egy tervezett szonett elejének körvonalait mutatják." A kísérlet valószínűleg az 1915—16-os szonettek idejéből való.

B. 8. Ó kincsem, TÁÖ
C. —

265. BUJA SZAGOK ÖRVÉNYÉVEL FOROG . . .

A. Töredék. A TÁÖ szövegét követjük, itt jelent meg nyomtatásban először. Sz. L. jegyzete a töredékhez: „Áthúzgált kusza sorok, verskezdet egy noteszlapon." A LG szonett-sorával lehet egyidős, tehát 1915—16-ból való.

B. 2. A lég és TÁÖ
C. Nyilván abba abba rímképlettel tervezett szonett alapja.

266. ÉLETEM FÖLÖTT . . .

A. Töredék. A TÁÖ szövegét követjük, itt jelent meg először nyomtatásban. Sz. L. jegyzete a vershez: „Verskezdet kéziratban, nyilván a háborús évekből." Jelenleg egy igen kusza, barnás papírra tintával írt kéziratát ismerjük, mely a *Kastély és temető* első kéziratának hátlapján olvasható. A kézirat Ascher Oszkár tulajdona. A *Kastély és temető* keletkezését 1915-re tesszük, így a töredék születése is valószínűleg erre az időre tehető.

B. (A kéziratot eredeti állapotának megfelelően közöljük:)

[*Távol* ⟨*Messzi*⟩ *szerelmed merre* ⟨*vissza*⟩] ⟨Életem fölött
fennen csillog,⟩
[*Mint napsütötte* ⟨*alkonyati*⟩ *havas*] *ormok*
[*Szerelmed*] [*Képed*] ⟨Emléked⟩ *mint* [*nagy, havas*] [⟨*távoli*
messzi⟩] ⟨*távoli tiszta*⟩ *ormok*

(Az *ormok* szó a kéziratban csak egyszer fordul elő, a harmadik sor törletlen szavai tulajdonképpen a második sor törölt szavainak helyére állnak a kéziratban.)

[*S bár*] (??) *Sorsom már* ⟨*bús*⟩ *lomha völgyben kullog* —
[*De te! de te! Visszanézek :*] [*De látod, látom :*] *Te még*
[*A távol eget vállaidon*] ⟨*Az eget* [*még*] *vállaidon*⟩ *hordod!*
[*Így látlak : az*]

Végtelen, ⟨*kék*⟩ *távolokba vesző*[*n*]!
Köszöntelek merész [*és volt*] ⟨*romos*⟩ *orom,*
Te

Utam már rég a lomha völgyben [*kullog,*] ⟨*illan,*⟩
De messziről még vissza vissza [*csillog*] ⟨*villan*⟩
Emléked, mint [*bús*] ⟨*az esti*⟩ [*láthatáron*] *ég*

[*Az aranyszínben álló*] ⟨*Peremén az aranyszinü*⟩
[⟨*magasló*⟩] ormok
[*Te vagy! te vagy! te*] ⟨*Ó nézlek, nézlek! te*⟩ *még*
Az eget vállaidon hordod!

C. L. még *Az esti felhők* jegyzetét.

267. NI, ELMENT . . .

A. Töredék. Ceruzával írott kéziratát egy 1915-ös — a Kner nyomdában nyomott — tárcanaptárban találtuk. A naptár a Tóth-család tulajdona. A címet az első sorból emeltük ki. Kötetben először: TÁÖ, 1962.

B. (A kéziratot eredeti állapotának megfelelően közöljük:)

Ni elment a
fekete felhő
Meg fog állni
az e . . . az eső —

C. —

268. A PESTI CSEND

A. Töredék. Tintával írott, címmel ellátott kéziratát *A vénülő folyamnál* c. szonett első kéziratának hátlapján olvashatjuk (k). Keletkezését így kb. 1915 második felére tehetjük. A kézirat Ascher Oszkár tulajdona. Kötetben először: TÁÖ, 1962.

B. 1. füstben, k
2. Vagy zsúfolt és [sötét, fülledt] [⟨*izzadó*⟩] mozikban, k
3. [Sokszor gondoltam őrá;] k
4. [*Vagy a körúton, a nagy*] [⟨*Budapesten a nagy nagy*⟩]
[⟨Körútak szennyén, mint egy⟩ bűzös üstben,] k
6. Kerestem őt [sokszor,] [*ezerszer ;*] sokszor, ha
Budapestre k

(A 4. és 5. sor között a kéziratban az áthúzott *Szivarom* szót találjuk, a szöveg alatt pedig Tóth Árpád névaláírásai között a *Keressük őt* sorkezdetet.)

C. —

269. Ó, FELHŐK . . .

A. Töredék. A TÁÖ szövegét követjük, itt jelent meg először nyomtatásban. Sz. L. jegyzete a vershez: „Ceruzasorok egy irkalapon." Valószínűleg a LG időszakából való kísérlet (1915—17?).

B. 1. Ó felhők, TÁÖ
2. nők s TÁÖ
3. Ó hársak TÁÖ
5. ó asztalom TÁÖ

C. Tóth Á. egész költészetében az egyetlen példa a sorozatos belső rímekre.

270. VÉR S NYOMOR SZENNYEZI . . .

A. Töredék. Soktörléses, tintával írott kézirata a Tóth-család birtokában van. A vers tartalmából következtethetően 1916 táján keletkezhetett. A kézirat címtelen, a címet az első sorból emeltük ki. Kötetben először: TÁÖ, 1962.

B. (A kéziratot eredeti állapotának megfelelően közöljük:)

[*Látván*]
B *vetése*
Vér s nyomor [szennyezi] a [vén, beteg ⟨*kerek*⟩ világot]
Sötét árkok során [harcosok, elnyűtt *ifjú* arcok] [⟨*harcok*⟩]
⟨*a harc*⟩ ⟨[*lomhán*] *símúl az*⟩
[Vad] puskaagyakhoz [símúl *s árván réved* (??) *a harcba*]
⟨sovány, szakállas, árva⟩

⟨*Torzzá fáradva dőlnek puskák agyára*⟩ ⟨*a puska*⟩
S a csövek kormos végén a [*villanó*] [⟨*surranó*⟩] ⟨*gyilkos sárga*⟩ *lángok.*
Sok drága szép tüzű, ifjúi férfiszem
Mely [— *rég volt* —] nők után [*szent* [ragyog] (sic) *tüzzel*]
[⟨*égő vérrel*⟩] [⟨az utcán *égve* fordult⟩] ⟨ragyogva fordult *a*⟩
Most Célozva hunyorít most, *férfiszem*
[*A tűnő nők után szelíd tüzekkel fordúl*]
élő szelíd melegje
[Rádőlnek *fáradt karral a puskák hűs* agyára]. *Arcok*
[*zsibbadva*] fáradtan [*dőlnek*] a fegyver mord agyára
izen.
[S a kormos csöveken kicsapnak sárga lángok.]
[*S nézik, zsibbadt* (sic) *a kormos csőből*]
Ó, édes Szerelem, világ egyetlen éke,
Égő, ős óriás, megállsz, *a* *félszeg,*
S [*célozni hunyorít*] *torzúl*
[*a hunyorgás*]
[Amíg] célozni ⟨*ölni*⟩ szűkül [*rése*] a szem[*nek*] szelíd fényű
rése, ⟨*bús fénylő*⟩ ⟨füstmarta árva szem⟩
⟨És jaj⟩ Karodra hogy emeled, a drágát, hova rejted el,
A félszeg mozdulat, mellyel utána nyúlsz
Egyensúlyt vesztve eldől . . . [*és elzuhan a*] ⟨s zúzódva hull a⟩ porban. (sic)

C. —

271. LÁZ, DÜHÖK, KÍNOK . . .

A. Töredék. A TÁÖ szövegét követjük, itt jelent meg először nyomtatásban. Sz. L. jegyzete a töredékhez: „Verskezdet a hagyatékban." Valószínűleg az első világháború éveiben keletkezett (1915—16.).

B. —

C. Némely sorok jambikus olvasásra csábíthatnak, de már a *nyomoruság-tusák* rím figyelmeztet, hogy szabálytalan, zaklatott mértékről van szó.

272. E HALK TÁJT NEMRÉG . . .

A. Töredék. A TÁÖ szövegét követjük, itt jelent meg először nyomtatásban. Sz. L. jegyzete: „Verskezdet a hagyatékban. A továbbiakban nyolc agyonhúzgált sor valamennyire jelzi az elképzelt befejezést: (A madár) *‚fészeknél melegebbre, egy tört mellkasba hullt.'* " Keletkezését a háborús évek derekára tehetjük (1916.).

B. 2. suhantak *az* őszi TÁÖ
6. ágon s TÁÖ
9. melegebbre TÁÖ

C. A Sz. L.-től idézett sort a főszövegben is közöljük. Sz. L. közlésében a 2. sor névelője tóthárpádiatlan toldásnak tetszik, talán a költő vagy Sz. L. elírása, esetleg sajtóhiba.

273. A VÉRNEK ÉS NYOMORNAK IDEJÉN . . .

A. Töredék. A TÁÖ szövegét követjük, itt jelent meg először nyomtatásban. Sz. L. jegyzete: „Ceruzasorok egy papírlapon." A töredék témájából, hangulatából ítélve az első világháború derekára tehetjük keletkezését. (1916—17??)

B. 4. mérget TÁÖ
C. —

274. SÖTÉT SZÍN IZZIK . . .

A. Töredék. A TÁÖ szövegét követjük, itt jelent meg először nyomtatásban. Sz. L. jegyzete a vershez: „Négy ceruzasor, egy másik töredék mellett." A címet Sz. L. valószínűleg az első sorból emelte ki: ugyancsak ő helyezte a töredéket egy 1916-ból való kísérlet szomszédságába *(Szavak szobrásza, én)*.

B. —
C. —

275. JÓ VOLNA SZÉPEN . . .

A. Töredék. A TÁÖ szövegét követjük, nyomtatásban ott jelent meg először. Sz. L. ezt a töredéket a kiadásunkban *Kitárom ablakom* címmel közölt kísérlettel egy versnek veszi. Szonettet lát bennük. Töredékünk élénk formai eltérése a másik töredék első szakaszától ellene látszik mondani e föltevésnek. Keletkezési ideje nem eshetik távol a *Kitárom ablakom*-étól (1916). L. még a *Kitárom ablakom* jegyzetét.

B. —
C. —

A. Töredék. Kusza, soktörléses, helyenkint alig olvasható kéziratát két kitépett noteszlapra tintaceruzával írta a költő. A kézirat a Tóth-család tulajdona. A töredék címét az első sorból emeltük ki. Kötetben először: TÁÖ, 1962. A verstervnek érintkezési pontjai vannak az *Október* c. verssel (vö. az 1—3.,16—17. sorokat az *Október* 17—19., 11—12. soraival), de felfedezzük benne egy rokon hangulatú, későbbi vers — a *Rezignáció* — képeit is (vö. a 23—26., 27—29. sorokat a *Rezignáció* 1—6., 17—18. soraival). Valószínűleg ebből az első tervből szálazódott szét a két vers, a kísérlet keletkezését tehát 1916. október 16. (az *Október* megjelenésének ideje) elé tehetjük.

B. (A kéziratot eredeti állapotának megfelelően közöljük:)

Oh drága ősz, [ki] [⟨mint egy⟩] ⟨mint⟩ gazdag [vagy és]
blazirt
[S aranya]
[Mint] sárga
Ur, halvány ujjaid közül
Aranypénzt ejtesz, ám éjszaka sírsz,
S öreg szived [hűs mohába dűl] mély sóhajra feszül,
Elgondolod a véget Majd a sírt
Hó hüsiti Hó hull a fák közül. (A kéziratot eddig a sorig hosszában áthúzta a költő.)
[Oh drága ősz, te] ⟨Ősz, *[csöndes]* ⟨ősi⟩ isten,⟩ gazdag és
unott
Kinek halovány *[bágyadt]* ujjai közül
Aranypénz hull s *[te az aranyt]* ⟨aranyaid⟩ unod,
[És bú sárgáll halk mosolyod mögül.]
[És fonnyadt ajkad hüvös ⟨*monoton*⟩ dalt fütyül,]
[Köszönt[*elek*] ma, csendes, koldus rokonod,] (a sor fölött olvashatatlanul beszúrt, törölt szavak.)
[Ki sütkérezve a bágyadt napon ül]
[⟨Halk,⟩ *Aranyszekered* utjába]
Ragyogó
[És hulló aranypénzednek örül]

(A következő két sor olvashatatlanul törölt, javított sorokra íródott:)

És csöndes úr
Ülsz [trónodon] mélán és egyedül
[bús brokátban]
S nagy sárga szemed olykor lehunyod
S nem nézel *[rám a bús felhő]* ⟨ránk a fellegek⟩ mögül
Mikkel a tájat *[rosszkedvü és álmos]*, *[szomorú, rosszkedvű]*
[szomorú, égi bús] *[gigászi,]* rosszkedvű dohányos
[Füstbe borítod *s illatos lesz s álmos]* *Befüstölöm, hogy*
[Illatossá és bussá] (utána olvashatatlanul törölt szavak.)

És *[néha őrült, zengő]* ⟨bánatos és buja⟩ karnevált
Tartasz érett és *[roskadt]* ⟨fáradt⟩ parkjaidban
A ⟨roskadó⟩ fákon (olvashatatlanul törölt szavak) tömör
brokát,

[*Mind mozdulatlan*]
[*Roskadva állnak*]
De arany sípján a sötét csalitban
Zenélni kezd az elevenre vált
Ősi bánat, mely milljom éve itt van
[Elrejtve *földbe, égbe,* fűbe, fába,]
[*S ősszel feléled*]
Elrejtve rögbe, légbe, fűbe, fába,
S megrázkódnak a
S ki olykor [*selyemsarudban* [*parkon át*] ⟨*járod át*⟩] ⟨*csendes éjszakákon át*⟩
Selyemsarud jár fáradt parkjaidban
A fákon reszket a komor brokát (Ezt a szövegrészt is áthúzta hosszában a költő.)

Álmatlan isten, éjszakákon, át
Sétálsz [*le és fel*] ⟨*halványan*⟩ *pompás parkjaidban*
[*S megreszketnek*] ⟨*És hallgatod*⟩ *a bíbor és brokát*
Fák közt, [*halkan a sötét csalitban*] *amint*
Zenélni kezd az elevenre vált
Ősi [bánat (sic) *mely mirjád* éve] ⟨*bú mely teremtés óta*⟩ itt van
Elrejtve rögbe
És őszi éjen felsohajlik fájva.

Nézd, hires, kényes tüzeidből mi marad?
Oh hogy lehet hogy élsz? hisz minden elveszett,
S elejtett minden aranyfonalat kezed,
Mely [*e bús labyrinthon*] ⟨a lét vak labyrinthusán⟩ átvezet,
[*Az ifjuság*] [*tavaszi nagy tüzekből*] [*szabad és nagy lángos*]
[Oh hogy lehet hogy élsz, hisz]
Az ifjuság nagy lángjaiból
mi maradt? (Az utolsó négy sor olvasása bizonytalan.)
[*Parázsával*]
[*Hisz mind a nagy tüzekből*]
[*mit az ifjuság rakott,*]
[*Öreg*] Téli kemencének tapasztást
[*Fanyar*]
[*Bús bölcseség repedt kemencéjét rakod,*]
bölcseség sarat
Melege nincs, de füstje [*fáj s szemet*] [*sírni maratod*]
[könnyekig] ⟨marat⟩ *s könnyezni lomha füstös* (??)

A [*titkos végzeteknek*] ⟨gőgös isteneknek⟩ oh mi célja még veled?
Vagy tán csak arra jó [*még torz*] [⟨*nyomorú*⟩] ⟨tikkadt bús⟩ lételed
És hogyha minden [*elhagyott*] ⟨*elröpült*⟩ *és* elveszett
És ha elejté az aranyfonált kezed
Mely e bús labyrinthon átvezet . . .

S ha már [⟨*szegény*⟩] szemednek nézelődni, ⟨az⟩ se jó,
Mert fáradt s elgurulna már e bús, szines üveggolyó
[Elnézni a sok furcsa partot, merre visz a céltalan hajó]
[*S ma* (??) *csillog barna felhők*]
S [untatja] ⟨*kapta*⟩ (??) már a fény, a rajta lágy [⟨*dús*⟩]
arannyal átfolyó
[*Ha mint a füst repedt kemencén titkoson*]
Ha már [*elalvó tüzeidből titkoson*]
[*hogy tüzek égtek keserün*]
[*s láng virult*]
a nagy tüzekből
[*Csak arról tudj*] mit az ifjuság rakott
A Bölcseséged [*öreg,*] ⟨repedt, *vén*⟩ kemencéje melegül
[*És füstöl*]
[*lusta*] ⟨Melynek több a⟩ füstje [*tölti életed*] ⟨mint a
melege.⟩

C. A 23. sornál bekövetkező formaváltás azt a gondolatot kelti, mintha újabb vers-tervvel volna dolgunk.

277. Ó, MERRE JÁR . . .

A. Töredék. A TÁÖ szövegét követjük, itt jelent meg először nyomtatásban. Sz. L. jegyzete a vershez: „Tintaceruzával írt strófa egy notesz lapján." A *meghalni volna jó* előfordul az 1916 elejéről való *Rímes, furcsa játék*ban is. Ez arra vall, hogy a töredék korábbi termés.

B. 1. Óh merre jár, kit szívem még szeret TÁÖ
7. Óh istenem, TÁÖ
8. végtelen TÁÖ

C. —

278. ALKONY, BARNA HAJÓS . . .

A. A TÁÖ szövegét követjük, itt jelent meg először nyomtatásban. Sz. L. jegyzete a vershez: „Elmosódó, kusza ceruzakézirat a hagyatékban." A klasszikus forma a LG korszakához közelíti a verskísérletet. (1916?)

B. 2. vitorlaként TÁÖ
C. —

279. Ó, LÍRA! . . .

A. Töredék. A TÁÖ szövegét követjük, itt jelent meg először nyomtatásban. Sz. L. jegyzete: „Kézirat a hagyatékban, sok törléssel és változattal." Valószínűleg az 1914-es világháború második vagy harmadik évéből (1916).

B. 1. Óh líra! TÁÖ
7. húsát TÁÖ

C. —

280. CSÖND, CSÖND . . .

A. A TÁÖ szövegét követjük, itt jelent meg először nyomtatásban Sz. L. jegyzete a vershez: „Kézirat variánsokkal." Keletkezési ideje bizonytalan, talán a LG korszakából származik. (1917 tavasza előtt ??)
B. —
C. —

281. DERŰT DALOLNÉK . . .

A. Töredék. A TÁÖ szövegét követjük, itt jelent meg először nyomtatásban. Sz. L. jegyzete a vershez: „Gombostűfejnyi betűkkel írt és sűrűn húzgált ceruzasorok, rengeteg variánssal, a hagyatékban." Keletkezési ideje bizonytalan, a LG korszakához állhat közel (1917 tavasza előtt?).

B. 4. kis zöld TÁÖ
6. Szép tarkarajzu TÁÖ

C. Megzenésítette Kelen Hugó (én. zg., a kézirat a szerző örököseinek tulajdonában).

282. FORRÓ NYÁRI NAP . . .

A. Töredék. A TÁÖ szövegét követjük, itt jelent meg először nyomtatásban. Sz. L. jegyzete a vershez: „Tintasorok egy papírlapon, címmel. A költő három ponton is kezdte megrajzolni, aztán elejtette a témát." Keletkezési ideje bizonytalan, a LG verseihez áll közel. (1917 tavasza előtt?)

B. 9. arcokat TÁÖ
C. —

283. DE SZÉTNÉZ AZTÁN . . .

A. Töredék. A TÁÖ szövegét követjük, itt jelent meg először nyomtatásban. Sz. L. jegyzete a vershez: „Ceruzasorok a hagyatékban. Az első sor előtt 2-es szám talán azt jelzi, hogy egy vers második szakasza volt e töredék." A botanizáló kedv és a gazdag, pedáns rímelés az *Örök tavaszban járnék* (1917. szept. 12.) közelébe ajánlja a töredéket.
B. —
C. —

284. ANDRÁSSY ÚT

A. Töredék. A TÁÖ szövegét követjük, itt jelent meg először nyomtatásban. Sz. L. jegyzete a vershez: „Kusza ceruzasorok két lapon, igen sok húzgálással és változattal. A nyilván szonettnek indult képből született meg később az *Örök tavaszban járnék* első szakasza." Az *Örök*

tavaszban járnék első kéziratának kelte 1917. szept. 12. A töredék keletkezését valószerűen tehetjük e dátum elé.

B. 8. vígan, — úgy TÁÖ
C. —

285. EGY AGGOT ISMERÉK . . .

A. Töredék. A TÁÖ szövegét követjük, itt jelent meg először nyomtatásban. Sz. L. jegyzete: „Kézirat a hagyatékban." Keletkezési ideje bizonytalan. Az első versszak képe — tisztes régi tornác, pipázó agg — az *Egy régi ház előtt* első szakára emlékeztet, ott is: vénhedt kúria, bölcs agg pipázgat. Valószínű, hogy az *Egy régi ház előtt* születése — 1917 szept. vége — elé tehetjük keletkezését.

B. 3. Hűsén s TÁÖ
7. fellegi TÁÖ
13. Oh nem TÁÖ
C. —

286. EGY EBRŐL

A. Töredék. A TÁÖ szövegét követjük, itt jelent meg először nyomtatásban. Sz. L. jegyzete a vershez: „Kusza áthúzott ceruzasorok a hagyatékban, változatokkal; az utolsó szakasz töredékes szövege már kirajzolja az elképzelt vers körvonalait." Az 1917 szeptemberében megjelent *Éjféli litániával* való hangulati és képi hasonlóság (l. az *Éjféli litánia* 17—24. sorát) valószínűvé teszi, hogy a töredék az *Éjféli litánia* előtt keletkezett.

B. 1. uccán TÁÖ
3. világ és TÁÖ
4. ucca TÁÖ
6. rettentő sárga TÁÖ
11. Óh sárga TÁÖ

C. L. még a *Lámpafény* jegyzetét.

287. MINT HALK HEGEDŰSZÓ . . .

A. Töredék. A TÁÖ szövegét követjük, itt jelent meg először nyomtatásban. Sz. L. jegyzete a töredékhez: „Verskezdet kéziratban. Variáns egy másik papírlapon:

Mint hegedűszó messzi víg korcsmából,
A részeg múltból felém sír egy emlék,
Sírj, hegedű! ó jaj, de visszamennék
A lázas múltba a józan s korcs mából."

Az *Egy régi ház előtt* (1917. szept. 25—28.) jellegzetes, ritka ríme (korcsma—korcs ma) azt sejteti, hogy a töredék az 1917-es vers előtt keletkezett.

B. 3. mögött bevágtam, TÁÖ

C. Sz. L. jegyzete a hangsúlyos változat mellett egy jambikusat közöl. Szövegünk harmadik sorában *az ajtót* szavak a mi toldásunk: ritmikai és értelmi okok ajánlják.

288. ÉLLEL HULLÓ . . .

A. Töredék. A TÁÖ szövegét követjük, itt jelent meg először nyomtatásban. Sz. L. jegyzete a vershez: „Forgácsok a hagyatékban, változatokkal." Sz. L. 1917 körüli töredékek mellé helyezi, valószínűleg joggal.

B. 4. ucca lombok TÁÖ
C. —

289. MIT INTEGETTEK . . .

A. Töredék. A TÁÖ szövegét követjük, itt jelent meg először nyomtatásban. Sz. L. jegyzete a vershez: „Áthúzgált tintasorok egy 1917-ből való svedléri levélborítékon." Sz. L. jegyzetére támaszkodva a töredék keletkezését 1917-re tesszük.

B. 5. Óh nincs, TÁÖ

C. Az 5. sorhoz l. Somlyó György: Tóth Árpád egy soráról. Irodalomtörténet, 1962. 2. sz. 312. l.

290. KI TUD AZ ELSÜLLYEDT KINCSEK SORSÁRÓL . . .

A. Töredék. A TÁÖ szövegét követjük, itt jelent meg először nyomtatásban. Sz. L. jegyzete a töredékhez: „Tintasorok sok változattal két füzetlapon." Keletkezési ideje bizonytalan, Sz. L. egy 1917-es töredék szomszédságába helyezte.
B. —
C. —

291. TÖRMELÉKEK

A. A TÁÖ szövegét követjük, itt jelentek meg először nyomtatásban. Sz. L. jegyzete a töredékekhez: „Papírszeletek, notesz és irkalapok seregén levő kusza sorok, néhol egészen kezdeti, még szinte érthetetlen homályban és töredékességben." Keletkezési idejük bizonytalan, de zömmel valószínűleg a költő második korszakából valók (1913—1919).

B. 1. Ó lélek TÁÖ
9. Óh szomorúság TÁÖ
17. Óh asszonyom, TÁÖ
28. temetkezett TÁÖ
29. kezed TÁÖ
35. Óh múló, TÁÖ
36. Óh csillogó és pengő nyári TÁÖ
59. levegőn s TÁÖ

C. A 48–49. sor a világháborúra (1917?) látszik utalni, az 52–54. sor mintha egy költői nekrológnak volna része. Ezt sejteti a disztichonos forma is, amelyet Tóth Árpád több sírversében *(F. L. úrleány sírkövére, B.-család sírboltjára)* alkalmazott.

1918

292. Ó, LÉGY MA VENDÉGÜNK . . .

A. Töredék. Nyomtatásban most jelenik meg először. Lila tintával írott kéziratát Musset: *A hold balladája* c. versfordítás első kézirata harmadik lapjának második oldalán olvashatjuk. A kézirat a Tóth-család tulajdona. — A címet az első sorból emeltük ki. — Keletkezését nyilvánvalóan a Musset-fordítással kb. egyidőre, tehát 1918 őszére (október, esetleg szeptember) tehetjük.

B. (A kéziratot eredeti állapotának megfelelően közöljük:)
[*Igyunk ma bort a fülledt-ágyú*] esten
⟨Oh légy ma vendégünk [*a barna*] e nyári⟩
[*Ma bordalt*] [*Bordalt dudol ma a keserü száj*]
[*Mámort*] (??) [*Bordalt dudolnék*]
[Holott *borom*] ⟨borunk⟩ csak korcsma zagyva fröccse,
[*Hogy bús*] [*a*]
[Oh *jöjj szeress ma,*] ⟨Oh [*jöjj*] szállj ma hozzánk,⟩ Mámor,
tarka isten,
[*A vén bölcseségek ifjú*]
[*Vén Bölcseségek síma-szájú* öccse,]
[*Jöjj Mámor, Bölcseségek*]
[*Idős*] [*Komor, vén*] Halk léptü [*Bölcseségnek*] [⟨*Bölcseségek*⟩] [⟨ábrándoknak⟩] *vén Bölcsek* (??) táncos öccse.

C. —

293. A NEDVES RÉTEN ÁT . . .

A. Töredék. Lila tintával írt, nagyon kusza kéziratát egy sárgás papírcsíkon olvashatjuk. A kézirat alatt rajz, két férfi-figura, az egyik térden. A kézirat a Tóth-család tulajdona. Külsőségeiből ítélhetően valószínűleg az *Április* körüli lila tintás kéziratokkal egyidős. (1918.) A címet az első sorból emeltük ki. Kötetben először: TÁÖ, 1962.

B. (A kéziratot eredeti állapotának megfelelően közöljük:)
[*Ősz volt, a*] ⟨A⟩ nedves réten [*kék hasát*] ⟨át [*torz*]⟩
[⟨*szürke*⟩] [⟨*lomha*⟩] ⟨iromba [*puffadt*] ⟨*nyúlós*⟩*testü* köd⟩
[*A bus*]
[[*Mint*] *Fáradtan vonszolá a lusta köd*]
[*Nehézkes szörnyként vonta*] [⟨— *Alaktalan szörny,*⟩]
⟨Vonszolta lomha szörnyként⟩ kék hasát,
[És elfeküdt *fenn akadt* a hűs füzek között]
[S kórók meredtek rajta mint törött]
[*S az erdő*]
[*A rozsdás*] [*már rozsda*]

[*Vas-ízű volt a lég*]
[*S őszi színek roz*] (sic)
[*S tar kórók nyúltak nyúlós tagjai között*]
[*És rozsda színezé vidám* [*szél*]*vasát*]
Mint tört lándzsák rozsdás vasát
[*A rozsda a domb fölött*]
Lándzsák, melyeknek
És megakadt a parti fák között.
[*Min*] (sic) [*Utolsó*] ⟨*Végső*⟩ [*dárdái*] [*hasát*]
[*Utolsó dárdái rozsdálló vasát*]
[*Arany*]
A fűzfák ágán, [mint egy eleven] [⟨*árva*⟩] [⟨*lengő*⟩] ⟨*élő rongy gyanánt*⟩
[Csalánkelméjű függöny a szélben]
[*Hálószövet, lengő*]
[*Szunyograj*],
[Lengett a szúnyogok *alkotta*]
[[*Úszott*] ⟨*Függött egy-egy*⟩ *szúnyograj*]
Lengett a szúnyogok

C. —

294. A SOK TAVASZI SZÍNNEK . . .

A. Töredék. A TÁÖ szövegét követjük, itt jelent meg nyomtatásban először. Sz. L. jegyzete a vershez: „Áthúzgált ceruzasorok egy noteszlapon." A LG kései vagy az ÖI korai verseihez közelálló kísérlet. (1917—18 ??)

B. 1. örülsz TÁÖ
4. óh, TÁÖ
6. vágya TÁÖ
7. halottaságya TÁÖ

C. A 4. sorhoz: a sorból egy szótag hiányzik, talán Sz. L. szövegének sajtóhibája. — Tartalmi és rímképleti szempontok arra mutatnak, hogy a verstervben a 8. sort 6.-nak s a 6. és 7.-et voltaképpen 7. és 8.-nak szánta a költő.

1919

295. HAZÁM, HAZÁM . . .

A. Töredék. A TÁÖ szövegét követjük, itt jelent meg először nyomtatásban. Sz. L. jegyzete: „Kusza, átfirkált sorok változatokkal, két noteszlapon." A vers hangulatából következtetve, 1919-re tehetjük keletkezését.

B. 2. — Ó drága TÁÖ
5. Ó messzi dombok őszi szőkesége TÁÖ
7. Óh esti lombok vak feketesége TÁÖ

C. —

296. Ó, RÉGI KÖLTŐ . . .

A. Töredék. A TÁÖ szövegét követjük, itt jelent meg először nyomtatásban. Sz. L. jegyzete: „Négysoros, áthúzott versszak a hagyatékban." Keletkezési ideje bizonytalan; tárgya az 1919-es *Két régi költő* közelébe utalja.

B. 1. Ó régi TÁÖ

C. —

297. KI ELVESZÍTÉ ÉLETÉT . . .

A. Töredék. A TÁÖ szövegét követjük, itt jelent meg először nyomtatásban. Sz. L. jegyzete a töredékhez: „Kéziratos verskezdet. Változat az utolsó két sorhoz:

Az állott légbe küldeni
Egy élő sóhaj melegét."

Keletkezési ideje bizonytalan, Sz. L. egy 1919-re tehető darab szomszédságában közli.

B. 5. Holott TÁÖ
10. még és TÁÖ

C. —

298. A VÉN MAGYAR HEGY . . .

A. Töredék. A TÁÖ szövegét követjük, itt jelent meg először nyomtatásban. Sz. L. jegyzete a vershez: „Két töredék, nyilvánvalóan egy témáról, három kéziratlapon. Mindkettő az *Édes komám* kezdetű töredékkel is kapcsolatos, mint a rokon tartalom, az írás és a kéziratpapír mutatja." Sz. L. jegyzetéből kiindulva a töredéket az *Édes komám* . . . kezdetűvel együtt az 1919—21. évek tájára tehetjük. Tartalmi mozzanatok mellett az *Édes komám* . . . kurucos formája is támogatja feltevésünket.

B. 9. lobban TÁÖ
11. felneszel s TÁÖ

C. —

299. ÉDES KOMÁM . . .

A. Töredék. A TÁÖ szövegét követjük, itt jelent meg először nyomtatásban. Sz. L. jegyzete a töredékhez: „Versszakokra és sorokra szétfolyó töredékek, ismétlésekkel, húzásokkal, öt kéziratlapon. Sorok és versszakok tologatásával szövegünk számára kb. meg lehet állapítani az elképzelt szerkezet körvonalait. A vers minden jel szerint *A vén magyar hegy* kezdetű töredékkel egy napon és egy hangulatból született." Keletkezésére vonatkozólag l. *A vén magyar hegy* jegyzetét.

B. 18. Tököly TÁÖ

(A TÁÖ szövegében közölt utolsó előtti versszakaszt az utolsó strófa variánsaként kezeljük, ezért csak jegyzetben közöljük:)

Kocints, pajtás, *leszállott* az este,
Mérges szókat azért ne keress te,
Aludj egyet, lesz még hajnal itten,
Nem alszik az öreg magyar isten,
Nem lesz mindig a mi nevünk árva,
Nem maradunk Európa betyárja . . .

C. A háromütemű tízes-tizenegyes egyetlen példája Tóth Á.-nál. — Megzenésítette Kardos István (én. zg., a kézirat a szerző tulajdonában.) Sonkoly István közlése szerint Tóth Árpád a verset Nagy Endre kabaréja számára írta, így került sor a fenti megzenésítésre (előadták 1924-ben), *Séj-haj, gyöngyvirág* címmel. Megzenésítette még Tardos Béla (vegyeskarra, kézirat a szerző tulajdonában).

300. FÁJVA SZERETNI . . .

A. Töredék. A TÁÖ szövegét követjük, itt jelent meg először nyomtatásban. Sz. L. jegyzete: „Töredék a hagyatékban." Keletkezési ideje bizonytalan. Az első 4 sor Adyra mutató nyelvkezelése Tóth Árpád harmadik korszakára vall. (1919—1928.)

B. 6. vállal TÁÖ
C. —

301. SZERETNÉK ÖRÖKKÉ ÍGY ÜLNI . . .

A. Töredék. Sárgás papírcsíkon lila tintával írott sorok (k). A kutyanyelv alján az *Aranyfelhő* teljes kéziratát olvashatjuk. A kézirat külsőségeiből ítélve a töredéket az *Aranyfelhő* keletkezésének közelébe — 1919 — tehetjük. A kézirat a Tóth-család birtokában van. A címet az első sorból emeltük ki. Kötetben először: TÁÖ, 1962.

B. 6. [*Kitettem lelkemet a szélnek*] ⟨Kiterítettem mezítelen lelkem,⟩ k
8. [*Mint kertben ⟨az⟩*] ⟨Zengjen mint⟩ árva, k
9. Amely [*a szellőkkel*] ⟨az éjféllel⟩ beszél. k
C. —

1920

302. BEÜLTEM MÁR . . .

A. Töredék. A TÁÖ szövegét követjük, itt jelent meg nyomtatásban először. Sz. L. jegyzete a töredékhez: „Kézirat, valószínűleg egy félben maradt szonett eleje. Talán a befejezést jelzi e további két sor:

És a sötét patakon áthozott,
Ó, mindörökre légyen átkozott!"

A költőnek más, ugyancsak ókori motívumokra épített szonettjeire gondolva (*A múmia, A Tympanon istennője*), a töredéket 1917—20 közé helyezhetjük.

B. 2. vizen TÁÖ
11. ó mindörökre TÁÖ

C. A Sz. L. jegyzetében idézett két sort a töredékhez csatolva is közöljük.

303. BETŰK, BETŰK . . .

A. Töredék. A TÁÖ szövegét követjük, itt jelent meg először nyomtatásban. Sz. L. jegyzete: „Egész halvány ceruzasorok a hagyatékban, variánsokkal, 1920-ból." (Sz. L. a kötettel egyidőben megjelentette a Ny-ban is: 1934. II. 519. l.)

B. 5. csak s TÁÖ
6. dalt s TÁÖ

C. —

304. VOLT-E TAVASZ? . . .

A. Töredék. A TÁÖ szövegét követjük, itt jelent meg először nyomtatásban. Sz. L. jegyzete a töredékhez: „Kézirat a hagyatékban." A tartalom, a hangsúlyos forma és az 5. sor hangütése 1920—21-re látszik utalni.

B. —

C. —

305. KI TUDJA . . .

A. Töredék. A TÁÖ szövegét követjük, itt jelent meg először nyomtatásban. Sz. L. jegyzete: „Áthúzott sorok azon a papírlapon, amelyen a gyorsírásos verstöredékek 2. darabja is van." A Sz. L. által említett gyorsírásos töredékkel együtt a 20-as évek népibe hajló hangját érezteti a kísérlet.

B. —

C. T. Á.-nál szokatlan, anapesztusos tervezésű, szabálytalan ritmusfaj.

306. MI MÁMOR VOLT . . .

A. Töredék. A TÁÖ szövegét követjük. Sz. L. jegyzete a töredékhez: „Töredék a hagyatékban." Keletkezési ideje bizonytalan, talán 1920 körül.

B. 3. kín s TÁÖ

C. A rímképlet — aaabbb — ritka T. Á. költészetében.

307. Ó, MINDEN MILY SZÉP . . .

A. Töredék. A TÁÖ szövegét követjük, itt jelent meg először nyomtatásban. Sz. L. jegyzete a vershez: „Kézirat a hagyatékban." Nyilván tátrai ihletésű vers, talán a 20-as évek elejéről.

B. 1. Ó minden TÁÖ
6. gyászol TÁÖ
8. horizontját TÁÖ
C. L. még a *Fehér lesz akkor . . .* jegyzetét.

1921

308. MADÁRCSICSERGÉS . . .

A. Töredék. Elmosódó ceruzasorokat mutató kéziratát a *Láng* első kéziratával egy lapon olvashatjuk. A kézirat a Tóth-család birtokában van. A töredék feltehetően a *Láng*-gal egyidős. A címet az első sorból emeltük ki. Kötetben először: TÁÖ, 1962.

B. (A kéziratban a második sor után egy törölt sort olvashatunk:)
Mert setét betűiben a napfényes élet árnya,
3. (A sort a költő zárójelbe tette.)
(A 6. sor után nyilván újrakezdte a strófát; a következő szavakat olvashatjuk ismét:)
Madárcsicsergés,
Nyitott könyvemen
C. —

309. ISTEN VELED . . .

A. Töredék. A TÁÖ szövegét követjük, itt jelent meg először nyomtatásban. Sz. L. jegyzete a töredékhez: „Kézirat a hagyatékban." Keletkezési ideje bizonytalan, nagyjából az ÖI darabjaival lehet egykorú.
B. —
C. L. még a *Fehér lesz akkor . . .* jegyzetét.

310. PRÓBÁLOM, HÁTHA . . .

A. Töredék. A TÁÖ szövegét követjük, itt jelent meg először nyomtatásban. Sz. L. jegyzete a töredékhez: „Két kéziratlapon, sok kitörölt sor és versszak közt." Keletkezési ideje bizonytalan; az ÖI éveire gondolhatunk.

B. 10. piheg TÁÖ

C. Az anapesztusos zökkenőkkel kevert jambus ritkán fordul elő T. Á.-nál.

311. FEHÉR LESZ AKKOR MÁR . . .

A. Töredék. A TÁÖ szövegét követjük, itt jelent meg először nyomtatásban. Sz. L. jegyzete a vershez: „Kézirat egy papírlapon, különállónak látszó más töredékekkel." Keletkezési ideje bizonytalan, az

ÖI darabjaival lehet egykorú (1921 előtt).

B. 5. szőkeség TÁÖ
8. pirosát TÁÖ
10. villog a TÁÖ
11. esendő TÁÖ

C. A rímtelen jambusi forma viszonylag ritka T. Á. költészetében. — L. még *Március, Az új isten, Ó, minden mily szép . . . , Isten veled . . .*

312. ŐSSZEL AZ ASSZONYOKRA . . .

A. Töredék. A TÁÖ szövegét követjük, itt jelent meg először nyomtatásban. Sz. L. jegyzete a töredékhez: „Forgácsok egy kéziratlapon." Keletkezési ideje bizonytalan, talán a 20-as évek elejéről való.
B. —
C. —

1923

313. MI LETT A SÁRGA VIRÁGOKBÓL . . .

A. Töredék. A TÁÖ szövegét követjük, itt jelent meg először nyomtatásban. Sz. L. jegyzete: „Tintasorok egy kéziratlapon; prózaverskísérlet, vagy inkább gyors, prózai hangulatrögzítés egy tervezett vers számára." Keletkezési ideje bizonytalan, a falusi motívumok a 20-as évekre utalnak.
B. —
C. —

314. KÖLTŐ KÖNNYE . . .

A. Töredék. A TÁÖ szövegét követjük, itt jelent meg először nyomtatásban. Sz. L. jegyzete a vershez: „Áthúzgált, félbehagyott ceruzasorok." A magyaros forma a LI. időszakára utal (1921—23??)

B. 3. homlok s TÁÖ
8. *Csak* is, (elírás vagy sajtóhiba) TÁÖ
(A 7—8. sor talán az 5—6. sor változata.)
C. —

1924

315. ALIG KÉR MÁR SZERELMET . . .

A. Töredék. A TÁÖ szövegét követjük, itt jelent meg először nyomtatásban. Sz. L. jegyzete a töredékhez: „Sorok az előbbi lapok egyikén." (T.i. az *Elkopik az ember* . . . kéziratlapjain. A TÁÖ-ben ugyanis az 1924-es töredékek sorrendje: *Úgy, úgy . . ., Elkopik az ember . . ., Alig kér már szerelmet . . .*) A *rest vér—testvér* rím előfordul az 1924-es *Ifjonti jók múlásán* című versben is (5—6. sor), ami arra mutat, hogy

ez a töredék megelőzte a verset. Sz. L. jegyzete némiképp valószínűvé teszi, hogy az *Úgy, úgy...* és az *Elkopik az ember* . . . időben is szomszédai ennek a töredéknek.

B. —
C. —

316. ELKOPIK AZ EMBER . . .

A. Töredék. A TÁÖ szövegét követjük, itt jelent meg először nyomtatásban. Sz. L. jegyzete: „Forgácsok öt kéziratlapon." 1924 körül keletkezhetett (l. az *Alig kér már szerelmet* c. töredék jegyzetét). A magyaros forma is a harmadik korszakra utal.

B. —

C. Az első két versszakban a 3. sor mérete (kétütemű hatos) eltér a további szakok 3. sorától (kétütemű nyolcas).

317. ÚGY, ÚGY . . .

A. Töredék. A TÁÖ szövegét követjük, itt jelent meg először nyomtatásban. Sz. L. jegyzete a töredékhez: „Összehúzgált, kusza sorok, kéziratlapon más töredék is." 1924 körül keletkezhetett, l. az *Alig kér már szerelmet* . . . c. töredék jegyzetét.

B. —

C. L. még a *Sóhaj* jegyzetét.

1925

318. A VÉGTELEN BÚS ÉJSZAKÁKON

A. Töredék. A TÁÖ szövegét követjük, itt jelent meg először nyomtatásban. Sz. L. jegyzete a vershez: „Félbenmaradt vers, kusza kézirat a hagyatékban." Az 1925-ből való *Május éjén a régi bor* képi és rímbeli érintkezést mutat a töredékkel, amely ilyenformán amannál korábbi keletkezésű.

B.	1. végtelen bús	TÁÖ
	3. fanyar	TÁÖ
	4. hamar	TÁÖ
	5. ködszerűt	TÁÖ
	7. végtelen bús	TÁÖ
	9. gyenge bús	TÁÖ
	11. végtelen bús	TÁÖ

C. A sorméret szeszélyes lazasága a következetes rímelés ellensúlyával azt gyaníttatja, hogy itt nemcsak afféle előzetes, fél-szabadvers állapotában látunk egy költői tervet, hanem valaminő, T. Á.-nál újszerű formakísérletnek vagyunk tanúi.

319. A HAJA . . .

A. Töredék. A TÁÖ szövegét követjük, itt jelent meg először nyomtatásban. Sz. L. jegyzete: „Ceruzasorok sok variánssal, egy kéziratlapon." *A Palace-ban* c. töredék második szakaszával érintkezik, valószínű tehát, hogy szintén 1925-ben keletkezett.

B. —
C. —

320. KINT JÁRTAM A LIGETBEN . . .

A. Töredék. A TÁÖ szövegét követjük, itt jelent meg először nyomtatásban. Sz. L. jegyzete: „Áthúzgált verskezdet, kéziratban." Keletkezési ideje bizonytalan, tartalma a 20-as évek derekára utal, s ennek a feltételezésnek nem mond ellent a forma és a nyelv sem.

B. 4. A sok modern nagy TÁÖ

C. Nyilván egy abababcc rímképlettel tervezett stanza első sorai.

321. VONATRA ÜLNÉK . . .

A. Töredék. A TÁÖ szövegét követjük, itt jelent meg először nyomtatásban. Sz. L. jegyzete a töredékhez: „Sorok egy papírlapon, prózaverskísérlet, vagy egy hangulat ideiglenes rögzítése. Mellette variáns:

Vonatra ülnék, pamlaga öleljen,
De jaj, hol az én vonatom,
Amely nekem tetsző tájakra keljen?"

Keletkezési ideje bizonytalan, talán a 20-as évek derekára gondolhatunk.

B. —
C. —

322. KÖSZÖNÖM HEGEDŰD . . .

A. Töredék. A TÁÖ szövegét követjük, itt jelent meg először nyomtatásban. Sz. L. jegyzete a töredékhez: „Ceruzasorok két papírlapon, szemmelláthatóan egy hangulat megrögzítésének kísérlete egy tervezett vers számára. A 7. sorhoz variáns:

Mint a gazdagok őrjítő mozdulatai"

Valószínűleg a 20-as évek derekáról. Sz. L. is egy 1925-ös darab szomszédságába helyezi.

B. —
C. —

323. MEGÜZENEM . . .

A. Töredék. A TÁÖ szövegét követjük, itt jelent meg először nyomtatásban. Sz. L. jegyzete a töredékhez: „Négy sor az előbbi lapon."

(*Ez világnak dolga* . . . c. töredék kéziratán.) Egy időben születhetett az *Ez világnak dolga* . . . kezdetű töredékkel (1924—25). (L. még a *Vitézek, mi lehet* . . . jegyzetét.)

B. 3. nyárnak TÁÖ
C. —

324. VITÉZEK, MI LEHET . . .

A. Töredék. A TÁÖ szövegét követjük, itt jelent meg először nyomtatásban. Sz. L. jegyzete: „Sietős ceruzasorok, javításokkal; a 7—11. sorokat felülről lefelé áthúzta a költő." Hangulat, képanyag, versforma egyaránt a 20-as évek derekára utal. L. az *Ez világnak dolga* . . . jegyzetét. (1924—25.)

B. 7. aláhull TÁÖ

C. A következő töredékkel együtt a Balassi-szak formájában íródott. — L. még a *Megüzenem* . . . c. töredék jegyzetét.

325. EZ VILÁGNAK DOLGA . . .

A. Töredék. A TÁÖ szövegét követjük, itt jelent meg először nyomtatásban. Sz. L. jegyzete: „Ceruzasorok olyan papírlapon, mint az előbbi; (*Vitézek, mi lehet* . . .) a két töredék szemmelláthatóan rokon próbálkozás." A *Vitézek, mi lehet* . . . töredékkel egykorú. Töredékünk 10—12. sora s a *Vitézek, mi lehet* . . . 12—14. sora arról tanúskodik, hogy egyazon vers változatairól van szó.

B. —
C. —

326. EGY VÉGSŐ, IGAZ SZÓT . . .

A. Töredék. A TÁÖ szövegét követjük, itt jelent meg először nyomtatásban. Sz. L. jegyzete a töredékhez: „Áthúzott tintasorok közt négy, szintén keresztülhúzott sor." A csonka verskezdet hihetőleg az utolsó évekből való (1925 után).

B. —

C. Cseh nyelvű fordítása megjelent az Árpád Tóth: *Od srdce k srdci* c. kötetben (Mladá fronta, Praha 1961.); címe: *Konečné pravdivé slovo*. Ford. Kamil Bednář és Ladislav Hradský.

327. ELMÚLT AZ ÉLET . . .

A. Töredék. A TÁÖ szövegét követjük, itt jelent meg először nyomtatásban. Sz. L. jegyzete: „Kusza sorok egy kéziratlapon, az utolsó időkből. Az ötödik sorban a *bú* olvasása kétes."

B. —

C. Nyilvánvalóan egy tervezett szonett törmelékeiről van szó. Valószínű, hogy a 8—10. sorok a szonett második négysorosát, az 5—7. sorok a záró tercinát adták volna. Az 5. sorból egy szótag hiányzik.

1926—28

328. CSUPA KUDARC . . .

A. Töredék. A TÁÖ szövegét követjük, itt jelent meg először nyomtatásban. Sz. L. jegyzete a töredékhez: „Félbemaradt vers, kéziratban." Keletkezési ideje bizonytalan, valószínűleg a LL időszakából való.

B. 1. vagyok TÁÖ
C. —

329. Ó, FURCSA TÁRSAK . . .

A. Töredék. A TÁÖ szövegét követjük, itt jelent meg először nyomtatásban. Sz. L. jegyzete a vershez: „Rengeteg áthúzgált sor, két nagy papírlapon, a hagyatékban. Variánsok a 2. szakaszhoz:

1. *Ó, voltam én vidám s merész,*
Álmok gályáin tengerész,
De szörnyü part fogad.
Mint Szindbádot, a nyugtalant,
Vas szirtre vitte bús kaland,
Mely szörnyüséget tartogat.

2. *Mint egy elvadult tengerész,*
Ki egy bús szigeten nehéz
Éveket élt szegény,
Ki bú banánját ette ott,
S a vén habokra hallgatott
A magány szigetén.

További töredékek az el nem készült versből: ..."(l. a főszöveg 13—18. sorait.) Keletkezési ideje bizonytalan, úgy tetszik, a LL időszakából származik.

B. 1. Óh furcsa TÁÖ
7. Óh voltam én vidám s merész, TÁÖ
15. lohol TÁÖ
C. —

330. A DALT, A DALT . . .

A. Töredék. A TÁÖ szövegét követjük, itt jelent meg először nyomtatásban. Sz. L. jegyzete a töredékhez: „Tintával írt és áthúzott sorok a hagyatékban." Hihetőleg az utolsó évekből.

B. 6. szélét s TÁÖ
C. —

331. EGYHELYBEN ÜLNI . . .

A. Töredék. A TÁÖ szövegét követjük, itt jelent meg először nyomtatásban. Sz. L. jegyzete a töredékhez: „Ceruzasorok egy papírlapon." Keletkezési ideje bizonytalan. Sz. L. a töredéket a 20-as évek derekán, végén született darabok közé helyezi.

B. 7. Óh mit beszéljen aki TÁÖ

C. Különös forma: hézagos rímelésű stanza: xaxaxabb. (Talán ideiglenes megoldások.)

332. MIÉRT KELSZ ÚJRA . . .

A. Töredék. A TÁÖ szövegét követjük, itt jelent meg először nyomtatásban. Sz. L. jegyzete: „Nehezen olvasható sorok, sok javítással; az első sor végén a *merengsz* helyett a kéziratban *mereng* áll, nyilván íráshiba." Keletkezési ideje bizonytalan; az elpattant húrú hangszer motívuma mintha a 20-as évek második felére utalna.

B. —

C. A *merengsz—leng* rím aligha volt végleges megoldás.

333. MEGVÁLTOZIK . . .

A. Töredék. A TÁÖ szövegét követjük, itt jelent meg először nyomtatásban. Sz. L. jegyzete a töredékhez: „Verskezdet két kéziratlapon a hagyatékban." Sz. L. az utolsó években kelt versek-töredékek közé helyezi; a rímképlet is a harmadik korszakra utal.

B. —

C. —

334. TAPOSOM MÉG EGY KISSÉ . . .

A. Töredék. A TÁÖ szövegét követjük, itt jelent meg először nyomtatásban. Sz. L. jegyzete: „Áthúzgált ceruzasorok két papírlapon a hagyatékban, sok variánssal." Valószínűleg az utolsó évekből. Sz. L. s a pályavég töredékei közé helyezi.

B. 7. tapossa és TÁÖ

C. —

335. GYORSÍRÁSOS VERSTÖREDÉKEK

A. Töredékek. A TÁÖ szövegét követjük, itt jelentek meg először nyomtatásban. Sz. L. jegyzete: „Négy kéziratlap, elmosódó stenografált sorok, versszilánkok. A költő Gábelsberger—Markovits rendszerrel írt. Az egyes sorok mellett variánsok. Az utolsó, ötödik töredék egy újságlap szegélyén, csak hézagosan fejthető meg, néhány sor egészen érthetetlen." Keletkezésüket — Sz. L. sorrendje szerint is — az utolsó évekre tehetjük.

B. 1. elfakul TÁÖ
8. Ó Fortuna, TÁÖ
21. Fájás és TÁÖ

C. A 23. sorhoz l. Somlyó György: Tóth Árpád egy soráról. Irodalomtörténet, 1962. 2. sz. 312–313. l.

336. A RAB

A. Töredék. A TÁÖ szövegét követjük, itt jelent meg először nyomtatásban. Sz. L. jegyzete: „Versszilánkok egy témáról, négy kéziratlapon." Valószínűleg a pálya utolsó éveiből. Sz. L. sorrendje is erre mutat.

B. —

C. —

337. VAN, AKI SÍR . . .

A. Töredék. A TÁÖ szövegét követjük, itt jelent meg először nyomtatásban. Sz. L. jegyzete: „Kézirat, sok javítással, a hagyatékban." Az utolsó évekből. Sz. L. rendezéséből is ez tűnik ki.

B. 2. káromol, — TÁÖ
5. Óh, TÁÖ

C. —

338. Ó, EZEK A . . .

A. Töredék. A TÁÖ szövegét követjük, itt jelent meg először nyomtatásban. Sz. L. jegyzete: „Kusza ceruzavonások egy kis papírlapon, mellette gyorsírásos levélszöveg a Tátrából." Keletkezését az utolsó évekre tehetjük.

B. 1. Ó ezek TÁÖ

C. —

TRÉFÁS HÍRLAPI VERSEK; RÖGTÖNZÉSEK

1909 előtt

339. A DRÁGA KINCS . . .

A. Rögtönzés az *Alexi, hajts* . . . c. töredék kéziratának hátlapján. (L. az *Alexi, hajts* . . . jegyzetét.) A rögtönzés cím nélküli, a címet az első sorból emeltük ki. Valószínűleg az egyetemi évekből (1909 előtt). Kötetben először: TÁÖ, 1962.

B. —

C. —

1911

340. EGYETEM NÓTA (Egy javíthatatlan pesszimista dalaiból)

A. A DNU szövegét követjük, amely 1911. okt. 11-én jelent meg, aláírása: *t.-á.* Kötetben először: TÁÖ, 1958 (Egyetem nóta címmel).

B. 3. valahára. DNU
7. Jaj Istenem, DNU
8. éves DNU
10. nekem, DNU
11. begyedem — DNU
15. gonddal szépne (nyílván sajtóhiba) DNU
17. Tőkén legyen (nyílván sajtóhiba) DNU
19. begyedem — DNU
23. helyébe DNU
30. drága fényes DNU
31. nekem, DNU
32. begyedem — DNU

C. Ezidőtt a vidéki városok között erős versengés folyt, hogy hol állítsák fel Budapest és Kolozsvár után a harmadik magyar egyetemet. L. még *Az orvosi kar* c. verset.

341. AZ OLVASÓHOZ

A. A DNU szövegét követjük, amely 1911. okt. 22-én jelent meg a lap Ludas Matyi-mellékletében. Aláírás nincs. Kötetben először: TÁÖ, 1958.

B. 5. bőrében DNU
17. fiút DNU
18. szívedre nyájas DNU
19. egyenes út DNU

C. Ez volt a DNU mellékleteként meginduló Ludas Matyi c. élclap programverse. A mellékletnek Tóth Árpád volt a szerkesztője. — L. még a *Versike a háborúról* c. vers jegyzetét.

342. NAIV VERSIKE A HÁZBÉRNEGYEDRŐL

A. A DNU szövegét követjük, amely 1911. nov. 5-én jelent meg, aláírás nélkül. Kötetben először: TÁÖ, 1962.

B. 5. sincsen DNU
10. belejt DNU
15. ágyból DNU
19. lennél Teréz DNU

C. —

343. A RIPORTER BÚJA

A. A DNU szövegét követjük, amely 1911. nov. 12-én jelent meg, aláírás nélkül. Kötetben először: TÁÖ, 1962.

B. 1. Ó nekem Kandi DNU
5. szaglásszam DNU
8. általába DNU
12. esnem DNU

13. sörbe DNU
14. Csokonai-körbe DNU
21. Ő Sára! (nyilván sajtóhiba) DNU

C. *Gyuri Bandi:* György Endre, a nov. 13-i nádudvari képviselőválasztás kormánypárti, csúfos vereséget szenvedett jelöltje. — *Szentesi János:* a debreceni városi közgyűlés jellegzetes alakja. (L. még a *Gyan Thula kabinetje* c. verset.) — A debreceni Csokonai-kör a konzervatív irodalmi hagyományokat ápolta. — *Pap Zoltán:* költő, a Petőfi-társaság tagja, a Csokonai-kör irodalmi estjén szerepelt. — A makámához közelítő versforma sűrűn szerepel a tréfás hírlapi versekben.

344. BEOMLÓ HÁZAK

A. A DNU szövegét követjük, amely 1911. nov. 26-án jelent meg a lap LM mellékletében. A vers aláírása: — *petto.* Kötetben először: TÁÖ, 1962.

B. 2. nagyot DNU
5. Lebontanak DNU
9. kő és útközben DNU
10. szokott DNU
12. szétnyomott, DNU
23. tértek DNU
25. No most DNU
29. bomoljatok DNU
30. Dűljetek legott, DNU
37. szétnyomottak, DNU

C. A debreceni Szent Anna- és Piac-utca sarkán egy roskadozó ház beomlással fenyegetett, s néhány nappal a vers megjelenése előtt omlott be a Piac u. 10. sz. alatti Stenczinger-ház. Az omlásnál egy ember súlyosan megsérült. Az üggyel több cikk foglalkozott a DNU-ban.

345. VERSIKE A HÁBORÚRÓL

A. A DNU szövegét követjük, amely 1911. dec. 3-án jelent meg, aláírás nélkül. Kötetben először: TÁÖ, 1962.

B. 3. ember DNU
7. ágyú DNU
11. Tripoliszba DNU
31. a török DNU
34. bizom DNU
37. hozzávesszük DNU

C. Az olasz—török háborúra vonatkozik (1911—1912), melyet Olaszország indított északafrikai és földközi-tengeri, török fennhatóság alatt levő területekért (Olaszország ultimátuma: 1911. szept. 28.). — Az 1911. december 3-i DNU Ludas Matyi postája c. rovatból: „Arpetto: Tóth Árpád. A Ludas Matyi szerkesztőségének nevét azon-

ban nem árulhatjuk el, mert az illetők inkognitóban akarnak maradni."

346. BORDAI

A. A DNU szövegét követjük, amely 1911. dec. 3-án jelent meg, aláírás nélkül. Kötetben először: TÁÖ, 1962.

B. 1. gyöngy DNU
3. *a* jogát (nyilván sajtóhiba) DNU
9. terményraktár DNU
10. Gép raktár DNU
14. kertelek DNU

C. Debrecen ebben az időben hangos volt a telek-panamáktól, a kisajátítással való visszaélések híreitől.

347. GORDONKÁS ELÉGIA

A. A DNU szövegét követjük, amely 1911. dec. 3-án jelent meg, aláírás nélkül. Kötetben először: TÁÖ, 1962.

B. 2. tudni DNU
10. illik DNU
18. meghatott DNU
27. tekinti DNU
33. még uram, nem vacsoráztam DNU
34. lennem DNU
35. ennem DNU

C. November végén Casals Pablo gordonkaestet adott Debrecenben. A DNU 1911. nov. 28-i számában Tóth Árpád írta a „lírai hírt" *Casals Pablo gordonkázik* címen. Ebben is megemlíti, hogy *egy kiváló kövér úr, . . . ez a kiváló öreg posztókereskedő méltatlankodva fordult hozzám, hogy aszongya, mégis csak disznóság, hogy ez a hogyishijják nevű művész még mindig nem jön, mikor fogunk mink vacsorázni.*

348. AZ ORVOSI KAR

A. A DNU szövegét követjük, amely 1911. dec. 10-én jelent meg, aláírás nélkül. Kötetben először: TÁÖ, 1962.

B. 1. éjjel DNU
2. begyesen DNU
3. ágyamnál DNU
6. kormányklikket DNU
9. viszket DNU
14. *mi titka* (valószínűleg sajtóhiba) DNU
16. alig. alig ölnyi (nyilván sajtóhiba) DNU
20. nőt DNU
25. mászkál azazhogy DNU
30. Debreczenbe, DNU

37. egyetem DNU
52. ágyat DNU
59. kormánybukást DNU
70. mélyen DNU

C. A DNU dec. 8-i számában olvashatjuk, hogy Debrecen tiltakozására megváltoztatják a vonatkozó törvényjavaslatot, és a debreceni egyetemen orvosi fakultást is indítanak. A 15—17. sor Kiss József *Simon Judit* c. versére utal. L. még: az *Egyetem nóta* (Egy javíthatatlan pesszimista dalaiból) c. verset.

349. ARANY-BIKA KESERGŐ

A. A DNU szövegét követjük, amely 1911. dec. 17-én jelent meg, aláírás nélkül. Kötetben először: TÁÖ, 1962.

B. 14. évben DNU
18. sodorintom DNU
27. vasatok DNU
33. *Nállam* (valószínűleg sajtóhiba) DNU
48. borítám DNU
65. ízezem DNU
74. itthagylak DNU
79. Konyhámba s DNU

C. Az újságban a cím és a szöveg között az Arany Bika vendéglő bérlőjének, Németh Andrásnak a karikatúráját látjuk, egy síró férfialakot. L. még: *Dobos pavillon kesergő, Flegma vers a szezonról, Bakkarát könnyek, Bika-Bandi megfürdött, Libakerti Albert sóhaja a déli sark felfedezése alkalmából, Gyan Thula kabinetje* és a *Németh András tavaszi verseiből* c. verseket.

350. TÁRLAT

A. A DNU szövegét követjük, amely 1911. dec. 24-én jelent meg, aláírás nélkül. Kötetben először: TÁÖ, 1962.

B. 3. városházba. DNU
7. szoba DNU
8. bútor DNU
10. lépnek DNU
13. elé DNU
14. belé DNU
22. Bakoss (valószínűleg sajtóhiba) DNU
28. példáznak burzsoá-világ DNU
29. zöldülsz s békén savanyodsz DNU
30. harmóniádnak DNU
32. keményen DNU
33. épen, DNU
38 képeket DNU
43. Thorockai-boglyát DNU

50. szinkukacot DNU
57. belé DNU
58. Ó nézzék DNU

C. *Pálfy József, Bakos Tibor, Toroczkai Oszvald :* debreceni festők. *Turai Farkas :* jellegzetes, furcsálkodó debreceni alak, cselédelhelyező. L. még a *Gyan Thula kabinetje* c. verset.

351. DR. SIKOS CSÁNDOR VERSE KARÁCSONYRA

A. A DNU szövegét követjük, amely 1911. dec. 24-én jelent meg, aláírás nélkül. Kötetben először: TÁÖ, 1962.

B. 1. bicikli DNU
3. operatőr DNU
5. operába DNU
7. „kivágja" tetszik DNU
10. Olykor mikor DNU
13. eltapogat DNU
16. operáltam DNU
18. őt DNU
20. ügy kérem, DNU
30. bicikli DNU
31. van s mindkettő kerek DNU
32. operatőr DNU

C. *Sikos Csándor:* Dr. Csikos Sándor debreceni kórházi sebészfőorvos. L. még a *dr. Sikos Csándor újabb verseiből* c. verset.

352. ÚJÉVI VERS A VÉN HÁZALÓRÓL ÉS A FIATAL VIGÉCRŐL

A. A DNU szövegét követjük, amely 1911. dec. 30-án jelent meg a lap LM mellékletében, *Arpetto* aláírással. A vers címe alatt: *A ma esti Szilveszter-kabarén elmondja : Fabinyi Felicia hősnő.* Kötetben először: TÁÖ, 1962.

B. 3. illik DNU
4. bucsuztatóra DNU
5. Melyet, mint „hősnő" most elrebegek DNU
10. hangulatnak DNU
14. mázoló DNU
15. Rosz (valószínűleg sajtóhiba) DNU
20. szeretem DNU
21. levetem DNU
25. szobalánya DNU
45. gyerek DNU

C. *Fabinyi Felicia* és *Bérczi Ernő* az akkori debreceni színtársulat tagjai.

353. DR. SIKOS CSÁNDOR ÚJABB VERSEIBŐL

A. A DNU szövegét követjük, amely 1911. dec. 31-én jelent meg, aláírás nélkül. Kötetben először: TÁÖ, 1962

B.
1 sakter DNU
2 metszek DNU
19 mondta hogy DNU
21 kieszeltem DNU
24 lába DNU
28 sietek DNU
32 ugyanis DNU
34 élvemarad DNU
45 S hajlik mint DNU

C. A cím és a szöveg között egy biciklin ülő idősebb férfi, a megénekelt orvos karikatúrája látható. L. még a *Dr. Sikos Csándor verse karácsonykor* c verset.

354. DOBOS PAVILON-KESERGŐ

A A DNU szövegét követjük, amely 1911. dec. 31-én jelent meg, aláírás nélkül. Kötetben először: TÁÖ, 1962.

B. (A címben:) pavillon
1. közvités (nyilván sajtóhiba) DNU
2. torta DNU
4. *Nincsen* minden DNU
11. dobos DNU
16. *konyitani?* DNU
24 zöldbe DNU
32. krémesek DNU
53. második DNU
55. kigombolok DNU
57. gondolok DNU

C. A pavilon az Arany Bika fiókvállalata volt a debreceni Nagyerdőn. A cím és a szöveg között az Arany Bika bérlőjének, Németh Andrásnak a karikatúráját láthatjuk, egy síró alakot. L. még az *Arany-Bika kesergő* c. vers jegyzetét.

1912

355. SZIVADAR KERINGŐ

A. A DNU szövegét követjük, amely 1912. jan. 6-án jelent meg, aláírás nélkül. Kötetben először: TÁÖ, 1962.

B.
15. alkalmat DNU
40. elgurított s DNU
41. Debrecenbe DNU
45. táján DNU
73. tula-fajta DNU
80. konyitok DNU

C. *Szivadar :* Szentkirályi Tivadar, főtrafikos, a Kereskedelmi és Iparkamara elnöke. L. még: *Camera obscura-dal, Új Szivadar-keringő* és a *Kacsanóta* c. verseket. — *Kükerice Jónás:* Kukorica János Petőfi költeményében s a János vitéz c. operettben. — *Dréher:* A Dréher-sörcsarnok az egykori Piac-utcán, Debrecenben. — *István-malom:* Debrecen legnagyobb malomüzeme. — *Gyan Thula:* Than Gyula, a Debreceni Ujság tulajdonosa s felelős szerkesztője, írói babérokra pályázó dilettáns, a Ludas Matyi állandó témája. L. még: *Flegma-vers a szezonról, Bika-Bandi megfürdött, Gyan Thula pályázati hirdetménye, Nácika a kivágott ruhában, Nyílt levél Ludas Matyihoz, Libakerti Albert sóhaja a Déli sark felfedezése alkalmából, Dr. Freund Jenőke irataiból, Gyan Thula kabinetje, Husvéti versike, Históriás ének a színidirektorok szomorú harcáról, Politikai cikkek, Szatira pályázat, Sztrájk vers, A nagyerdő keserve, Gyávay Szula füle* és *A műbaba* c. versek jegyzeteit.

357. FLEGMA-VERS A SZEZONRÓL

A. A DNU szövegét követjük, amely 1912. jan. 21-én jelent meg, aláírás nélkül. Kötetben először: TÁÖ, 1962.

B.

1.	megjelentem	DNU
2.	ontok	DNU
5.	szezon-vers	DNU
8.	Szépen aki	DNU
12.	becsapódjon	DNU
21.	Illatozzál kis vers	DNU
35.	este kérem	DNU
38.	növendék	DNU
40.	fenték	DNU
47.	semmi kérem !	DNU

C. *Szivadar:* Szentkirályi Tivadar, l. a *Szivadar-keringő* jegyzetét. *Gyan Thula :* Than Gyula, l. a *Szivadar-keringő* jegyzetét. A cím és a szöveg között Németh Andrásnak, a debreceni Arany Bika bérlőjének sírdogáló alakja látható. L. az *Arany-Bika kesergő* jegyzetét.

357. CAMERA OBSCURA-DAL

A. A DNU szövegét követjük, amely 1912. jan. 28-án jelent meg, a lap LM mellékletében. A cím alatt: *M. Királyi Szivadar kiadatlan, de a „kiadnivaló" rímeiből.* Aláírás: *Torpedó.* Kötetben először: TÁÖ, 1962.

B.

3.	meg lesz	DNU
4.	Pénzintézet-kamara	DNU
6.	megdagadt	DNU
9.	szavamra	DNU
12.	bőgve	DNU
39.	Pislog s	

C. *M. Királyi Szivadar:* Szentkirályi Tivadar. Azokban az években élénk közéleti szerepet vitt Debrecenben, és egyik állandó céltáblája volt a DNU humoristáinak. Elnöki tisztet viselt az Iparkamaránál, és övé volt az ún. nagytrafik, a központi dohányelosztó bolt. 1912 elején felmerült az Iparkamara kettéválasztásának gondolata: külön pénzintézeti kamara felállítását tervezték. L. még: *Szivadar-keringő.*

358. BAKKARÁT-KÖNNYEK

A. A DNU szövegét követjük, amely 1912. jan. 28-án jelent meg a lap LM mellékletében. Aláírása: *Torpedó.* Kötetben először: TÁÖ, 1962.

B.
6. jut DNU
10. fiut DNU
18. lelőttem DNU
22. agarát DNU
26. volt, és az volt a kár DNU
28. beleharapott DNU
31. esett kérem, DNU
36. Érteni kérem ugy DNU
38. lenyeregették DNU
40. fehérnemüben DNU
45. *izralita* (esetleg a pontatlan népi ejtés szándékos követéseként.) DNU
47. Ó paradicsom DNU
59. Ó bankrott, DNU
64. tenger DNU
65. sírok DNU
68. Tönkrementem kérem, DNU
77. Házalni koldulni, DNU
84. is. DNU
88. adjatok DNU
89. adott DNU
92. adjatok DNU

C. A DNU jan. 24-i száma tudósít, hogy az Arany Bikában lelepleztek egy bakkozó társaságot, s a résztvevők között játszott az Arany Bikát bérlő Németh András is. L. még: *Arany-Bika kesergő.* — *Petropeczt (betropect)* : jiddis szó, a. m. letört, lehangolt. — *Bardócz* : Bardócz András debreceni rendőrbiztos. — A DNU LM melléklete gyakran gúnyolódott Németh Andráson, s ilyenkor karikatúráját is közölték: egy köpcös, bamba, nagy könnyeket potyogtató, bajszos pincéralakot.

359. AERENTHAL MEGY . . .

A. A DNU szövegét követjük, amely 1912. febr. 4-én jelent meg, aláírás nélkül. A *Levél* című hírlapi verssel együtt a *Versek a szezonról* összefoglaló címet viseli. Kötetben először: TÁÖ, 1962.

B.
13. megy DNU
23. megy DNU

C. Aerenthal-Lexa Alajos gróf a monarchia külügyminisztere volt, akit betegsége miatt mentettek fel hivatalától. A DNU 1912. febr. 8-i száma adott hírt haláláról.

360. LEVÉL

A. A DNU szövegét követjük. Itt 1912. febr. 4-én jelent meg a lap LM mellékletében, *Versek a szezonról* összefoglaló címmel az *Aerenthal megy* párjaként, aláírás nélkül. Kötetben először: TÁÖ, 1962.

B. 18. mindden polgár (sajtóhiba) DNU
21. nyaregből (sajtóhiba) DNU
22. lejebb DNU
23. Tanács, DNU

C. –

361. BIKA-BANDI MEGFÜRDÖTT

A. A DNU szövegét közöljük, amely 1912. febr. 4-én jelent meg, a lap LM mellékletében, *Torpedó* aláírással. Kötetben először: TÁÖ, 1962.

B. 1. héten DNU
5. szépen DNU
9. hiszik. DNU
10. hiszik DNU
16. napig DNU
17. kacsa DNU
21. lett DNU
41. te Andris, DNU
48. szünet. DNU
51. ugye Andris, DNU
56. Izibe, –? DNU
70. kiléptem DNU
72. A Bikában szépen DNU
74. főztek (nyilván sajtóhiba) DNU

C. A vers szövegében előforduló *Andris, Bika-Bandi* neveken Németh András, az Arany Bika bérlője értendő. L. még az *Arany-Bika kesergő* jegyzetét. – *hochme*: jiddis szó, a. m. ötlet, gondolat, szellem. *Gyan Thula :* Than Gyula; *Szivadar :* Szentkirályi Tivadar, l. a *Szivadar keringő* jegyzeteit.

362. GYAN THULA PÁLYÁZATI HIRDETMÉNYE

A. A DNU szövegét követjük, amely 1912. febr. 4-én jelent meg a lap LM mellékletében, *Torpedó* aláírással. Kötetben először: TÁÖ, 1962.

B. 3. című DNU
21. hárfa DNU
36. hát zeneszerző DNU

C. Than Gyula számos színdarabot írt, és ezeket a debreceni színház, a szerző közéleti tekintélyének nyomása alatt, rendszerint elő is adta.

Egyik darabjának címe: *Debrecen a holdban.* L. még a *Szivadar keringő* jegyzetét. Than Gyula folytatásos regényeket is írt a DU-ban. *Kofanyelvek* — a DU-t „kofaújság"-nak csúfolták. A 8—9. sorhoz: akkoriban történt, hogy Széll Farkas debreceni orvos operát írt Lackfi címmel. Leányát, Széll Mariannát Jan Kubelik, a híres hegedűművész vette feleségül. Az operát 1912. febr. 1-én mutatták be.

363. PROLÓG

A. A DNU szövegét követjük, amely 1912. febr. 8-án jelent meg *Arpetto* aláírással. A vers címe alatt: *A tegnap esti leányzsúron elmondta : Bodnár Emmy.* Kötetben először: TÁÖ, 1962.

B.	2. meg, —	DNU
	16. látni kérem,	DNU
	19. humor-cikket	DNU
	20. Dsigget	DNU
	48. meg lesz	DNU

C. *Boros Annus, Balkányi Lili, Freund Böske, Geiger Hilda, Burger Erzsi:* a debreceni zsidó leányegylet elnöksége. *Bodnár Emmy:* Lichtmann Annusnak, Tóth Árpád későbbi feleségének barátnője. *Léderer Ferenc:* az 1910-es évek jómódú debreceni kereskedő- és bankvilágában népszerű társaságbeli fiatalember. A 37—38. sorokhoz:

Akiknek a szívük fáj,
Meggyógyítja ez a táj.

Akkoriban divatos műdal két sora.

364. LIBAKERTI ALBERT DALA NIZZÁBÓL

A. A DNU szövegét követjük, amely 1912. febr. 11-én jelent meg, aláírás nélkül. Kötetben először: TÁÖ, 1962.

B.	1. Jaj de	DNU
	2. Ez tetszik	DNU
	5. idegen	DNU
	13. Jaj de	DNU
	15. S barátom a	DNU
	17. hotelben	DNU
	25. kusza	DNU
	27. Jaj de	DNU
	34. telkeket	DNU
	40. Mért hogy	DNU
	47. S, ah!	DNU
	51. sánszot	DNU
	53. pszsiánszot (valószínűleg sajtóhiba)	DNU
	56. pénztárcán (valószínűleg sajtóhiba)	DNU

C. Lichtblau Albertről, a debreceni Segélyző Egylet elnökéről szól a vers, aki a Liba-kert parcellázásakor a telekpanamák révén nagy

haszonra tett szert. L. még: *Nácika a kivágott ruhában, Libakerti Albert sóhaja a Déli sark felfedezése alkalmából* és a *Gyan Thula kabinetje* c. versek jegyzeteit.

365. NÁCIKA A KIVÁGOTT RUHÁBAN

A. A DNU szövegét követjük, amely 1912. febr. 18-án jelent meg, aláírás nélkül. Kötetben először: TÁÖ, 1962.

B. A DNU címében *ruhába* áll ruhában helyett.

20. adhatok pápa	DNU
22. gyövök	DNU
23. lövök	DNU
27. téged drága	DNU
34. A drága dühösz	DNU
37. láccik a	DNU
39. kilüttem	DNU
47. Beleájult	DNU
58. alapit	DNU
66. dsiggel	DNU
74. dobogó,	DNU

C. *Révi Náci, Nácika:* Dr. Révi Nándor, debreceni városatya, ügyvéd. L. még: *Nácika kesergő, A „Közérdek" című verseskötetből, Nyílt levél Ludas Matyihoz, A Hortobágy, Gyan Thula kabinetje, Egy pad elégiája, Históriás ének a szinidirektorok szomorú harcáról, A Nagyerdő keserve* és a *Kacsanóta* c. versek jegyzeteit. — *Lichtblau apácska:* l. a *Libakerti Albert dala Nizzából* c. vers jegyzetét. — *Gyan Thula:* Than Gyula, *Szivadar:* Szentkirályi Tivadar, l. a *Szivadar-keringő* jegyzeteit. A DNU 1912. febr. 15-i számának lírai hírében *A pápa rendeletei* címen — *Arpetto* aláírással — ugyanerről a témáról írt a költő.

366. NÁCIKA-KESERGŐ

A. A DNU szövegét követjük, amely 1912. febr. 25-én jelent meg, aláírás nélkül. Kötetben először: TÁÖ, 1962.

B.	3. zefir	DNU
	7. én	DNU
	11. túróscsusza	DNU
	13. Hortobágy és	DNU
	15. gazember	DNU
	18. december	DNU
	19. ember	DNU
	21. zene	DNU
	22. gáz	DNU
	25. békám	DNU
	27. nekem kis varangyom	DNU

C. Nácika: l. *Nácika a kivágott ruhában* jegyzeteit. — *Nemo:* Rostkovicz Artur újságíró, Than Gyula lapjának munkatársa. L. még *A „Közérdek" c. verskötetből* szövegét és jegyzetét.

367. A „KÖZÉRDEK" CÍMŰ VERSKÖTETBŐL (Révi Náci alanyi közköltő dalai)

A. A DNU szövegét követjük, amely 1912. febr. 25-én jelent meg, aláírás nélkül. Kötetben először: TÁÖ, 1962.

B. 1. Hej csatorna DNU
5. beledbe DNU
6. kiszedtem DNU
11. Hej csatorna, nagy csatorna DNU
17. felszedem DNU
19. Oh, DNU
értik DNU
32. Lelkes önzetlen DNU
33. pedig Nemo te DNU

C. L. a *Nácika a kivágott ruhában* jegyzeteit. A költemény Révi Nándor szerepére utal a város csatornázása körül kialakult vitában. — L. még a *Nácika-kesergő* jegyzeteit.

368. NYÍLT LEVÉL LUDAS MATYIHOZ

A. A DNU szövegét követjük, amely 1912. márc. 3-án jelent meg, aláírás nélkül. A cím alatt: *A szerző helyesírási hibáit korrektorunk javította ki.* Kötetben először: TÁÖ, 1962.

B. 11. mostanába DNU
14. kérem DNU
15. énem DNU
16. Ah fedezzen fel drágám, DNU
22. szakállam DNU
26. szöveg DNU
28. Máthé DNU
42. O kedves Ludas Matyi ezennel DNU
56. reprízemet DNU

C. *Zilahy Gyula* a debreceni színház igazgatója, *Borbély Lili* és *Máthé Gyula* a színház művészei. A vers címe fölött Than Gyula karikatúrája látható, ő írta a Debrecen a holdban c. revü-darabot. L. még a *Szivadar-keringő* és a *Nácika a kivágott ruhában* jegyzeteit. — *Leányvásár:* Jacobi Viktor operettje. — *Holdamat:* l. *Gyan Thula pályázati hirdetménye* jegyzeteit.

369. LIBAKERTI ALBERT SÓHAJA A DÉLI SARK FELFEDEZÉSE ALKALMÁBÓL

A. A DNU szövegét követjük, amely 1912. márc. 10-én jelent meg, aláírás nélkül. Kötetben először: TÁÖ, 1962.

B. 18. altruizmust DNU

C. L. még az *Arany-Bika kesergő, Szivadar-keringő* és a *Libakerti Albert dala Nizzából* jegyzeteit.

370. DR. FREUND JENŐKE IRATAIBÓL

A. A DNU szövegét követjük, amely 1912. márc. 10-én jelent meg, aláírás nélkül. Kötetben először: TÁÖ, 1962.

B. 8. Vesszetek sajtó-brigantik DNU
17. lájbzsurmálom (sajtóhiba) DNU

C. Dr. Freund Jenő ügyvéd Sajtó-brigantik címmel cikket írt a DFU 1912. márc. 2-i számába. Cikkében a debreceni sajtóban az idő tájt megjelent agresszív hangú írásokat támadta. Mivel megállapításai általánosságban mozogtak, Perczel Móric, a DNU felelős szerkesztője színvallásra szólította fel. Dr. Freund Jenő válaszában kijelentette, hogy cikke nem érinti a DNU szerkesztőségét.

371. ÚJ TAVASZ A HORTOBÁGYON

A. A DNU szövegét követjük, amely 1912. márc. 17-én jelent meg, aláírás nélkül. Kötetben először: TÁÖ, 1962.

B. 3. népgyűlés DNU
15. cívis város DNU

C. Abban az időben viharos viták folytak Debrecenben a városi közgyűléseken a Hortobágy hasznosításával kapcsolatban. L. még *A Hortobágy* c. verset.

372. A HORTOBÁGY

A. A DNU szövegét követjük, amely 1912. márc. 17-én jelent meg, aláírás nélkül. A vers címe alatt: *A „Közérdek" című verskötetből.* Kötetben először, TÁÖ, 1962.

B. 1. ideálom DNU
3. gulyáját DNU
7. fáj oh közérdek DNU
9. Hortobágyom DNU
16. erő a velő! DNU
17. nékem DNU
19. Tibet DNU

C. A vers *Közköltő Nácika* aláírással jelent meg, s utolsó szava *(szibet!)* után csillag van, melyhez a következő lábjegyzetet fűzte a költő: *Szibet — szivet. Ha Tibet lehet puszta, miért ne lehetne egy kis szabadsággal, főleg a rím kedvéért a szivet is — szibet. Fenti. — Közköltő Nácika:* Révi Nándor. L. még a *Nácika a kivágott ruhában* és az *Új tavasz a Hortobágyon* jegyzeteit.

373. PROLÓG

A. A DNU szövegét követjük, itt jelent meg a vers 1912. márc. 23-án, *Arpetto* aláírással. Újból kiadta Kardos Pál. ItK 1953. 343. l. Kötetben először: TÁÖ, 1962.

B. 1. köszöntünk DNU
2. eljöttetek DNU
14. öltözteti s boldogok most a fák DNU
34. leng DNU
35. harangvirágot DNU

C. A DNU-ban a vers címe alatt: *A református felsőbbleányok segítőegyleti ünnepélyén elmondja Szoboszlay Erzsike.* A 37—40. soroknak Keats egyik versével való érintkezéséről l. Kardos Pál: Tóth Árpád négy ismeretlen verse. ItK 1953. 338—344. l. L. még az *Őszi alkonyat* jegyzetét.

374. GYAN THULA KABINETJE

A. A DNU szövegét követjük, amely 1912. márc. 24-én jelent meg, aláírás nélkül. Kötetben először: TÁÖ, 1962.

B. 2. Nár (sajtóhiba) DNU
14. üldögél DNU
17. hirlapokat DNU
18. papírlapokat DNU
23. hitelében DNU
28. miniszterelnök DNU
32. A rezolúció, DNU
38. sót DNU
43. begyére DNU
49. analfabéta-világ DNU
64. papagályra DNU
87. ángya DNU
92. apja DNU
103. fog DNU
110. német DNU
121. kulcsot DNU
128. zsebébe DNU
130. kabinetjének DNU

C. A sokáig húzódó magyar kormányválság adta e vers ötletét. A Royal-kávéház Tóth Árpád kedvelt tartózkodási helye volt, a krokiversek jórésze is itt született. A versben szereplő debreceni közéleti alakokra vonatkozóan l. még: *A riporter búja, Arany-Bika kesergő, Tárlat, Szivadar-keringő, Nácika a kivágott ruhában, Libakerti Albert dala Nizzából* c. verseket. A 66. sorhoz: *gáj* : tréfás, a rím kedvéért való elferdítése a jiddis *gój* (gaj) (keresztény) szónak.

375. EGY PAD ELÉGIÁJA

A. A DNU szövegét követjük, amely 1912. márc. 31-én jelent meg, aláírás nélkül. Kötetben először: TÁÖ, 1962.

B. 1. vagyok és DNU
7. boldogtalan DNU

23. most DNU
26. emellett DNU
27. Öreg viharvert DNU

C. L. a *Nácika a kivágott ruhában* jegyzetét.

376. HÚSVÉTI VERSIKE

A. A DNU szövegét követjük, amely 1912. ápr. 7-én jelent meg, aláírás nélkül. Kötetben először: TÁÖ, 1962.

B. 5. aggálya DNU
16. ottan DNU
27. *szivébe,* DNU
28. fákon DNU
30. vágom DNU
31. ideálom, DNU
39. föl DNU
40. feketél DNU
43. Jaj bizony, DNU

C. L. a *Szivadar-keringő* jegyzetét.

377. A KÖRKÉRDÉS

A. A DNU szövegét követjük, amely 1912. ápr. 7-én jelent meg, aláírás nélkül. Kötetben először: TÁÖ, 1962.

B. 13. Megpukkadjon DNU
17. mentem DNU
33. villám DNU
36. színészeket DNU
51. leközölni, DNU

C. —

378. POLITIKAI CIKKEK

A. A DNU szövegét követjük, amely 1912. ápr. 23-án jelent meg, aláírás nélkül. Kötetben először: TÁÖ, 1962.

B. 2. rútul DNU
19. menten DNU

C. A Ludas Matyit a keddi — 23-i — számhoz mellékelték, mert vasárnap, 21-én, géphiba miatt nem jelenhetett meg. *Kúti Zsigmond:* debreceni iskolaigazgató, Térey (Kuthi) Sándor költő atyja. — *Horváth Kálmán:* a debreceni színház énekese. — L. a *Szivadar-keringő* jegyzetét. A 14. sorhoz: *A Titanic esete*: utalás a kor híres hajó-katasztrófájára.

379. ÚJ SZIVADAR-KERINGŐ

A. A DNU szövegét követjük, amely 1912. ápr. 28-án jelent meg, aláírás nélkül. Kötetben először: TÁÖ, 1962.

B. 18. A kezembe DNU
43. is DNU
51. kezembe DNU
53. csavorom, (nyilván sajtóhiba) DNU

C. L. a *Szivadar-keringő* jegyzeteit.

380. NÉMETH ANDRÁS TAVASZI VERSEIBŐL

A. A DNU szövegét követjük, amely 1912. ápr. 28-án jelent meg, aláírás nélkül. Kötetben először: TÁÖ, 1962.

B. 6. szépen DNU
13. lehúzom DNU
14. szépen DNU
17. vendégnek DNU
53. teszem s DNU
57. gentry" DNU
61. Hej vendégek, DNU

C. L. az *Arany-Bika kesergő* jegyzeteit.

381. HISTÓRIÁS ÉNEK A SZÍNIDIREKTOROK SZOMORÚ HARCÁRÓL

A. A DNU szövegét követjük, amely 1912. ápr. 28-án jelent meg, aláírás nélkül. Kötetben először: TÁÖ, 1962.

B. 3. megkésve DNU
12. egymást s DNU
27. húsát DNU
39. nőjjön DNU
43. bőszen DNU
51. vége DNU
55. próféta-lelke DNU
62. tökkel DNU

C. *Zilahy Gyula (Zsül):* a debreceni színház igazgatója. — L. a *Szivadar-keringő* jegyzetét. — *Erdélyi Miklós* nagyváradi színigazgató volt, Zilahy versenytársa. — L. a *Nácika a kivágott ruhában* jegyzetét. A 31. sorhoz l. a *Gyan Thula pályázati hirdetménye* jegyzetét. — *Stead:* W. Th. Stead, angol publicista (1849—1912), az oroszokkal való béke propagátora.

382. SZATÍRA-PÁLYÁZAT

A. A DNU szövegét követjük, amely 1912. máj. 19-én jelent meg, aláírás nélkül. Kötetben először: TÁÖ, 1962.

B. 3. unalmas DNU
7. pályázata, DNU

10. becskéje, DNU
14. sírok DNU
19. Pedig t. DNU
33. István DNU
36. abban DNU
44. talán DNU
52. elaggnak DNU
53. S felakarják DNU
63. pók DNU
66. elájul DNU
74. is DNU

C. *Szávay Gyula:* a Kereskedelmi és Iparkamara és a Csokonai-kör írogató főtitkára. L. még a *Reményhez, Gyávay Szula füle, Meleg van, A műbaba* és a *Kacsa-nóta* jegyzeteit. — *V. H. O. Sz.:* Vidéki Hírlapírók Országos Szövetsége. — *Géczy István* író Nemzetes asszony című darabját akkoriban mutatta be a debreceni színház. L. még a *Húsvéti apotheózis* jegyzeteit. — *Könyves Tóth Mihály :* kultúrtanácsnok. L. még a *Sztrájk-vers*et és a *Szivadar-keringő* jegyzeteit. — A Debreceni Csokonai-kör a Lefkovics Arthur-féle adományból tűzte ki a szatírapályázatot október 15. határidővel. A Debreceni Újság 1912. okt. 27-i híradása szerint 19 pályamű érkezett be.

383. SZOMORÚ NÓTA A TELEFONRÓL

A. A DNU szövegét követjük, amely 1912. máj. 19-én jelent meg, aláírás nélkül. Kötetben először: TÁÖ, 1962.

B. 5. *Mit* bámul önre amott a falon DNU
7. mélyét DNU
11. telefonál DNU
12. májat DNU
17. vonalat DNU
21. érti DNU
24. csenget, (valószínűleg sajtóhiba) DNU
27. naiv és DNU
29. *vállal,* DNU
35. kész DNU
38. szijjat DNU

C. —

384. SZTRÁJK-VERS

A. A DNU szövegét követjük, amely 1912. máj. 26-án jelent meg, aláírás nélkül. Kötetben először: TÁÖ, 1962.

B. 7. vesét DNU
33. kozmetikája DNU
37. Ó vérszagu DNU
46. leírni DNU
56. kérem ennek DNU

60. nap DNU
65. telefon-központ DNU
68. nyílt most (a hírlap szövegében alig olvasható) DNU
71. bájtól DNU
74. Pista DNU
75. hagyjuk DNU
80. magát DNU

C. A DNU 1912. máj. 24-i számában a fejhír a *Májusi forradalom*ról szól. Ezt a lírai hevületű, féltő és dicsőítő cikket valószínűleg Tóth Árpád írta. Az előző nap a történelmi nevezetességű „véres csütörtök". — *Dr. Kardos Samu:* neves debreceni védőügyvéd, történetíró. — L. a *Szivadar-keringő* c. verset. — *K. Tóth Miska:* l. a *Szatíra-pályázat* jegyzeteit. — A 30—31. sor a hajdan népszerű esti lapot és Budapest főkapitányát említi. — 67. sor: *Pásti-köz:* elhanyagolt debreceni utca. A 69—70. sor egy Hajdúböszörményben akkortájt elkövetett bűntettre céloz.

385. A REMÉNYHEZ

A. A DNU szövegét követjük, amely 1912. máj. 30-án jelent meg, *A másolat hiteléül: Arpetto* aláírással. Kötetben először a TÁÖ hozta.

B. 6. boldogtalan DNU
7. védangyalának DNU
31. kértem DNU
69. sohsem DNU
75. versem DNU

C. L. még a *Szatíra-pályázat* c. verset. A 11. sorban a DNU-ban és a TÁÖ-ben is *mit csepegtetsz* áll. Mivel a vers első strófája teljes szövegegyezést mutat Csokonai hasonló című versével, ezt az egy eltérést a Csokonai-szöveghez igazítottuk.

386. A NAGYERDŐ KESERVE

A. A DNU szövegét követjük, amely 1912. jún. 2-án jelent meg, aláírás nélkül. Kötetben először: TÁÖ, 1962.

B. 2. erdőre s DNU
7. én be DNU
9. kinn DNU
21. inkább, DNU
25. meghatóan papol DNU
31. osztja DNU
44. bemennék DNU
50. önérzetes és DNU

C. A város 1912. május 30-i közgyűlésén kezdeményezték a Nagyerdő jövedelmét. A vers minden részlete a közgyűlés javaslataira, megálla-

pításaira vonatkozik. — *Komlóssy Imre:* helyi publicista. — L. *Nácika a kivágott ruhában* és a *Szivadar-keringő* jegyzetét. A 41—42. sorban akkortájt közismert dalszöveg töredékei.

387. GYÁVAY SZULA FÜLE

A. A DNU szövegét követjük, amely 1912. jún. 9-én jelent meg, aláírás nélkül. Kötetben először: TÁÖ, 1962.

B. 12. elkövet
21. (sic!) DNU
25. lopva DNU
39. Meghallja s DNU
50. buját DNU
67. értem DNU
71. terelve DNU

C. *Gyávay Szula:* Szávay Gyula. L. a *Szatíra-pályázat* c. vers jegyzeteit. Szávay Gyula és Szilágyi Imre, a Munkapárt debreceni elnökei üdvözlő táviratot küldtek Tisza Istvánnak, s a DNU jún. 9-i számának Krónika rovata ezért elmarasztalta őket. — L. a *Szivadar-keringő* jegyzeteit. 37. sor: l. Csokonai *A tihanyi ekhóhoz* c. versének 1. sorát. 68. sor: l. Petőfi *A Tisza* c. versének 50. sorát.

388. MELEG VAN

A. A DNU szövegét követjük, amely 1912. jún. 16-án jelent meg, aláírás nélkül. Kötetben először: TÁÖ, 1962.

B. 11. ünnepélyek DNU
30. mungó-truppon DNU
31. A szájkosár s DNU
33. van s DNU
35. irodalmizál DNU

C. A 30. sorhoz: *mungó* a. m. munkapárti, tehát Tisza István párthíve. *Szula:* (Gyávay Szula) Szávay Gyula. L. a *Szatíra-pályázat* jegyzeteit. L. még a *Dobos pavillon-kesergő* jegyzetét.

389. A MŰBABA

A. A DNU szövegét követjük, amely 1912. jún. 16-án jelent meg, aláírás nélkül. A cím alatt: *Döderlein után szabadon.* Kötetben először: TÁÖ, 1962.

B. 1. műfog DNU
5. Van vízmű és van mű víz is, DNU
10. remek DNU
13. is DNU
21. műgólya DNU

22. divat DNU
26. műmenű DNU

C. Ezekben a napokban a magyar lapok többször írtak Döderlein német orvos vonatkozó kísérleteiről. — L. a *Szivadar-keringő* jegyzetét. — *Szávi tata:* Szávay Gyula, l. a *Szatíra-pályázat* jegyzetét.

390. KACSA-NÓTA

A. A DNU szövegét követjük, amely 1912. jún. 23-án jelent meg, aláírás nélkül. Kötetben először: TÁÖ, 1962.

B. 5. utra DNU
6. Kánikulába DNU
39. bácsi DNU
41. Apa-mungó DNU
43. munkapárttól DNU
44. S végre DNU
48. kérem ily DNU
53. utálja DNU
55. akar DNU
65. elképed DNU
78. látott DNU
79. örül DNU
85. utját DNU

C. *Szávi bácsi:* Szávay Gyula, l. *Szatírapályázat. Kardos Samu* : l. a *Sztrájk-vers* jegyzeteit. — L. *Szivadar-keringő, Nácika a kivágott ruhában.*

391. JUNIUS 21

A. A DNU szövegét követjük, amely 1912. jún. 23-án jelent meg, aláírás nélkül. Kötetben először: TÁÖ, 1962.

B. 3. van DNU
4. házainkban DNU
10. Sicilia, DNU
13. körrel DNU
16. a nap, DNU
17. nem nemest DNU
24. buzából DNU
26. Hájas-*sujos* DNU
27. steppelünk DNU
28. embernek DNU
29. lóversenynek DNU
32. odalett DNU
33. veszettül DNU
37. érlelte DNU
39. olcsóbban DNU

C. —

392. SZENZÁCIÓ!!!

A. A DNU szövegét követjük, itt 1912. nov. 24-én jelent meg, név nélkül. Kötetben most jelenik meg először.

B. 7. nyalkán DNU
9. Zsül néked, DNU
15. polgár DNU
25. akad DNU

C. A versben többször emlegetett *Zsül:* Zilahy Gyula, az akkori debreceni színtársulat igazgatója. — A DNU-nak ugyanazon oldalán, ahol a bökvers megjelent, olvashatjuk a következő hírt: „Szenzátiós (sic) est lesz a pénteki. Prőhle Vilmos egyetemi magántanár, ki a keletet, valamint Ázsiát, Afrikát, Japánt, Chinát beutazta, szabad előadást fog tartani a Török-balkáni háborúról. A színtársulat részéről színrekerül a Szigetvári vértanúk első felvonása és egy bájos egyfelvonásos operett (Szeneslegény szenesleány) Zilahyné S. Vilma és Kassayval a címszerepben." Tóth Árpádot nyilván bosszantotta ez a különös egyveleg, s így született meg a bökvers.

393. A DEBRECENI RUN

A. A DNU szövegét követjük, amely 1912. dec. 1-én jelent meg, *Torpedó* aláírással. A cím alatt: — *Szomorú makáma a háborúról.* — Kötetben először: TÁÖ, 1962.

B. Címben: Debreczeni DNU
6. Debreczenben DNU
9. mered DNU
13. setét s szánkban baljósan recseg mint DNU
19. debreczeni DNU
21. tölgyek DNU
22. bankpénztáros Bodnár Géza, DNU
23. cséza DNU
25. történt kérem, DNU
27. krétája s DNU
29. urak az DNU
32. épen, DNU
33. képen s DNU
40. a kérem, DNU
43. rön s DNU
45. is kérem bankbetétem DNU

C. *run* (ran): futás, megrohanás (ang.) *Péterfia-utca:* Debrecen nevezetes és jellegzetes utcája, a református nagytemplomtól vitt a Nagyerdő felé, a Simonyi-útig. *Prohászka:* a monarchia prizrendi konzulja. L. a *Szezontól szezonig* c. vers jegyzetét.

394. VISSZHANG

A. A DNU szövegét követjük, itt 1912. dec. 4-én jelent meg, név nélkül. Kötetben most jelenik meg először.

B. 1. Mi az mi DNU
4. Mi az mit összeszedni nem tudok DNU
7. Mi az mi délibáb gyanánt övez DNU
8. hatalom DNU
11. uzsorást DNU

C. —

395. MEGKÖTIK A BÉKÉT

A. A DNU szövegét követjük, amely az 1912. dec. 8-i számban jelent meg, *Torpedó* aláírással. Kötetben először: TÁÖ, 1958.

B. 4. miszter DNU
7. S te olvasóm lesed a tárgyalások végét DNU

C. A lapnak ugyanebben a számában jelent meg tudósítás arról, hogy a londoni Saint-James palotában békekongresszust fognak tartani.

396. ELÉGIA

A. A DNU szövegét követjük, amely a lap 1912. dec. 15-i számában jelent meg, *Torpedó* aláírással. Kötetben először: TÁÖ, 1962.

B. 14. drágát DNU

C. A DNU dec. 11-i száma adott hírt Auffenberg Móric hadügyminiszter és Schemua Balázs vezérkari főnök lemondásáról. — *Gróf Berchtold Lipót:* külügyminiszter. L. még a *Május elseje* és *Megkötik a békét* c. verset.

397. ZUHANY

A. A DNU szövegét követjük, amely 1912. dec. 15-én jelent meg, *Torpedó* aláírással. Kötetben először: TÁÖ, 1962.

B. —

C. *Pasics:* a szerb miniszterelnök, ebben az időben tárgyalásokat folytatott a monarchiával. A tárgyalások célja az volt, hogy Szerbia tengeri kikötőhöz jusson.

398. FORRADALOM

A. A DNU szövegét követjük, amely a lap 1912. dec. 22-i számában jelent meg, *Torpedó* aláírással. Kötetben először: TÁÖ, 1962.

B. 4. rágondolok s DNU
5. igazi DNU

7. Podgoricába DNU
10. karja DNU
16. Letépik s DNU

C. A DNU 1912. dec. 21-i számában tudósítás jelent meg arról, hogy Montenegróban forradalom készül a kormány és a dinasztia ellen Miklós király *(Nikita)* eredménytelen hadműveletei miatt.—*Podgorica:* Montenegro legnépesebb települése. L. még a *Szezontól szezonig, Május elseje* és az *Itt az ugorkaszezon* c. versek jegyzeteit.

399. KOKOVCEV

A. A DNU szövegét követjük, amely 1912. dec. 22-én jelent meg. *Torpedó* aláírással. Kötetben először: TÁÖ, 1962.

B. —

C. A DNU 1912. dec. 19-i száma hírt adott arról, hogy Kokovcev orosz miniszterelnök a birodalmi duma gyűlésén beszédet tartott a háborúról.

400. SZEZONTÓL SZEZONIG

A. A DNU szövegét követjük, amely 1912. dec. 25-én jelent meg, *Torpedó* aláírással. Kötetben először: TÁÖ, 1962.

B. 1. kezdődött DNU
6. Pröhle DNU
10. csúz és DNU
15. Ah nyájas olvasóm DNU
22. háború DNU
23. mér DNU
27. énvelem DNU
30. történetét DNU
31. eh-eket DNU
32. pecheket DNU
33. Amikből ugye most DNU
39. dolgát DNU
45. agát DNU
49. kiszedve DNU
53. bölgyblokkok (nyilván sajtóhiba) DNU
54. smokkok DNU
65. forr DNU
66. fizetőpincér DNU
67. princér DNU
72. rikita DNU
73. határfináncot DNU
75. nyalkán DNU
76. unta a DNU
77. Európa s DNU

80. gyula DNU
83. harctérre DNU
84. arccal mint egy pipacs DNU
90. fohászka DNU
92. idén DNU

C. *Csütörtöki esték:* a debreceni piarista gimnáziumban rendszeresen tartott műsoros irodalmi estek. — *Pröhle Vilmos:* debreceni egyetemi tanár. — *Baáry Elemér:* debreceni írónő álneve, aki az 1912. dec. 21-i felolvasó ülésen novellával szerepelt. — Tripoliszt az 1911—12-i Balkán-háborúban vesztette el Törökország. — A 67. sor: *kinyújtod a kezed négy princér :* ti. „Princessas" cigarettáért. — *Nikita:* l. a *Forradalom* jegyzetét. — *Máthé Gyula:* a debreceni színház akkori táncoskomikusa. — *Prohászka:* az osztrák—magyar monarchia prizrendi konzulja, akit politikai merénylők férfiatlanítottak. L. még *A debreceni run* c. verset.

401. KARÁCSONYI EMLÉK

A. A DNU szövegét követjük, amely 1912. dec. 29-én jelent meg, *Torpedó* aláírással. Kötetben először: TÁÖ, 1958.

B. 3. Czukron, DNU
7. öltsön DNU
11. szavazhat DNU
20. Megkaptuk és ami a legfőbb DNU

C. *Lukács László:* magyar miniszterelnök. L. *A kuruc dalok hiteles szövegei* c. vers jegyzeteit. — *Prohászka:* l. a *Szezontól szezonig* jegyzetét.

1913

402. ÚJÉV REGGELE

A. A DNU szövegét követjük, amely 1913. jan. 1-én jelent meg, *Torpedó* aláírással. Kötetben először: TÁÖ, 1958.

B. 11. Sőt jön DNU
17. kibice DNU
21. szabószámla DNU
31. emez és jön amaz DNU
36. körül DNU
40. *S* széken (sajtóhiba) DNU
43. alig tuda a (sajtóhiba) DNU

C. A 2. sorhoz: a *szendser* talán a szender szó tréfásan-angolos „fonetizálása" vagy egyszerűen sajtóhiba. L. még a *Borravalók napja* c. Tóth Árpád krokit (DNU 1911. dec. 30. *Arpetto* aláírással).

403. KILÉPNI

A DNU szövegét követjük, amely 1913. jan. 5-én jelent meg, *Torpedó* aláírással. Kötetben először: TÁÖ, 1962.

B. 6. lista DNU
14. szépen DNU
17. dolog DNU
19. Pavliknak DNU
21 mungók DNU

C. A DNU ugyane száma közli, hogy Vix Antal dr. képviselő kilépett a nemzeti munkapártból. — *Pavlik Ferenc:* az országház rendőrfőfelügyelője. — *Mungó:* a nemzeti munkapárt parlamenti képviselőinek csúfneve. L. még a *Pavlik ürít, Pavlik érettségije* és *Tetemrehívás* jegyzeteit.

404. PAVLIK ÜRÍT

A. A DNU szövegét követjük, ahol 1913. jan. 12-én jelent meg, *Torpedó* aláírással. Kötetben először: TÁÖ, 1958.

B. 1. Örülsz-e elvtárs, DNU
8. Oh ennyi DNU
13. lesz mint DNU

C. A képviselőháznak 1912. jún. 4-én viharos ülése volt, s az elnök intézkedésére Pavlik Ferenc rendőrfőfelügyelő vezetésével egy csapat rendőr vonult az ülésterembe, hogy a kitiltott képviselőket kivezesse. — 10. sor: *gazella-termet :* az akkoriban népszerű Jacobi-operett, a *Leányvásár* egyik dalszövegében fordul elő. — L. még a *Kilépni* jegyzeteit.

405. SZÓLT EGY ÚR

A. A DNU szövegét követjük, amely 1913. jan. 25-én jelent meg, *Torpedó* aláírással. A lapban *Az ifjú török eseté*-vel együtt az *Aktuális versikék* közös címet viseli. Kötetben először: TÁÖ, 1962.

B. 3. Szólt DNU
4. miniszter DNU
5. Bársonyszékemen mint egy bibor kancsón DNU
6. Merengek DNU
7. erények DNU
9. halt wer dát DNU
11. nyulna DNU
12. fel DNU

C. Lukács László miniszterelnök 1912. dec. 31-én beterjesztette az új választójogi reformtervezetet. Az általános választójog híveit ez a javaslat nem elégítette ki, s többek között Székely Ferenc igazságügyminiszter is lemondott, hogy elégedetlenségét demonstrálja.

Helyét Balogh Jenő egy. tanár foglalta el. Erre a miniszterc serére utal a vers. — *Haverda Mária:* egy gyilkossági per szereplője. L. *A kuruc dalok hiteles szövegei* jegyzetét.

406. AZ IFJÚ TÖRÖK ESETE

A. A DNU szövegét követjük, amely 1913. jan. 26-án jelent meg, *Torpedó* aláírással. A *Szólt egy úr*ral együtt az *Aktuális versikék* közös címet viseli. Kötetben először: TÁÖ, 1958.

B.

1. úr és	DNU
3. sarka és	DNU
6. Csábítgatja,	DNU
9. betörte	DNU
10. dühében mint	DNU
11. Ó olvasóm,	DNU
14. Szólt s	DNU
15. kivánt	DNU

C. A lapok ekkor sokat írnak az ifjútörök forradalomról és a balkáni háborúról.

407. A BALKÁNI FARSANG

A. A DNU szövegét követjük, ahol 1913. febr. 5-én jelent meg, aláírás nélkül. Kötetben most jelenik meg először.

B.

18. huznak	DNU
22. kopja	DNU
23. élelmezést,	DNU
27. kié lesz,	DNU
30. basa ne	DNU
35. Körülbelől, ötkor, hatkor,	DNU

C. Ugyanebben a számban a vezércikk helyén álló külpolitikai híranyag a drinápolyi ostromról ad számot, amely a nagyhatalmak sikertelen londoni konferenciája után újult ki. L. még a *Megkötik a békét* és *Az ifjú török esete* c. hírlapi verseket.

408. HÚSVÉTI APOTEÓZIS

A. A DNU szövegét követjük, amely 1913. márc. 23-án jelent meg, *Torpedó* aláírással. Kötetben először: TÁÖ, 1962.

B.

(A címben:) Apotheózis	DNU
1. nyuszikák	DNU
2. uszik át	DNU
3. lefolyni	DNU
7. száma	DNU
9. máma	DNU

11. meddők DNU
14. gondolok nyulacskák DNU
15. fohászka DNU
17. Prohászka DNU
19. fejérje DNU
23. pízből DNU
25. föl DNU
26. felépültem DNU
29. gondnak DNU
30. ormom DNU
34. gondnak DNU
38. temetve DNU
41. locsolkodás DNU
42. víztorony DNU
43. vízsugárt DNU
44. port DNU
46. Szép az amit kegyed izen DNU
48. S nyulacskák ti is legyetek serények DNU
49. erények DNU
50. lássak DNU
51. ajándékokat DNU
52. fogad DNU
56. bácsinak DNU
58. meg DNU
63. dolgot DNU
65. Ping-pang DNU

C. *Prohászka:* l. a *Szezontól szezonig* és a *Karácsonyi emlék* c. versek jegyzeteit. — *K. Tóth Mihály* és *Márk Endre* a városi közigazgatásban játszottak jelentős szerepet. — *Beöthy:* Beöthy László, aki a debreceni színház igazgatói székére pályázott. — *Nemzetes asszony:* Géczy István darabja, a Csokonai kör pályázatán 1000 korona jutalmat nyert. L. még: *Szatira-pályázat.*

409. A KURUC DALOK HITELES SZÖVEGEI

A. A DNU szövegét követjük, amely 1913. ápr. 13-án jelent meg, *Torpedó* aláírással. Kötetben először: TÁÖ, 1962.

B. Az ócska (Lukács) Lászlórul való ének
1. haj szegíny labancok DNU
3. Óh gonosz szerencse, oh keserves óra, DNU
5. Aladárral DNU
6. Gyulával DNU
11. egybengyülének DNU
13. Nosza riporterek, írjad sereg DNU
15. megkivántassék. DNU
17. Hallattára (sajtóhiba) DNU
19. szálldosának DNU

Bujdo-só ének
1. legény Lukács Lászlókám DNU
2. Zoltán DNU
4. ide pajtás. DNU

Bujdosó Tisza
2. sáncra DNU
5. Herceg DNU
6. te Franci DNU
8. Ne úgy írjad mint eddig DNU
12. Hej DNU
13. mungó! DNU
15. *Minden* busan béföd (sajtóhiba) DNU
16. sírhat DNU
17. Herceg Fránci írhat DNU
22. Hej te DNU
26. Kérdelek DNU
31. torolni DNU
34. Magyarország DNU
35. Erdélyország DNU
41. sáncon DNU
43. bácsin DNU

C. *Lukács László:* azidőtt Magyarország miniszterelnöke. Lukácsot 1913 tavaszán Désy Zoltán azzal vádolta, hogy 1910-ben a só-monopóliummal panamázott. Lukács rágalmazási pert indított Désy ellen. Tóth Árpád sok versében foglalkozott a per eseményeivel. A per részletes ismertetését l. *A Désy-láz* c. versnél. L. még a *Karácsonyi emlék, Szólt egy úr, Május elseje, Hozzá, Ah, vasárnap!, Visszhang az előszobában, Hagymakoszorú, Tisza kontra Zeppelin, A béke állást keres, Lukács elmegy, Tetemrehívás, Kedves Imre s István* és *A két kéz* c. versek jegyzeteit. — *Holló Lajos:* Függetlenségi-párti képviselő.

410. AZ EMBER TRAGÉDIÁJA

A. A DNU szövegét követjük, ahol 1913. ápr. 27-én jelent meg, *Torpedó* aláírással. Kötetben most jelenik meg először.

B. 1. Óh, nő, DNU
4. satöbbi s DNU
6. Ó nőm, DNU
7. a por DNU
11. Óh, Éva, nőm, mily szörnyű is a sorsom DNU
13. Kérlek kedves DNU
16. Eszterházy-díszletekkel. DNU
20. Ó nő, te nem is tudsz megérteni DNU
24. zeng DNU
26. bolyongtam DNU
27. gyümölcsét DNU
28. az hogy szenvedés DNU

35. csalatkozám DNU
38. engem Lucifer! DNU
40. bélem DNU
41. valék DNU
43. tegnap DNU
45. Mondd Lucifer, DNU
50. vagy DNU
58. vezess Lucifer Debrecenből! DNU
59. ajkad DNU

C. *Esterházy díszletek:* Századunk elején a debreceni Városi Színház (ma Csokonai Színház) birtokában voltak azok a díszletek, amelyeket Zichy Mihály tervezett az Esterházy-család udvari színházában tartott Madách-előadásokhoz. Az I. világháború idején Pestre kerültek ezek a díszletek.

411. MÁJUS ELSEJE

A. A DNU szövegét követjük, amely 1913. máj. 1-én jelent meg, *Torpedó* aláírással. Kötetben először: TÁÖ, 1962.

B. 4. csinos nem magos DNU
6. szerenád DNU
8. Bélám DNU
11. nahtmuzik (sic) DNU
14. ibolya DNU
17. Ó szép DNU
20. verebecskék DNU
22. folyóján DNU
26. Ó szép május elseje DNU
27. belseje DNU
32. emleget DNU
34. Óh, DNU
41. kérem ez DNU
47. vese-velő DNU
48. most tartalékos DNU
50. Ó szép DNU
51. belseje DNU
53. legyenek DNU
56. Jaj istenem most DNU
57. eszembe DNU
61. Ah most DNU
64. óh Nikitácska DNU

C. Ebben az időben sokat foglalkoztak az újságok a montenegrói afférral. *Nikita:* Miklós, Montenegró uralkodója. L. a *Forradalom* c. vers jegyzeteit. — *Kiss Béla* és *Magyari Imre* népszerű debreceni cigányprímások. — *Lukács:* Lukács László dr. miniszterelnök. L. *A kuruc dalok hiteles szövegei* és *A Désy-láz* c. versek jegyzeteit. — *Justh Gyula:* A Függetlenségi Párt parlamenti csoportjának veze-

tője, az 1912. május–júniusi obstrukció egyik szervezője. — *Gróf Berchtold Lipót:* osztrák külügyminiszter. L. még az *Elégia* jegyzeteit. — *Báró Krobatin Sándor:* osztrák hadügyminiszter.

412. PÜNKÖSDI GYERMEKNAP

A. A DNU szövegét követjük, amely 1913. május 11-én jelent meg, *Torpedó* aláírással. Kötetben először: TÁÖ, 1962.

B.
1. nemde DNU
3. gyermeknap DNU
6. utcasarkon DNU
10. kegyed DNU
14. lesz mint DNU
21. ad DNU
23. Lili DNU
24. cárnő DNU
25. hacacárnő DNU
27. hacacárét DNU
30. krajcárért DNU
40. tepertő DNU
42. is DNU
44. Boris DNU
46. népünnep DNU
55. akciót DNU
59. urnákba DNU

C. *Borbély Lili:* ezidőtt a debreceni színház népszerű szubrettje, ő énekelte a A cigányprímás c. operettben a „Hacacáré"-dalt.

413. ITT AZ UGORKASZEZON

A. A DNU szövegét követjük, amely 1913. május 18-án jelent meg, *Torpedó* aláírással. Kötetben először: TÁÖ, 1962.

B.
1. mester DNU
2. kelmed DNU
6. kecskén DNU
14. kiflit DNU
17. ugye kérem? DNU
24. diplomata-rokkot DNU
26. tarokkot DNU
27. ásszal DNU
35. elment DNU
43. maradtunk DNU
51. csend DNU
52. már DNU
59. fel-felriadok DNU
60. sirni DNU
61. már kérem DNU

C. L. a *Forradalom* c. vers jegyzeteit. A május 15-i számban tudósítást olvashatunk Ada-Kaleh annektálásáról. Krassó-Szörény vm. főispánja néhány csendőr kíséretében hivatalosan bekebelezte a dunai török szigetet. A 23—30. sor a londoni Saint James-palotában tartott békekongresszusra utal. — A debreceni színház igazgatójának, Zilahy Gyulának távozása után Beöthy László pályázott erre a tisztségre. *Aranyeső :* Zerkovitz Béla operettje. — *Hacacáré:* Kálmán Imre A cigányprímás c. operettjének egyik népszerű dala. Az 53—54. sorhoz: l. *A Désy-láz* c. vers jegyzeteit. *Sokszor úgy szeretnék sírni :* a tízes években népszerű műdal refrénjének első sora. — L. még a *Pünkösdi gyermeknap* jegyzeteit.

414. PAVLIK ÉRETTSÉGIJE

A. A DNU szövegét követjük, amely 1913. máj. 20-án jelent meg, *Torpedó* aláírással. Kötetben először: TÁÖ, 1958.

B.

5. szabadon	DNU
6. vadon	DNU
7. sétálsz fülön fog a rithmus	DNU
8. logarithmus	DNU
9. szomorít s	DNU
21. turára	DNU
26. lement	DNU
31. odaléptem	DNU
32. őt	DNU
40. meg szép	DNU
42. vagyok	DNU

C. *Pavlik:* l. a *Kilépni* c. vers jegyzetét.

415. FEL A BARIKÁDRA!

A. A DNU szövegét követjük, amely 1913. máj. 22-én jelent meg, *Torpedó* aláírással. Kötetben először: TÁÖ, 1962.

B.

(címben) barrikádra!	
8. láncokat	DNU
32. talpán	DNU
34. Higyje	DNU
36. Higyjen	DNU
43. dalán	DNU
44. megkérdezendi	DNU
49. Nos tehát	DNU
57. barrikádot!	DNU

C. *Kiss Adolf:* a debreceni Royal-kávéház fizetőpincére. — Az Arany Bika régi épületének lebontása sok bosszúságot okozott a környékbeli kereskedőknek, és több tréfás *Torpedó*-vers tárgyát szolgáltatta.

416. LÓVERSENY-DAL

A. A DNU szövegét követjük, amely 1913. máj. 25-én jelent meg, *Torpedó* aláírással. Kötetben először: TÁÖ, 1958.

B.

3. lassan mint	DNU
5. koronád	DNU
7. adj istenem,	DNU
9. *mint* hat ló (sajtóhiba)	DNU
18. nyüzsög s	DNU
19. toalettben	DNU
23. grófok	DNU
27. búza	DNU
30. Oh a	DNU
35. Vár	DNU
38. Schwarztól	DNU
40. kinyögöl	DNU

C. *Nyulas:* térség Debrecen határában, ahoi a lóversenyeket tartották.

417. A DÉSY-LÁZ

A. DNU szövegét követjük, amely 1913. május 28-án jelent meg, *Torpedó* aláírással. Kötetben először: TÁÖ, 1958.

B.

1. Most uram ön	DNU
3. nászuton	DNU
11. polcon	DNU
17. sajtot	DNU
25. napon ugye	DNU
27. pattan mint	DNU

C. 1913 elején az ellenzék támadást indított Lukács László miniszterelnök ellen. A támadást a Kossuth-párt egyik tagja, Désy Zoltán, a koalíciós kormány volt pénzügyi államtitkára vezette. Désy panamával vádolta Lukácsot. A vádra az adott okot, hogy 1910-ben Lukács — akkor még mint pénzügyminiszter — a Magyar Bank és Kereskedelmi Rt.-gal kötött üzletek, különösen a sójövedék képviseletének meghosszabbítása alkalmával 4,8 millió koronát kapott a banktól a munkapárt számára. A vád helyenként azt is feltételezte, hogy Lukács a valóban átvett összeget magáncélokra használta fel. Désyt becsületsértésért egy havi fogházra ítélték, az ítéletet azonban 1913. ápr. 5-én feloldották, s a per újrafelvételét rendelték el. Máj. 27-én megejtették a Lukács elleni vád bizonyítását, és Désyt felmentették. A felmentő ítélet indokolása hangsúlyozta ugyan, hogy Lukácsot voltaképp nem vezette magánérdek a pénz felvételekor, a közhangulat mégis Lukács ellen fordult. Az ellenzék deklarációt olvasott fel a képviselőházban a Désy-perrel kapcsolatban, botrányos jelenetek játszódtak le. Tisza István, a Ház elnöke elrendelte a „botrányt okozó"

képviselők karhatalommal történő eltávolítását, s ezt az újonnan szervezett parlamenti őrség végezte el. Az őrség parancsnoka, Gerő Vilmos százados annyira elvesztette hidegvérét, hogy kardot rántott és megsebezte az egyik függetlenségi párti képviselőt, Héderváry Lehelt. A perben hozott ítélettel Lukács helyzete tarthatatlanná vált. Lemondott miniszterelnöki tisztéről, és utódául a király — 1913. jún. 10-én — gróf Tisza Istvánt nevezte ki. — L. még *A kuruc dalok hiteles szövegei* c. vers jegyzeteit. — *Dr. Baloghy György:* a budapesti királyi törvényszék elnöke. — *Elek Pál:* a Désy—Lukács-per tanúja, a Magyar Bank és Keresk. Rt. vezérigazgatója, aki a per idején „betegen feküdt" Badenben. — A 36. sorhoz: Lukács a kapott pénzből állítólag házat vett magának Zalatnán.

418. HOZZÁ . . .

Érzelmes költemény.

A. A DNU szövegét követjük, amely 1913. máj. 30-án jelent meg, *Torpedó* aláírással. Kötetben először: TÁÖ, 1962.

B. 2. Ejnye mit DNU
9. grófot DNU
10. srófolt DNU
11. urt DNU
13. az lássa, DNU
16. kizár DNU
17. panama-bazár DNU
21. ah az DNU
29. Beleesett s DNU
32. szó ami DNU
34. só ami DNU
35. kupán DNU
36. mindig DNU
37. tekintik DNU
39. Im önnek DNU
41. Désy-pörbe DNU
54. képe DNU

C. L. *A kuruc dalok hiteles szövegei* és *A Désy-láz* c. versek jegyzeteit. — *Ullmann Adolf* bankigazgató, *Sándor Pál* bankigazgató, *Vajda Imre* a Magyar Bank vezérigazgató-helyettese, *gróf Károlyi Imre, Jeszenszky Sándor* államtitkár, *Paduch József* és *Kazár Adolf* a Désy—Lukács-pör tanúi, *Bali Mihály* állami ítéletvégrehajtó.

419. AH, VASÁRNAP!

A. A DNU szövegét követjük, amely 1913. jún. 1-én jelent meg, *Torpedó* aláírással. Kötetben először: TÁÖ, 1958.

B. 14. szelet. (nyilván sajtóhiba) DNU
16. Langyosabb mint DNU
17. szép mint DNU

19. hajóhinta DNU
25. gyönyörbe DNU
27. görbe DNU
29. búg és verkli károg DNU
30. andalog DNU
35. ennél DNU
39. fűbe s hűlj meg DNU
41. Szóval menj kérlek a zöldbe, DNU
45. százan DNU

C. *Gróf Zichy Aladár:* a Désy—Lukács-per egyik tanúja. L. még *A kuruc dalok hiteles szövegei* és *A Désy-láz* c. versek jegyzeteit. — *Dobos:* azóta lebontott vendéglő a debreceni Nagyerdőn. *Hacacáré:* l. az *Itt az ugorkaszezon* jegyzetét.

420. VISSZHANG AZ ELŐSZOBÁBAN

A. A DNU szövegét követjük, amely 1913. jún. 6-án jelent meg, *Torpedó* aláírással. Kötetben először: TÁÖ, 1962.

B. 4. még kireperálni! DNU
12. emel DNU
17. Igen Felség, DNU
24. pardon. DNU
25. tartom DNU
26. elmenjek és DNU

C. L. *A kuruc dalok hiteles szövegei* és *A Désy-láz* c. versek jegyzeteit. — A DNU ugyane számában, a vers alatt tudósítást olvashatunk Lukács László lemondásáról, s hogy audiencián volt a királynál. — *Geszti:* Tisza István birtoka Geszten volt.

421. HAGYMA-KOSZORÚ

A. A DNU szövegét követjük, amely 1913. jún. 8-án jelent meg, *Torpedó* aláírással. Kötetben először: TÁÖ, 1962.

B. 1. keresztül DNU
6. Tudják önök ah urak DNU
18. leverő DNU
28. dalomban DNU
30. ahhoz kérem, DNU
44. fényt DNU
45. Kell hogy DNU
48. Képzeljék kérem, DNU
51. akarja DNU
54. szenzáció DNU
55. deputáció! DNU

C. A Lukács—Tisza miniszterelnök-csere alkalmával, június 4-én, az ellenzék tüntetett a kormány ellen. L. még *A kuruc dalok hiteles szövegei* és *A Désy-láz* c. versek jegyzeteit.

422. TISZA KONTRA ZEPPELIN

A. A DNU szövegét követjük, amely 1913. jún. 11-én jelent meg, *Torpedó* aláírással. Kötetben először: TÁÖ, 1962.

B. 1. örül DNU
8. kenyerén DNU
16. főpolgármester DNU
17. S ő az kit DNU
19. Pedig DNU
20. Kérem DNU
24. körmönlont (sajtóhiba) DNU
27. iziben DNU
30. viziben DNU
38. irígy DNU
40. ünnep DNU
58. kabinetjét s DNU

C. Zeppelin június 10-én érkezett léghajóval Bécsbe. *Tisza István* : l. *A kuruc dalok hiteles szövegei* és *A Désy-láz* c. versek jegyzeteit.

423. A BÉKE ÁLLÁST KERES

A. A DNU szövegét követjük, amely 1913. jún. 14-én jelent meg, *Torpedó* aláírással. Kötetben először: TÁÖ, 1962.

B. 5. eddig DNU
10. iszonyt DNU
14. szirmai DNU
15. Balkán DNU
17. zavarok DNU
31. felnyögött DNU
33. miniszterelnököt DNU
34. teng-leng DNU
35. keres DNU
42. reménye DNU
46. béke DNU

C. *Irmay Béla:* színigazgató, a debreceni társulat alkalmi igazgatóságának tagja. L. még *A kuruc dalok hiteles szövegei* és *A Désy-láz* c. versek jegyzeteit.

424. ORSZÁGOS ESŐ

A. A DNU szövegét követjük, amely 1913. júl. 13-án jelent meg, *Torpedó* aláírással. Kötetben először: TÁÖ, 1962.

B. 1. magyarok DNU
5. mivel DNU
7. nyár DNU
10. Egy kedves DNU
13. csepergett DNU
17. kúszott DNU
18. csúzot DNU
21. torok DNU
24. vége DNU
25. szépen DNU

36. folyam DNU
38. Tiszát DNU
41. átrobog DNU
44. lenne. DNU
55. s így kedves olvasóm DNU
59. társulat DNU

C. A lapnak ugyanez a száma tudósít a Tisza áradásáról és az elöntött (Máramaros, Ugocsa stb.) megyékről. A debreceni színtársulat az év egy részét Nyíregyházán töltötte. A DNU jún. 17-i száma közölte, hogy a társulat Nyíregyházáról Debrecenbe akar jönni, hogy júl. 1. és aug. 1. között ott játsszon. — *Aranyeső:* Zerkovitz Béla operettje.

425. A NYARALÓ BÚJA

A. A DNU szövegét követjük, amely 1913. júl. 27-én jelent meg, *Torpedó* aláírással. Kötetben először: TÁÖ, 1962.

B. 1. ah nyájas olvasóm. DNU
3. lapozok DNU
5. lapokat DNU
13. kapar és DNU
14. (Ritmus és szótagszám sajtóhibát gyaníttat. Talán *itt* helyett *itthon* olvasandó.)
23. De ah hiába, DNU
27. Balkán DNU
37. ráció DNU
44. no látod? DNU
45. szabadságot DNU
46. Ám de DNU
49. szeles DNU
54. komorul DNU

C. *Pejacsevich:* gr. Pejacsevich Tivadar, horvát miniszter. — *Cuvaj Ede:* a monarchia horvátországi királyi biztosa, egyszemélyben horvát bán. A Khuen-Héderváry-kormány 1911-es újbóli kinevezésével egyidejűleg Horvátországban is változás állt be. Tomasics bán 1911 novemberében feloszlatta a tartománygyűlést, mert félt, hogy nem tudja megakadályozni az ellenzéket abban, hogy a Magyarországtól való elszakadást puccs-szerűen ki ne mondja. 1912. jan. 19-én le is mondott, az ő utóda lett Cuvaj Ede, aki a horvát alkotmány felfüggesztése után mint királyi biztos behozta a cenzúrát, megszüntette a gyülekezési szabadságot stb. A horvát függetlenségért harcoló ellenzékiek az 1913-as év nyarán merényletet követtek el ellene. Cuvaj megsebesült, a merénylőt halálra ítélték és kivégezték. Cuvajt 1913 novemberében mentették fel királyi biztosi tisztségéből, utóda a horvát bán állásában báró Skerlecz Iván lett. — L. még a *Skerlecz programmja* c. verset. — *Baltazár Dezső:* református püspök, a Hajdú megyei Függetlenségi párt alelnöke, kilépett pártjából és pártonkívüli programmal elvállalta a nyírbátori kerületben a képviselőjelöltséget. — *Vadász Lipót:* igazságügyi államtitkár, képviselő. — *Schwartzer:* ideg- és elmegyógyintézet Budapesten.

426. A KENYÉRGYÁR MACSKÁJA

A. A DNU szövegét követjük, amely 1913. aug. 9-én jelent meg, *Torpedó* aláírással. A *Lukács elmegy* c. verssel együtt a *Kis versek a hétről* közös címet viseli. Kötetben először: TÁÖ, 1958.

B. 12. repül DNU
13. repül DNU
16. mekeg DNU
17. mekeg DNU
20. csinál DNU
26. Na ne DNU

C. A DNU aug. 3-i számában cikk jelent meg a Debreceni Kenyérgyár Részvénytársaságról. A gyár egyik nagy víztárolójában, amelynek vizével már négy napja sütöttek, döglött macskát találtak.

427. LUKÁCS ELMEGY

A. A DNU szövegét követjük, amely 1913. aug. 9-én jelent meg, *Torpedó* aláírással. *A kenyérgyár macskája* c. verssel együtt a *Kis versek a hétről* közös címet viseli. Kötetben először: TÁÖ, 1962.

B. 8. Kiméletesen DNU
10. borús DNU
17. szegényke DNU
35. elhagy és DNU
37. szagával DNU

C. Az újságokban ezidőtt az a hír látott napvilágot, hogy a megürülőben levő közös osztrák—magyar számvevői szék elnökségét akarják felajánlani Lukácsnak, s ebben az esetben végleg Bécsbe költözne. L. még *A kuruc dalok hiteles szövegei* és *A Désy-láz* c. versek jegyzeteit.

428. TETEMREHÍVÁS

A. A DNU szövegét követjük, amely 1913. aug. 17-én jelent meg, *Torpedó* aláírással. Kötetben először: TÁÖ, 1958.

B. 2. Bárcit DNU
5. végkép DNU
21. Pista s jajszava hallik DNU
24. Papvlik (sajtóhiba) DNU
31. lekaparja DNU
37. Táncolni dalolni DNU

C. A Désy—Lukács ügyben Lukács javára történt részrehajlással vádolták meg Tisza Istvánt, különösen Károlyi Imre gróf. L. még *A kuruc dalok hiteles szövegei*, *A Désy-láz*, a *Kedves Imre s István* és a *Kilépni* c. versek jegyzeteit. — *Boda Dezső*: Budapest rendőrfőkapitánya.

429. KEDVES IMRE S ISTVÁN

A. A DNU szövegét követjük, amely 1913. aug. 23-án jelent meg, *Torpedó* aláírással. Kötetben először: TÁÖ, 1958.

B. 1. Nosza kedves DNU
18. Keskeny, avagy DNU
37. lapot DNU

C. A DNU aug. 19-i száma a Pesti Hírlap nyomán közölte, hogy Károlyi Imre gróf ígéretet tett, amely szerint nyilvánosan beszámol Tisza Istvánnak a Désy—Lukács ügyhöz kapcsolódó „panamáiról". Tisza és Károlyi több nyílt levelet váltott egymással, valamennyi a pörre és az ott elhangzott tanúvallomásokra vonatkozott.

430. SKERLECZ PROGRAMMJA

A. DNU szövegét követjük, amely 1913. aug. 24-én jelent meg, *Torpedó* aláírással. *A két kéz* c. verssel együtt a *Kis versek a hétről* közös címet viseli. Kötetben először: TÁÖ, 1962.

B. 2. délelőtt, DNU
5. olvasom a DNU
9. okos DNU
26. lenne DNU

C. Báró Skerlecz Iván horvátországi királyi biztosra, mikor a király születésnapja alkalmából tartott istentiszteletről távozott, rálőtt egy Doisics nevű horvát férfi. — *Opasno je van se nagnuti:* — régen a magyarországi vonatok ablakán olvasható, a kihajlás veszélyességére figyelmeztető horvát felirat. L. még *A nyaraló búja* c. vers jegyzetét.

431. A KÉT KÉZ

A. A DNU szövegét követjük, amely 1913. aug. 24-én jelent meg, *Torpedó* aláírással. A *Skerlecz programmja* c. verssel együtt a *Kis versek a hétről* közös címet viseli. Kötetben először: TÁÖ, 1958.

B. 13. körmenet, DNU

C. L. *A kuruc dalok hiteles szövegei, A Désy-láz* és a *Kedves Imre s István* c. versek jegyzetét.

432. THÁLIÁNÁL

A. A DNU szövegét követjük, amely 1913. aug. 30-án jelent meg, *Torpedó* aláírással. Kötetben először: TÁÖ, 1962.

B. —

C. *Hungária:* debreceni kávéház a Piac és Arany János utca sarkán. — *Mezei Béla:* debreceni színigazgató.

1916

433. HA MEGGYÓGYUL...

A. Rögtönzés. A Bródy Pálhoz 1916. jún. 10-én írt levélből vettük a szöveget (k). Tóth Á. ekkor a tátraházai szanatórium lakója volt. A címet az első sorból emeltük ki. Kötetben először: TÁÖ, 1962.

B. 5. táj, k
8. licenciáj k

C. L. még *Kik egy-uton . . . , Szigeti emlék, Záróra,* és a *Kedves Pál* c. versek jegyzeteit. — Bródy Pálra vonatkozólag l. K. L. 148—149. l.

434. EZ ITTEN A MÓKUS NYOMA . . .

A. Rögtönzés. Kézirata a Tóth-család birtokában van. Sárgás irkalapon, soktörléses, ceruzával írott, cím nélküli szöveg (k). Hátlapján az *Óda az ifjú Caesarhoz* című vers néhány, ugyancsak soktörléses sora. A két szöveget azonos ceruzával, bizonyára egy időben írhatta T. Á. Ezek szerint a rögtönzés az *Óda* születése körüli időre, kb. 1916 decemberére tehető. A címet az első sorból emeltük ki; kötetben először: TÁÖ, 1962.

B. 2. [*Ez itt a nyúlé, ez az őzé,*] ⟨S itt járt a nyúl, itt meg az őzi,⟩ k
3. És [*erre járt*] ⟨itt lapult⟩ k
4. Lám, [*lám, a szűzi tiszta hó*] ⟨ha [*gondosabban*] ⟨az ember jobban⟩ nézi,⟩ k
5. [*Nem is oly elhagyott és*] ⟨A szűzi hó nem is oly⟩ szűzi k
6. Nyomát [a] ⟨*itt hagyja*⟩ sok [vad [beletűzi] ⟨*benne-hagyja*⟩] ⟨vadacska⟩ k
7. Kisasszonyom, [*ne hagyjuk el,*] ⟨ámbár vadacska⟩ k
8. [*Bár*] ⟨És⟩ olcsó k
12. S a ⟨Ott a⟩ vágy[*ak nagyfülű*] ⟨rágcsáló⟩ nyula! k

C. —

435. IDŐNK SZÉP . . .

A. Rögtönzés. Egy szomolnoki képeslapra ceruzával írott üdvözlő sorok Szántó Mariskának, Svedlérre. A képeslapon a postai bélyegző kelte olvashatatlanul elmosott, talán: 1916. A képeslap a PIM birtokában. A címet az első sorból emeltük ki. Kötetben először: TÁÖ, 1962.

B. —

C. A képeslap tavat, hegyet, erdőrészletet ábrázol, felirata Dénesi-tó, a kép alatt: Üdvözlet Szomolnokról. A címzés: *Nagyságos Szántó Manó-Mariska úrleánynak Svedléren (Szepes m.) Dr. Schöntag Úrnál.* Tóth Árpád verssorain kívül még ott olvasható Schöntag Alfrédnak a Tóth-sorokra rímelő tréfás jegyzete: A kedvünk nem ép savanyó, Frédi — továbbá Kuthi (Térey) Sándornak, Szántó Mariska későbbi férjének ugyancsak a Tóth-sorokra rímelő üdvözlete:

Magának (olvashatatlan szó), Manó,
Egy másik lapon írtam, ó,
Csókolom a kis kacsó-
it. Sándor.

Olvasható még a lapon a *Bartha Béla* név. — Szántó Mariskát aprócska, törékeny termete miatt baráti körben *Manó*-nak nevezték. — Schöntagékról l. K. L. 18—19. l.

436. SVEDLÉRI RÍMJÁTÉKOK

A. A zövegeket Beer Adél adta közre az Élet és Irodalom 1961. jan. 7-i számában. Egy nyár Tóth Árpáddal c. írásában keletkezésükről a következőket írja: „1917-ben az iskolaév végén szüleim üdülni vittek a hegyek közé, a Szepességbe, Gölnicbánya mellé, Svedlérre. Itt ismertem meg Tóth Árpádot. Számára ez az üdülés nászutazás is volt: egy hónappal előbb, májusban vette el bájos és kedves ifjú feleségét... Minket persze izgatott a tudat, hogy egy elismert irodalmi nagysággal szívunk közös levegőt, sőt baráti kapcsolatban vagyunk vele. Én magam az egyik ebéd alatt egészen szerénytelenül arra kértem: írjon verset rólam. Tóth Árpád komolyan nézett rám, bólintott, szó nélkül elővette a noteszét, ceruzáját és verset írt rólam. Majd a lapot kitépve, ideadta." A kitépett lapon a *Beer Adélhoz* című rögtönzés állt. Az *Omond* című rögtönzésről ezt írja Beer Adél: „Iró barátai nyaralása alatt is felkeresték. Az ő jelenléte vonzotta oda Nagy Zoltánt. Ugyancsak meglátogatta őt Bródy Pál, a Vígszínház későbbi rendezője... Ekkoriban indította útnak Karinthy a halandzsa verseket, és egyszer erről a témáról folyt köztük a beszéd. Igy vetette fel Tóth Árpád az eszmét, hogy rendezzenek költői versenyt. Bródy meg ő, írjanak négysoros halandzsadalt a vidék hangulatáról. A két verset megőriztem. Bródy Pál ezt írta:

Gyormice
Ha lemp a csádos égek ája
És repekül felőtti horg,
E lentről zőre térgye dája:
Bicsok, lependi tőzsetorg."

Tóth Árpád az *Omond*-dal válaszolt, s ez alá írta a harmadik bökverset, amely egy Ibi nevű hölgyvendég rossz szokásáról szólt. — Kötetben most jelennek meg először. — Az *Adél, Adél* kezdetű rögtönzés kézirata ránk maradt. Tintával írott tiszta szöveg, címe *Beer Adél-hoz*, aláírása: *Szerző: Tóth Árpád*. A kézirat Beer Adél tulajdona.

B. —

C. —

437. ZÁRÓRA

A. Nyomtatásban most jelenik meg először. Fennmaradt kézirata Bródy Pál birtokában van, a kézirat erősen sárgult, csonka, negyedívnyi papírlapon, igen kusza, puha ceruzával írott szöveget mutat. Bródy Pál emlékezete szerint 1917-ben vagy 1918-ban keletkezett, amikor egy vendégcsoport a késő éjszakai órákig maradt a Bródy-családnál. A szonettet a költő előre megadott rímekhez írta. A nagyszámú törlés, igazítás azt mutatja, hogy a tréfás verselői mutatvány sok gondot adott Tóth Árpádnak.

B. (A kézirat szövegét kusza állapota miatt teljes egészében közöljük:)

Záróra

(Alatta olvashatatlanul törölt eredeti cím.)
Ásít már Zsuzsi [*a*] ⟨e⟩ francia bábu
Ki sokat búsult délután az árva,
[*Bár alig várta*] (??) ⟨S már alig várja, hogy ki legyen⟩ zárva
[*Hisz lehetsz te mindig táncos*] [*A szobában*] ⟨A sok költő, a sok illatos⟩ lábu.

[*De mi már neki az alkalmat*] [⟨*Mi*⟩] ⟨Már nem soká [ezt] ezt az örömet nyujtjuk
[*Hiszen tudjuk mi kérem* régen] [*sírva*] (??)
[*Hogy ismét vidám lehetne utunk*] (??)
⟨Amit nyujthattunk volna réges-⟩régen
[*Nem vagyunk mi* [*szép csillagok*] ⟨*a csillagok*⟩] (??) az égen
[*Nem*]
[*Hogy csillagok*]
(olvashatatlanul törölt sor után)
[*Nem vagyunk*]
[*Elballagunk, mint csillagok*]
Éjféli csillag ballag már az
Legyen már esti vicceinknek multjuk.

[*Már jő az éjjel*]
[*Oly hülyék*] ⟨Olyanok⟩ vagyunk [*már*] mint [⟨egy *rakás*⟩] (??) ⟨egy őrült⟩ néger
Ki [*önkínzó dühében*] ⟨önmagán kínjában⟩ fejet lékel
Ez a versírás roppant hülye [*rém*] (sic) módi
Elmék, egykor ⟨majdan⟩ vígabb [*humort*] ⟨[*mákos*] bugyort⟩ láss!
[*Gyertek*]
Menjünk nyissa ki a kaput a portás
S bocsásson meg nekünk a gazda Bródy.

C. Tóth Árpád 1915 őszétől mint korrepetitor járt Bródy Sándornak, a Magyar—Osztrák Szénkartell alelnökének családjához. Két gimnazista fiút tanítgatott itt, Pált és Andort. A fiúk testvérnénje volt a versben említett Zsuzsi. (K. L. 148—149. l.) — L. még a *Kik egy-uton...*, *Szigeti emlék*, *Ha meggyógyul...* és a *Kedves Pál* c. verseket.

1918

438. HÁT LESZ BÉKE?

A. A BI szövegét követjük, itt 1918. márc. 4-én jelent meg, *(-óth)* aláírással. Kötetben először: TÁÖ, 1962.

B. 13. ötlött ni, BI
C. —

439. TAVASZ ÉBRESZTÉSE

A. A BI szövegét követjük, itt 1918. márc. 18-án jelent meg, *(-óth)* aláírással. Kötetben először: TÁÖ, 1962.

B. —

C. *Psylander:* Valdemar Psylander, népszerű dán filmszínész.

440. A HOLDKÓROS APRÓD TÖRTÉNETE

A. A BI szövegét követjük, itt 1918. április 29-én jelent meg *Arpetto* aláírással. Kötetben először: Tóth Árpád *Válogatott versei.* Szerk.: Kardos László. 1955.

B. 6. ring, — BI
25. tudósok BI
30. bölcseséggel BI
33. bölcseség BI
47. molett (a rímhelyzet sajtóhibára vall) BI

C. —

441. KEDVES PÁL...

A. Rögtönzés. Bródy Pálhoz írott verses levél, kelte: *Svedlér, 1918. július 22.* Kötetben először: TÁÖ, 1962.

B. —

C. L. még a *Kik egy-uton...*, *Szigeti emlék*, *Ha meggyógyul...* és a *Záróra* c. versek jegyzeteit. — *Zsuzsa:* Bródy Pál nővére. *Miki:* Bródy Miklós, B. Pál öccse. — *Gajdosék:* svedléri, jómódú „amerikás" paraszt-család, amely szobát adott bérbe a nyaralóknak. — *Frédi:* Schöntag Samu svedléri orvos fia, Alfréd. — *Pici:* Gajdosék kutyája. — Bródy Pál, akihez a levél szól, több ízben járt Svedléren.

1920

442. A MERENGŐHÖZ

A. Rögtönzés. Barna papírlapra tintával írott tiszta kézirata Győző Ferencné birtokában van. A rögtönzésen az *1920. VII. 19.* dátumot olvashatjuk és a *Pádi* névaláírást (k). Kötetben először: TÁÖ, 1962.

B. 9. Oh jaj, k

C. Győző Ferencné, Vál Valéria az első világháború végén került baráti kapcsolatba a Tóth-családdal. Diáklány korában szorgalmas látogatója volt a Galilei-kör összejöveteleinek, s lelkes híve az 1919-es proletárforradalomnak. — *Dr. Sárkány Ferenc* ügyvéd és *Hirsch Hugó* Vál V. társaságához tartozó fiatalemberek. — L. még a *Hajnali Szerenád* és a *Lomha Gályán*, valamint a 2. kötetben Lenau: *Puszta semmi...* jegyzetét.

1925

443. SZERÉN BETEG

A. Rögtönzés. Az újtátrafüredi Szontagh-szanatórium levélpapírján ceruzával írott kézirat. A költő jegyzete a kéziraton: *Vág Anica és Szerén rímeire alázattal költötte : Tóth Árpád.* — A levélpapírral egy borítékban egy kitépett naptárlap hátán Tóth Á.-rajzokat is találunk, a naptárlap 1925. február 8—14. napjait mutatja. Kötetben először: TÁÖ, 1962.

B. —

C. A tréfás szonettet Tóth Á. a szanatóriumot igazgató Vág Lajos sógornőjének, Szerénnek a nevére költötte. A kézirat Vág Sándor tulajdona. — A ceruzarajz gramofon-szóra táncoló párt ábrázol táncoló kutya-, egér- és macskapárok között. A naptárlapon a *Moszkva, Dosztojevszkij, Anyegin* szavak olvashatók, cirill betűkkel. Vág Sándor közlése: „Hely Újtátrafüred, Vág Lajos lakása. A rajzok sikerültek. A táncoló pár Vág Lajos és felesége. A két kutya Hexi és Valdi. A Szerén portréja is élethű." A kézirat mellett még egy ceruzarajz, külön lapon. Hunyt szemű nőt ábrázol, aláírása: *A gyomorgörcsös Eulália.* — *Vág Anica:* Vág Lajosné.

1928

444. PROLÓG

A. A hónap-versek prológusának készült. Kézirata — tintával írott tisztázat (k) — a DTÁ birtokában van. Sem dátuma, sem címe nincs a kéziratnak. Valószínűleg 1928 koranyarán keletkezett. Kötetben először: TÁÖ, 1958 *(A naptári versek elé).*

B. 2. megjelen k
9. kutatja k
12. [*Az ő híres tudása nagyja*] ⟨Dicső tudását az mutatja,⟩ k
13. [*Nagyobb*] ⟨Hogy szebb⟩ próbára k

C. A strófa Puskin Anyeginjének formáját követi. L. még a *Január* jegyzetét.

445. JANUÁR

A. Az Est Hármaskönyvének szövegét követjük (1929. I. k. 9. l.). Sárgás papírlapra tintával írott kézirata a PIM birtokában van. A kéziratot aláírta a költő.

B. —

C. Mikes Lajoshoz írott levélből: *(Mártonhegy, 1928. júl. eleje) Itt van végre az első hónapra a mintarigmus. Ezt a megyaros formát választottam az eleinte tervezett Anyegin-strófa helyett. Most már, lehetőleg még itt, megírom a többit is, — mind ilyen háromszakos négysor lesz.* Nyilván a *Január*ra vonatkozik a levélidézet.

446. FEBRUÁRIUS

A. A Hk szövegét követjük (1929. I. k. 11. l.).
B. –
C. L. a *Január* jegyzetét.

447. MÁRCIUS

A. A Hk szövegét követjük (1929. I. k. 11. l.) 13. l.).

B. 3. uccákon Hk
10. új tündéri Hk

C. L. a *Január* jegyzetét.

448. ÁPRILIS

A. A Hk szövegét követjük (1929. I. k. 15. l.).

B. 10. derék új Hk

C. L. a *Január* jegyzetét. – A 9. sorhoz: Ady: „Vagy bolondok vagyunk, s elveszünk egy szálig . . .”

449. MÁJUS

A. A Hk szövegét követjük (1929. I. k. 17. l.).
B. –

C. L. a *Január* jegyzetét. – Cseh nyelvű fordítása megjelent az Árpád Tóth: *Od srdce k srdci* c. kötetben (Mladá fronta, Praha 1961.). Címe: *Květen*. Ford. Kamil Bednář és Ladislav Hradský.

450. JÚNIUS

A. A hónap-versek utolsó, töredékes darabja. Minden valószínűség szerint Tóth Á. utolsó kézirata. A kézirat ceruzával írott, nagyon nehezen olvasható. A DTÁ birtokában van (k). Kötetben először: TÁÖ, 1962.

B. A kézirat 1–2–3–6–7. sorát áthúzta a költő.
1. júniusban k
5 [*Tegnap még virág volt*] ⟨Tegnap csupa virág,⟩ ma k

C. A naptári versek csonkán maradt sorozatát Pásztor Árpád fejezte be.

MUTATÓK

NÉVMUTATÓ

Ady Endre 38, 158, 437–438, 441–446, 459–460, 470–472, 504, 533, 600–601, 726
Aerenthal-Lexa Alajos gróf 306, 447, 690, 691
Andrássy Gyula gróf 375
Apponyi Albert gróf 375
Arany János 109, 407, 438, 442–444, 462, 495, 513, 532–533, 539
Ascher Oszkár 490, 508–510, 549, 572–573, 612, 623, 658, 660–661
Auffenberg Móric báró 360, 704

Baáry Elemér (l. Mayer Gyuláné)
Babits Mihály 460, 504, 506, 513, 520, 522, 524–525, 527, 533, 541, 570, 583, 588
Badics János 449
(Beniczkyné) Bajza Lenke 594–595
Bakos Tibor 290
Balázs Béla 504
Bali Mihály 391, 715
Bálint Aladár 477
Balkányi Lili 311, 692
Balogh Jenő 708
Baloghy György 390, 715
Baltazár Dezső 403, 718
Bán Ferenc 472
Bánhalmi György 501, 591
Bardócz András 304, 690
Bartha Béla 721
Barthelmes, Richard 598
Batu khán 16
Baudelaire, Charles 476, 528, 539, 636
Becht, Rudolf 572
Bednář, Kamil 459, 461–462, 470, 474–475, 485, 488–489, 505, 539, 545, 558, 566–567, 569, 571, 573, 591, 599, 605, 607, 609, 615, 618–620, 623, 625, 627–628, 631, 636, 643, 646–647, 652, 679, 726
Beer Adél 414, 722
Beniak, Valentín 463, 480, 502, 520, 525–526, 567, 571, 573, 597, 607, 620, 626–627, 636, 641, 646, 652
Benke Sarolta 450, 465
Beöthy László 374, 384, 709, 713
Beöthy Zsolt 277, 462, 569
Berchtold Lipót gróf 360–361, 381, 704, 712
Bérczi Ernő 294, 687
Berzsenyi Dániel 142, 438, 573–574
Bika-Bandi (l. Németh András)
Boda Dezső 343, 408, 719
Bodnár Emmy 692
Bodnár Géza 359
Bóka László 441, 637
Borbély Lili 320, 382, 694, 712
Boros Annus 311, 692
Boross László 481
Bossuet, Jacques Bénigne 16
Bródy Andor 590, 723
Bródy-család 174, 415, 440, 512, 578, 589, 618, 670, 722
Bródy Miklós 724
Bródy Pál 419, 447, 488, 504, 520, 525, 527, 529, 533, 589–590, 618, 647, 720–722, 724
Bródy Sándor 415, 590, 647, 723

Bródy Sándorné 494
Bródy Zsuzsa 415, 420, 723—724
Burger Erzsi 312, 692
Byron, George Gordon, lord 569

Casals, Pablo 284, 685
Chopin, Frédéric François 14
Clemenceau, Georges 416
Conev, P. 566
Cuvaj, Ede 403, 718

Csikos Sándor 291, 294, 447, 687, 688
Csobán Endre 647
Csokonai Vitéz Mihály 10, 71, 142, 437—438, 441, 443—444, 446, 475, 489—490, 494, 574—575, 700—701
Csukovszkij, I. Kornej 488, 494, 566

Dante, Alighieri 75—76, 446, 496—500
Danton, Georges Jacques 378
Demeter Tibor 436
Déry Tibor 444, 567
Désy Zoltán 375—376, 385, 390, 392, 395, 408, 445, 710, 714—717, 719—720
Dojčić, Stefan 720
Dosztojevszkij, Fjodor Mihajlovics 725
Dőderlein, Ludwig 353, 701—702
Du Bellay, Joachim 503
Dzsúicsíro Imaoka 539

Elek Alfréd 485
Elek Arthúr 429, 464—465, 489
Elek Pál 385, 390, 715
Endre Károly 568—569
Erdélyi Miklós 337—338, 698
Esterházy-család 711

Fabinyi Felícia 687
Fadrusz János 471
Fangrat, Tadeusz 607
Farkas Ferenc 469, 569, 591, 646
Farkas Imre 351
Fényes Lenke 87, 512, 618, 670
Fenyő Miksa 476
Feuillade, Lucien 610

Freud, Sigismund 492
Freund Böske 311, 692
Freund Jenő 322, 447, 689, 695
Füst Milán 481

Gábor Andor 529, 531
Gajdos-család 420, 724
Gáldi László 434, 505, 517, 533, 539, 571, 601, 605, 610, 643—644
Gara Arnold 461—462
Géczy István 340, 699, 709
Geiger Hilda 311, 692
Gellért Oszkár 473, 476, 641
Géo, Charles 468, 489, 505, 539, 569
Gerő Vilmos 396—397, 407, 715
Gish, Lilian 598
Giurgiuca, Emil 525, 591, 599, 607, 629
Goethe, Johann Wolfgang 459
Gragger Róbert 520
Griffith, David Lewelyn Wark 598
Guilleaume, Árpád 636

Gyan Thula (l. Than Gyula)
Gyávay Szula (l. Szávay Gyula)
György Endre 280, 684
Győző Ferencné (l. Vál Valéria)

Hajdú László 488
Hankiss János 539, 631
Haranghy Jenő 504
Harsányi Zsolt 598
Hatvany Lajos 503—504, 515, 533, 539, 545, 562
Havas Gyula 433, 589, 504
Havas Irén 504, 588
Haverda Mária 370, 708
Héderváry Lehel 715
Herceg Ferenc 376—377, 710
Heredia, José Maria de 455
Hirsch Hugó 421, 725
Holló Lajos 376, 710
Homeros 492
Horusitzky Zoltán 573
Horváth János 484, 513, 646
Horváth Kálmán 333, 697
Horváth Kiss László 567

Horvay Róbert 606
Hradský, Ladislav 459, 461–462, 470, 474–475, 485, 488–489, 505, 539, 545, 558, 566–567, 569, 571, 573, 591, 599, 605, 607, 609, 615, 618–620, 623, 625, 627–628, 631, 636, 643, 646–647, 652, 679, 726
H. Vica 7, 449–450

Illés Ilona 610, 627, 630, 634, 636, 638–640, 642–644, 646, 648–650
Irmay Béla 400, 717

Jacobi Viktor 694, 707
Jancsó Elemér 568–569
Járdányi Pál 548
Jeszenszky Sándor 391, 715
Juhász Géza 631
Juhász Gyula 441, 460, 462
Justh Gyula 375, 381, 711

Kaffka Margit 461, 504
Kálmán Imre 713
Kalocsay Kálmán 539, 566
Kardos Albert 224, 429, 474, 476, 647
Kardos István 481, 501, 591, 619, 625, 627, 673
Kardos László 429–430, 436, 441–442, 447, 450–451, 506, 527, 529, 567, 606, 647, 721, 724
Kardos Pál 436, 454–455, 567, 695–696
Kardos Samu 344, 355, 700, 702
Karinthy Frigyes 460, 468, 539, 722
Károlyi Ervinné 631
Károlyi Imre gróf 391, 408–409, 446, 715, 719–720
Kassay Károly 703
Kazár Adolf 391, 715
Keats, John 476, 696
Kelen Hugó 667
Kerényi György 558
Kernstok Károly 477
Király György 429, 539
Kirkconnel, Watson 600, 636
Kiss Adolf 387, 713
Kiss Béla 380, 711
Kiss József 686
Kistétényi Melinda 525
Kocztur Gizella 430, 447
Kokovcev, Nyikolajevics 362, 705
Komlóssy Imre 348, 701
Kósa György 501, 573, 582, 591, 600, 644, 646
Kossuth Lajos 471
Kosztolányi Dezső 578
Kovács József 474
Kozma Lajos 429
Kozocsa Sándor 626
Könyves Tóth Mihály 340–341, 345, 374, 699–700, 709
Krobatin Sándor báró 381, 712
Kubelik, Jan 8, 692
Kuthy Sándor (l. Térey Sándor)
Kuti Zsigmond 333, 697

Laczkó Géza 480
Lám, Friedrich 539, 591
Láng István 567, 573
Lányi Sarolta 484
Lányi Viktor 459, 484, 573
László Imre 441
Léderer Ferenc 311, 692
Lefkovics Arthur 699
Leicht, Hans 610
Lenau, Nikolaus Franz 624, 725
Leopardi, Giacomo 539
Libakerti Albert (l. Lichtblau Albert)
Lichtblau Albert 312–313, 316, 321, 328, 447, 686, 689, 692–694, 696, 702
Lichtmann Anna (Tóth Árpádné) 63, 474, 488, 578, 692
Lloyd George, David 416
Lőrinczy György 487
Lukáč, Emil Boleslav 475, 532
Lukács László 366, 375–377, 380, 390–392, 394–396, 400, 405–408, 447, 706–707, 709–711, 714–716, 719–720

Madách Imre 378, 711
Magyari Imre 380, 711
Majakovszkij, Vlagyimir 567

Mallarmé, Stéphane 490
Márk Endre 374, 709
Marton Anna 482
Máthé Gyula 320, 365, 694, 706
Mayer Gyuláné (Szüts Olga) 363, 706
Mezei Béla 412, 720
Micheli, Mario de 605
Mikes Lajos 525, 617, 619, 621, 630, 644, 726
Miklós (montenegrói király) 362, 365, 378, 381, 383, 705–706, 711
Molnár Antal 591, 630
Montarier-Meisterova 525, 605
Móricz Zsigmond 504
Musset, Alfred de 670

Nácika (l. Révi Nándor)
Nagy Aranka 598
Nagy Endre 673
Nagy János 436
Nagy Lajos 474
Nagy Zoltán 461, 464, 472, 474, 476–480, 488, 494, 502, 531, 582, 722
Németh András 305, 307–309, 321, 328, 335, 447–448, 686, 688–691, 698
Nemo (l. Rostkovicz Artur)
Neubauer Klára 485
Nikita (l. Miklós, montenegrói király)

Ohnet György 594–595
Oláh Gábor 465, 469, 478, 606
Orczy Lőrinc 10
Ortutay Gyula 466, 481
Osvát Ernő 160, 440, 442–443, 464, 474, 477–478, 480, 487, 522, 529, 605

Paderewski, Ignacy Jan 598
Paduch József 391, 715
Pálfy József 290, 687
Pallavicini György őrgróf 407–408
Pándy Kálmán 526, 605
Papp Lajos 573
Pap Sándor 457
Pap Zoltán 280, 684
Pasics, Nikola 361, 704
Pásztor Árpád 726
Pavlik Ferenc 368–369, 385–386, 407, 445, 707, 713, 719
Pejacsevich Tivadar gróf 403, 718
Perczel Móricz 695
Perendi József 598
Peterdi (Neubauer) István 479, 485, 641
Péter László 449
Petőfi Sándor 280, 701
Petrovics Emil 573
Pintér Jenő 462
Pogány Béla 468, 489, 505, 539, 569
Polgár Tibor 501, 631
Poničan, Ján 609, 619
Popper Ferenc 434, 492
Prohászka Oszkár 358, 365–366, 372–373, 703, 706, 709
Prőhle Vilmos 357–358, 363, 703, 706
Psylander, Valdemár 417, 724
Puskin, Alekszandr Szergejevics 725

Reitter-Podhradsky, Elza 629
Rékai Iván 573, 591
Révi Nándor 314–316, 318, 327, 329, 339, 348, 355, 378, 447, 689, 693–698, 701–702
Ribemont-Dessaignes G. 539
Rimbaud, Arthur 539
Ronsard, Pierre de 503
Rossi, Eva 605
Rostkovicz Arthur 317, 319, 693
Rousselot, Jean 539, 569–570, 591, 605

Saint-Amand, Marc-Antoine de 503
Salusinszky Imre 630
Samain, Albert 437, 479
Sándor Pál 391, 715
Santarcangeli, Paolo 573, 577, 638, 646, 651
Sári László 573
Sárkány Ferenc 421, 725
Schelken Pálma 457

Schemua Balázs 361, 704
Schöntag Alfréd 470, 721, 724
Schöntag Lajos 482
Schöntag Samu 470, 474, 572, 724
Schöpflin Aladár 467, 504
Shakespeare, William 88, 513, 585, 588
Sikos Csándor (l. Csikos Sándor)
Simon István 469
Sirola, Gino 605, 609, 639, 643, 648
Skerlecz Iván báró 410, 448, 718, 720
Somlyó György 501, 527, 669, 682
Sonkoly István 436, 673
Stead, William Thomas 339, 698
Stenborg, Hans Eric 526, 605
Sugár Rezső 509, 573, 617
Swift, Jonathan 539

Szabó Dezső 494
Szabó Lőrinc 431, 433—434, 439, 441, 445—446, 450, 452, 455—456, 458, 490, 492, 500—501, 509, 511—513, 516, 521—522, 527, 540, 547—548, 573, 575, 577, 582—583, 589, 598, 606, 610, 618—620, 626—627, 631, 647, 652, 654—658, 660—663, 666—669, 671—682
Szabolcska Mihály 349, 473
Szacsvay Imre 471
Szántó Mariska 721
Szávay Gyula 339—340, 345, 349—354, 447, 689, 699, 701—702
Szegedi István 433
Székely Ferenc 707
Szelényi István 573
Széll Farkas 692
Széll Marianna 692
Szemere László 591, 625, 631
Szentesi János 327, 684
Szentkirályi Tivadar 297—299, 309, 316, 321, 333—334, 355, 448, 688—691, 693—694, 696—702
Szervánszky Endre 462, 501
Szilágyi Imre 701
Szivadar (l. Szentkirályi Tivadar)
Szoboszlay Erzsébet 696
Szokolay Sándor 501, 573, 591
Szőnyi Erzsébet 591
Szula (l. Szávay Gyula)

Tardos Béla 617, 673
Tempesti, Folco 466, 474, 484, 528, 536, 558, 570, 605, 609, 649
Térey Sándor 430, 449—452, 462, 697, 721
Tersánszky Józsi Jenő 482
Thaly Kálmán 375
Than Gyula 299—300, 309—310, 316, 320—322, 325—328, 330, 333, 338—340, 343, 348, 350, 352—353, 447, 684, 686—687, 689, 691—694, 698
Thököly Imre 672
Tisza István gróf 344, 350—352, 366, 368—369, 376—378, 386, 396—403, 406—409, 411, 446, 448, 701, 710, 714—717, 719—720
Tomasics Miklós 718
Tompa Mihály 621
Toroczkai Oszvald 291, 687
Tóth András 471—472
Tóth Árpádné (l. Lichtmann Anna)
Tóth-család 435, 457, 460—464, 466, 468, 472, 474—475, 477—478, 486, 492, 496, 501—502, 505—510, 512, 515—517, 520—521, 523—528, 530—532, 534, 536, 540—543, 545, 549, 558—559, 561, 563, 565, 568—572, 574—576, 578, 583, 589—591, 598—601, 606—608, 610, 612, 614—615, 617—621, 623, 625—630, 632, 634—643, 645, 647—653, 655—657, 659, 662, 664, 670, 673, 675, 721
Tóth Dénes 501, 567, 573
Tóth Lehel 467, 479
Tóth Zoltán 487
Turai Farkas 291, 327, 687
Turcsányi Elek 461
Turóczi-Trostler József 436

Udvardy László 558
Ullmann Adolf 391, 715

Vadász Lipót 403, 718
Vág Anica (Vág Lajosné) 725
Vág Lajos 725
Vág Sándor 725
Vág Szerén 421, 448, 725
Vajda Imre 391, 715
Vajda János 438, 634—635
Vál Valéria 488, 564, 581, 724—725
Várady István 473
Varga József 471
Vásárhelyi Zoltán 605
Vass Lajos 631
Veres Tóni 351
Verlaine, Paul 454
Vikár Sándor 573
Vix Antal 707
Vörösmarty Mihály 539, 562

Zeppelin, Ferdinand von 398—399, 448, 710, 716—717
Zerkovitz Béla 402, 713, 718
Zichy Aladár gróf 375, 393, 716
Zichy Mihály 711
Zilahy Gyula 320, 337—338, 357, 384, 694, 698, 703, 713
Zilahyné, Singhoffer Vilma 703

Zsül (l. Zilahy Gyula)

A VERSEK BETŰRENDES CÍMMUTATÓJA

Az első szám a főszöveg, a második a jegyzet lapszáma

A balkáni farsang 371 708
A bánat misztériuma 146 581
A béke állást keres 399 717
A csatorna 318 694
A dalt, a dalt 270 680
A debreceni run 358 703
A Désy-láz 390 714
A drága kincs 277 682
Ady Endrének 38 470
Aerenthal megy 306 690
A fa 102 525
A fényes lég már 238 655
A föld alatt 215 642
A haja 266 678
A herceg 22 458
A hídon 210 638
A holdkóros apród története 417 724
A hold leckéje 225 647
A Hortobágy 323 695
Ah, vasárnap! 393 715
Akár egy bús kamasz 237 653
Akarom: légy víg! 243 659
A kenyérgyár macskája 404 719
A kerti fák közt 113 540
A két kéz 411 720
A körkérdés 331 697
A „Közérdek" című verskötetből. (Révi Náci alanyi költő dalai) 318 694
A kuruc dalok hiteles szövegei 375 709
A kút 102 525
Álarcosan 216 643
Áldott legyen 68 490
Áldott nyári délután 195 629
A lelkem fáj 19 457
A „Letört bimbók" című filmhez 155 598
Alexi, hajts, ... 237 653

Alföldi emlék ... 243 660
Alig kér már szerelmet ... 264 676
Alkony, barna hajós ... 249 666
A Marson ... 230 651
A Merengéshez ... 103 526
A merengőhöz ... 420 724
Amíg a csókot megtaláltam ... 214 641
A Muhi-pusztán ... 15 455
A múmia ... 111 534
A műbaba ... 352 701
A Nagyerdő keserve ... 347 700
A nap vörös aranyban ... 239 655
Andrássy út ... 251 667
A nedves réten át ... 256 670
A nyaraló búja ... 403 718
A Palace-ban ... 199 631
A parkban ... 26 461
A pesti csend ... 245 661
Április ... 123 549
Április ... 424 726
Áprilisi capriccio ... 219 644
Aquincumi korcsmában ... 135 569
A rab ... 273 682
A rabról, aki király volt ... 54 483
Arad ... 145 577
Arany-Bika kesergő ... 287 686
Arany felhő ... 140 572
Arany János ünnepére ... 109 532
Aranylöveg a messzi égen ... 231 651
Arany tó az égen ... 232 651
A Reményhez ... 345 700
A remete ... 114 540
A riporter búja ... 280 683
A rubinszárnyú Cherubhoz ... 74 494
A sok tavaszi színnek... ... 257 671
A Sorbonne halottja ... 16 455
A tavaszi sugár 122 548
A tejút alatt ... 146 578
A test csodája ... 166 610
A Tympanon istennőjéhez ... 144 576
Augusztusi ég alatt ... 81 505
A végtelen bús éjszakákon... ... 266 677
Ave morituri... ... 25 460
A vén ligetben ... 23 459
A vén magyar hegy... ... 258 672
A vénülő folyamnál ... 85 508
A vén zsivány ... 205 636
A vérnek és nyomornak idején... ... 247 663
Az arany park ... 90 513

Az árnyból szőtt lélek ... 138 571
Az ember tragédiája ... 378 710
Az esti felhők... ... 87 511
Az ifjúságon immár... ... 240 656
Az ifjú török esete ... 370 708
Az ócska (Lukács) Lászlórul való ének ... 375 709
Az olvasóhoz ... 278 683
Az órainga ... 157 599
Az orvosi kar ... 285 685
Az Öröm illan ... 134 568
Az ősök ritmusa ... 167 610
Az új isten ... 132 566
Az új tavaszra ... 92 516
Az utcán most... ... 91 516

Bakkarát-könnyek ... 303 696
Bazsalikom ... 204 636
B.-család sírboltjára ... 174 618
Be furcsát álmodtam... ... 28 463
Beomló házak ... 281 683
Berzsenyi ... 142 574
Be szép az ég... ... 78 501
Betörő ... 229 650
Betűk, betűk... ... 261 674
Beültem már... ... 260 673
Bika-Bandi megfürdött ... 307 691
Boldog csönd ... 77 501
Boldogság ... 143 575
Bordal ... 283 685
Bronzszobor a kávéházban ... 19 457
Buja szagok örvényével forog... ... 243 660
Bujdo-só ének ... 376 710
Bujdosó Tisza ... 376 710
Bús bérház-udvar ez... ... 122 548
Bús, délelőtti vers ... 136 570
Bús éjszaka volt... ... 241 657
Bús sóhajtás ... 101 524

Camera obscura-dal ... 301 689

Csak ennyi ... 60 485
Csendes már ... 18 456
Csillagász 1—2. ... 149 582
Csillag, ó messzi Szerelem! ... 84 507
Csokonai ... 142 575
Csönd, csönd... ... 250 667
Csupa kudarc... ... 269 680

Dante ... 75 496
Déli derű ... 40 473
Derű? ... 52 481
Derűt dalolnék... ... 250 667
De szétnéz aztán... ... 251 667
Dobos pavilon-kesergő ... 295 688
Dr. Freund Jenőke irataiból ... 322 695
Dr. Sikos Csándor újabb verseiből ... 294 688
Dr. Sikos Csándor verse karácsonyra ... 291 687
Durúzsoló tűznél ... 104 527

Édes komám ... 258 672
Egy aggot ismerék... ... 251 668
Egy ebről ... 252 668
Egyetem nóta ... 277 682
Egyhelyben ülni ... 270 681
Egy-két sugárnyi régi nap ... 181 621
Egy lány a villamosban ... 153 591
Egy leány ... 25 460
Egy leány szobájában ... 42 474
Egy mozdulat ... 53 482
Egynémely emlék, régi kincs ... 129 563
Egy pad elégiája ... 329 696
Egy pisztoly csattant el ... 214 641
Egy régi ház előtt ... 117 543
Egy végső, igaz szót... ... 269 679
E halk tájt nemrég... ... 246 663
Éjféli eső ... 67 490
Éjféli litánia ... 115 541
Elégia ... 360 704
Elégia egy elesett ifjú emlékére ... 97 521
Elégia egy rekettyebokorhoz ... 112 536
Elég volt a vágta ... 190 627
Elejtetted a napot ... 217 643
Életem fölött ... 244 660
Elfáradt már... ... 242 658
Elkopik az ember... ... 265 677
Elkoptam... ... 233 652
Éllel hulló... ... 253 669
Elmúlt az élet... ... 269 679
Elzeng az élet... ... 120 547
Epilógus: egy régi vers a Pegazushoz ... 27 462
Erdő ... 66 489
Erdőszél ... 221 645
Eredj, Szerelem, szép sehonnai! ... 184 621
Esdeklés ... 99 523
Este ... 9 450
Este a Kilátón ... 174 617

Este a temetőn ... 50 481
Esti ének ... 82 505
Esti harangjáték ... 148 582
Esti kertben... ... 77 500
Esti könnyek ... 44 476
Esti sugárkoszorú ... 164 607
Esti szonett ... 41 473
Esti vízió ... 49 481
Evokáció egy csillaghoz ... 48 480
Ez a nap is ... 222 645
Ez itten a mókus nyoma... ... 413 721
Ez már nem nyári alkonyat ... 169 612
Ez világnak dolga... ... 268 679

Fájva szeretni... ... 259 673
Február ... 423 726
Fehér lesz akkor már... ... 263 675
Fel a barikádra! ... 386 713
Fénylő búzaföldek között ... 193 628
Flegma-vers a szezonról ... 300 689
F. L. úrleány sírkövére ... 87 512
Forradalom ... 362 704
Forró nyári nap ... 250 667

Gesztenyefa-pagoda ... 126 558
Gordonkás elégia ... 284 685

Gyan Thula kabinetje ... 325 696
Gyan Thula pályázati hirdetménye ... 310 691
Gyávay Szula füle ... 349 701
Gyerekszemekkel... ... 156 598
Gyopár ... 171 615
Gyorsírásos verstöredékek ... 272 681

Hagyma-koszorú ... 396 716
Hajnali szerenád ... 62 487
Hajó a dokkban ... 187 625
Ha meggyógyul... ... 413 720
Harangvirág ... 198 631
Hát lesz béke? ... 416 723
Hazám, hazám... ... 257 671
Hegedülnéd, sóhajtanád... ... 209 638
Hegyi beszédek felé ... 170 614
Hej, Debrecen... ... 36 470
Hímzés ... 83 507
Históriás ének a színidirektorok szomorú harcáról ... 337 698
Hívogató ... 177 619

Hófehérke ... 59 484
Hold ... 127 559
Holdtalan éjen... ... 241 656
Hová megy, aki elmegy ... 241 657
Hová röpülsz? ... 186 625
Hozzá ... 391 715
Húsvéti apoteózis ... 372 708
Húsvéti versike ... 330 697

Időnk szép... ... 414 721
Ifjonti jók múlásán ... 178 620
Illatlavinák alatt ... 227 648
Intérieur ... 44 477
Invokáció Csokonai Vitéz Mihályhoz ... 71 494
Isten oltó-kése ... 233 652
Isten törött csellója, hallgatok ... 213 640
Isten veled ... 262 675
Itt az ugorkaszezon ... 383 712

Január ... 422 725
Jó éjszakát! ... 185 623
Jól van ez így ... 164 607
Jó volna szépen ... 247 663
Józanul és fantáziátlanul ... 211 639
Jőjj, vihar! ... 58 484
Június ... 425 726
Június 21. ... 356 702

Kacsa-nóta ... 353 702
Karácsonyi emlék ... 366 706
Karthagó kövein ... 183 621
Kastély és temető ... 86 510
Kaszáscsillag ... 188 626
Katonasír ... 81 505
Kedves Imre s István ... 408 719
Kedves Pál ... 419 724
Kecskerágó ... 228 649
Két régi költő ... 142 574
Kialvó krátert ... 238 654
Ki elveszíté életét ... 257 672
Kik egy-uton ... 152 589
Kilépni ... 368 707
Kincs ... 46 478
Kint jártam a ligetben ... 267 678
Kisvendéglőben ... 28 464
Kitárom ablakom... ... 103 527
Ki tud az elsüllyedt kincsek sorsáról ... 253 669
Ki tudja ... 261 674

Kokovcev ... 362 705
Kora márciusi napsugár ... 157 599
Költő könnye ... 264 676
Könnyű dalt ... 61 486
Körúti hajnal ... 159 601
„Köszönöm" ... 224 647
Köszönöm hegedűd ... 267 678
Köszöntő ... 162 606
Krisztus-képre ... 24 460

Lámpafény ... 106 530
Láng ... 153 590
Látomás ... 32 467
Láz, dühök, kínok ... 246 662
Levél ... 59 485
Levél ... 306 691
Levél Osvát Ernőhöz ... 160 605
Légyott ... 32 467
Lélektől lélekig ... 165 608
Libakerti Albert dala Nizzából ... 312 692
Libakerti Albert sóhaja a déli sark felfedezése alkalmából 321 694
Lomha gályán ... 80 502
Lóverseny-dal ... 388 714
Lukács elmegy ... 405 719

Madárcsicsergés ... 262 675
Május ... 424 726
Május elseje ... 380 711
Május éjén a régi bor ... 191 627
Ma lelkemet ... 76 500
Mámor ... 84 507
Március ... 131 565
Március ... 423 726
Már éjfél ... 98 522
Már vége ... 121 547
Meddő órán ... 27 461
Megcsaltalak ... 150 583
Megkötik a békét ... 360 704
Megüzenem ... 268 678
Megváltozik ... 271 681
Meleg van ... 351 701
Miért? ... 9 450
Miért? ... 148 582
Miért jut eszembe olykor ... 240 656
Miért kelsz újra ... 271 681
Micsoda reflektor elé ... 144 575
Mi lett a sárga virágokból ... 264 676

Mi mámor volt... 261 674
Mint halk hegedűszó... 252 668
Mi tagadás... 8 449
Mit integettek... 253 669
Most elfelejtem... 241 656
Most messze zeng... 243 659

Nácika a kivágott ruhában 314 693
Nácika-kesergő 316 693
Naív versike a házbérnegyedről 279 683
Németh András tavaszi verseiből 335 698
Nemohoz 319 694
Nézz ránk, Ady Endre! 158 600
Ni, elment... 244 661
Non piu leggevano... 76 500
Notturno 13 454

Nyílt levél Ludas Matyihoz 319 694

Obulus 69 491
Óda az ifjú Caesarhoz 104 528
Ó, ezek a... 274 682
Ó, édes napsütés!... 238 654
Ó, Éjszaka!... 239 655
Ó, én nem a halált... 187 626
Ó, felhők... 245 661
Ó, fontaine lumineuse! 237 654
Ó, forgó földünk! 108 531
Ó, furcsa társak... 270 680
Ó, hosszú éjek... 240 655
Ó, kék és zöld 243 658
Október 95 520
Ó, lankadó bűbájú alkonyok... 240 655
Ó, légy ma vendégünk... 256 670
Ó, líra!... 249 666
Olykor, éjjel... 11 452
Oly meghatott... 99 523
Ó, mennyi pompa... 88 512
Ó, merre jár... 249 666
Ó, minden mily szép... 262 674
Ó, napsugár! 161 606
Ó, örök Isten... 86 509
Ó, régi költő... 257 672
Orfeumi elégia 45 477
Orgona 85 509
Ó, rímek fáradt mestere! 180 620
Ó, romok! 91 515

Országos eső ... 401 717
Ó, Távoli... ... 154 598
Ott kint a télnek bús haragja... ... 7 449
Ó, tudsz-e szállani... ... 89 513
Ó, Vígasz! ... 58 484

Örök tavaszban járnék ... 116 541
Öröm ... 61 485
Ősz ... 30 466
Őszben-tavaszról ... 20 457
Őszi alkonyat ... 43 475
Őszi beszélgetés ... 172 615
Őszi kérdés ... 70 493
Őszi szántás ... 118 545
Őszi vihar ... 212 640
Ősz, ősi isten... ... 247 664
Ősszel az asszonyokra... ... 263 676

Pajtás, igyunk... ... 141 573
Pavlik érettségije ... 385 713
Pavlik ürít ... 369 707
Philoklet ... 21 458
Politikai cikkek ... 333 697
Pompázó, lusta, édes alkonyat... ... 120 547
Próbálom, hátha... ... 262 675
Prológ ... 311 691
Prológ ... 324 695
Prológ ... 422 725
Prospero szigetén ... 150 583
Pünkösdi gyermeknap ... 382 712

Rádió ... 207 638
Reggel ... 33 467
Régi dallamok ... 14 454
Rezignáció ... 105 530
Richard ... 12 453
Rímes, furcsa játék ... 93 517
Ripacs ... 229 650
Rozskenyér ... 175 618

Séta az alkonyatban ... 37 470
Skerlecz programmja ... 410 720
Sóhaj ... 46 479
Sóhajféle ... 198 631
Sötétedik... ... 241 657

Sötét szín izzik... 247 663
Stanzák egy trafikoslányról 78 501
Svedléri rímjátékok 414 722

Szatíra-pályázat 339 698
Szavak szobrásza, én... 96 521
Száz év után 202 634
Szédület 88 512
Szemben a fenséges... 70 493
Szemérmetlen s bátor lángok alatt... 69 492
Szent nyomorék, riadj! 128 561
„Szent őrületben...” 88 513
Szenzáció!!! 357 703
Szeptember 114 540
Szeptemberi szonett 47 480
Szeretnék átölelni... 121 548
Szeretnék örökké így ülni... 260 673
Szeretsz? 176 619
Szerén beteg... 421 725
Széthullt légiókkal 192 628
Szezontól szezonig 363 705
Szigeti emlék 223 646
Szivadar-keringő 297 688
Szobák 29 465
Szólt egy úr 369 707
Szomorú nóta a telefonról 341 699
Szomorúság Anteusa 226 648
Sztrájk-vers 343 699

Takarodó 203 635
Tánc 83 506
Taposom még egy kissé... 271 681
Tárcámban egy kép 63 488
Tárlat 290 686
Tavasz ébresztése 416 724
Tavaszi elégia 34 468
Tavaszi holdtölte 35 468
Téli verőfény 64 488
Tetemrehívás 206 637
Tetemrehívás 407 719
Tháliánál 411 720
Tibet 318 694
Tisza kontra Zeppelin 398 716
Törmelékek 253 669

Úgy, úgy... 266 677
Újévi vers a vén házalóról és a fiatal vigécről 293 687

Újév reggele 366 706
Új Szivadar-keringő 333 698
Új tavasz a Hortobágyon 322 695
Új tavaszig vagy a halálig 197 630
Úton 201 632

Vágyak temetése 65 489
Van, aki sír... ..... 274 682
Vasárnap 17 456
Vergődés 39 472
Vergődni mindhalálig... ..... 174 618
Versike a háborúról 282 684
Vér s nyomor szennyezi... ..... 245 662
Viliről 7 449
Visszhang 359 704
Visszhang az előszobában 394 716
Vitézek, mi lehet... ..... 268 679
Vízió a vonat ablakából 107 531
Volt-e tavasz... ..... 261 674
Vonatra ülnék... ..... 267 678

Záróra 415 722
Zuhany 361 704

A VERSEK KEZDŐSORAINAK BETŰRENDES MUTATÓJA

Az első szám a főszöveg, a második a jegyzet lapszáma

Ablakomban, szürke esten, ... 9 450
A csendes és fakó kis udvaron 20 457
A dalt, a dalt immár felejtem, ... 270 680
Adél, Adél, ... 414 722
A drága kincs, a drága zsold, ... 277 682
A fákon a virágzás fájó kéje, ... 90 513
A fák szelíd, nagy árnyát nézni este 138 571
A fejem fáj, az agyam sajog, ... 341 699
A fényes lég már halkan elborult, ... 238 655
A holdat nézd, fölült a háztetőre, ... 82 505
A hold, az alma-bájú bolygó 417 724
Ákácillat s finom, fanyar homok 243 660
Akár egy bús kamasz, ki csendes éjszakán 237 653
Akár egy régi kurtizán 266 678
Akárki akármit is mond, ... 333 697
Akarom, légy víg! egyetlen virágom, ... 243 659
A kávéházak pamlagán, a füstben 245 661
A kékselyem mezőn itt állt az éji őrszem, ... 15 455
A kenyérgyár 404 719
A kerti fák közt álmatag ődöngött 113 540
Alásszolgája! 330 697
Áldott legyen, ti most nyíló leányok, ... 68 490
Áldott nyári délután 195 629
A lelkem fáj ... Isten ne adja, ... 19 457
A levegő hideg, kék és merev, ... 95 520
Alexi, hajts, hallod-e? hajts! 237 653
Alig kér már szerelmet, ... 264 676
Alkony, barna hajós, zöldszínű ég vizén 249 666
Allah nagy úr, és Mohammed örök, ... 370 708
Állok az ablak mellett éjszaka, ... 165 608
Álmodtam, húsz éves gyerek, ... 181 621
A messzeség 198 631
A messzi, drága tűzi vészt, ... 101 524
Ámultatok már néha, mily csodás 166 610
A múlt héten, ... 307 691
A múlt héten vala szent 411 720

A munkapártot 368 707
A nagyerdőn most minden berek 385 713
A nap vörös aranyban, gőggel alkonyúl, ... 239 655
A nedves réten át iromba köd 256 670
A pápa 314 693
Április, április, bolondok hónapja! 424 726
Április, ó, Április, ... 123 549
A rádió kagylóját felveszem 207 638
Arany felhő az égen, ... 140 572
A ritkás ágak zöldjén átveti 131 565
A setét bolt nagy üvegablakán 37 470
A síró s hencegő érzésből, tépett szívem, ... 53 482
Ásít már Zsuzsi, e francia bábu, ... 415 722
A sok tavaszi színnek mért örülsz, ... 257 671
A Stenczinger-ház a múlt héten 281 684
A százéves Naptári Ember 722 725
A szezon tavaly úgy kezdődött, ... 363 705
A szürke éj kóbor lovagja lettem, ... 13 454
A tavaszi sugár aranyburokba fonta 122 548
Augusztus. Alkonyat. Körül 227 648
A válság 325 696
A végtelenből jött, de a platánok 157 599
A végtelen, bús éjszakákon, amikor 266 677
A vén ligetben jártunk mi ketten, ... 23 459
A vén magyar hegy csöndes és borús, ... 258 672
A vérnek és nyomornak idején, ... 247 663
A vérnek is jó dolga lesz 399 717
A zöld gyepről kék füstöt ereget 143 575
Az ágya szélén ültem, s mint e sötét, kopott ágy, ... 42 474
Az ám! holdtölte újra! 225 647
Az asztalomon paraszti csokor, ... 204 636
Az égen nyári fényözön; 228 649
Az éjféli eső a láthatlan egekből 67 490
Az élet lassan elfakul, ... 272 681
Az én bús ajkamról, ... 287 686
Az én sok szép tavaszi álmom 22 458
Az esti felhők torlatag csodája 87 511
Az ifjúságon immár túljutottam, ... 240 656
Az istenek szerettek? 203 635
Az Öröm illan, ints neki, ... 134 568
Az újságlapok 306 690
Az új tavasz játékos ujja 92 516
Az utcán most sötétség állóvize áll, sötét 91 516
Az útszél: csupa pitypang, ... 219 644

Bár holtra metszé kertész görbe kése, ... 85 509
Bécs ma roppantul örül, ... 398 716
Be furcsát álmodtam az éjjel 28 463
Be jó így üldögélni este, ... 129 563

Be szép az ég bíborló baldachinja, ... 78 501
Betűk, betűk, ti téveteg vonalkák, ... 261 674
Beültem már a Cháron csolnakába, ... 260 673
Boldog isten! hát mindig így lesz már most? ... 49 481
Börtön vagyok ma, bús magamba zárt, ... 250 667
Buja szagok örvényével forog ... 244 660
Bús bérház-udvar ez, magasba tolt ... 122 548
Bús éjszaka volt, s bús éjszaga volt ... 241 657

Caesar! üdv neked, ó, ifjú vezér, kinek ... 104 528
Casals Pablo ... 284 685

Csak a bukás várt, látom magam is ... 229 650
Csendes már az erdő alja, ... 18 456
Csengő-bongó versikével ... 356 702
Csillag! e csüggedt órán, míg bánatok zilálnak ... 48 480
Csókolóztam a Margitszigeten, ... 223 646
Csönd, csönd ... a felhő, mit az est csavart ... 250 667
Csupa kudarc és csupa seb vagyok, ... 269 680

Derűt dalolnék, édesem, tenéked, ... 250 667
De szétnéz aztán: hűs orgonafej ... 251 667
Délibábos puszta, kedves ideálom, ... 323 695

Édes komám, fütyül a szél, hallod-e? ... 258 672
Egy aggot ismerék, ki nyáron át ... 251 668
Egy eb lohol az utcán, mért látom most meg ezt? ... 252 668
Egyetlenegy utcáját ismerem, ... 145 577
Egy gondolat bánt engemet: ... 388 714
Egy helyben ülni resten, nézni a ... 270 681
Egy ismeretlen szép lány zongorázik. ... 14 454
Egy kobzos görögös lányt szeretek én, ... 25 460
Egy pisztoly csattant el. Vagy idebent ... 214 641
Egy szó nyilallott a hazán keresztül, ... 396 716
Egy végső, igaz szót keresek. ... 269 679
E halk tájt nemrég üvöltés telé, ... 246 663
Éjfél. Zokognak tompán, szaporán, feketén ... 115 541
Elcsapták a fess Auffenberget, ... 360 704
Eldobtam egy gyufát, s legott ... 153 590
Életem fölött, a messzeségben, ... 244 660
Elfáradt már és izzadt a halál, ... 242 658
Elföldelem a szívem vágyait; ... 65 489
Elhagytak Isten jó angyalai: ... 184 621
Elkopik az ember, ... 265 677
Éllel hulló nagy napfénylemezek ... 253 669
Elmúlt az élet. Már mehetsz, te, jámbor ... 269 679

Elnyúlok a hegyen, hanyatt a fűbe fekve, ... 112 536
Előttem nők siettek. Testét lomhán kinyújtva, ... 34 468
Előttünk már hamvassá vált az út, ... 164 607
Elzeng az élet, s vissza, vissza nincsen út! 120 547
Ember vagyok, új élet, új utas, ... 167 610
Emléked már oly ódonan aranylik 46 478
Emlékszel még az augusztusi égbolt 81 505
Én csönd vagyok. Itt ne keress zenét, ... 213 640
Én írok, én vívok, én szívok, ... 322 695
Ennek az őszi napnak aranya 210 638
Én pad vagyok, és sok a bánatom, ... 329 696
Én szép ifjúságom 177 619
Én vagyok a Szivadar, ... 297 688
Én vagyok a Szivadar, ... 333 698
Érkező vonatok füttye át a ködön 61 485
E síró szavak, úrnőm, zengő és furcsa bilincsek, ... 54 483
... És szólt egy úr, aki csak ritkán viccel 369 707
Este kedvesek nékem a hegyek, ... 174 617
Esti kertben ülünk 77 500
Ez a nap is, ... 222 645
Ez, ez hát a derű? ez a túlkönnyü játék? 52 481
Ez itten a mókus nyoma, ... 413 721
Ez világnak dolga 268 679

Fájt-e már szívetek a gyorsvonatban, ... 107 531
Fájva szeretni, legfőbb törvény, ... 259 673
Fakó lovam, fáradt lovam, ... 27 462
Falon az inga lassú fénye villan, ... 185 623
Faunok vidám patája, ... 161 606
Februáriusban alighanem tél lesz, ... 423 726
Fehér lesz akkor már nehéz hajad, ... 263 675
Félbehagyott 60 485
Fel honfiak, polgárok, talpra! 386 713
Fénytelen élet. Egyre többször 215 642
Fiatal lány volt, ám ölébe ejtett 153 591
Forradalomra készül Montenegró, ... 362 704
Forró és száraz volt az este, ... 214 641
Forró fejem elalélt a virágok 149 582
Földiekkel játszó 345 700
Fölfelé megy borban a gyöngy 283 685

Gazember a török szultán, ... 316 693

Ha ez a levelem megérkezik, ... 59 485
Hagyd, hadd legyen lelkem sötét, ... 211 639
Halk hangon sírdogálnak a szelek, ... 26 461
Hallod még néha a kérdést, ha búsan 229 650
Ha meggyógyul a gége, ... 413 720
Ha olykor lassú esti sétán 193 628

Harangvirág, harangozz, hallgatom ... 198 631
Hasznos legyen vagy nem hasznos, ... 322 695
Hát rossz vagyok? szótlan? borús? hideg? ... 216 643
Hát újra itt. Őszi hegyek közt, ... 199 631
Hazám, hazám, hazám, hazám, hazám! ... 257 671
Hegedülnéd, sóhajtanád, ... 209 638
Hej, csatorna, nagy csatorna, ... 318 694
Hej, Debrecen, Debrecen, ... 36 470
Hej, szörnyű álmom volt ám az éjjel, ... 285 685
Hétfőn este, hét órakor, ... 371 708
Hogy is volt csak? a fáradt, bús, öt érzék, ... 88 512
Hogy miért vagyok többször szomorú, ... 164 607
Hol déli napban vén márványromok ... 91 515
Holdtalan éjen tompa derengés ... 241 656
Hová megy, aki elmegy ... 241 657
Hová mereng el szép orrod világa? ... 420 724
Hová röpülsz? A föld nem jó neked? ... 186 625
Hölgyeim és uraim, ... 293 687
Hölgyek s urak, amit én itt elmondok, ... 311 692
Hunyorgva néz felém, mint szürke, ébredő szem, ... 33 467

Időnk szép s vígan illanó ... 414 721
Ifjú virág volt, mit se tudott a lét viharáról, ... 87 512
Igen, ez csak vers: lim-lom, szép szemét, ... 59 484
Ím sírván esdekellek, ... 99 523
Irt lázasan ... s míg áldott tolla siklott, ... 75 496
Ismeritek a fájó muzsikát, ... 155 598
Istenem, némelyeknek ... 349 701
Isten veled, e végső szavakat, ... 262 675
Itt valaha Mátyás király ... 221 645
Itt van máju elseje, ... 380 711
Itt van, nemde, ... 382 712
Itt volt, elment a szép karácsony, ... 366 706

Jaj, de furcsa érzés, ... 192 628
Jaj, de szép ez a Nizza — ... 312 692
Járok a tibeti pusztán, ... 318 694
Jártál-e mostanában a csendes tarlón este, ... 70 493
Jó volna szépen kezedre hajolni, ... 247 663
Jöttél, s ím drága must edénye lelkem, ... 84 507

Kábultan füsttől s éji zajtól ... 30 466
Kedveseink! álmodjatok édes, szép síri álmot, ... 174 618
Kedves közönség! hálásan köszöntünk, ... 324 695
Kedves Ludas Matyi, hisz ön tudja, ... 319 694
Kedves Lukács, ... 391 715
Kedves Nikita mester, ... 383 712

Kedves olvasóm, nyögve kérdem: ... 416 723
Kedves Pál, ... 419 724
Kék hamvadozását ... 178 620
Kerek szemekkel, ... 156 598
Ketyegésében rekedt, tompa dal van, ... 157 599
Kialvó krátert látott s csendes árkot ... 238 654
Kiállott az Tisza ... 376 710
Ki egy kő-háromszögbe űzve élsz, ... 144 576
Ki elveszíté életét ... 257 672
Kik egy-uton, kart karba fűzve jártak ... 152 589
Kik összegyűltetek ma e teremben, ... 150 583
Kiküldött a szerkesztő úr engem, ... 331 697
Kint jártam a ligetben, ah, a barna ... 267 678
Kinyitom, kérem, a lapokat, ... 343 699
Kiráztam magam egy villanyos-ülésen ... 347 700
Kis kacsa fürdik ... 353 702
Kitárom ablakom, mily szépen száll a hold, ... 103 527
Ki tud az elsüllyedt kincsek sorsáról, ... 253 669
Ki tudja, ez-é az élet, ... 261 674
Kokovcev, a kis vutki-flaska ... 362 705
Kora este a padon ... 188 626
Koravén, könnyes volt az alkony, ... 12 453
Költő könnye: több az, valamint a mások ... 264 676
Kölyök-cicák, szunnyadva most a gyúlt nap ... 251 667
Könnyű dalt, enyhe, ízes szerenádot ... 61 486
Körül ... 66 489
Köszönöm hegedűd hangjait, zenész, ... 267 678

Laktam már a magány monostorát, ... 84 507
Lassan, lovam, lassan, ... 190 627
Lámpám! öreg butor, szelíd és furcsa törpe, ... 106 530
Látta ön? Itt vannak, bizonyisten, ... 411 720
Láz, dühök, kínok, nyomorúság, ... 246 662
Lehunytam a szemem, s jaj, az ő arcát láttam, ... 44 476
Londonban végre meglesz a béke, ... 360 704
Ludas Matyit mindenki ismeri, ... 278 683
Lukács készül a nagy audienciára. ... 394 716

Madárcsicsergés ... 262 675
Magam vagyok. ... 27 461
Magányos sír a keskeny, elhagyott ... 81 505
Ma langy a lég opálja, ... 136 570
Ma lelkemet libegni bontom, ... 76 500
Már borús, örök körben kering ... 105 530
Március hónapra nem vagyok zavarban: ... 423 726
Már éjfél régen elmúlt, már szőke csillagok ... 98 522
Már jó utat bejártam, ... 171 615
Már megritkult a szó. Ültünk a tág verandán. ... 146 57

Már vége, nézd, a messze ég 121 547
Megcsaltalak. Fáj szívedben a kés? 150 583
Megdördül az ég is júniusban, ... 425 726
Meghalt az Élet, és elmúlt a Harc — 158 600
Még hull a nyári fények zafír, rubin, agát 118 545
Még ifjúságával tüntet a nyár, ... 169 612
Megkérdezett engem a 301 689
Meglelték Lukácsot, panama-réten, ... 407 719
Megüzenem a violáknak, ... 268 678
Megváltozik szép lassan a világ, ... 271 681
Mért van, hogy bennem horgadozva, fájva 170 614
Merengés, ó merengés, mélyén a csöndes éjnek 103 526
Mért jó: meleg szemedbe nézni hosszan? 63 488
Mester, egy ifjú ember szól ím köszöntve hozzád. 38 470
Micsoda reflektor elé álltam, hogy vékony alakom felhőkre szökken, ... 144 575
Mi az, mi szerte a hazában 359 704
Miért jut eszembe olykor, ... 240 656
Miért kelsz újra vágy, hová merengsz, ... 271 681
Miért? 148 582
Miért van az, hogy nékem az öröm 226 648
Míg írom e pár sort, ... 405 719
Mi jobb? — üvölteni talán? 273 682
Mikor május kezdi híves hajnaltájon 424 726
Mi lett a sárga virágokból, ... 264 676
Mily ádáz végzet zord zajú tankja jár 128 561
Mi mámor volt s öröm volt nemrég, ... 261 674
Minden szarka farka 321 694
Mint ezüst gyík villan setét mohákon, ... 32 467
Mint halk csapatban szürke nyest, ... 126 558
Mint halk hegedűszó távoli korcsmából, ... 252 668
Mint messzi Chína földjén vasúti bús karambol, ... 104 527
Mint nyugvó úrnőt piperéz remegve 41 473
Mint óriás aranylöveg, ... 231 651
Mint te, ah, nyájas olvasóm 403 718
Mint túlédes, setét, únt kávéházi lőrét, ... 46 479
Mit ablakom körülfog vén kerettel, ... 64 488
Mi tagadás, én víg vagyok, ha látják, ... 8 449
Mit integettek, vén hegyek? 253 669
Mit írjak a Kardos Albert 224 647
Mi vagyunk a nyuszikák, ... 372 708
Most elfelejtem a késő körútat, ... 241 656
Most, hogy megint útfélre estem, ... 197 630
Most jön szépen, csendesen, biztosan 339 698
Most kezdődik a tavasz, ... 335 698
Most messze zeng a sok elbúsult fegyver, ... 243 659
Most úgy fekszem a bús ágyon kinyúlva, ... 111 534
Most, uram, ön, nőtlen vagy házas, ... 390 714
Mungók, mungók, mungók, haj, szegíny labancok, ... 375 709

Ne félj tőlem, inkább nevess! 205 636
Néha tudatom mélyein 212 640
Nem akarnék soká élni, ... 277 682
Nem vagyok én sakter, ... 294 688
Nézd már a lelkem bús, üres liget: 86 510
Nézem a homorú völgyet, ... 175 618
Nézem a pöffedt 172 615
Nézem a vén napot, amely a hervadt kerten 43 475
Nézem a zöld sűrűn napfénylő régi házat, ... 117 543
Ni, elment a fekete felhő, ... 244 661
Nincsen überciher, ... 279 683
Nosza, kedves olvasóm, ... 408 719

Nyakam nyugtatja most puhácska pázsit, ... 40 473

Ó, a hajnal! fehér felhő-karingben 78 501
Ó! bakkarát! 303 690
Ó, boldog a kis lusta tó, ... 77 501
Ó, búsan csurran s bánatosan ragyog 97 521
Ó, bús toronyban esti harangjáték, ... 148 582
Ó, Cherubin! te erős és te szép, ... 74 494
Ó, édes napsütés! felém ragyogva fordul 238 654
Ó, éj ... csuklóm lelankad, és bénult ujjaimhoz 39 472
Ó, Éjszaka! álmos 239 655
Ó, elmúlt árva életem, olyan 85 508
Ó, én nem a halált átkozom! 187 626
Ó, ezek a roppant kövek, ... 274 682
Ó, felhők, felhők, kóbor égi delnők, ... 245 661
Ó, fontaine lumineuse! minőt az orfeumban 237 654
Ó, forgó földünk! — ostoba 108 531
Ó, furcsa társak, emberek, ... 270 680
Óh, hogy lehessen méltó ez a rajz 421 725
Oh, jer, oh, jer a keblemre, ... 319 694
Ó, hogy nem úntat 102 525
Ó, hosszú éjek, ... 240 655
Ó, ifjan hányszor lestelek, ... 233 652
Ó, ifjúság! már fényed, a messze fény 80 502
Ó, kék és zöld és arany ragyogás, ... 243 658
Ó, költőnk! jajjá feketűl a szó, ... 109 532
Ó, lankadó bűbájú alkonyok, ... 240 655
Ó, légy ma vendégünk e nyári esten... ..... 17 456
Ó, lélek, vesd le szivárványezekéd, ... 253 669
Ó, lesz-e nékem valaha 256 670
Ó, líra, égő szó, lángnyelv a bús, ... 249 666
Olvasóim, bús magyarok, ... 401 717
Olykor a bíbor alkonyatban 206 637
Olykor az élet szép csodákat sejtet, ... 44 477
Olykor, éjjel ... szívem, hogy zakatol! 11 452

Oly meghatott és csöndes áhitattal 99 523
Ó, mennyi pompa van a vén világon, ... 88 512
Ó, merre jár, kit szívem még szeret, ... 249 666
Ó, minden mily szép s milyen közönyös, ... 262 674
Ó, nekem kandi 280 683
Ó, nézd a furcsa, ferde fát, ... 102 525
Ó, nézd, ma mint egy roppant hüllő sárga 127 559
Ó, nő, ha te meg tudnál érteni, ... 378 710
Ó, örök Isten, kit tünődve látott 86 509
Ó, reggel! robbanó élet! 201 632
Ó, régi költő, ki napfényesebb 257 672
Ó, rímek fáradt mestere, ... 180 620
Ó, Távoli — csodáid szíven ütnek: 154 598
Ott kint a télnek bús haragja 7 449
Ó, tudsz-e szállani, törékeny, drága ének, ... 89 513
Ó, vén Odysseus, víg szimbolum, te boldog 69 491
Ó, Vigasz! lágy és csacska istenasszony, ... 58 484

Öregeste ódivatú költők 9 450
Öreg Philoklet, vénhedt cimborám, ... 21 458
Örök tavaszban járnék, melyben a rügyek barna 116 541
Örülni, örülni de jó volna 232 651
Örülsz-e elvtárs, kenyeres olvasóm? 369 707
Ősz, ősi isten, gazdag és unott, ... 247 664
Ősszel az asszonyokra nézni fáj: 263 676

Pajtás, igyunk, vad a világ, ... 141 573
Pályázatot hirdetek ezennel, ... 310 691
Pénzt, egészséget és sikert 233 652
Pompázó, lusta, édes alkonyat 120 547
Próbálom, hátha mondogat 262 675

Rád gondoltam délután, ... 217 643
Régi igazság, hogy az üstökös csillag 337 698
Rossz időket élünk, hogy fessem ki jónak? 422 725

Setét csöbrök s olcsó székek között 28 464
Sose voltam háborúba, ... 282 684
Sötétedik. — Az esti napfény távozó tüzét 241 657
Sötét szín izzik, vékony vonal indul, ... 247 663
Süttetném még magam erővel 183 621

Szavak szobrásza, én, ki sokszor álmodoztam 96 521
Szegény, beteg Margotnak menni kellett, ... 16 455
Szelíd gyermek, mért késztetsz, hogy megálljak, ... 24 460

Szemben a fenséges, esti hegyekkel, ... 70 493
Szemérmetlen s bátor lángok alatt, ... 69 492
„Szent őrületben a költő szeme..." ... 88 513
Szép bronzszobor, melléd ülök le, ... 19 457
Szép este volt. Éreztem: az utolsó ... 71 494
Szép szerszám a bicikli, ... 291 687
Szeptember szép szultánja, Ősz, pompás, buja zsarnok, 47 480
Szeretnék átölelni ma egy embert, ... 121 548
Szeretnék örökké így ülni, veled, ... 260 673
Szeretsz? — ... 176 619
Szerkesztőm, édesapám a betűben, ... 160 605
Szervácz, Pongrácz, Bonifácz, ah, ... 351 701
Szeszélyes, bús ajándék ... 93 517
Szólongatom olykor magam: be szépek ... 83 507
Szúró zaj sír a légben, az utakon, a szél ... 114 540
Szürcsölte a teát, s át gyermeteg szemén ... 32 467

Táncolt, s míg lomha csellók halkan s búsan kísérték, ... 45 477
Táncolva suhannak a szőke sugárkák, ... 35 468
Táncot kívánnék látni, hintázó női testet, ... 83 506
Taposom még egy kissé. Hisz ezért ... 271 681
Tavasz van, több jel erre vall, ... 416 724
Te kedves udvar, meghitt, régi termek, ... 162 606
Tekintetes Tanács, ... 306 691
Testvérem, szenved a szíved? ... 146 581
Testvérem, tegnap este, ... 230 651
Tetszik-e tudni, mi a tárlat? ... 290 686
Te vagy a legény, Lukács Lászlókám, ... 376 710
Tisztelt közönség! nagy eset készül, ... 357 703
Tisztelt olvasóm, hallotta-e Ön — ... 358 703

Úgy, úgy. Csak hajtsd le a fejed, ... 266 677
Új isten szól hozzátok, emberek! ... 132 566
Újra indult a vérző Poklon át, ... 76 500
Újra megjelentem, ... 300 689

Üdvözlegyetek, szomorú társak ... 25 460
Üldögélek a Nagyerdőn, ... 7 449
Ülj mellém a villamosba, ... 393 715

Vak volt a hajnal, szennyes szürke. Még ... 159 601
Van, aki sír, van, aki jajgat, ... 274 682
Van már műláb, van már műfog, ... 352 701
Van sok dobos közvitéz, ... 295 688
Várom: még egyszer tán zengő vihart hoz ... 58 484

Vége a válságnak. Bent vagyunk a vízben. 325 696
Véget ért a 366 706
Vén, halottas esti kert. 50 481
Vén sváb, csapláros úr, adj hűvös, méla bort, ... 135 569
Vénusz, az alkony csillaga, ... 191 627
Vergődni mindhalálig, ... 174 618
Vergődtem. Elég. Isten és ember sorsa, ... 187 625
Vér s nyomor szennyezi a vén, beteg világot, ... 245 662
Vidd el fényeidet, gyötrelmes világ, ... 114 540
Vígan rikkant a Pasics, a Pasics: 361 704
Virrad. Szürkül a város renyhe piszka, ... 62 487
Vitézek, mi lehet 268 679
Vitézem, ó, te nem voltál a zordság 142 575
Volt-e tavasz az idén? 261 674
Vonatra ülnék, pamlagán nyúlnék, leereszteném nagy ablakát, ... 267 678
Vörös márványból építek neked 29 465

Zágrábban a múlt héten 410 720
Zord énekes, borongva ünnepellek, ... 142 574
Zord máglya! Vénhedt Tűz! Fanyar 202 634

TARTALOMJEGYZÉK

KÖLTEMÉNYEK

1901

1. Ott kint a télnek bús haragja 7 449

1904

2. Viliről 7 449

1906

3. Mi tagadás 8 449
4. Miért? 9 450

1907

5. Este 9 450
6. Olykor, éjjel 11 452
7. Richárd 12 453
8. Notturno 13 454
9. Régi dallamok 14 454
10. A Muhi-pusztán 15 455
11. A Sorbonne halottja 16 455
12. Vasárnap 17 456
13. Csendes már 18 456
14. A lelkem fáj 19 457
15. Bronzszobor a kávéházban 19 457
16. Őszben-tavaszról 20 457

1908

17. Philoklet 21 458
18. A herceg 22 458
19. A vén ligetben 23 459
20. Krisztus-képre 24 460
21. Ave morituri 25 460
22. Egy leány 25 460
23. A parkban 26 461
24. Meddő órán 27 461
25. Epilógus : egy régi vers a Pegazushoz 27 462
26. Be furcsát álmodtam 28 463

1909

27. Kisvendéglőben ... 28 464
28. Szobák ... 29 465
29. Ősz ... 30 466
30. Látomás ... 32 467
31. Légyott ... 32 467
32. Reggel ... 33 467
33. Tavaszi elégia ... 34 468
34. Tavaszi holdtölte ... 35 468
35. Hej, Debrecen ... 36 470
36. Séta az alkonyatban ... 37 470
37. Ady Endrének ... 38 470
38. Vergődés ... 39 472
39. Déli derű ... 40 473
40. Esti szonett ... 41 473
41. Egy leány szobájában ... 42 474
42. Őszi alkonyat ... 43 475
43. Esti könnyek ... 44 476
44. Intérieur ... 44 477

1910

45. Orfeumi elégia ... 45 477
46. Kincs ... 46 478
47. Sóhaj ... 46 479
48. Szeptemberi szonett ... 47 480
49. Evokáció egy csillaghoz ... 48 480

1911

50. Esti vízió ... 49 481
51. Este a temetőn ... 50 481
52. Derű? ... 52 481
53. Egy mozdulat ... 53 482
54. A rabról, aki király volt ... 54 483
55. Ó, Vigasz! ... 58 484
56. Jöjj, vihar! ... 58 484
57. Hófehérke ... 59 484

1912

58. Levél ... 59 485
59. Csak ennyi ... 60 485
60. Öröm ... 61 485
61. Könnyű dalt ... 61 486
62. Hajnali szerenád ... 62 487
63. Tárcámban egy kép ... 63 488
64. Téli verőfény ... 64 488

1913

65. Vágyak temetése ... 65 489
66. Erdő ... 66 489
67. Éjféli eső ... 67 490

68. Áldott legyen ... 68 490
69. Obulus ... 69 491
70. Szemérmetlen s bátor lángok alatt ... 69 492
71. Szemben a fenséges ... 70 493
72. Őszi kérdés ... 70 493
73. Invokáció Csokonai Vitéz Mihályhoz ... 71 494
74. A rubinszárnyú Cherubhoz ... 74 494
75. Dante ... 75 496
76. Non piu leggevano ... 76 500
77. Ma lelkemet ... 76 500
78. Esti kertben ... 77 500
79. Boldog csönd ... 77 501
80. Be szép az ég ... 78 501

1914

81. Stanzák egy trafikoslányról ... 78 501
82. Lomha gályán ... 80 502
83. Katonasír ... 81 505

1915

84. Augusztusi ég alatt ... 81 505
85. Esti ének ... 82 505
86. Tánc ... 83 506
87. Hímzés ... 83 507
88. Mámor ... 84 507
89. Csillag, ó, messzi szerelem! ... 84 507
90. A vénülő folyamnál ... 85 508
91. Orgona ... 85 509
92. Ó, örök Isten ... 86 509
93. Kastély és temető ... 86 510
94. Az esti felhők ... 87 511
95. F. L. úrleány sírkövére ... 87 512
96. Ó, mennyi pompa ... 88 512
97. Szédület ... 88 512
98. „Szent őrületben ...” ... 88 513

1916

99. Ó, tudsz-e szállani ... 89 513
100. Az arany park ... 90 513
101. Ó, romok! ... 91 515
102. Az utcán most ... 91 516
103. Az új tavaszra ... 92 516
104. Rímes, furcsa játék ... 93 517
105. Október ... 95 520
106. Szavak szobrásza, én ... 96 521
107. Elégia egy elesett ifjú emlékére ... 97 521
108. Már éjfél ... 98 522
109. Oly meghatott ... 99 523
110. Esdeklés ... 99 523
111. Bús sóhajtás ... 101 524

112. A fa 102 525
113. A kút 102 525
114. A Merengéshez 103 526
115. Kitárom ablakom 103 527
116. Durúzsoló tűznél 104 527
117. Óda az ifjú Caesarhoz 104 528

1917

118. Rezignáció 105 530
119. Lámpafény 106 530
120. Vízió a vonat ablakából 107 531
121. Ó, forgó földünk! 108 531
122. Arany János ünnepére 109 532
123. A múmia 111 534
124. Elégia egy rekettyebokorhoz 112 536
125. A kerti fák közt 113 540
126. Szeptember 114 540
127. A remete 114 540
128. Éjféli litánia 115 541
129. Örök tavaszban járnék 116 541
130. Egy régi ház előtt 117 543
131. Őszi szántás 118 545
132. Pompázó, lusta, édes alkonyat 120 547
133. Elzeng az élet 120 547
134. Már vége 121 547
135. Szeretnék átölelni 121 548

1918

136. A tavaszi sugár 122 548
137. Bús bérház-udvar ez 122 548
138. Április 123 549
139. Gesztenyefa-pagoda 126 558
140. Hold 127 559
141. Szent nyomorék, riadj! 128 561

1919

142. Egynémely emlék, régi kincs 129 563
143. Március 131 565
144. Az új isten 132 566
145. Az Öröm illan 134 568
146. Aquincumi korcsmában 135 569
147. Bús, délelőtti vers 136 570
148. Az árnyból szőtt lélek 138 571
149. Arany felhő 140 572
150. Pajtás, igyunk 141 573
151. Két régi költő
Berzsenyi 142 574
Csokonai 142 575
152. Boldogság 143 575

153. Micsoda reflektor elé... 144 575
154. A Tympanon istennőjéhez 144 576

1920

155. Arad 145 577
156. A tejút alatt 146 578
157. A bánat misztériuma 146 581
158. Miért? 148 582
159. Esti harangjáték 148 582
160. Csillagász. 1—2. 149 582
161. Megcsaltalak... 150 583

1921

162. Prospero szigetén 150 583
163. Kik egy-uton... 152 589
164. Láng 153 590

1922

165. Egy lány a villamosban 153 591
166. Ó, Távoli... 154 598

1923

167. A „Letört bimbók" című filmhez 155 598
168. Gyerekszemekkel... 156 598
169. Kora márciusi napsugár 157 599
170. Az órainga 157 599
171. Nézz ránk, Ady Endre! 158 600
172. Körúti hajnal 159 601
173. Levél Osvát Ernőhöz 160 605
174. Ó, napsugár! 161 606
175. Köszöntő 162 606
176. Esti sugárkoszorú 164 607
177. Jól van ez így 164 607
178. Lélektől lélekig 165 608
179. A test csodája 166 610
180. Az ősök ritmusa 167 610
181. Ez már nem nyári alkonyat 169 612
182. Hegyi beszédek felé 170 614
183. Gyopár 171 615
184. Őszi beszélgetés 172 615
185. Este a Kilátón 174 617
186. B.-család sírboltjára 174 618
187. Vergődni mindhalálig... 174 618

1924

188. Rozskenyér 175 618
189. Szeretsz? 176 619
190. Hívogató 177 619
191. Ifjonti jók múlásán 178 620
192. Ó, rímek fáradt mestere! 180 620

193. Egy-két sugárnyi régi nap ... 181 621
194. Karthágó kövein ... 183 621
195. Eredj, Szerelem, szép sehonnai! ... 184 621
196. Jó éjszakát! ... 185 623
197. Hová röpülsz? ... 186 625
198. Hajó a dokkban ... 187 625
199. Ó, én nem a halált ... 187 626

1925

200. Kaszáscsillag ... 188 626
201. Elég volt a vágta ... 190 627
202. Május éjén a régi bor ... 191 627
203. Széthullt légiókkal ... 192 628
204. Fénylő búzaföldek között ... 193 628
205. Áldott, nyári délután ... 195 629
206. Új tavaszig vagy a halálig ... 197 630
207. Harangvirág ... 198 631
208. Sóhajféle ... 198 631
209. A Palace-ban ... 199 631

1926

210. Úton ... 201 632
211. Száz év után ... 202 634
212. Takarodó ... 203 635
213. Bazsalikom ... 204 636
214. A vén zsivány ... 205 636
215. Tetemrehívás ... 206 637
216. Rádió ... 207 638
217. Hegedülnéd, sóhajtanád ... 209 638
218. A hídon ... 210 638
219. Józanul és fantáziátlanul ... 211 639
220. Őszi vihar ... 212 640
221. Isten törött csellója, hallgatok ... 213 640

1927

222. Egy pisztoly csattant el ... 214 641
223. Amíg a csókot megtaláltam ... 214 641
224. A föld alatt ... 215 642
225. Álarcosan ... 216 643
226. Elejtetted a napot ... 217 643
227. Áprilisi capriccio ... 219 644
228. Erdőszél ... 221 645
229. Ez a nap is ... 222 645
230. Szigeti emlék ... 223 646
231. „Köszönöm" ... 224 647
232. A hold leckéje ... 225 647
233. Szomorúság Anteusa ... 226 648
234. Illatlavinák alatt ... 227 648
235. Kecskerágó ... 228 649
236. Ripacs ... 229 650

1928

237. Betörő ... 229 650
238. A Marson ... 230 651
239. Aranylöveg a messzi égen ... 231 651
240. Arany tó az égen ... 232 651
241. Isten oltó-kése ... 233 652
242. Elkoptam... ... 233 652

TÖREDÉKEK

1908

243. Akár egy bús kamasz... ... 237 653
244. Alexi, hajts... ... 237 653

1910

245. Ó, fontaine lumineuse! ... 237 654
246. Kialvó krátert... ... 238 654

1912

247. Ó, édes napsütés!... ... 238 654
248. A fényes lég már... ... 238 655

1913

249. Ó, Éjszaka!... ... 239 655
250. A nap vörös aranyban... ... 239 655
251. Ó, lankadó bűbájú alkonyok... ... 240 655

1914

252. Ó, hosszú éjek.... ... 240 655
253. Miért jut eszembe olykor... ... 240 656
254. Az ifjúságon immár... ... 240 656
255. Holdtalan éjen... ... 241 656
256. Most elfelejtem... ... 241 656
257. Hová megy, aki elmegy... ... 241 657
258. Bús éjszaka volt... ... 241 657
259. Sötétedik... ... 241 657

1915

260. Elfáradt már... ... 242 658
261. Ó, kék és zöld... ... 243 658
262. Akarom: légy víg!... ... 243 659
263. Most messze zeng... ... 243 659
264. Alföldi emlék ... 243 660
265. Buja szagok örvényével forog... ... 244 660
266. Életem fölött... ... 244 660
267. Ni, elment... ... 244 661
268. A pesti csend ... 245 661
269. Ó, felhők... ... 245 661

1916

270. Vér s nyomor szennyezi... 245 662
271. Láz, dühök, kínok... 246 662
272. E halk táj nemrég... 246 663
273. A vérnek és nyomornak idején... 247 663
274. Sötét szín izzik... 247 663
275. Jó volna szépen... 247 663
276. Ősz, ősi Isten... 247 664
277. Ó, merre jár... 249 666
278. Alkony, barna hajós... 249 666
279. Ó, líra!... 249 666

1917

280. Csönd, csönd... 250 667
281. Derűt dalolnék... 250 667
282. Forró nyári nap... 250 667
283. De szétnéz aztán... 251 667
284. Andrássy út... 251 667
285. Egy aggot ismerék... 251 668
286. Egy ebről... 252 668
287. Mint halk hegedűszó... 252 668
288. Éllel hulló... 253 669
289. Mit integettek... 253 669
290. Ki tud az elsüllyedt kincsek sorsáról... 253 669
291. Törmelékek... 253 669

1918

292. Ó, légy ma vendégünk... 256 670
293. A nedves réten át... 256 670
294. A sok tavaszi színnek... 257 671

1919

295. Hazám, hazám... 257 671
296. Ó, régi költő... 257 672
297. Ki elveszíté életét... 257 672
298. A vén magyar hegy... 258 672
299. Édes komám... 258 672
300. Fájva szeretni... 259 673
301. Szeretnék örökké így ülni... 260 673

1920

302. Beültem már... 260 673
303. Betűk, betűk... 261 674
304. Volt-e tavasz... 261 674
305. Ki tudja... 261 674
306. Mi mámor volt... 261 674
307. Ó, minden mily szép... 262 674

1921

308. Madárcsicsergés... 262 675

309. Isten veled... 262 675
310. Próbálom, hátha... 262 675
311. Fehér lesz akkor már... 263 675
312. Ősszel az asszonyokra... 263 676

1923
313. Mi lett a sárga virágokból... 264 676
314. Költő könnye... 264 676

1924
315. Alig kér már szerelmet... 264 676
316. Elkopik az ember... 265 677
317. Úgy, úgy... 266 677

1925
318. A végtelen, bús éjszakákon... 266 677
319. A haja... 266 678
320. Kint jártam a ligetben... 267 678
321. Vonatra ülnék... 267 678
322. Köszönöm hegedűd... 267 678
323. Megüzenem... 268 678
324. Vitézek, mi lehet... 268 679
325. Ez világnak dolga... 268 679
326. Egy végső, igaz szót... 269 679
327. Elmúlt az élet... 269 679

1926—1928
328. Csupa kudarc... 269 680
329. Ó, furcsa társak... 270 680
330. A dalt, a dalt... 270 680
331. Egyhelyben ülni... 270 681
332. Miért kelsz újra... 271 681
333. Megváltozik... 271 681
334. Taposom még egy kissé... 271 681
335. Gyorsírásos verstöredékek... 272 681
336. A rab... 273 682
337. Van, aki sír... 274 682
338. Ó, ezek a... 274 682

TRÉFÁS HÍRLAPI VERSEK; RÖGTÖNZÉSEK

1908 előtt
339. A drága kincs... 277 682

1911
340. Egyetem nóta... 277 682
341. Az olvasóhoz... 278 683
342. Naiv versike a házbérnegyedről... 279 683

343. A riporter búja ... 280 683
344. Beomló házak ... 281 683
345. Versike a háborúról ... 282 684
346. Bordal ... 283 685
347. Gordonkás elégia ... 284 685
348. Az orvosi kar ... 285 685
349. Arany-Bika kesergő ... 287 686
350. Tárlat ... 290 686
351. Dr. Sikos Csándor verse karácsonyra ... 291 687
352. Újévi vers a vén házalóról és a fiatal vigécről ... 293 687
353. Dr. Sikos Csándor újabb verseiből ... 294 688
354. Dobos pavilon-kesergő ... 295 688

1912

355. Szivadar-keringő ... 297 688
356. Flegma-vers a szezonról ... 300 689
357. Camera obscura-dal ... 301 689
358. Bakkarát-könnyek ... 303 690
359. Aerenthal megy ... 306 690
360. Levél ... 306 691
361. Bika-Bandi megfürdött ... 307 691
362. Gyan Thula pályázati hirdetménye ... 310 691
363. Prológ ... 311 691
364. Libakerti Albert dala Nizzából ... 312 692
365. Nácika a kivágott ruhában ... 314 693
366. Nácika-kesergő ... 316 693
367. A „Közérdek" című verskötetből. ... 318 694
(Révi Náci alanyi költő dalai)
A csatorna ... 318 694
Tibet ... 318 694
Nemóhoz ... 319 694
368. Nyílt levél Ludas Matyihoz ... 319 694
369. Libakerti Albert sóhaja a déli sark felfedezése alkalmából ... 321 694
370. Dr. Freund Jenőke irataiból ... 322 695
371. Új tavasz a Hortobágyon ... 322 695
372. A Hortobágy ... 323 695
373. Prológ ... 324 695
374. Gyan Thula kabinetje ... 325 696
375. Egy pad elégiája ... 329 696
376. Húsvéti versike ... 330 697
377. A körkérdés ... 331 697
378. Politikai cikkek ... 333 697
379. Új Szivadar-keringő ... 333 698
380. Németh András tavaszi verseiből ... 335 698
381. Históriás ének a színidirektorok szomorú harcáról ... 337 698
382. Szatíra-pályázat ... 339 698
383. Szomorú nóta a telefonról ... 341 669
384. Sztrájk-vers ... 343 699
385. A Reményhez ... 345 700
386. A Nagyerdő keserve ... 347 700

387. Gyávay Szula füle 349 701
388. Meleg van 351 701
389. A műbaba 352 701
390. Kacsa-nóta 353 702
391. Június 21. ..... 356 702
392. Szenzáció!!! 357 703
393. A debreceni run 358 703
394. Visszhang 359 704
395. Megkötik a békét 360 704
396. Elégia 360 704
397. Zuhany 361 704
398. Forradalom 362 704
399. Kokovcev 362 705
400. Szezontól szezonig 363 705
401. Karácsonyi emlék 366 706

1913

402. Újév reggele 366 706
403. Kilépni 368 707
404. Pavlik ürít 369 707
405. Szólt egy úr 369 707
406. Az ifjú török esete 370 708
407. A balkáni farsang 371 708
408. Húsvéti apoteózis 372 708
409. A kuruc dalok hiteles szövegei 375 709
Az ócska (Lukács) Lászlóról való ének 375 709
Bujdo-só ének 376 710
Bujdosó Tisza 376 710
410. Az ember tragédiája 378 710
411. Május elseje 380 711
412. Pünkösdi gyermeknap 382 712
413. Itt az ugorkaszezon 383 712
414. Pavlik érettségije 385 713
415. Fel a barikádra! 386 713
416. Lóverseny-dal 388 714
417. A Désy-láz 390 714
418. Hozzá 391 715
419. Ah, vasárnap! 393 715
420. Visszhang az előszobában 394 716
421. Hagyma-koszorú 396 716
422. Tisza kontra Zeppelin 398 716
423. A béke állást keres 399 717
424. Országos eső 401 717
425. A nyaraló búja 403 718
426. A kenyérgyár macskája 404 719
427. Lukács elmegy 405 719
428. Tetemrehívás 407 719
429. Kedves Imre s István 408 719
430. Skerlecz programja 410 720
431. A két kéz 411 720
432. Tháliánál 411 720

1916

433. Ha meggyógyul... 413 720
434. Ez itten a mókus nyoma... 413 721
435. Időnk szép... 414 721

1917

436. Svedléri rímjátékok 414 722
437. Záróra 415 722

1918

438. Hát lesz béke? 416 723
439. Tavasz ébresztése 416 724
440. A holdkóros apród története 417 724
441. Kedves Pál... 419 724

1920

442. A merengőhöz 420 724

1925

443. Szerén beteg... 421 725

1928

444. Prológ 422 725
445. Január 422 725
446. Február 423 726
447. Március 423 726
448. Április 424 726
449. Május 424 726
450. Június 425 726

JEGYZETEK

Rövidítések jegyzéke 429
Tipográfiai magyarázat a jegyzetek B. pontjához 431
A jegyzetek elé 433
Tóth Árpád eredeti verseinek kiadástörténete 437
A költemények jegyzetei 449
A töredékek jegyzetei 653
A tréfás hírlapi versek, rögtönzések jegyzetei 682

MUTATÓK

Névmutató 729
A versek betűrendes címmutatója 735
A versek kezdősorainak betűrendes mutatója 747

MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA

A kiadásért felelős az Akadémiai Kiadó igazgatója

A szerkesztésért felelős

BALÁZSOVITS ERZSÉBET

Műszaki szerkesztő

FÜLÖP ANTAL

A kézirat beérkezett: 1963. dec. 22. Példányszám: 6000
Terjedelem: 48 1/4 (A/5) ív + 5 melléklet

AK 462 g 6467

64.58201 Akadémiai Nyomda, Budapest
Felelős vezető
BERNÁT GYÖRGY

150.448.

Tóth Árpád
Összes művei

I
Költemények